

4

+

30.

Ba 140

6270.

25 0.8 elt empft

4. Erhaltung gut

Seite I

5. til Kupfer, Titellblatt, Vorwort

9. 1-29, 217-249 leicht

von Wurm zerfressen.

Page numbering geht von 9.320 an

9. 331

ohne Lücke am Text

Kein Verzeichnisse

Für Kupfer

395 / 111

T' AMSTERDAM,
By Ian Iansz, op 't water inde Paskaart. A. 1662.

MASSACHUSETTS
HILLEN
YOUTH
FORGET

By Jan Lantz of Waterbury, Conn.
M. WESTERDAAM

NASSOUSER
HELDENS 899
PRONK-TOONNEEL (340)
11. 1763.

Opgetooydt, en Volcierdt met de Keurlijkste
HELDEN van NASSOU
en ORANJE; *

Vervaatende dierzelfer Doorlugtigste

HUYZEN

haar Opkompft en Voortgang:

Dog voornaamentlijk zoo veel aangaat de onver-
gelijkelijke daaden dier HELDEN in het
herstellen en beschermen der

VEREENIGDE PROVINCYEN

haar Vryheydt: *W. Aug. Kaufmann*

Gestoffeerd met verscheyde Koopere Platen

1723.
W. Aug. Kaufmann

AMSTERDAM,

By JAN JANSEN,
In't Jaar 1663.

AD
BIBLIOTHECAM
PRINCIPALEM
ARAVSIO-NASSAVIENSEM
DILLENBURGICAM.

AMSTERDAM.

By J. A. N. J. A. N. S. B.

In 1711

L E S E R.

Onder alle manieren van
schrijven booven die altemaal
haar byzondere zwaarigheyt
hebben, zalmen dus naa haar
vereyst cieraadt haachelijk,
en smaakkelyk maakken, naa de grondt
reegels en onverzetbre wetten der REE-
DEN-RYK meesters, en schijndt niet een
ligter, als het H I S T O O R Y, of der Ge-
schiedenis beschrijving, daar nogtans
die wel doorzien zijnde de alderzwaar-
ste, en gevaarelijkste is, mits, zoo het
volgens H O R A C I U S, der D I G T E-
REN opper-Ampt is, dat hy haar dus
leerd

Omne tulit Functum, qui miscuit utile dulci.

De braafste Kaerel dieder was

Mengden het nut met 't soet van pas.

het zelfde een H I S T O O R Y-S C H R Y-
V E R ooverslaat, is al zijn moeyte niet
alleen om zunft gedaan, maar wordt met
regt ook van ieder een of uytgelagt, of
laalijk

AAN DEN LESER.

laalijk gelaakt. Met dit , waarmede een
D I G T E R , en verscheyde andere slag
van schrijvers mee volstaan kunnen , en
heeft een goet H I S T O O R Y - S C H R Y -
V E R noch geensins genoeg mee , hy
moet het hier en booven nog zoo maak-
ken , dat hy de eygentlijke waarheydt
maar betref , en niet een stip daar buy-
ten treedt , daar niet waynig moeyelijk-
heydts aan vast is : voor eerst mits hy
oover al niet by kunnende zijn , zoo-
danige gedwongen is geloof te geeven,
die hem dat eer naa haar eygen drift , als
dees zaakx innerlijkke waarheydt oover-
schrijven : mits niemandt zijn eygen drift
meer t'onderleydt als een H I S T O O R Y -
S C H R Y V E R , die booven alle ande-
re die behoort te verwinnen , en geen
zijdigheydt altoos te kiezen : maar

— — — *Trahit sua quemque voluptas.*

*Elk wordt te ligt van drift verleydt
En lust die hem gestaadig vleydt.*

Haat , en Min zijn de krachtigste van
al onze driften , en woelen zoo onop-
houdelijk in ons , dat zy ons meermaals
weg

AAN DEN LESER.

weg hebben, eer wy het zelve weeten, jaa vervallen met zulk een aangenaame ligtigheydt aan de eene, of andere kant oover, dat wy al wat zwaarelijkjes wederom op zijn te heffen, veel meer aan de ligtste kant oover te buygen, mits

Naturam si expellas furca, tamen usque recurret.

*Wanneer Natuur wil enckel Hellen
Regt zal geen stock of staack haar stellen.*

'T is menschen euvel; dog is zy niet heel fris en gaaf te maakken, daar is goet helpen aan, dat nog het HISTOOR Y schrijven niet effen deur helpt: mits als een schrijver zonder zy de regte waarheyt al geschreeven heeft, komdt den Leezer dikwils zoo driftig aan, dat hem die, door averegtsse drift, door dien zoo veel hoofden zoo veel zinnen, aan het alder effenste te laalijk stoot, dat zoo een HISTOORY-SCHRYVER het meeste onderworpen is, die zoo daanige zaakken verhandelt, als den Leezer heeft kunnen beleeven, want hier door laat ieder een zig het meest verukken, om dat

AAN DEN LESER.

dat dat weerdts beloop hem wat meer ter harte ging, en treffen kost, als die, welke met zijn voorvaaders zijn verstorven, en gelijk begraaven. Zoo ik al dees zwaarigheen, die my al te maal te vinnig dreygen, juyft niet heel gaaf, en ongeschendt ontkoomen ben, wie kan ik dat als mijne zwakheydt wijten? Als ik naa mijn best gedaan te hebben, onnoozel glip, en my zoo veel regtschaape pal hou, en staande, als een die ik in mijn werk my voor zag gaan, wie kan my dan met regt doemen? Dat mag ik vryelijk zeggen, dat ik weetens en willens nergens in mis dee, en daarom mag ik my wel te deegen troosten, neuryende

————— *In Magnis est voluisse satis.*

*Een goede wil die kan bestaan
In iet byzonders aan te gaan.*

Vaar wel.

NAS-

NASSOUSER HELDENS

Pronk - Toneel.

Die sneedig , en keurig het oog eens slaan wil op Staats-Regeering haar beloop , zal vinden , het ongezienst te mets het wist gelukken , en , dat schier heel vast scheen , gantsche-lijk ontschieten. Die voorder zig schikt tot het door gronden , om daar onfeylbaare reeden af te hebben , zal in al te veel feylen vervallen moeten ; en , zoo hy buyten reeden niet dringen wil , zal noodwendig alhier een verhoolen , en onverzettelijk Heemels toe-doen moeten stellen , en bekennen met die braave Digter

Ludit in humanis divina potentia Rebus .

*Slegts speelende wordt nyt gewragt
Al's menschen doen door Godt zijn kragt .*

*t Is hem geen werk , ons , zelfs in rust , af te slooven , zoo wy maar bedenken willen , waarom zoo sneedigaardt gesnooten wierdt , en zulk een Lomp in alles Fortuyn ziju Meester scheen , die niet bemikte , of het lukte. De laage haar verheffing , de hooge haar daaling , ik weet wel dat daar' oover al wat waarschiynelijcx van is te zeggen ; dog dit daar by meê , dat ook in een , en zelve standt van zaakken , het werck wel vaak een heel aaveregtse keer nam. Het Heydens graau , en nog ons lompe volk , schryven dit , zoo een eunjer , een Fortuyn , een naakt , blindt , agter kaal en voor dik-tuytege Teef toe ; maar de Wyser , als *Horacius* ('t spyt de Alder Christelijkste) neurit

A

Prudens

Prudens futuri temporis exitum,
 Caliginosâ nocte premit Deus,
 Ridetque, si mortalis, ultra
 Fas trepidat: quod adest, memento
 Componere æquus.

¶ Alwyze Godt en laat niet zien
 Wat dat hier nog zal naamaals schiën;
 Maar w'impeldt 't in een duystre nagt,
 En mer die Wysneus enkel lagt,
 Die staag meer trildt als 't hoordi. Een Man
 Regt-schaapen, trekt zig niet meer an,
 Als 't geen slegts is.

Volgens die, en alle vroomen, is het spreek-woordt (*Als Godt een straffen wil, beneemd hy zyn verstandt*) onweerspreekkelijk waaragtig, en zyn teegen-zin, door aaveregts gevolg, dat (*Als Godt iemandt zeegenen wil, hem eerst van verstandis genog voorziet*) en gaat ten minsten niet onzeekkerder. Boven-kragtig en werkt hy nu geen meer, en dat hy van een wil, daar geeft hy kragten toe, en in het weygeren, bérooft hy maar een van die zelfde weër. Ik weer wel, dat gelukkige gekken geen wysheyt van nooden hebben: maar dit daar ook by, dat al haar luk op wondere losse schroeven staat. Dies valdt hier luttel teegen te zeggen, of alle heyl komt van braave wijsheyt, en alle rampen door gebrek van kundigheydt, niet van zoodanig, als men kan krygen, als men wil (mits het de alderwylste in mensche-weeten kan ontschieten) maar als den Heemel ons, tot bestoocke werk, geliefdt in te storten.

Zulk een gezeegende gaauwigheydt, is vry wat wenschelijcker, en heylzaamer voor eenig zyn wettig Heer, en Ooverheydt, als voor zig zelfs in het byzonder: mits hem zulk een wysheyt (ten hoogsten) zou kunnen dyen tot hanthaaving, of bevoordering in het byzondere zijus; maar dat hem een Buurmans misverstant te leyder treft, daar kan hem 't alderbest zyn wyze Ooverigheydt in beschermen.

Wanneer dit ons waarste Vaaderlandt al te heevig door het Spaans Juk geparst, en lijk verdrukt lag (daar hier naa de beschryving van) zoo dat het den Heemel zelfs ter harte scheen te neemen, weshalven die, om het te deeg wederom op te helpen, was (of hier zoo veel in te keuren vil, dat daar geweldig verziinnen aan was) vry lang daar meede beezigh, eer zy zoo een uyt kost pikken, die een werk, dat naa alle menschen magt, en oordeel, onmoochelijk scheen, te deegh uyt-werken zou. *Engelsche, Franssen*, en meer andere, hadt zy hier al toe gevorderdt; en eer het nog deeg aanging, of gaaven die de moedt op, of sloegen die te quaaader weegen in, of waaren hier toe niet sneedig genog. Het *Nassouische bloedt*, die oovvertreffeljkke *Hoogduyiser Helden-Stam*, dat, dat was, waar naa 't heel werrek wagten, dat, dat was het ook, die 't wenschelijk voleynden; haar gloory, haar verdiensten, haar heemeljkke gaaven, hoe veel daar oovvertreffeljkke by meenigte van schreeven, voltrokken het nooyt naa waarde, en al wist ik, dat ik meê daar zelfs onderbleef, vindt my meer gepordt dienstwillig daar het myne by te doen, als al te loom, en slof, mijn (ten minst) eelhartige pligt te versmooren.

Mijn voorneem is, dit onvergelykkeljk *Huys* in al zyn noodt-kundige staakken eens af te handelen, op het kortst, en bondigst; en waynig anders, als ik tot nog toe iemandt vandt: ik vindt wel verscheyde ranken, van die verheereijkte Stam op zyn braaffst ten toon gesteldt, maar mits lat wat te wildt, en wayig, meen het zoo kort en keurig e doen, dat ieder Ingezeeten zal kunnen zien, hoe veel y die, tot de minste rank toe, schuldig is, en eeuwig schuldig blyven moet, om oorzaakken te luttel nog veraaltd, en zoo veeler verhaalens waardt, als naa eysch hegelijk aan haar noyt quijnende Lauwerkranzen.

Een gemeente die volk-rijk genog is, ontbreekt het al-oo luttel aan braave, als lompe, aan vroomme, als valse, eene tot keurelijk dees gansche lichaams bestier, en deeze, ot handthaaf, en bevordering haarer zeede-fligrende, en eylzaamer Wetten: niet dat haar Tal eeven uyt kom (want waar een Thuyn zoo wenschelijk die niet meer onkruydts,

Nassoufer Heldens

als nutore vrugten teeldt , en in geene niet tienwerf weeliger , als in deeze) maar om dat een rechtschaapene , een gaau, dapper, en vroomer maar, genog is, om duyzendt lompe, laffe, en snoode ('t gemeene stof des graus) zoo net, en sierlijk te bestieren , dat zy , of haar aangeboore fouten , door reedelijkker kennis , of haar arge strekken , door nypender tugt, af zullen leggen ; of, ten minsten, die op 't hertelijkst zoeken te myden: hollen haar te doller driften te mets zoo heevig niet, dat zy haare Meesters , en Tugters met al haar Wer; en Tugt onder de voeten loopen : het welk mits gevaarlijk , met alle bedenkelijkheên diendt voor gekoomen , is het met zoet, en zagtheyt niet, met rouwigheyt en magt dan : Dog hier af het oorbaarst te bezeffen , is al een wonder opperbaas een Proeffstuk , en heeft een waynig verzinning hier in de aldertreffelijkste vaak gantsch t' ondergebragt.

't Is al de slegte gemeente haar schuldt niet geheelijk , dat het met haar landts-bestier of quaalijk asloop , of heel heycloos gedy ; haar Ooverigheên , en bestierders staâgkittelende staatzugt, t' invreeten nimmer zat , geen menschen euvel meer , als die tot hooger agtbaarheyt verheeven wordt, spadt vaakken zoo verbolgen uyt , dat die plaagen al te vinnig door slaan : want haar een handt gegundt, booren met arm daar deur ; en waar een arm slegs in kan, al zou 't dan al aan starfen rijten , en scheuren , moet met 't gantsch lijf bezet ; welkers magt dus gegunt, of geroofdt, haar dikwils door eygen last tuymeldronken aan 't deerlijk glippen helpt, of zoo verwardt, dat zy allengskens 't bestier onmagtig , het braaft gedeeldt vaak niet houden kunnen , en door zoodaanig een scheuring, haar gemeente in een al te slordig een staat helpen.

In het jaar 1500. wierdt te *Gent* die geen gebooren , die den Heemel uyt scheen gepikt te hebben tot wenscheelijke rust, en welvaaren van ons door oorlog' geslingerdt , jaa bynaast afgesloofdt, en uytgeput *Vaderlandt* , doe geleden zoo van inboorlingen , als uyttheemsche : want dees staat (sonder te beginnen van *Julius Casars* tyden af, daar men geen darde deel te deeg nu van bereekkenen kan) is

wel

wel eer , voor dat die in 17 kreytsen haar saam-gestregel-
de magt bestont , door vry meer als 17 Over-heeren be-
stierdt geweest , waar onder ('s wereldts beloop) zoo draa-
geen kragtiger en rees , of , ziende zijn naabuur een way-
nig maar gedaald , door een deeg , of waarschijnlijke ree-
den van voorregt , agter stal , en wat het doorsleepen Hof
bedenken kan , wist hem dier maaten aan te ransen , dat te
waynig tijds zonder sribbeling daar tussen deur liep ; en
waren nooyt grooter vrienden , dan als van haar iemand van
eenig uytheems wierd aangerandt . Dan , zonder zelfs op
billijk eys te letten , of schuldig voorregt af te vorderen ,
zetten men alles by om zo een op het treffelijkst te redden .
Dit gevaarlijk vuur doofde in d'eenhoofdigheyd van een
ingebooren Landts-Heer zoo keurig land een waardt ,
die hier wel zoo meê volnoegd was , dat hy door al zijn
Oorloogen , Vreede , woelen , en braakken , niet als haa-
rer gewent eynde t'elkens bemikte , want van zijn ten-
gere Jeugdt zijn seventien Jaeren maar , begoft hy een
booven *Herkles* werk aan te vangen , dat hy Godelijk vol-
trok , met 9. verscheyde reysen door zyn *Kayzer-Rijk* heen ,
6. door *Spanjen* , 7. door *Italien* , 4. door *Frankrijk* hee-
ne , 10. naa zijn keurlijkste en geboortige *Nederlanden* ,
2. na *Engelandt* , 2. heel naa *Africa* toe , de wild' en woe-
ste *Oceaan* 11. maalen doorsneên hebbende : volmaakter
waar hy nog geweest , hadt hy't *Pater nosters* volk , die
zwart-kappen , die geveysnde pruylers , die aan vrede be-
zwooren zijn , onverzettelijk den Oorlog aankleven , die
nedrigheyd van buyten schijnen te torsen , en van staat-
zugtigheyd van binnen barsten . Die volmaakt te maken
zijn door een ding , daar geen Landt op roemen mag , als
dit ons aller landen puyk , die haar agtbaarheyd ten uyer-
sten verweerd , haar yver wenschelijk beloondt , haar
zeedelijk gemak haar nergens in misgundt , behoudende
aan haar hier teegens d'oppermagt booven geene , die
fouten naa agtbaarheyd wel wat ontziet , maar nummer
quydt en scheldt , die straffen ieder mag , en begenaadi-
gen die het haar liefeldt , en die (het wenschelijkst) om
treffelijkke belooning het nooyt aan dienaars schort , en

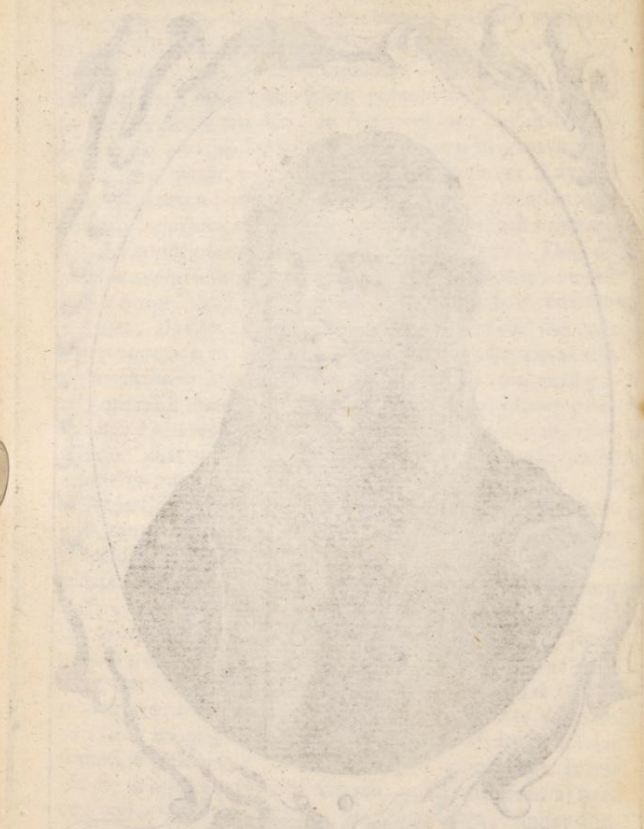
Nassoufer Helden

door dees heemels-zeegeen aan niemandt haar verbindt: vry wat rampzaaliger die landt-streekken, daar het misleyde graau (ach! dat het de Grootte meê niet en waaren) van haar dienaars haar meesters maakken, en van haar slaaven haar heeren, die tot heerschen gebooren, slaavelijk haar op de nek laten treden, en haar vrydom om een enkel heemelijk praatje, duyvels bedagt, gaan willig oovergeeven; zoo maakt haar gebedeldt goedt oover Kayzers haar verheeven, waar uyt gevoiliglijk aller onlusten, be-roerten, oorloogen, en aller onheylen oorzaak; scheen dit niet noodtloogig, daar was helpens kans toe. Dog dit van de avergtsche dus, de regtschaape, vroomme, zeedige, yverige, zijn Engelen gelijker als menschen, en minder niet, als den Heemel, waardig. Ik stel die dus hier maar voor aan in 't rou, nog netter zou ik hem in al zijn volmaakteen kunnen afnaalen: maar dit voor eerst genog om mijn onvergelykkelijcke Helden haar gloory glinsterender te doen brallen, mits zy betoonden die mannen te zijn, daar zulke weereldt-dwingers ten hoogsten haar aan lieten geleege zijn.

Aantrekkelijcke oudtheyt, overhuchelijk in uwe daaden, van, laas! zoo onwisser geheugen: wie kan maar zig inbeelden dat oover een half duysendt eeuwen op dees plaats, waar nu een Weereldtlijcke Stadt pronkt, nog huys, nog staak en stondt? En wie getuygdt ons, dat dit weereldtdwingendt Hollandt oover duysendt jaar, anders, als een wildt, en woeste Landtstreek was? Ik weet wel by die Helden-pronk, en schrijvers praal *Cesar*, gewag wordt gemaakt van Hoogduytsche onder de naam van *Germani* nog al kundig, *Baiavi* noemdt hy meê, dat sommige *Hollanders* willen, te zwaar moochelijk is het my die te ligt geloovige te volgen, of het moeten al heel een ander slag zijn geweest, zonder steeden, zonder dorpen, tussen Heemel en aarde beestelijk zwervende: Want wat Stadt wil my iemandt in dees landtstreek op zijn onde plaats van duysendt jaar slegts herkomst duydelijk bewijzen? wat lossen sprongen dan, zig oover 't derde deel heen te willen begeeven, en grondt zoekken in iet grondeloos?

MARGARETA DE PARMA.

MARQUETA DE SARMA

PRO
deboos? Enji Pre
Doveren, en ve
verlof van een
hem rijk ve
streck hem reg
meer gevell
nig volk har
duydelid
minig en, v
Aweygen
tierung, die
die har een
dieren. In
schikker
rinnig in
(de in min
d'eerwa
manen vy
per, en
de Sarm
die, en
thronen.
* Het
reynig
and
niet
en de
har, die
en de
Ive
pauze
rof het
stiek d
by de
de Bee,
gelyke.
Nu
Sonne

deloos? *Frisii Friesen*, *Atrebates Atregtenaars*, *Nervii Doornikers*, en zulkke noemt hy meer; dog (met goet verlos van zoo overtreffelijken man een) geloof ik, dat hem zulk volk meer was kundt gedaan, als haar landstreek hem regt kundig; en heeft *Tacitus* zijn schriften, meer geveest, op hooren zeggen, en uytleggen van zodanig volk haar aardt (de *Hollanders* of zijn *Batavi* wil ik duydelykft hebben) als eygen bezogtheydt, blameer zijn misflag niet, zy steundt op 't oude spreekwoordt, *Van boore zeggen liegt men veel*. Deys maar een een, agt, of tien te rug, daar mée zoo zyt gy alle wisheydt, zoo veel dees staat ons hier te verhandelen omhelst, gantsch ontdoocken. In braave Histoerijen zeekker, is het wenschelijcker stil te zwijgen, als qualijk te raaden dat wat t'onkundig is. Die 't regte pit, en merg hier af begeer (dat is mijn ontwarp te zeer ontwassen) lees het geen d'*Heer van Noortwijk Douza*, *Petrus Schriverius*, *Bokxhorn*, mannen wy dank moeten weeten, om haar hoogloflijkken yver, en gezeegende kundigheydt, alles wat wy van 't oudt *Batavia* weeten, en wat op ons werk zou moogen slaan, en buyten die een stap te treên, is beeter niet als struykkelen.

't Moet zijn, dat nooyt volk vryheydt gieriger, en regtmaatiger geweest en zy in 's gantschen weereldts omtrek, als die 17. *Kreyfens* inboorlingen: want het alderminst verkorten hier in, most staâg aan bloet kosten, zoo men dat haar niet willig boeten quam t'haarer kust, en keur, die in 't gemeen booven maaten deur viel: derhalven rees zelfs geen agterdogt hier maar onder haar liê af, of t was bestendt trommen, en trompetten, by meenigte, gaande te doen maakken: en dees scheurziekke zugten trof het weereldtlijk niet alleen, maar schon de geestelijcke al haar geboode vree-pligtigheydt, leeswaardig by die boovenverhaalde roemwaardigste mannen, als mēe de *Beca*, *Iunius*, *Hortensius*, *Obbo Emnius*, en diergelijkke.

Nu schēen het dat met *Karel*, zoon van *Philips de Schoone* erf-heer der 17. *Kreyfens*, de zelve met haar

naam de daadt betroffen hadden, en was dees Prins vol zoo veeler onnaakoomende deugden, dat hy hier door zijn onderdaanens lijk Afgodt was, en al zijner Vyanden eunjer, en plaag; zoo net en keurig in regeeren, dat hy *Augustus* tarten dorst; zoo dapper, voorzigtig, en lukkig in zijn oorloogen, dat hy *Cesar* niet en hoefde te wijken; zoo wenschelijk een Prins, als 't aldergezeegenst Landt volkooomentlijk zou moogen wenschen; zoo dat nooyt *Kayzers* Kroon waardiger hoofdt omcingelde, nog *Spaanse* Schepter wenschelijker handt omzwaayde; die bezeffende te deeg, wat hem dit Landt, zoo kleyn, kost geeven, of beneemen, alles aanwenden, om haar inboorlingen (van wiens inborst hy van geboort meê zwanger was) naa regt vereysch te handelen, en te troetelen: en wierdt hier van zijn Onderdaanen zoo om gevierdt, dat zy zijn eysch, en bestendigheyd alles aan betrouden, nergens voor kreunende, maar alles willig draagende het geen hy haar opley, het wenschelijkst dat Opper-Heer bedenken kan: Dog 't volmaaktst wort 't meest bewaardt, en bewaakt, en trekt diesvolghens een reekx van betoomde slaverny agter zig aan. Het *Kayzerryk* en *Spanjen* waaren door min-yver lijk verwoedt op eene, om zoo een puyk der Mannen; dog benijden boven al, dat zoo een volmaakt Opper-Heer, met maar zoo een handt vol volkx, en zulk een kleyn strookje Landts, zoo veel moeyten, en mins aanwenden: Maar hy, vry wat sneediger, bevroede vry wat wichtigers in dees zaak, en ontzag geen moeyte te waater, nog te landt aan om haarendt wil, die hy naauwelijk om een van beijen hadt verruyldt. Zo lang hy maar zoonen hadt, die, midts haar teeder ouderdom, min staatkundig waaren, was alles zoo herts vriendelijk aldaar voor hem ten besten, als nummer Vorst genoodt: Maar hy wat veroudert, zijn Zoonen wat te afgeregt, zijn Raadt te prat, en bits, en zijn vreeschuldige geestelijckheydt aan 't woeden op d'opstending der gezuyverder leer, raakten gedwongen aan daadingen, die te voeren in hem niet te stouwen en waaren: en spatte die zelve naa zijn doodt in ziju naa zaaten diermaaten uyt, dat zy haar

tytels,

tytels , erfregt , en voorder eysch over het meest gedeelte , eerstelik door 't overdapper , en voorzigtig bestier onzer te verhaalener Helden verlooren , en ten deele willic in de laatste *Munstersche* vrede-handeling niet alleen af en stonde , maar ook de vrygevogte *Hoogmoogende Staat der vereenigde Nederlanden* met den tijtel van *Vrije Landen* vereerde.

Wenschelijkt loon , zoo dier wel eer gekogt , rijkkelijk boedt gy zoo grooten reekx van rampen , die hondert jaaren lang zoo aangroeyden , dat geen dag schier door en schoor , die veeler haar geen vrugtbre moeder en was : heel anders handeldt gy ons , als eer 't oudt *Israëls* volk , dien hoop het klaagen , en opstending nummer zat , morrende , haar tanden maar eggig waaren , om de Druyven daar haar Voor-ouders haar meê vroolijk op hadden gedist : en wy meugen roemen de Druyven , met de keurelijkste trofsen naa wensch vol op ons nu toekoomen , die onze Voorvaaders , in haar te moeyelijk een aarde groeven en planten , in het zweet haars aanschijs niet alleen , maar ter kosten van goedt te saam , en bloedt. Wat schaa treft hem die te deeg vergolden wordt ? Schaade is som vergeetelijk , maar geboette (zoo boedt daar by mag haalen) wist die niet alleen gansch ten eedeler gemoede uyt , maar gaat daarom boven vergiffenis , met minzaamheydt , is het met dankbaarheydt ook niet , gestaadig zwanger. Is het eedelmoedig , Vyandts deugdelijkke dapperheên in agting te neemen , kan 't niet misstaan zulke naa wensch verzoende , zoo veer roemwaarlijk voor te stellen , als onzer gloory mag verheffen , en toonen dat het Mannen waaren daar iet meer als gemeens in zat , daar onze Helden haar Lauwerkranen van haalen mosten.

Geboorte-plaats , en Vaaderlandt geeft een ooverkragtig , jaa onweederstaanlijk indrukfel in 's menschen gemoeden , en is niet als de alderkragtigste gegundt , naa uysterite magtalleen daar toe aangewendt te hebben , die maar waynig te verzetten. Dit bezefte met 't alder leedtweezen zijns gemoedts dees volmaakte Vorst , en zag tot behou van dit zijn erfdeel geen kans voor zijn naazaaten ,

als opperste bevelhebbers somwijlige tegenwoordigheyt : want daar straaldt het Goddelijkx uyt wettige Ooverheydts oogen , dat van niet weereldts kan weerstaan worden , en met een zoette gleur , of bars gespalk , is een regtschaapen onderdaan meer te troetelen , of te verforfen , als met de alderheerlijkste zeegen-praalen of vinnigste plaagen.

't Was in den Jaere 1555. dat den aldermagtigsten , en voorzigtigsten Kayzer *Karel V.* (tot waynig voorzaattens voorbeeldt , en moogelijk geenens naa kooming) ten deele aangemaandt door zijn bereykte zwakheyt , ten deele door zijn inborst gedoopt , en gereynigt zoo wonderbaarlijk in 't geestelijk , en weereldlijk , als waynig Vorsten van den Heemel dat gegundt wordt , eer hem de doot verraiten , zijn wettig erfgenaam staaven wou eerst in dat Vorstelijk deel , dat hem schein het hoogst ter herte te gaan : beroept derhalven den grooten Raadt der *Nederlanden* te *Brussel* byeene , die daar , van haar aan hem gedaane eed , ontslaande , en in zijn plaatze herschikkende zijne waarste zoon *Flips* , die hy om zijne jonge sluksheyt , Prinselijke eedelmoedigheyt , ingeboorne gaauwigheyt , en andere onvergelykkelijcke dengden zoo een staat waardig agte , hem vermaanende dit Landt zoo treffelijk te bewaaren , als hy dat nu makkelijk niet ten erve (als wiens Heer nog leefde) maar te schenke kreeg , tot haar liê beyder *Gloory* , het geen van *Vaader* saam en *Zoon* , met zoo teedere genegeentheydt wierdt bevestigt , dat de traanen , die hier door uytborsten , magtig waaren de eeden , waaren daar hier toe van nooden geweest , in de onderhandelaars te stuyten , en de getuygen van oogmerk te beneemen. Voorspookken meeschien van zoo veelderhande hier naa te vinnig afgeparste.

Hoe noodig 't vereysch haar hier op doet om naa de verhaalde uytteekende deugde , en regt Furstelijke gaaven der twee keurelijkste Prinzen , daar de weereldt haar ooyt van roemen mogt , af te handelen , haar zoo wonderlijk grootte magt , en moogentheit , om glinsterender te doen brallen , die zoo klaar flikkerende *Gloory* mijner Prinzen , die haar deugden oover mogten , en booven

Furstelijker begaaft waaren, haar met al haar magt en moogentheydt niet alleen te weederstaan, maar zoodanig te ringeloooren, dat zy het keurlijkst haarer moogentheên (wouden zy door haar dapperheên 't niet alles daar van verweldigt hebben) dankbaarlijk haar inwilligden. Maar ons voor genoomen begrip roept ons al, om aan haar werk handt te slaan.

Omtrent den Jaare 400. wordt ons gewag gemaakt, van eenen *Walraaven van Nassou*, en honderdt Jaaren daar naa. van een zoo by genaamden *Gerold*, daar het roemwaardigst af, en 't zeekkerst, booven haare blootte namen maar te leezen, is, dat dees laatste, door zijn Huysvrouwe *Armgaarde*, ten Christenen geloove wierdt gebragt: zoo hier dan 't braafgeheugen stuyt, hoe slordig, of reevelagtig dan ouder nog door de wille dringen? De *Romeyn-zugtige dryvers*, die 't al wraakkelyk schijndt, het geen juyst niet uyt de vervalle (al waaren het verrotte) puyn-hoopen, en stukken van 't al oude *Roomen* op en is geboudt, en dat lijk vergoode werken vieren, dat daar uyt (hoe slordig en wanfchaapen ook) is aan malkander slegts gelapt, en geslapt, rammelen van eenen *Nafua*, om dat enkele naabaauwelyk geluydt van *Nassou*, hoe getrokken het ook komt, dat die grondlegger deezer doorlugtiger Huyze zou geweest zijn, om dat dat van *Iulius Caesars* Hopluyden een juyst was, schoon uyt dat arme *Zweeden* herkomstig: van die bendt andere *Gaauwers*, pikken hier toe *Theodosius* uyt, mits zy door willen dringen dat *Kayzer Severus*, dees, zijnde zijn Vaders broeder, en zijn Ooin, gekoppeldt hadt aan zeekere eenige Dogter van een der *Nassoufche* Graaven, wiens naam onbedenkelyk wat wonder die uyt haar neskebollen is geschooten? De ouwe eeu was *Pater noster*, en Munnikziekker, als tot wijsgeerheydt geneegen, Kerk, en Choorzugtiger, als school, en braaver schriften; dit, haar onbedagte fleur van leeven aankleevellykker, als quaadtaardig gekooren, is derhalven meer te beklagen, als te bekyven; dat heevet al weg, 't uoft al wat heylegs of onnadoenlyk weezen, 't geen van oudts gezeegendt wierdt, van gaauwe beschree-

ven

ven te worden , om dan met goedt bewijs voort te gaan , en ons Helden met vaster verf naa 't leeven af te maalen , vinden wy ons regte Web dus aardig aangeflagen , en tref-felijk volweeven.

In den Jaare 682. was *Adolf*, der *Hessen* opper-voogdt, getroudt aan *Klodunda* , 's Hertog van *Saxens* Dogter, waar af *Diederijk* voort quam , en wan eenen *Georg* van *Nassau* tot zijn naazaadt, die zonder kinderen sturf, weshalven tot steun , en voortplandt niemant scheen dat was , als zijn Neeve *Walraam* , Heer van *Lauwerberg* , uyt wien 28. *Nassausche* Graaven ter regter Liny af daalden, die altemaal in zinnelijk regeeren , en dappere oorlogs daaden gelijkkelijk uytmuntten , al welke byzonder te verhaalen , ons werk zou te veer uyt zijn bestek doen dyen, de nootwendige 'tonzer Helden luyfter dienende, ben alleen slegts van voorneem voor te stellen.

Eerstelijk dan wenkt ons den onmydelijke zoon van *Adolf* den I. *Walraam*, den XXXIII. Grave van *Nassou* alhier, op 't aadelijst berugt gantsch *Hongarijen* door , van wien *Otto* quam , behalven een anderen hem toegenaamt. Dees *Otto* hadt *Adelheid* , *Richard* Opperheer van *Gelder*, zijn Dogter; ten wyve , door welkers erfenis hy zijn heerlijkheên verbreyde , met die van zijn Schoonvader , geen minder voorspoedt waardig , als een Heldt , door wiens dapperheyt de woedende *Boheimers* in braaven stilstandt raakten , die de uytgespatte *Hongersche* t'haarder gewoone juk weederom t'onderhulp , en die vreeseljikke *Turken* voor hem deê sidderen , en beeven, weshalven hy van *Henrijk* de *Voogelaar* , den eersten Graaf van *Gelder* , wierdt tot wapenpraal vereerd, met een geele Leen in een blaau veldt, het geen de *Geldersche* Gesanten hem met alle Staatspligtigheên quaamen s' heym brengen , waar naa hy voor zijn tweede Zoon *Gerlaak* met *Sofy*, *Vegtman* van *Sutsens* Dogter, het Graatschap van *Sutsen* beheylkte, het geen aldus den huyze van *Nassou* is ingelijfdt. Wat moedt ik, om mijn wercks begrip, hier al oovertreffelijke mannen ooverflaan , diar ik *Otto* II. nograns niet onder zetten derf , die den *Bisshop* van *Vytregts* wreewelmoedigheyt

zoo Ridderlijk meenigmaal betoonden, en sig kloekmoedelijk met *Barbarosse* in *Asia* ten Iryde waagen dorst.

Tot blijk, den Heemel dit Doorluchtige geslagt met Krijgsliê niet alleen, maar met uytmuntende Godtlieden vereeren wou, verwekte *Otto* een Zoon, *Gerard* genaamt, wiens Goddelijcken yver te *Rurmonde* nog al spiegeldt in die heerlijkke Kloosters, die hy aldaar voor de *Cathuyfers*, *Minnebroeders*, en andere Godts-gewijde op dee regten. Dees volgden *Otto III.* den *Manken* bygenaamt, die zijn Heer Vaaders ten Goodtsdienst gegaardt, en bespaardt geldt, niet minder roemrijk aanley; want al waar *Ruurmond*, *Aarnhem*, *Harderwijk*, *Bommel*, *Gog*, en andere meer, nog mee pronkken, hebben zijn mildaadigheydt, en voorzorg op 't alderhoogst dank te weten; yt hem quam *Rienald* voort, die 't eerste proef-stuk *Thiel* ter hande sloeg, en daar zijn werk zoo aan bevoorrede, dat hy *Gelder* met voorregt verzag, om eygen munte te moogen voeren, door regt verdiende loon van zoo veel overtreffelijkke gediensligheeden den Kayzer *Rodolf* bewezen, ja drong zijn Achtbaarheydt dier maate door, dat den Kayzer *Frederijk* blijdt toe was, zijn Kayzerlijk bloedt met het *Nassousche* te moogen vermengen, wanneer hy *Renaldis* Dogter *Izabel*, voor alle andere, ten Ega uyt-pikte.

Dees volgden eenen bygenaamde *Renaldt*, de oovvertreffelykste mooghelyk van allen, hadt hy de Hartogdommen van *Gelder* en *Zutfen* een zes jaaren langer van zijne Vaader willen 't erf verwagten, als hy hem die wat te vroeg, en heevig apherste, wiens gloory evenwel dees Weereldt zoo door klonk, dat *Eduard* Koonink van *Engelandt*, voor hem ten wyve verwurf *Leonoor* Konink van *Frankrijck* Dogters Dogter; waar naa hy in de volle *Rijkxdag* te *Frankfurt*, met eenzaam stemme aller Ryksstenden, van Kayzer *Lodewyk*, verzelschap zelfs met de Kooningen van *Frankrijk*, en *Engelndt*, tot Hartog van *Gelder* wierdt verheeven. Hy nu tot zijn hooger Jaaren gekomen, het zy dan door lange ervaarendtheydt, vrugtbaare moeder veeler wisse kundigheeden, of door een

Heemcl-

Heemelsche byzondere zeegen, als die wel bywoonen wil, daar een lange reekx van Jaaren in afgestrengheldt is, bevroede wat euvels in zijn heyl, daar hy door twee Zoonen mee onscheenen was, mits hy voor spelde, dat zy door haar zoo teegenstrijdige aardt, zijn zoo heerlijk verheeven Huys nog eens aan 't spatten helpen zouden, eer hy in den Jaare 1343. al zijne weereldtsche moeyelijkheid verwisselde met de Heemelsche ruste, naa latende tot Rykx-gevolg *Reynald III.* nog naau negen Jaaren oudt, met nog een jonger, *Eduardt* genaamt.

Wanneer nu ten hoogste toppe toe, dit Huys verheeven schein, en tot ryperjaaren deezer kinderen zoo verbleef, borst hier, naa vaaders vreeze, te heevig een tweespaldt tussen dees broeders, ruyende elk een deel der *Geldersche* Aadelom t'zijner bescherming, en verftarking op zijn zijde, de *Reynalsche* by genaamt de *Heekkersche*, en die van *Eduard de Bronkhorfsche*, die yselijk met brandt en moordt op elkanderen woeden, geheel tien jaar lang, ten tijden zy by *Tiel* slaags geraakten, daar *Reynald*, naa hy zig als een overdappere Veldt-ooverste hadt gedraagen, lijkewel zoo euvel de Fortuyn teegen kreeg, dat hy gevankelijk in 's Broeders handen verviel; waar naa hy in het *Nebeekker* hof wierdt op geslooten, en naarstelijken gaa gellaagen, naa hy veertien jaaren *Hartog van Gelder* was geweest, in wiens plaats voor zeegenpraal zig *Eduard* strakx vleyde, in zijn keuriglijkke regeering van onderdaan ten hoogsten gemint, en van Vyandt ten heevigste gevreesst. Zijn Lentebloem schein minder niet als 't wenschelijk zijn *Geldersche* te belooven, en hadt die haar niet min gedydt, zoo eenig Hoovelings vervloekte koogel dat bestrengheldt Hoofdt vol Laurieren niet gepletterdt en hadt: Hier door raakt *Reynald* weer in zijn vrygheydt, en op zijn oude Throon:dog naa waynig stonden, en in drie maanden tijds, neemen zijn daagen haar eynde, en door gebrek van naazaadt, het geheele *Geldersche* Huys van *Nassou*, naa het 336. Jaaren wettelijk, wijfelijk, en wenschelijk geregeerd hadt. Dog hier en waaren alle opstendingen nog niet mee af gesturven, hier

dron-

KEYSER ADOLF
VAN NASSOU.

nen wil
is, be
Zouen
zy don
k verto
i, eer
ijkheede
tende
ren out

verlie
oo ver
en twee
der Gel
starking
kerfche
er brandt
ar lang
ald, na
gedraa
eg, dat
aar na
naarlie
vrog van
genpraal
egeering
andt ten
der niet
hadt die
rvloekte
niet ge
er in zija
ing floo
gen ha
Gelderick
k, wije
er en wa
ven, hier
doo

dingen
odite Z
waarcen
den, om
genant
boed Ma
er pak on
uis Th
g verlae
mp, in
wilde
Egand
in oppel
te, terw
lange r
nlar is
de teig
dikke
gier op
amptik
teig er
men be
n, en de
n. Vaid
ver ma
ge Hou
re vich
de, en
als, vol
rijman
die Zon
dalen op
wij hem
haid, ve
vol Lau
nen hem
rygen na
Kopde

drongen de *Heekersche* hert aan om *Margareet*, *Eduards* oudtite Zuster, tot de opperagtbaarheydt te verheffen, waarenteegen de *Bronkhorsten*, alzoo vinnig aan stonden, om daar *Wilhem van Gulig*, een andere Zusters Zoon, genaamt *Maria*, daar in te dringen, en duurde tot de doodt *Margareet* van 't leeven, en de *Geldersche* van haarer pak ontsloegen, dies wordt *Wilhem* gevest op Grootvaars Throon, die dat met het *Guligse* gebiedt voorder nog verheerlijkte. Hem volgde zijn Broeder *Reynald* genaamt, koomende beyde van mannen ooyr ontzet te overlijden; waar door het *Gelders* Hartogdom op 't Huys van *Egmond* verviel, daar het weynig in verbleef, wordende opgeflokt van die zoo happige *Borgoensche* Opper-magt, terwijl dit te zwak was daar teegens weer te bien.

Zaaiige zielen, al is u rank verdort, en geknot, u stam daar is nog oover-leeven in, die t'ziner tijd verscheyde telgen schoot: ik zie, ik zie een andere, al zoo treffelijke tak, *Henrijk*, toegenaamt den *Rijken*, doet zig hier op, die zijn verdeelde voorouders Rijken gezaamentlijk quam erven, die te preutser door zoo veelvoudig errefdeel, door eygen magt en dapperheydt zijn grensen heel verzette tot oover 't hoog gebergte. *Walram*, en *Otto*, twee zijner Zoonen, deelden gelijkkelyk haar Vaaders wydtverspreyde Rijken, houdende geene al wat aan *Laaner Beek* leydt, en is *Vader* der doorlugtiger Huyze van *Weysbaade*, wien den Kayzer *Rodolf*, om zijn uytsteekende deugden, tot zijn *Opper-Hofmeester* verhief, en tot opperste Raadt verkoor: tot hy in den Jaare 1289. vol gloory van hier verscheyde, latende tot zijn erfgenaam zijn goederen, en bevoorderaar zijner gloory zijn Zoon *Adolf*, wiens naam om zijn oovertreffelijke daaden nog *Duytslandt* door schaatert: Hy verwindt, terwijl hem Kayzer *Rodolf*, Overste zijns Leegers gemaakt hadt, verscheyde Steeden, en vinnige vyanden, hem die, vol Laurieren behangen, ter hande stellende; Jaa verhieven hem zijn ooverdappere deugden zoo veer, dat door ryen raadt der Rijkse *Keurvorsten*, tot het oopenstaande Kayzerdom, geen treffelijkker uyt en was te pikken,

als

als dees *Adolf* van *Nassou*, en wierdt dus dat alwaarde
hoofdt met 's Kayzers Kroon geëijerd.

Zijn eerste werk was, die al te vuyle wrok, die tuf-
schen hem en *Lodewijk* den *Palsgraaf* sineulde, met kragt
van Waapenen gantsch uyt te dooven, en ging van beyde
kanten dees oorlog zoo vreesfelijken aan, dat daar al te
afgrijsfelijken endt aan af te wagten scheen, hadt het
Noodtlot die niet wat vermuruwt en verzagt, door *Lodewijk*
zijn doodt, waar meede alle haadt, en vyandtſchap,
in d'aarde gantsch verdolven wierdt, en versmoort, te
diermaaten, dat dees onvergelykkelijcke Vorst, zoo vol
goedtaardigheyd, als eedelen moede, zijn Zoon alles niet
alleen mildaadelijk vergaf, maar die zelfs tot Schoonzoon
verheerlijkte. Dog waar vindt een Helde dappermoedig-
heyd, al maakt die nog zoo veel Vree-verbonden, haar
volkoomen rust? Nergens; want dees Weereldt t'aller
kante van alderley bedrog, schelmstukken, kragt, en
geweldt swanger, en kan buyten oorlog zoo geen houden,
of most te schandig ter veelderley schennis zijn oog-
luicken, dat alzulke vinniger zou praamen, als de doodt;
mits zy t'aller deugden op gequeekt, de schelmerij door
zoo betugte eedelhoedigheid, booven alles wat ter wee-
reldt kan zijn, haatten, wraakken, en vervolgen moeten.
Hy rust dan toe naa *Thuringen* te trekken, om daar Va-
der en Zoon, heevig teegen een woedende, te bevreedigen;
dog meede voorneemig in koop sig *Thuringen* aan te eyge-
nen, voorzecker geldt door *Eduard*, Koonink van *Engel-
landt*, hem verſchaft, de welke, bezeffende wat oorbaar
hem te rijzen stontd, zoo hy *Adolfs* Krijgskundig, en
dapper geest t'zijner verpligten kost: dees zetten derhal-
ven al op, om hem, t'zijner hulp, teegen *Franckrijk* op
te ruijen; jaa waar dit werk by *Adolf* al ter hande ge-
noomengeweeft, zoo die de zelfde niet te belemmerdt ge-
kreegen hadt, om te deeg te beschermen die zijn eygen
door voorzeyde som gemaakte Landen: Hy most dan ge-
dwongen naa *Meyssen* toe, om daar zijn Inwoonderen
te deeg in toom te houden, daar hy zulk een werk vondt,
dat *Vryberg* hem alleen een rondt jaar, met al zijn magt
hiel

hiel draalen , dat zy ten laatsten bloedeloos, en moedeloos den Kayzer oovergeefdt ; waar naa hy 't *Elfas* zig meede t'onderbragt.

Maar te wankelbaar geluk! wat is het menschen-broos op u vast te willen planten, niet te gevaarlijk? Dat weet *Adolf* best; hy die alles plagt te jaagen, en te vervaarden, dreygdt een al te vaardigen slag , daar voor alle menschen magt geen weerstaan teegen is , als koomende verraadelinks , koomende van bedekte Vyanden , koomende van averegte Heylige , die met haar deugden-schijn al 's weereldts magt doe , laas! haar Meester waaren , die met een broos Pampier , dat een wigt verscheuren zou , heele Landen kosten ringeloooren , die met wat rammelende woorden magtiger waaren, als de dapperste Veldt-ooverste met nog zoo treffelijk een Leeger, kartouwen, en wat den Oorlog, om 't sterkite te verslinden, bedenken kost: hier door quamen, leyder! te veel ooverdappere te sneuvelen ; en most *Adolf* laas! meê met zijn val bezuuren.

Daar rot een godtvergeete Bende te zaamen , die *Venceslaus* te *Praag* den *Boheemer* Kroon op den kruyn dringen , aldaar te baldaadig los *Adolf* afzweeren , daar zy onverzettelijk met eeden aan verknogt waaren , dit almaal op die vervloekte voet , daar zy op aan rukten , dat *Adolf* van den *Paus* was in den ban geslaagen : De belhaamels deezzer toeleg en uytwerking , waaren voornamentlijk die twee koitelijkke Bisschoppen, *Koenraadt* den *Ligtenberger* , en *Geeraard* van *Eppensteyn* , daar geene om *Elfas* inval, door *Adolf* begaan , de deegen op zy gorde , en zoo lang blies, en woelde, tot hy den *Straatsborger* , en aanheynde Prinzen t' zijner hulp hadt opgehitst , en ter verdoemder zaamenspan , met eede hadt verstrikt ; en dees *Mentzer* Keurvorst, en Eerst-Bisschop, vervoorderdt dees zaak zoodaanig , dat *Albert* van *Oostenrijk* ten Kayzerlijkke waardigheydt verheeven wordt : dees nieu gekoorene bekoordt door innerlijkke drift tot opperheerschappy, zet alles by , om zijn magt te deegen te bewaaren. Daar vliegdt , en rendtmen *Duytslandt* deur met zwabberende vaandelen , en weêrgalnde op het yzelijk

gerammel van trommel en trompet. *Albert*, naamaagfchap van den *Sax*, *Moravien*, *Krowaat*, en *Honger*, was het ligt de *Lappe*, *Boheemers*, en *Oostenrijkkers* tegens haar wettig Heer op te ruyen. Het *Duyts-landt* lijkewel is al te vroom om in alle deele trouweloos te zijn, den Kayzer vindt meê nog zijn hulp, en heul: *Otto* den *Beyer*, *Rodolf* den *Paliz*, met nog eenige voorname Steeden, blijven den Kayzer hou, en trou, die niet min alles ten sneedigste aanwendt, dat hy 'zijner behouw noodig agt, als zijn teegenstreever. Maar wanneer diende de kans staag aan de regt-maattige? Te zelden voorwaar. Slag-vaardig nu van beyde kanten, rukt *Adolf* door een al t'opborrellende moedt, zijn Ruytery op *Albert* aan, en stoot hier meê, zonder zijn magt van Voetvolk af te wagten, 't zijner Vyandt in. Dit al te vaardig een bestaan, al te zeer gespoedt door wapenlooze, en al te zwakken inbeelding zijner zaaks regtvaardigheydt, helpt zijn Hulpers op de vlugt, en hem ontzet van al zijn schut, en lijfwagt, jaa van alles, naa het leek, behalven van zijn onverzettelijke dappermoedigheydt; hy weerdt zig zoo lang, tot 't Paardt onder hem neêr stort; en tot beloôn van zijn manhaftigheydt, doe anders geen uytkomst was te wagten, verwurf hy nog, wanneer hy sterven most, van niemandt zijn doodt, als van *Alberts* eygen vuyft, omtrent den Jaare 1292. Wat wonder, daar magt alle regten kan verbrisselen, dat het hier quaa-lijk af liep? en wie en zag regtvaardigheydt, door 's weerdts los beloop, niet meer vertreden?

Daar is nu die trotze ziel in rust, is 't nu met u, *Verraders!* daar meê ook alles vreê, en wel? Zoo liep het te onreyns af; u schellems loon moet hier, om dees zoo oover heerlijkke bet te çieren, by, ten eeuwige hoon, en wraak, staan. Voor eerst quam den *Haagerloocheer* Graaf door *Adolfs* Schoon-zoon om den hals; *Leinink* storte in een yzelijkke raazerny, en rukte dus heel deerlijk naa zijn eynde; den *Mentzer* treft een popelij, waar door hy hartsteek daar neêr storte; den *Straasburger* wierdt van een bloedplengende Slagter, een Moordenaars dolk, ten zijde in gedreeven, en loofde dus zijn oovergeeven ziel: en *Alber-*

zus zelf, op aller Tyrannen wijs, en mogt binnen zijn tien Jaarsche heerzing geen zuivre dootd gebeuren. De andere minkundige Schelmen, hebben zoo veel eers niet verdiend, dat men van haar eenig gewag zou maakken, daar men haar door zou hengendt zijn.

Voorder, dit *Nassous-Weysbaads* geslagt, zoo doorluysterdt, door *Adolfs* Kayzerschap, heeft nog al andere spruyten meer gehadt, daar meenigvuldige afzetsels af quaamen, onder alle uyt *Gerlak* des Keyzers Soon, die veelvoudige naa-neeven liet, welkers uytmuntentheen, hoe treffelijk ook, door haar te meenigvuldig tal, dit kort begrip te veer ontwossen zijn: *Carlaks* derde Zoon, *Iohan* van *Nassou*, mag hier gevoechelijk nog in, als't *Nassoufche* bloedt met het *Serapontaans* door houwelijk te zaamen hebbende gemengt: dog deeze telg en bloeyde geen zoo. Jaaren, maar was ten zijde een ander uyt geschooten, te weeten *Flip*, Vaader, en Grondtlegger der *Nassou Weylpurger* huylze, daar nog staakken vast af staan.

Wy hebben flus, om meerder klaarigheydt, en netter gevolg, een van den Rijkken *Hendrixx* stammen ongeroerd laaten staan, zeggende uyt hem twee Zoonen quaamen, te weeten *Walraam*, Vaader, en Grondtlegger des *Nassoufchen-Weysbaade* stan, van ons ten eynde toe afgehandeldt; en *Otto*, daar voorder de *Nassouf-Dillenburg* ranken haar schent uyt naamen: gepropt diermaaten vol zoo meenigvuldig doorlugtiger Helden (dat ik volgens zoo veel eerbiedig verlof als van Eedelmoedige zielen af is te sineekken, my, door mijn werck te bekrompen om-trek, genoodtzaakt vindt, daar sommige buyten te laaten) als ooyt ter weereldt een, zoo-daanig altemaal, dat het te bedugten staat, of haar meenigvuldig tal haar zoo veer schitterde luyfter, of haar zoo veer schitterende luyfter, haar zoo meenigvuldig tal ooyt oovertrof: haar luyfter, en aanwas bezweek nooyt naa Rijkke *Hendrixx* dootd (die het Slot van *Dillenburg* door 't vuur geschrookt, en gantsch mismaaft op 't pragtigst weederom voltooyden) waar rondtom in het ronde heene het zoo weelike zig neerfloeg als ooyt eenig volk-planting het bestouwen kost, met alderley heerlijckheên, en aadelijckke huylzen.

Den Rijkken *Hendrik* hadt boven die twee voornoemde Zoonen nog een d' alderjongste, die naa hem *Hendrik* geheeren was, die van zijn Broeder *Otto* af, op het huys te *Bilstein* vertrok, en zig daar stelde tot voortplanten der *Nassoufch-Bilsteinse* stam: maar dees ging in zijn zeste telg te niet. Om in het kort, en kleyn het *Dillenburgs* geslagt, dat vry vrugbaarder bleef, eens af te maalen, schijndt het hier wat konstig was om te raaden, of de Mannen van *Mars* meer, of *Venus* getroeteldt wierden, en gezeegendt; en de Vrouwen daar gebooren om het *Christenrijk* met genozame Helden te voorzien, tot volkoomen bescherm der zelve; zoo tot stuyting der doodelijkke, en wreede Vyanden, die staåg woedende *Turken*; als tot handthaaf meeniger verkorte Vorst, zonder welckx toedoen zy haar geregtigheen naauwelijcx, of nimmer bekoomen hadde: Weshalven de grootste weerd-Vorsten malkander 't meest haarer dienst benyden, jaa was of ieder zig inbeelden het daar mee gewonnen te hebben, zoo zy op eenigerley maanier maar een haarer hulp, of dienst verwerven mogten.

Om dan voor te stellen die hier staan kunnen, komt *Engelbregt* van *Nassou* voor, die zijn stamme, behalven door zijn ooverdappere daaden, nog verrijkt heeft met *Breda*, *Lekke*, en *Polaan*, trouwende aan *Iohanna*, Vry-vrouw der voornoemde Heerlijkheen: wiens Zoon en naazaadt zijn stam niet minder en voorzag, daar nog aan hegende, door zijn Trou, het derde deel des Hartogdoms van *Kleef*, *Herstal*, *Gangel*, en andere vryheerschappijen meer; booven hem *Karel* van *Borgundien* tot *Oppervoogdt* van *Brabant* maakte: zijn Zoon *Iohan* lijkewel ontsturf hem vroeg, om zijn Vaaders zoo goeden aardt en zijn wonder zagzinnig bestier, hem betroudt op zijn deel der *Needeylanden*, was zoo wijdrugtig, en hadt de Faam daar zoo veel meede te doen, datmen dus doe ligt *Iohan* vergeetig oover hadt geslaagen: maar zoo niet of liet onsterfelijckheyds in zijn Helde luyster, en zeegenpraalen genog naa; dog geen zoo zwaare oorlogen benarden *Karel* ooyt of hy kaatsenz' al zoo wis, en vaardig af.

Van de wenschelijkste heyl, en zeegens der Vorsten, die ver-

verouderd in 's Vaaderlands doorlugtige dienften zijn, is, dat zy in gunst en agtbaarheydt af gesleeten, haar kroost zien, vaardig, en afgeregt dat heerlijk te voltrekken, dat 't menschelijk noodtlot haar nu te misgunnen schijndr, waar door zy geen arbeydt ooyt besteeden, of agten die hier door van den Heemel tien dubbel beraaldt, ziende haar naazaten in gelijke agtbaarheydt van haar Vaaderlandt, om haar verdiensten wil, verheeven. *Engelbregt* was dan dus op 't keurlijkst gezeegend met twee onvergelykke Zoonen, den een hem by genaamdt, en den anderen *Iohan* geheeten, die, al hadt hy meer niet gedaan, als d' hier volgende naazaadt, dien oovvertreffelijken *Hendrik*, voort te brengen, men was hem om d' onsterfelijke luyter des *Nassoufen* huylze, een eewig dankbaar geheugen schuldig. *Engelbregt* dan, zijn toegenaamde Vaaders-bewindts-aanvolger, scheen alle oovvertreffelijke Helden in luyter zoo oover te brallen, dat hy t' zijner tijdt ieder voor zig dee schrikken, of aan het haaten hulp, en naa zijn doot ieder oover zijne ooverdappere daaden geheel tot nog toe doet verstommen: hy was het, wiens sneedige gaaueydt in Raadts-pleeging zijn woorden voor *Orakels* doordrong, wiens dappermoedigheydt ten strijde volmaaktelijke was afgeregt, wiens zeedige bezaadigheydt in 't gemeen hem voor *Vaader der Neederlanden* dee uytkraayen: dit verhief hem ter *Ordre van 't Gulde-vlies*, een Staats-ampt, elk geweygerdt die van de uytsteekkenste Grootte niet en was. Maar *Engelbregts* oorlogs-yver, dreef hem 't meest, om hier door zijn opper gloory te betreffen. Het nu onvergeetelij *Guinegaste*, voorgaans al te luttel kundig, moet haar geheuge die doorlugte slag wijten, die hy t' eewiger gedenken aldaar op 't treffelijkst, en lukkigste ten eynde bragt: Dees geviel, ten tyden *Karel van Borgonje*, toegenaandt den *Stouten*, by *Nancy* te sneuvelen quam, waar door zijn eenige Dogter ten Bruydschat *Maximilliaan van Oostenrijk* aanbragt, behalven andere magtige Rijkken haars Vaaders, onder welke de 17. Provinlien, ook *Borgondien* met eene. Den *Frans* door dit voorval opperuydt, en om zijn naa- buurschap, werpt daar een schendig oog op, *Louijs* den XI.

het zelfde vyandelijk koomende bestooken, voer daar zoo meesterlijk meê voort, dat doe dees oorlogs-storm op *Neêrlandt* oock uyt-borst: mits *Maximilliaan* tot meermaals *Theroane*, den ouden *Moriners* Hoofdstadt, sterkelijc beleegerdt hadt, en hadt dees stadt te weynig langer zijn beleggers gestaedig aantreffen wederstaan, was *Louys* met een machtig leeger t'haarer hulp niet af koomen zakken. Dit deê *Maximilliaan* opbreeken, en zijn vyandt dapperlijk den hoofde bieden. De voortogt van enkele *Ruytery*, ruynde wat te vroeg het *Veldt*, 't geen de *Voetknechten* dier maaten den moedt benaude, dat zy ook naa veylger vlugt om zaagen. Hier meê tijdt strakx den *Frans* aan 't plonderen, of hier door anders niet, als enkele siktoory was: en ook, waar hier niet booven maaten *Engelberts* onvergelykkelijcke dapperheydt te pas gekoomen, dat waar al een vry laalijcke slag voor *Maximilliaan* geweest: Hy valdt u dan onder dees gewaande verwinners, en te vuyriger plonderaars, en vuldt met kappen, steekken, slaan, en schieten een gantsch *Veldt* met een deel ongeschikte en verwarde gatten, en sloeg haar doe dier maaten, dat den *Frans* geen reden en hadt, om zig dees *Leegers*-zeegen veel aan te maanen; en hoe ligt dat volk met eygen gloory wordt op geblaazen, en te draa zig zelve keeteldt, hadt *Engelbregt* dees drift zoo treffelijk besnoeydt, dat het met meer niet, als kleyne schermutfeeringtjes voorder uyt koomen en dorst: Dog om een algemeene *Veldtslag* hier naa te waagen, zoo verwaandt wierden zy noyt meer.

Dit Oorlogs-vuur dempten gantsch de *Trou* van den *Dolphijn Karel* met *Margareeta* van *Vlaanderen*, *Maximilliaans* Dogter, schoon doe nog maar een dryjaarg wig: en bedong in deeze *Vreede*handel *Maximilliaan* heel wenschelijke voorwaarden: Waarom? Om *Engelberts* agtbaarheydt. Volkoomen *Vreê* en is nog voor *Maximilliaan* niet geschaapen, het schaakken zijner teere en onmondige kinderen *Philip*, en *Margareet* van die scheurzieke *Gentenaars*, naa lange loozer toeleg, en 't vervoeren der zelve binnen haar iteede, treffen hem te vinnig in 't her-

te, dat nog te vers, en al te heevig een wonde gegriefdt hadt 't aflijvig worden van zijn Huysvrouw *Maria*, die ter jagt gereeden, van al te schichtig een paardt quam te storten, wiens heyllooze val haar, met haar besloote vrucht, ter aarde rukten. Hier raakt het Landt opstendig, en aen 't woede; daar niet weynig toe en hulp het vermeetel beftaan der *Bruggenaars*, die 't haarder steede de handt aan den *Aartx-Hariog* dorsten slaan, en die daar met geweldt benauwen: Hier by zoo raakt ook mee het Huys van *Ravefstejn* aan 't muyten. Hoe staptinen dog dees rampen alle over? Of hoe slist men alle dit woeden wederom? Een man, minder als *Engelbrecht*, en wist hier noydt raadt toe, hy vat dit werk met alle wyze voorzigtigheydt aan, zet het met alle dapperheydt op, ende dringdt het met alle wenschelijk geluk heerlijikke deur: Dat zouden *Rijn* en *Maas* noch tuygen kunnen, die dees troulooze opftendigers, te zaam met eeden verknogt, flukx heel verftrooydt zaagen zwerven, en die het niet ontvlugte kon, met haar verraaders bloedt haar vloeden verfden, en maakte dus wijdt en breedt die oevers langs al haare bewonderen, tot vreedige, en weylige gehoorzaamheydt van haar Wet-tige Heer *Maximilliaan*.

Te luttel zijn die *Fortuyns* troetel-kinderen, die zy haar nukken nummer toondt: *Engelbregt* die staâg het wondt, als gy waagde, hoe zeer de *Fortuyn* u hulp, de *Pry* kan u bedriegen. Hy trekt naa *Betune* toe, een stadt in *Artoys*, hy steldt zijn oude dapperheydt wederom ten regter toeriteen op, en ziet, daar loopt hem 't aldereerft de kans eens vlak teegen; De vyandt in tal zijn meester al te veer zijnde, naa hy 't uyerfte hadt bygezet, vondt zig zoo benaudt, dat daar geen ontvlugten aan en was, en zoo 'teynde kragten, dat hy 't geweer meest vrugteloos maar kostt gebruykken; hier door ontfing *Parijs* binnen haare muuren de wenschelijkste *Bruydt* die zy nog ooydt bekoomen hadt; en die maar staâg gespannen hadt, most zelfs hier nu gebonden zijn. Nu, nu, laat *Vrankrijk* eens een Heldt uyt het *Nassoufche Huys* genieten, het zal slegts voor een kort poosje zijn; kans is hier nog om een

Heldt, in schandt-gelijke gevangenis op 't heerlijkst met Lauweren te bekroonen.

Fransoys, Hartog van *Britanje*, hadt tot eenige Erfge-naam zijn Dogter *Anna*, die tot Bruydt-schadt die geen, die haar zou koomen te trouwen, verrijken zou met het gantsche *Armorieke*: Zoo overheerlijkke beloften deden verscheyde *Vryers* wakkeren: *Maximilliaan* leydt hier op toe, maar vindt *Karel*, den *Franschen* Konink, die met zijn Dogter *Margareet* verloofdt was, gantsch in de weg: zoo veer kan staat, en baadt-zugt komen, dat zy Goddelijk niet meer, als het ongoddelijk aanziet; en die verrukte den *Frans* zoo verre, dat hy door dit laatste Houwelijk aanley, tot hoon van al zijn Trouw-beloften, een deel van 't *Frans Britanje* aan zijne Kroon onscheybaar te hegten.

De sneedige *Maximilliaan*, liet hier teegens aan in zijn voorneemen tijd nog werk te loor loopen, als ziende het uyerste te veër genaakt, die een fleur van werk geensins bevatten kan. *Engelbregt* dan stopen de grootheyd des werks al zoo wel, als hy met de tijds kleynigheyd tot zoo treffelijk oogwit quam; want redderden zig door zijn gevaarlijkke weg dier maaten, dat hy *Maximilliaan* aan toezeg van zijn gewenste *Bruydt* hulp: 't geen *Karel* zoo nytgelaaten maakte, dat hy tot *Annas* schaaking, en genot (daar wettelijk aankoomen nu was behinderdt) geen woedendt schelmstuk te groot agte. Hy ruyt dan op, en rukt zijn gants Rijk by een, stortende dus *Britanjen* in zoo veer hy door zijn aangrenzende Rijk best kost; hier wordt zijn Heyr door rijkken buyt gantsch gemoedigt, jaa vry meer, als door zijn zaakx-geregtigheyd gedreeven, en spatten hy zoo veer voort, dat hy den *Britten* Hartog, naa *Vannes* vervlugt, het weerbaarder *Nantes*, tot veylge waarborg, ten laatste te kiezen benoodtzaakten. En waar hier *Engelbregt* wederom, *Maximilliaans* Schoon-vader, niet treffelijk te hulpe gekoomen, ten niet zoo waar hy gantsch geraakt: Men raakt van hier aan d' *Armorijkse* kufft aan 't krygen; daar heft hy hem in nog braaver standt: naa voorgaande schermutseringen, raakt men ten laatste by *S. Albijn* te deegen eens slaags, maar zoo dat het de *Brittoensche* 't meeste kosten; en hy lijkewel het Hoofdt der *Britten* beschermden. Onderwijl drijft

regtvaardige oorzaak *Engelandt* meê teegens *Frankrijk* ten strijde : hierom gaat *Hendrijk de VII. de Armorigken* hulp, en onderstandt zenden. Daar hadt hy in dees Oorlog ten Krijg-tooneel het gantsch zaam gevat *Europa* schier gevoerd, dees vogten voor haar wettige Bruyd, geene voor haars Rijkx vermeerdering, hier weêr tot 's Vaaderlands behou, en welvaaren, en guns tot voorstandt der regtmaatiger billijkheydt, tot elk nu was met al te heevig krygen afgemat; zulk een noodt dan drong haar ter beeter voorwaardt in. Der *Franken* Koonink eerst, tot tuyg hy *Maximilliaans* zweerschap ter herten nam, bied hem met zijn Zuster het *Aregts* Hartogdom aan : waar en tusschen, eer dees zaak gants beslegt was, *Engelbregt* den hoofde rustig neêrleydt, en dees weereldt, met al zijn gewoel, laat omtommen, binnen zijn stadt *Breda* 1504, naa hy een Man was volleefd, en van alle hooger ampten en agtbaarheydt in *Nederlandt* voorzien, daar men ooydt voornaam Hooveling meê kost vereeren.

In zijn plaats en erffenis, als kinderloos ooverleeden, stapten sluks zijn broeder *Iohan*, die tot naazaadt, en staats gevolg liet zijn Zoone *Henrik*, wien, naa zijns Vaaders doodt, tot deyling met zijn broeder *Wilhelm*, in Vaaders erffenis te beurte viel alle heerlijke goederen, aan dees zyde den *Rijn* gelegen. Dat was eerst die man, wiens oovergaauwigheydt, wiens dapperheydt, wiens agtbaarheydt het Huys van *Oostenrijk*, dat het dier moogen nog heeden is, dat het gantsch *Europa* daar door meest beheerst, naast Godt, danken moet. Zoo hoog haar magt voor heen verheeven scheen door 't verheffen van *Maximilliaan* ter Kayzerlijke waardigheydt, zoo laag scheen die nu verzonken door dees zelfs affterven : De Keurvorsten vergaaderen ter Kayzers keur, en scheenen tot twee alleen gedrongen, jaa tot zulke twee, die d'heele wereldt onder s'heym hadden, voor *Karel*, Zoons Zoon van *Maximilliaan* free de Agtbaarheydt wel, en 's Rijkx dienstpligtigheydt, wou dat de Grootvaaders oovergrooter diensten aan zijn Neeve beloonen : Maar hier teegen kanten zig weer zijn luttel jaarigheydt; een meer als jongeling hadt het Kayzerrijk van nooden, een Man vondt doe daar over werk aan; en dat hem meer nog

tegen streef, was die vervaarlijkken *Fransoys* den Eersten, die de weereldt zelfs te magtig scheen, en hier zig nog niet mee en genoegde; maar voerde 's weereldts opper dwingelandt, de munt Godt wil ik zeggen, hier toe by; en wie geeft zig niet graag onder zijn geweldt? Hier zaagen de Keurvorsten geen doorkomen aan, tot *Hendrik* dat zoo beslegten, dat tot onverdraaghelijke spijt den *Frank* zijn magt, en geldt gehoondt moit zien, en gewraakt, en *Kaarel*, de Vijfde van dien Naam, tot Kayzer van *Roomen* verkooren: Zoo men nu eens reyns wou raaden, wat *Kaarel* meest hier door drong, kost het wel anders zijn als het vast vertrouwen dat de Keurvorsten stelden, dat *Hendrik* tienwerf en meer te goedt zou koomen, het geen aan *Kaarels* jaaren nog gebrak, en zoo ooverdapperen, met zoo een Grootmagtigen te zaam gevoegdt, daar keurden de zeeven Vorsten haar bestendt genoeg mee, niet alleen om het *Roomsche Kayzerrijk* overtreffelijk te beschermen; maar, was 't van nooden, hier by het *Turk Kayzerrijk*, en meer te voegen.

Het en is een regtschaape Eedelmoedige niet genoeg tot grooter waardigheydt verheeven te zijn, maar 't geen hy dan het meest ter harten slaat, is ongekreukter agtbaarheydt. *Karel* nu, de *V. Kayzer* van dien naam, wiens gaau vernuft, en dappermoedigheydt zijn jaaren niet alleen ontwassen waaren, maar booven Kayzerlijk uytsohitterden, hadt, by gebrek van magt, zijn minder jaarigheydt geweygerdt, het leet, en hoon der *Frank* moeten verkroppen, die het *Borgondien*, zijn grootmoeders bruydtschat, door onverzaadelijke staatzugt hadt in gezwolgen, die het *Milaan*, regt Kayzers erfdeel, hadt af gelooopen: Nu dogt hem het tijdt was van alles wraak te neemen: Maar teegens wien? Een man, voor wiens dapperheydt de weereldt zelfs te zwak scheen: Waar en booven zijn *Spanjen*, om des *Spaanschen Ridderfchaps* te wreevlig kanten teegen haar slaavelijkke gemeente, geheel in rep en roer stondt; Den euvelmoedigen *Turk* was nu door *Laplant* het *Duytse Rijk* zoo diep in gestooven, dat hem de *Praagsche* poorten alleen tot voorder ingang buyten sloten, en lag het *Nederland* zijn

oude vlammen een waynig uyt te zwoegen , met schijnelijk anleg om te wissel met den eersten wederom op te schieten. Om zulk , een meer als *Herkules* fragt , ter regter plaats te voeren , wagt eerst den Kayzer zijn *Nestor* in 't raaden , zijn *Achilles* in het strijden , dit was zijn *Henriëx* werk , die uyt *Neederland* omtrent den jaare 1522. hem by komt , dees most dit onnadoenlijk dan af handelen : Hy tijdt daar dapper aan. *Moos* , aan de *Maas* geleege , was maar te kleyn beginsel , hy tijdt dan voorder naa *Mazeray* , een stadt , aan een kant maar winbaar ; want waar haar andere zy de *Maas* beschermd , daar is haar 'er geen menschen vermoogen magtig. Schoon haar nog booven dat , *Annas* van *Mommoransy* , een *Bayard* , der doorlugtiger *Franfen* eedelen , twee de voornaamste , beschermden ; dees helden voelden hier , dat meerder staâg voor minder wijken moet , en waaren al zoo t'eynde moedt , dat zy niet als naa billijke voorwaarden omzaagen , waar en tusschen op de II. dag haarer beleegering , te leyder een opstending onder de Hoogduytsche soldaten uytborst , welck snoô gespuys *Henriëk* zijn zoo naabereykte *Lauvieren* ontrukten ; Maar wagt hy en is de *Fortuyn* hier door niet gantsch ontruikt , zy fluyt dees gunst by d'andere nog op , die zy hem vast bewaardt.

't Bestandt tusschen den *Kayzer* , en *Franfschen Monarch* gemaakt , was nu ten eyndt geloopen. Den *Kayzer* dan , rukt al zijn magt op *Vrankrijk* af , zijn benden , die met haar zwieren het braaffst van *Italien* woest hadden agter gelaaten , storten zeegenpraalend heel tot *Aix* toe in. Niet logger *Henriëk* , rukt met zijn leeger voor *Guise* , 't geen hy in korten stonden weg heeft ; Daar kosten het *Perone* naa , dat soldaadt niet alleen op 't dapperste beschermd , en burger daar nog by , maar de vrouwen , trots ouwer *Amazoonen* , dorsten hier *Kartouwen* op 't vyandt aandringen , laân , en lossen , ter tijdt dat haaren *Koonink* al zijn gantsche magt voor zulke onwaardeerlijkke wou waagen : *Henriëk* , zoo een onweederstaanelijkke kragt op hem aan ziende dringen , wou om een stadt zijn keurlijkst Leeger van ooverdappere mannen , daar al te dol , en oovergeeven

stou-

stoutigheit, den deerlijken val niet neygen, hy trekt dan op, en kort daar aan, naa zijn gerust *Breda*, daar hy naa korten stonden voor eeuwig de rutte aan nam, die trotsen optendiger dwingeland, vyands meester, heyloozens heul, en troost, en den regtvaardige verdrukkers geessel, 't Hof's sneedigste Raadsheer, teegenspoedts gaante, en wiste afkaatsen, dappermoedigste zonder preuntsheydt, regtvaardigste zonder straffe wreedtheydt, en oover sneedig buyten alle losse reukeloosheydt, weg gerukt nog binnen kragt van jaaren.

Dees zoo vinnige slag verzagte veel zijn vaader gantsch gelijkke zoon *Renaat* wederom, lijk *Fenix* uyt *Henrykx* as herbooren, de regte vaader der *Nassouf* *Oranje* stam: Om hier te diep niet in te glijen, die daar naa zijn beurd zal hebben, en om ter bestemder eynde te koomen, moet ik voorder treen tot *Henrykx* Broeder, *Wilhelm* van *Nassou*, viertiener kinderen wettelijkke vaader, en zoo veeler schraag en zuydens voorzorgger voor dit doe schrankend *Neederlandt*, wiens daden altemaal dit boek veer zijn ontwassen, vry grooter stukken propten die, wy pikken ons noodtweerdig hier slegts uyt. Dees *Wilhelm* dan mogt zig tellen voorvaader van 160. Graaffelijke spruyten; wiens eerstgeboorene was zijn bygenaamde *Wilhelm*, Vaader dees Vaaderlands, wien *Neederlandt* zijn vryheydt, wilze reyns gaan, eerstelijk dank moet weeten: Dog mits dit tot begin de voornaamste is die wy tot ons oogwit bemikken, en daar na op zijn keurlijkste in 't lang afmeenen te beelden, moet om netter gevolg met zijn breeder verhaal een waynig op houden, tot meerder luyfters van dees stam, wiens *Tronk-tooneel* ik voor heb te voltooyen, diendt ook gesteldt zijn broeder *Lodemyk*, die *Bergen in Henegou* voor eeuwig kan doorlugtigen, hadt in het fierst uws jeugds 1572. de mookkerhey niet opgeslokt, of d'hoefzyeren niet te pletteren getrapt, wat oovertreffelijkx en was van u niet te wagten? u val dies te beklaachelijker, mits zy met gelijkker noodtlot u alderjongste broeder *Henryk* mee sleepte. Tot voorstandt van gelijkkers regt bescherming quam den anderen Broeder *Adolf* by het *Heygerleefche* Klooster in *Frieslandt* deerlijk te sneuvelen.

WILLEM LODEWYK, GRAAF
VAN NASSOU.

rele. Dus
ser van de
rechtshilp
vrijheids
Bismarck
en die dro
g als moe
opf bem
sels kon
ge in zw
el bedier
poker vo
gevoed
in her
voeren
de-dippe
et; wa
wacht, m
p, dir
dele, La
dri, en
normal de
Hes Nij
piter sou
overstede
de room, di
interrech
distribuc
sijdeken
moeten is
jenzent
zen in. D
booven d
Dees de
voorn
lageig
Zorg
pact v

velen. Dus ('t Trost) den *Decien* offerden van vyf zoonen van den Ouden *Wilhelm III.* haar leevens, in de wenschelijkste lent haars jeugdts de Vaaderlandtsche vryheydt op, en een bereykte een hooger ouderdom, daar Roemrijcker van hier naa: een *Man* was hier maar alleen die droog in 't doodtkleedt raakte, niet dat hy zig als moedelooze te schuyl hiel, 't Nootlodt bezorgd' hem dat: Want doe het op zijn deerlijkst met *Nederlands* stondt geschaapen, en het woeden op het heevigste in zwang ging, wierdt 't zijner bewaarnis 't *Gelderfch* bestier betroudt, dat nooyt een sneediger, nog dapperder voltrok: Hy was het mee die 't *Utrechtsch* Bondtgenoodtschap aanmaande, bevorderde, voltrock; en liedt het hier niet by, danck mag het *Frieslant* hem weeten, dat zy, lijk vooren, tot nog toe van de al-der-dapperste Vorsten des Christenrijcx bestierdt wordt, wiens naakoomelingen tot haar vryheydt, en welstandt, nooyt schreeumde goedt, en bloedt te waagen, dat tuygen nog die doorlugtigste bygenaamde *Wilhelm, Lodewyk, Kazimier, Gunteer Ernst, Adolf, Hendrik*, en dees teegenwoordigen Roemrijcke *Wilhelm*, altemaal *Iohans* afkoomelingen.

Her *Nassausche* Huys is naa ons voorneemen ten vollen luyfter onzer Helden afgehandeldt, nu moet *Oranjes* oovvertreffelijken bynaam beurtelijk volgen. De Grootste roem, die regtschaapen Edeldom bereekenen mag, is onbereekentlijk zijn: Want die bereekentlijk is, is wel dusdaanig doorlugtig door haar Grontleggers oovvertreffelijkheen, maar de andere (daar minder niet van te vermoeden is) oovvertreft haar door het keurlijkst, dat is, haar jaarental, wiens beginzel onbereekentlijk niet aen te wijzen is. Dit maakt het eerste huys der *Fransche Monarchen* booven die van het tweede en derde vry uyfsteekkender: Dees durven onze *Oranje Vorsten* tarten, naa *Wilhelm* voornaamentlijk in den jaaren 793. vermaardt, en doorlugtig onder de bynaamen van de *Ugons, Rambauds, Rorgons, en Raymonds*. Om de ouwe eeu in sprookjes, meer verwardt, als regt haarer Helden wonderheen

ontwarrende , wat t'ontwijken , beginnen wy flegts van die preutze *Ioan* , die door zijn eedelhoedige zucht t'zijner Prinse waardt , meer geprikkeldt wierdt , als gelokt door zijn overrijcke belofte , en hem aan 't bezit van 't gantsche af-gevallen *Boygogne* hulp , wiens dapperheens-teekkens *Dion* zijn muuren nog betoonen. Ondankbaarheidt quetft een eedele moed het vinnigfte: *Louis* , die door *Iohan* zoo wenslijk was geholpen , hoonde meer zijn weldaadt , als hy die beloonde , waar door tot zoo een euvel een moede *Ioan* verrukt wierdt , dat hy dit den *Frank* betaaldt stelden : Hy laat die ondankbaaren zijn tuyl tuylen , en wreekt zig met verdelg van hem eer toegevoegde Landen , waar boven hy hem by *Dool* te zelykken slaat , daar den Afgezant *Kranius* , en weynig meer flegts overbleeven , om *Louys* dees boodtschap te brengen , die door een Man nu leerde , hoe effen de edelhoedige dapperen het te passen is , dit brengdt hem zelfs den zoen koomen te verbidde: 't Is zoo , een eedelhoedige ziel valdt wonder kittelig , maar smertig niet , daar lomper 't minst 't meest door 't herte slaat , dus onverzettelijker , als de eerste ligt verzoenelijk. Hier door is strakx weer vaste vree gemaakt , die hy bevestigt met *Karel Lodewijk* Zoon , *Anna Maximilliaans* Dogter ten *Eega* toe te voegen , en aan de *Fransche* Kroon nog vleggende , het gantsche *Armorieke Britanje*.

Dees overtreffelijke *Vader* , gantsch gelijkkende de zoon *Filibert* , scheen met *Voester*-melk het Oorlogs-zog ingezooogen te hebben , en daar zoo van gegroeydt , dat noydt vyandt zijn dapperheen ongeschonde ontquam , hierom een gemeene weereldts schrik , dat tuygen *Frank* , en *Italiaan*; nog den *Paus* zelfs kan zijn geheugen zonder hartewee nog niet vergeeten , doe dees vermeetele teegen zijn wettig Heer *Carel de V.* bedugt zijner te voorspoedig een machtigheydt oover gantsch *Italien* , trouweloos begoft te kanten , waar oover *Filibert* dees dwingelandt *Klemens* zoo haavende , dat hy naa onwaardeerlijkke buyt zijn stad en staat ontplunderdt , sommiger daagens benarder gevanckenis , onderwylens vinnige smaadt en hoon zijner schepzelen ,

zelen, de *Kardinaalen*, en hem aangedaan, die hy t'zijner spijt (tot wraak zijner gekrenkte heer zijn agtbaarheidt) gantsch spottelijk voor zijn oogen uygedoest, op 't veraght der dieren, een deel Eezels, op het schempigste dee omvoeren, en ten laatsten, naa wenschelijk randtzoen (welk een geldtigerige zijn zugt geboedt zou hebben) hem af gekneeveldt te hebben, trekt Winnaar van 't alwinnendt *Roomen* naa hy zijn zeevenste verwinnaar daar zeven Maanden lang vry heer en meester van was geweest, alhier dus 's *Kayzers* gloory in zijn oude luyster herstellende.

Lautrek rukt met een yzelykke magt van *Franfchen* het Rijk van *Naapels* in, wien doe de kans van *Naapels* te bekoomen vry toe te lachchen scheen, mit's *Philips Doria* met zijn *Genueesche* vloot, *Hugo Monkaada*, Onderkoning van *Cicilien*, wel laalijk slaat, en *Naapels* te waater gaat bezetten, 't geen de *Fransche* te lande vinnig benarde, terwijl die van binnen het ook met oppgeruyde scheuring niet waynig bezwakken. Hier hing dit gantsche werrek nu aan *Filibert*, die d'openbaare aanvallen manhaftig afkaatst, de verborgene snogger ontdekt, en de ontdekte dapper strafst; ziet hier door *Filibert* tot *Naapels* Onderkoning verbeeven: En waar kost *Karel* hem naa waarde treffelijcker mee beloonen, of wat was een die het ter weereldt heerlijkker verdient hadt? Gelijk hy den *Frank't Napolitaansche* Rijk nyrbonsden, ontrukten hy ook der *Veneesiaanschen* Staat zugt haar beloerd *Kalabrien*.

Waar in en zal een eedel gemoedt zig niet verpijnen, als hy zijn heer, en meesters wil en wensch kan berijken. Den *Paus kleemens*, van den doorlugtigen huyze van *Medicis* heerkoomen, kost met al zijn magt en waardigheydt zijn vaaders erfdeel, het *Toskaanen*, door opstending die huyze af gevallen, en daar bitter teegen gekant, niet wederom bekoomen: hy hadt oovergenog gesmaakt, hoe *Filiberts* gunst of vyandschap iemandt bequam, dies ziet geen uyt-kompt in dit werk, of weg om tot zijn geregtig erfdeel te geraakken, of zijn verdreeven naa-maagen daar in te herstellen, als met 't *Kayzers* goede gunst te verwerven: Hy bedenkt zijn neeve *Alexander* aan *Karls* speeldogter

Mar-

Margareete uyt te heylikken, en haar dus de opperste vrou van *Italien* te maakken, zoo den *Kayzer* hem aan zijn wet-tig erfdeel helpen wil, die strakx hier toe de ooren leendt, en d'ondertrou aanregt, vaardigende flukx *Filibert* met een aanzienlijk leeger op *Toskaanen* af, die geen stadt bezette, of bedwong die met eene: *Florenzen* alleen was het, die het magtigste, en hoofdstadt aldaar, 't hertnek-kigste mee in haar opstending bleef volharden, hyberendte, belegerdtse, bestormtse, en die op waynig naa gewon-nen hebbende, wordt van een heyl loos loot in 't midden zij-ner zeegen-praalen getroffen, en vollegdt dus in den jaare 1531. door zijn voorvaaderens heldenspoor zijn voor-sturvene op 't alder doorlugtigst naa, hebbende alvorens zijn zusters zoon *René* van *Nassou*, op voorwaarden hy zijn bynaam in die van *Chalon* veranderen zou, met duydelijke nyterste wil tot eenige, en algemeene Erfgenaam gesteld; die eeven eens betreffende des menschen leevens broos-heydt, by gebrek van Mannelijk ooyr naate laten, zoo ook staafden, zijn oudste Ooms Zoon *Wilhem*, waar van verstondt naa volkoomen eysch.

Dees *Rene*, Graave van *Nassou*, Prinse van *Chalon*, nu *Oranje*, Ridder des *Gulden Vlies*, en *Steedhouder* van *Hol-landt*, *Zeelandt*, en *Vrieslandt*, be-yverende zijns Landts-Heer zaakken, door zijn onkeerbre manhaftigheydt was zoo veer *Frankrijk* in gestootten, dat hy heel tot *S. Dezier* was voort gerukt, waar hem den vyandt standt dee houden: Hy zet zijn leger na regt vereysch van slag, en klampt aldus den vyandt dapper aan: Heevig wordt daar aan beyde kant gestreden, geen enkele soldaadt of quydt zig als een heldt, en schreumdt zig daar geen Ooverste meer, als hy zijn minste soldaadt zou wenschen. Het losse geluk, moe zig zoo lang vast te houden zonder haar t'eeniger kantt heen te hellen, valdt ten laatsten den *Frank* mee, en krygen hier het de *Kayzersche* mee te ligt, een teykken dat geen Hel-den de winst eens veldt:slags zoo vast hebben, of 't kan haar mislukken: daar raakt die keurge *Spruyt*, in lente schier geknodd, en eer hy zijn leevens middag mag haalen, ten donkerden nagt nog gerukt: Zoo niet, of in zijn duyfter
bral-

RENATUS DE CHALON,
PRINS VAN ORANJE.

brallen zulke doorschitterende ligten, datmen zig daar uyt verzeekeren kan, hy op zijn middag de Zon zelfs verdonkerdt hadt. Dit Prinsdom van *Oranje*, dat, naa *Godt*, geen Ooverheydt als zijn wettige Prinsfen kendt, viel den huyze van *Chalon* toe, door bruydschad van *Maria*, eenigste dogter van *Reynold Bauff*, getroudt aan *Iohan*, zoon van *Lodewijk*, Heere van *Chalon*. Nu durf ik hier geen Helden deezer stam meer ophaalen, daar ik boekken meê zou kunnen proppen, mits mijn voorgenoomme *Wilhelm* mijn wenkt: Ik kom, ik kom genaadigste Heer, en Alderdoorlugtigste Vorst, gun my dat ik den Leezer eerst in 't kort nu afmaal de stal en standt uwer Vorstelijke landen, en slooten.

In het hartje omtrendt van *Duytslandt* leydt een Landtstreek, om zijn veelvoudige Waateren, en Moerassen, *Nassou*, lijk of men wilde *Nats-hou* zeggen: een Graafschap was 't wel eer; maar nu door de byzondere sneedigheydt, en yver, die den doorlugtigen *Maurits* van *Nassou* aanwenden, die door zijn agtbaarheydt te *Frankfort* op den volle *Waal-dag* tot eens nieuwen Kayzers keur gevierdt, de hengelende stemmen der Keurvorsten gaande hulp, en eeven als eer een anderen *Hendrik* voor *Karel V*. Hy nu voor zijn naazaadt *Leopold*, nog jonger van jaaren, maar teerder niet van geest, teegen het heevig naa yveren der *Frank*, met geldt t'ooverdaadig, maar vrugtelooos gestyft, tot 't Kayzers praal verheerelijken liet, die tot erkentenis wederom dit stamhuys met Prinzelijke bynaam verluysterde: 't is naa zijn Hoofdstadt, op een heuvel gelegen, toegenaamt, sierlijkjes, en reedelijk net betimmerdt, omzingeldt rondt, en om, met heuglijkke, en Graas-rijkke beemden, wort ten Zuyden van *Weysbaaden* en *Idensteyn* bepaaldt, de Graaffschappen van *Solms*, *Yzenburg*, en *Hessen* dekken zijn Ooster zy, *West-faalen* en *Witgensteyn* begrensen het ten Noorden, lijk de *Bergers*, *Widdenze*, en *Seymenze* ten Westen daar in koomen vallen: 's Landts gestaadige veranderlijkheydt cieren het te wonderlijk, waar door 't hier heel berg, en dal lijk, en gins weer vlakke wey en beemdt, hier valdt het eens bos en struykagtig, en gins is het met kostelijk gezette wijn-

gaarden vol plantd; hier graaft het vee dik, en bol, en gins heeft het den Akkerman met scheutig kooren vol ge- laaden; die minder hoekken staan met de keurlijkste thuy- vrugten digt bezet. Beçieren dit nog voorder de Visrijkke *Loone*, vloeyende daar door heene, het pronkende met zijn bespoelde steeden *Diest*, en *Lonsteyn*, in *Nassou*, de heuche- lijkke *Siegemeë* zijn bygenaamde stadt bevogtigende, lijk den *Dil Dillenburg*, *Heyger* en *Herborns* muurs zoomen lekt: zijn loot, koopcr, en yzer-mynen berijkken het zeer; *Veneetien* durft het zelfs met zijn glaazen tarten: zijn baa- den zijn onvergelykelyk; want quaalen, daar andere niet op hegten, dringen dees door: hier leydt nog dat vrugtbaar *Hircynis*-bos, der ouder *Katten* toevlugt: dog tot slot, zoo is hier zijn staal het alderwonderlijkst, wiens gelijk de weereldt niet en leeverdt; wat wonder dan zoo 't puyk haarer inboorlingen, het handigst, en treffelykst dat weetten te gebruykken, en schaft dit landt binnen haare boesem haare Helden dat geen, daar zy een weereldt meê zouden kunnen afsloopen.

Volgens mijn beloften, moet ik u uytsteekendt Prins- dom *Oranje* mee dus afhandelen. Een oudt volk, *Cavares* genaamdt, bewoonden eer de Provinzy van *Oranje*, op 't *Latijn* dierhalven *Arautio Cavarum* genaamdt, is van taamelijkke vrugtbaarheydt, halve-maans-wys geleegeen, meestendeel van 't Graafschap *Avingnon* omvangen, ten Westen de Revier de *Rhoone* langs gestrekt: Eer dees Re- vieren *Meine*, *Seile*, *Mense*, en andere beekken meer haar in de *Rhoone* storten, bevogten zy dees landstreek eerst; 't is naa zijn Hoofd-Stadt *Oranje* toe genaamdt, en be- vangdt daar en booven nog de steedekens *Martignan Cap de Rouffen*, *Kourthezon*, *Kausans*, *S. André de Ramieres*, en *Prabion*. Haar onderdom slaat veeler eeuwen uyt, waar van nog tot tuygteyken staat aan de Poorr, slaande op de weg naa *Lyons*, een aaloude Schouburg, en Zeegen-boog, ooverschot der *Romeynsche* veroude praal: Hier by braldt het nog met Bisschoplykke Zeetel, en een uytsteekende door-lugte school.

Tot hier en toe zijn wy slegts nyt vermeeyden gegaan ,
wy

wy boeten onze lust in 't bespiegelen der onder Helden van *Nassou* en *Oranje* haar afkomst, oudtheydt, Eedeldom, en luyfter: Wel anders zal het hier nu voordr gaan: voorleeden oorloogen, die verscheyde deezer Helden weg rukten, waaren maar kinderspel, ten aanzien van de volgende: Want dees en weet die destigen *Strada* niet te noemen, al wil hy die al doopen met die van de *Neederlanden*, of met die van *Spangnien*, of liever van geheel *Europa*, mits dees volvoerd wierdt met zoo meenigerley, zoo in, als uythemische volkeren haar waapenen, of met die haar waapenen-spier, en zeenu, geldt-middelen, of met die haar zoo veelderley driften, en aanraadingen, als of men in 't enkel *Neederlandt* om 't opperste gebiedt van 't gantsch *Europa* hadt gestreeden. Dees Oorlog voordr daar d'opper eer van dees *Nassouische Oranje* Helden afdaalden, en door wiens beleydt en dapperheydt zy omers zoo wonderbaarlijk wierdt gevoerd, als zy ter eeuwiger geheugen doorlugtig zal blijven; was voorneemens kortelyk af te handelen, ter eeuwiger, en oovertreffelyk gedagtenis van deeze Roemrykste Helden.

Het keurigt vierde deel van dit onmeetlyk niet, maar altoos, op veel naa nog niet afgemeette, zoo groot, en grof een stuk werck, de *Wereldt* (die noem ik, die netter het de naam van *Aardikloot* geeven, van zijn zienelykste deel de *Aarde*, zoo als die de *Zeen*, en andere waateren omarmdt) *Europa* meen ik, in vrugtbaarheydt, volk-rykheydt, zeedigheydt, en wenschelykke geleegendtheydt, de andere dry altemaal te booven gaande, bevat onder andere haarer deelen weederom het *Neederlandt*; om kortswil eygentlykker, *Neederduytslandt*, ten aanzien van het *Hooge-Duytslandt*, bygenaamdt, of om dat het uytsteekender en grooter van begriip, of magt, of agtbaarheydt was; of om dat het naa standt was hooger om de *Noordt* haar verspreyende. Om haar laagte wil, koomen naa die, af-zakken, die zoo vermaarde Revieren, als den *Rijn*, de *Maaze*, de *Schelde*, en de *Waal*, met nog een hoope kleyne of uyt dees spruytende, of daar ten laast in stortende, alle haar vragt ten laast ontlaadende in die grondelooze

delooze *Oceaan* zijn schoot. Haar vrugtbareheid is zoodaanig, dat, in steê andere weereldts strekken, die meê al treffelijk zijn, in een jaar of vier door den Oorlog, dien vraat, of gantsch verflonden zijn, of zoo uitge-mergeldt, dat haar deelen ten nauwer noodt aan een meer hangen, dit in teegendeel daar zoo teegen aan groeyden, dat het de gantsche weereldt, met alles noodig, en wenslijk kost voorzien, jaa hier door zoo toenam, dat niemandt haar in gantsch *Europa* hoorde noemen, die haar om zoo een heemelijk wonder niet vierden, of aanbaaden, behalven die, die haar opkomst tot eygen afbreuk strekte, die zy lijkewel zoo onder 's heym hadt, dat zy wel mosten naa haare pypen dansen. Zoo volkrijk, dat booven die, die menschen-vraat den krijg, by meer duyzenden opflokten, als loofbaar is, het daar nog zoo af krieden, dat zy haar eygen Landt ontwaffen, nieuwe oorden op mosten zoeken, om daar haarer volk-planting voort te zetten: Want behalven zoo meenigte als daar in bleeven om dat te bewoonen, bestieren, bebouwen, be-waaren, en beschermen, hadt het schier nog zoo veel op haar grensen, en op zee af, en aanvaarende, zoo ten Oorlog, als Koopmandy, daar by voegende die het hier niet bergen en kolt, en naa bey de *Indien*, *Guinée*, jaa onbekende kusten voor jaaren lang most weg zenden, daar nog kragtiger, en magtig, als in zyn eygen kort begriip, het geen men schat op 340. Vlaamsche mylen, of 1000. *Italiaansche*, en *Engelsche*, praalende met meer als 200. bemuurde steeden, ruym 150 plaatsen die alle Steedens gerechtigheên hebben, en over de 6000. dorpen; en schoon het maar een vijfde part beslaat van d'omtrek van *Italien*, vermag het meer nog als dat, schoon altoos het weereldt-pronkje geweest zijnde.

Hier in zijn vier *Hartogdommen* geleegen, als *Brabandt*, *Lutzenburg*, *Limburg*, en *Gelderlandt*, acht *Graaffschappen*, als *Hollandt*, *Zeelandt*, *Vlaanderen*, *Artoys*, *Henegouw*, *Naamen*, *Zutfen*, en 't *Mark-graaffschap* met vijf *Heerlijkheden*; als *Vyrtregt*, *Vrieslandt*, *Oover-Yffel*, *Groeningen*, *Mechelen*, maakende te zaamen zoo als men die

die noemt, De 17. *Provincien*. Dees wierde wel eer van zoo veel *Landtsheeren*, die elk haare byzondere bynaamen hadden, bestierdt, op dier wijze, dat zy daar in alles vermogten het geene haar ondergestaane steeden goedt keurden, en anders niet. By tijds verloop door trou, koop, gift, of andersins, begoft daar meer als een onder een byzonder Landtsheer te geraakken, tot ten laastten *Flip* van *Bourgonje*, toegenaamt den *Goeden*, haar al bynaast door erfregt eygen kreeg, behalven *Zelderland*, en *Zutfen*, die zijn Zoon *Karel* den *Stouen* van *Arnold* van *Egmond*, desselfs *Hartog*, en *Graaf* met geldt kocht, en dus zijn eygen maakten naa *Arnold*, zijn Zoon *Adolf*; om dat hy hem een zes-jaarige lengte in geweldiger gevangen is hadt opgeslooten gehouden, door uysterste wille geheelijk ont-erfdat hadt, die hy nochtans naa *Arnoldis*, en *Adulfs* doodt teegens dees laatste zijn Zoon, met magt van wapenen nog onder zig moest behouden: dog naa *Kaarel* den *Stouen*, of *Srijdtbaare* toegenaamt, by *Nancy* zijn naam met der daadt wat te naa wilde koomen, beknelde hem de doodt aldaar, waar door al het zijne, *Kayzer Maximilliaan* door erffenis te beurte viel, waar naa het op *Flips*, de *Schoone* bygenaamt, en van dees op *Kayzer Karel* de V. versturf, die het geen door erfregt hem van al de 17. ontbrak, als nog waaren *Vyrtregt*, en *Groeningen* met zijn agtbaarheydt, en magt zo begogelde, dat 't eerst *Henrik* van *Beyeren*, doen Eerst-Bisschop van *Vyrtregt*, het zelfde hem vrywillig voor eygen in hande stelden, en wist dier maaten de *Groeningen* ook zoo te bepraaten, dat zy eens gelijk *Kaarel* aldus Meester van alle den 17. *Provincien* maakte.

Staat, en baatzugtigheydt, wat valdt gy schurreft-agtig, staag jeuk, en kitteldt gy een, wiens gemoedt gy ummer inkrijgdt, en hoe men u meer kloudt, hoe men zijn quaal meer opscheurdt, en verargerdt; wanneer een ieder slegts een kleyn deeltje van dit *Neederland* bezadt, leefden daar meê vroolijk, en wel, hy meed Inboorlingen, voegden zig naa zijn Landts-liens aard, die op de zijn ook zoo sloeg, dat alles makkelijk ging, en vroolijk: een grooter magt daar naa jookte naa meerder agt-
baar-

baarheydts; en ieder onderdaan (nergens meer op letten-
de, als op haar oude voorregten, die alles meeste haar
dijden tot ongekreukte vrydighydt) bezwoer die, on-
aangezien d'opperste weereldts magt, met goedt, en bloed
t'handthaavenen, en verweeren.

Veel ommeflags geeft veel warrings, en niet dat de
grootte meer ten toorne op ruydt, als haar fiere treên,
daar zy den Heemel meê over meenen te stappen, benardt
te voelen, en vast geftrikt aan maar wat duune draadjes,
die zy haar inbeelden, met geen staale keetens te beklinken
zijn: Dees Opper-hoofden dan (schoon Erf-Heeren) en
kosten, volgens haar oude keuren, en voorregten van *Nee-
derlandt*, in 't gemeen niet verwerven, als met *Vreedtsaam*
roestemmen aller *Provincien*, wiens stemmen zelfs meê ge-
bonden waaren aan die van haare steeden, beklonken in de
hoofden, en zinnen haarer inwoonderen, of ten minsten
Vroedtschap: die brok viel wat te grof voor zulke uyt-
steekkende Vorsten te verzwelgen: wat raadt? *Kaarel*
den *Stouten*, voor die storm daar hy in storten, ley daar op
aan, om een Kooninkrijk van die *17. Provincien* te maak-
ken, en hem dus een onbepaaldt, en vry Heer daar oover;
dog de doodd, die alles scheydt, deelden dit scheel dus.
Hier loerden *Kaarel* den *V.* mee op, dog ziende, en be-
zefsende, die sneedigerdt als hy was, dat hem hier in de
weg was zoo groot verschil van taalen der *Provincien*, het
geen 't verbondendst Rijk verscheuren zou, dorst hier
voornaamentlijk niet om, hoe wel het hem aan 't leeven
niet en schorte, en in agtbaarheydt, en dapperheydt de
weerdlt oovertrof; waar toe alzooveer zeeer hulp dees vol-
keren haar al te veel verscheelende inborstten, en zeeden,
en ook, mits ieders onverzettelijke voor-regtenal te by-
zonderlijk waaren.

Het volk ook weerhiel hem, dat hy wist van onverzette-
lijke driften, ten Oorlog heet, bynaamen als men haar
voorregten het minste quam te kreukken, die ter weereldt
met geen vernufter beleydt volvoerd en wierdt, als hier,
lijk uyt die haar meenigte, en langduurigheydt, genoeg-
saam was af te meeten, tot welkers volvoer haar Landts-
luyden

lyuden de middelen, die zy binnen haare paalen niet en hadden, wisten met haar oovergaauwe koopvaardy, door haar ingewerkte stoffen, als anders van 't eynde zelfs des weereldts, af te haalen; en tot toefstel van krijgs-rustingen gevoerd, daar oovertroffen zy heel *Europa* in; dees sneedigheydt, is waar, was by de oude wat minder, die weer reynzer, eenvoudiger, en wel zoo Godt-vrugtig waaren, als by de heedendaagfche, die het aan fchoulen, en tugt, zoo in oorlog, als alderley konften, en weetenschappen, nu nergens fchort, daar doe fchier oover al gebrek of was. Die oude reynsheyd zit in dees naa-Neeven nog, en even woordthouwig agten, op voor-Vaaderen aardt, geen meer, als die trou, en woordt-houwig blijven. Met veel gevley of gaaven (ik praat al van de oud' heerkoomelingen, en alhier ingeboorene) zijn zy luttel te verleyden: Kitteloorig vallen zy, maar in korft weer neer gezet, zoo men haar zagtmoedigheydt niet en hoondt: Want dus worden zy onverzettelijk: voor aanvang zijn zy meest eerft raadt-pligtig, en naa ooverflag maar van kragten (die zy op een haayr af meeten) en veerder niet, ftrekken haare aanvangen: Winft of verlies, hoe zwaar en meenigvuldig die ter Zee door haar veelvoudige koopmanschappen valdt, neemmen zy zoo luttel ter harten, dat het naau kundig is, of dit haar eygen al, of maar geleendt en is: Haar booven al uytfleekende drift, tot verweer haarer vryheydt, is haar booven alles wenschelijk keurig, een onvergelykkelijke gaaf in haar, maakten zy hier door haar niet wat ftouter, als regtelyk vry, dat meê al weereldt wenschelijk is.

D'oude gewoonte dan dorft hy te veer niet overflappen; zijn al te grootte magt mee, rukten hem wat te veer buyten dit al te naau begrip. Wat te Godtvrugtig was die Vorft, en hier by in een eeu vervallen, daar glimp van Godtvrugtigheydt de gansche weereldt zoo zeer aan 't fcheemeren hadt gemaakt, dat luttel meer te deegen was te bekennen; hier door waaren die meester, die behoorden te dienen, welke te veel trotsheydt brouwende magt ten wreedtften met die uytspatte, die anders nooyt kundig hooren te weezen, in vrede alles te vreezen; doe die aan 't inuyten

raakten, misbruykten die haar magt te schandig: Dog dat ooverloos gespuys wist onder dekzel van anderen, haar rol zoo te speelen, dat onder haar verniste heyligheydt, enkele Godtvrugtigheydt een al te eenvoudige gemeente slegts voor quam.

Karel, die eygen Achtbaarheydt wel meer door zijn dappere deegen, als boekken doordrong, mits hy zag hem dit het wist, en best gelukte, was zo verwoedt niet, of wist wel wat hem dees onbedagte graaus Afgooden geven konden of neemen, hoorde veel praaten van een nieuwer, en een gezuiverder Leer, en lang verborgen ligt ter regter kandelaaër in gepropt en ontflooken, een Godts-dienst, vry naader op Godts Woort, als die onde, afgeleeteene, en vervallene; dat dees regtschaape soldaat in het eerst zoo wel niet vatten kost, als zig inbeeldende, de zijne zoo net, en zuiver te zijn, dat wie daar handt slegts aan sloeg, die 't heele werk meer finette zou, en brodden, als dat oplysteren of verbeteren: veeler Munnikken en andere Koor-ezels haar parten en quaade gangen zag hy wel, maar en agte die niet meer, als zy by regtzinnige geagt hooren te worden, te weeten 's Kerkx binnewerk, wat goedt om den hoop wat te bekragtigen, en te vermeerren, desselfs pronk, en praal zogt hy in dielompen niet, daar wist hy dat daar wat geschaafder toe waaren, wat netter, en çierlijkker op gezet.

Bezinnigheydt, bynaamen in zaakken van geloof, is in een Vorst al 't wenschelijkt voor een gemeente, en alle meerzinnigheydt is nummer zonder gevaar: hadt hy daar, door zijn gewoone weereldsche wijs mee om moogen gaan, wie kan bedenken, wat reddering die sneedigerdt hier niet in hadt gemaakt: onmoochelijk was het hem die tijd wanneer hy in zijn erfdeel zag gevallen een deel schobben, en schuym, uyt andere Rijkken, daar de Heeren in haar willen, en gebieden wat magtiger waaren, en dees voor vuylnis, schenbrokken, en scheurziekke hadden verbannen, als de gemeene rust, door wreevelige, en baldaadige drift, die zy Christelijk noemden (mits zy haar waan wijsheydt te booven ging) en dus alles doopten, dat zy daar

daar door niet bevatten en kosten, met voorneem, hier wat vryer haar parzonaazien te speelen; waar onder meê liepen, die op 's volkx te reynse onbedagtheydt mikkende, op zijn schalkft zogten uyt te zuypen, jaa vergrootte dees hoop, zulke, die nergens en koften veylig zijn, als in een landt daar de vryheydt zelve meester was; hoe wel hier meê wel verscheyde bedrukte onderliepen, die door byzondere gracy Gods verligt, nergens heul, nog verblijf als hier kosten vinden, om Godtvrugtig, en Zeedig, naa de regte gezuiverde Godsdienst te leven, en de haare ter eere Gods op te fokken: Dog dit getal was van het minste al, en hadt het den braave Kayzer op haarliê nooyt gemunt; maar dat ander schendig uytshot, die schurft, jaa melaafsche hoop, die vreesden hy zijn gaave kudde heel besinneten, en ontfleekken zou; dies tragten hy die weeder s'heym te helpen, daar zy voor het meestendeel t'hals straffelijk van daar waaren gebannen, of aan kant: Maar haar te meenigfuldigen hoop, daar het landt van krielden, en het tal ontwasfen waaren, *Hoogduytsche Jooden*, *schachers*, en *prachers*, oovergeeeve rottige *Waalén*, en *Praalen*, en meer diergelijk gespuys; die altemaal haar vuyle galle en quaaale met den dekmantel van gezuiverder geloof dekten, daar zy daar geen ter weereldt en hadden, of waaren van de regte nieuwe zuivering, wanneer men die te deeg bezag, vry meer verscheelig als van het te zuiverende oudt. Maar wie kan het onkruydt wieden, zonder het goede te krenken, of te vertreeden, en in het hakken vallen alderley spaanderen.

Den oover-braaven *Kayzer* most om dees te hoog dringende noodt, zijn keurlijk errefdeel zuiveren, wou hy van dat aldergeschikfte de alderverwarste klomp niet maaken, die ummer was: maar die middelen te vinden, die zonder zijn agtbaarheydt te krenken, dit uyt zouden kunnen voeren, maakte zijn vernufte gaauwigheydt al wat aan het schommelen. Zoo sneedig was hy, dat hy zag ter weereldt geen kragtiger vrientfchap en was voor eenig Vorft, die zijn grootheydt behouden wou, of die verbreyden, als die daagsche geestelijckheydt; en mits zijn geboeft, daar hy het enkel op hadt gemikt, alles met een regt Christelijck

lijcx Geloofs-mantel bedekt, daar zy de snootste schelmeryen des weereldts onder speelden; wou hy de Bokken daar eens uyt de Schaapen laaten scheyden. Hy dan, als een Regtschaapen Soldaadt, die voor vrienden altijd oopen blijven, geefdt de Geestelijkheydt zijn meyning te verstaan, en naa het werk wonderlijk gepreezen te hebben, neemen het zelfde aan, daar hy wonder meê te vreedden was, als hoopende zy dit, volgens zijn meening, uyt zouden voeren, reyns en te deeg d'onnoozelen uyt de schuldige scheydende, en alle strafbaare naa verdiensten zonden straffen, weshalven hy haar hier toe zijn Kayzerlijk Volmagt geefdt, betrouwende 't geschonde Rijk in kort hier door wederom naa wensch opgetooydt te zien.

Geloof-keurders begoften daar een werk, dat aldus gelooffelijk most doorgaan, men most doe gelooven, dat van 't geloof het al komen most, en 't geloof alles most bestieren, wat geloof het ook was; want zoekker is het, men meer naa 't regt geloof doe zegt, en daarom vogt, als men dat vondt of meester wierdt. Scheyn-heylige, gy houdt hier een voet, die u wis ten val helpen zal, en dus u Heere Meester te deerlijk met u sieepen. Dit arreglistig goedt, kompt voorder zagjes den Kayzer aan, met leydiger boodtschap, hoe haar werk naa wensch voort rolden, die zy ten laatsten zoo ondergraaven, dat hy haar heel toe moet vallen: Zy schrijven daar, en sluyten Plakkaat op Plakkaat, tot al te vinnig een vervolg dees nieuwer aankoomelingen, en wat zy op 't pampier durven stellen, dwingen zy d'eelendige Kayzer te bekragtigen, jaa verrukken den heyloozen (anders hier veel te goedt toe) een bende de *Neerlande* daar op te regten van gewissers-ondertalters, d'*Inquisitie* noemden zy 't, met ongebondener magt, ieder die zy wouden te vangen en te spannen, en naa eygen wil, en keur te yonnissen, zonder weereldlijk regter het alderminst daar in te kennen, het alderstrijdigste dat teegens de *Neederlandsche* Vryheydt te bedenken was, en nog vry meerder wraak waardt (was daar geen beëdigdt Vree-verbondt) als daar nog ooydt af is genoomen: dit kosten, naa men zeydt, wel 50000. onnoozele

zele den hals, die meer gedoemdt wierden om haar eenvoudige slegtheydt, daar zy 's Geloofsgronden geenfins door begonden kosten, als dat zy daar het minste quaadt of averegts maar teegens dagten, heel anders als den genaadigste, en goedtaadigste Kayzer dat ooyt gedagt hadt, wiens wenschelijke zin, en keur die braafste Heldt wel zag, men zoo ligt tot volkoomen welvaaren van zijn mishandeltd erfdeel uytwerken kost. Wie weet of zulcx tot voortplanting der gezuiverde Godts-dienst niet van nooden was; want dit oopende voor eerst veeler haar oogen, en deed' alzooveel, door zulk een werck toefstel, naa 't alderbeste tasten, en moochelijk nog wel zoo veel, door die yselijker dreygementen haar wettige Heeren, Meesters ontvallen, en dus haar hier toe begeeven, volgens die onweederfpreekkelijcke spreuk der Oudtvaaderen, *Het Bloedt der Martelaaren is het aldervrugbaarste Zaadt der Kerke*: Wat schaadt een spiering uytgeworpen, als daar een Kabeljau meê is te vangen?

Karel zag nu wel, maar bevroede doe het al te laat was, op wat padt hy hadt getreeden, dog hoopten alles te herschikken, en wederom te regt te helpen door zijn zoon *Flips*, een Prins in alle Vorstelijcke dengden zoo volmaakt, als ooyt te keuren was, daar de Nijdt, en anders niet kan teegen blaffen; want wat laak of wraakbaar in hem zou zijn te bedenken, waar in andere Princen ligt schendiger te vinden, en schon hem 't aldermeest 't volgen van zijn averegtsche Raadtslieden, hoe veer hy die altemaal te reyns was, en zijn doen dus haatlijker maaken: 't wierdt wel eer door de vingeren gezien, zijn vyanden maatelijk in haar roemrijkheydt te prijzen, maar door dit vreebestendt, alle vyandtschap afgestorven, en alle onze schaade zoo wenschelijk voldaan, zijn wy al wat gehouden het chierlijkst van 't *Oosterijcx* alderdoorlugtig *Huys* te verbreyden, wiens voltooyde Helden het *Christenrijk* (naast *Godt*) voornaamentlijk te danken heeft, dat het van die woedende erf-vyandt, den *Turck*, niet gantfch al is verflonden. Dees wierdt van zijn veerziender Vaader (want de minderjaarigheydt onthiel hem dat nog) niet

meer aangemaandt, als het voorzigtig bestieren, en het naarstig bewaaren van dees *Neederlanden*, waar in hy zag van alle kant de wraak haar vaardig maakken, om 't onnozel vergooten bloedt op het vinnigste betaaldt te zeten; dies dat alle yver, en vlijdt was aan te wenden, om eer zoo een wraak uytspatte, die gequetste gemoederen, met alle zagte middelen wederom te verquikken; jaa niet te spaaren, dat men wist haar haagen koit, of graagen, om haar dus tot haar oude frisheydt wederom te heffen: welk zoo hy weer tot minnelijkke gehoorzaamheydt hadt gekreegen, en zou hem de gantsche weereldt (moochelijk) niet ontfaan hebben; welk al te grootte gaaf den heemel (meeschien) al willens ellek waygerdt.

Als dien Grooten en braafste *Kaarel*, van Kayzer Kluyzenaar geworden was (laat hem Godt den Heer een waynig afgeleefde jaaren, de dootd gelijkkelijcker, als het leeven, opofferen, die het friste de weereldt op hadt gedraagen, en gegundt, en al zijn Bewindt en Heerschappyen ('t *Kayzerdom* uytgeslooten, daar hy zijn Broeder *Ferdinand* al voerens *Rooms-Konink* meê voorzien hadt) zijn Zoon *Flips* den II. van die Naam, onder de *Spaansche* Kooningen, te *Brussel* met alle behoorlijkke staacyen op hadt gedraagen in den jaare 1556. in 't Klooster van de *S. Hieronimus* Heeren, *S. Joost* toegewijdt, 't geen hy deezzer inzicht al lang hadt doen vervaardigen, digt by *Placenze*, gestigt, op de grenzen van *Kastilje*, en *Portugal*, geleegen in een aangename Valley, en gantsch bevallig om de rondtsom ryzende heuvelen, dog des winters bynaamen zeer getemperdt, alwaar *D. Sertorius*, 'sVyandts te gevaarelijke waapenen hoopende te ontschuylen, werdt om den hals gebragt; hier stonden die grooten *Karels Herkules* pylaren vast, daar hy geen veerder koomen aan en wilde, hier hadt hy een huysje maar, tot 's Kloosters wayniger uytbrey laaten opregten; waar in 6. slegts of 7. vertrekken ten hoogsten waaren, eeven 20. voet ieder in het vierkant, regt kluyzelijk, wiens uytgezigt op een zoet tuyntje speelde, dat een beekje door quam spoelen, waar langs het meê zijn uytgang hadt, zijn vensters waaren met Oranje, en

KAIZER KAREL V.

Liemonen Bloemen, en vrugten bezet, in dit *Mausolee* besloot zig leevendig die Kayzer, daar de gantsche weereldt wel eer te naau voor geleek. Daar quam hy met een gevolg van 60. knegts aan, daar hy het meestendeel naa de digts gelegendste stadt *Serandilje* zondt, met bevel, zy hem daar toeven zouden tot hy haar, by gebrek, by hem ontbieden zou, houdende alleen 12. by zig, en een paardt, neevens welk toestal het huysraadt en inboel eeven maar paste, daar men buyten het noodtwendig niet onder en zag. Daar leefden hy zoo eenzaam, dat geen weereldtsche bekommernis altoos hem spalken kost. Zijn leedige stontjes (want 't meest zijns tijdts offerden hy den Heer op) sleet hy somwijl met eenzaamelijk te paardt, dat kleyn gehugt eens stukweegs door te ryen: In huys vertierd' hy die met zonnnewyzers, en diergelykke wiskunstige stukjes te vervaardigen onder *Ianel Turiaan*, een anderen *Archemedes* dier eeu, tot hem zijn te vinnig pijnigende ouderdom alle vreugt by tijdt korting hier ontrukte, en in de eewige verrukte op den 21. September 1558. in zijn 58. jaar, daar hy twee af dus kluyzenaaragtig, zoo reyns, vroom, en Godtvrugtig op hadt geofferdt, als hy de weereldt yet dappers, overgaan, en wenschelijk hadt gedaan.

Flip dan, ging ten eersten heen het Puyk der Ridderschap, tot beloon haarer vroomen, en wakkere deugden, en volle verbintenis 't zijnwaardt, op de voet van alle voorzigtige, en gaauwe Vorsten, voorzien met Bevelhebberschappen zijner *Provincien*, elk naa zijn waardy dat vereyschte, oover *Lutzenborg*, en *Lotheringen*, daar dat teegens *Vrankrijk* aan stuyt, stellende *Pieter Ernst*, Graave van *Mansveldt*, die dat Landt-bestier wel eer hadt waar genoomen, een Man van *Saxische* afkomst, die om zijne uytsteekkende Krijgs-konst *Kaarel* en *Flip* altoos uytkeurlijk was geweest: *Naamen*, en *Limburg*, twee kleyne, dog heuchelijcke Landouwen, daar stelden hy oover het eene *Kaarel*, Graave van *Barlemont*, een Heer die met vier dapper jonge Helden van *Zoons*'s *Kooninkx* zijden altoos manhaftig was by gebleeven, en oover het anderen *Iohan*, Graave van *Oostvrieslandt*, over *Henegouwe*, en wierdt doe *Iohan Glunée*,

Glumée, Markgraaf van *Bergen op Zoom*, van den Koonink
 nog niet geteldt, al schrijven dat al sommige; maar wel
Johan Lanoy, Heer van *Molembaaze*, welke 's jaars daar
 aan koomende t'overlijden, wierdt door 's Kooninkx
 brieven daar in gewydt, door *Margareta* van *Oostenrijk*,
Hartoginne van *Parma*, en *Oppere-bevelhebster* der *Needer-*
landen, die *Johan* voornoemdt, *Schoon-zoon* zijnde van die
 overleede *Molembaaze*. *Vlaanderens* bestier, als meede van
 dat deel van *Arthoys*, dat aan *Vlaanderen* grenst, voegden
 hy *Lamor Graave*, *Prins* en *Graave* van *Egmond*, ter han-
 de, een Man ten oorlog byzonderlijk afgereg, en vermaard:
 Dat deel van *Vlaanderen*, waar in men de *Walsche* Taal
 spreekt, en *Wals-Vlaanderen* genaamdt wordt, beval hy ten
 bestiere van *Johan* van *Momeransy*; *Doornik*, met wat daar
 onder behoordt, en het uytterste deel van *Wals-Vlaanderen*,
 daar in zoo stelden hy *Floris* van *Momeransy*, zijnde dees
 Heeren van *Montiny*, en geene van *Kouriere*: 't bevel oover
Hollandt, en *Zeelandt*, en t *Hollandt* aangegrensd *Vuytregt*,
 wierdt *Wilhelm* van *Nassou*, *Prins* van *Oranye*, toegevoegd;
 een Man doe al onder de *Neederlanders* van oppere gezag,
 hoe veer buyten *Neederlandsche* van afkomst. Tot het *Be-*
windt oover *West-Frieslant*, en *Oover-Yffel*, verhief den
 Koonink *Joan Lignée*, *Graave* van *Aremburg*, mits *Flips* van
Momeransy, *Graave* van *Hoorn*, stondt naa de *Regeering*
 van *Gelderlant*, en *Oover-Yffel*, waar in hy zig te vooren
 braaf hadt gequeeten, en juyst tot mee-be-yveraer hier af
Anthony van *Granvelle*, *Bisschop* van *Airegt* hadt, op
 wien sch gaauwigheydt den Koonink zig geheel verliet,
 vertrok den Koonink, mits hy *Hoorns* vriendtschap geen-
 fins en wilde krenkken, naa *Spanjeu* toe, eer hy dees *Pro-*
vincien van bestierders voorzag, hoe wel andere hier teegen
 aan schrijven, dog zonder waarheydt. Het voorder afgwa-
 ren verdroot *d'Hoorensche* *Graaf*, die voor hem dit werk
 ook op gaf, verzogt dan derhalven van *Vron Margareet*
 voorschryving voor zijn *Broeder Monteny*, het geen dees
Farmenser *Vorstin* wel deê, stellende onder andere die zy
 daar toe uyt hadt gepikt, *Monteny* wel meê, dog met een an-
 dere heymelijkke schreef zy den Koonink oover, dat den

Megaansche Graaf, Karel Brimée, die was, die zy de andere wenste voor te gaan, waar meede dees het fluks aldus verwurf. Zoo missen zy meede, die dryven dat den Prins van *Oranje* doe toegevoegdt zou zijn geweest, dat deel van *Borgonje*, dat onder *Neederlandt* hoordt, mits den Kooning *Klaudius Vergy*, Heer van *Kamplitte* daar in drong, dog het aanvolgende jaar, door het afiterven van den heer van *Kamplitte*, bragt *d'Opperste-bevelhebster* het zoo ver met haar goede voorschrijving, dat den Kooning het *Borgonje* den *Oranjen* Prins toevoegden. Wat *Brabandt* nu belangt, is dat deel daar niemant oover en heerft als den *Prins* of zijn *Steedhouder*.

Naa *Flip* den lande-bestier dus voorsien hadt, slaat hy ten *Krijgs-tugt* voort. De *Neederlandsche* *Krijgsmagt* is die eygentlijk, die in *Ruytery* bestaat, de *Spaansche* maakten het voet-volck, 't welck oover al ter bewaarents der *Grenzen* wierdt verdeeldt. Dit was de *Ruytery*, die voor de aldertreffelijkste van gantsch *Europa* uytgekraeydt wierdt, was voor *Karel V.* zijn tijden vry wat sterker, die haar doe op 3000. gebragt hadt, maar vulden die niet als met uytgeleeeze Eedele, die haar van wapenen treffelijk voorzagen. Op 's *Vaaders* voorgang, verdeelden *Flip* dees in 14. *Benden*, oover ieder een stellende die hy uyt het puyk des aadels voornaamelijk kost pikken, en waaren al de zelfde die hy 's *Lands*-bestier der *Provincien* hadt toegevoegdt, behalven *Kourive*, en den *Graave* van *Oest-Vriesslandt*, de andere oopene bezetten hy nog met *Flip Kroye*, *Hartog* van *Aarschot*, de *Graaven Maximilliaan Henryn van Bossu*, *Anthoony Laly* van *Hoogstraaten*, *Ioban Kroy* van *Reux*, en *Hendrik* van *Brederoode*, een van der *Batavische* *Graaven* afkomstig, altemaal *Heeren* van de *Gulde Vlieze*, op die eene laatste naa. Dit waaren de gewoenelykke *benden*, die alle onverwagte oovervallingen, of opstendinge, op 's *Koonink* bevel, fluks af mosten kaatsen, wiens ooverdapperheydt *Flip* teegens de *Fransen* onuytspreekkelijk gedient heeft, en geholpen. Voorder stelden hy *Flip Momersanly*, *Graave* van *Hoorn*, tot zijn *Admiraal* *Lieutenant* ter *Zee*, en *Flip Stavele*, *Heere* van *Glajan*, *Ooverste* des *Geschuts*, en ander *Krijgs-*

Krijgs-gevaar, Mannen van raadt, en daadt zoo overtreffelijk, dat zy bey te gaar van den Koonink met den *Gulden Vliese* waaren verheerlijkt.

Treffelijk tot hier en toe braave *Flip*, treffelijk, ter weereldt en kost *Neederlandt*, keurlijkker, nog netter van weereldtsche Ooverheën voorzien zijn, als gy uytsteekentste alhier haar voorzorgdt hebt. Nu wildt gy ten Geestelijken staat mee inslaan, ag! die zaak is een Krijgsheldt al te slinks, en averegts, ziet toe g'u hier niet laalijkker vergrijpt, als eer dien oovfedapperen *Romulus*, die van de Waapen-Oeffening, zig tot het *Almanak* maaken begaf, en dat zoo geestigjes, dat men binnen verloop van waynig jaaren een en zelfde Feestdag des Zoomers vierden en des Winters, en men in't eene jaar een heele Maandt of twee langer Zoomer hadt als in den andere: 't was teegen de man aan, 't most brodden; Bedenk met die braave Digter:

Scilicet Arma magis quam sidera Romule noras.

Gy ook

*In Weereldt-Wijsheydt afgeregt:
Maar in het Geestelijk te slegt.*

't Is waar, dat geen Weereldts streck vrugtbaarder is van oovvertreffelijke Mannen in die gelegenheydt, als 'tuwen, en dat tal, 't geen wel eer haar Voorvaaderen genog was, en bestandt om daar Godtvrugtiger Mannen af te maakken, als nog een van haar Naakoomelingen zijn, zal volkoomen genog u wit bemikken: by Harderen meenigte bestaat niet een kudde haar welvaaren, maar by haar gaauwigheydt, en yverige zorgvuldigheydt: veeler staat, en baadtzugt zal u meer verleyen, als gy op haar Christeljkheydt u mogt vertrouwen; was een Geloof, met schrift, of praat, of vleyen, of dreygen, of strooken, of slaan te planten daar men wou, en zoo een als men wenst, zoo was dit Aardtrijk in een Heemel veranderdt,

derdt, zy is een Heemelsche Gaaf, zoo naauw van den Heemel bewaardt, dat zy (Godt beeter het) te waynig op der Aarden is te vinden. Bedenk, gy dat volk wel planten kunt daer gy wildt; Maar daar weer naa wensch van daan te krygen, agt dat vry booven u magt: of woudt gy t' enkel, wensf ik voorder gy op u zwaagers aangingd, die alderfnooggerste *Hendrik de VIII. van Engelandt*, die vergaarden eerst haar geld in zijn spaar kiste, daar hy ieder mildaadelijk booven haar noodtwendig mee voor zag, en ieder naa hy zag zulks best verdiendt hadt, maar voor de wrevilige hiel hy die geslooten, hy wist het een luy, en lekker gespuys was, die graaven niet kosten, en 't beedelen haar schaamde, en met geldt waaren oover al toe te krygen, en door gebrek van dien, oover al af te houwen: maar maakt gy haar daar meesters van haar eygen schatten, het staat te gevaarelijk, zy u hier ten laastten zelfs meê beheerschen. Waar toe zoo veelvoudige heylzaamen raadt hier by gebracht; moochelijk zyt gy nog wel treffelijcker geraaden geweest; het welk zoo het u te deeg beraaden hadden kunnen maakken, zoo hadt mijn werk zijn eynd' hier meê al weg. Om uwer agtbaarheydts wil nogtans, om dat het u zoo liefde, zullen wy het goedt keuren, mits het van het argste geensins is, en die zoo enkel verhaalen als gy die volvoerd hebt.

Flips, die van harten eenzinnigheydt van Godts-dienst in zijn Rijkken hadt, en op de zagste manier, alle vreemde, en nieuwe daar buyten, ontbiedt in den jaar 1558. *Fransoys Soninus*, *Doktoor* in de *Godtsgeleertheydt* te *Loo-ven*, te *Brussel* in zijn Hof by zig, een Man was dees van uytmuntende geleerdtheydt, die korts daar te voeren met *Melanthon*, *Matthias*, *Flakkus Illyricus*, en meer andere van de voornaanste Voorstanders der gezuyverde Godtsdienst in heevige woorden-strijdt te *Worms* getreden was, oover de vershillende Hoofdstukken der oude *Roomsche*, en nieuwe *Genevers*, en dat door duydelijk bevel des *Kayzers Ferdinand*, hem naa *Roomen* afvaardigende, om naa goedt ooverleg met *Fransoys Verga*, die doe daar voor 's *Kooninkx* Gezandt lag, zijn meening den Paus *Paul*

de IV. te oopenbaaren , die flukx zeven *Kardinaalen* afvaardigden , welke , naa zy dees zaak te deegen hadden ooverwoogen , *Flips* alles verwilligden , het geen hy hier in verzogt hadt , en nam dit werk dees Paus voor een wenschelijke voedt aan , waar op hy *Flips* , zonder kreuk van eenige Agtbaarheydt , kost laten begroeten in zijn nieuwe Heerschingen , tusschen wien te vooren vry wat stribbelings was gereezen ; dog die nu geheel by was geleydt. *Flips* stigt dan by de vier oude Bisdommen , nog veertien andere op het nieus , latende van de vier oude , dry tot *Eerst-Bisdommen* , te weeten , dat van *Mechelen* , *Kamerijk* , en *Vjyregt* , met bevel , de eerste in waardigheydt de twee andere zou te booven gaan , alleen , mits die in 't *Brabandts* Hartje , en des *Prinsens* Hof , zoo digt by gelegen was , waar toe hy *Anthony Perinot* van *Granvelle* , eer Bisschop van *Atragt* geweest zijnde , verheerlijkten ; een Man die den Koonink van zijn gewoonlijk Hof geensins begeerde verscheyden te zijn. Dees magts-brief behandelt den Paus aan een zijner gewoonlijk boode , *Salvator* , Bisschop van *Klusyn* , en aan *Sonnus* , om die in *Nederlandt* op 't spoedigste oover te brengen , en wat voorder de welstandt deezer zaakke zou moogen belangen , daar toe gaf hy haar vry verlof , om dat te schikken eeven het haare goeden raadt bevallen zou , zoo in ieders Bisschops inkommen , als haare geregtigheyds paalen.

Flip en hadt dees inagts-brief zoo haast niet ontfangen , of steldt terstondt zijn voorneem in het werk , vuldt zijn tal met mannen al te maal , die de gantsche weereldt door , om haare oovertreffelijke schriften , doorlugtig waaren , en wiens opregte vroomheydt 't zijner in zigt klaar gebleeken was in de algemeene Kerkelijke Vergaadering te *Trenten* , derhalven zoodaanig als met volnoegen des *Paus* zonden moeten bevestigt worden , en van den volke met alle agtbaarheydt aangenoomen : hy stelden by haar naamen haar Bisdommen , dog mits hy zig weer ten reyze naar *Spaingie* spoeydde , gaf hy den tal haarer inkompt , als meede betrek haarer geregtigheên , *Granvel* , en *Sonnus* in handen , mits des Paus gewoonlijk Boode zig

vervaar-

vervaardigden, om met den Koonink naa *Spaingien* oover te scheepen.

Dit was de eerste baan ter volgende opstending geveleydt: Den Adel, en 't gemeen voor eerst vreezende hier door de heele gewiffen-dwang ingevoerd, die gantsch daar naadus in kragt stondt gebragt te worden, mits men dees zoo veel nieuwe aanneemende, een weg baande voor dataanstaande Hof der Geloofonderzoekkers. Dat heel niet mis en was: Ten tweeden, mits zy hier door haare oude Vryheeden te zeer gefnuuykt vonden, alzoo *Flips* waynig te vooren, zoo hy 't Opperlandts-bestier was magtig geworden, gezworeen hadt, het zelfde by haare oude Wetten, en Voorregten te laten, waar by dat een van de voornaamsten was, geen Opper-Geestelijkheden te stellen, zonder stemming der Staaten. Maar de *Munnikken*, en *Apten*, wiens inkomsten dees nieuwe Bisschoppen waaren toegeleydt tot haarer onderhoudt, schreouden vry luydt en laalijkker, dat daar een uytheems koomen zou, die buyten het Klooster-leeven, en haare Wetten op was gevoedt, om haar inkomsten, zoo heyliglijk gemaakt, zoo los en flordig aan te tasten, en naa haar sleepen, teegen alle regt en reeden, van Pausen bevestigt, van Bisschoppen, Prinsfen, en Ooverheeden bezwooren.

Flip lijkewel ging ongekreundt hier meê door, alles af-kaatsende met des tijdts toestandt, die zulke noodwendigheden vereyften; en om van alle blaam zig meer te bevryden, stelden hy dit zijn werk in handen en oordeel dier oovergaauwe *Doktooren* van *Looven*, zoo in de *Godtsgeleerdtheydt*, als beyde de *Regten*, die naa rijp onderzoek oover een quaamen, dit zelfde 's Kooninkx-eedt niet teegen te strijden, nog buyten zijn magt was, bynaamen als dat geveft was op zoodaanig een magt, en verlos, als hem den Paus gegundt hadt; te meer, mits diergelijk nooydt ongehoordt en was, als meermaals in *Hoogduyds-landt*, en *Vrankrijk* op een, en zelfde voedt ingevoerd, en bekrachtigt.

Nu scheen het gantsche *Neederlandt* voordert meer niet

van nooden te hebben als een Kooninks Steede-houder, die als opper-bestierder de algemeene Landts-zaakken zou waarneemen ; hier oover roept hy de Staaten van *Neederlandt* te *Gendt* by eene. Hoe treffelijk, en gaauw dees Vorst weezen mogt, hadt hier nogtans reeden om zeer voordagtelijk te gaan, mits hier de aldergrootste op aan leyden, daar dees Prins geen een gevoechelijk voor den anderen kost ooverflaan, aangezien de scherpzinnigste niet zou begluurd hebben, wie van alle zulks t'aldereest verdienden, en daar een ander voor te wraakken, was het wankelende *Neederlands* ten laastst val te helpen. Dry waarender nogtans, die hier de naaste wel toe geleecken, te weeten *d' Egmonder Graaf*, een Heldt van wondere verdiensten, zoo vars, en nog heuchelijk, als waaren die dappere veldtflag by *S. Quintyn*, wiens fiktoory den Koonink volmondig *Egmond* toeschreef, als meede die daar op volgende by *Grevelingen*, een Heldt in alle Waapen-Oeffeningen, t zy *Tournooyen*, t zy in wis met Bus of Pistool te mikken, volkoomen afgeregt. De tweede was, *Wilhelm van Nassouw*, Prinse van *Orangjen*, die een waynig, om het Noorden de aldergrootste tot naamaagen hadt, daar by een geest die oover al gaauw in was, en afgeregt als hier naa breeder. De derde was *Christierna*, Hartog van *Lotheringen*, die de Prins van *Orangje*, om dat hy *Flip* zijn Gemoedt zoo zeer t'zijnwaardt niet geneegen en agte, daar in zigt te dringen, wiens Dogter hy toeley te trouwen, om onder de Tytels van zijn Schoonvaader zelfs met de agtbaarheydt te speelen: En den *Lotheringer* schein het nu al te hebben, het geen dat Ampt zou moogen vereytschen, als nog onlangs getroudt aan 's Kooninks Nigt, een Dogter van *Ifabella*, Zuster van *Karel de V.* om die zoo gewenste, en voordeelige Vreede voor den *Kayzer*, die hy met *Hendrik*, Koonink van *Vrankrijk*, gemaakt hadt.

Terwijl men dus vast leydt buyten de waardt te reekkenen, ziet zoo kompter een Post ten Hoove instryven, met tydinge, hoe *Margareet*, Hartoginne van *Parma*, haar uyt *Italien* op reys begeeven hadt, om het Steedehouderschap van *Flips* oover de *Neederlanden* te bekleeden: de *Neederlands*.

derlandische Princen, regt uyt gezeydt, *Flip* mogt haar troetelen als hy wou, de regte plaats en kosten zy in die verspaanste boezem niet krygen, zeecker 's tijds beloop, en 't Landts toestandt, lee dat ook zoo heel zagt niet, lijk dat hier naa wat beeter blykken zal, mits dees Vorst met die Staat iet anders voor scheen te hebben, als hy uyerlijk wel veynsden.

Flip meende nu hier mee in *Neederlandt* alles wel trefselijk afgehandeldt te hebben, weshalven hy zig ter *Spaansche* reyze spoeydt, gepaaydt zijn agtbaarheydt, en magt veel bestendiger te zijn, als eenige opstending vermeetel, die haar daar teegen zou kanten durven; en het Landt, dat nu een treffelijke reekx jaaren braaf van Vrouwen was bestierdt, als eerst blykt van *Margareet* van *Oostenrijks*, *Karel* de V. Moey, Dogter des Kayzers *Maximiliaan*, en daar naa van zijn Zuster *Maria*, Kooninginne van *Hongaryen*, en Weeduwe des *Franschen* Kooninks *Lowys*, dagt het zelfde door dees deftige dubbel bewaardt.

Al te moedige *Flip*, zoo niet te ooverdaadig, en stout, weet gy niet, dat 't jong en teere loof des Hooveniers handt hooghnoedig heeft, wil hy het scheutig, en wel gemaakt: nog meer vermag 's Ooverheydts by wezen in nieuw gevorderde staat: het geen u Heer Vaader wel gelukte, en is u niet bezwooren, al sloegdt gy schoon zijn aldernetst-betreedene paaden in, daar gy nu zoo aaveregt een weg kiest. Hy was een ingebooren Vorst, naa wensch, en keur zijner Onderdaanen geinborst, en hadt de naatuur te baadt, dat hy in alles bevallig was, en van ziel gezeegendt, dat hy het geen hy wensfte kost bezetten, nooydt *Spanjaardt* trotzer als hy zig houwen kost, nooydt *Italiaan* schalker als hy zig veynzen kost, nooydt *Fransman* fierder, als hy zig op zetten kost, nooydt *Hooghduyds* staadiger als hy zig draagen kost, nooydt *Neerlander* reynzer als hy zig toonen kost, in het straffen zonder wreedydheydt, in beloonen booven maaten, in bejeegenen vol minnelijcke heusheydt, en om by te koomen makelijck, die zijn vroom, en regtschaapendtheydt voor

verzeekkerst lijfwagten hadt, zijn vlugste geest tot alderbeste raadt, en geener zaakkens uytvoer meer betrouwen als zijn eygen oordeel: Gy in het teegendeel leekt niet min als een mensch, u te diep ingezooogen *Spaanschen* aardt te rug gezet, en al te veel van u Vaader verbasterdt, om dat gy al te herdtnekkig hier in, daar gy die het alderminst niet kreuken en woudt, hoe sneedig door u oovergaauwe geest daar toe, en moochelijk alzoo leenig door u hoffelijk, en teedere opvoeding. Ummers weet gy wel dat een Aadelijk Gemoedt booven al een hoon (al was die maar ingebeeldt) gevoeldt; dog bynaamen dat booven al-vryheydt-minnendt Aadelijkke *Neerlandts* bloedt. Hadt gy slegts gewildt, g'hadt makkelijk bezeft, tot hoon van u te leydere, en heylooze Raadsluy, dat het haar most door het herte gaan al haar voorflaagen (als het lukte zy daar mee stem toe kregen) om een deel uytheemsche, afgeslaagen, haar toegewijde plaatsen, van uytheimsche ontheylight, haar net bemikte doelen van andere afgeschooten, zy met het ooverschot gevuldt, daar onverdiender afwalgden; en het onlijdelijkst, nooydt haar regtvaardige klagten gehoordt, of erreger gewraakt.

Gemeentens opkomst, kan eenhoofdiger-heerschings ondergang zeer makkelijk zijn: Volleks meenigvuldige roeloop, is ieders voorspoedt niet, en het geen den een kan zeegenen, kan den anderen weer doemen. Een-zinigheydt van Godts-dienst, is oover al wenschelijk; maar mits die ieder maar voor zijn byzonder te verantwoorden staar, zoo lang een afzonderde daar in zijn Staats-gerustheydt, en vrede hier niet door en quetst, nog zijn even naasten belokt (dat het gevaarelijkt, en het rampzaaligt is) en zy der Gemeente met haar konst, gaauwigheydt, neering, of koopmanschap voordeelig zijn, en hy halsstark daar af niet is te krygen, hy zy Heyden, Turk, of andere dwaalgeest zonder erreger, hoefdt die dan juyft die Ooverheydt, die alle jaar maar keurlijk is by beurten, en 's Vaaderlands gemeen welvaaren meer moet zoeken, als zulk een heylooze zijn zaaligheydt, die willens daar en weetens

weetens af schijndt te walgen, de min haar burglary haar booven al keurelijk zijnde, niet te vuyr, of zwaardt te vervolgen; maar zijn eygen zonde moogen eer zoo een heyllooze straffen.

Een Vorst, die den Heemel door zijn geboorte zeegenden met een erfelijkke Schepter te moogen zwaayen, bestaat zijn heyl en welvaaren meer in min als tal zijner Onderdaanen, en moet niet alleen voor zijn Regeering zorgen, maar ook die, welk' hy voor zijn Naazaaten verwacht, en het wankelen zijner staat door allerley opstending op 't yverigst voorhoeden, waar onder geen gevaarelijcker en is, als die opweltt uyt die alderoovervloedigste Gelooffonteynen, daar veytmen 't vinnigst om, daar dringdunen het alderwoest om door, en t'onverzettelijk drijftmen daar meê op het onbedenklijkste aan; wat Vorst zijn staat verzeekeren wil moet op 't nets die zien te broeden en te voeden.

Wat hebben daar veel, Koonink *Flip!* Ieggen raaden, waarom gy, die in magt, en gaauwigheydt al u naakoemelingen oovertreft, u *Neederlandt* quydt geraakte? 't was, naa sommigens drift, mits de veelvoudigheyt uwer rijken te zeer u ten laalijkken val ooverlaade, dat zonder gy, naa ieder een te deegen om kost kijkken, en elk naa vereysch haavenen, hoe kundig een onderscheydt hier in was; 't meestendeel der zelven wierdt bewoondt van een deel wilde, en woeste menschen, waar van het wreedtste moorden, 't meest na verschrikten, en die door schrik na wensch waaren te temmen, en te bestieren; een ander wederom van een deel die 't slaafelijkke juk van haar voorouderen herkomst al makkelijk hadden leeren draagen, waar in 't mishandelen luttel vat kreeg, en alle hoon, en smaadt, lijk boerd en kinderspel verzette; maar hier quam een nog by, waar de Inboorlingen voor hoon en smaadt haar lijf en leevens gaaren ruylde, en die met straffe wreedtheydt niet als tot alle verwoedtheydt op waaren te ruyen; en daar gy andere mee verdurfdt, verbeeterde gy dees naawenschen, gelukkig gy die u zeetel vesten kost daar u in gebooren prat zijn haar eyndt verwurf, gelukkig zy, die hoe veerder van u afgeleegen, u averegts bestier te veyl-

ger ook was. Woudt gy dan op gloeyende koolen zitten, verdraag dan meê het smerten van de blaaren.

Eer gy gewoone eedt dees landen toezwoerd, moft ummers u eerst kundig zijn wat gy bezweeren zoudt, zoo gy u niet t'heyloos woudt verzweeren; daar stondt, dat onder haar voorregten een was, dat 't opper-hoofd met Raadt van Staten alleenig meester was oover het Geestelijk zoo wel als Weeredtlijkke, 't was ummers dan te trouweloos, booven die, jaa booven u zelfs een hooger gantsch onbepaalde magt te kiezen: genoomen dit waar met toestem al van Staaten dus gedaan, geloof zy daar toe wat bequaamer hadden uytgepikt: Geen Ampt, of een regt gaauwe, en af-geregte daer toe, kan het çieren, en het alderçierelijkt zal een te flinks of al te plomp een handt onthaavenen heel, en verbrodde; en de regte keur hier toe heeft veeler zeegen van doen. De Geestelijckheydt heeft met bidden, leeren, en stigten genog te doen, al schift, en deylt het geen weerdtsche verschillen, en houdt zig heel van al het bloedt-regt af. Ik weet wel hoe booven-vinnig de Oudtvaaderen op eygen-zinnige Geloofkeurders, hervormers, waanwyze, zuyveraas en dwaalgeesten uytvoeren, wat wreeder straffen zy daar voor afschreeven, maar buyten schryven vondt ik haar nummer gaan; d'uytvoer hier af betrouden zy de weerdtslijkke Ooverheydt, jaa was het van ouds haar gantsch verboden eenige Bloedraad op 't alderminste by te woonen. Genoomen nu, het waar van sommig al geschiedt, nooyt hadden die *Neederlanders* of haars gelijk voor, jaa ik loof had *S. Willebordi* ten minst iets zulks gedagt, de beste waar tot nog toe eer Heydens gebleeven, eer zy op 't *Kristen* Geloof hadden willen denken: Dat nu hier *Granvelle*, *Viglius*, *Morillon* (genoomen het waaren dappere vernufte geweest, 't was maar kanaalje hier by, ten aanzien van de Eedelen en Ridderschap; lijk breeder 't zyner plaatze) dat zouden tothoon en spijt van haar wettelijkké Heeren, door onwettelijkke drift eens Opperhoofds uytvoeren, is van het alder-onverdraachelijktte.

Flip, Flip, die al te schrikkelig, of te groots, u staag omheyndt hielt van een groot getal lijfswagten, wat hadt gy u, en t' uwe beeter bewaardt, hadt gy met u ter zee oovergenoomen (t' waar om schrik te keeren, of groots te toonen) dat oovergeeven rot der Uyt-heemsche benden, die te verweende en trotsche *Spaansche* soldaaten, die voor u bescherm, u val een groot deel waaren, zoo die voor u afgezonden waaren geweest, u zaakken hadden een andere luyfter, en kragt gekreegen. *Zy* raakten wel weg; dog lijk al u ander doenging dit mee, door dwang mee, als door min, en wanneer het al te laat was, even zoo hielen ook al u aaveregt'sche gangen ten laaften op.

De weerwraak, die de gehoonde hier ook voornaamen, met gewyde zaam, en t' ongewyde te ontheylligen, was uspijts genog gedaan om dat vryvinnig te straffen; dog d' onnoozele boetten dit, een nieuwe plaag voor u: want wat Eedel gemoedt zou zijn dapperheydt wijllen toonen aan een deel leevenloos goedtje, gewyde Heyligdommen, stomme beelden, en weerelooze altaaren, jongens en bengels, hoeren, en boeven, een deel kanaalje waaren hier de regte mannen toe, die beschikten u dat zoo zuyvertjes dat men daar zijn Eedelen, jaa zijn voornaamste Raaden te vier en te zwaardt om zal verbolgen, bannen, vangen en spannen, en deereljk ten lijkke helpen, tegen regt, teegen reên, tegen eedt, en om een altevervloekt een inzicht, als breeder hier naa, is dat wel om al te wreedt te wreekken?

Daar heestmen nu in t' kort ten deele d' oozakken der eerste opstending der zoo langduurige, en bloedige oorlog, daar geen *Troojaans*, *Griekx*, *Roomeyns*, of andere ter weerldt by mag haalen, die van mijn te verhaalene Helden dier maaten zijn bestierdt, en volvoerd, dat *Achilles*, *Alexander*, *Hannibal*, en *Cæzar* ter oorlog nooyt afgerigt, dapperder, en gelukkiger en waaren. *Zy* begosten dan om haar t' onneederlandtaardigen Vorst zijn haatelijkke *Spaansche* magt, zijn al te strijdige verandering des geestelijcken staats, die haar te oppere magt, en al te wreedt beleydt, haarer eedelens hoon, ban, en val; waar toe wyders veel hielp 's Landts-heerens vertrek, t' naaderen zijner schaa, dit maakten haar ook al vry vermeeteler, te meer, midts zy

zaagen, dat hy nergens oog opslaande, alles aannam 't geen hem wierdt oovergebrieffdt, waar onder haar bescheyde staag aan smoorden, of al te slegtjes uytvielen, daar in het teegendeel haar teegenyveraars tot haarer schaade, en schandt, 't al naar wenschen ging.

*Gy gaat dan Koonink Flip, en keerd dog nimmermeer.
Wagt in u Vaaders Erf dan wis een ander Heer.*

Iohan van Geste, en Maria Kokquamba, egtelieden van Eedelen Afkomst, en Inwoonderen van Oude-Naarden, hadden een vijfjaarig Dogtertje, Margreet geheeten, wanneer de Pest aldaar ontslaan, haar beyde uyt dees weerdelt rukte. Dit Wees word, om zonderlinge groote vriendschap haars Vaaders, van Anthony Laliyn, Graaf van Hoogstraaten, minnelijk opgenoomen, en zijn Huysvrouw Elizabeth van Kylenborgh toegevoegdt, dat die dees Weeskens opvoeding gaade zou slaan. Zy wies in schoonheydt dier maaten op, en quam tot zulk een volkoomen spruydt, in alle zeedigheydt, bevalligheydt, sierigheydt volmaakt, dat zy daar door van verscheyde braave Eedeliën ten Houwelijk verzogt wierdt, waar van zy ligt een gelukkig hadt gemaakt, hadt haar niet iet Kloosteragtigs om het herte leggen te speelen. 'T gebeurde op een avondt dat tot Oude-Naarden zeekker Ballet gedanst wierdt, alwaar onder de Jufferen dees schoone vry wonder uytmunte: ter zelve tijdt kompt hier den Kayzer door, welke haar uytmuntendtheën dier maaten prees, of hy daar al hertelijk op verliefdt waar geweest, 't welk gehoordt, en van afgeregter Eedelman in dat beloop van zaakken, als den Kayzer zelfs bemerkte, blaast dit vuyr zoo heevig de boezem des Kayzers door, dat daar geen ruste in en was te wagten, voor hy wat meer wils van dees zijn pynigster hadt genooten: Fluks tijdt dees snoggere Eedelman te werk, en brengt haar, door des nagts donkerheydt ter bestemder plaarse by den Kayzer: Zy, die eer alles hadt gewaagdt, als zoo een kans, was heb, eer dat zy 't wist, zoo veel vermag een linkerdt zijn gesleepe tong, wanneer zoo magtig een hem voort helpt, op een onnoozele Maagdt.

Maagdt. De Kayzer verrigt zoo heymelijk zijn zaakken, en geeft diergelijk een voorzorg in alles, dat van dit werk ter weerdelt niemandt bewuft was, als zy twee voornaamentlijk, die Eedelman, en dan nog zeekere Eedel Juffrouw, by wien zy ter gezetter tijdt van een jonge Dogter gelag, welke, hoe hardt, en zeer dees zaak haar stilfwi-gendtheydt bevoolen was, lijkewel her door haar uytquam te lekken; mits niemandt is, of meendt een andere zoo trouw voor hem te hebben, die hy zijn geheym ver-trouwen mag; als hy by zijn eerste Geheym-vertrouwer was, dus raakten dit verborgen op alle mans tongen te ryan; het welk by de Moeder vermerkt, her werk haar luttel kreundt, vertrouwende dat den meester zijn agtbaarheydt alles ten besten wenden kan.

'T was in den jaare 1522. dat *Margareet van Oostenryk*, *Kayzers* Moey, voor hem zijn plaats in *Neederland* bewaar-de, dees hem byzonder kundig, als onder haar bestier in zijn kindsheydt geweest zijnde, beveeldt haar vlytigheydt t'opvoeden van dit wig, dat zy 8. jaren lang zorgvuldelyk gaade sloeg; dog dees braave vrou, her kindt doe door de doodt ontruk, geraakte het daar van daan by *Maria Karel's* Zuster, Kooningin van *Babeemen*, en weduwe van *Louis*, Koonink van *Frankryk*, die in her opperste bevel haar Moey *Margareet* gevollegdt was, een vrou waar aan te twyfelen was, of 't noodtlot haar meer begiftigt hadt met haar onvergelykkelijcke afkompst, en dies volgende agtbaarheyd, en magt, of de naatuur haar hier een weezen, stal, tret, en wat zoo een magt, en agtbaarheydt voltooeyen zou kunnen, daar in stellende, al dat wenschelijc mag zijn: Dit alles zoog *Margareet* zoo diep ten inborst binnen, dat luttel tusschen haar verscheel was. Haar Moey, dat een jaagereffe in haar herte was, daar zy haar ooverige tijdt aan hing, volgden zy een Staatjuffertje, nog naau tien jaaren oudt, door dik, en dun, teykken, verwurf zy de jaaren, zy haar meesteresse daar zeer in te booven zou gaan. Dees volmaaktheen maakten, zy van *Herkules*, Prins van *Ferraren*, ten houwelijc verzogt word, en toe gestaan, dog voor houwelijks voltrek, stuyten om eenige hindernissen

dit

dit gantsche werk, waar naa zy aan *Alexander de Medicis*, Hartog van *Florenzen* verloofdt, en uyt besteedt wierdt, die zy luttel tijdt, niet een heel jaar, genoodt; alzoo hem een *Laurens de Medicis* diermaaten met vrouweeren (van welk een euvel hy te heevig bezet was) wist te bekooren, dat hy hem alleen in zijn kaamer hebbende, deerlijk vermoorde: Waar na zy hertroude met *Oktavius*, Neef van Paus *Paul de III.* welke hem naa de doodt van *Franc. Maria Filtrius*, Hartog van *Urbijn*, tot 't Opperbevelhebberschap van *Roomen* verhief, en daar naa nog Hartog van *Kamertium* maakte, welk houwelijk *Margreet* (na de aardt van haar geslagt, dat vry baar, en staat als troetelzugtig valdt) luttel naa haar zin was, alleen om wat te afzienelijke jonkheydt haarer Bruydegoms, zoo dat zy haar dees woorden hadt laten ontvallen: *Het Houwelijk ummers en wil my nergens slagen; wanneer ik een twaalef-jaargig Iuffertje was, wierdt my een zeeven-en-twintig-jaargige man toegevoegdt, en nu ik d'houbaare jaare bereykt heb, besteedt men my aan een dertien-jaargige jonge*: In dit Houwelijks eerste jaaren, hadt *Margreet* (naa uyerlijkke schijn altoos) waynig trek, of geneegendtheydt teegen haar Ega, 'rgeen duurde, tot dat *Oktavius*, door een Edele drift, tot weerwraak oover zoo te preuts een hoon, onaan gezien zijn oovergroot ampt en agtbaarheydt, besluyt met *Karel V.* een togt in *Afrika* te doen, voor proef, of hem dat in behaagelijcker ouderdom zoo voortstellen by zijn huysvrou. Wanneer den trotze euvel met alle doenelijke ootmoedt bearbeydt wordt, om de zelve in een eedel gemoedt te verzetten, is daar kans door, de zelfde ziel die haar eerst broude zoo te praamen, dat het te vinnig daar door heene snijdt: Dus gaat het met *Margreet*, die, hoe gaaren te vooren in 't bosch te jaagen, de Hof-sleep te volgen, nu 't meest zig ter eenzaamheydt verrukken laat, om daar te deeg te bedenken wat jong en tiere spruyd, zoo veeler heyl waard, zy, te heyloos en gevaarlijk aan het zwerven heeft gehulpen, een te volk-verslinder zee oover, en in zoo veer uytheemschen oorlog, teegen het wreedst, en 't alderwoefte volk, de *Turken* aan; dees droe-

ve bedenkingen vermeerderden geweldig de tijding, die tot Roomen quam, van dat 't meest der Kayzersche vloot door onweer was vergaan, en men wel eenige wrakken van 's Kayzers Schip gevonden hadden, dog hem geenfins, dat wat luude; wanneer kort daar aan geboodtschap wierdt, de Kayzer wel behouden was, dog van *Oktavius* kost nog niemand bescheyd doen; tot men ten laaften schreef dat *Oktavius* ter doodt toe krank by zijn Schoon-Vaader lag, het geen zijn Huysvrouw met al zoo grooter vrees wederom, als meedoogentheydt ontstak, derhalven niet als aan middelen bedenken haar begaf, op wat manier zy het haar Man dat ten minnelijkt beloonen zou, kreeg zy die eens wederom, het geen hy nu zoo vinnig om haarendt wille leedr. Twee jaaren daar aan quam haar dees Heldt wederom met den Kayzer, haar Vader, by, zoo als hy nooyt was van zijn zy geweekken, met wat liefde zy hem ontving, en in wat minwaardigheydt zy hem voortaan hiel, is zoo ligt niet te beschryven, daar wonder toe hulp het bly Moeder by hem van twee Zoonen te gelijk te worden, en te verwerpen de Prinsdommen van *Parma*, en *Placenze*, jaa hoe heers-gierig zy ook van naatuuren was, scheen haar meer nu niet te moeyen, als dat zy al haar magt, en agtbaarheyten teevenste met haar Man niet mogt deelen.

Een Vrouw was dees, waar in niet alleen een dappermoedigheydt zat, die fleur van Vrouwen Ooyt veer te booven gaat, maar ook een stal, een weezen, en een tret, daar zy veel eer een Man door in Vrouwen kleeren leek, als een Vrouw zoo Man zwynig; want in 't jaagen, dat zoo meenig Man hadt afnendt, was zy geenfins te bekreukken: Een Mannin waft, dat bleek aan waynig baards, ten kinne uytgesprooten, en vry wat kneevens aan de boovenste lip, en aan haar lee-euvel het *Podagra*, dat alle Vrouwen verschoont, die de Mannen niet op het aldernaast en koomen. Gaau, en doordringendt was zy van vernuft, dat voor 't onverwagtste nooyt bleef staan, waar by zy nog mannelijk wist te schermen, en met het geweer om te gaan: Wat wonder die opgetrokken was van twee oovertreffelijke Koninginnen, in dat oovergaauwe huys van de *Medicis* getugdt,

tugdt, en in dat Keurelijkste school van de *Forneezen*, en *Paul III.* voltooydt. Godtvrugtig was zy genogzaam: Wie derhalven zoo oovergroot bewindt beter toe vertroudt, waar by valter bewaardt, en onder wien gezagge-lijkker, als onder zoo een *Vrou*, die afkomstig, en inboortig was van *Neederlantſchen* bloede, van zulk een vrou moet ik mijn Heldens gloory trekken, een *Hekuba* in deftig beleydte, een *Klyttemestra* in dappermoedigheydt, of liever al zoo sneedig als *Hester*, al zoo manhaftig als *Judith*. Dit was, als men het wel bedenckt, een streek van *Flip*, daar hy toonde dat hy in weereldt-wijsheydt wonderbaarlijk was, dat hy ten behoudenis van zijn *Neederlanden* al zijn Prinſen van staat oversloeg, naa hy die ieder wenschelijk begiftigt hadt, en daar een *Vrou* in haar plaats vleyden; dog zulk een, die van geslachts halven door inborst de herten der *Neederlanden* kost bekooren: Hy wist wel, dat meenig Man daar voor bleef staan, daar een *Vrou* door geraakten, en meenigmaal een *Vrou* treffelijk redderde, dat meenig Man flordig verwardt hadt, wiens Ooyr meenig misflag verbeterde, smeekkelijker alderley verbolgentheen ter needer sey; diemen om haar zwakheydt meer vleydt, als men zig voor Vorſten, om haar magt, en agtbaarheydt, ontzier. En booven al, geen keurlijkker was uyt te pikken als *Margareet*.

Volmaakte Prins, en Vorst *Wilhelm*, zulke dapper, gaauwe, en magtige Helden en ooversneedigen Heldinnen te wederstaan, te bestryen, te verwinnen, wat gaaven, wat zeegens en hebt gy hier toe niet van nooden? Was 't heele *Neederlandt*, met al zijn magt een-dragtiglijk het u al, en gy wierdt van zoo een weereldts dwingelandt, met al zijn dapperheydt, magt, en gaauwigheydt aangeranst, u hoekje landts, u handje vol volcx, wie zou anders gelooven kunnen, of waardt strakx heb, en gantsch t'onder? Hoe nu dan, daar 't al zoo is gefcheurdt, dat heels daar niet in is, waar in gy naau heeden op een dorp vast betrouwen moogdt, of morgen valdt het u wederom af? Hier zal u een stad wenken, die, eer gy zijn wallen genaakt, wederom zal afwyzen: die nu u vrientſchap zwoer, zal morgen

morgen op zijn doodlijkst u haaten. Zijn daar ooyt laagen op den dapper, en vroomen aangeleydt, zoo meen ik eerst g'u deel daar rijkkelijk af had, gy wist hier van veel te doorgonden, daar de doordringenste plomp voor bleven: tot slot, gy zijt aan het onreddelijkst te redden.

Inden jaare 1533. verrees dees zon, wiens straalen, zelfs naa zijn ondergaan dees weereldt, nog beluysteren, en moogelijk des Heemels zon zijn luyster uytharden zal; 'k wil zeggen, dat doe gebooren wierdt onzen te verhandelende *Wilhelm*, Prinse van *Orangje*, en *Nassouw*, Graave van *Vyanden*, *Dierx*, &c. Afkomstig van zoo een bygenoemde Vaader, die ten eersten Houwelijk getrouwdt was met *Walpurg*, Dogter van *Ian*, Graave van *Egmond*, daar hy twee Dogteren by wan, naa wiens doot hertrouwende, ten wijve nam *Iuliana*, Dogter van *Boutho*, Graave van *Stolburg*, en *Koningsteyn*, Weeduwe van de Graave van *Hanauw*, een ooverdappere Heldin, die hem vijf Zoonen, en zeven Dogteren baarden, lijk booven breeder: waar van dees de oudtste en ook uytsteekkenste, door Vaader, en Moeders aardt een voorbeeldt aller Helden, wiens Ouders nu verligt door het gezuiverde Geloof; het wigt van Kayzer *Karel* de V. de Ouderen misgundt scheen, mits hy het haar ontrekkenden, ten opvoe gaf zijne Zuster, de Kooninginne van *Hungaryen*, alwaar van daan het tot zijn eerste Jongmanschap gekoomen zijnde, de Kayzer voor een zijner *Kaamer-Passen* aannam, een wonder behaagen daar in scheppende, om zijn zeedige inborst, en wakker vernuft, hier door tot alle heusheydt afgeregt, den Kayzer nooydt door veragter vleying iets zig beroemende, maar alles yverig uytvoerde, dat zijn dienstpligtigheydt eenigfins betrefte. Naa waynig jaars verloop verbrenghet hem den Kayzer van zijn ruit-kaamer ten Oorlog, en doe al verheffende tot *Ooverste* van de geheele *Neederlandsche* Ruytery. En den Kayzer ten Hoof keerende, voegden *Wilhelm* onmiddelijk onder den *Savooyaardt*, die't opperste Bewindt des gantschen Leegers was toe vertrouwdt, hoe zwaar het scheen, dat zijn te jonge en teedere schouders die last te zeer zou quetsen, die buyten zijn

twee-

twee en twintigste jaar nu luttel was getreden , wanneer hy veel ooverdappere Helden hier in ver oovertrof , en (dat het wonderite) die oovertreffelijken *Egmond* zelfs , die booven zijn krijgs-kundigheyt, nog een twaalef jaaren ouderdoms te baat hadt. Hier naa zoo wierden hem, in vredee zoo wel, als oorlog, staag aan de staatigste , en treffelijkste Ampten toegevoegdt die daar voorvielen , en schikten hem den Kayzer onder de aldervoornaamste Grooten van zijn gantsch Hof, dat best bleek , in dat wonderlijk afstaan van alle zijne Rijkken , het uysterste en laatste al zijner daaden , die hy in zijn regeering dee , waar in hy hem booven alle andere uytpikten , om zijn Kayzers Kroon zijn Broeder *Ferdinand* te gaan behandigen , lijk hier van breeder te vooren. Wat keurelijk een Heldt in hem stak, wist *Kaarel de V.* wel, die teegen het opruyden, en hitzen van een deel waanwyze haaters van treffelijken haar gloory , en voorspoedt , ten meesten om dat het luk, nog haar naatuur haar staatzugtige ziel met diegelyk niet meê en begunstigen, en voldeê , van zijn gemoedt tot afkeer van dien hem daar en teegen nog al meer verhief, geen gaf hy minzaamer , of treffelijker tytels als hem, en roemden het meest op sneedigheyt, en trou van die jongen Prins ; *Oranje* droeg zig diermaaten , dat zijner Heers getuygen nummer schynelijken misten ; dog naa dees belooning , en verwisseling van Heer , verwisselden hy ook wel ten deele van zijn toeleg, dog betaalden genoegzaam zijn genoote deugden. 'T is pryffelijk , en hoovelijk (want die en zijn geen Diakens slegts of Kofsters) zijn dienst naa loon of gunst effen pas te meeten , en zig staag aan in de voorbaat te houden , by gebrek van dees sneedigheyt kosten het al te veel oovertreffelijken den kop : al hadt den Vaader zijn Zoon *Flip* al genog hem aangemaandt , hy hadt daar mee zijn inborst niet heel veranderdt : Dees maakren hem wel Ridder van den *Gulden Vlieze*, en verheften hem tot Gezandt ten Vredeevordering , tusschen hem en *Henrik de III.* Koonink van *Vrankrijk*, en stelden hem (tot 's Heldts-opperste waardy) tot waarborg van 't voltrek der zelve , waar naa hy hem

Bevelhebber verhief oover de treffelijkste zijner *Provin-*
sien, hem des gelijk nog van *Bourgonje* mee maakte :
 maar (regt uytgezeydt) ooverslaande te deeg zijner voor-
 vaaderens onnaadoenlijkke verdiensten, den Huyze van
Oostenryk beweezen, wat quam hem minder als het op-
 perste Bewindt der *Neederlanden* toe? Dit hem ontschooten,
 en den onwaardigste zijner agtbaarheyds meester, be-
 loerden hy met regt dat door list te bekoomen, dat zijn
 waardigheydt ontzeydt was, en daar aan niet te bespaaren.
 Wat hadt hy vrugteloos ten Hoof zoo lang gezwurven,
 hadt hy, die daar aan verknogte streek, niet op zijn duym
 gehadt? en doe hy die zoo wis hadt, verbasterdt waar
 hy geworden, indien hy die niet ghevollegdt hadt,
 daar toe was hy staag aan te gaauw by zijn doordrin-
 gendt vernuft, en verslofte nooydt de minste gelegend-
 heyd, daar hy, tot Hoovelijk voltrek, wonderlijk by
 kost veynzen, zoo dat zijn geheymste hem dieper niet
 doorgronden en kosten, als hy zig bloodt wou geeven :
 geen stontd hem ooydt ten woorde, die hy niet en wist te
 bepraaten, en naa ieders zinnelijkheên wist hy diermaaten
 te vleyen, of hy daar gantsch in veranderdt was, met
 zulk een luf, en slaavelijk een geteen niet, als nu den
Hof-stoet; maar om dat hy zijn agtbaarheydt, naa zijne
 gediensigheydt ten alderpafte wist af te meeten, dat hy
 met nette woorden zoo zuyver op wist te zetten, dat
 het altoos nog leek, dat hy nog meer in de zin hadt te
 doen, als hy met de mondt door woorden beloofden,
 het geen hem agtbaarder maakte, en woordt houdender
 met een. Schoon hy naa zijn verdiende waardy wat te
 heevig naa hooger Bewindt jeukte, wist hy dien euvel
 lijkewel zoo te bedwingen, dat hem hierom niemant
 laakken en kost. Wie nu tot zoo een agtbaarheydt heên
 wilde dringen, mogt vry wat belgziek zijn, en meê
 wat schrikkig, zonder nograns iets agter te laaten,
 by naamen doe hy zoo vlug van geest was, dat waar het
 hem in onschoot, daatelijk tot treffelijker herstel raadt
 wist. Zijn Hof-houding was Kooninklijk, zoo in praet,
 als aanzienlijkke sleep, nergens was oopener Hof,

nergens wierden alle uytheimsche braave, of treffelijke Gezanten heerlijker, en minnelijker ontfangen, als by den *Oranjer Prins*.

Tot nog toe hebben wy onzen Heldt in minzaamheydt by zijn Heer, agtbaarheydt by zijn meedegenooten, en vreedzaamheydt by den volke gelaaten, verwurven altemaal door zijn volmaakte deugden zoo in daat, als in raad, 't zal hier haast wat heeter van de rooster gaan, dog om klaar gevolg te houden, en op zijn dnydelijkt te gaan, zullen wy ons wenden naa de loop der jaaren, en die elk een voor een, zoo veer wy die nooden hebben, af handelen, beginnende van het eerste des opperste bewindt van de *Parmenzer Princes*, 't welk was 1559. Wanneer *Flip* uyt *Neederlandt* vertrekkende, haar zijne Steede-houster staafden.

't Eerst dat nu hier ten hoove aangedreeven wierdt, was het verdrijven der *Spaanjaars* uyt den lande, dat, volgens 's Kooninks beloften, in den tijdt van 4. maanden most geschieden. *Margreet*, bemerkende de groote toeloop der gezuiverde, en bezeffende de dienst dier oude welervare, en 't haarer geneygde soldaaten, hiel dit werk vast zoo lang draalende als dat haar moochelijk was, en schoon die bende, by geldts mangel, te zeer verviel, voorzag die uyt hare eygen inkompten na vermoogen, om haar dies te langer te houden: dog om het te onverdraagelijk prangen der onderdaanen, vondt zy haar gedwongen die van de Grenzen af te ligten, en naa *Zeelandt* te doen leyden, om zoo oover Zee naa *Spanjen* vervoerd te worden. Terwijl het nu al diep in de Herrefst was, en vry gezammelt wierdt, koomen daar Koonings brieven aan *Margareet*, met bevel, zy geen soldaaten uyt het landt zal zenden, maar die daar zoo lang binnen houden, als haaren goeden Raadt dat heylzaam keuren zal. Een *Granvellaansche* streek, die al van den jaare 1552. vermerkt was, waar op de Eedelen, dog *Oranje* bynaamen, toe leyden, die hy voor al te bedugt, en hem wat te sterk zonder zoodaanig een trou beschut agte: En zweem daar die tijdt al vry naa, wanneer den Koonink van voorneemens eenige nieuwe Ridders

van den *Gulden Vliese* te maakken , daar toe zijn andere onderhebbende Ridderd by een ontbooden hadt , om dat naa pligtigheydt des Wets te doen , die duydelyk meede bragt , dat die waardigheydt alleen zoodaanige zou toegeleydt worden , niet die haar Opperhoofd den Koonink beliefte , maar die naa volle keur de meeste stemmen te beurdt zou vallen : te dier tijdt al , hadt *Oranje* een deel zijner meedegenooten , zóo weeten te verlokken , dat zy met hem daar toe *Florens Montmoransy* , Heer van *Monteny* , en *Anihony Lalyn* , Graaf van *Hoogstraaten* , stemden , twee Heeren , die het aldermeest den Koonink niet en bevielen , en waar andere niet voor keuren kost. Dees hier door aan *Oranje* gantsch verbonden , met nog meer die hem aanhongen , en van minder magt geensins en waaren , deé de *Neerlanders* te briefschender 's Kooninks beloften in maanen : jaa de *Zeeuwen* , op wiens kusten dit volk nu lag , zwoeren , nooydt handt aan haar *Zee-dijkken* te zullen slaan , zóo lang het daar zwerfde , en by inbrek , verzworeen alle hulp. De *Landt-bestierster* , om den Koonink zijn begeerte te naaderen , roept haar geheymen Raadt by een , om slegts te zien het *Zeeland* van die ballast te verlossen , die geen kans zag in wat steden haar te leggen , daar zy alle Bevelhebbers afwist , dat haar buyten zouden keeren , en quam den gantschen hoop daar binnen , zou haar magt haar zóo wrevelmoedig maakken , dat zy haar Huys-vesters zouden onverdraachelijk vallen , en woumen haar verdeelen , stondt het te bedugte , dat de vry starker Burgery haar een laalijkke pots zou moogen speelen ; dog 't geen haar meest beknelde , was het uytvinden van Geldt-middelen tot haarer betaaling , die by den *Provinciaalen Raadt* geheelijk afgezwooren was. Nog houdt dees Vorstin aan , en al , waar het maar om waynig tijdt te winnen , roept den Grooten Raadt , (Anno 1560.) by een , alwaar zy nog veel slegter heul verwurf , mits ieder een haar stoutelyk daar dorst aanmaanen , en waarschouwen dat geen steden gehoor hier wilde geeven , voor den Koonink eerst zijn beloften naa gekoomen hadt , by gebrek van welke alles

maar enkel schimp, en hoon schein : Tot slot, elk stemden om zig die ballast quijt te maakken , behalven *Granvel* alleen , wiens reeden hoe lichter van ieder te bedugten , hoe haar die meer keetelden , dies hem te heeviger ooverstemden, zoo dat hy, noo genog, haarer gevolg aangedwongen was , hoe zeer dees linkerdt zig anders veynsden. Men vaardigt fluks een brief uyt de Vergaadering na den Konink toe, van inhoudt, van 't besluysd in die Vergaadering genoomen , aangaande het afscheepen der soldaaten , met luttel vermaans van de reeden daar af, om geen teekken van vrees daar in te toonen , die oopentlijk den Raadt most voorgeleezen werden , eer zy den Koonink toe wierdt gezonden : dog met dees Boode ging een andere Geheymen van de Princes, luydende ; *Dat men niet moochelijk de Spaansche Soldaaten in de Neederlanden houden kost , mits ieder daar eenstemmig in was , dat men 's Kooninks Koffers met geen enkele pennink zouden vullen , voor 't uytbheym Heyr vertrokken was ; waar en booven 's Financiers kisten meede leeg waaren , door 't verschot der penningen de Steeden tot haarer betaalinge verstrekt , waar van geen stuyver wederom en was te krygen , voor der Soldaaten haar vertrek , die terstondt een agterstal van vijftien Maanden Soldy van de Steeden zou betaaldt worden , zoo haast zy slegts te scheep waaren , en zoo haast zeyl , de Financiers haar verschot herheldt , waar door wederom kans , om 's Kooninks koffers te hervullen. En of het gebeurde, dat zy weederom Zeelandt inraakte , daar dan af te vreeze stondt , een gemeene Landtsplondering , zoo geen oopenbaare handt-gemeenschap. Dat nu haar quaadt agterdogt , die zy geschept hadt door die laatste Franche beroerte , ydel verdweenen was , waar en booven , mits de Winter aan schoot , geen vrees te stellen was voor eenige uytbheymische magt : Dog dat haar wat wissel ramp schein te dreygen , om die van haar ontaarde gemoeederen , en inlandtsche opstending ; welk zoo zy naar het voorbeeldt der aangeleegen steeden , in die van de Neederlanden ook voorvloeg , dat tot haarer demping , dry duyzent Spaansche Soldaaten luttel helpen mogten ; waar en booven nu niet alleen geen Soldy te bekoomen zou zyn , voor*

dry

dry duyzendt Soldaaten; maar zelfs niet voor een bende maar Dees laatsten hadt eerst regte klem, die deedt den Koonink stemmen, en schrijven: Dat men de Spaansche Soldaaten, zoo d'oorbaarheidt dat vereyffchen zou, uyt de Nederlanden zou zenden, dat men hier braaf de vervalle Afrikaansche bende weederom in standt zou kunnen helpen, mis by Gerbe zoo veel duyzendt Christenen verlaagen waaren, met voorder bevel, dat de Ooverste met volle Regimenten het volk niet afvoeren zouden; dog alleen slegts met enkele Compagnyen, en dus ten deele naa Naapels, en ten deele naa Sicilien vervoeren. Voorder, dat wat belofien de Steeden geschiedt waaren, dat hy die van harten zorgvuldiglijk zouw naakoomen, zoo dat het geldt van de Financiers in deeze zaak versprekt, door wissel in Spaingnien strak betaaldt zouw worden Om hét te laalijk winter weer, en wierdt het Nederlandt van dit te moeyelijk pak niet verlost voor in het begin des toekoomende jaars 1561.

Nu sloeg Margyeeta voort, naa het voorbeeldt van haare Moey Maria, Kooninginne van Hongaryen, om het Landt van ander beschut door voedt-volk te voorzien, waar zy vrywillig, zonder iemands aanraaden, wou Kapiteynen oover kiezen, haar inbeeldende, die daarom haar alleen gehoorzaamer zijn zouden; dog Kolonels en wou zy geensins, om zoo den Aadel wat te snuykken, wiens gewoonlijk Ampt dat was, maar begeerde de Kapiteyns alleen zouden staan onder die Steedevoogden, in welkers plaatsen zy geleydt zouden worden, willende de Inlandtsche in de binnen Steeden, en de Vreemde op de Grensen tot bescherming gesteldt zouden worden.

Tot zus veer, was vry vreedzaamelijk alles besteldt, jaa sloeg ten Hoof op alle vreugden uyt, zoo om's Princen van Oranjes Bruyloft met zijn tweede Eega, Anna, Dogter des Hartogs van Saxen, naa hy zijn eerste Anna van Egmondts ooverleefdt hadde, daar hy in den jaare 1550. meede in Egt tradt, gelijk met dees 1562. waar toe hy verscheyde Eedelen hadt genoodigt, en zelfs onder die, sommige Steedevoogden, welkers meede sleep, de Prin- cer belette, om veelderley dringende noodtwendigheên,

maar gunde hem van andere Eedele zijn keur, en onder anderen den Heer van *Monteny*, wie de *Princes* zeecker Juweel meede gaf, om dat de Bruydt uyt haare naam te schenken, lijk ook het Bruyloft-Feeft te *Leipsig* in *Saxen*, in den beginne van Augustus geschiedt. Hier by quam *Granvelles* verheffing ter *Kardinaalschap*, door *Pius* de IV. die hem op zijn treffelijkt, en min gewoone wijs, den Purperen Hoedt met zijn bescheyden, toezondt, door zijn Kamerlink *Theophil Frisus*. Dees Man, wiens naam ons zoo dikwils voor zal koomen, dienden ons wel eer wat kundiger, eer wy voort gaan.

Nikolaas, Heer van *Granvelle*, van slegter afkomst, en, naa sommige dryven, een finits Zoon was, van *Bezançon* in *Borgondien* gebooren, dog een Man van uytsteekkende, en ongemeene deugden, wiens wonderlijkke gaauwigheydt hem in de verstorvene plaats van *Merkurijn Arboreus Gatinara* vleyde, en hem verhief tot 's Kayzers Kancelier, mee wustig, en hulpsaam Afhandelaar van zijn geleefste beleyden: want hy bekleede tot *Worms*, als Kayzerlijk Gezandt onder alle Rijks Afgezanten, den eersten plaats: Hy wierdt uyt *Spanjen* naar *Trenten* gezonden, om door zijn byweezen de Kerkelijcke Vergaadering treffelijcker te beluyfteren, en met een 's Kayzers komst uyt *Spanjen* aldaar te boodtschappen; als meede een onder die oovertreffelijcken toeloop van Doverdeftige Mannen, uyt alle weereldts hoekken vergaaderdt, zijn Heerens oorbaarft op het alderzeerst te betreffen; hy wierdt uytgepikt om de voornaamste Kayzerlijcke verwilgingen, en geboden oover al kundig te maakken; die alle Vorsten te zaam zóu zien te vereenigen, en aan 's Kayzers zyde te krygen; en ieder zou tragten te beyveren om die Kerkelijcke Vergaadering op het spoedigste af te handelen, blijvende aldus in 's Kayzers Oppergunst een geheele twintig jaaren, waar en boven hy zijn Kinderen, daar hy talrijk af was, altemaal tot braaven staat verhief, voornaamentlijk zijn Zoon *Anthoony*, waar van wy teegenwoordig handelen, die hy booven Erfgenaam zijner goederen ook liet tot Naazaadt in al zijn oovertreffelijcke Ampfen, en Oppergunsten

gunsten des Kayzers: en booven zijne hulpmiddelen, die hem zijn oovertreffelijk vernuft beschafte, begaafdt, en gantsche afgeregt door de braaffte Lessen der voornaamste Hooge-schoolen des weereldts, was hy ligt in alle uyt-muntende gaauwigheên volkoomen afgerigt te maakken, door het oovertreffelijk onderrigt van zijn alderfnoggerste Vaader; zoo dat hy zoo haast ten bewindt der gemeene zaakken niet opgeofferdt en was, of wilt strakx den Kayzer volkoomen proeven, en tuygteykkenen te geeven, dat hy zig vast, en zeekkerlijk genog betrouwen kost zoo wel op zijn eygen, als van Vaader oovergeërfdte volmaakte deugden; daar hy zijn Vaader niet in en bereykten, oovertrof hy die, bynaamen door zijne gaauwe vlugheydt van geeft, daar hy dikwils vijf verscheyde Klerken, elk in het byzonder haare werk mee kost geeven, en onderhouden, elk nog op een byzondere taal, die hy tot zeven toe innerlijk verstondt, en zuiver sprak: Dog zijn bevallige welspreekendtheydt ging alles nog te booven, daar in hy 't zijner eeuw niemandt hoefde te wijkken: hy was om zijn vierentwintig jaaren, en by zijn Vaaders leeven al, tot Bisschop van *Aregt* verheerlijkt, en verkooren, een der voornaamste Raadts-Heeren van *Neederlandt*; hy dorst zelfs gewaapendt meê 's Kayzers Leeger volgen: en was desselfs gewoonlijk Afgezandt aan alle uytheymsche Heeren, waar hy door zijn welspreekendtheydt, met wonderlijkke doordringendtheydt verzelschapt, zonder welke gezoutendtheydt alle vloeyendt te las, en smaakeloos valdt, en een dolhollende ziels heuvel is die haar zelfs geensins betemmen kan. Naa *Kaarels* tijdt, geraakten hy in geen minder gunst en agtbaarheydt by *Flip*, door duydelijke voorspraak en aanmaaning zijns Vaaders; dog dees argerdt, bezeffende dat zulke voorspreekkingen kragtig genog zijn, zoo lang zy kars, en vars zijn; dog voorspraak gehengen vervallen zijnde eer bevelagtig lijkken, als schuldtplichtig; en derhalven wat haatelijckers by Eedelmoedige vallen; dies wenden hy alles aan, om dees aangemaande Kooninks gunst met alle aantrekkelijcke bevaligheên te lokken: Hoe zwaar het valdt der Naazaadt

zijn boezem diermaaten in te wikkelen , als men in die van voorzaadt wel eer zat , vereyft wat ongemeen kunstigs , en oovvertreffelijk bevalligs , mits het gemeenlijk beuren wil , dat tussen die een averegtsche trek val , dies wist hy met onvermoeide gediensligheydt , alles naa zijn zin te schikken , en fluks ter volle zinnelijkheid der jonge *Spaanschen* Kooninks met zijn afgesleepen vernuft geheel binnen in te wikkelen : niemant afgegeregter om uytheymsche Prinschen haar zinnen te doorgronden als hy : nagten , en daagen kost hy slaapeloos , en zonder iets te nutten , 's Heeren dienste doorstaan , weshalven den Koonink in die geheelle 4 . jaaren , die hy in *Neederlandt* vertoefden , by naast niet deê , zoo vree , als oorlog betreffende , zoo 't Geestelijk , als 't Weereldlijk raakkende , zonder hulp , en aanraaden van *Granvel* , die hy dieshalven , wanneer hy naa *Spanjen* trok , by *Margareeta* liet , om haar daar meê , als het kragtigt gereedschap tot haar bestiering naa volkoomen eyfch te schikke , te behelpen , die hy aanmaanden dat zy wat meer , en agtbaarder zou gebruyken als eenig ander ; het geen hem nu by dees derde (wat wonderlijk) alzoo hoogwaardiglijk gelukte als by een van de twee eerste . Die gaau genog is , bedenk wat zoo een man d'Eedelen aardt en dan de gemeente al kon brouwen , bevroedende geen deugden die zonder vlekken geheelijk zuiver zijn , geen strekken zijn vreeselijker als die een gaauwerdt haaldt : Hoe dier dees gaauwigheydt het *Neederlandt* te staan quam , zullen *Flips* Kinderen nog eeuwen lang wel voelen , en om hier niet te lang te zijn , mits hy ons nog meer voorkoomen zal , zal hy ons schetzen zijner kennis genog leveren , dit zy aldus voor dees tijdt al genog , zoo men maar wil sluyten met dat het een *Borgonjon* was . Tot tuygteyken van beleefde verbintenis , oover zijn nieu Purper gewaadt , hem door *Margareet* bezorregt , vaardt hy uyt voorder naa alle beleefde bedankingen , dat hy dees agtbaarheydt 't meest en liefst aangenoomen hadt , mits hy het menschelijk geval , en de blinde Fortuyn zijn nukken mee onderworpen was , waar door , of 't hem te beeur-

beurte viel, dat hy *Neederlandt* most ruymen ('t geen hy uyt die buy voorzag, die hem uyt het donker zwerk des Adels dreygden) te *Roomen* nog een *Kardinaals-stoel* voor hem oopen vinden zou, daar hy met agtbaarheydt zig in zou kunnen stellen, welke voedt heedensdaags onder de groote al vry gemeen is, die deftig bevroeden, dat Hoofsche agtbaarheydt zelden met zijn Troetel-kindt verouderen wil; wiens gunst niet onzeekkerder, als de doodt zelfs ons af te wagten staat: zijn verheevendtheydt agten hy wenschelijker voor voorzigtige, als staatzugtige, op dat haar zoo by uysterse gevallen de Kerk en zijn Altaar een verzeekkerder Waag-burg mag verstreken.

Den *Kardinaal* vierdt stuks zijn schoot, en zeyl, de voorwinds des *Fortuyns* geheel ten eynden uyt, bétrouwende dat aan hem nu geen verzeylen was, en dat zijn Schip zoo hegt was zaam geklonken, dat geen zanden, banken, of klippen dat deeren kosten. Zeekker, zoo zig iemandt mogt op 's weereldts magt verlaaten, hy, die in het binnenste der magtigtigste weereldts Monarg gekoesterd wierdt, en gevierdt, en by zijn Steede-houfter, gelijk een ander haar, was dan bedenkelijk buyten kreun: Om die plaats dan in zijner Vorste zin te houwen die hy hadt, strookt die en streeldt naa hy wist zy jeukrig was. Hy tijdt dus daadelijk in het stellen der nieuwe Bisschoppen in haare toebeschreeve plaatzen, met een haar inkompten (meest uyt aloude *Abdyen*, hoe wel uyt andere Geestelijke inkommen meer) voert iederaanwyzende, met zijn bestek zoo veer haare geregtigheydt springen zou. Onder den Eerst-Bisschop dan van *Mechelen* steldt die van *Antwerpen*, *Iperen*, *Brugge*, *Gendt*, *Roermonde* en 's *Hartooogen-Bos*; onder den Eerst-Bisschop van *Kamerijk*, die van *Arras*, *S. Omer*, *Naamen*, en *Doornik*: En onder den Eerst-Bisschop van *Uytregt*, die van *Groeningen*, *Haarlem*, *Leeuwaarden* en *Middelburg*; met voorder bevel dat ieder deezer Bisschoppen in zijne Kerken negen Prebenden hadt te begiftigen, wiens begiftigen altemaal hem mosten in zaakken, de Godts-dienst betreffende, behulpzaam zijn, en onder haar nog twee het ampt bedienen van Ge-

loofs onderzoekers, dat het argste, en schrikkelijkst van allen was. Hoe heevig *Luyk*, *Kamerijk*, en *Munster*, haar Bisschoppen, met verlicheyden Aften, en Geestelijken daar teegen inleyden by 't Hof van *Brabandt*, hoe den trotzen *Granvel* zig meer verhoeverdigen, en wat ootmoedige verzoeken van Eedelen, en andere ingezeeten hier teegens inquaamen, hy lagte maar oover al mee, jaa zondt die al te hoon, en spottelijk haar weer toe: *Antwerpen* kreeg door grooten vlijt, en moeyte zoo veel, dat men die 't opschorzen wat beloofden, dat die al heel van *Madrid* af haalen most. De Staaten en Eedelen vernoegden haar geensins met dat ondersteekken en bedorven Hof van *Brabandt*, dies vaarden zy de Heeren van *Montmorency*, en *Montigny* af naa den Koonink, om die mondeling, en schriftelijk te vertoonen, hoe strydig dit gedwongen werk was met haar oude vryheydt-brieven, met ootmoedig verzoek ten minsten tot billijke verandering: Maar *Flip*, geheel *gegranvellizeerd* met een leydige tong, zey, dit zijn Heer Vaaders hooglofsijkste wil, verzoek, en geboodt op hem waar geweest, en voo veel hy bevroeden kon niet alleen oorbaar, maar zelfs noodtzaakkelijk den behouding der veel-oude Godts-dienst, daar hy aan bezwooren was: Met dit siegt bescheydt, en ander goedt onthaal, trokken zy weerder 's heym.

De *Parmenzer* Vorstin, zeekker zoo aardig als sneedig, wou eens by dit konstelijk haar wel gewilde *Nederlanden* betoonen, of te minsten haar een van beyde te keur zetten, die beyde schynelijk genog leekken. Zy, bemerkende de Eedeidom haar haat, gevat op den *Kardinaal*, die zoo veer al was gekoomen dat men een *Villet*, met *Granvel* heel gemeenzaam, om hadt gekogt, dat die hem aan kant zou helpen. Zy dan, om dat leet voor te koomen, of weer de Eedele haar dienstpligtigheydt, en trou, die haar nu al vry ontschooten was, weederom op het nieu aan haar te verbinden, lijk voorheenen, broudt den *Kardinaal* een haat toe, ziende alle ampten na zijn zin begiftigt, alle verzoeken naa zijn zin afgehandeldt, ieder hem schier booven haar in gunst en ootmoedt om helzende,

zende, en by den Opper-Vorft ontzien, en geagt, dat hy niet keurd', of kreeg het, en om meer diergelijks, waar zy haar *Oostenrijks* bloedt, en haar verheeven staat vry in gekrenkt zag, hoe zy hem te vooren ook in waarde hadt gehouden, zoo dat zy 't minst zonder zijn raadt nooydt afgevorderdt hadt, jaa die zy te mets met oopenbaare raads-pleeging in haaren handel, om 's Hoovelings minyver, meeniger Prins zijn val, wat naa te koomen, gestaadig met brieven, en boodtschappen alles kundig wist te maakken; of veynst dat, zoo veel laten de aldergrootste aan gaauwe luy geleegen leggen, dat zy haaren eygen agtbaarheydt onagtsaam schijnen; haar inbeeldende, verwerfdt zy zijn vertrek, t'aller tijdt geen wederkomst zal geweygerdt worden; of zal zoo veer niet van de handt geraakken, of zal zijn aankomst by haar ligt genog vallen, of vernogdt haar voor die tijdt met zijn Aapen, *Viglius*, *Morillon*, en de Deekken van *Konse*, die hem booven andere leevendig kosten naaboosten, en wat haar daar ooydt in kost ontschieten, meende den *Vorstin*, zy makkelijk, door gestaadig schrijven, bevoorderen zouden. Zy schrijft haar Heer, en Broeder dan, zoo hy de *Kardinaals* leeven lief heeft, zoo hy zijn Eedelens trouwe gunst bemindt, zoo hy *Neederlands* rust, en voorspoedt begeerdt, dat hy *Granvelle* dog van andere plaats zou believen te voorzien. Den Koonink, om te toonen dat zijn eygen magt, zijn eygen agtbaarheydt, zijn eygen gaauwigheydt bestendig genog waaren, om alles te beheerschen, en te bestieren, dat hem den Heemel hem liefde te gunnen, en dat hy nooydt zig aan eenig Dienaar wou laten binden, die oovergaauwe ten oovervloedt hadt, hoe teeder het herte oover *Granvelle* hing, rukten hy het hier af, vleyden het zijne verdiender *Zuster* toe, en *Armenteros*, een oudt, en deftig Geheym-schrijver des *Vorstins*, die last hadt dit met schrift, en woorden te vervoorderen, bragt zoo veel te weeg, dat naa vier urens geheym onderhoudt met *Flip*, (een tijdt die wonder luttele gegundt wierdt) daar in hy die de gantsche staat van *Neederlands* deftig ontleedt hadt, wierdt met bescheyd

scheydt-brieven wederom naa *Neederlandt* gevaardigt; en *Granvelle* daar van daan ontbooden. Den *Kardinaal*, dat een afgeregt Hooveling was, (waar zou het die aanveynzen schorten) dees tyding verstaande, nam die met een vrolijk schijn aan, dankende *Godt*, en den *Koonink*, die hem naa zoo veel woelens, en zwoegens een waynig aafem-haalens gegundt hadt, nu ook eens tijdt hebbende zijne zaakken in het byzonder gaade te slaan, die zijn meeste leeven hadt moeten offeren ten bestier van die van andere. Lijkewel schrijft hy zijn oude, en getrouwe vriendt den *Hartog van Alba*, dat die den *Koonink* zouw zien te bewegen, mits hy uyt *Neederlandt* op ontbooden was, dat hy zig ten Hoof zouw moogen needer slaan: maar *Armentieros* hadt's *Kooninks* besluydt al beklonken, van hem uyt zijn Hof te houden, om alle quaa agterdenken des *Neederlandschen* Aadels te weeren, zoo het oover al niet naa haar zin en gong; want 't minst mislukken zouden zy straks den te geheetene *Granvel* wijten, weshalven dees laafte plaag, den eersten zouw kunnen oovvertreffen: te hem wordt dan gelast naa *Borgonse*, zijn Vaaderlandt, te vertrekken, dat hy dies te liever deë, mits hy zijn afgeleefde Moeder, die alle daag de dootd afwagten, voor haar dootd nog graag eens spreekken wilde.

Daar is het Hof ten deele nu gepaaydt, het geen de Eedelen, bynaamen *Oranje*, *Egmond* en *Hoorn*, schriftelijk aan den *Koonink* verzogt te hebben, zy nu verkreegen, maar haar drukt nog zijn te digte vertoeving, die hem zoo makkelijk kost doen wederkeeren. Geen nootd, geen nootd, die Man is al te lief een Fortuyns Troetel-kindt, den *Koonink* heeft hem te lief, het minst te hoonen, dat hachelijk zouw schijnen, door zulk rukken, en herstellen. Naa *Roomen* toe daar mee, waar hy vry wat wonders, tot gloory zijner Vorst, uyt regts door zijn ondersprek maakt hy op *Paus de V.* zijn verzoek, de zoo gewenste *Vreede*, ruffchen hem, en die van *Venetien*; waar naa hy die *ge-spanyolizeerde Gregorius de XIII.* tot *Paus van Roomen* doordrong, raakten tot waardigt van *Kooninks* Ampten tot onder-*Koonink* van *Napels* verheeven, ja regcer-

regeerde ten laatste geheel *Spanjen*, wanneer *Flip* ter bezitting van *Portugal* dat heene was vertrokken, maakten hy hem zijne Steede-houder, ten laatsten te *Madrid* het alles afleggende naa de 80. jaaren behaaldt te hebben in meer als wenschelijke voorspoedt, 32. jaaren naa *Karel de V.* overlydende, op een en zelfden dag voorgevallen, waar naa hy *Bezanson* in *Borgonje* zijn Vaaderlandt ter aarde wierdt gesteldt.

Het jaar van 1564. ging in zijn laatste maand, wanneer *Egmond*, den *Bergen op Zoomer*, en *Montyny*, ten huize van den *Thresorier Gasper Schets*, Heer van *Grobendonk* ten eeten waaren, waar naa verscheyde reedeneeringen, men verviel op de wat de ooverdaadige pragt, zoo van haar, als haar gevolg, en knegts haar kleederen, teegen die braave Hoogduytsche maanier, die alle jaar, zoover genog, haar knegts maar eens van kleederen deeden veranderen, waar op onder haar een een-stemmig besluyt wierdt gemaakt, zy altemaal met haar knegts, even en al eens zouden gekleedt gaan, en het stof, mitsgaaders dragt, zou die kiezen, die het lot te beurte viel, 't geen *Egmond* aan trof, die zwart wolle laakken in stelde, daarmen de mantels met heele lange en breede mouwen van zou maakken, daar zy altemaal tot kenteykken zouden op laaten maakken en naayen Geks hoofde, in bonte narrekappengestookken, waar af de *Vorstin*, op dat den Koonink alles bewust zou zijn, hem een afzetsel t'Hoof zondt. Daar ging het doe van op een zwetzen, raan, en naa slaan, met alderley uytleggingen, en moochelijk rieden zy het, die van dees kappen, des *Kardinaals* maakten, die zy agter oover aan haar mantelkens valt hebben hangen, en te mets, oover haar blootte hoofden haalen, en van die Geks-hoofden, het zijn, tot weerwraak hy haar wel eer voor een deel laffers, zotte, en lompen dorst uyttschellen, en die wat kleynder waaren op zijn zweremde schaduwten, als waaren d' *Aarschotter*, *Barlementer*, *Viglius*, en zulke: 't ging wat te sinaalijk, en rook wat zaamenrottig; d' ongekreukte *Vorstin* nogtans, flaaugenoy, verzogt de narre kappen maar wat weg, dog waar

zouden daar oover een paar duyzendt heen, die alree ge-
maakt waaren. Men wagten het verslyten af, waar naa zy
in plaats van die, een bos zaam gebonde pylen stelden, het
Waapen, naa zy doe voorgaaven, van *Kastiljen*, dog
inder daadt van *Isabella* Kooninginne daar af, 't geen daar
naa veranderden in het Waapen der *Vereenigde Neederlan-*
den, nog morden sommige druyloorige hier nog op,
maar de gaauwe *Princes*, en andere braave Mannen be-
vallen dit, en alles diergelijk u tijd, die alles oover, en op
mag.

Het vuyr, het geen tot nog toe smeulden, begint te
vonken, wagt met den eerste de vlam. Nu tijdt men met
alle weereldtlijk magt in te voeren, dat niemandt als den
Heemel geeven kan, de Godts-dienst wil men nu eeven
naa 's Kooninks zin. Den *Neerlandt-minnende-Aadel* vaar-
digdt derhalven *Egmonds* Hooft waardt, die met slegten
troost wederom keert; dog was zoo draa niet 's heym,
of den *Spaanschen* Geheym-raadt, kan anders niet be-
vroeden, of 's Kooninks strengheydt moet met alle magt
zijn willige geboden doordringen, dies schrijven zy een
brief aan hem van volgende Inhoud: *Dat het waar is,*
dat de Neerlande vrye Landen zyn, waar oover haar Oo-
verste meer niet te zeggen hebben, als de Steeden haar Af-
gezanten, maakkende de Provinciale Staaten haar door
Steeden believen, is belast, believen in te willigen, welke
naar regten niet te kreukken zyn in zoo een toestandt van
zaakken, als nu, wanneer haar Oover-Heer met eede voor
onbreekkelyk die heeft bezwooren, derhalven om raadt hier
in te schaffen, dat hy met al zyn magt af most koomen zakken,
en geweldiger handt die vermeersten, en dan daar oover,
als Landen door den deegen hem eygen gemaakt, zoodaanige
Wetten voorschrijven en opleggen, als hem believen zouw,
naa hy, die, welke hem nu moeyelyk vallen, en in de weeg
waaren, aan kant, of een voet korter te hebben gemaakt.
Godelooze Raadts-luy, vervloekter nog als Achitofel;
verraadelijker schelms booven Ganelon, daar hebt gy
Flip in een put geholpen, daar hy in eeuwigheydt niet
wederom uyt en raakt.

Den *Koonink*, die lang onverzoenlijk zig gequetst in zijn agtbaarheyt vondt, toondt zig nu onverduldig, neemt dees raadt smaakkelijk aan, begint eerst op het vinnigst met verscheide onverdraachelijcke Plakkaaten de *Geloofs-onderzoekkers* magt te staaven, en die op zijn wreedtste te bekragtigen; want by die haar slappigheyt meende hy al zijn onheylen gebrouwen; welk beliest d'*Oppervelhebster* oover gebriefdt, de Frinsen, en Steeden die aantsondts kondig maakten; die fluks ten antwoordt gaaven, 't bevel by haar met alle moochelijckheyt zelfs onnaakoomelijk te zijn, als geheel teegen haar nooydt-gekreukte-Voorregten strijdende, verzogten dierhalven byzondere maatigheyt der zelve, of een heel ander beduytsel, waar by zy volstendig bleeven, hoe liefelijk de *Landvoogders* haar vleyde, en zogt te verzetten, dat alzulk, en diergelijk een werk ten tyden van Kayzer *Kaarel de V.* zonder eenig teegenstribbelen in zwang gegaan hadt, en 't oude-geloofs noodwendigheên ten hoogsten dat vereyften.

Het jaar van 1565. was naau gebooren, of ziet daarden braaven aadel, die bevroeden haar val vast beschooren, zoo zy die niet gaauw genog ontwijken, of kragtigh genog teegen staan wilden, by tijdts in de weer en waaren (om te oover te slaan die zy in *Hoogduydislandt*, *Frankryk*, en andere gewesten, tot haar hulp hadden aan-besprooken) oover de 400. sterk, waar van de voornaamste waaren, de Graaven van *Kuylenburg*, en *Bergen*, Graaf *Lodewijk van Nassou*, de Heere van *Brederoode*, &c. die malkanderen met eeden belooft hadden, dat 't onlydelyk *Geloofs-onderzoek*, met al haar aanhang ganssch te beleuen zoo veel zy met goedt, en bloedt kosten; dog alles ter eeren Godts, en 's *Koninklykken Majesteys*; Dit ontwerp wierdt 't gansche Landt door geslooydt op alderley taalen, en kreegen daar door booven veeler borgeen harten, en zinnen, onderstandts genog, waar zelfs zommige Apten, en Geestelijcke Ooverste by quaamen, zelfs eenige *Vlies Ridderen*. Dit deê de *Vorstin* verscheide wel betroude vrienden ieders steedens bezetting, wallen

en starkten in agt neemen, het volk oopentlijk t'haarer Kooninks getrouheydt aanmaanen, en de Steedebevelhebbers met heymelijkke brieven alle goede zorg te beveelen, gerugt loopen den Koonink op 't spoedigst te verwagten stontd, en niet vergeeten, dat zy eenigfins bezeffen kost, haar zorg tot 's Landts welstandt bevoolen. Zy beroept aldus teegens den 3. April (in welcher maand dees verzworene voor hadden genoomen te Hoof te verschynen, om haar zaakken te bevorderen, en af te handelen) de *Bevelhebbers der Provincien*, met haar *Vlies Ridderen* ten Hoof, welke vergaadert met haaren geheymen Raadt, de *Vorstin* haaren goeden Raadt verzoekt, of zy dees bondt-genooten (daar haar van was gewaarschoudt, zoo zy niet vroeg genog en wierden voort gehulpen) op haar wreekken zouden, en geweldiger handt naa *Vilvorden* gevankelijk vervoeren, ter tijt toe men haar naa billikheydt vernoegen zou) binnen *Brussel* zouden laten koomen, of niet? tentweeden, op wat maanier men haaren eyfch (die zy genogfaam oover al hadden rugtbaar gemaakt) best voldoen zou? Ten laatsten, hoe men deeze verbondene best weederom los zou krijgen, en haar te van zoo heuvele moede bedaardt, en needergezet? Schoon de meeste gemoederen hart teegens dit Geloofs-onderzoek waaren, borften *Aarschot* nogtans, en *Barlemont* uyt, men die gantsch veragtelijk zouw afweeren als een deel *Geuzen*, zeyden zy, of zy beedelaars, of vagebonden hadden willen zeggen: en wou men haar vernoegen geeven, zy mogten, een of zes van haar voornaamsten uytmaakken, die schriftelijk haaren eyfch inbragten, op dat men daar naa behooren, in voorzag, maar oover de 400. dat was, haars dunckens, niet geraadzaam. Dog de *Prins van Oranje* luyden haar laalijk, als te trotse, en pratse *Granvellisten*, wat uyt, lagte met haar te malle vrees die zy hadden op zulke welkundige, waar van het meestendeel van die dees raadtbank spande, opregte goede vrienden waaren, en verscheyde nog haar bloedtverwanten: wat hoon, en spijt, dusdaanige Eedelen te weygeren, het geen met willig d'aldervragtste gunt, 't geen *Egmond* voort beaamde; daar

daar by voegende , dat hy geen kans zag nu haar met Waapens teegen te staan , hoe veel te erger liep dit dan af , woumen haar nog zoo smaaddelijk wraakken ? Dog *Mansfeldt* , schoon die dit Geloofs-onderzoek niet en prees , misprees nogtans dusdaniglijk sterk , en magtig iet ootmoedelijks te willen onderscheppen , waar oover hy zijn Zoon ook braaf bestraft , dat hy zig hier mee hadt onder begeeven , met aanmaan daar afstandt van te doen , op verbeurte van zijn Vaaders uyterste genaade . *Megaan* noemde dees zoo magtig een toeloop , het regt gereedtschap om met haar aanzienelijke magt dat door te dringen , dat zy deemoedig eyschende , vreesde ontzeydt te worden ; dies weezen haar die gantsch af , dog op al te los een waan , voorgeevende dit *Bondtgenootschap* onstendiglijk zaam gerot , en naa zijns gelijk , dat haast verdwijnen zou . De rest , sprak van het *Bondtgenootschap* waynig , of heusch , maar veel ten aldermeestendeel teegen dit *Geloofs-dwang* , voort borst dees Raadspleeging meest tot bezeffing , en voorstandt van sommige voornaame haar zaakken in het gemeen uyt ; *Oranje* klaagden men 't zijner val listig hadt aangeleydt , zonder eenigfins zijn onvergetelijke daaden aan te zien , maar tot wel averegifte een loon der zelve , voorder dat den Koonink andere Landen zijn geldt verschafte , en het zijne (dat in de uyterste noodt daarom was) heel ooversloeg ; daar *Hoorn* , en meer ander op gelijke voet aanvolgden , die alle vry gramsteurig op stooven , dog door *Margreets* bevallige welspreekkentheydt reedelijk ter needer gezet , en teegens den anderen dag herroepen wierden .

Den Raadt vol spannen , vangdt de *Vorstinne* aan : *t'haarer verwonderden der Ridderen zugt* , en drift (volgens des daag voorgaandens schijn) in zoo een praamende , en noodtdringende quaalijk standt der gemeene zaakken , meer sloegen *t'haarer byzonder* , als algemeene beste ; derhalven voor kundig mogten zijn , dit beroep te strekken alleen tot nederzetten , en volnoegen der hollenden , en te zaam verzworene gemoederen , en rust , en vrede des Landts , 't quam haar vreemd't voor dat men nu begon te wraakken de Wetten , en gewoonte

al oover seftien jaaren ingevoerd : waaren zy onbillijk, most men haar Heer Vaaders volmaakter geheugen, die booven al de min, vree, en welvaaren des Vaderlands zocht, te laalijk met een onvegivaardighejds streek brandtmarken, en verschejde der vergaaderde voor onregtmatig houden die zoodaanige Wetten bywoonden, en beaamden, dies nog te meer, miis gene, den deez in strenghejdt oover-trefse. Dees Voorreeden was magtig genog een deel Granvellisten aan het dringen te helpen, dat men de Prinselijke Wetten, wanneer men die een ruymen tijdt, lijk regtmatig heeft gehoorzaamdt, zonder zjyn welbehaagen niet en hoorde te wraakken; en stontd hy heevig aan, die voordr in standt te houden, men daar niet teegen zjyn en kost, zonder zjyn agtbaarhejdt te laalijk te hoonen, en te quetzen; en de steeden en starkten aan het schranken te helpen, daar aan niet krenkelijker is, als der regter, en gewoontens gestaadige verandering: Dog de vree, en vryhejdt-lievender, agten niet noodiger te zjyn, als 't verbreekken dier Wetten, wiens onderhondt 't Landt, en zjyn bywoonderen 't ooverschaadelijk, jaa heyloos zjyn, als zijnde het regt averegts eynde, waarom men wetten maakt: hoe het met dees nu asiep, dat dit kundig was; dies zoo men dat dus niet naa en quam, van dees zaam-gezworene te leyder een ramp het Neederlands te verwagten hadt: daar men nog by voegdt Kaarels Regeering den vollik zoo bevallig, dat daar geen bevroeden aan was, hy haar daar door op het minst hinderen, en quetzen kost, die zy wisten uyt reyns-Duytscher harten haar vree en vroolijkhejdt gunden, ende die van Flip daar en teegen zoo afkeerig, dat zy niet goedts van hem bevroeden kosten, hoe zagt, en liefselijk hy haar ook schein te handelen, meenende 'al zjyn doen t'haarer verderf aanley, en niet als uyt geveynsder en valscher herte quam: hoe naa zy de grondt dees zaaks rieden, zal hier naa breeder blijkken; dit staaltjen altoos houdt proef genog daar af.

'T is waar, tot alderley geloofs zuyvere handt-haaf, is het van nooden dat hier gaauwe, en vroomen Mannen kennisse af nemen; dog dat werk kan te wonder kort in

een gedrongen , of al zoo veer uytgerekt worden. Dat *Kavel* de *V. Flip* in zoo een maanier voor was gegaan , is wis; dog by gebrek van Herders : Door al te luttel getal Bisschoppen, was het doe verdraachelijker, men mogt nu mee , naa men haar tal naa wensch verbreydt hadt , dat ampt haar toe voegen , die bescheydener hoop en zou in lang zoo zeer niet gewraakt worden : Maar hier een nieuwe regtbank , af gezonderdt van alle Geestelijke , en Weereldlijke , niemant onderworpen als alleen den Paus van *Roomen* (voor zoo veel altoos buyten *Neederlandt* volgens haar oude vrywaaringen geslooten) die alles mogten doen dat haar slechts beliefte te bedenken , een hoop door wreede wangunst meer, als Christelijke barmhartigheydt , meer door dol , en dommen drift, als voorzigtige , en zeedige yver vervoerd , baat , en staatzugtiger , als neederig Godt dienende, en om kort , Hellijker , als Heemels , die anders niet te lijden en waaren , als van rampzaaliger als geboore slaaven : hier by quam , dat t'haarer dulde *Flip* de weg gebaandt was om zijn verkropt leet al te heevig te wreeken , en *Neerlandt* slaavelijker , als een van al zijn Rijkken, te verdrucken ; Want arger geen slaaverny , als diemen t'innerlijkst gevoeldt , en die gaat innerlijkker niemant ter herte door, als die weeten , zy veel vryer als haar de wreeden beheerschers zijn gebooren. Men beloofdt dan in dit werk alle verzagting voor de zaam gezwoorene , en andere ingezee- tene , zonder men de nieuwezinde , zoo veel doenlijk , eenigins moeyen zou : dat het afschaffen dees onderzoekers des Geloofs alleen aan den Koonink hing, die men met alle yverige oodtmoedigheydt daar toe zou zien te bewegen, lijk tot alles wat zy begeerden : met dit gevley wierdt dit bondtgenoodtschap zoo veer vernoegdt , dat zy voor die reys stillekens 's heim vertrokken.

Het quam al wat gedwongen , dat de *Vorstin* zoo beleeft , en zagtzinnig dees Eedelen handelden , die (hadt het in haar magt gestaan) haar euvele opstending haar wel dier genog zou hebben doen boeten : maar wie zou zy de Waapenen hier toe beveelen : *Oranje* begoft haar hier in

bedugt te werden , en *Egmond* weygerden , met eenige Waapenen op het minst die Geloof-dwingers eenigfins voor te willen staan : en by de andere Grootte , schoon daar trons genoeg by was , het schorten die egter aan 't beleydte , en dapperheydt , 't welk van de andere kant ook gemerkt , d'opstending van die zyde braaf dee wakkeren. Onderwijl hiel men van beyde zyden dapper Raadtplegingen , waar onder zig *Oranje* , *Hoorn* , *Egmond* , en Grootte lieten vinden , om met haar agtbaarheydt voort alles te vullen , het geen in de andere nog ontbrak. Terwijl op 't spoedigste een Post was Hoofwaardt afgevaardigt , die op het langst en breedst de Koonink de gantsche *Nederlandsche* staat ontvoude , met deemoedig verzoek , hy dog op het alder-voorzigtigste , en het dapperste , zonder uytstel , dees zaak ten alderbehoorlijkst geliefde te schikken : *Hoorn* onder andere , bezeffende zijn eedt , die hem tot die grootagbaarheidt , en waardigheydt van het *Gulde Vlies* , hadt verheeven , waar teegen hy daar door gehouden was zijn Heer , en Vorst in alles getrou te zijn , en willende in alles woordthoudendt blijven , hoe zeer ook zijn gemoed hem porde , om zijn Heers te onverdraachelijke tyrannye , en voordere onbillijke regtswangen teegen te staan en te verzetten , begon *Oranje* aan te maanen van zijn *Gulde Vlies* den Koonink wederom te zenden , meenende zoo van die eedt ontslaagen , gantsch vry buyten alle gehouden schuldte te zijn ; dog den sneedigen *Oranje* en kost met hem hier niet in verdraagen , of , om dat hy geen wet zag die zoodanig een werk (te onverzettelijk , en bondig) bekragtigden , weshalven hy *Verdugus* hadt gezonden , om het Ordonansi-boek des *Gulden Vlies* by haar te haalen , daar voorder als dat niet in gedaan en wierd. *Hoorn* dan onbezwekken , tijdt voorder op een andere wijs de *verzworene* te moedigen , en toondt haar een brief , meldende hoe die *Geloof-dwingers* zeekker *Moro* , een man *Nederlandt* volkundig , in *Spanjen* leevendig hadden verbrandt , dat een yselijk vuur in dees gemoederen dee blaaken , weshalven hy haar te nieuwer , en bondiger eede vervoerd , waar door zy elkanderen belooven : *Dat of het*

geviel

geveel dat een der Bondt-genooten gekerkerdt wierdt, 't waar om dit verbondt, of om eenige Geloofs zaakken, de andere alzaamen, alle andere zaakken ter zijde zettende, haar genoot zouden helpen, en redderen, zoo met zagtheyd niet, met kragt der waapenen dan.

Hier naa gingen zy twee aan twee om d'Hartoginne te spreekken, waar by gekoomen, Bredero het woordt in dees voegen deê: *Dat het die Reynsche Neederlandschen Adel verwonderdt, en speet (te meer zy niet en zogten als 't Vaaderlands rust, en vreedde, en des Kooninks Agibaarheydt meer en meer te verbreyden) men haar voordagt hadt gebouden van saamenrotting teegen het voorzeyde, met uytheysche magten, weshalven men de bevelhebbers der Provincien belast hadt 't haarer doen naarstig te beoogen, en daar voor zig te hoen, verzoekkende die eens te weeten, die zoodaanig quaad, en vals getuygen teegen haar hadden gedaan, op dat men van haar hoen op die, naa billijk vereysch, zou moogen wraakke neemen. Waar op de Vorstin: Zy, om haar Amptshalven, haar verpligt staag badt geagt, om alle Bevelhebbers alle moochelijke toezigt aan te maanen: wat haar voordert eysch aanging, zoo veer die strekte tot bevordering van 's Kooninks agibaarheydt, dat zy haar daar, zonder twijffel, volnoegen in zou geeven: tot slot, zy van inboorling voor scheuring, of Kooninks hoen, ofschennis niet en vreesde, als die staag den Koonink, en het Landt ten hoogsten hadden toegedaan geweest, maar de uytheysche, daar mogt zy, om reeden, vry erger op verdagt zijn.* Hier meede vaardigden zy haar af, zonder van de aanbengers (buyten twijffel al willens) eenigfins te reppen. Des anderen daags kreegen zy haar verzoek-schrift wederom, hebbende aan de kant vol gunstig, en gewenst bescheydt, waar voor de Vorstin hartelijk bedankt wierdt.

Bredero fluks naa dit bescheydt, regt een deftig Gastmaal in het *Kuylenborgs-Hof* aan, daar hy alle de Bondtgenooten (die wel dryhonderdt in getal waaren) blijdelijk onthaaldt: terwijl de wijn haar wat vrypostiger maakt, slaan zy te raade, dat zy haar voortaan zoude doen noemen: *Die van de Eedele eendrachtigheydt*, en haar Hoofdt,

& Her-

d'Hersteller der verlorene Vryheydt : of zy door de wijn hier te roemrijk waaren geweest, of waar het schorte, dees naam rees niet veelspoediger, als zy wederom daalde; inoochelijk, mits *Bredero* verhaalde, hoe hy *Barlamont*, haar voor *Geusen*, *Beedelaars*, of hy hadt willen zeggen, *Vagebonden* en *Schobbejakken*, hadt hooren uyt maaken, om dees hoon, met hoon tot walgen, en barsten toe te vervullen, stonden zy, voor 's Kooninks heyl, zy alles ten besten hadden, en tot den beedelzak toe hem dienen wonden: *Bredero* hierom, gordt een mantel, die hy juyst daar vondt om de keel, bedelaars wijs, en met een houtte nap wijns in de vuyst, bedankt zijn genooten dus, dat zy zoo eendragtig haar niet en belgden, zoo veer te koomen, verzoekkende, en hoopende voorders hier meede ten uysterste, jaa sterven toe, haarlieder volftendigheyt: hier mee soo schreudtmen voort, *Vivent les Guez*, tot reykken van beaaming op *Brederoos* voorstel, die tot voorders bekragting altemaal een voor een by beurte dees mantel omsloegen, en die houtte nap moediglijk veegden. Dees naam quam slaags, oovermits verscheyde vredevene Uytheymsche, (als hier naa breeder) van goedt, en alle wenschelijkheeden in der daadt beroofdt, ziende zoo agtbaare, en treffelijk gestelde, om haaren 't wil, zoo veragt een naam niet vermaaden, of het beurde, zy hierom tot haars gelijkke quaamen te vervallen, hier door zoo gemoedigt wierden, dat zy alles tot dankbaarheydt wederom zwooren, voor haar by te zetten. De Bondtgenooten, om haar naam met de daadt breeder te bekragtigen, kleeden haar altemaal in het as-graauw, verscheyde hieren booven haar hoeden cierende met houtte kitjes, flesjes, napjes, en zulk Beedelaars snuysery, en voor borst-cieraadt pronkende met goude penningen, waar op aan de eene zyde *Philip* stondt afgebeeldt, met *Frans* opschrift, *Den Koonink getrouw*, en aan de andere zy een Beedelaars mantel, met twee in een gewrongen handen, met *Frans* opschrift, tot het *Beedelaars-schabbetje* toe. Laatende voorts koon, en kin kaal schraapen, maar lange kneevens groeyen, om zoo met al haar aanhanksel kundiger te zijn.

Of nu de Pausgefinde merkte , dat zullek een optooy aanhang broude met meenigte , waagen zy van haar kant mee zoodaanig een kans (zoo zy het moochelijk niet met een booven-vereyfte, en al te driftig een yver aangongen.) Den Hartog van *Aarschot Flip Krooy* , gaat te Bee-vaardt naa ouze *Lieve Vrouw* van *Hal* in *Henegauwe* toe , waar van daan hy een hoopen zulvere penningen , gedrukt met die *Lieve Vrouw* , zoo als zy haar Kindeken op haar schoot vriendelijk in haar armen drukt ; dit bindt hy mee aan zijn opgezette hoedt , en pronkt met al den Aadel, en wie hem volgen wou , zoo wel als een van de andere rest , het geen den Paus oovergebrieft , dier maatte bolden , dat hy daar verscheyde van wyde ; en dit is de voet waar op het Landt nog ten huydigen daage vol van die medalien zijn gekoomen , moochelijk , mits zy daar vry wat heylig verborgens in bevroeden , houden die nog in waarden , daar de anderen , aan bygeloof ongebondener , naa dat optooy zijn werk volbragt hadt , diermaaten afschaften , dat ik niet weet waar men een enkel afzetzel daar af ter weereldt heeden vinden zouw.

Het meestendeel der *Vereedigde* vertrokken met haare Hoofden , *Brederoo* , *Kuylenberg* , en den *Berger-op-Zoomer* , nyt *Brussel* , waynig van de haare daar binnen latende , om op alles te passen , en haar daar af te verwittigen , de twee laatste haar begeevende met eenig gevolg naa *Gelderlandt* , en de eerste naa *Antwerpen* , waar zoo haast naauw gekoomen , of vondt zijn Herberg omcingeldt , van meer als 4000. altemaal nu door den Geloove gezuyverdt , die hem met alle vriendelijke blijdschap quaamen wellekom heeten ; hy dit verneemende , springdt fluks van taafel , begeeft zig met een volle kroes veynsterwaardt , zeggende : *Gy Antwerpenaars* , hier ben ik , om *U L. met myn goet en bloedt* , en al uwe Kinderen te verlossen van het tieranniglyk Geloofs-onderzoek . *Is u dit regt lief* , weer u dan als Mannen , en wie zijn vrygheydt door myn beleydt lief heeft , moogen tot vast wyg-teycken van myne goede geneegendtheen dees kroes erkennen , en met *Handi-teyckenen* haar zelve kundig maakken . Hier mee zoo leegden hy zijn kroes ,

en elk betuygden hem zijn trouw , met handt-gejuyg.

Dees *Zaam-gezwoorene* , die het geenfins aan weereldts, of Krijgs-list en gebrak , hadden , of veynsden altoos gekreegen te hebben , en dat , of om de gemeente hertelijkker , en meenigvuldiger aan haar te verknopen , of om de *Landt-bestierster* , met al haar raaden meerder te beknellen , en verstrikken , zeekkere hulp en bondt-brief in haar zak , van de Heeren en Ridderd der *Gulde Vliese* , de agtbaarste , en grootste des landts , welks inhoudt luyden als volgt: *Oopenbaare trou, voor de Eedele Bondt-genooten, van de Vlies-Ridderen, gegeven binnen Brussel, op den X. April, in den jaare 1566. Wy Grooten, zoo veel wy hier te zaamen zijn, belooven by onzen Ridderlykken Eedt aan de afgezondene des Eedelen Bondt-genootschaps, ons wettelyk binnendeze steede toegezonden, dat geen Kerkelykke onderzoekers, jaa zelfs geen weereldsche Ooverheydt iemandt voortaan meer inboeyen, ban, of ballingschap zal moogen slaan, om eenige Geloofs oorzaak, ten zy die vermengdt is met opstending des gemeenen volks, of byzondere hoon, en quetsing der gemeente; en wat daar in verbeurdt zal moogen zijn, zullen geen andere regien, nog beslegien, als voorzyde Bondt-genooten: Dit begeeren wy haar aldus geoorlofdt te zullen zijn en blijven, ter tydt, en stontd van zijn Kooninklykke Majesteyt, met goedt keuren en vinden der Heeren Staaten van Neederlandt, anders zal geordoneerdt worden.* Dit Geschrift trof wel deegelyk de *Landt-bestierster* , en haaren Raadt; die, schoon zy de *Ridderen* zulks niet vertrouwen , voor de slechte Gemeente vreefde zy nogtans, die ligterelyk aanneemen voor waarachtig , dat zy gaaren hadden , waar door een opstending ryzen kost , en een scheuring , die al te leyder diep in gaan zou : want die op de magt , en agtbaarheydt dier *Ridderen* te zondigen quam , mogt zig daar vry veyllyk in houden , jaa zoo in verblijven , dat daar naa waynig kans tot verbeeteren zouw te verhoopen staan : waar zouw dees waggelende staat , en laalijkker stoot hebben kunnen krygen , als door zoodaanige vinnigheên ? en een sterke loogen is dikwils magtig de alderwaste waarheydt te verbrieffelen.

Margareet, het vuur haar zoo naa geleydt zijnde, roept de *Vlies-Ridders*, die zy vermogt (want het meerendeel was om de goede-week ieder naa haar eygen plaats vertrokken, om haar jaarlijksche Godts-pligt te voltrekken) by een, die zy dit geschrift voorley: *Egmond* en *Mansveldt*, die het eerst verscheenen, beëdigde daadelijk beyde, dat nooyt geen van al haar gebroeders diergelijk geschreeven, of gezeydt en hadden, derhalven stemden men daadelijk, eer dees loogen vat kreeg (want zulke gebruyken de linkers, lijk metzelaars die boogen daar zy een gewelf oover heen trekken, het welk, zoo haast dat zig zelven houdt, en staat, zy voor af-brek en rommeling weg werpen) en de gemoederen daar door ingezoo-gen, lijk wol van inkt, waar op daar naa geen verf meer vatten wil, onverzettelijk wierden: Men aanstonds af zou vaerdigen aan ieder Bevelhebber der *Provincien*, en aan ieder Raadt der Steeden, en mindere Steeden, een boode met Brieven, en meede dat verzierde *Ridders*-schrift met waarschouwing, het zelve maar rust, en vreebreekende loogenen te zijn, met bevel die geen, die het zelve lijkewel wouden doordringen, naa behooren te straffen, eeven als hier naa geschieden zou, met alles dat dier voegen aan den dag zou moogen koomen: Dog wat dit werk te weege bragt zal flus breeder blykken.

De *Landt-bestierster*, ziende het met haar zaakken hoe langer hoe erger afooopen, wou zig nu spoeyen, om de gestemde by den Raadt, naa den Koonink af te vaardigen, dat die mondelink het zelfde zouden beduyden, dat schriftelijk wat te zwaar zou vallen: Hier toe was verkooren den *Zeeven-berger*, die, mits hy zig voor een al te gehoonde, en 't onverzettelijkke Vorst wat te zeer vreesde (want zy molten hem die tijdt wat te naa koomen, wouden zy van groote te zaam, en kleyne niet te smaalkijk gehandelt worden) dit gezantschap zogt van den hals te schuyven; Dog om zijn Eedelmoedigheydt geensins te kruken, het zelfde aanvaarden, wou men hem een meede-Gezandt toevoegen, het geen geschieden door *Florens van Momoranzy*, Heer van *Monteny*, die desgelijks

wel eer braaf afgeleydt hadt : Dog was dees , dit niet tegenstaande (een arg voorspook) meê van die zelfden euvel vry geraakt , dies verzogten zy de *Vorstin* het haar gelieven zouw , een Boode voor af met brieven te vaardigen , die den Koonink haar komst-kundig zouw maakken , en met een onderstaan , hoe die dees bezending ter herte nemen zouw , de welke zy met bescheydt op zeeckere plaats in haar reys zouden onderscheppen , en naa die betydingen zou , zouden zy haar meede gedraagen : onderwijl quetst by geval zeecker stuk hout den *Berger-op-Zoomer* zijn been dier maaten , dat hy eenigen tijdt in t bedde most verblijven , en zijn reuze langer staakken , als *Monteny* afwagten kost , die derhalven den Koonink al vooren by komdt , zijn zaakken zuyper te kennen geeft , en braaf onthaaldt wordt , dog met eene belast , zijn makker af te wagten .

Onderwijl hadt den Koonink door *Fabius Lembus Napolitaan* , een oudt , en trou Hooveling , brieven ontfangen , met verscheyde geheyme bevelen , en met eene zeecker ontwerp van haar Raadt , en verscheyde Godts-geleerde , raakkende , en betreffende zoodaanige mindering , en verzagting in de Plakkaaten tegens de Nieu-geloovige , als de Ooverheydt kost staande houden , de gemeente eyften , en de Kooninklijke Agtbaarheydt geensins en quetste : Dog dees Vorst van zelfs t'halftarrek by zijn voorneem , en te onverzetter by zijningebeeld Godts-pligt , en booven dat nog in hier in gestijdt , en gestarkt door den *Paus Pius de V.* die hem schier toe drong (wat scheelden hem dat , zijn Erfgenaamen zouden zijn staat niet beërven , als hy maar magtig was , en ontzaggelijk by zijn leeven , al kosten het Kooningen , en haar Erfgenaamen goed , en bloed , die wyzer , en treffelijkker mogten zijn , wouden zy het wel hebben) en onverzettelijk met d' eene bezending voor , en d' andere naa maakten ; hier liet het dien te preuts , en baldaadige niet by , maar ruyde *Margareet* hier met alle raadt in op , de daadt hier by beloovende , tot t uysterste van zijn drygekroonde kap toe , het geen zy met alle beleefted dankbaarheydt af sloeg , tot s Kooninks naader bewil-

bewijzing
de te koon
Den M
scheenen
bende a
scheydt
een Sp
zwaard
deele
jefte
Dees
nen be
Ridder
derom
ren nie
wakke
ze , h
heyt
brieven
waren
Magt
met m
oover
al te
de too
Nia
in bo
haar p
genoe
in dor
baarig
de geg
dag ov
derue
dayes
by Val
gotten
wee ,

bewilging, en met alle zeedige gaauwigheydt naa beloofde te koomen.

Den *Berger-op-Zoomer* ten laaften mee te *Madrid* verſcheenen, en met zijn Afgezandt zijn boodſchap hebbende afgeleydt, naa hoe langer hoe wreevelagtiger beſcheydt, raakt den *Berger-op-Zoomer*, (naa men zeydt) door een Spaanſche vijf, en *Monteny*, oopentlijk door den zwaarde om hals, als den *Neederlandiſchen* opſtending deedeelagtig, en diesvolgende ſchuldig aan gehoonde Majestejdt.

Dees ſneedige *Vorſtin*, en hadt het werk zoo niet kunnen beſtieren, of 't verſpreyen des Vrybrieffs van de *Vlies-Ridderen* hadt alle verbannene door de Godtsdient, wederom haare oude plaatſen doen naaderen, en wie te voren niet kikken dorſten, ſtaakken haar hoofden nu wel wakker op, brommende met haar nieuwe naam van *Genzen*, haar bynoemende, *Herſtellers der verloorene Vryheydt*, jaa naamen zoo toe, dat zy de *Landvoogdes* brieven niet alleen, maar ook de Ooverheen daar die aan waaren geſchreeven, meesters waaren; en 's Kooninks Magt, en Agtbaarheydt nam dus allengſken af, en wierdt met zijn dreygementen, van zelfs met den eerſten te zullen ooverkoomen (alzoo voor *Turken*, en *Mooren* nu niet, of al te luttel te vreezen hadt) om de misdaadige te ſtraffen, de trouwe te loonen, maar enkel uytgelagt.

Naa die van de gezuiverde *Leer* by nagt nu, en ontyen, in boſſchen, beemden, en afgezonderde plaatſen wel eer haar pligtigheydt verregt hadden, ziende haar nu in ta genogzaam toegenoomen, begon den nu by daag die zelfde in dorpen eerſt, en daar naa in de ſteeden, met wonderbaarlijk een toeloop; zoo dat by *Doornijk* op een dag oover de agtduyzent vergaaderden, by *Rijſſel* op een anderen dag nog ſtarker, by *Antwerpen* quaamen eens oover de dertien, eens oover de veertien, en eens oover de zeffien duyzent tot haar Godts-pligt by eene: Waar na zy eerſt by *Valentiyn* naa de gezuiverde wijs de Sakramenten uyt begosten te reyken, en oopentlijk naa haar wenschen te trouwen, tot welks verzeekking zy haar met waapenen begosten

gosten te voorzien, jaa voerden haar Heemellijcke drift zoo meenigvuldig naa haare Vergaaderingen toe, dat het booven wonder was, welk hoe men die meer verboodt, hoe die yverder wierdt vervolgt: tot wraak nu (en regte wraak voorwaar oover die baldaadige, en onverdraachelijcke Geloof-onderzoekkers) maakten, en strooyden men oover al pasquillen, en alle vuyle beschempingen uyt; en nu zorg, en vreezeloos, maakte men haar zoo haatig, die men al te luttel alree lijden mogten, dat hier door de oude Kerk geen kleyne scheuring, en de nieuwe geen kleyne bondig, en vast aanhang kreeg, by naamen: *Antwerpen*; weshalven de Ooverheydt, ziende al haar heeten en verbieden maar vrugteloos in dees zaak te zijn, zaagen geen helpen anders hier in, als het geen te verhoopen stondt, te weeg zullen gebragt worden, door de agtbaarheydt, en ontzag van de teegenwoordigheydt des *Landt-bestiersters*, die zy derhalven oodmoedelijk, en hartelijk verzogten t'haarer oover te koomen, eer die stadt gantsch afgeloopen wierdt: waar toe s' haar schein te vervaardigen door het voor af zenden des *Megaanschen Graaf*, een dapper, en verstandig Man, op dat die eens ondervorschen zou hoedaanig de gemoederen teegens haar gesteld waaren, en wat kans dus te wagen in zulke opstending te dempen, op dat zy dus niet zou gedwongen worden, dat voor haar oogen te moeten zien, en dulden, het geen zy met minder gevaar, en krenk van haare agtbaarheydt van veer zou kunnen verneemen. Zoo haast was dees Graaf binnen de poorten niet, of verhief zig fluks een yselijk getier onder dees t'onvreedigen, schreewende hy daar gekoomen te zijn om ruym plaats te maakken voor een deel Ruyters, en Soldaaten, die hem kort zoude volgen, waar naa, de stadt dus bezet, de *Landt-bestierster* koomen zou, het Kasteel onwinnelijk teegen de stadt versterkende, daar aldus dan die onlijdelijcke Geloof-onderzoekkers staaven, en haarlie in te deerlijk een slaaverny verrukken, op een streek als in *Italien* de *Napolitaansche*, en *Milaaneesche* wel eer verstrikt wierden. Dit deê de *Vorstin* aan den *Megaanschen Graaf* ontbieden,

den, dat hy yegelijk zig van daar zouw begeeven, en naa zijn Gelders gebiedt zouw trekken; daar hy doe alzoo noodig scheen.

Die braave *Antwerpsche* Ooverheydt, om niet naa te laaten, dat tot bevordering haaren Landts-Heeren heyl, en agtbaarheydt, haar noodig dogt, laaten de *Landt-bestierster* weeten, wil zy *Antwerpen* behouden, dat zy de Prins van *Oranjen* daar binnen zouden zenden, alzoo al het geroep om hem was, en dees de eenigste wiens gaauwigheydt die verbolge gemoeden zou kunnen temmen, waar toe dees Prins alle moochelijke vlijdt tot 's Kooninks agtbaarheydt beloofde aan te zullen wenden: *Margreet*, die nergens meer vast houden aan zag, dorst doe altoos zoo waardt een Prins zijn aangeboden dienst geensins af slaan, zendt hem dan dieshalven daar naa toe, alwaar op duyzent schreeden gekoomen, hy van *Bredero*, en andere versfcheyde verzworene Eedelen zeegenpraalentlijk, met lofsen haarer Pistoolen, in wierdt gehaaldt, om welk te bezien, zoo groot een meenigte naa buyten was gespat, dat men zouw gezworene hebben *Antwerpen* leeg gelooopen was geweest: oover al wierdt hy bejuygd, met haar nieuwe spreuk van, *Vivent les Guez*, en dat zoo onverzaadelijk, dat hy haar met de handt tot stilzwijgen r' hertelijk vermaande, daar gantsch niet met verregte, jaa zelfs en hulp het niet, hy haar by Godt bezwoer, zy dog in dit geroep zouden voor haar zien, dat 't haar niet te leyder nog eens op en brak; dog zy daar teegens aan kreeten volmondig uyt: *Ziet daar dien Heldt die ons onze Vryheydt beschafdt; daar komdt den invoerder der gezuiverde Leere; nu en hebben wy de verswoorene Eedelen niet meer van nooden: Dees willen wy nu voortaan aanvolgen, en aankleeven; hem willen wy voorder onze verzoek-Schriften ter hande stellen.* Hoe dees nog meer waarde Vorst, zulkke Roemrijkke reeden keetelden, nogtans als een zeer veerziende, toonde hy zig die te belgen, te meer, midts die in *Brederoos* (der zaam verzworene Opper-hoofdts teegenwoordigheydt) hem aan wierden gemaandt. D'Aanstaande nagt
beraad

beraadte hy zig met de vroedtschap, hoe men best het volk wederom krijgen zou tot haar oude en voorgaande onderdanige gehoorzaamheyt; hoe men die braave Kooplieden, die om dat oproer de stad uyt wouden, daar best binnen zou houden; en hoe men het bequaamste dees nieuwgezinde haare Vergaaderingen wat zou schorten of steuren: want dit waaren de dry Hoofdt-stukken die hem de Vorstin belast hadt te verhandelen. Maar ag! een veeg lichaam helpen geen genees-middelen, wat haare Vergaaderingen aanging, en waaren nooydt drokker, als doe, nog minder in tal als van 4000. menschen: met regt mogt dan Margreet, op die te vooren al te hals-starken vroedtschap van Antwerpen schrollen, die hierom weygerden een Bisschop aan te neemen, om dat zy op haar naamen, dat zy voor hem in alle pligtigheen genogzaam toe zouden zien, daar zy nu zoo laalijk te kort schooten.

Terwijl Oranje als een nester, en trou afgezant zijner Landts-Heer, niet agter en laat, dat hem dunkt zijn schuldighe pligt te kunnen vervoorderen, ziet zoo komdt daar een post aan met tijdinge, hoe de verzwoorene een onderlinge dagvaardt te S. Truyen in het Luyks gebiedt uytgeschreeven hadden. Alhier om wettelijk te verschijnen, en zonder opspaak, zenden zy Lodewijk van Nassou, aan den Bisschop van Luyk, als Heer dier steede, om verlot tot haare vergaadering te verwerven, die het zelfde, als strijdig reegens de Kayzerlijkke wetten, heuzelijk afflaat: Bredero nogtans met de zijne, en wie beschreeve waaren, trekken ten bestemder daage daar naa toe, en quaamen daar altemaal makkelijk binnen, hoe wel de Burgers van den Bisschop last hadden de zelfde buyten te weeren; dog zy meer voor haar ryen oest, die nog te velde was, vreezende, dat door zoo een hoon, zulk een verbolgendtheidt in die eedelen uyt zou spatten, dat zy het vuur in die zelfde zouden steekken, als voor haar Heers toorn, die ryzen zou moogen, in dus teegens zijn gebodt te doen, derhalven was daar niet een die haar eenige verandering aan deê: Hier wierdt dan beraadtslaagdt onder omtrent 2000. vergaarde Eedelen, hoe men alderbest alle ge-
vaar

waar zou voorkoomen , daar den Koonink haar doen t'eeniger tijd zou meê willen straffen oopen slegts van de haare. Tentweeden, of zy den Koonink, als hy in de Lande quam, al iet meer af zouden voorderen, als het geen alleen geschiedt was, des ongeloofs onderzoek betreffende. Wat het eerst belangd, ieder stemden men zonder twyfel most veylige voorwaarden tot haarer bescherming, en vryheydt de Landt-bestierster af zien te krijgen; Dog in het tweede en quamen zy zoo eenstemmig niet in oover een. Mits zommige verstonden, men voorder niet meer en behoorden te eyschen, nu alles toe was gestaan daar zy om zaamen waaren gespannen: Andere verstonden men met voordereyschen aan houden most, door dien het eeste zoo makkelijk, en wel gelukt was, bynaamen in bevorderen, dat het ieder vry zou staan, zoodaanig een Godts-pligt uyt te kiezen, en aan te hangen, als hem believen zou; Dat zommige zoo ongebonden voorquam, dat zy zonder voorder hier iet vast in te besluyten, ieder t'zijner plaatze vertrok.

Margareet dit alles zijnde te weete gekoomen, vaardigde *Oranje* en *Egmond* (als die het best by de zaam gezworene stonden, en die zy door zoo uyerlijk betrouwen verhoopte te verpligten, om haar diernaasten, hier in te draagen, dat zy daar door den Koonink geheel t'haarwaardt zouden verbinden) naa *Antwerpen*, om digt daar by, in een dorp *Duffle*, met de zaam-verzwoorene in gesprek te treden, en zien te bepraaten om van haar voorgenoomene besluyten afstandt te doen. *Bredero* met nog eenige van zijn voornaamste verschynen ter gestemde plaats, alwaar haar uyt den naam van de *Landt-voogdes* verzogt wordt, zy dog geen nieuwe dingen by der handt en zonden neemen, voor zy gezien hadden wat eynde haar *Ouwe*, volgens *Kooninks* besluyt, genoomen hadden, en dat zy het volk, volgens haar belofte, aan de *Trinceffe* gedaan, dat hoe langs hoe wreevelmoediger, en hals-starker wierdt, om haar agtbaarheydts wil, zoo veel moochelikh zou zijn, zouden zien neer te zetten: Hier meede gaaven zy een geschrift aan *Bredero*, vervattende 9.

Hoofdt-

Hoofst-stukken, die hy met de zijne verzogt wierdt naa te koomen; welck geschrift hy terstondt in de vergaadering van S. Truyen ooverleeverdt, waar teegen de verzwoorene wederom een van haar kant maakken, meede bestaande in gelijke 9. Hoofst-stukken, en daar mee Lodewijk van Nassou, met nog 12. van de hare na de Princes afvaardigde, om daar dat teegen des Vorstins in te leeveren, de haare was van inhoudt, hoe zy's Hartoginnes beloofde vergeetelheyt haar daaden, niet verwierpen, dog liever wensten men die gantsch smoorde, als eenigfins roerde: Verzogten voorder vry-brieven van de Hartogin, en de Vlies-Ridderen onderteykkendt, daar zy haar lijf en goedt mee mogten verzeekkerdt zijn, teegen het gemeen gerugdt, dat liep men haar met vry wat gevaarlijks dreygde; wyders, dat zy Oranje, Egmond, en Hoorn volmagtigen zou, om met haar lieden alles af te handelen, en by den Koonink wederom al haar zaakken ten regten stieren zouden: Ten laastten, dat men dog een alle-gemeene vergaadering van Staaten zou beschryven, en beroepen; Waar meê zy vast beloofden, dat het woedende Vaader-landt tot bestendige rust wederom, lijk voorheen, zou geraakken, of dat zy, het geen zy nood, en onwillig zouden doen, haar gedwongen zouden vinden de alderuyterste hulp-middelen daar toe aan te wenden. De Vorstin gaf hier opten antwoordt aan Lodewijk ende de zijne, diemen, boertswijs, de 12. Apostelen noemde, dat men teegen de 26. Augusty de Vlies-Ridderen zou by een doen vergaaderen, waar meede zy oover dees zaak met haar lieden zou beraadt-flaagen.

Ziet toe, ziet toe! mijn te veel-waardige Prins, het Spaansche Hof loerd al te laalijk op u: 't Is waar, de Spaansche brieven melden wel, dat nu den Koonink ten laastten is te raa geworden, dat men's Geloofs-onderzoek naa zal laten, op voorwaarde, men de Bisschoppen elck op haar gestemde plaats staaf, mits hy (braave Koonink voor zoo veel) het hof, en bollig graau in dees zaakken toestandt, zonder braaf bestierder, die lammere-bollen, wil ik zeggen, zonder herder 't alleen graazen

niet

niet en betroudt , nog de wolven die haar beloeren , niet ongetrafdt wil laten : Ten tweeden , dat hy de *Neederlandsche* Raaden toefstondt , met de *Godisen Regts-geleerde* gevoegdt , een billikke maatigheyt te beraamen , daar zijn Heer Vaaders Hoogl. geheug. gebooden , op stuk van Godts-dienst wat te hert vielen; dog haar beslydvt verbooh hy verspreydt , voor den *Spaanschen* Raadt het zelfde goedt hadt gekeurdt : ten derden en laafte , dat men de verzworene (let hier op) wel alles mogt vergeeven , wanneer al dat voorgaande zijn standt gegreepen hadr. Dog een slang zit hier in het gras , gy zultd wel zien hoe hy die treffen zal , die hem niet genoegzaam en ontweekken.

————— *dolus an virtus quis in hoste requirat ?*

*In Vyanden , wat scheeldt dat dog ,
Of 't dapperheydt windt , of bedrog ?*

Al was den Koonink nu nog zoo zeer omgezet , al waaren dees hulpmiddelen al binnens tijdts (die zy te veer ontsprongen zijn) al gekoomen , hier , hier is een pot te vier , die alles kan vergiftigen. Voor Regtschaapene hoe hooger hoon , hoe die laager haar aandoedt , hoeren , boeven , jongens , schavuyten , schobbejakken , beginnen met den Koonink nu niet langer te gekken , maar vallen aan dat te smaalkijk te hoonen , dat den Koonink op zijn eerbiedigst eerdt : hoe zal dat oover-eedel hert , hoe zal dat *Spaansche* bloedt te moede zijn , als het verstaan zal (het geen nu in zwang gaat) zijn Voorouders Aadelijkke gaaven , en tuygteykkenen (door eeuwen niet te verslinden) van haare eedele mildaadigheyt ter Kerke ingevoerd , in luttel uuren versmeeten , verslonden , vernieldt ; dat daar een deel snoo gespuys met een en zelfde balzem daar zijn Kooninks kruyn , en alle Heyligdommen mee gewijdt worden , haar schoenen mee sineeren , jaa dat met voeten treden , dat hy op zijn yverigts aanbidt : Hoe zouw 't onuldig *Spaans* gemoedt dat ooverdulde kunnen?

G

hier

hier door wordt 't minst quaad-agterdenken, een schelm-
fluk, en al 't vergeevene raakt hier door op 't vinnigst
vellig, en boedtschuldig: Ziet dan, ziet! Maar ik ave-
regtsche, door myn wyzer te willen leeren, door mijn
starker al te vermeetel te willen voort helpen.

Mijn Prins (*Godt dank*) heeft dit werk al veer genog
bevroedt, hy gaat de *Landt-bestierster* aan, zeggende, hoe
de *Antwerpenaars* hem porren, dat hy haar zal koomen
bestieren, en beveelen, weshalven hem op dees voet zeer
geraaden dunkt, Waardt-gelders te ligten, en de Stadt
daar mee bezettende, alles dus magtig zou worden, naa
zijn zin te schikken. Wat zult gy veege *Princes*? U tijdt
loopt hier ten eynde, ey! Weyger dog die geen bevel-
hebber van een Stadt te maakken, die den Heemel in kort
woorderdt Prins, en bestierder van het gantsche landt te
zijn: Zy oorloofdt hem dan volk niet alleen tot 't stadts
bezet te werven, maar tot eygen lijfs verzeekkering, lijf-
wagten dus met eene.

Margareet is nergens slof, nog zuymig in, daar zy maar
eenige voordering van verhoopte: Zy roept ten bestemde
daage haar Raadt en *Vlies-Ridders* by een, die zy dit on-
verdraachelijk Kerk-rooven, en beelde-stormen op zijn
hertelijkst klaagt, aanwyzende dit niet anders als een
lang voor heen besteecken werk te zijn; aangezien op een,
en zelfde dag dit zelfde in een stad niet alleen, nog in een
Provinzy, maar verscheyde Steeden, als *Hollandt, Zeelandt,*
Gelderlandt, Frieslandt, Utregt, jaa heel *Neederlandt* door, te
woedende in zwang was gegaan, zonder twyfel dus be-
stookt, en bestemdt door de *verzwoorene* in haar laatste by
een koinst te *S. Truye*; derhalven verzogt de *Vlies Ridderen*,
en andere Ooverigheen, dat zy met alle geweldt, en magt
van waapenen, dat volk, dat de hoofden, aanvoerders,
en ophitzers van 't voordere uytgeschudde kanaalje wa-
ren, te keer zouden gaan, en zien te dempen: *Mansfeldt,*
Arenberg, en *Barlamont* al te vermeetel, lieten haar hier
door zoo bepraatten dat zy haar hulp dit werk te onbedagt
aan booden: Dog de veerziender, en voorzigtiger, als
Granje, *Egmond*, en *Hoorn*, bezeffende zy in tal, en
magt,

magt, alle regts-dwang niet alleen ontwassen waaren; maar ook meesters genog, zoo zy wouden, van wie haar zou zoeken te dwingen, bragten het hierom zoo veer, dat daar beslooten wierdt; dat men dees *Verzwoorene zouw laten weten; dat alle voorgaande daaden, en inzigten vergeeven zouden zijn, en vergeeten, zoo zy haar bondsbrief, die zy onderling hadden opgereg, wouden verbranden, en met eede voorder wouden bekragtigen, dat zy opregte voorstanders, van het waare Katholyk Rooms Geloof zouden zijn, en staag aan trouwe, en onderdaanige Onderdaanen des Kooninks zouden verblijven.* Of dit Raadt-besluydt *Margareet* niet straf genog en dogt voor die geen, daar zy haar te boovenmaaten van gehoondt agte, of te vinnig voor die geen die zy die op ley, en derhalven het zelve alree van haar lieden voor gewraakt, of gehoondt agte: zy semmelde altoos met het verbreyde, en kundig maakken desselfs zoo lang, dat die woelende, en woevende gemoederen zoo veer uytbarsten, dat zy oopentlijk lieten verluiden, in dien de *Vorstin*, al de *Verzwoorene* van veylige verzeekkering voor haar, en haar goederen voorzag, en ook ieder een, een vry gevoelen, en Geloof toefondt, om de zelfde haare gekoorene Godts-dienst vryelijk oover al by te wonen, dat zy in zoo meenig Kerk en Klooster, als binnen *Brussel* was, de ligte brandt zouden steekken, en haare Dienaaren, en Inwoonders te vuyr, en zwaarde (dat alles tot haar hoon en spijt voor haar oogen) zouden vervolgen, en haar zelve daar naa gevankelijk, daar het haar believen zouw, weg zouden voeren. Het geen dees *Princes* dier maate ontfelde, dat zy voor haar nam stilletjes *Brussel* te verlaaten, en haar te *Bergen in Henegauw* begeeven; welk van *Oranje*, en *Egmond* (die zy dit geensins dorst verburgen houden) verstaan zijnde, rieden haar voor al, dat zy met dat vlugten die alree zoo wreevenlige zoodaanig niet verstitouen en zou, dat zy by gebrek des Hoofds, die onnoozele leeden zoo vinnig mishandelen zouden, dat het buyte maaten zou springen, het geen haar voor genoomen reys voor die keer, als meede voor de kort daar aan volgende, zoo zeer niet

belette, als dat de Burgers de poorten bezet houdende, met zoo een magtige oodtmoedigheid haar daar binnen hielden; dat haar tot zoodaanig een vrees vervoerde, dat zy de Verzwoore haar eysch veel veerder toe most staan, als zy wel wenschte.

Zy schrijft stuks hier aan haar Broeder oover; *Hoe zy gedwongen, de Verzwoorene haar vergiffents, en die van de Gezuyverde-Leer haar vrye Vergaaderingen te dier plaatsen, daar die te vooren waaren geweest, gegundt hadt, zoo zy daar ongewaapendt haar naa toe vaardigden, en de Katholijkke nergens in lastig en vielen; hem voorder bid-dende dat hy op het spoedigste, zonder 't gemaatigder voorjaar afte wagten, zouw ooverkoomen, om alles dat door haar onmoochelykheydt was quaalyk bestaan, door zyn hooger-magt, en agtbaarheydt in beeter, en ten gewensten standt zouw brengen.* Voorder gaf zy het bewindt onder haar oover haar Stadt, en het Hof, Mansfeldt in handen, en verzeekkerde haar, en haar Palleys genogzaam met Soldaaten.

Oranje was zoo haast niet binnen Antwerpen gekoomen, of vat zes van dees Beeldtstormers by den kop, daar hy de helft van op doedt hangen, en de helft 't Landt uyt bandt, waar door dees braaffte Prins, des Vorstins gemoedt vrygunstig inkreeg, en om zig dier maaten meede ter boezemen der Nieuw-gezinde in te vleyen, gaf met toestemming des Vroedtschaps, haar oorlof om in dry bestemde plaatsen binnen de stadt vryelyk haar Godts-dienst te moogen pleegen; oover welkers doen om de Vorstin te paayen, gaf hy voor, dit dus noorzaakkelyk te zyn; vooreerst om de oude Kerken haar Dienaars, en Godts-diensten in alle verzeekkerdtheydt te vry waaren; ten tweeden om alle Vagebonden, en Schavuyten uyt de stadt te weeren, die haar ligt daar konnen onder steekken, daar uyt te bedugten stondt, dat die roof-voogels, nu de Kerken leeg waaren, aan het plonderen der Koopmans-huizen, en andere zouden vallen, bynaamen zoo men daagelyks een twintig duyzent menschen in en uyt de stadt most wennen; ten derden dat dit teegens 't Vree-verbondt niet en stree, aangezien zy te

VOOREN

vooren ter zelve plaats en haar vergaderingen hadden gehouden : welker voortgang , om gelijke reeden *Hoorn* dus te *Mechelen* ; en *Hoogstraate* te *Doornick* waaren gevolgd : Dóg arger vermeendt zy van de 's *Hartooogenbosse naars* , daar de gezuiverde de Roomsche uyt haar Kerken verjaagd hadden , en die t'haarer gebruyk in gevleydt ; en t' slimst van die van *Uytrecht* , hoe die alleen zoo veer niet waaren gekoomen , maar zelfs haar Bisschop de stadt uyt hadden gedreeven , en verjaagd . Dus liep het dan op 't hef , en kost niet anders als ten oorlog uyt barten , waar toe *Flip* volkoomen order hadt gegeven , de Ooverste , en bevelhebbers gekooren , en de middelen daar toe geschikt : jaa beloofden , nu zijn derden daagsche koorts , waar aan hy langen tijdt hadt gaan quynen , wat sleet , nog lijf , nog leeven meert'ontien , maar zonder eenig belet , met een magtig leeger zou in *Neerlandt* vallen , en daar dan alles naa zijn zin schikken , welck voorneemen hy nu aan alle *Bevelhebbers* , *Vlies-Ridders* , en *Raaden* hadt laten weeten , op dat onderwijl ieder alles hier toe vervaardigen zou , dat noodig zou moogen zijn .

De gaaufte *Neederlandsche* Prinsen genogsaam kundig hoe vreesfelijk een gehoondt , en verstoordt *Spaans* gemoedt is , wanneer het zelve zijn hoonder onder zijn magt heeft , of weet te krygen , vergaaderen haar te saamen te *Dendermonde* , te weeten de *Prins* van *Oranje* , zijn Broeder *Lodewijk* van *Nassou* , de Graaven van *Egmond* , *Hooren* en *Hoogstraaten* , leggende daar te saamen oover al de schriften , en bewijzen die zy by een kosten krygen , en zy dientig agten om 's *Kooninks* voorneem te weere , wanneer die hier te Lande zouw gekoomen zijn , welke zy dien volgende nu teegen die tijdt zouden zien , voor haar het hinderlooft te maakken ; en was hier *Oranje* zoo fiks in , dat hy roemen dorst in 's *Kooninks* geheymsten Raadt niet verhandeldt te werde , dat hem niet over wierdt ghebriefdt , het welk hem wel duur viel ; maar zeyde hier by , een *Prins* treffelijkker geen onkosten te kunnen doen , als daar hy eens anders gheheymen Raadt

mee verkrijgen kost , en de regte kundigheydt daar een Vorst naa hoorde te mikken , die was , daar hy eens anders geheymst mee kost bemikken ; wat het onderzoek , en vinden van andere geheymenissen , en verborgentheên aangong , dat men daar slegts een deel laffers , en feemelaars ter hooger Schoole mee hoorde te laaten geworden . Haar bescheyde bragten dan meede , dat den Koonink zeer op de *Neederlanden* gestoordt was , om de Beeldtsformeryen , en deshalven beslooten hadt , met geweldiger magt af te koomen , en die dus bestooken , daar hy altemaal die wreedelijk straffen zouw , niet alleen die zulks bestaan hadden , maar ook , die zulks in haar gebiedt geleeden hadden , wiens Opperhoofden , en Aanvoorders by het Spaansch Hof gehouden wierden , *Oranje, Egmond*t , en *Hoorn* , die het deshalven haar koppen kosten zou , en door een onderschepste brief van d'Hartog van *Albe* aan *Margareet* geschreeven , verstonden zy een vierde hier by gesteldt , welk den *Mansfelder* zijn zouw .

Dees ramp most men zien voor te koomen . Men beraadt dan , of men den Koonink de weg naa *Neederlandt* niet te stoppen en kost , en hem daar zoo buyten weeren met al zijn Soldaaten ; want het schein buyten hoop die te vermurruwen zouw zijn , die dus gebeeten met alle gewaapende magt af quam ; en dagt haar het veyligst een andere , en nieuwen Heer daar oover op te zoeken , onder wiens gebiedt zy buyten alle gevaar mogten schuylen : goedt mistrouwende dan haar te kleyne magt , kooren daar toe uyt den Kayzer *Maximilliaan* , waar door dees Landen min vervreenden , als maar van Heer wat verruylen zouden , zijnde hy ook uyt den huyze van *Oostenrijk* gesprooten ; te meer , mits hy zig als goede Man tusschen de *Landtbestierster* , en de Verzworene Eedelen willig , en gaaren hadt laaten gebruykken , het welk zoo hy haar weygerde , ten minsten zou zig hier door gepordt vinden , om zonder ophouden ten eynde hulp , voor haar by den Koonink aan te houden : Waar meede zy van *Dendermonde* , en van een sচেyden .

Hier naa , als hebbende haare zaakken ten vollen nog
niet

niet beraadt slaagdt, koomen zy wederom t' *Amsterdam* by eene, waar vast wierdt gesteldt, dat men het uysterse zou waagen, eer men nu de Koonink met gewapender magt in het Landt zouw laaten koomen, of door voorspreekken des Kayzers *Maximilliaan*, of door teegenmagt van Waarden booven al haar gehoorzaamheydt, en pligt, waar toe haar wenschelijk scheen te koomen, die Kayzerlijkke Rijks-dag die te *Ausburg* was uytgeschreeven: Alwaar, zoo de Kayzer haar gewenste hulp ontzey, zy de Keurvorsten daar toe zouden zien te krijgen, en voorder aan den Kayzer voor te houden, zoo hy de vervolgte *Neederlanders* niet te hulp wilde koomen, zy haar bystandt teegen den *Turk* hem mee af trekken zouden; 't welk zoo meede ontschoot, men zijn toevlugt tot de gezuiverde *Zwitsers* neemen zouw, door welkers hulp, zy den Koonink het voorder door *Savooyen* koomen, zouden belerten; en voorder aanspannen met den *Palts*, en alle Princen van *Hoogduydslandt*, die door de nieuwe Leer gezuiverdt waaren, waar by van *Fransen*, en *Engelse* magts genog te bekoomen was. Dit sloegen zy dus voor, dit lukten haar diernaasten, dat wie zijn dapperheydt, dien dwingelandt dus dorsten teegen stellen, gelukkiglijk haar goet, en leeven behielden, daar het de te ligt vertrouwende, haar al te gaar ontschoot.

De Konink (regt uyt gezeydt) hadt door zijn komst al vry wat schriks onder de *Zaam-gezwoorene* veroorzaakt, 't welk die sneedige *Vorstin* waar neemende, tragte met alle magt, en list zoo groote scheuring daar onder te brengen, als haar moochelijk zouw zijn, en dies volgende, zoo veel haar te verzwakken als moochelijk zou weezen: Zy verzierdt dan verscheyde vryheydts-brieven, al waaren die van den Koonink gekoomen, waar meede zy sommige der voornaamste, die zy wist d' alderstandtvastigste tot nog toe niet waaren, om haar daar door te verlokken, en verleyen: dat haar zoo wel lukte, dat veel van de minderen, vreezende dat haar Ooverste hier door bekoordt, haar ten laafte begeeven zouden, zelve naa veyliger heen-koomen begoffen te kijkken, en met alle magt haar Landt-heers

gunst weer zögten te gewinnen , waar uyt zy haar zoo vermeetel gesmeeten hadden : dog de gaaufte , en die *Neederlandt* haar vrijheydt nog danken moet , en waaren met geen troetel woorden , beloften , of gaaven van haar voorneem te krijgen , maar rusteloos , beyverden gestaadig haare zaakken zoodaanig , dat zy door een heemellijcke zeegen alle menschelijcke magt verbraakken , en de vreezelijske voor haar deeden vreezen .

De *Vorstin* ziende dit haar zoo braaf gelukken , slaat voort , en begint de nieugezinde Herders wederom aan te tasten , de zelve buyten het *Prediken* alles verbiedende : Het welk by de verzwooorene verstaan , geeven nieuwe verzoek-brieven in , behelzende , het haar zeer vreemdtd voor quam , dat men de gezuiverde , hebbende haare vergaadering vry toegestaan , waar by , naa alle waar-schynelijckheydt , het vol betrek van haar gezuiverde Godts-dienst , die alleen in Preeken niet bestondt ; maar ook in het bedienen der Sakramenten , men haar nu niet als het preekken wou gunnen , derhalven baaden zy haar , dat het haar dog believen zouw alles haar vereyfte noodwendigheên toe te laten koomen : waar op zy al te schemper een antwoordt kreegen , en al te hoonelijck wierden s'heym gezonden : waar door zy haar wederom te zaamen voegden , en deeg eens ooverflaande al haar ongeregtigheên , en onlijdelijcke vervolgingen , zoo geleeden , als nog te lijden , om dus alles naa regt te wreeken , en voort te koomen . Voor eerst zaagen zy haar bedroogen in die belofte , daar zy meende al het Landts welvaaren aan te hangen , en was ook in der daadt zoo ; te weten daar haar door was toegezeydt een algemeene Vergaadering der Staaten ; dees ging wel aan , maar zoo averegts , dat men makkelijk merken kost , men haar laalijck hier mee hoonden , of wat euvels broude : want in die Vergaadering , daar zy dagten alle verschillen , aangaande haar geschonde Vryheydt , en Geloofs-dwang zoude worden afgedaan , wierden geensins alle Provin-sien geroepen , maar die alleen , die of minder vryheydt in te voorderen hadden , of die dat Geloofs-dwang

't meest onderworpen waaren; en dat nog zoo vaardig, dat zy geen tijd en hadden om van haar onder hoorige Steeden, naa Wettige vergaadering des vroedt schap, te deeg daar onderregt van haaren last te krygen, en dat nog van noodtwendige onvolmaakt, zaakken altemaal, zonder welk geen goedt en bondig besluyt kost in den Raadt genoomen worden: Maar *Hollandt*, *Zeelandt*, *Braabandt*, *Vlaandern*, &c. liet men voor dagt t'huys, om welkers wil voornaamentlijk dees vergaadering was verzogt, en toegestaan. Haarer verkortingen bleef hier niet by; Maar men hadt begoft de gezuyverde zoo vinnig te vallen, datmen verscheyde van haar Predikanten opgehangen hadt, en van haar voornaamste hadt door zwaarde om den hals geholpen, gelijk dat op verscheyde plaatsen was gebleekken, weshalven zy alles by zetten, en waagden, tot goedt en bloedt toe, om haar Godvrugtigen yver door te dringen, en schoon (om's Heemels verburgendtheen) het haar doe deerlijk ontschoot, wierdt die in haar naakoomers zoo gezeegendt, dat geen dankbaarheydt dat vergelden kan, en hier meede verliet het jaar duyzendt vijf honderdt zes en zestig, laat zien wat den Heemel met het volgende van duyzendt vijf honderdt zeven en zestig uyt-werkt.

Dit jaar was naau vier maanden oudt, of *Bredero* hadt al 1400. soldaaten geworven, die hy ten deele te Lande, en ten deele te Waater naa zijn Vaaders Stadt *Vyaanen* hadt gevoerd, welk hy te dier inzicht waynig te voeren braaf hadt doen versterken. Hier by zouden eenige andere verzworene Eedelen, als den Graave *Lumeg*, van der *Marke*, *Eskaubech*, *Villier*, en *Malberg* nog 1500. Ruyteren voegen, en *Louys* van *Nassouw* zija *Hoogduytsche* magt vereenigen. Nu brak het uyt, dat *Hoogstraaten*, *Hoorn*, en *Oranje* den Koonink afgevallen, en de gezuyverde waaren aangevallen, mits niet waarschynelyk was, dat *Bredero* zoo een werk zonder haar lieden byder handt zou durven neemen; Want hoe naa hem door geboort de *Hollandsche* Graavelijkheydt wel scheen; zoo dapper van

beleydt, en gaau van geest waar hy niet, dat hy zonder *Oranje* eenig regt zouw durven daar op verwoorderen, of zoo zwaar een werk met zulk een oovertreffelijkheydt byder handt neemen. Hier door leekken *Antwerpen*, 's *Hartoogen-bosch*, *Maastricht*, *Vyiregt*, *Amsterdam*, *Groeningen*, *Doornijk*, en andere meer, des *Kooninks* juk af te willen vallen, en haar in de armen, en bescherming dier braaven Helden begeeven. *Anthony Bomberg*, een meede gezworen, hiel 's *Hartoogen-bos* uyt *Brederoos* naam bezet: Derhalven vaardigt *Margareet Meroode*, Heer van *Peetersheym*, met *Scheye*, *Kancelier* van *Brabandt* dat heene, die hier onverrigter zaakken zukkelen mosten, en daar naa zelfs wierden vast gesteldt, zy waagdt die kans dan voorder met den *Megaaner* Graaf, die zy met eenige Bende soldaaten dat heen zendt, voorzien nog met eenige beleefde vermaan-brieven, zoo aan haar Afgezanten als daar zy d' inwoonders tot haar oude pligt, en gehoorzaamheydt zoekt te krygen, welke die snoggerige *Bomberg* zoo geestig ging veranderen, dat zy vol spytigheen hier door de *Borgers* niet luttel van de *Vorstin*, en op zijn zyde kreeg, scheldende *Meroode*, en de *Kancelier* voor enkele verraaders, ja praanden haar diermaaten dat zy nagt, nog dag uyt haare huizen dorsten gaan, ter tijdt *Bomberg* dat anders beliefte, en krijgdt hier door van de woedende *Burgers* last, soldaaten te werven, dat hy aanstonfts tot 8000. toe doedt (waar meê hy 't *Grof-geschut* ter wallen op rukt, en den *Megaaner* Graaf dwingdt te vertrekken; te meer die geensins bestendig was zoo magtig een Stadt te beleegeren, dies trekt voorder naa *Vyiregt* toe, daar op gelet diende, om haar digstgeleegendtheydt by *Viaanen*, alwaar hy vriendelijk wierdt ontfangen, en tot goedt bezet ingenoomen, alzo *Brederoos* volk wat te baldaadig haar landen verwoeste, en bedorven. *Bredero* ziende wat hy door de tijdt kost winnen, verzuymdt geen oogenblik; maar beroepen door de *Amsterdammers*, die het gezuyverde geloof aanhingen, trok op het spoedigste in onbekendt gewaadt daar heene, waar gekoomen, hy met wondere vreugdt,

vreugdt, en blijfchap ontfangen wierdt. Dit braafgelukken ooverval, moedigde de verzwooenen Eedelen wonder, zoo dat niet te vrede met zoo veer *Braband*, en *Hollandis* meester, maar gelijk Helden werpen het oog op *Zeeland*: Want d' Heer van *Tholouze* *Iakob Marnik*, laadende t' *Antwerpen* dry fcheepen met 600. foldaaten of, meende zoo voorvloedt *Zeeland* in te glyen, *Vliffingen* t' ooverrompelen, en voort van *Walcheren*, daar 't gantsche Eylandt *Vliffingen* de Hoofdt-ftadt af is, te vermeesteren: waar toe hy op zijn handt den *Balju Pieter Haak* hadt: Welk aanflag treffelijk fcheen: Dog de *Vorftin* die was haar hier te gaau, welk kort te vooren, *Katejus* een haar trou en dapper foldaadt, daar binnen, als bevelhebber, hadt gezonden, en uyt de naaft-geleegene *Vlaamsche* Benden alle moochelijk onderftandt geligt hadt, en ter befcherming van *Walcheren* gezonden: Nog bezwijkt hy niet, maar komdt af; dog voorgekoomen van 't *Antwerpsch* Markfchip, wierdt hy ondekt, weshalven hy ftilletjes wederom s' heym keerdt, en flaat zig (niet zonder altoos een waynig begraaften) by *Antwerpen* in het Dorp *Oosterweel* ter needer, waar by haar nog een goet deel voegden, die in de fteeden niet te wel gezien waaren, als hebbende hier haar regte befchut-plaats gevonden, die naa haar oude wijs (zonder haar *Ooverfte* te kreunen, of door te waynig verbodt) aan het kerk-rooven, plunderen, branden, en alle baldigheydt door die rondtom geftrekte ftreek, met dapperen yver ftaan; welk, naa dien het haar zoo ligt gelukte, wierden zoo buydt, en broodtdronken, dat zy beelden nu ieders meester haar al in, en dat niemndt haar koft deeren, jaa begoften zelfs haar fchrik tot binnen *Antwerpen* (by naamen doe dat, door al te onbedagt woe-den, en muysten, niet bevroeden koft, met, of teegen wie zy het hadden, maar wel, zy om haar vette buyt, ieder een, bynaamen zoodaanige bende, vry haachelijk waaren) voort te planten.

De Landt-voogdes vreezende dat *Tholouze* met zijn zaam-gespanne flukfe gaffen binnen dat zoo gefcheurd, en loffe *Antwerpen* zouw vallen, zoo om buvdt, als om zig

vry

vry meer door die opstendige te versterken, en zoo het Landt vry erger broeden zou; roept dan *Flip de Lanooy*, Heer van *Boavoir* by haar, hem beveelende als een dapper, en braaf Krijgsheldt uyt de *Brusselsche* bezetting sluks dryhonderdt roers zal ligten, en zig dus aantondts zien te vereenigen met *La Motte*, die met al zijn magt uyt *Walcheren* ten spoedigste was op ontbooden, waar by haar dan nog ylijk voegen zoude de groote benden van de Graaven van *Arenberg*, en *Barlamont*, waar by zy nog eenige van haar lijfwagten voegdt, hem dus belastende, met alle gezwindtheydt op *Tholouze* los te gaan. *Oranje*, die ter bescherming van *Antwerpen* lag, dees aanslag vernemen hebbende, dees daags te voeren, die brug die oover de *Schelde* naa *Oosterweel* strekte, afbreekken, dat geen der Zuyver-gezinde dat langs uyt spattende, in dier zaakken toelant *Tholouze* te hulp zouden koomen, het welk by *Marius Kadwyn Margreet* liet boodtschappen, om die altoos dus de kap te vullen, daar het moochelijk zoo wel was om de *Roomsche* binnen te honden dat die *Lanooy* niet te hulp koomen zouden: het was dan zoo het wil, dees daadt altoos maakten dees braave Prins aan beyde zyden quaalijk bedugt, jaa vervoerden de opstendige *Antwerpenaars* zoo veer, dat, onaangezien al zijn braaven yver, en agtbaarheydt, zy hem voor verraader hierom scholden, jaa zoo veer vervielen, dat hem een dier hoop, de gelaade *Karabijn* op 't hert dorst zetten, en al te gevaarelijk dreygen: Met die zelfden inzicht hadt hy de poorten mee doen sluyten, welk t'onverwagte zorgvuldigheydt de *Borgery* eerst op de been hulp, en daar naa op de vesten, daar het kraaken der musketten, het yselijk schreeuwen, en tieren der handt-gemeene, voor het dorp niet als enkele rook en vlam te zien, haar strakx bevroeden deè, hoe het daar stontd geschaapen, by naamen doe zy de *Tholouzaanen* (door dien *Lanooy* haar zoo onverwagt was op het lijf gevallen, dat zy geen tijdt en hadden om haar te waapenen, jaa zelfs niet, om naa krijgs vereysch, haar te deeg te schikken) zaagen aan het vlugten ryen, die haarer tal, en voorgaandt luk voorder betrouwende, nog lang

lang genog dapper standt gehouden hadden ; ten laastten vlooden sommige naa eenige schuuren toe om haar daar uyt beeter te kunnen beschermen ; dog te vergeefs , mits de aanvallers te draa de brandt daar inkreegen , waar door dus by meenigte verstikte , en verbrande , tot *Tholouze* zelfs mee , die dus 't zijner eynde raakte. *Lanooy* sloeg alles meest , zonder genaade , doodt , door vrees , dat wie hy gevangen mogt krijgen , daarom de opstendige *Antwerpenaars* mogten uytvallen , en haar verlossende , met die zelfde een arger kans wagen : dat niet gemist zouw hebben , mits binnen vier uren tijd , wel 14000. hulpers by een waaren gerot , zelfs op haar Prins zoo gebee-ten , te meer zy haar makkers zoo deerlijk verlaagen hoorde , dat zy de *Meerbrug* vermeersterende , een deel schut uyt het Tuyg-huys rukken , die voor het Stadt-huys plante , om hem met de *Vroedtschap* , daar uyt hebbende , wederom daar in te stellen , die het haar zouw believen , om daar naa de gantsche Geesteljikke , en Weereldtjikke staat dus dan naa haar zinnen te draayen.

Den ooverdapperen *Oranjer* , ziende nu wat gevaar hy by de zijne , die door hem zoo wel voudig voor gestaan en dies aan hem verpligt behoorden te zijn , vervallen was , sineet door zijn ooverfneedig verstandt verzeekkerder uytkomst in dees toestandt : hy bezet terstondt de markt , en munt , met ses bende Soldaaten , en lokte voorder aan zijn zyde een hoopen *Luytersche* , die t'aller stonde , alzoo heet teegen de Zuyver-geloovige waaren , als de *Roomsche* zelfs (en derhalven dees neederlaag der Gezuyverde niet ongaaren vernamen , met dees vereenigt hy voor die tijd de *Roomsch-gezinde* , die nu al tot acht duyzent aan waaren gegroeydt , die zoo doende ter Steede-huys in trekken , om dat te beschermen , en te bewaaren : Den *Oranjer* Prins , ziende de Gezuyverde slag-vaardig , dat zy niet als de leus om aan te vallen verwagten , stapt , omheyndt van den Raadt , en bestommeldt met soldaaten , haar dus toe , haar gebiedendender-wijs vermaanenden , dat zy haar geweer af leggen zouden , en hadden zy warte eyschen , men het haar makkelijker

en gevoechelijker zonder waapenen toe zou staan, als in dus een standt; Het welk, zoo zy niet en doen, zweert hy haar, en de haare, eeuwige vyandtschap. Dees woorden treffen zoo, datmen terstondt billijke voorwaarde van vrede hebbende betroffen, de waapenen voort af ley. Dit was te laalijk een krak der verzworene; en, lijk het beurd, dat nooyt een ramp alleenig komdt, zult hier hooren in het kort, het gezuverde-Geloof zoo onderdrukt, haar voorstanders altemaal of gevlugt, of om den hals, dat naa menschelijk schijn geen helpen daar aan is: Haar zaak niet te min, al zakt zy wat, zy en verzinkt niet.

Margareet, met de haare, gemoedigt door dees ooverwinning, vervolgd die als een dappere *Vorstin*: Hebbende aan die zy, *Brabandt* weederom onder haar gebiedt gebragt, valdt nu dus eensgelijks aan het muytendt *Vlaanderen*, waar in de *Stadt* van *Valencien* uytmunt.

Die van de gezuverde Godts-dienst, die haar met grootte meenigte onthielen in *Wals-Flaanderen*, verstaan hebbende dees jammerlijke slag der verzworenen, haar opperste weerdlijk heul, en hulp, hadden het meest gedeelte haar vertrokken binnen *Valencien*, een *Stadt* daar zy haar hoopte op het keurelijkst genogzaam te beschermen. *Margareet*, door de laatite verwinning even verweendt, als door haar daagelijks vermeerde magt, die zy oover af werfde, zendt *Noortkarm*, die het bevel oover dat gedeeldt van *Flaanderen*, terwijl de *Berger* op *Zoomer* naa *Spanjen* was, toe was vertroudt, dat die dees *Stadt* met haar *Garnezoen* zou bezetten: Hy daar by gekoomen, trekken eenige afgezanten uyt de vroedschap hem te gemoedt, op het hertelijkst, en deemoedigst biddende, dat hy haar, mits zy den *Koonink* en haar *Sceede-houster* tot nog toe staag hadden getrou geweest, en aldus meenden te volharden, met zoo waynig soldaaten zou bezwaaren, als dat zou moechelijk zijn: Naa zy het ral hem afgevraagd hadden, verzoekken voorder, dat hy daar meede zou believen, tot den anderen dag te wagten, op dat alles (naa het volk haar pligt volkoomen zou aangemaandt zijn) met rust, en vreed

de toe zou moogen gaan : des andere morgens, eenige andere wederom by hem keerende, boodtschapten hem, dat daar des nagts in een te woedende opstending, by het gemeene volk beslooten was, van geen bezetting altoos in te neemen, waar van zy de *Landt-voogdes* de oorzaakken oover zouden schryven. Dees te ligt, en losse verandering, belgde zig *Norikarm* vry, al te spytig zig gehoondt agtende, zweerende hy het zelfde de *Stadt* treffelijk betaaldt zoude stellen, neemende, door dees verbolgendtheydt verrukt, haar afgezante gevankelijk met zig, t welk, als slydig teegen d'algemeene Wet der volkeren, de *Vorstin* verboodt, en deẽ hem de vierde dag daar aan, haar wederom ontslaakken, naa zy de oorzaak deezer weygering gesteldt hadden, haar vrees dat zy te wreedt, ja vyandiglijk zouden om haar Geloofs-verschil, van haar mis-handeldt worden; ten tweeden, dat zy niet van sins waaren te doen zonder goedtkeuren, en onder borgen van *Oranje*, *Egmond*, *Hoorn*, en *Hoogstraaten*: De *Princes* hoorende hoe zy in agtbaarheydt dees vier scheen agter gesteldt, en *Egmond* (in wiens teegenwoordigheydt dit verhandeldt wierdt) bedugtende men hem dus voor hoofdt, of ten minsten meedelit van dees opstendigers mogt neemen, waaren hier door beyde met eeve grootte spijt ontsleekken; de *Princes*, wat magtiger haar te wreekken, zwoer, zonder *Kooninks* bevel, of verlof hier toe af te wagten, dier genog dees te sijnalige halsstarkheydt betaaldt te zullen zetten.

Fluxx roept de *Landt-Voogdes* by haar *Norikarm* en *Kressonneer*, een oovertreffelijk *Ingenieur*, beraadtslaagende straks daar meẽ op wat maanier men best des opstendige stad zou dwingen, t welk, zoo veel doemlijk, af geteykendt zijnde, geeft zy voort bevel-brieven aan *Norikarms* zoo veel volk hy tot dees vast beraamde beleegering by een rukken zou, en waar van daan die zelfde, met een kort, spits, en vinnige brief, daar hy de *Valenciens* in belast, dat zy *Norikarm* als haar *Landt-voogdt* zullen in alles willig gehoorzaam zijn, en met eene bezetting van vier Bende *Ruyters*, en zoo veel *Voet-knechten* binnen neemen,

men , of men zou , by weygering van dien , haar verklaaren 's Kooninks agtbaarheydt geschonden te hebben , des volgens lijf , en goedt verbeurdt. Haar meedestaanders nyt andere steeden verzagten dees schrikkelijkke brief met haar troostelijkker , haar alle hulp , en ontzet beloovende , derhalven haar alle dappere moedt , en bestendigheydt in haare zaakken aanmaanende , haar voorder waarfchouwende , zy aan een ander oort ergens zulk een yselijk een werk te zullen brouwen , dat dat handtje vol volks , dat om haar te beleggen quam , of ligt verstrooydt , of gedwongen zouw zijn , een gevaarlijkker vuyr ergens anders te blussen.

Dees laatste waaren voor de eerste nog al ree : want een *Joan Sereaan* hadt omtrent de 4000. Zuyver-geloovige omtrent *Doornik* by een vergaaderdt , met inzicht *Rijffel* behendiglijk daar meede t'overrompelen : en was dees aanslag dus beleydt. Wanneer *Maximilliaan Rasfingem* , Gouverneur dier steede , daar buyten op zoekkere dag eens zijn zou , dat die van de zuyvere Godts-dienst , dan vry wat sterker , buyten ter bestemder plaatzen ter Vergaaderingen gaan zouden , waar onder dan haar dees gewaapende zouden vermengen : waar en tusschen sommige voorwutte Kooplieden op zouden passen , dat de andere Burgers , wanneer zy weederom quaamen , voor haar de poorten niet toe en zouden sluyten. *Rasfingem* zoo wel als *Margareet* hier kundig af zijnde , schrijft dees aan haar , lijk meede aan *Norkarm* , dat 'zy met goedt onderling beleydt , en gezaamender magt , dees zaam-gerotte zoo veel doenlijk , zouden zien te verstrooyen. *Rasfingem* door schoonder kans verlokt , en wagt buyten *Norkarms* magt zijn Raadt niet eens af ; maar verstaande , hoe wat oover de dry honderdt *Armentierers* slegte Soldaaten , en Krijgmiskundige maats , omtrent *Rijffel* de beeft laalijk speelde , onder alzo slegt , en flordig een Ooverste *Korneelis* , die Hoefsmit , van mookker een Regiment stok , 't zijner onheyl , was in de vuyst gestopt : Hy neemt dan 150. nytgeleezene Voet-knegten , en 50. alzo braave Ruyters , en valdt by *Waterlook*

een dorp, dees ongeoeffende dapper aan, die daar mee op de vlugt, en gantsch geslaagen waaren, blijvende ontrendt 239. op de plaats doodt, met wiens bebloede plonderaazy, en buyt, *Rafsinghem*, tot schrik der meewustige, en bestenders, binnen zijn stadt keerde, brengende t'overschot gekneeveldt agter hem meede: dit bragt weer zulk een schrik onder de Zuyver-geloovige, zoo binnen als buyten de stadt, dat dees aanslag hier meede gantsch in ydelier als rook verdween.

De zaam-gerotte *Doornykkers*, verstaande dees laalijcke neederlag van haar *Armentievers*, trokken van *Ryffel* naa *Lanoy* toe, welke plaats zoo *Soroaan* met zijne bende met geweldt meende te bemagtigen, zag zy de poort voor hem geslooten hielen, gunde hier door *Noorkarm* mooy tijdt, en geleegendtheydt, om hem by te koomen: en nog hier booven, zoo haalt *Rafsinghem* uyt zijn gevangene *Armentievers* verstaan hadt, wat dies Zaamgerotte *Doornykkers* met hem voor hadden, rukt fluks alles by een, dat Waapens handelen kost, van boeren, en diergelijk spook, om daar mee met een vaardt zijn vyandt op den hals te vallen, zonder hy bewust was, dat *Noorkarm* met een deel van de *Valenciensche* beleggers dit zelfde mee voor hadt: weshalven het gebeurde, dat eenige voor afgezonde Ruyters van *Rafsinghem*, die's vyandts posten, en geleegendtheden (naa oudt gebruyk) verspieden zouden, gelijk een getal *Noorkarmesche*, die om gelijkke inzicht waaren uytgereeden, ontmoeten, juyft by nacht, die alles beyzelijkt, derhalven met gelijkke inzichten en schrik bevangen, lofsen haar karabijns op een, waar naa elk met eenige gequetsten wederom naa de zijne keerdt; het welk *Rafsinghem* aan 't draalen in zijn voorneem hulp: Maar *Noorkarm* verstaande, hoe zijn vyandt voor *Lanoy* lag, vliegt dat heen, en eer hy nog zijn volk slagvaardig hadt gesteldt, bekende fluks zijn teegenstanders veel te zwak, om teegen zijn troep hem in een openbaare slag te wagten, weshalven het boswaard aan deysde; dies zend hy haar dry bende vuyroers op het lijf, met eenige Piekkeniers vermengdt, volgende zagjes met de Ruytery agter aan. Dees van de Ge-

zuyverde Godts-dienst, kaatsten den eersten aanval braaf af, lossende eenige Veldstukjes, die voor haar stonden, onder haar vyandt: en schoon wel verscheyde van de haare onder de voet wierden geschooten, wisten zy nogtans met een aardige gezwindtheydt, om de beknoptheydt van haar Post, die plaatzen daadelyk wederom te vullen, houdende dus *Nortkarm* daar treffelyk buyten: dog naa de Piekkeniers daar een gat hadden in gemaakt, wierdt het daadelyk met de Ruytery hervuldt, waar door zy aanstondts gantsch verwardt, en op de vlugdt geraakten, en als beesten dus wierden doot gesmeeten, zoo dat van zoo een meenigte zeer waynig met haar Ooverste *Soreaan*, langs onbekende paaden, boswaardt door, het ontquaamen: Van *Nortkarms* kant bleeven daar maar zes, waar en teegen hy neegen Vaandelen, twintig Veldstukjes, en twee vaarjes boskruydt verooverde: waar naa hy, als een braaf Heldt, zig van zijn luk willende dienen, liet zijn angehitste, en door dees zeegen nog gemoedigder Soldaaten, haar drift volgen, en rukt dus met haar voor *Doornik*, zendende die van binnen zijn Trompetter toe, met bevel zy uyt 's *Landts-Voogdes* bevel, zoo daadelyk bezettinge binnen zullen neemen, of anders dat hy zijn bezeegende Waapenen voorder zal gebruykken. De *Doornickers*, uyt de vlugtelingen verstaan hebbende, hoe yselijk, laalijk het met de haare af was gelooopen, wordende dus ylinkx daar op van *Noortkarms* gewaapende magt gedreygdt, die geen tijdt van beraadt vergunnen wilde, gaaven haar dan door schrik verwonnen, 's *Veldtooverstens* genaade oover, die haar aanstondts ontwaapendt, en de *Belhaamels* deezer opstending strakx in de boeyen deë smijten, de *Bisschop*, met zijn Geestelikhelyt terstondt in haar oude staat herstellende, en alle by-een-komst der Zuyver-geloovende hals-straffelyk verbiedende.

Hier meede zoo keerdt hy wederom voor *Valencien*, verzoekkende bevel, hoe naa hy die Stadt zal koomen, en wordt hem uyt 's *Kooninks* naam belast, voor alle vyandige handaadigheeden te wagten, en te beyveren, hy haar met zagtigheeydt en schoone belofte onder krijg: 't Welk zoo
het

het niet wou lukken, beveeldt men hem, hy daar geen geweld op zal doen, voor naader laft, en voor hy met twee *Hoogduytsche* Regementen, die op koomende weege waaren, zou verfterckt zijn. De *Vorftin*, bemerkende dat 's Kooninks goedtheydt, de beleegerde haar quadt-aardigheydt maar vermeerde, belast *Norikarm* de Stadt op zijn digft te benaauwen, en 't grof gefchut tot 't Kanooneeren te laaten vaardig ftellen, waar meede hy de beleegerde in geftaadigen Alarm zouw houden, en dus gantfch af zien te matten, ter tijdt *Oberfteyn*, en *Schonwenburg* met haar *Hoogduytsche* foldaaten by hem zouden gekoomen zijn. *Margareet*, t'aller zagtigheydt van den Koonink aangemaandt zijnde, zendt *Egmond*, en Aarfchor dat heen, welke in gefprek met eenige afgezondene getreden, haar vermaanen, dat zy haar Stadt door haar eygen magt, nog dapperheydt niet en behielen, maar alleen door des Kooninks, en *Landt-voogdes* haar zagtzinnigheydt, die haar geenfins toe en ftondt het minft te mishandelen, te meer alzo zy door de *Neederlanden van Tholouze*, *Soreaan*, en die van *Armentiers* geen hulp, veel min ontzet te verwagten hadden; wat 's *Hartoogen-bos* belangden, dat met haar zelfs genog hadt te doen, lyk ook de laager geleegene fteeden, en magten; derhalven dat zy bezittingen zouden binnen neemen, men zou ieder, die wilde ftill en bequaam onder 's Kooninks gehoorzaamheydt leeven, vergunnen in die Stadt te verblyven, en wiens zin anders strekten, zouw het vry ftaan, met al wat los was, waar het hem beliefsde, te vertrekken. Hier oover gingen zy haar beraaden, en bragten zoo verweendt een antwoordt, dat *Egmond*, 't geen een dapper foldaadt was, zig daar zelfs heel gehoondt door agte, gaat tot wraak die zelfde dag, en volgende nagt met den Ingenieur *Kreffoneer* de wallen, gragten, en andere ftarkten te deeg afneemen, waar naa hy *Margareet* boodfchapt, dat *Valencien* in zeer korten tijdt te winnen was, zoo men de zaak heevig, en kragtig genog meende.

De *Princes* meenende zy 's Kooninks goedtheydt nu genogzaam voldaan hadt, belast *Norikarm* hy op het magtigft *Valencien* aan zal ranzen. Hy krijgdt dan fluks de

Beygen-in-Henegoufche poort, en Voorftadt in, en door 't gefchut een genogfaame oopening in wallen en muuren hebbende gemaakt, vaardigt alles ten storm gereedt: Dit beknelde de Borgers dier-maate, dat zy een paar Trompetters *Nortkarm* toe zonde, met verzoek zy beliefsde haar afgezonde te hooren, die in kort zouden volgen, om met hem de voorwaarden te fluyten, op welk zy hem de Stadt op zouden geeven: Dit verlof toegestaan, liet daarom 't Kanon, en ander geweer niet ruften, waar onder 10. Kartouwen waaren, 20. Veldt-ftukken, met nog een deel kleyder buffen, dat de afgezanten wat wegs dee spoeyen, die onder haar 20. teegens den aavondt aanquaamen, boodtschappende: *Zy vaardig, en gereedt waaren, om de Stadt op die voorwaarden oover te geeven, die eergiften haar van Egmond, en Aarfchot waaren aangebooden. Nortkarm, preuts en trots op zijn Fortuyn, begoft dees verflaaude hoop eens uyt te lachchen, zeggende: Mooy gekald! eeven eens of beeden u zaakken nog al zoo fchoon ftonden als eergiften. Slegte Valenceeners, gy wort al te laat wijs: Zoo averegts ben ik niet, dat ik mijn vyandt, die ik voor mijn voeten zie neer te ftoorten, beeter voorwaarden zal vergunnen.* En daar mee fleet hy d'aanftaande nagt met onophoudelijk kanoneeren, zoo dat de beleegerde gantsch geen tijdt, nog geleegendtheydt en wierdt gegundt, om haare vervalle vellen t'herregten, die des morgens op verfcheyde plaatsfen, ter vlakker aarde toe geveldt laagen, en in de grafthen gefort, vleyende zoo den storm dreygende foldaadt gebaande weg, die naa twee uur zonneryzens van de *Valenciensche* gezanten wierden voorkoomen, en herhouwen, welke Stadt in genaade des *Landvoogdes* op, en oover gaaven, zonder eenig voorder beding. Dus trekt *Nortkarm* op *Palm-Zondag*, zeegeenpraalende met 13. Bende voetknegten, bestoudt fteedewaardt in, dien 't vrouvolk, met een deel kleyne jongens te gmoet liepen, ieder met takken, en groen loof in haar handen, op het deerlijkft, en demoedigt des ooverwinners genaade, en barmhertigheydt affmeekkende, welke hy heuzelijk aan een zyde fchikkende, ten Raadt-huys binnen

binnen stapte, waar hy, volgens zijn last, belast, men de Borgeren ontwaapenen zou, en 't geschut, 't geen 80. in 't getal was, met 't ander krijgsgevaar, zou buyten de Stadt weg voeren: Hier naa opgevraagd hebbende de belhaamels deezer opstending, dee daar 35. af in de Kerker smyten, beroofden haar van alle regt, en wette, en veranderen de gantsche vroedtschap, ter tijdt den Koonink alles hier naa zijn believen stellen zou. De Predikanten, daar het hert hier om te doen was, waaren, booven wonder-, de poorren, die digt met wagt bezet waaren, uyt gesnapt, dog te *S. Amant* agterhaaldt, mosten lijkewel aldaar wreedelijk, en met den hals bezuuren, dees wierden op gehangen, lijk meede zommige te baldaadige gevangene soldaten, de andere Burgers, die te vinnig teegen den Koonink, en te halsstark in haar opstending waaren gebleeven, wierden onthalt. Geen slag plaagde ooyt meer die van de zuivere-Godts-dienst als dees. 't Geen 't Pausdom daar wederom heel op hulp, een jaar al te rampsaalig, jaa t'heyloos voor die van de gezuyverde Gods-dienst; hier meê vervallen wy in het jaar 1568. dat zig alzooyfelijk op doedt, en nog vry deerlijkker eyndt.

Nu was de *Landt-Voogdes* zoo prat geworden, dat zy alle Groote, Oovericheen, Raadts-Heeren, Eedelen, en wie het Hof in Oorlog, of in vrede aankleeven, by haar ontboodt, begeerende, zy dit volgende met eede zouden bezweeren: *Dat zy die alle hulp, en bystandt zouden doen, die den Koonink als zijn Steedhouder volmagtigen zouw, zonder icmandt ter weereldt hier uyt te zonderen.* Die brok was t'onverzwelggelijk voor die braave *Hollandsche* kroppen, die kundt gedaan, *Duc d'Alba* hier toe by den Koonink alree gestemdt was, een Man in die *Neerlandische* braafste gemoederen de alderaaveregftte onder de aaveregftte, ik mag hem hier voordr niet afmaalen, yfelijkker fullen hem zijn te verhaalene daaden maakken, als de duyvel zelven. Dees loozere Vrouw, en deê dit niet, om dat zy ieders gemoederen niet kundig genog was, of dat zy niet en wist, dat die enkel ontrouw weezen wil,

met geen eeden daar af te trekken zijn ; maar om de weygerige dies te veyliger te moogen straffen , en te wreveliger handelen , die haar dees eedt ten minsten kreunde : en voornaamentlijk , mits hier door al des Kooninks sijnnaadt , hoon , spijt , en toorn was nyt te wiffen . Dit schonk de *Landt-Voogdes* haare Grootste tot een Nieuw-jaar 1568. haar leyderlijk zoekkende te bekooren , zy dit zelfde aavangen zouden , om de mindere hier door tot het zelfde makkelijcker te schikken . Den eersten die dit beaamden was den *Mansfelder* , die *Aarschot* , en *Egmond* daadelijk volgden , *Megaan* , en *Baylemond* beloofde den eedt doe maar , die zy daar naa eerst deden . *Breedero* hier mee toe aangemaandt , op verbeurte van zijn Ritmeesterchap , hadt liever dat , met al zijn Ruyters af te staan , als dien eedt te doen . *Hoorn* , en *Hoogstraaten* weygerden dees eedt mee wel ; dog met wat meer heufcher beleefdheydt , voor reeden haars doens slegts geevende , dat die eedt , die zy te vooren gedaan hadden , bestandt genog was om haar 's Kooninks verbondene te houden . Een aardig werk met Vossen Vossen te vangen . *Hoogstraaten* neemende *Oranjes* plaats binnen *Antwerpen* waar , daar hy Bevelhebber was oovergesteldt , terwijl hy zig genoodtzaakt vondt een reys naa *Hollandt* te doen , was dier tijdt ook eygentlijkke Bevelhebber van *Mechelen* . *Margareet* , haar door *Hoogstratens* weygering , dees nieuwen eed aangaande , gebelgd vindende , begeeftd zijn eygentlijkke Bevelhebberschap aan een Heer van *Semmere* , hem schrijvende , dat zy , om de staag woelende opstendinge der Gezuyverde , zijn stadt , volgens noodtwendig vereysch , onderwyl hy t' *Antwerpen* , om wel te bewaaren lag , van een andere nieuwe Bevelhebber hadt voorzien . Waar op den linkerdt antwoordt , als of hy des *Vorstins* verbolgendheydt geenfins gevat hadt , of zijn faut zig te luttel krounde , dat hy haar bedankte , zy hem van dat pak ontlast hadt , en door nog vry een arger , en gaauwer streek schreef hy voordet of hy te *Mechelen* ook van nooden was , om zoo teegenwoordig voor de Burgers haar zijn dienst op te zeggen , dan of het genog waar , met schrift slegts alleen

haar

haar dit te laaten weten, waar op hy haar Hoogheydts bevel af wagen zou: jaa zelfs, zoo het haar goetdagt, een ander voor hem in *Antwerpen* te stellen, die aldaar *Oranjens* plaats zouw bekleeden, dat hem dat even lief zou zijn: dog in een andere schreef hy aan zijn Zwaager *Mansfeldt*, dat hy zig al vry wat gehoondt agten, te verstaan van de *Vorstin*, dat hy met schrijven alleen dit zijn zoo oovertreffelijk Ampt te *Mechelen* genogzaam afleggen kost.

Het werk, dees eedt aangaande, liep met *Oranje* wat langzaam, en vry moeyelijker af: want hy schreef de *Landt-Voogdes*, dat hy dees eedt geheelijk wraakte, en afsloug, en wat zijn Bevelhebberschappen van *Hollandt*, *Zeelandt*, en *Borgonye* aanging, dat hy die te liever afstondt, als verstaan hebbende door Kooninks vonnis alree daar uyt gestooten te zijn. Dees onverzaagde brief dee *Margareet* al wat verstommen, dervende hem oopenbaar nog te vyandt niet hebben, voor en al eer zy zijner te deeg zouw moogen magtig zijn. Zy zendt hem derhalven haaren Geheym-schrijver *Iohan Baptist Bertius* toe, die hem beezig vindt om zijn eygen byzondere Staatszaakken te redderen, dus een brief behandelende, daar af, om te vaster te gaan, de mondelinge boodtschap *Bertius*, om de al te grootheyd van schrift, aan *Oranje* an belast was, waar door hy hem in het lang, en breedt voorhoudt hoe zijn voornem van al zijn Bevelhebberschappen te verlaaten, de *Landt-Voogdes*, nog iemandt van de Grootte afstondt; niet alleen om dat dit werk te qualijk sloeg op die *Provincy* in dees noodwendige standt van zaakken; maar ook, en ten minste, mits het buyten de *Vorstin* haar magt was die Bevelhebberschappen, daar dus den Koonink iemandt meede verheerlijkt hadt, de zelve haar af te neemen, nog de eygenaar de zelfde af te leggen, zonder voorgaande raadt, en verlos des Kooninks, weshalven hy die wederom zouw by der handt neemen, en bedenken, dat den Koonink niet los, en onbedagt, in dees warrige opstending der *Provincien*, haar Bevelhebbers dusdaanig een nieuwen eedt af hadt gevergd, om dus by

dringender noodwendigheen van haar yver, en pligt, slegts te verzeekkerder te zijn. *Oranjen*, wien *Hoogstraa-* ze juyft was koomen bezoeken, antwoorde op dit booven verhaalde, dat hy om verscheyde, en oovergewigtige reedenen, die hy nog niemandt bekendt en hadt gemaakt, dees eedt geweygerdt hadt: Voor eerst, mits dat van geen *Bevel-hebbers*, die ooyt voor hem geweest waaren, ooyt diergelyk geschiedt en was: Ten tweeden, dat men hem, die aan den Koonink te vooren kragtig genog was bezwooren, hier door voor verdagt zou kunnen houden van eenige vuyle misgreep; Ten denden, aangezien hy den Koonink gezworen hadt, dat hy de *Pronvinsien* haar voorregten, en wetten beschermen zou, en bewaaren, dat hy voorder hier om niemandt gehoorzaanen kost, die hem iets daar teegenstrydig quam op te leggen om dat dan te volgen, zoo hy nu zou moeten zweeren, dat hy alles, en teegen een iegelyk dat vervoorden zou, het geen hem 's yvt Kooninks naam zou aanbevoelen worden: Al waar hy ten laasten by doet, dat in het ontwerp dees eedts den Kayzer niet uytgeslooten en was, aan wien hy eensgelijks met eede al ree verpligt was van nooyt de waapenen teegens hem te voeren: Nog mee zijn Kinderen, en bloedverwanten, als den Hartog van *Kleef*, en verscheyde andere meer, waar teegens hy met geen maanier de waapens aan kost neemen; En, bewees hy, dat volgens de Plakkaaten ieder een het leeven verbeurdt hadt, die een andere Godts-dienst, als de *Roomsche* aanhingen, daar hy geensins meedestander toe weezen wou, als hebbende van herten een afschrik van zulk te wreedt een Geloofs vervolging: Jaa zelfs dat hy door dees nieuwen eedt zig verstrikken zou, om zijn eygen Huysvrouw het leeven te beneemen, als zijnde van de *Luytersche* gezindtheydt: Tot slot, zoo hadt hy bedagt, dat dees eedt hem zou kunnen verbinden, een gehoorzaamheydt aan zoodaanig een te moeten op-offeren, die zijn braave af-komst geensins betaamelijk zou zijn, met een heevig uytfarsten dus den Hartog van *Alba* noemende, waar meede hy voorder zweeg. *Bertius*, als

oovergaauw, en sneedige, tragte dees reeden te weerleggen, dog de nog veel gaauwer, en sneediger *Oranje*, verzoekkerde hem, dat als den Koonink in *Neederlandt* gekoomen zouw zijn, daar geensins zulk een de Bevelhebberschappen der voornaamste *Provincyen* toe zouw laten, wiens Huysvrouw aan een uytheymsehe Godtsdienst vast was, weshalven hy valt beslooten hadt met haar, en al de zijne, naa *Hoogduytslandt* te vertrekken, eer den Koonink in de Lande quam, op dat men hem daar niet eer uyt verjaagdt, als willens uyt vertrokken zouw agten: en hy verbleef dan daar by, dat hy was dan, daar hy was, hy lijkewel zig draagen zouw als een zijner regtschaapene Onderdaanen betaamdt, zonder iets agter weeg te laten, dat tot bevoordering, en verbreyding des Kooninklijkken agtbaarheyds zouw moogen strekken.

Deftige *Prins*, dit u onschranker voorneem baadt u leeven, en *Neederlandt* zijn vryigheydt. *Bertius* dit bemerkende, verzogt hy dog voor zijn vertrek met *Egmond* en eenige andere Grootte in zaam-gesprek oover 's Landts Staat zouw believeu te treden, tgeen hy annam; *Willebrouk* tussen *Brussel*, en *Antwerpen* daar toe bestemmende: alwaar dit oude deuntje slegts herzongen wierdt, dog al vergeefs; waar naa *Oranje*, voor hy vertrok, *Egmond* alleen nam, hem voorhoudende wat al te gewisse gevaaren, en plaagen hem dreyghden; badt hem, dat hy zig dog aan kant zouw pakken, om met zijn bloedt altoos het deerlijk *Neederlandt* niet te helpen verwen: dog *Egmond*, wat te fier op zijne braave verdiensten, wes-volgende alle ghevaar veragtende, zeyde hy, alles des Kooninks zagt, en goedtaardigheydt betrouwen, en die genoegzaam volnoegdt zouw zijn, als hy zijn *Neederlandt* maar in dusdaanig een rust, en vrede vandt. Die goedt, en zagtzinnigheydt des Kooninks, antwoorde *Oranje*, zal u alderuyterste bederf zijn, mijn alderwaarste *Egmond*; en my dunkt, dat ik in mijn ziele al voor afzie (Godt gaf het valsch een loogen was), dat gy de *Brugge* zijn

zult, waar langs de Spaanjaardt 't onverdraachelijk Nee-derlandt in zal koomen vallen: Waar naa, of dit de laatste reyze was daar hy dees Heldt ooydt wederom in aanschouwen zouw, omhellden, niet zonder bey haar traanen (te deerlijk voor spook der volgende rampen) hem wel minnelijk, en scheidt dus van een. Des anderen daags zondt hy de *Landi-Voogdes* dees volgende brief: 't Geen ik tot nog toe heb verregt, en al die arbeydt, en moeyte die ik zoo in vrede, als oorlog heb uygestaan, voor des Kooninks welvaaren, en agtbaarheydt, gelief dat vriendelyk, en aangenaam te duyden, en den Koonink dit alles mee in zyn gebeurtenis te helpen: voorder waar ik ook verblijf, zal den aldergedienstigsten van uwer Hoogheydt zyn. Aldus vertrok dees aldervoorzigtigsten Prins met zyn Huysvrouw, en Huyshouding, behalven zyn oudste Zoonne *Flip*, die te *Looven* in d'Hooge-schoole lag, met verscheyde vrienden verzelschapt, die nyt pligtigheydt hem in zyn Vaaderlykke stadt *Breda* geleyden, daar hy weynig tijds verblijvende, oover *Kleefnaa Dillemburg*, dat aloude *Nassous* verblijf, vertrok.

Egmond zocht nu op alderley maanier de *Vorstin* haar goede gunst t'onderkruppen, met die van de *Gezuyverde Godis-dienst* te stooren, inuytemaakkers te ontwapenen, en alles onder Kooninks gehoorzaamheydt te brengen, zoo veer, dat hy *Hoogstraaten*, en andere, die hy wist met de Verzworene Aadelen te houden, en 's Koninks believen min te naaderen, dorst schrijven, dat zoo hy 't minst by haar vermerkten, dat het eenigfins teegen 't goeudt behaagen des Kooninks stree, hy haar houden zouw voor oopenbaare vyanden; het welk *Hoogstraaten* porde zyn geheyme brieven, die hy te mets *Egmond* hadt geschreeven, hem weder af voorderen, en zig ter hande te laten stellen, wsegelyk hy met die van *Egmond* ook dee, en dat zoo reynsch, dat de *Vorstin*, goeudt makkelijk genog nog meenen kost, dit niet als gemaakt werk te zyn, haar daar meede vernoegde hiel. Maar de Verzworene Eedelen, ziende haar van *Oranje* gantsch ontzet, en gantsch ontsteldt, oover dit averegts weezen van *Egmond*, en afge-
 slaagen

flaagen van meest alle de grootste van het hof, en zy onder malkanderen verdagt wordende, worden hier gantsch tweespaltig van gemoederen, verzoekkende sommige zelfs van de *Princes* vergiffenis haares bestaans, en sommige door haare Vrienden, haar bondtbrief afzweerende, en met nieuwe eeden, naa vereyisch, haar verbindende. *Hoorn* en *Hoogstraaten* beloofden mee kort hier naa in des *Hartogins* teegenwoordigheyt dees nieuwe eedt. De *Kuylenberger*, en *Beygen-op-zomer* waaren uyt de lande, en *Lodewijk* van *Nassou* zijn broeder gevolgd. *Bredero* alleen (dog veel te zwak) hiel nog (maar geheel vrugteloo) wat moedr: dit hulp de *Kooplie*, en wie nog de gezuiverde godts-dienst aan hingen, aan deerlijk beklaagen, dat zy zoo veer van dees verwoorene eedelen verleydt, en nu dus jammerlijk wierden verlaaten, 't welck dees met meenigte, en meest al de *Predikanten* rampsalig 't landt dee uytvlugten.

Margreet verzuymdt nu altoos geen kans, maar toondt haar nu het schrikkelijkt aan al die verschrikte: zy vaardigt *Nortkarm* met een leeger van eenentwintig bende voetknegten voorzien, met tien veldtstukjes naa 't opgestaan *Mastrigt* toe, wiens inwoonders, verstaan hebbende het verooveren van *Valencien*, ylijk al de gezuiverde, met al haar *Predikanten* uyt de stadt deeden vertrekken, en met een gezanten aan de *Princes* zonden, om vergiffenis haares doens, door belofte van volnoegde boedt, in alle gehoorzaamheyt, te verwerven, 't welck door voorspraak des *Bisshops* van *Luyk* verwilligt wie dt, en dees *Stadt* overgegeeven in *Nortkarms* handen, die, volgens zijn bevel, de *Stadt* van groote Waapene, en de *Burgers* van mindere, ontzette, en den belhaamel deezcr opstending d' *Heer* van *Hiergy* op dee hangen, waar naa, hebbende met reedelijk bezet *Egidius* van *Barlamondt* daar binnen als bevelhebber gelaaten, treckt met zijn andere volk, volgens zijn schriftelijk last, heen, om zig met den Graaf van *Megaan* te vervoegen, en dus te saamen naar *Hollandt* toe.

De's *Hartooogenbosschenaars* waaren, eer zy nog oover-

WONNEA

wonnen waaren, al uyt geschreeven uyt al haar goederen, en voorregten, om haar booven verhaalde opstending, die zy nu mosten boeten, door haar, zonder eenige voorwaarden, op te geven, naa ter sluyk *Bomberg*, met het meelt der zijne, hebbende al voorens de Burgery duyzentt guldens tot reysgeldt afgekneeveldt, deur was gegaan. Hier-entusschen koomen op zijn deemoedigst mee gezonden van *Antwerpen*, met gelijkke inzicht by de *Vorstin*, naa zy, al die zy'kosten vinden, van de Gezuverde Godts-dienst, haar stad ontzeydt hadden, dees quam *Margareet* zelfs binnen haar vesten de voorwaarden van vrede brengen, schier op eene wijs, als de voorgaande, beroepende, en slaavende daar binnen de Bisschop van *Kamerijk*.

Onderwijl zoo wordt *Margareet* geboodtschapt, hoe de *Hollandtsche* zaam-gezwooren Eedelen geslaagen waaren, en *Breeder* daar uyt gedreeven, mits zijn Soldaaten d'Inwoonders aldaar wat te zeer mishandeldt hadden, die onder *Andelot*, *Vinglius*, *Lefdal*, Hoofden der Verzworene, omtrent de 4000. stark, in Waaterlandt laagen, met voorneem *Amsterdam* t'overrompelen, daar naa toe gedreeven met een bende van 13. Compagnie dappere Saldaaten onder den *Megaaner* Graaf, die haar dus dees hoop geheel be-noomen hadt, waar heên dees, met *Norkarm* haar vervolgende, haar genootzaakt hadt te sloop naa *Frieslandt* meede te verflugten, dog de windt haar teegenschietende, wierden zy gedwongen in *Gelderlandt* te landen, alwaar zy heel aan t'verstrooyen raakten, ieder slegts naa veylig heen koom ziende: zoo dat dees Verzworene Eedelen dus hecl van een, en lijk te niet geraakte, behalven een schip, waar in nog 120. Soldaaten waaren, die den Schipper op *Harling* verzeylde, alwaar *Andelot*, *Vinglius*, en de twee Kinderen van *Batenburg* gevangen wierden genoomen, en door *Arembergs* volk, die dees vervolgden, te *Vilvorden* in hegtenis gesteldt wierden, die door d'Hartog van *Albe*, zoo haast hy kost, wierden aan haar bloedige eynde geholpen. Hier schoot nu *Breeder* alleenig nu maar oover, de welke ziende al zijn anhang meest, of verslaagen, of by de *Vorstin* verzoendt, van alderley gevaar, en wangunst be-nardt,

nardt, zonder hoop van eenige beeteris; hy vlugdt ten laatste dan mee met zijn Vrouw, en luttel Huys-gezin zijn Erf-stadt *Vyaanen* uyt, zig naar *Emden* begeevende; alwaar wat te hoonlijk bejeegndt, hy van daar na *Breemen* trekt, welk hy rampzaalige wel haast ook moe, en zijn zelfs schier in de weg, vertrekt naa *Schouwenburg*, alwaar hy ten laatste al zijn weereldts gewoel met de eeuwige rust veruylt.

Hier meede vallen den Koonink wederom toe *Amsterdam*, *Leyden*, *Haarlem*, en *Hollandische* steden, die op voorgaande wijs begenaadigt, en met 's Kooninks bezetting voorzien worden, als meede wat in *Zeelandt*, *Groeningen*, *Frieslandt*, *Overijssel*, of ergens weerspanning was geweest. Naa nu 't geplonderdt Roomsch Kerk-cieraadt, wederom de Kerken propte, verbrakme niet alleen die, waar in de Gezuiverde haar Godts-dienst in gepleegd hadden, maar regten des afbreks-stylen tot galgen op, alwaar men op wie iets te vermoeden viel, of van Kerkerovery, of zelfs van d'opbouw der plaatzen, die van de Gezuiverde Godts-dienst toegevoegd, maar handt geslaagen hadden, wierden aan vast geknoopt, jaa wien men doe nog van dier pligtigheydt verdagt agte. Dus moest het Gezuiverde Geloof eerst lijden, en lijk ten eynde raaken, zouw mijn *Prins* in het zoo oovertreffelijk t'herstellen, als dat nu van 't *Oost* tot 't *Weste* toe is, zijn waardige gloory betreffen. Dien Leeuw rust nu maar wat, laat hem dus zijn kragten wat vergaaderen, die hem zoo noodwendig te pas zullen koomen, in een Landt t'onder te brengen, daar hy nu nog geen voet breedt in en heeft, daar uyt een vyandt jaagende, dien naa menschen schijn, hem t'onvergelijkelijk te magtig is; den Heemel zal dit wel ten besten schikken: om dat ik van zijn heusheydt geen verlof mistrouw, in te deeg te toon te stellen zijn te vinnige vyanden, om hem dus glorienfer te maakken, vindt ik my gedwongen wat verder mijn pols te zetten, als ik te springen dagt, dog meen zoo braaf een sprong te doen, dat niemandt haar die zal moogen belgen.

Die sneedige Koonink *Flips* bevroede wel dat zyn teegenwoordigheydt de vreed, en welstandt der *Neederlanden* oovernoodig was; dog hy door *Spaansche* Hoogmoedt verrukt, kost, of wou niet bedenken, dat hy zyn *Monarchaale* agtbaarheydt diermaaten zou verkleyne, dat hy om dat Landt-streekje, zoo veer verbuygen most, dat hy dat juyft zelve toe most trekken: Om lijkewel het luk niet te farren, beroept hy zyn raadt, die hy, als een oovertreffelijk Prins uyt verscheyde natien, om zoo diergelijke inborsten te deeg te doorgronden, verzaameldt hadt, en om alle minyver te weeren, die onder de Grootte gaaren huyst, als meede, om alle te woelige driften te besnoeyen, wilde hy mondeling ieder hooren sprekken: Hy wist wel dat ieder wel getugte liever van den meester wil geplaagdzt zijn, als van de knegt getroeteldt, derhalven hy, by naamen als hy daar gewaapender handt quam, dus door zyn teegenwoordige agtbaarheydt alles kragtiger zou bestellen; was nu hierom al zoo ver gekoomen, dat hy niet alleen alles 't zijner reyze vervaardigden, maar ook zijner toefstel alrede de omgeleegene Vorsten kundig maakten, om alle quaad-agterdenken, dat oover zoo buyten maaten toefstel zou moogen ryzen, weg te nemen, met eene die geen, die dat van nooden hadden, latende doorgang door haar landen voor hem en de zyne verzoekken: Nu hadt hy al last gegeven alle posten, en haar geleegendtheydt af te teykkenen die hy door most, op dat hy dies te kennelijkker, en keurelijkker alles bezigtigen zou; Dog dees al te gezogte nettrigheydt gaf het werk maar te styver, en onaantrekkelijker standt: En dat dit werk min waarschynelijk affschilderde, was zyn ooversneedige zoons *Kaarels* inborst, die hy slaag aan de *Neederlanders* booven gunstig hadt bemerkt, welk zoo hy mee nam, vreesden voor een te harden voorspraak in haare strafbaare zaakken: en liet hy die t'huys, vreesden hy dat hy hem zulk straffen in *Spanjen* te vinnig zou betaaldt zetten, daar hy wat wist ten mishandel der *Neederlanders* by der handt zou vatten: En *Spanje*, wiens opstending door zyn Vaders wel eer vertrek gereezen, tot een vry ge-

vaar-

PHILIPPUS II CONINGH
VAN SPANJE.

Partijk wer
en dees Pri
kerwel al v
ner vertre
fche Bever
zer Mann
die zig al
laaren de
's Koom
naamen de
alle hulpm
bekoom
ktaag, en
rig verwa
meer twijde
ve alzoo zee
dat zoo by
lands re val
gehilde dar
geboort
dare byten
man wat die
finan, wi
dus re bed
Pranities w
de meerd
rype gebo
de dity
dit op t
den K. Rom
man ei zond
De vrom
van Nider
dees her
Een ere
dangge
leegze me
Dawers d

vaarlijk werk, was nog diergelijk een pots niet ontleerd, en dees Prins *Kaarel* wonder toegedaan. Hy hiel zig lijkewel al veynzende, en liet alle waarschyneljkheen zynner vertrek vervaardigen, om dus altoos de *Neederlandsche* Bevelhebberen in goeder pligt te houden, om den *Kayzer Maximiliaan* te dankbaarder, en heuscher af te zetten, die zig als goedeman in de *Neederlandsche* opfending-in laaten dringen wou. Dit veynzen bekragtigden aardig's *Kooninks* quynen aan de derden-daagsche-koorts, bynaamen daar hy staag aan 't zoeken, en gebruykken van alle hulpmiddelen bleef. Hy nu ten laafsten verquikt, en bekoomen, door spijt, en toorn, oover de gestaadige klaag, en quelbrieven van *Margreet*, doet alles zoo yverig vervaardigen, dat schier niemant aan zyn vertrek meer twyfelde, welke nogtans *Margareets* volgende brieve alzoos zeer weerhouden kosten, daar zy hem in schreef, dat, zoo hy voorzigt hadt met gewapender magt in *Neederlandt* te vallen, by de *Neederlantische* Prinfschen vast was getfeldt dat zy booven, en buyten haar schuldige pligt, en gehoorzaamheydt met alle in, en uytheimsche magt hem daar buyten zouden zien te weeren, 't geen hem, die een man was die op zyn alderstipst bleef op zyn agtbaarheydt staan, vry speet, hy hiel zig dan wat koel al voort, mits dus te bedugten stondt, dat hy anders de waapenlooze *Pronvinsien* wederom inde waapenen helpen zou, en al de weereldt kundig maakken, dat hy slegts laalijk van de zyne gehoondt wierdt, een wenschelijk stuk werks voor de digt aangeleegen Prinzen, die dit sineulndt vuur niet als op 't zeerft zouden zien op te blaazen. Hierom wilde den *Koonink* nergens anders in beraaden zyn, dan of hy met of zonder waapenen *Neederlandt* in zou trekken.

De voornaamste in staat en agtbaarheydt deezer Raadt was *Roderijk Gomes à Silva* Prins van *Ebore*, weshalven dees het eerste zijne goeden Raadt uytte, voorslaande: *Het een averegts werk te zyn, datmen vreedige, en onderdaanige met waapens lastig vallen zou, en dus haar digtgeleegene makkers t'haaver hulp ter gelijke waapenen opruyen: Datmen aldaar het vuur der Inlandsche oorlog't meest ver-*
hoe-

boeden most, daar die aanleggende gereedt staan om dat aan het vlammen, en blaakken te helpen, en de Lesschers veer van handt zijn; by naamen als dat niet te blussen is, zonder gevaar der Lesschers: Te meer het zeecker is, dat alle schaa-de, die de inwoonders in Burgerlykke beroepen, en Oorloogen ooverkoomen, haars Prins het meeste trefte: Nu was van 's Kooninks Zuster, wat tot nog toe in de Neederlanden misdaan was, genogzaam weederom geboedt, en te regte gebracht; en viel hier voorder nog iets te winnen, dat dat geen lyzen meer waayen, maar zielen, en zinnen, daar waapens geensins, maar minnelijcke troetelingen toe van nooden waaren, dat met dees Prins zijn inborst veel meer, als dat ander oover een quam, gelijk meede met de Neederlandsche gemocderen, waar van zijn Vaader onverzettelijck wis, en waar hadt gesproocken, dat daar geen volck ter weereldt en was, die haar vinniger teegen alle slaafelijckheen kanten, en als zy maar Vaaderlijck en gunstig wierden behandeldt, minnelijcker haar het zelfde ondergaaven; Waar meede hy verviel op die boovenmaatte kosten, die zoodaanig een togt verslinden zou, al de gevaarlijkheen die daar in te verwagten waaren, en de te spytig een hoon diemen daar ingeboorne vorften in eè aan doen zou, onder welk het nog zoo verwerdt niet en was gereezen, dat zonder yzer, of stukken znijden niet te offenen en was, zoo dat alles wat buyten Spanjen gunt te doen was, makkelijck genog van verre te verregten zou zijn door des Prinzen agtbaarheydt alleen, dit beaamden s' Kooninkx Biegtvaader *Fresneeda*, en des zelfs Geheym-schrijver *Anthony Perez*, Luyden van zeedige zagtzinnigheydt, en oovergaau in vrede-raadtslaagingen.

Doe viel het d' Hartog van *Albas* beurdte, die voorsloeg, *Hoemen* met alle gaanwigheydt, en zagtzinnigheydt niet anders te weeg en hadt gebracht, als d' opstendigers slegts in haar boosheydt versterkt, en den Koonink zijn agtbaarheydt verzwakt; dat 't verzoek der Neederlanders, om van Spaansche bezetting vry te zijn, maar enkel strekte, om vryer in haare boosheeden voort te moogen gaan; met gelijkkerinzigt *Granvel* daar ook nyborzende; Waar naa het op een schelde, *schempen* (zoo met schrift, als woorden) myuen, Kerk-
plon-

plonderen, en aller Heyligdom-schennen uyborst; jaa zoo veer dat zy met haar tieranniglijk drieschen, en dreygen als alles doordrongen, dat zy maar dorsten vereyschen; om welken haars gelijk Kayzer Karel wel eer, door kundigheyt haaver inborsten zig genootzaakt vout door gewaapende magt de zelve tot haar schuldige pligt te dwingen, wel verhoedts alle zagter middel agterlaaiende; en dat was hem doe alles om een Stadt slegts te doen; Maar dees aller Landen opstending was een zonde teegen Godt gelijckelijck, en den Kooning gedaan, die, schoon nu in rust schijnen, niet als nieuwe kragten, afwagten, om die, zoo haast zy de schrik van boedi, en wraak hadden afgeleydt, in het werk te stellen; even als de slangen, die men zonder letsel's zwinters handelen mag, mits haar fenijn dan kragteloos is, hoewel zy dat eevenwel nog by haar hebben. Hier by haalden hy nog veel vinniger op, zoo aangaande het opregten van een vereyst Leeger, als de maanier om haar op het veyligste in Neederlandt te krygen, zoo gaau, en net naa vereysch, als dat een welervaaeren krijgs-ooverste zou kunnen doen, en vry te treffelijcker als al die raadtslieden, dat de regte Soldaaten geenfins en waaren. Den Kardinaal *Spinooza*, die maar uyt maatige beginzelen geklauterd was tot d'Opperhoofdigheyt oover alle Geloofs-onderzoekkers, en voorzitter in den *Kastiljaanschen* Raadt, wiens agtbaarheydt in *Flip* zijn Hof tot zulk een ontzag gesteeen was, datmen hem de *Monarch* van *Spanjen* bynoemden, zocht met alle magt dees Raadt te styven, meest om de Kerk-schenderyen hoon, en sijnadt de Geloofs-onderzoekkers aangedaan: Wat scheelden dat hem, hy zou haar wel van zijn *Purpre Kaproen* houwen.

Hier naa hief den Hartog van *Feeria* op, een zeer minnelijk, en liefstallig perzoon, mee toestaande dat 't werk van *Neederlandt* tot zijn regte schikking wel eenige hulp-middelen van nooden hadt; Dog dat die eer door konst, al kragt moften angeleydt worden, betaamende 't gunsche een Prins meer, mits hy door dit zig zijn onderdaanen te gelijk maakt: Dat 't voorbeeldt van de *Gentsche* dwang hier luttel slaagdt, mits doe het heele landt in vrede was, 't geen nu eendragtig aan het muysten,

die derhalven tot haars zaaks verdediging , en 't ontvugten aller gevaar gehouden zullen zijn alles op te zetten, en te waagen : Waar en booven de toetandt van zaakken heel anders doe was als nu, dat doe den Kayzer, en Landt-voogdt een was, en met hem den Engelsman in vrede verbonden, en den Fransman aanraader van dat werk, daar nu alle die booven-vermoemde heel anders zijn, die enkel groeyen zonden, wisten zy het volk aan het myten te helpen, die zy met alle magt daar ligt in zonden zoeken te helpen, weshalven niet noodiger als vreedzaame hulp-middelen aan te wenden, waar mee het gescheurste in Neederlandt ligt weederom aan een zou groeyen ; Dog haar met de waapenen aan te willen gaan, was het bevoorderen, dat den aanvanger die waapenen zelfs deerlijk zonden quetsen. Den Koonink, die wel meest geneeygd was tot *Albas* voorslag, wou doe lijkewel die niet zoekker staaven ; en woelden doe hert teegens een *Roderijk*, en *Alba*, geene om den Koonink by zig in *Spanjen* te houden, die hy in alles verhoopte op zijn handt te hebben, bynaamen zoo zijne meede-yveraar *Alba* naa *Neederlandt*, en buyten het Hof wierdt afgevaardigt, die hy wel wist alleen dit pak zoude toe vertroudt worden : en dees om den Koonink met zig te voeren ; voor eerst om *Roderijk* zoo veel magts niet te Hoof by den Koonink te gunnen ; ten anderen, om dat hy kans zag om hier in alles met den Koonink alleen zou doen, en laaten zijn : ten laatsten, bevroedende meer gunst van den Koonink door dees togt te verwerven, als hy te Hoof had te verwagten : Hoe noð hy die zonder de Koonink doen wilde, koos die lijkewel, voor het 't Hoof te blijven. Dit lukten hem zoo, door dien hem den Koonink koos tot dit goedt, hem met een goedt Leeger voor af naa *Neederlandt* lastende te gaan, en wien hy vast beslooten hadt te volgen, niet teegenstaande al het ontraaden van sommige, welke voorzigtigheydt hy begeerde te willen schijnen, te volgen, zeggende, hy door die Waapentogt 's volks gehoorzaamheydt, en vrede geenfins wilde steuren, maar op dat daar door alleen slegts te deeg bezorgd zou zijn de Landt-voogdt zijn verzeekerdtheydt, en glinsterende agtbaarheydt.

heydt, wanneer hy door zulke dromme gewaapende uyt-schitteren zou.

Den Hartog van *Alba*, volgens zijn last met eenigen *Spaanschen Aadel*, en twee zijner Zoonen, *Don Frederiko*, en *Don Ferdinando de Toledo*, en eenige soldaaten te *Bercelona* scheep gegaan, geraakt te *Genoa*, en van daar tot *Ast* in *Savooyen*, alwaar hy zijn Leeger monsterdt, het zelve bevindende te bestaan in 9000. oude *Spaansche* voetknegten, 7000. *Savooyaarden*, en *Italiaanen*, en 1000. ligte, en andere paarden, met een heel deel jongens, trofsen, en ander schuym. Aldaar maakt hy *Chiapin Vitelli*, Marquies van *Cerroone*, zijn Veldt-Ooverste, en *Gabriel Carbellicone* Groot-meester van 't Geschut; onderwijl most hy dus voor by *Geneeven*, welke plaats *Kondee*, en *Koliny* wisten stark van *Zwitsers* bezet te zijn, waar meede zy goede gemeenschap hadden, tot treffelijcken hulp van de zoo yselijk gedreygde nieuw-gezinde, derhalven spreekken zy haar Koonink dus aan: *Dat hy nu de Waapenen aangrijpen zoww, eer hem zulk een te wenschelijk een kans ontschoot, om zig oover dat volk nu te wreekken, dat staag de Fransche Naam zoo haatig was geweest. Dat hy nu het puyk des Spaanschen Aadels en Krygsmagt hadt in zyn handt om die te verstaan, terwijl het heel belemmerdt, en vermoeydt was door de engte, en route der weegen, wouden haar de Fransche nu aen de eene kant, en de Geneeffsche, en Zwitsers aan de andere kant te deeg eens op het lijf vallen; waar mee al Flip zyn treffelijkste magt, zoo in Spanjen, als Italien geveldt zoww leggen, waar door dees Koonink onkeerlijkke kans zoww krijgen, om 't verlooren Milaan zig weder i'onder te brengen, of woumen voorder 's Fransche Krygsmagt de Neederlanden invoeren, men alles daar voor haar oopen zoww vinden, door dienieder een haar willig en bly inneemen zoww, om dus van 't Spaansche juk en tyranny ontslaagen te zyn: en wou dit bey nog niet lukken, zoww men altoos in lang geen Oorlog van die kant hebben te vreezen, die zoo een Leeger verlooren hebbende, zeer laat by zouden koomen, eer zy wederom die schaade geboedt hadden. Kondee beloofde fluks hier toe, wou den Koonink hem vergunnen volk te wer-*

ven, en Leeger van 50000. Mannen. Dog *Karel* al te bang voor die te magtige *Flip*, en bevreesdt uyt die uytheemsche een inlandsche oorlog te broeden, verwerpt geheel dees raadt, en met eene de *Neederlanders*; Dog by naamen die van de *gezuiverde Godts-dienst* voor die tijd haar eenigste weereldtsche hoop, en heul.

Alba dan trekt dus, buyt en alle hinder, zeven mijl voor by *Geneeven* maar, koomende dus door *Borgonje* en *Lottelingen* in *Lutzenburg*, het geen *Magareet* gaaren belet hadt, schrijvende den Koonink: *Hoe Neederland nu wederom vol rust, en vrede was, en alles wederom ter ouder Godtsdienst, en gehoorzaamheydt was in gevleydt; waar by daar binnen magts genog, om dat zoodaanig te be- waaren, als dat nu gewonnen was, waar toe om gantsch te voltrekken, niet meer voorder van nooden was, als 's Kooninks enkele teegenwoordigheydt; wiens zoo grootte, en nu onmoedige krügs-rusting en kost den Koonink niet anders als grootte kosten veroorzaakken, en Neederlandt zÿn uysterste armoë brouwen, wiens gerugt alleen alree een hoopen desijge kooplieden, en nestere ambagts-lieden, het landt hadt doen uyvollieden, waar door meede voor wis alle handel ter Zee stuyten zou; En waar door gehoonde Grootten, die met zoo een minnelijcken yver het Vaaderlandt in vrede hadden, en rust gebracht, en de verbanne Eedelen eens wisselijk wederom met groot woeden, versterkt met een starken, en meenigte van de gezuiverde Godts-dienst, zoo uyt Frankrijk, als Hoogduytslandt, binnen Neederlandt wederom te verwagten waaren, en dies volgens men hier te bloedig een Inlandschen oorlog hadt te verwagten, wiens eynde in weeler eenwens verloop niet af te wagten en was, niet als alleen sijtelijk door de onverzettelijke haat, en halstarkheydt der inboorlingen. Badt den Koonink, hy zÿn averegtsche beraading, die hem ter Waapenen dus veer vervoerd hadt, af leggen zou, en zÿn Neederlandt Vaaderlijcker, als Kooninklyk by zou koomen, en brengen dus t'aldergewenste eynde, dat zoo lukkig, en voorspoedig, alreede dus veer gebracht was, om dat dus met zÿn zoodaanige teegenwoordigheydt, en wijsheydt in dus een oovergelukkig staet eeuwiglyk te doen verouderen.*

Maar

DUC DE ALBA .

Maar hoe
te slaan?
praat. n
in onver
te vast b
lijk by z
zal, en
den, e
ren uit
dees go
zy sch
te geme
jen me
allen do
wri schij
men mog
nink kom
nij inma
die te ha
walgden.
Zoo ha
hem de G
vergeril
Ebdelen
en verwe
cus Ther
een te v
leggen z
maar by
dat oede
Gest, en
leyde by
Eingeluy
die hem h
hant hier
Bouff, de
handt ter
loof verro

Maar hoe oovervinnig trefte het teegen de spoor agter uyt te slaan? Ach! 's Heemels gestemde plaagen zijn met praat, nog daat te weeren, te kleyn een heul, en hulp in onverdraachelijkke rampen, dees zijn *Neederlandte* vast beschooren, dies blijfde den Koonink onverzettelijck by zijn voorneem, dat hem en de zijne eenwig snerten zal, en moogen dus zijn wreede, en onlijdelijkke Raaden, en Dienaars, haar woedende lust naa haar begeeren uyt laaten hollen. Derhalven al het antwoordt dat dees goedtaardige, en voorzigtige *Vorstin* bequam, was zy acht Scheepen ten minsten toe zou rusten, om hem te gemoedt te zeylen, die alles vervaardigden, om van *Spanjen* met de aldereersten af te steekken, het geen zy niet alleen doede, maar booven dat, verscheyde Beede-daagen uyt schrijft, dat den Koonink dog behouden ooverkoomen mogt, welk toefsel dit toneel vereyste, daar 's Kooninks komst op wierdt verwacht, om zoo *Albas* een waynig smaakkelijcker onder die *Neederlanders* te maakken, die te hartogtelijck dog, van die al te trots, en wreede, walgden.

Zoo haast hy nu te *Theonville* gekoomen was, koomen hem de Graaven van *Lodron*, *Obersteyn*, en *Schauwenburg*, vergezelschapt met *Egmond*, en verscheyde Grootte, en Eedelen meer, uyt 's *Landts-voogdes* haar naam begroeten, en verwellekoomen: Uyt welks gelijcke inzicht *Alba Francois Ibarra* naa *Margareet* hadt afgevaardigdt, als ook met een te verneemen, waar hy zijn volck, om wat uyt te rusten, leggen zou: *Margareet* had haar *Brussel* graag hier af verloft; maar hy zey, 's Kooninx zeekerheydt, en agtbaarheydt dat anders vereyste, weshalven hy dat zelfde daatlijck oock te *Gent*, en andere plaatfen verdeelende: *Lodron* met de zyne leyde hy te *Antwerpen*, gebiedende *Mansfeldt* hy met zijn *Hoogduytsche* die stad zou ruymen, en het bevel, dat de *Vorstin* hem hadt bevoolen, *Lodron* zou oovergeven. *Alba* komt kort hier naa, bestoudt met meenigte van Eedelen, binnen *Brussel*, stappende regt naa de *Vorstin* haar paleys toe, welks handt ter vaardt gekust hebbende, hy zig in 't *Kuylenborgs* hof vertrekt, terwijl de *Vorstin* dat van den Koonink in hiel.

Des daags daar aan gaf hy zijn bevel-brieven haar te leezen , daar hy meede uyt Spanjen was gekoomen , met inhoudt , dat men *Alba* gesteldt hadt in het opperste gezag oover de *Neederlandsche* Waapenen , latende de Burgerlijkke Regtsdwank onder het Opper-bevel van *Margareet* , waar naa hy haar heel pragtig quam bezoeken: *Margareet* , die een koorsje een keer , twee , of dry gequeldt hadt , ontfing dieshalven vry flaaun , en koeltjes deezee preutse , een aardige dekinantel , waar onder zy voor d'eerste reys zijn te preutse hoogmoedt een douw geeven kost : Hy lijkewel betoonden haar alle ontzag , en agtbaarheydt die men een Kayzers Dogter , en zijn Landts-Heeren Zuster zouw moogen doen , en naa hy ieder hadt doen vertrekken , toonden hy haar een vry breeder last des Kooninks , als hy haar daags te vooren toegezonden hadt , met onthoudt , hy niet den Oorlog alleen naa sijn believen mogt bestieren , maar ook starkten naa sijn behaagen op mogt regten , Vroedtschappen , en Overheên mogt aan en afschaffen , en de oorzaakken der voorgaande beroerten mogt naavorfen , en de zelve t' zijner wille straffen. Hier op vraagden hem de *Princes* , of hy daar ook iet nieuws in de zin hadt ? Waar op hy antwoorde : Van vry veel , die dees saamen komst niet al lee uyt te leggen ; dog dat hy ter gelegener stondt alles met haar af-handelen zou. Zy hiel haar in dit antwoordt ongebelgd , en prees doe 's Kooninks raadt , en voorneem , zoo die slegts zoo beleydt wierdt , dat die nieuwe , en nog teedere , en nog wat te waggelende *Neederlandsche* vrede , het jonge loof slagende , met al te rou een bouw niet te zeer mishandelt en wierdt. Daags hier aan wierden zijn bevelbrieven in den Raadt oopenbaar geleezen , en daar naa de gemeente door den druk kundig gemaakt.

De *Princes* alleen zijnde , schreef haar Heer , en Broeder dees volgende brief: *Die zoo oovergrootte magt , en dat zoo groot een tal soldaaten , als u Majesteydt den Hartog van Alba hebt believen te geeven , moet weeten het eerst u Agtbaarheydt vry te krenken , en het laatste de vervreedigde staat der Provinzien vry zelfs averegts te zijn. Dat verschey-*
de-

de nu van die, welke onvermoogens waaren de al te zwaaren last haarer soldaaten te verdraagen, of aan haar genaade wanhoopen, of vreesden in al te onverdraachelijke moeyelijken te vervallen, het landt dieshalven uyt waaren gevugt, haar geldt, en wat zy los, en mee kosten krigen, mee voerende, of stonden om zulks te doen, welk tal nu omtrent de 100000. zouw kunnen vullen. Dat nu haar, en de overbleevene haar hoop, die zy in zyn komst stelden, haar voorder daar nog in het leeven behiel, welk hoe wisser van de Provinzien wierdt afgewagt, zy onder Wakken als Admiraal, in plaats van Hoorn voor vier daagen, met neegen scheepen, braaf van volk, en alles voorzien naa Spaanjen afgevaardigt hadt: Zoo hem nu moochelijk geraadener hadt gedagt zyn komst voor een tyd nog uyt te stellen, zoo hadt zy van harten, men haar die nu neegen jaaren het Neederlandt bestierdt hadt, van die al te grootte daagelyksche moeyelijken geliefde te ontslaan, zonder zyn mildaadigheyt eenigfins te krekken. Haar yverig aan staan, en het onverwagdt en haastelijck verzeekkeren van Egmond, en andere Grootte, deè te ligter haar eysch verwerven.

Alba wou 't beginsel zijner Heersching berugt maakken met het straffen van sommige verdagte, en laalijk beschuldigde Neederlandtsche Grootte, en Eedelen, op dat dees aan kant geholpen, waar op het volk het meest haar nog vertroude, dan die voortaan niemandt meer vinden en zouden, daar zy haar oogen met regt voorder op zouden moogen slaan. Hy vleydt dan in zijner eerste aankomst Egmond geweldig, en dat dies te meer, om Hoorn daar mee door te verlokken, en te verstrikken, die luttel zins hadt, in dit eerst onthaal, dat hy liever gewenst wat veer daar buyten te zijn; een quaad voortspook, daar hy deshalven zelfs van Egmond oover wierdt beschropt, aangezien dit hem zoo euvel dreygde, als den andere het bevroede: op een wijs zoekt hy Hoogstraaten mee te verlakken, die hy naa zyn Ampts-waardigheyt, en vereysch te Brussel ontbiedt, om daar de gemeene zaakken te helpen bevoorderen: Dees hadt zig al op weg naa hem toe begeeven; dog om voorgaande ziekte nog wat verzwakt, quam zeer

lankzaam voort, welke onderweeg kundig gedaan, het niet al te wel te Hoof toeving, een hoopen radder daar van daan hem spoeyden, als hy dat heen gedaan hadt. Op die zelfde dag hadt *Alba* belast, men met het minste gerugt *Kaazenbroodt*, een der oude Verzwoorene, en Geheym-schrijver van *Egmond*, zou in verzeekering neemen, wsegelijk hy meede belaste van de *Antwerpsche* Burgermeester *Anthony Straal*, een innerlijke geheymen Vriend van *Oranje*, die men door een brief des *Vorstins*, aanmaanende hy by *Alba* zou komen, om hem zijn stads zaaken te deeg kundig te maakken, die, hoe wel van schrik ingenomen, geen komit durfde weygeren; dog naau buyten de Stadt zijnde, wierd voort gevankelijk door *Lodron* naa *Brussel* toegevoerd.

Onderwijl roept *Alba* den Raadt by een, waar onder *Aarschot*, *Egmond*, *Hoorn*, *Mansfeldt*, *Arenbergh*, en *Barlamont*, waar by ook *Albas* basterd *Don Fernand* zat, als meede *Vitel*, *Sorbellon*, en *Ibarra*. *Alba* zat vast den Femeelaar te maakken, eer hy, waar men op beraadflaan zou, wou uyten, om dus eerst de boode af te wagten, die hem bewuif zou maakken, dat *Kaazenbroodt* en *Straal* gevanke-lijk daar waaren; waar naa hy fluks de Graave *Paciot* roept, op dat die den Raadt zouw voor houden, op wat maanier, en hoedanig men het *Antwerpsche* Kasteel opbouwen zou, 't welk gedaan, hieten hy den Raadt scheyden. In het weg gaan, roept hy *Egmond* alleen, lijk of hy die nog wat geheymen hadt voor te houden; hy ziende een deel Ooverste in de naaste kaamer al vergaardt, en vaardig, barst *Alba* uyt: *Blijf hier Egmond, mits des Kooninks bevel dit is, dat men u hier bewaaren zal, leg derhalven, uyt zijnen naam, u deegen af.* Hy verstormt oover zulk een onverwagt bevel, en ziende hem van een hoop welgewaapende omcingeldt, gaf zijn deegen oover, zeggende: *Ummers heb ik met dat zelfde staal des Kooninks zaakken dikwils niet ongelukkig geredderdt, en beschermdt.* Waar meede hy voort van die Ooverste in een Kaamer alleen geleydt wierdt; *Albaas* basterdt de onderwijl *Hoorn* akkax zijn uytgeley, en wat afgezonderdt, geboodt hy hem, dat hy zijn deegen af zou leggen, en zig *Albas* gevangen geeven, agtervolgens Kooninks last,

waar

waar naa hy in een andere Kaamer geleydt, van gelijke, als den eersten, wel te deeg wierdt bewaardt. Het volk dit verneemende, schollen even zeer op *Albas* leydere streek, en *Egmondts* al te los, en ligtvaardig betrouwen, die *Oranjes* voorzigtigheyd al zoo zeer roemden, van wien zy nog t' herstellen van het verdrukte Vaderland verhoopte, het geen zy met dit gevangen neemen ten deele voor gevangen hielden. Zelfs *Granvel* te *Roomen* dit gevange neemen verstaande, vraagden, of den *Stilaardt*, dus toenaamden hy *Oranje*, hier niet onder en was? Zoo men hem zey van neen, zoo en hoeft *Alba*, zeyd' hy voorders, zijn netten nog niet te droogen te hangen, aangezien de beste vangst nog niet onderschept en was, en al zijn vangst maar nog enkel niet.

Straks naa het scheyden des Raadts, zendt *Alba Mansfeldt*, en *Parlamondt*, twee Mannen van grootte agtbaarheydt, by de *Vorstin*, die haar dees zaak kundt maakken, en voorder zeggen, haar gelief dees stilligheyd ren besten te neemen, al zoo die was volgens duydelyk Kooninks bevel, om die van alle opspraak oover dit werk te bevrijden, die de oover-onderdaanen in alle minnelijkke agtbaarheydt behoorde te zijn. Mits *Margareet* hier meede most te vreedden zijn, verkropten zy haar spijt, bezeffende, dat alle magt aan *Alba* opgedraagen zijnde, zy maar nog Bevelhebster van naams halven slegts was, akxkakx om dat nog een van den huize van *Oostenryk* het *Neederlandt* zouw bestieren. Zy voorder verstaande hoe den Koonink zijn reyze nog ses maanden op hadt geschordt, en hoe langer hoe meerder met haar bykwee gepijnigt wordende, zendt *Machiavel*, een van haar Hofjonkeren, te Hoof, dat die den Koonink 't verzeekeren van *Egmondt*, en *Hoorn* zouw verhaalen, en voorder verzoekken: Dat zy, om haar gesondtheydt weederom te bekoomen, door den Koonink, van haar nypende zorgen mogt ontslaagen zijn, en de Lande uyt vertrekken, mits zy daar met eenal te naauw bezette magt, of liever magteloos geboo; dies wat Kooninks oorbaar, of loffelyk voor die, die een Koonink niet verontwaardigden zijn Zuster te noemen, dat stelden zy in zijn bedenken: dat sy voorder by haar hadt vast gesteldt, alle oogenblikken haarers leevens gestaadig te

bestieren, naa hy dat zouw believen te maaken of te wenken, gelijk een Dienstmaagdt, die zyn Majesteydt behoort onderdaanig te zyn, past. Onderwijl vervolgden de Princes het Landt-bestier, zoo veel de Borgeren haar pligt aan gaat, met even grootte yver, als voeren, beginnende eerst het vlugten der Inwoonderen, om de te onverdraachelijke lasten, die alle daag vast aangroeyde, te besnoeyen, en zelfs met oopenbaare plakkaaten dat te verbieden, waar door thien voornaame Kooplieden van Doornijk, die van Zeelandt naa Engelandt' meende oover te strekken, aldaar wierden aangehouden: Voorder, mits binnen het Landt nog vele van de gezuverde Leer waaren, welke ziende hoe het de haare vry wat treffelijker in Frankrijk ging, als hier, gingen, om meerder zekkerheydt, en minder lijfs gevaar, aldaar haar leeven waagen: welk verloop (tot al te groot een schaade voor 's Landts welvaaren) zy met gelijke Plakkaaten verboo.

Onderwijlquam Machiavel wederom van Madrid met verlofs-brieven van vertrek aan de Vorstin, die tot het beleeftste, jaa gezogtste, bedankt wordt, en ontslaagen, om haar gemak, en lust meer, als 's Landts oorbaar, met belofte van behoorlijke vergelding: Hier meede geef zy Alba 't gantsche bewindt in handen, schrijft aan alle Grootte, en Staats-persoonen, hoe het haar leet is, dat zy mondeling van haar geen afscheydt neemen en mag, mits zonder 's Kooninks verlot, geen vergaadering van Staaten mag beroepen worden; maar vermaandt haar, Godt en den Koonink getrouw te blijven, en te bedenken, met wat yver, geneendtheydt, en minzaamheydt zy haar geregeerd heeft, verhaalende hier mee by haar jaaren-tal, en al haar doen, beloovende, zy gestaadig, zelfs na haar vertrek, alles aan zal wenden, dat zy bevroeden zal kunnen te strekken tot heyl, en voorder spoedt der Neederlanden. Hier meede quamen de voornaamste van gantsch Neederlandt, om voor het laatst Margareet de handen te kuffen, en haar veel geluks op haar vertrek te wenschen, alle met grooten hartewee tot schreyens toe, zy nu dus jammerlijk in Landt-bestier molten ruylen. Hier meede vertrekt

trekt die deftige *Vorstin* op den 9. February 1558. worden van *Alba* uytgeleydt tot 's *Brabandis* grenzen toe, en van verfcheyde *Neederlandschen* Aadel tot heel in *Hoogduytsland* toe, in *Italien* koomende, wierdt van haar Man *Oktavius* op het minnelijkt ontfangen. Hoe zelden jonge koomen die d'oude verbeeteren, voelden *Neerlandt* doe het best, wien teegenwoordig zoo ooverheevig een slag dreygd, dat niet anders daar van, als 't deerlijk storten, en verzinken te verwagten schijndt. Men zeydt van elk een duyvel zijn maandt, zoo mag *Duk d'Alba* daar wel twee hebben, hy moet nog een weynig voor af woe-den, eer mijn Prins hem op het treffelijkt kneldt; want een bezwijnde te vermoorden, is luttel roems waardt; maar een dappere, een welgemoede, een deeg gewaapende aan te gaan, te bevegten, te verslaan, dat 's keurelijkt heldaadig, wy zullen hem reeks-vervolg haast bykoomen.

Zooder voorspook van heyl, of ramp is, heeft zy wis haar rol gespeeldt in *Albas* komst; schrik, wil men zeggen, een bondig ruygenis van een vaste plaag: nooydt iet schrikkelijker in de *Neederlandsche* gemoederen iets, als *Albas* komst, nooydt iet dat haar yfelijker plaagde, als die zelfde Eer yemandt nog te deeg kost zeggen, waar in die Man haar hadt verkort, of waar zy in voor hem eygentlijk vreesde, wisten zy meer iet euvels slegts te bedenken, dat alzoo ligt ontschieten kost, al schien, als het regt te noemen: maar dat ieder een (geen ook uytgezonderdt) schrikkelijkt afkeerig van hem was, en bleef, is wis en zekker; en dat daar ook niet een enkele en was, die voor zig, of de zijne niet yfelijkt van hem geplaagdt en wierdt, is alzoo zekker: te meer mi's *Neerlandt* doe wat gezuyverder van dat uytheyms schuym, en graau was, en die oude stammen (eer voor goedt agtende) 'r meest haar zogen door Houwelijcken onder een verknogt te maakken. Dat is altoos zekker, dat hy den Koonink zoo veer vervoerd hadt, dat hy geen fout met zagtigheydt meer zou doen boeten, tot welk uytvoer hy gesteldt zijnde; wat was dan van zoo een wreede af te wagten, als het alderwreestte,

ste, te meer hy door een onverzettelijke *Spaansche* wreevilghedyt, op het alderwreedst teegen de *Neederlandsche* verdraagzaame zagzinnigheydt geheel gekant was, en averegts by averegts koomende, moet een van beyden, of bey te gaar, tot niet.

Men moet bekennen, wilmen reyns gaan, dat in de *Spaansche* Kooningen vry wat meer van 't *Oostenrijksche Huys* haar aardt, als regt *Spaans* zat, by naamen naa dat uyt *Flip* de *Schoone* zijn naa volgers sprooten. Want oover slaande regt een *Spaans* gemoedt, was dat altijd vinnig, bars, en wreedt, wel vereyfelijk voor het *Kristendom*, doe zy als de uytterste gelegen, die afgryzelijke invallen der *Sarasynen*, keeren mosten, die t'elkens minder niet en scheenen, als heel *Kristenryk* af te zullen loopen, keerende die niet alleen met haar 2. 4. 6. jaa 10. honderdt-duysenden; Maar ook die zelfs zoo haavenende, dat daar af geen zoo groot, als kleyne, te regt en quamen: Waaren dat doe geen Mannen geweest als voorhaaldt, men hadt te waareloos doe 't *Kristen* bloedt geplengdt: Maar dog, waar past het pafelijkste oover al? zoo wenschelijk, als teegen die wreedde *Barbaaren*, en *Sarasynen* barsche en vinnige waaren, zoo averegts quamen die teegen de vreeminnende *Neederlanders* te pas; het geen zoo by den *Spaanschen* Raadt, als Koonink was haachelijk geweest, met *Duk d'Alba* waaren te veel haatelijke plaagen daar uyt gebannen geweest met eene: Maar 'tis Kooninks, en Grootte haar cuvel hoe gebonden van magt zy haar agten, voor die dikwils nog te moeten zwigten, die zy te vooren tot al te hooger magt hebben verheeven.

Het voorspook kreeg zijn kragt wel treffelijk door de *Bloedt-Raadt*, een *Regt-bank*, *Alba*; toevertrouwt door 's Kooninks t'onbedagtheydt, om daar in kennis te nemen van alderley misdaaden, zelfs die maar (dat het ergst) te bedenken waaren, om de zelfde, zonder verder beroep, te bedienen te moogen straffen; en schoon die uyt twaalf Mannen bestondt, waar aan t'onderzoekken, aan *Alba* alleen het vonnissen hing; Waaren nogtans *Ian Vergas*, *Del Rio*, en *de la Torre* de dryvers, en dringers, welke
boo-

PHILIP, PRINS VAN
ORANJE.

boven alle
ren, welk
Niederlan
Grans
Bredero
door ha
bechuld
eych die
treffelijk
Ties, voo
ge misch
halven
wraaken
streek
er Maxim
zemij, d
vaardighe
door ha
hem, en
Keyser me
Vort van
om mond
breyden,
gelijk aan
daar geic
zonder m
voort, e
dees bo
by op de
rumen h
hadden.
Spaans
Lorven
en nog
ke, en
voore
daan,
jen toe

booven alle menschen, om het zeerst bloedt-dorstig waaren, welke euvel steef haar ingenoomen haat teegende *Neederlanders*. Hier voor wierden ten eerste gedagvaardt *Oranje*, *Hoogstraaten*, *Keulenburg*, *den Berger-op-Zoomer*, *Bredero*, en andere ontvlugte Grootte, en Eedelen, en door haar dagvaarder's Kooninks *Fiskaal* de klagten en beschuldigingen teegen haar in die Raadt ingegeven, en eysch dienvolgende gemaakt; waar op zy schriftelijk, en treffelijk antwoorden, hoe zy *Ridders* zijnde des *Gulden Vlies*, voor geen Regter te betrekken en waaren oover eenige misdaden, als voor haar hoofdt den Koonink, wes halven zy dees wetteloos regtbank naa billijk vereysch wraakten. Hier by en liet het de sneedigste *Oranje* niet steekken, maar zondt flukx sineek-brieven aan den Kayzer *Maximiljaan*, en andere *Prinsen*, en *Vorsten* des Kayzerrijs, dat het haar dog zou gelieven hem in zijn regtvaardigheydt de behulpeljikke handt te leenen, op dat door haar agtbaar voorspreecken, alle verschillen tussen hem, en *Alba* bymogten geleydt werden. Dit nam de Kayzer met zijn *Vorsten*, als voornaamelijk den Keurvorst van *Bayeren*, die met zijn schrift een Afgezand zond, om mondeling 't noodtwendig nog aan 't schrift te verbreyden, wel ernstelijk aan, en schreeven hier af wel deegelijk aan *Alba*, die trotzelijk maar antwoorde, dat wat daar geschiede, niet als door enkele last des Kooninks was, zonder meer: Onderwijl ging hy nefter met zijn zaakken voort, en zoo haast slegts de tijdt verscheenen was, dat dees boovenstaande waaren voor die Raadt gedaagdt, gaf hy op de *Fiskaal* zijn eysch, dat zy altemaal, door verzuynen hals-stark agterblijven, lijf, en goedt verbeurdt hadden. Hier meê bezet hy *Oranjes* Erffstadt *Bredaa* met *Spaansche* Soldaaten, rukten zijn oudtste zoon, die te *Looven* ter hooger Schoole lag, onaan gezien zijn teedere, en nog naau dertienjarige ouderdom, en die Kayzerlijkke, en Kooninklijkke bezwoore, en onverzetteljikke voorregt, en vryheeden die hooger School, daar van daan, en zendt hem, minder niet als gevangen, naa *Spanjen* toe. Hier naa doemden dees *Bloedt-Raad* nog, waar zy

maar

maar een pik op neemen wouden om Kerk-schendery, muytenty, keur-geloof, jaa die haar slegts die bendennaam van *Geus* om joks hadden aangemaandt, of wat zy begerde, aangezien booven haar, tot hooger, geen betrek stondt, die te bast, te zwaardt, te vuur, en op zyn alderwreedtst doemende. Lijk of haar woeden met menschen niet te verzaaden was, tijden zy ook aan huizen om veer te rukken, lijk of het die scheelde, of zy laagen, of stonden. Dat braaf *Paleys* van *Kuylenborg*, om dat de verzworene Eedelen daar juyft te mets raadt-pleeging hadden gehouden, wierdt geoordeeldt tot de grondt toe afgebrookken te worden, en daar in plaats een pylaar op geregt, met opschrift: *Op dees plaats stondt het Hof van Florentius Pallentius, 't geen nu ter aarde toe geslegt is, om het verzoekt geheugen van het verhaalde Eedt-verbondt teegens de Godts-dienst, het Katholijck-Rooms-Geloof, Kooninklijke Majesteit, en Vaaderlijkke Provinshen.*

'T was doe al oover tijdt dat een slaauhertiger, en veel onervaarer, als *Oranje*, om zoo veel onverzettelijk ongelijk, hem en de zijne aangedaan, ter wraakke om zou zien, en teegen zoo vinnig een hooner zig vyandt verklaaren: Nog is hy zeediger; eer hy zig ten oorlog toe rust, oopenbaardt hy aan al de weereldt de oorzaak dees zijn doens, en was: *Ter eere Goodes, ten dienste van den Koonink, tot Bescherming der eelendige, en verdrukte onderzaaten, en tot weerstandt, als nuytroeying van de onlydelijkke, en onwettelijkke Duc d' Albas Tiranny.* Naa hy d' *Hoogduysche Vorsten*, waar mee hy ten deele in Godts-dienst eenzinnig was, en ten andere gemaagschapt in Bloede, haar hulp, en bystandt hadt verwurven, met haar magt; als meede door toe gekoomen *Neederlanders*, en *Franjsche* gemoedigt, of door dees geloofs-dwang, of door haar onwettelijk geroofde vryheden, heeft een braaf leeger toegelust, bestaande in 44. Vaandelen *Hoogduysche* soldaaten, 4000. *Harquebeufiers*, zoo *Franjsche*, *Waelen*, als *Neeylanders*, en 7000. treffelijk gewaapende *Ruyters*, voorzien met 6. *Veldt-stukken*, en vier grootte, en voort al ander *Krijg-gevaar* naa vereysch, 't welk hy in dryen ver-

verdeeldt, om zoo op dry byzondere posten zijn Vyandt t' oovervallen, en afbreuk te doen. Het eerste deel beval hy onder *D' Huy*, en *Villiers*, nyt *Gullickerlandt* de *Maas* oover te steekken, om haar met *Hoogstraaten* en *Kokkevilje*, die in *Artoys* met een deel *Fransche* en *Neederlanders* laagen, te vereenigen, en langs die kant de *Provincien* in te vallen. *Lodewijk* en *Adolf van Nassou* met *Toost Schouwenburg* zouden *Frieslandt* zien te bemagtigen, en *Oranje* zou op het dapperst zijn gang in *Brabant* gaan. Dog d' eerste bende onder *Hoogstraate* wierdt al t' ongelukkigig van *Sandrius Avila* aangetroffen, die ten laatsten door oopenbaare veldtilag verwonnen, *Villers* en *D' Huy* gevangen mosten agterlaaten: dat ander wierdt al zoo ongelukkigig van *Koffee* oovervallen, en geslaagen, haar ooverste *Kokkevilje* naa *Parijs* gevangen gevoerd, en kort daar aan onthalt: dees krijg is van de quaadste niet, al en is het hier nog niet gebleeven, men zal hier nog oovertreffelijk Helden zien die alles wel te deegen zullen wreekken: wy moeten dan nu naa een ander oort toe, en zien het tweede deel dog gaf.

Twee fiere *Lecuwen*, twee meer als helden, met meer zulk uytgelezen aadel, en dappere soldaaten, *Lodweijk* te weeten, en *Adolf van Nassou*, waaren moedelijk het *Frieslandt* in gevallen, en hebbende met een sprong de *Stadt Damme*, met eenige mindere plaats en daarom heen, ingenomen, slaan haar by *Dollaardt* neer: Hier trekt haar den braaven *Aarenberg* (die's *Frieslands* bevelhebber was) met zijn *Hoogduydsche*, waar by hy nog eenige benden van *Henegousche* Aadel hadt bygevoegdt *Spaans* Regiment van *Gorzalva Brakarnotit*, woede *Nassousche* om op gewenster plaats haar treffelijke magt eens te deeg te toonen: *Arenberg* haar naa getreden, en tusschen *Winschot*, en het *Klooster Heyligelee* haar agterhaaldt hebbende, scheen daar ten Oopenbaare veldt slag (die hier geen van beyde met eeren kost ontgaan) zoo traachelijck, als de *Nassousche* woedende: hy zijn wagten toe schrijvende, de te hulp aantrekkende bende van *Megaan*, en *Marteninge*, waar oover van de *Spanjaars*, te moedig op haare oude

waar oover van de *Spanjaars* te moedig op haare oude
 Fiktoorien, die zy wel eer teegen een deel Waapenlooze
Wilde, of verwijfde *Italiaanen* bevogten hadden, met tro-
 ser hoogmoedt haar inbeelden, dit hantje vol volks maar
 een speelwerkje voor haar, wesnalven zy wat te schemper
 op *Arembergs* draalen smaalde, dat t'onlijdelijk voor dit
 manhaft gemoedt, hoe wel hy wist met wat meer als ge-
 meene mannen te doen te hebben, gunde dees verweende
Spanjaarden met haar schaade dit ook eens leeren mogten:
 hy steldt zijn leeger dan slagvaardig, en wagt de veldslag,
 zonder de te verwagte hulp, af. D'overmoedigen *Arem-
 berg*, wel weetende hoe quaalijk men uyt bekelnde leeu-
 wen klaauwen raakt, ziende den dapperen *Adolf* meer als
 heldelijk, zijn volk, wien hy alle voor uyt stapten, zoo
 treffelijk aan dringen, dat hy voor zig, nog de zijne, geen
 ontkoomen zag, hoopeloos waagdt het uysterste zijns sie-
 righeidt, schiet den voor uytstappende *Adolf* toe, ranst
 hem als een afgeregten heldt volmoedts aan, wordt van
 zijns gelijk, die niet als zoo een kans booven alle wensch-
 sten (want waar zoekt trotsche Leeu naa een schichtige Haas)
 verwagt en bevogten, zoo dat dees twee-strijdt, daar
 dog anders niet van te verhoopen was, haar beyde in
 t' kort het leeven kosten: de *Aremberghsche*, die maar onder
 de dapperheidt haares Ooverste streeden, ziende hem
 geveldt, wierden straks ligtelijk van *Adolfs* volk, daar elk
 een heldt voor zijn kop was, heel verflaagen, te meer het
 booven haar gewoone moedigheydt, nu woedende ten
 wraak uyt spatte, oover haar zoo gewilde, en geweniten
 Heer-ooversten spytig sneuvelen. Daar merkte men het
 eerst wat het puyk der *Spanjaars* teegen regtschapene
Hooghduydsche kosten verregten, daar snuykte men haar
 te trotsche hoogmoedt zoodaanig, dat die nooyt ten
 regter scheute weer en quam, hier bleeven op de plaats
 7. Vaandraagers, en vyf kappiteyns van de *Spanjaars*, met
 6. *Groeninger* veldt-stukken, en een hoopen Geldt ter sol-
 dy der soldaaten geschikt, en andere rykke buyt, verval-
 lende, als verdient loon, in hande van die onvergelykke-
 lijkke, die alles zoo niet kost behaagen, als haar tresten,
 het

LODEWYCK, GRAAF
VAN NASSOU.

P
het deertijke
in zijn Leve
alle (chijn
Wijke
buys, en
brarite
deren,
gen hu
het zo
had,
Fran
zijn M
den m
oover
vindh
zijn
bloed
die ee
hy og
Neder
tot n
tierat
cheli
om o
ken t
O
boov
29.
en e
Leer
hang
graaf
liën
gen
bukk
Viro
sche
broo

het deerlijk sneuvelen van die jonge Heldt *Adolf*, die in zijn Lent in zoo treffelijke Blossem stondt, dat, naa alle schijn, men daar van niet anders als booven wensche-lijke vrugten af te verwagten hadt; en mogt mee al de buyt, en verlies geensins haalen by 't neerstorten van die braafste *Aremberg*, een puyk van alle *Neederlantsche* Ridderen, die booven zijn eedeler afkomst uyt den doorlugtigen huyze van *Barbanfon*, door oovretreffelijke daaden, het zoo zelde besteeden *Gulde Vlies*, Ridderlijk verdiend hadt, hy hadt waynig daagen te vooren *Momorany* det *Franfchen Koneftabel* nog oover gekunnen, dog vondt hier zijn Meester. *Lodenyk*, dus rondtom aller meester, bevroeden het Hof geensins te bedwingen was, als door de Veldt ooverste *Alba*, met zijn gantsche magt te beknellen. Hy vindt zig dan genootzaakt hem dus toe te koomen: dog zijn spijt oover dees Neerlag hadt zijn staag woedende bloedtdorstigheydt zoo woedende dol gemaakt, dat hy die eerst, zoo veel hy kost, met die verzaaden wou, daar hy onverzettelijk mee kost, dat was, met zijn gevangen *Neederlantsche* Heeren, en Eedele, welk zoo hy ten lyve tot zijn weederkomst gelaaten hadt, vreesden hy, dat zijn tieranny hier oover eenig belet mogt krijgen, of moogchelijk stouden den hel hem tot dees volgende daadigheen, om onze heemelijke helden te meer en wettiger 'ontsteeken teegen dat monster-dier, en *Neerlandis* te vinnig geezel.

Op den eersten dag van Juny, des jaars 1568: laat *Alba* booven de twee wel gewilde Kinderen van *Batenborg* nog 29. diergelijke Eedelen te *Brussel* op 't Schavot rukken, en een naa een onthoofden, en wie by zijn gezuiverde Leer bleef, op zijn smaaijkst in mikken, t Landt door, op hangen, dog daar de andere by luk, en grootte gunst, begraaven wierden: Daags daar aan nog vier andere Eedeliën, waar onder *Viljers* en *D'Huy*, in haar neerlag gevangen gekreegen, die dus, luttel volgens krijs-gebruyk, mee bukken mosten. Nu viel *Brussel* zijn Tieranny te kleyn, *Vilvorden* moet ook wat helpen, daar mosten *d'Antwerp-sche* Burgermeester *Straal*, de Geheym-schryver *Kaasbroodt*, en meer zulke, wiens misdaaden, of te kleyn, en

dies te schandelijk voor zoo een straf, of te schrankel-los, nooyt in het ligt en quaaamen, een en zelfde straffe afftaan, daar *Alba Ian Speldi* tot regter oover hadt gesteldt, een kaarel die dit werk regt slaagde, mits in lang niet als alle schelmery hadt in *Neederlandt* aangeregt, weshalven hier moochelijk meer om (als zijnde zijn regt verdiende straf) als om *Albaas* uytgelaaten woeden, hy kort daar aan, met vroolijk toejuygen der *Patriotten*, aan een frisse galg wierdt opgeknoopt.

Dit was het voorspel maar van die twee over-deftige Graaven *Egmond* en *Hoorn* te jammerlijkke, en rampszalige doodt. Neegeen maanden lang waaren dees braafste Mannen te *Gent*, op het Kasteel ten naantte gevankelijk bewaardt: Waar-en-tusschen de Keurvorsten al te gelijk, en al haar Gebroederen des *Vlies-orders*; Waar van dees laatste maar drieven (het geen ook alleen slegts volgens de Wet was) datmen van haar niemandt ter doodt brengen en mogt, als met haar raadt, en goervinden, niet agter en lieten by den Koonink, den *Kayser*, en *Alba* te bevorderen, dat in dees zaak schein eenigfins te kunnen helpen: Waar by van *Hoorns* Zuster, *Maria* van *Momoransy*, en *Egmonds* Huysvrouw *Sabina*, Keur *Palts-beyers* Dogter, booven yverlijk alles bearrebeiden, waar van de laatste zoo demoesig, en deerlijkke een klagt-brief t'haarer Mans verzoen, door *Oktavius*, en *Margareet* in *Spanjen* den Koonink liet behandigen, dat die zonder traanen niet te leezen en is, bestondt met zijn Ridderlijk voorregt des *Gulden-Vlies*, zijn nooyt bezweekken yver die hy van zijn 18. jaar af gestaadig zijn Vaader, en hem t'ooverdapper hadt opgevoerd, zoo in *Algiers*, *Frankrijk* als *Neederlandt*, nooyt 't minst in al zijn grootste dienst zijn goedt, nog bloedt ontziende, hem smeekkende nu een waynig believe hem t'ontzien, en niet alte heyloos een te bedrukte Moeder, en elf Vaaderlooze Kinderen te maakken op zoo een al te versmaade, en schandelijkke wijs.

Des Kooninks *Bloedt-Fiskaal* drong onderwijl stark met zijn eysch voort, door *Albas* bloeddorstigheydt bynaamen aan gezweept, die van die 9. Maanden vijf voor zig

genoomen hadt, om zijn klagten met onweerleggelijcke getuygenis te staaven, en vier de aangeklaagde vergundt des zelfs wederlegging, en haars zaaks verdediging, d'Hoofdstukken haarer aanklagt waaren voor 't meestendeel dees volgende; Dat zy met de Prins van *Oranje* en andere Eedelen, voorgenoomen en getragt hadden den Koonink uyt de Regeering der *Neederlanden* te stooten, en de zelfde onder haar dryen te deelen; Waar toe zy zoo hert drongen om *Granvel* ten lande uyt te krygen, mits die haar aanslaagen te keurig naau beoogden; Weshalven zy tot weerhoon, en wraak haar kleederen hadden laten op-tooyen met die narre-kappen, en bondele pylen. Dat van *Hoorn* in stee van *Beavoort* behulpzaam te zijn om *Villiers*, en de zijne van *Doornik* te verdryven, als zijnde dees Landts-bevelhebber, dat hy niet alleen dat verzuymdt hadt, maar ook, *Villiers* met de zijne in haar voorneem gestijfdt hadt, met belofte zijns leevens toe. Dat hy zig met *Hoogstraate*, *Lodewijk* van *Nassou*, met nog eenige verzuorene beraadtslaagdt hadt, om de Koonink den inkomft in de *Neederlanden* te stoppen, wesgelijcke Raadspleeginge hy verscheyde maalen by zou gewoondt hebben. Dat hy beelde-stormen niet beler en hadt. Dat *Ferdinand Martijn*, die verscheyde maalen om Kerk-schendery was aangegreepen, uyt de *Doorniksche* boejens hadt laten gaan: Dat hy de *Roomsche* vroetschap van die stadt, daar hy bevel oover hadt, de hulpzaame handt teegen de Kerk-roovers niet geleendt en hadt, doe zy hem daar toe verzogte, dat hy der plakkaaten zin, die de *Vorstin* teegen die van de gezuyverde Godts-dienst uyt hadt gegeven, ten averegstften verdraaydt hadt, en teegen die zelfde het preekken, en plaatse oopenbaarlijk vergundt hadt: en andere verscheyde meer, gantsch strydig teegen zijn ampt van *Provisy-voogdt*, en teegen zijn Ridderlijkke eedt des *Gulden-Vlies*, weshalven hy haar goedt, en bloedt verbeurt eyschten.

Egmond, en *Hoorn* hier op, beklaagden haar eerst zy als *Vlies-Ridderen* van haar wettige Regters (dat alleen den Koonink, met de andere *Vlies-Heeren* waaren) onwettelijk verrukt waaren voor averegtsche Regters; zy zou-

den de regte, en wettelijke wel, op alles zy haar zouden believen voor te warpen, antwoordt geeven; maar in dees onwettigheyt ontkende zy alles meest; Dog duyde ook veel quaadts ten besten, lijk zy meê zommige dingen toe stonden; Maar verweerden die met een regtvaardig gedaan te zijn. Dat veranderen van Landtvoogdt, loochende zy vlak; van de *Spanjaars* buyten *Neederlandt* te keeren, daar zey *Egmond* te *Dendermonde* wel van gehandelt te zijn, dog van *Lodewijk* van *Nassou* alleen, teegen wien haar al de andere kanteden, zoo dat daar niet beslooten wierdt. Hoe veer zy haar met de verzwooene Eedelen hadden ingewikkeldt, dat leyden zy uyt: Dat zy de Beeldt-stormers niet genog gekeerd hadden, was om haar te kragtige magt: Dat zy met regt en reeden op *Granvel* zoo zeer gebeeten waaren; dus ooverliepen zy de meeste Hoofd-stukken haarer beschuldiging. Dit van *Alba* en zijn Bloed-Raadt ooverwoogen, naa hy zecker booven-gemeene magt oover de *Vlies-Ridderen* van den Koonink ontfangen hadt, verklaarden die haar uyt des Kooninks naam onthalt te zullen worden. *Egmond*, meer om zijn waarde *Vrou*, en 11. lieve Kinderen, waar onder 3. Zoonen, en 8. Dogteren, bekommerdt en bedroeft, schreef nog een sineek-brief aan den Koonink, hy, om zynendt wil, die de doot williger verdroeg om 's Kooninks agtbaarheyt, als eygen schuld; Dog dat zijn *Vrouw* *Weeduwe*, en *Weeskinderen* in genaadelijkke bescherming aan zou neemen, tot loon van al zijn zoo moeyelijk beyverde, en gestaadig' ooverdappere daaden. Naa zy door den *Bisshop* van *Iperen* haar beyde nu avondt, op den 3. Juny, teegen den middag, *Egmond* eerst op een *Schavot* geleydt, met zwart Laakken behangen, en met 2. stuweele kussens, daar op elk een zulver kruys lag, bestrooydt, en met Soldaaten aan alle kant digt bezet, geleydt, waar hy zijn *Damasten* *Tabbert* afleggende, en zijn Hoedt wegwerpende, op dat kussen neerknieltd, en naa eenige *Godt-sineekkende* gebedden, een zwarte slaapmuts hebbende oover zijn oogen heen getrokken, wierdt van de *Scherp-Regter*, die hem zoo lang agter het hang-

hangfel hadt verschoolen , en men zeydt wel eer zijn Laken geweest te zijn , zijn Hoofdt van de Romp gescheyden , en daadelijk met een zwart kleedt bedekt , welk *Hoorn* volgende , met gelijke gestaadigheyt een gang ging , wiens Hoofden by te gaar (te yfelijk) in yfere penen op het Schavot gehegt wierden , en daar 2. volkooime uuren bleeven staan , waar naa afgenoomen , zy aan de Rompen wederom wierden gevoegdt , en daar naa zoo gelijk , elk naa zijn Heerlijkheen vervoerd , en begraven .

Men hoefde niet als met dees Neerlag alle *Neederlandsche* fiere gemoederen teegen dien ooverwreede Raadt , en nog meer teegen haar Hoofdt en dringer , die nooyt van bloedt verzade *Alba* , op te hitsen , die zoo prat , en verweendt baldaadig was , door zijn meer als Wetrelijk gegunde magt , dat geen heylzaame Raadt , of oover deemoedig smeekken eenigfins verzetten kan . Wat was het hem trefselijk voorzeydt , dat door het spaaren van dees Mannen , hem ieder zou vreezen te porren , door vrees hy het op haar te booven-beminde en wenschelijcke verhalen zou : Dees om hals , wat reeden nu voorder , als dat te wreeken ? Die nu voorder , onaan gezien zijn doller tieranny , om des te meer te heugen , haar Neusdoekken , en andere kleederen , met haar Bloedt gaan verwen , durven alree ten spijtzijner hoogmoedt , en scharpe wagten , haar Loode kisten kussen , onderwijl hem zijn nooyt te ontwijkene wraak luytkeels bezweerende . Hadt hy slegts Bloedt-dorslig , en niet wreedt willen zijn , hoe makkelijk , en min-opspiaakkelijk hadt hy haar , zoo zy hem al te zeer in de weg waaren , daar uyt kunnen helpen . Hier dorst den *Franschen* Gezand , die van *Frankrijk* weegen te *Brussel* lag , wel oopenlijk van ooverschrijven , *Dat hy op de Brusselsche markt dat Hoofdt af hadt zien kappen , dat geheel Vrankrijk tot tweemaal hadt doen sidderen , en beeven .* *Egmond* was nu 46. jaaren oudt , die *Hoorn* in nog vier te booven gong , die een beschreyelijk ende hadt , zoo men oover *Egmonds* doodt niet hadt moeten uyt schreyen .

Hier naa trekt *Alba* naa *Groeningen* toe , om dat t'ontzetten , 't geen *Lodewijk* , zijn ooverwinning , als een braaf

Soldaat vervolgende, beleegerdt hadt, neemende zijn weg door *Gelderlandt*, en *Oover-Ysel*, 't welk van *Lodewijk* verstaan, slaakte in zijn belegering, zoo hem *Albas* te stark leeger, 't welk bestondt in 12000. voet-knegten, en 3000. Ruyters, alle oude, en wel ervaare Soldaaten, versterkt met 17. stukken Kanon, by quam, als om 's Kayzers duydelyk gebod; schoon hy niet veel zwakker was in voet-volk, maar veel in Ruytery scheelde; Hy als een voorzigrig Soldaadt, zoekt zijn starker Vyandt met uytgeleezener plaats gelijk te zijn; Dog al voorens by *wedden* aangeranft, alzoo zijn volk by gebrek van betaaling diernaasten aan het muyten geraakte, dat zy zonder naa haar *Ooverste* te willen luyfteren, of te willen slagvaardig geschikt worden, veel min nog tot vegten wilden verstaan, gaaven haar te moedeloos, met al het krijgs-gevaar, die wreeden oover, die die alleen het leeven spaarde, die het otvlugten kosten, en niet van bleuheydt in het waater liepen, en verdrongen. *Lodewijk*, met verscheyde Heeren, ziende met zulke niet te vegten en is, die liever beestelyk willen doot gesmeeten zijn, als mannelijk om haar leeven vegten, ontvlugten al zijn voorder onheyl met eenige andere Grootte met een Schip naa *Emden* toe, en *Alba*, die eer ter'haaze-jagt, als *Veldt-slag* was geweest, toog nog al vry moedig met rijkker buyt als gloory naa *Antwerpen*, om daar 't opregten des *Kasteels* te bevoorderen; naa hy binnen *Groeninge*, en oover het gantsche *Frieslandt*, in plaats van den verslaagen *Aremberg*, den *Megaansche* Graaf tot *Bevel*-hebber hadt gesteldt, en *Gnifsius* tot d'eerste *Bisschop* te *Groeningen* gestaafdt: Dog eer hy in *Brabandt* quam, mosten zijn zoo ooverbaldaadige Soldaaten het vuur nog eerst in een deel *Dorpen* steekken; 't geen zoo vinnig ontstak, dat het door de windt de gantsche *Dullart* oover wierdt gedreeven, en een al te jammerlykke schaade zelfs in *Oost-Frieslandt* dee: Dus scheen doe windt en weer het woeden dier uyt gelaaten te helpen tot haar schelmsch voorneem, dat tot moordt en brandt slegts aan ley.

Oranje, hebbende een treffelyk Leeger in *Hoogduyts-landt*

landt by een vergaardt, quam daar meê naa *Brabandt* afzakken, en by *Aaken* gekoomen, vondt zijn Leeger 28000. Mannen stark, waar onder 16000. *Hoogduytsche Voet-knegten*, en 8000. diergelijkke *Ruyteren*, met nog 2000. *Neederlantische*, en *Franfche Voet-knegten*, en meede zoo veel *Ruyteren*, daar d'alder-Ooverfte *Wilhelm van Oranje* was, de andere Ooverfte zijn Broeder *Lodewijk, Kasimier*, des *Palts Zoon*, de Graaf van *Zwarifenberg*, twee *Hartoogen van Sakzen*, de Graaf van *Hoogstraaten*, en *Wilhem Lumey*, uyt de Graaven van *Marka*, waar en booven hy nog 20. *Veldt-stukken* met zig voerde. Dus trekt hy naa *Maastrigt* toe, waar omtrent hy by het Kasteel *Noyteyn* cenige *Vaandelen* van *Albas* volk geslaagen hebbende, en voort gerukt, zondt een *Trompetter* aan den *Hartog* binnen die stad, om doortogt te verzoekken, welke te zeer uytgelaaten om zijn geslaagen volk, de *Trompetter* met laarzen, en spooren, teegens alle krijgsgebruyk, op hangen liet, eer hy zijn brieven eens gezien hadt, als te zeer gehoondt dat een zyner *Vyanden* aan hem zoo *Agtbaaren* zou zulk een verzoek-brief zenden. *Oranje* verkropt dit leet, en als een onvergelykkelijke gauwen *Heldt*, de *Maas* op zijn ondiepft hebbende afgepeylt, laat omtrent *Ruurmonde* booven vloedt de *Ruytery* daar door waaden, op dat dus hinderloozer het *Voetvolk* ooverkoomen zou, dat alles zoo spoedig gelukt, zonder eenig gevaar, dat oover die bootfchap *Alba* van verwondering vragde, of dit volk dan vliengen kost? Want nooyt en hadt men van zoodaanig een werk meer gehoord, door welk wonder-meester-stuk hy ieder te bedenken gaf wat vreeslijkker vyandt den *Koonink* van hem te verwagten hadt. *Alba* hadt genog te doen zig dees ongekreund te houden, die op het zeerft slegts zogt hem ieder kreunen zou, en vreezen; Hierom stoorden hy zig waynig aan voordere hulp, diemen zey hem uyt *Deenmarken, Engelandt*, en andere plaatsen toe zou koomen. Dog de schrik die hem bezat van zijn benydende *Neederlanders*, was uyt hem niet te krijgen; waar by hem bewust was de gunst die ieder een *Oranje* daar in toe droeg, waar uyt wat te

wis stondt te bevroeden , zoo hy in *Neederlands* quam , zy hem af, en *Oranje* aan zouden vallen , de aldervaste voet om hem daar uyt te bonfen , en den anderen in te staaven , dat geensins hadt ontschooten , hadt hy door zijn te ooverdaadig een wreedtheydt de Ingezeetene niet al te kort gehouden , en al te stark met zijn bezettingen benart , daar hy lijkewel de *Dolle Geuzen* genaamdt , die, het zy om *Egmond* en *Hoorns* geregte wraak, of om de haare te wreed om het geloof vermoordt , of om haar eygen te heylooze vervolging ter zelve oorzaak gevoerd , of om schrik met schrik te dwingen, en daar door ieder op haar zy te troonen, wie zy vonden, by naamen van de *Roomsche* Geestelijkheid, of die het wat te hart met haar hielen , neus, en ooren afsneeden, niet hadt kunnen bedwingen , hoe wel hy zag dat dees al te ligt de andere schrankende naa haar toe kosten doen vallen, om gezaamentlijk dus *Oranje* te versterken.

Den dapperen *Oranje* slaat zijn *Leeger* ontrent de 6000. schreeden van het *Spaansche* af, laatende fluks met trompetten, en trommelen , oopenbaare oorlog aan *Alba* verkundigen. Den *Ooversten Vitel*, die voorgeslaagen hadt , den natten, en vermoeyden vyandt met t'overwaaden t'overrompelen, dagt het doe ook nog al tijdt te zijn ; dog *Alba* bezeffende dat zoo zwaar een *Leeger* te haaperig een betaaling , en toevoer schaars genog zou toekoomen , bynaamen teegen den winter , waar door het ligt aan 't muyten raakt' en 't scheuren , nam niet meer voor , als den vyandt slegts draalende te houden , tot het minste spillen zijnder bende , en dat maar te beletten , dat zy geen *Steedens* meester wierden, van wiens buyt zy haar foldy zouden maaken , dies wierden tussen beyde niet als eenige scherremutseeringen gehouden. Ten derden daage, rukt *Oranje* voor *Tongeren*, en *Alba* daar by om dat te beschermen , alwaar zoo in het kricken van den dag *Vitel* met twee bende *Ruytery* quam, om *Oranjes* *Leeger* te bespieden, wierdt van *Oranjes* volk bezet , en 't meerendeel geslaagen , zoo dat met hem maar waynig het ontquaamen. Veerder als diergelijk, waar dan den een , en den anderen wat meesters bleef , en quam het nooyt ; jaa zwoer *Alba*, zoo hem iemandt tot iet

anders

anders te porren quam , als hy hadt voorgenoomen , zijn handen niet leevendig en zou ontkoomen , en dar hierom, mits verscheyde *Spaansche* Eedelen het haar te heevig belgden, dat t'haarer hoon de vyandt te spijtig haar ten Oorlog rarten quam, vry strijdig zeecker teegen haar *Spaansche* ongekreukte preutsheydt en hoogmoedt : maar *Duk d' Alba*, niet meer als anderens raadt sig belgende, bleef onverzettelijk van liever een langsame gevareloose fiktory af te willen wagten, als een haastig wreed', en bloedige te willen wagen.

Oranje nog met 3000. Voetknegten , en 500. Ruyteren nyt *Frankrijk* onder den Heer van *Tenlyz* versterkt, vermeerderdt *S. Tryen* , alwaar hy groottoevoer vondt , en een zeer rijken buyt, die hem den Apt, en andere Grootte, verschaften. Hier van daan trekt hy naa *Thienen* toe, staag aan van ter zyde door *Alba* bezet, die hier omtrend het vinnigste wel viel , daar veel treffelijke Helden om hals, en gevangen geraakte, waar onder die braaven *Hoogstraaten* doorschooten, en *Looverval* op dry plaatzen doodelijk gequeurt, en dies gevangen, waar naa (op *Albas* manier, wiens hartnekkige wreedheydt de kragtigste krygswet was) te *Brussel* oopenbaar wierdt onthalt : van de *Spaansche* bleeven ook verscheyde Grooten. *Oranje*, die nu wel 200. maal van Leegerstee veranderdt hadt , zoekkende dus op alle maanier *Alba* tot een Veldslag te krygen , of te dwingen , mits hy hem door zijn gestaadig te digt by blijven nyt alle te vast bezette steeden keerden; dog alles te vergeefs ziende , van de Winter oovervallen, van den Koonink van *Frankrijk* geraaden te vertrekken, rukt met zijn Leeger, daar dat *Hoogduytslandt* lang om geroepen hadt , binnen, daar hy, door gebrek van geldt-middelen, die hem beloofdt waaren , zijn Leeger af dankte, zijn Geschut, en wat hy kost te *Straatsburg* verkoopende, en daar de Soldaaten mee betaalende.

Den preutschen *Alba*, waanende te wonder veel gewonnen te hebben , dat dees *Neederlandsche* Leeuw al willens zig wat in *Hoogduytslandt* teegen dees winter-tijdt begeeven hadt , laat zig zeegen-pralende binnen *Brussel* in haalen , en van de Bisschop van *Mechelen* met een gewijdde hoedt, stijf van Goudt, en kostelijke Gesteenten, die

hem den Paus *Pius de V.* voor de ooverdappere bescherming van het *Roomsche* Geloof, hadt tot vereering t'huys gezonden, op het staadelykste kroonen: waar naa dien dag met alle zegepraalen, en vreugde wierdt geleeeten: dog niet van ieder een, en mits hier te veel waaren die het meer speet, dat *Oranje Albas* meester niet heel gebleeven en was, wiens spijt vergrootte, het zien moeten van die benyde vreugden op die plaats vieren, waar kortst te voren zoo te ooverheyloos treur-toneel, en te wreedt een schouwspel te toon was gesteldt, van die braafste *Egmond* en *Hoorn*; dog het onverdraachelykft voor dees, was het verstaan, hoe dees tieran was van voorneem geworden, om van dat geschut, dat hy by *Groeningen* van *Lodewyk* vermeersterd hadt, zijn beeldt te laaten gieten, graattiger dus ten toekomende gloory, als voor zijn teegenwoordige wraak verschrikt. Dit beeldt stondt geheel gewaapendt, behalven van Hoofd, hebbende zijn leege regter vuyft dreygwijs steedewaart toe gekeerd, staande op twee neergeleegen koopere Beelden; waar den Meester *Arias Montanus*, door het een den *Neederlandschen* Aadel, en het volk hadt mee willen betyckenen, en met het ander den *Oranjer* Prins, die zijn ydele preutsheydt maar nyt te lachen scheen: tusschen dees dus lijk op de nek getrapte, quamen verscheyde handen vol gegooote papieren uyt-dringen, omvattende mee verscheyde beurfen, bylen, fak-kels, &c. met verscheyde troonyen meer, die al vermomdt waaren, hebbende aan hals, en ooren nappen, en beede-laars mantels gebonden, dit alles leunde op een *Marmere* voet, waar in dit volgende stondt gehakt: *Ter eer, en gloory van Ferdinandt Alvlaares van Toledo, Hartog van Alba, Flip de II. Koonink van Spaanje zijn Steedebouder oover Neederlant, opgeregt om het dempen der Opstendingen, 't verjaagen der ongehoorzaame weerspannige, het staaven der Godts-dienst, 't handhaavenen der gerechtigheydt, en de Provincyn alle vree, en rust te beschaffen door den alder-goediste Koonink zynen getrouwsten Dienaar.* Aan de kanten stondt dus den schelm zyn Meesters naam: *Tongeling maak-tendit werk van het vercoverde metaal.*

Alba, meenende nu hy *Oranje Neerlandt* uyt naa *Hoogduydslandt* hadt gekreegen, niemandt zijn baldaadigheidt zou kunnen teegenstaan; dog niet heel zinneloos, om's volks wat t'afkeerige zielen gantsch op zijn zy te krygen, vertrekt naa *Antwerpen*, alwaar op de grootste markt een stellazy hebbende doen opregten, stelt zig daar op het midden, in zijn pragtigste gewaadt geçierdt, hebbende een Laurier-tak in zijn handt, latende dus een algemeene vergiffenis af verkondigen, teegens al die daar teegen nu misdaan hadden, op het *Duyts*, en *Frans*; dog met heescher stemme, of dus dan een gemaakt, of juyft daar doe mede geplaagdt, op dat het volk haar meer te vreedden zouw houwen met het algemeen geroep, het geen daar af siep, als met het op zijn nerste te weeten, als zijnde wat te vol beduytfelen, benibbelingen, en te naauwe bezettingen: want het ooverpragtig roestel kost haar schier zoo veel doen gelooven, dat wat hier minder ging, zy zelfs daar af snoeyde. Dit deede veel niet te naa bydringen, en de naaste die te luttel konnen hooren, alles lijkewel ten besten duyden; dog al te veel gingen dutoorig naa huys toe, die zoo veel van de wreede haar niet kosten inbeelden, waar toe wonder hulp dat zoo gezogt heesch zijn. Dees verweende dagt ieder een nu zoo hier mee getroeteldt te hebben, dat daar geen leet doen meer aan was: roept derhalven de *Provincysen* te *Brussel* by een, haar voorhoudende wat boovenmaatte kosten den Kooouink aanwenden most, om het Christenrijk teegen haar algemeene vyandt den *Turk* te beschermen; derhalven hoe zeer ook hem de *Neederlanden* ter herte gongen, die niet meer met geldt-middelen (zonder welk zy in rust en vrede niet te houden en waaren) by kost staan, als hy gedaan hadt met vijf *Spaansche* scheepen, waar in hy haar oover hadt gezonden twee honderdt en vijftig duyzendt kroonen, welke by onweer in *Engelandt* geloopen, van de Kooninginne *Elizabeth* daar uyt geligt waaren, zonder hoop daar ooyt wederom in te zullen koomen, en tot haar voorneem gebruykt te zullen worden, wat vlijdt, en moeyte men daar toe aanwenden: weshalven het nu van nooden was, men dees

dees t'onlijdelijke schaade zou stoppen; derhalven waaren zy ontbouden om van haar te hooren eyschen, en toe te slaan op losse goederen haar Koopmanschap de 10. pennink, en op vaste de 20. en voort van alle andere de 100. waar meede's Kooninks ydele kisten wederom hervuldt, en *Neerlandt* in onverzettelijke vrede, en rust gebragt, zonder welk die twee zoo overhoognoodige dat geenfins te bevoorderen was.

Hier zagmen d'eerste voet geveft ter onweestreevelijke opstending: Want wat oopenbaare lichaamelijke straffen aangaan, die treffen al te lutrele; En hoe zy een meenigte meer tot haat en wraak aandringen, hoe zy de zelfde door schrik en vrees weeten tot rust te dwingen: Maar impolten zijn gemeen, en slaan oover ieder, en hoe zy een harder plaagen, hoe zy ook de geplaagde aller schrik onversaagder maakken, en haar, zonder op't toekomende meer te letten, slegts naa een goedt redderaar doet omkijken, die haar van haare onlydelijke plaagen verlost. Zy slaan dan eerst dees eysch, om haar onvermogen, afaanwyzende met een, hoe hier aan, d'uyterste armoe, en ondergang van het gantsche landt hing. Hy blijfdt onverzettelijk by zijn geweldig voorneem, zoekkende ten wreedit het door te dringen, weshalven met grootte moeyte en dwang hem de 100. pennink wordt toegestaan: Hy spat voort, be-roovende, door gebrek van grootter belofte, verscheyde steeden van haare voornaamste vryigheen, andere niet te zwaar bezet te streng kneevelende. Nog meer onlydelijks deë haar dan naa veyliger, en gewenster staat om zien.

Oranje, die nooyt gebaander weg zag om *Neederlandt* in te koomen als dees, laat geen kans te leur loopen: Hy dan aangemaandt van verscheyde gaauwe, en agtbaare, om des *Neerlandts* schrankende staat ter Zee eens om zien te stooten: Want daar door geraakken zy in haar naatuurelijk Element; en dat daar is, kan eerst naa wensch zijn kragten te werk leggen; Het was nu met de *Stee-Geuzen* wel begonnen, dapper voort gevaaren, maar te slegt geëndt; met de *Woudt* of *Wilde-Geuzen*, hadt het mee wel een schrikkelijk begin; dog het ende al te slap, en draa; nu koomen

de Waater-Genzen voor, die (of zy haar noodtlot te deeg doe waargenoomen, en zoo af hadden gepeylt) zoo dapper begonnen, zoo treffelijk het staande hielden, en zoo wenschelijk voltrokken, dat heeden daar de *Oceaan* niet alleen het haare schijndt te zijn, maar oover *Ooft*, en *West-Indien*, jaa wat maar te bezeylen is, zy hier daar lijkken als Opper-baazen te gebieden. Om dan boedt, en wraakte gelijk te behaalen op den *Spanjaardt*, die hem uyt zyn leeven, en goedt geschreeven hadt, zoo gaat hy heen en geeft voor eerst aan *Adriaan van Berges*, Heer van *Dolhain* als Admiraal, Jonker *Lancelot van Brederoode*, Jonker *Ian Selbret van Egmondt*, *Adriaan Menning*, *Ian Broek*, *Barthel Entbes van Mentbeda*, *Hembyze*, *Nikolas Ruyghaaver*, *Dirk van Breemen*, en meer andere, als Kappeteynen, vry en volkoomen last, om te waater van de *Spanjaardt* en de zyne weertelijk wederom in zien te voorderen, het geen hem, en de zyne van den *Spanjaardt* en zyn aanhang t'onregt was afgenoomen, of verbeurdt verklaardt. Dees tot haar last braaf vervaardigt, veroveren tot haar eerste buyt wel 60. *Ooster-Vaarders*, waar naa een andere *Vloot* nog 40. stark, dees verklaarden zy voor buyt, en kreegen hier een magtige zomme geldts voor, dog maakten hier nog grooter schrik door het gantsche Landt heene. *Dolhain* brengt tegens de winter, wanneer het opleggens tijdt was, zyn behoorlijkke deel dees magtigen buyts *Oranje t'huys*, welk men een vijfde deel toe hadt gestaan. *Oranje*, die hier door zyn koffers treffelijk gevuld zag, bezefte strak dit de regte baan te zijn waar hem zyn gewenste magt van daan zou koomen, te weeten, de geldt-middelen, des Oorlogs zee-nuw, en spieren, by welks gebrek hy staag aan tot nog toe alleen schier was te kort gekoomen; Dees sneedigaardt betrof nograns al meer als dat van doen te hebben, weshalven hy zyn bevel van wraak-buyt maar bevoolen hadt op de Koonink van *Spanjen*, of de zyne haar Scheepen, met duydelijk verbodt van iets vyandelijks te bestaan teegen die van *Vrankrijk*, *Engelandt*, *Deenmarken*, *Zweeden*, en dierge-lijkke: Waar van, aangezien aan *Oranje* schendige klagte oover *Dolhain* waaren gekoomen, geboo de zelfde, dat hy

zig

zig van alles op d'aanstaande Kayzerlijkke Rijkxdag t'oude zien te zuyyeren : dat *Dolhain* zoo euvel voor quam, dat hy liever hadt vernoegt met dees zijn buyt stillerjes's heim te gaan, als wat arger daar voor te waagen, mits het wat te flordig daar mee toegegaan was: dies zijn Ampt *Oranje* met heufche dankbaarheydt ter hande stellende, dus heene ging.

Oranje herfschikt flukx in dit oopenstaande Admiraalschap de Graaf van *Marka*, der vinnigste vyanden van *Alba*, een die om zijn volck, en andere Inlandtsche meert' zijner zy te lokken, tot *Albas* heevigste spijt 10. gemunte stukken in zijn vlaggen voerde, tot geheugen van zijn heyllooze tiende pennink, zijn ondergestaane Kapiteynen waaren *Wilhem Blofius*, *Trolonge*, *Bredero*, *Enches*, *Sonny*, en meer andere, die vry wat maatiger by haare last bleeven: haar gewoonste haaven, en verberg-plaats by storm en onweer was *Engelandt*, ter tijdt *Elisabeth*, door te moeyelijk quellen van *Alba*, haar dat verboô. Onderwijl ontmoeten zy een rijk gelaaden *Spaans Vaarder*, welk zy vaardig wegneemen : Terwijl zy raadt-pleegen waar zy her veyligste met zoo een ooverrijkke buyt heen zullen, oovervaldt haar een storm, die dees prijs in 't Landt te *Voorn* injaagdt, zy zetten het hier meê voor den *Eriël*, de Burgers, die vry eer hier treffelijkke Koopmanschappen uyt verwagte, als eenige Vyandelijkke handaadigheen, blijven gantsch onverhoedts, geensins anders van dit schijnelijk onheyl, als een wisse heul en hulp maakkende : De regte meesters dan koomen te lande, en zonder slag of stoot krygen dus op *Palm-Zondag* dees Stadt in : zy ryen strakx, om te toonen wie zy waaren, aan het Beeldestormen, en wat zy van het kostelijckste Kerk-gewaadt bekoomen kosten, brengen zy voor goeden buyt te Scheep: waar naa zy de haaven zoo treffelijk bezetten, dat wat weer *Bossu* (Bevelhebber doe van *Hollandt*) tot het herneemen aanwenden, zy niet alleen dapper af en sloegen, maar booven dat nog verscheyde van zijn Scheepen aansransde, en die manhaftig veroverden, die *Trolong* als een treffelijk Zee-heldt, in 't gezigt, en spijt van 's Vyands vry grootter magt, in de brandt stak. Gelijk een kleyne knip

knip in een goedt Laakken, dat makkelijk aan het doorscheuren helpt, zoo is het naau gelooffelijk, wat oovergrootten afval onder de *Neederlandsche* Steeden dees kleyne verovering veroorzaakte, die altemaal of door volgende schrik, of door *Duk d'Albas* haat, of *'s Prinzen* min, haar onder *Oranjes* bestiering ooverwillig gaaven.

Die gezeegende gaauwigheydt, van wie wy ons werk begonnen, en wy door drongen een gewent, en volmaakt Ooverheydt, zoo in Raadt-huys, als in Leegertogr, maakt vereysch, naa dat schijndt, nog iets, daar haar bezet stof door voltooydt wordt, en is het wel slaagen dier gaauwigheydt, welk dikwils door de tijd eerst is rypende, zoo zietmen dikwils veel oovergaauwe, en wenschelijke aanslaagen mislukken, daar geen reeden af (naa t lijkt) te geeven is, als dat het schein, dat de bestemde tijd daar voor nog niet was gebooren, en om dees tijds halven (buyten welke geen andere waarfchynelijke reeden te geeven is) gelukken zon mige schier van zelfs, schoon in lang zoo konstig niet aangeleydt, nog kragtig doorgedrongen. Mijn teegen-streevers moeten door mijn *Prins Wilhems* doen zwigten, want zoo onlangs met zoo keurig een Leeger zoo oover gaau, teegen alle bedenking in een Landt gerukt, daar hem ieder schein te lokken, en te wenschen, moet onverregter zaakken met al zijn magt het zelfde weer uyt, en raakt zoo kort daar aan op een veel minfchynelijker voet daar zoo vast in, dat daar in eeuwen geen verzetten aan en schijndt; die dit alleen anders als zoo een gezeegende gaauwigheydt, nu eeven door de tijd gerijpt, en daarom zoo treffelijk geslaagen, wil wyten, mag wat anders noemen, dat ik nooyt heb kunnen bedenken.

De *Waater-Geusen* (om het voorgaande om zijn gedenkwaardigste te herhaalen) haar magt onder den *Admiraal vander Mark* was nu tot 40. scheepen al bekragtigt, alle dappere gemandt, en treffelijk voorzien: booven andere zeer rijkke buyten, veroverde zy nog twee zeer kostelijke *Spaans-vaarders*. Het luk dat haar doe wou oover al deur, en oover helpen, drijfdt, zelfs teegen haar zin, en met haar eeuwiger opkomst (zoo veel verscheelen's menschen

schen inzien, met die van het noot-lottig luk) de *Maas* haar in: Dus zetten zy het voor den *Briel*, in het jaar van 1572. op den eersten dag van April. *Troslong*, een dapper Zeeheldt onder die *waater-Geuzen*, wiens Vaader, t' alderluk, daar wel eer *Balju* was binnen geweest, krijgdt door eenen *Koppenstok*, die aan zijn boordt was koomen roeyen, zijn kundige Waepen-ring voor zijn komst daar binnen, op dit ken-teycken verzoekkende vry met de zijne aan landt te moogen gaan, (die hy op 5000. vergrootte, schoon niet oover de 800. en waaren) om haar dus uyt naam zijns *Admiraals* te verlossen van de al te wreede tieranny van *Alba*, en zijn onlijdelijcke tiende pennink. Dit greep door *Koppenstoks* sneedigen raadt, zoodaanig een kragt, dat in korter uren den *Admiraal* met de zijne, de *Noordt* en *Zuydt* poort door, die een *Roobol* hierom hadt laten afbranden, binnen de stad, daar niet als Kerk-gewaat geroofd en wierdt, welk sloop gebragdt, den *Admiraal* met die buyt des wenschelijcke stadt schier verlaaten hadt, zoo de te sneediger, en dapper *Troslong* met zijns gelijk, hem dat niet af en hadden geraan, en teegen *Alba* kloekkelijk ingehouden. *Bossu*, die met tien Vaandelen *Spanjaars* uyt *Vytregt* was gejaagdt, quam op *Maaflandis-sluys*, en *Schiedam*, van daar in 't Landt te *Voorn*, alwaar zy terstondt voor den *Briel* rukten, om dat wederom te vermeerteren: terwijl zy uyt haar sloop landtwaardt in, op de stadt aan en vlieg, *Troslong*, en *Robol* met eenige andere naa haar sloopen, de zelfde of in brandt steekkende, of in de grondt boorende, waar naa zy steedewaarts gekeerdt, zeeckere *Sluys* door een *Timmerman* doen oopenen, waar door terstondt het rondtom gelegen Landt onder waater liep, dat zoo yselijk een schrik onder de *Spanjaards* bragdt, als nooydt van haar diergelijk bedogt, dat zy alle dat *Eylant* af vlugten, agterlaetende verscheide drenkelingen, en een hoop die in het slijk bleeven steekken, en versmoorden: waar naa dat geheele *Eylant Oranje* aan, en *Alba* afzwoeren.

Alba, te haatelijk bedagt by de *Vlissingers*, door het opregten van zeecker *Kasteel*, dat zy duyden de regte keetens te zijn, en boeyens, daar men haar te wrevelmoedig in zou sluyten,

fluyten niet alleen tot zy de tien , maar ook twintig , en
 meerder pennink betaaldt hadden. Wierden ook weerspan-
 niger, ziende *Alba* merkten wat laalijkke bril hem met dees
Briel was op de neus gezet , dies genootzaakt hierom te
 deeg zijn oog te slaan op *Zeelandt* : zendt dan *Oforio Ange-*
lo met 10. Vaandelen naa *Vlissingen*, ontbiedende de Stadt-
 houder *Beauvois* met zijn *Waal*en daar uyt te trekken. De
Pastoor zelfs (zoo haatig was *Alba* al geworden) drong om
 't yverste de Burgeren haar gemoederen in , wanneer hy
 die des Sondaags zijn Heylig-woort uyt zou leggen , zy
 voor al de *Spanjaars* zouden buyten haar Stadt, met al haar
 magt zien te weeren , wouden zy, met al de haaren , niet
 al te Heyloos verdrukt worden : Welk vuur , in dees ont-
 vonkte gemoederen eenen *Iohan Kuyk* zoo treffelijk wist
 te doen vlammen , op het schrikkelijkt *Duk d'Albas*
 wreedtheydt afbeeldende, die hy haar bewees zy alreê zoo
 gequetst hadden , dat hy 't sijner wraak met geen waynig
 haarer koppen, en keelen zou neer te zetten zijn : Hy wist
 haar zoo fijn toe te praaten, dat zy vuyr begoffen te geeven
 op de *Spaansche* scheepen , het geen de soldaaten altemaal
 naa *Middelburg* toe dee zeylen, en *Burgundus* Heer van *Ka-*
pelle, *Zeelandts* Bevelhebber, die haar wederom op zijn
 zoetst , en zagstst zogt tot ouder gehoorzaamheydt te kry-
 gen, vrugteloos, en smaalijk ter stad uyt drijven. Onder-
 wijl komt den rampzaaligen *Pacieco*, van al het voorgaande
 onbewust, met het Markt-schip binnen *Vlissingen* , welk
 strakx in verzeekering genoomen, en bezet, bevonden met
 zeekere lijst die geene, diemen in *Hollandt*, en *Zeelandt* ter
 doodt veroordeelt hadt, dies beraadt men oover hem, en het
 gantsche werk met de *Vroetschap*, die hier in van *Kuyk* zoo
 treffelijk beraaden word, dat zy hem in aller yl naa de Graaf
 van *Marka* toezenden , die haar *Treslong* met 200. kloek-
 moedige soldaaten te hulp zendt, die te *Vlissingen* al zamen
 treffelijk gewaapndt werden. *Treslong* om haar op zijn
 onverzoenelijkt teegen *Alba* te doen kanten , en dies-
 volgende te vaster onder *Oranjes* bescherming te verbinden,
 doet *Pacieco Albas* volle Neef, met nog twee Grootte
Spanjaarden, tot weerwraak zijns Broeders, die *Alba* 1568.
 hadt doen onthoofden , smaalijk op hangen , hoe her-

telijk, en oodtmoedig zy om het zwaardt, als haar Eedele Bloede betaamende, smeekten, naa zy zaagen haar wondere groote schatten, die zy voor haar lijf, en leeven booden, schempelijk wierden afgeslaagen. Hier kort aan quam *Ieronymus Geeraards*, *Oranjes* Stal-meeſter, en Eedelman, met eenige *Walsche*, en *Engelsche* tot haarer voorder bescherming daar binnen.

'T luk schijndt zijn zelve schier ontwassen, om zijn troetel kindt te deeg te paayen, naa zy eerst door magt, daar naa door listigheydt haar oog-wit ten deele bemikt hadt, slaat nu de weg van goedertierentheydt in, daar zy ummers zoo veel door te weeg brengt: want zoo eenige Viſchers van ter *Veer* van de *Waater-Geuzen* genoomen waaren, wierden zy van haar Admiraal niet alleen Eedelmoedig op vrye voeten gesteldt; Maar ook door vrygeleydt Huys toe verzelschapt, welke heuſche goedertierentheydt dees reynſche herten zoo tot *Oranje* trok, en van *Alba* rukten, dat zy door *Kuyks* sneedigheydt onderschraagt, een hoopen zoo op haar handt wilsten te krijgen, dat zy, 't spijt haarer Ooverheydt, met eeden daadelijk *Oranje* voor haar Opperhoofd, en Bevelhebber aannaamen, tot welks verzeekking zy haar stadt met zija Soldaaten, lieten bezetten, waar by *Kuyk*, zoo vaardig hy kolt, nog 150. *Engelsche* in *Northwijs* op *Neederlands* kosten, en in dienst van *Oranje* wurf, daar meede dees stadt braaf wierdt versterkt.

't Was die van *ter Veer* niet genog *Oranje* trou gezwooren te hebben, maar haar Bevelhebber *Rolle*, tot volkundigheydt zijner dienstbaarheydt teegen *Oranje*, rukt eenig volk by een, en voor *Zierik-zee* bezet met dry *Vaandelen Waalen*, onder *Renak*, en *Glimes*, en krijgdt in zeeker as-hoop, uyt de zoutkeetens door langer jaaren vergaardt, en zoo hoog gegroeydt, dat men daar af de stadt van binnen treffelijk beschieten konst, van hier, geeft hy, ondersteunt van een Kapiteyn, *Iakop Symonsen* van *Amsterdam*, zoo dapper vonk, en vuur op de beleegerde, dat zy des anderen daags haar gedwongen vonden, haar *Oranjen* oover te geeven, en met de veroverde steden haar te vereenigen.

Naa

Naa alle oogfchijn, was dees kleyne bende nog te zwak om *Albas* te kragtige magt te weerderstaan, wou hy die haar waardt aanwenden. T *Nassoufche* Bloedt derhalven, wien t'herstellen des vervallen *Neederlands* nootlastig fcheen vertroudt, oover sneedig, en afgeregt ten Oorlog, ziende zijn vyandt zig wonderlijk *Antwerpen*, en *Bergen op Zoom*, zoo te waater als te lande gestarkt, en gereedt tafgevalen *Zeelandt* t'ouder gehoorzaamheydt, en tyranniglijk juk t'ouder te brengen, zoo het voor hadt van de andere kant, *Neederlands* van haar slaaverny te verlossen, beloerd moedelijk *Lodewijk* van *Nassouw*, *Bergen* in *Heenegouwen*, en krijgdt het dapperlijk met zijn list in, waar door den *Spanjaardt* zig genootzaakt vindt *Zeelandt* nog wat met vreedten te laten, om *Heenegouw* niet heel en al te verliezen; terwijl hy dan met zijn magt dat heen rukt, kompt *Syre Omsre Gilbert*, Ridder met 1000, en *Syre Thomas Morgom*, Kapiteyn met andere 200. alle braave *Engelsche* Soldaaten; *Oranje*, en zijn *Zeelanders* te hulp. Dees gestut van *Lodewijk* te helpen, branden het *Sas van Gent* af, en haar by *Arenberg* needer hebbende geslaagen, veroverde daar 23. Meetaale Stukken, die van *Mechchelen* naa *Sluys* vervoerd wierden, om daar meede eenige plat-boomde Scheepen te voorzien, daar men *Zeelandt* weederom mee meende te dwingen, welke altemaal voor wenschelijkke buyt binnen *Vlissingen* wierden gebragt.

Barent Entes van een andere kant, is met dertig onderhebbende Scheepen, en twee *Galeyen*, zoo haast voor *Dorff* niet geankerdt, of het meest des Raadts alree op *Oranjes* zy zijnde, stemmen de zelve met Eede gehou te willen, en getrouw zijn, op voorwaarden zy alle *Imposten*, tollén, omgelden, en Kooninklijke *Domeynen* onverminderdt, en onvermeerderdt zouden behouden, naa welke belofte *Maximilliaan de Hornes*, Heer van *Bokxiet*, als Steedehouder, daar binnen met 's *Princen* bezetting trekt.

Het luk, schier gelijk als broodt-dronke, laat den Graaf van den *Berg*, *Oranjes* Zwaager, met een handtje vol gewurven volks, ten deele willens, ten deele met ylik

geweldt, en ten deele met beleg verooveren het Graafschap *Zuifen, Deuikom, Doesborg, Goor, Olden-zeel, Hatzem, Elburg, Harderwijk, Kampen, Zwol, Hassfeldt, en Steenwijk.*

Dus mee quam Jonker *Adriaan van Swieten* zoo haast te *Oudewaater* niet, of vermeersterden het, die met enkele zes honderdt Mannen ter *Goude* intrekt, en met een honderdt, of twee nog versterkt wordende, de gespannen Raadt beweegdt, *Oranje* voor haar *Veldt-Ooversten* met Eede van te zweeren. De *Waater-Geuzen* met seltien schepen voor *Gorkom* neer-geslaagen, krygen de *Borgers* daadelyk op haar handt, en de stadt in; Dog den *Drooslaardt Kasper Turk*, Kapiteyn van het Kasteel, kante zig daar heevig teegen, geevende wakker vuur; maar met luttel schaade op de oover-gegeven stadt: De *Waater-Geuzen*, die wat wreevelig vielen, verschanzen haar daar teegen, neemen ylyk een poort in, vermeersteren alzoo fluks een andere, waar door den *Drooslaardt* genoodtzaakt wierdt naa veylige voorwaarden om te zien, verzoekkende t' zijner bedenking een enkele dag, dat hem wierdt afgeslaagen, als hy binnen die, zijn Zoon met zes honderdt Mannen t' zijner hulp verwagte, weshalven zy het Kasteel stormender-handt innaamen, en den *Baljuw* met zijn *Vrouw* gevankelyk naa den *Briel* verzonden. *Wilhem Turk*, ziende door dit verooveren zijn hulp kragteloos was, meende zig te *Loevesteyn* neer te slaan, daar hy de zaak eeven eens vindende geschaapen, meende *Schoonhoven* in te trekken, maar daar gestuyt wordende, vondt zig genoodtzaakt naa *Kuylenborg* te vertrekken, daar hy ten lesten binnen wierdt gelaaten. Eene *Voogelezank*, hebbende met list den *Kasteleyn* van het slot te *Buuren* op zijn eygen *Kasteel* gekerkerdt, bezet, met verzogte *Gorkomsche* hulp, daadelyk die stadt: om welken tijdt haar *Leyden* mee onder het *Opper-bewindt* van *Oranje* schickt, en met Eede verkragt.

Het luk en schein al haar gunst *Alba* nog niet t'onttrekken, *Enkhuysen* heeft nog zoo een halftarke *Vroedschap* voor hem oover, dat zy om zijnen t' wil haar leeven dur-

durven in gevaar stellen , en schein hier , zoo ergens , hachelijk. *Alba* , om zijn afgevallen *Zeelandt* (zijn alderpijnlijkste sinert) weederom zig t' onder te brengen , als een dapper Soldaadt , laat een braave Vloodt Scheepen t' *Amsterdam* , en t' *Enkbuysen* toe regten , waar naa toe hy een goedt deel volks zendt , meer om die steeden daar door te beleggen , en te bewaaren , als op die scheepen te gebruykken , daar hy voor gaf men die leggen zouw : het welk van die van *Enkbuysen* gemerkt , zijn daar verscheyde geweest die haar daar hart teegen kanten ; en begoft dit eerst met eenen Kapiteyn *Quikkel* die met eenig volk zogt in de stadt te koomen ; ' t welk verstaan hem alleen , met eenige Aadelborsten , vergundt wierdt , mits zy haar geveer zouden aan de poorten laten leggen : die hoon trof dees verbolgen wat te zeer , het dulden was hier best , aangezien het enkel klaaghen hier af , schoon aan slegts waynige vertrouwde , alhier veel grooter verbittering der Borgeren verwekten , te dier tijdt waeren Borgermeesteren *Korneelis Pieterfz* , *Ian Raynierfz* , *Volkar Harriksz* , en *Wilhem Iansz* , dees waeren met het meerendeel des Vroedtschap gantsch op de *Spanjaarts* zy : om dan haar Agtbaarheeydt , die eenige opstendige Borgeren hoonde , met kraght van Waapenen door te dringen , zogten dees onnoozele listelijk te verstrikken ; raaden dan *Quikkel* hy zijn volk , akxkakx , midts zy dog binnen niet en mogten , en haar veynsden ' t Zeevaaren heel te wraakken , zouw afdankken , waar door zy te onbedagter , en van waapenen ontsien , te ligter binnen zouden kunnen koomen , waar en tusschen men eenige Vrouw-lieden uyt zouw maakken , die onder haar lange huykken , haar Waapenen behendelijk zouden binnen zien te leeveren , het welk dus gedaan , was *Quikkel* al te vroegh ree , door ' t roeren van de Trompel , (de leus daar de zijne op , voor zijn Herberg ylijk verschijnen zouden , en haar daar dan sluks met de ingebragte waapenen voorzien) vry wat magtiger bende opstendige Burgeren gaande maakten , als hy met de zijne weerstaan kost , weshalven hy zig ge-

nootzaak vondt om op haar straf bevel daadelyk met de zyne uyt de stad te vetrekken. Hier meede teegen zy voort naa den *Hollandischen* Admiraal *Bos-buizen*, die meede wustig van dit werk, van *Amsterdam t' Enkhuizen* was gekoomen, om dees list te doen gelukken, waar 'oover die Borgers zeer op hem gebeeten, hem uyt zyn Herberg haalden, en op 't Stadthuys bewaarden, en bewaakten, neemende met eene het Veerschip van *Amsterdam* in verzeekkering, 't geen zy vol wapenen, en kruyd, met andere krijgs-behoefte vonden, dat zy 't haarer voordeel bergden, rukkende met een het Geschut, dat op het Hoofd, en op twee Oorlog-scheepen lag, de stad in, ter plaatzen daar zy dagten haar daar beeter meede te zullen beschermen.

Des andere daags drongen de Borgers gewaapenderhandt naa het Stadthuys om wel zoo kragtelyk als eerbiedig de Borgmeesteren te beweegen, zy *Alba* met zyn tiende pennink, en andere tierannige onlijdelijckheit af zouden schaffen, en *Oranje*, als Bevelhebber aan zouden zweeren, die haar Vaaderlijk handelen zouw, dog wierden met goede woorden zoo veer gepaaydt, dat zy dit niet door en kosten dringen.

De sneediger *Spaans-gefinde*, en die vry min ruste als de onnoozeler woedende gemeente, hadden verstandt gemaakt met *Paulus van Loo*, Drost van *Muyden*, die hierom met een Kraveel-schip vol Soldaaten, heymelijc in de stad tot onderstandt des Vroedtschaps zocht te geraakken: het welk kundig, treedt eenen *Pieter Buyskens* van *Loo* heevelijc toe, hem vraagende, wat hem hier voorderten, en wat hy met die knechten in de zin hadt; dat den Drost verstormen dee, die voorder aan wierdt gemaandt, hy zig van daar zou vetrekken, zoo hy begeerde, dat zyn beenen hem daar leevendig van daan zouden draagen: hier mee geraakten de verkorte Burgers zoo heevig op de been, dat daar onder een *Cornelis Iansz. Brouwer* gereedt stondt met de brandende londt om een stuk, dat op die maats gesteld was, daar onder af te lossen, het geen t'haarer geluk 's stads Opper-boumeesters quam te beletten, en den Drost
met

met de zijne wederom stillerjes dee 'sheym vertrekken, eer de opperuyde Borgers haar altemaal voordr doodt hadden geilaagen. Dit gaf de Vroedtschaps Agtbaarheydt een zeer grootte krak, die nog vry meer aan het schranken raakte, als zy verftonden, dat *Byuskens* schriftelijk laft, en volmagdt van *Oranje* hadt, vars nog, en van den 20. April eerst uyt *Dillenburg* gekoomen, om *Enkhuizen* uyt zijn naam met Oorlog-scheepen, en andere magt teegen *Alba* te verzeekkeren.

De Vroedtschap dus hoe langer hoe zwakker, ende verkorte Borger hoe langer hoe stouter, en starker, bedenken weer een nieuwe streek om haar (mits het anders dog niet zijn en kost) te versfrikken: Zy doen haar dan zoo veer bepraaten, dat zy op dees volgende voorwaarden bestendt onder malkander treffen: te weeten, men zouw al de opstroom leggende Oorlog-scheepen vryelijk laaten vaaren, dog die in de stadt laagen, zoude men met al haar Oorlogs gereedtschappen, en behoeften daar binnen houden. Voorder zou men de stads wagtten versterken, en hier door alle uytheymfche Krijgsbezettingen daar buyten weeren, hier oover zouden dees vier volgende als Kapiteynen zijn, als *Sieuwerdt Iansz Krommendijk den Ouden*, *Frederik Symonsz*, *Pieter Hendriksz*, en *Frederik Pietersz* toegenaamd *Maakfchoon*, en twaelf Borgers kiezen, die den Raadt by zouden woenen. Onderwijl gaan de verspaanste Burgermeesteren, en maakken zommige van haare medestaanders op, dat die oodtmoedelijk verzoekken, ieder het geoorloft zouw moogen zijn, om dry daagen geduurende, alle losse goederen daar naa toe te vervoeren, daar het haar believen zouw, het welk vergundt, scheepten dees al het koorn, en ander voorraadt de stadt uyt, die haar slegts doenlijk was: de Wagtmeede, die volgens belofte versterkt zouw worden, bleef in zijn oude weezen: welke ongelijke, en verkortingen die oude Borgeren wederom op de been hulp, en vergaaderen doed in de Houdt-thuyn van *Dirk Brouwer*, van waar zy *Korneelis Pietersz*, met de jonge *Frederik Symonsz* aan Burgermeesteren afvaardigden, be-

geerende haare beloofde versterking des wagts, waar oover de Burgermeesteren zeyde doende te zijn, schikkende vast alles met de Kappiteyuen, om eenige Herkebuiziers aan te neemen; dat haar niet bevreedigen kost, voor zy de Burgermeesteren genoegzaam dwongen, die zelfde nagt de wagten te versterken, haar met een den Admiraal *Boshuizen* haar ontweldigende, die zy naa de *Keet-Poort* toerukten, en hem aldaar met eene *Vesterman*, die wat te ooverdaadig voor hem sprak, gevangen zetten, waar zy hem een brief af dwongen, daar hy de Scheeps-Kappiteyuen, die voor de *Veen* laagen, door belasten zouw, haar op *d'Enkhuizer* Rec te zetten, en haar voorder in handen van de Burgers, of in die van de Stadt *Enkhuizen* te geeven; Dog mits zy hier tweespaltig in wierden, door dien den een dees brief uyt des Burgerys naam geschreeven, en andere wederom uyt die van den Admiraal, raakten de Vloot meê, die doe al van aanzienlijke magt was, aan het scheuren, daar zommige door naa *Amsterdam*, en zommige naa *Enkhuizen* zeylden: Hier en tusschen kreeg *Boshuizen* het zoo veer, dat vriendelijk voorspreeken, en verzoekken, dat de verkorte Burgery hem van zijn gevangenissen met *Voxsterman* slaakten, en wierdt door eenige der Schuttery veyliglijck na *Amsterdam* geleydt.

De Burgermeesteren voorder beslooten eendragtig met de Burgery, datmen de Oorlog Scheepen zou binnen de Stadt haalen, weshalven men daar toe al de Burgers door gesloote Poorten, en Boomen binnen de Stadt zou houden: Dog *Frederijk Symon* den *Ouden*, die de wagt die nagt hadt, zijn rotgezellen voor houdende, hoe zy haar tot nog toe geensins aan des Kooninks Agtbaarheydt en hadden vergreepen, aangezien al het geen tot nog toe geschiedt was, nergens als om *Boshuizen* was by gekoomen, doe listelijk *Quikkel* met zijn bendê zagt de stad in te krijgen, en haar voorder met dat Oorlogs toefstel, dar men in het *Veeschip* gevonden hadt, haare vryigheên hadden zoekken te krekken:

hierom

hierom wat zy daar teegen gedaan hadden , haar ligtelijc zouw vergeeven worden : maar zy zouden voor haar zien , en met alle yver wagten , zy met des Kooninks Vloodt haar niet te zeer zouden moeyen : want men daar door zijn Agtbaarheydt al te vinnig zouw quetsen , dat haar te grouwelijc zouw kunnen hergouden worden ; riedt haar derhalven de oogen op *Valencien* te slaan , wiens opstendingh haar al haar vryigheeden , en Voor-regten hadt gekost , en onder te wreedt een juk van tieranny verwurpen. Dit wist hy h ar zoo braafjes voor te stellen , dat hy 't voorgaandt Raadt-besluydt gantsch om veer stiet , en 's morgens , eer nog veel volks te deeg voor hande was^o , de poordt en boommen oopen , waar mee , wat wou , uyt liep , bynaamen de *Visschers* , die met meenigte naa haar Wandt toe teegen.

Korneelis Pieterfz dit vernoomen hebbende , schropt hem hier oover laalijc uyt , die sneediger zijude , zijn voorneem beeter , en grondelijcker bepeyldt hadt , hem verwijtende hoe al zijn doen maar schelmerij was , 't welk hy in alles zocht te wederleggen , ter tijdt zy op het *Noorder Spuy* by een goeden hoop vergaaderde *Burgers* quamen , die dees twee *Kyvers* geen van beyde met al haare reedenen kost op zijn zyde krygen , van daar teegen zy naa het *West-eynde* van de *Visschers-dijk* , ontmoetende een nieuwe vergaadering , alwaar , mits *Frederijk Symonfz* verscheyde van de gezuiverde *Godts-dienst* zag , vandt zig genoodtzaakt een waynig beeter koop te geeven ; Dog meest by zijn oude teem blyvende , drong daar het hertste maar op aan , darmen de *Scheepen* , die alree genogzaam in haar magt waaren , ligtelijc oover al kost krijgen daarmen zou willen , als men maar bewust was , dat *Oranje* in het Landt was , waar voor hy haar niet riedt dat zy iet geweldig op 's *Kooninks* *Vloot* zouden aanvangen , waar meede zy minder niet als zijn *Agtbaarheydt* , zouden kunnen krenken , maar die daar stillerjes laaten , en gerustelijc leggen : Daar hy haar zoo zoet mee wist te bepraaten , dat niet teegenstaande al *Korneelis Pieterfens* heyl-

zaamer uytvoeren , waar in hy betoonde een man van kleynder trouwe te zijn , mits hy *Bos-buizen* met eede tot zijndt hadt durven loochenen , daar hy nograns met der daadt uyt was gehaaldt , en hy met de Burgermeesteren de Burgery maar zocht te bedriegen , gelijk die van *Amsterdam* de haaren in den jaare 1567. hadden gedaan , haar beloovende , dat , als *Breedero* met zijn knechten vertrokken zouw zijn , zy naaderhandt van alle bezettingen zouden vry weezen , waar in zy haar nu wel te leyder bedroogen vonden , door de *Megaansche* knechten. Waar op *Frederik* antwoorden , zulks hier geen plaats te kunnen grijpen , mits de Borgers van haar kant altoos vier Mannen hadden in de Raadt zitten , zoo dat hier door alle Raadtspligtigheen waaren voor de Burgery oopen. Waar teegens *Korneelis Pietersz* inbragt , dat die Mannen van de zuyverste Broeders geensins en waaren ; tot slot, elk zegt , en kreeg de zijne , waar door gestijfdt , volgden dat best keurde.

De Burgermeesteren de Burgery voor de meeste stemmen beweegdt hebbende , dat zy den Koonink zoo zeer in zijn waardigheyt niet raakte , dat zy haar oover zijn Vloot , en Scheepen meester maakte ; Maar schikten die naa den *Admiraal* , die *Amsterdam* met een andere Vloot lag , toe , dat die hem ten besten daar meê zou voor den Koonink quytten , als aan wie het bevel der zelven was toe betroudt ; Niet teegenstaande *Korneelis Pietersz* hier heevig teegen aan worstelden , dog te zwak van stemme bevallende. In het naa *Amsterdam* zeylen raakten zeekker *Galjoodt* aan de grondt , en dus by gebrek van bescherm , mits de andere Oorlog-Scheepen het zelfde ontzeldt waaren , in handen van de *Waater-Geuzen* , die het zelfde (de *Kapiteyn* onderwijl met zijn Maats daar uyt zijnde gevlugdt) van alles plonderden , en daar naa in de brandt staakken. De *Spaans-gezinde* hierom berieden een ander (om het vermitte tal te hervullen) dat in de Haaven lag , des middags als het minste volk zou op de straate zijn , stilletjes daar uyt te haalen , en de Vloot naa te slieten. Eenige Burgers in tijds vergaaderende , ter wijlhen daar mee

met

met opgehaalde Bruggen doende is , heel aaveregts haar verdrag, strijken de zelve tuffen bey het Galjoots-matten neer , waar door het naa buyten koft, nog naa binnen, en derhalven eenige daagen dus verward moft blyven leggen.

Om voordere tweespaldt voor te zijn , en alle rust , en vrede te brouwen , wordt gestemd een Bende Waardt-gelders van Burgers aan te neemen , waar oover , naa het verschil gereezen om den Kappiteyn diemen daar zou op stellen , willende de eene dees , en andere wederom geene , ten laatften *Bart Luytjes* wierdt gevoorderdt, die met zijn Bende straks onder eedt gebragt wierdt. Doe ging het eerst te deegen aan om den Prins van *Oranje* tot haar Opperhoofd, en Bevelhebber door te dringen. Men hadt van weegen de *Borger y* naa *Dillenburg Ysbrandt Iakopsz.* en *Richardt Klaafsz.* afgezonden , om den Prins het gezag oover haar aan te bieden ; Geliefde hy haar van het *Spaansche* juk te verlossen , en beschermen , het geene hy aannam , en beloofde , alzooy hy met den eerste met een trefselijk Leeger zou af, en te *Velde* koomen. Her welk *Pieter Buyskens* , en *Dirk Brouwer* de *Vroedtschap* , en *Gemeente* vertoonden , om haar zoo *Albas* dwinglandy geheel doen van den hals af schuyven. Onderwijl tragten *Burgermeester Pieter Korneelisz.* met zijn *Waart-gelders* het *Vlie-boodt* , met geweldt door de brug , en naa buyten te rukken , het welk van *Korneelis Brouwer* vermerkt , stapt met zijn *Broeders* , *Ian* , en *Iakop* dat heen , voorzien zijnde , hy met een *Slag-zwaard* , en de twee andere met een *Roer* , waaar hy haar zoo heevig teegens dit werk , en die *Burgermeester kante* , dat een der *Waardt-gelders* op hem aan ley , het welk bemerkt van een , onder veel andere , die hem nu waaren toe koomen , en nog al sterker aandrongen , keerden met forser *driegenenten* die schoot, het welk de *Borgermeester* bedwelmdt en vol spijrs deê naa 't *Stadt-huys* met al de zijne vertrekken voor welke terstondt de *Schuttery* ontbooden wierdt , wiens last hiel : *Al de Geuze schelmen ter stadt uyt te dryven , of doods te slaan* , waarentuffen het *Geschut* wierdt voor 't *Stadt-huys* geplandt , en naa die plaatsen gekeerdt , van waar

zy de verkorte Borgers haar aankomft verwagten, en waaren nu de laatgaaten vaardig, zoo dat niet meer, als de brandt daar in te steeken, aan gebrak, 't welk van een braaf Borger *Iakop Florisz.* vermerkt, schiet toe, om alle Bloedt-florting onder meede Borgers te verhoeden, na het *Noorder Spuy* heen, daar hy *Gerrit Iansz Swaans* Bofschietter belast eenig schans-korven tot Borftweeringen in de breede straat op te regten, en aan haar zyde twee Meetale ftukken, die op de Haave laagten, ylijk rukken. Onderwyl *Iakop Florisz.* zijn best naa het Spuy, daar hy een deel Vifschers gereedt vondt, om op de Schuttery aan te vallen, welk al te woedende, hy tot bezaadiging bragt, met zoet vermaan, zy eerst haar aanval zouden af wagten, wanneer het nog tijds genog was om te toonen wat Mannen dat zy waaren.

De Schuttery, die niet bevroeden kost dat zy zonder meer reedenen haar meede-Borgers zoo yfelijk zouden vermoorden, te meer mits het meestendeel het met de verkorte Borgery, en *Oranje* hiel, raakten hier door twistig, en daar mee aan 't scheyden, zoo dat voor het Stadt-huys maar waynig *Gespanjolieerde*, stant hielen. Dit dee de gramfleurige Borgery zoo bezaadigen, dat zy *Dirk Iansz*, *Iakob Erikisz*, en *Pieter Buyskens* naa het Stadt-huys by den Raadt zonden, die minnelijk verzoekkende, dat zy het Geschut voor 't Stadt-huys staande, zouden tot bescherming van de stadt, believen op de wallen te laten vervoeren; waar op zy wat schamper antwoorden, zy hier niet toe gezindt en waaren, voor *Wilhem Iansz*, en *Iakob Pietersz Samson*, die zy naa *Amsterdam* toe hadden gezonden aan den Graave van *Boffu*, doe Landtvoogdt van *Hollandt*, weederom waaren gekoomen, die op die zelfde avondt verwagt wierden: 't welk geschiedt, hervatten zy haar verzoek, maar kreegen al te wrevelig een antwoordt, en was: *Dat zy nyt Landtvoogdts naam weeten wouden wie zijn vriendt, of vyandt was, waar naa zy ieder belasten, Duk d'Alba te gehoorzaamen, en die gelijkelijk met Boffu trouw te zweeren, de weygerige altemaal (op lijfsstraf) de stadt verbiedende.*

Uyt dit te vinnig bescheydt, beslooten straks de Burgers wie haar Vrienden, en Vyanden waaren, en wraakten fluks die voorgestelde eedt, voorwendende een deel van haar, lang genog uyt de Stadt gezwurven hadden, en mits zy altemaal daar toe even naa waaren, geen van haar vertrekkens gezind was, en most van beyden een, dat zy dan, die zoo lang de Stadt blijdelijk bezeeten hadden, daar nu eens een poos treurig buyten loopen zwerven, of zy zouden daar treffelijke middel genog toe schaffen.

De Burgermeesteren hier van kundig, verzogten de Burgery, dat zy haar van haaren eedt ontslaan zouden, door de welke zy verbonden waaren *Alba*, en de Graaven van *Bossu*, als Kooninks Steedehouders, uyt Kooninks naam, gehouw, en getrouw te blyven, 't welk geschiede, stellende malkander van weder-zyde in volkoomen vrygheydt. Lijkkewel bleef ellek op zijn hoede, en zocht met list of kragt des anders meester te zijn; Tot dat *Pieter Buyskens*, volgens *Oranjes* last, hem duydelyk verleendt, met een *Hans Kalterman* spoedelyk aan begint te spannen, om *Alba*, en *Bossus* Heersching daar uyt te dryven, en *Oranjes* gebiedt daar in te staaven; Hierom doet *Dirk Brouwer* uyt haar last den Trommel roeren, dat wie den Koonink van *Spanjen* en den Prins van *Oranje* lief hadden, haar van stonden aan gewaapend, op het *Zuyder*, en *Noorder Spuy* zouden vervoegen: Dit deden Raadt in een stont de Schuttery voor het Stadt-huys ontbieden.

Nu was *Pieter Buyskens* geschikt, om de vergaaderde aan het *Noorder Spuy* te beveelen, gelijk *Iakop Erikfsz.* die van het *Zuyder-Spuy*, die met de zijne de *Zuyder-Toorn* zou zien te vermeerteren, waar en tusschen *Dirk Brouwer* met een andere Bende by de *Blaauwe Poort* zaam gekoomen, nam met zig twee stukken Geschut, die daar by laagen, trekkende aldus regt op het Stadt-huys aan, die van de Stadts Kappiteynen *Krommendijk*, *Pieter Hendrikfsz.* en *Maakschoon* minnelijk tot verdraagen wierden aangemaandt, dog vergeefs; jaa de vrouwen zelfs kosten met

al

al haar schreyen en scheuren, haar mannen niet houden, of trokken regt op het Stadt-huys aan, alwaar onder de schuttery, diemen ter goeder verweering schikte, een ander zeer luyt, en laalijk voor *Alba* lag te schreeuwen, dat een *Ian Frederiksz.* zoo vertoornden, dat hy die wylt lugt een koogel naa de huylt toe zondt, 't welk van de Schuttery vermerkt, en bekennende dat die zelfde nog al veel arger ernst was (te meer zy van het *Noorden* zoo wel als het *Zuyden* t'onweederstaanelijk een magt op haar aan zaagen dringen) koos daadelijk ieder verzeekker heen koomen.

Den Raadt ziende haar *Vyanden* te heevig verbolgen, en haar van al haar beschermers verlaaten, naamen tot haar laatste verzeekkering het te deeg toe sluyten der deuren van het Stadthuys, haar voorder in de verhoolenste hoekken, tot de *Haane-balken* toe, tos 's lijfs verzeekkering haar verbergende. De *Borgers* die het Stadt-huys in meende te dringen, vonden de deuren te vast voor haar geslooten, weshalven zy door Raadt van *Dirk Browwer* de zelfde met een dikke balk op ramden, hier naa de *Burgermeesters* opzoekkende, die zy uyt de *Haane-balken* trokken, en op de *Keet-poort* gevangen zetten; waar mee zy 's *Princen* *Vlaggen* van de muuren, en de *Engelsche* *Tooren* lieten waayen. Aldus raakten *Enkhuysen* onder *Oranjes* bestier op den 10. Juny 1572. wanneer dees *Burgery*, al haar verbanne meede-*Borgers* wederom binnen ontbooden, en lieten alle andere zaamgevallen steeden, en *Bondtgenooten* haar toestandt weeren, ontbiedende straks *Waater-Geuzen*, die met een grootte buyt koorns in het *Vlie* laagen, in haare haavens. Den 25. Augusty wisselden zy van *Boshuysen* vijf haarer gevangene *Borgeren* teegen haare gevangene *Burgermeesters* die aldus op vrye voeten hersteldt wierden: En tot voorder verzeekkering des stads, wurf *Pieter Buyskens*, volgens de bescheyden, die *Oranje* hem meede gegeven hadt, 350. Soldaaten uyt de *Inwoonderen* der zelve Stadt, waar oover als *Kapiteynen* waaren *Korneelis Pietersz. Luts*, en *Jakob Florisz.* Dog door 't ooverkoomen van *Sielman, Tulloo,*

Hel-

Helsing, *Wilhem Lievensche*, en *Wybe*, alle Kapiteynen der *Waater-Geuzen*, die een aanzienlijkke bezetting daar binnen bragten, zijn die eerst gewurvene Soldaaten wederom afgedankt, waar by met meerder magt nog quam *Jakes Kapeljaan* uyt den *Briel*, *Nikolaas Ruyghaaver* van *Amsterdam*, als meede *Loof*, en *Roobol*. Kort hier aan bezorgden haar *Oranje* door *Jonkker Dierik Sonooy*, een *Gelderscb* Eedelman, en dapper Heldt, van Bevelhebber, die minnelijkke ontfangen, wederom alle pligtigheèn beloofden.

Sonoy, om zijn sneedige dapperheydt te quijten, zendt de Kapiteynen *Kabeljau*, *Ruyghaaver*, en *Dirk Frowwer*, met waynig magts naa *Meedenblik*, om haar vriendschap, daar (om gelegendtheydt des plaats) *Enkhuysen* veel aan was gelegen, eer innelijk te verwerven, eer zy schijnen wouden met kragt die haar af te dwingen. De *Meedenblikkers* dus vriendelijk verzogt, belooven alle vriendschap; maar om het zelfde door aanneem van bezetting, haare Bondtgenooten te betuygen, dar slaan zy geheel af. *Sonoy* ziende zijn sneedigheydt mislukt, leydt nu zijn dapperheydt te werk, zendende naa *Meedenblik* twee Vaandelen *Enkhuysen* Burgers, onder *Klaas Kroes*, en *Iakob in l'Hof*, met zoo veel haarer Soldaaten, onder *Kabeljau*, en *Ruyghaaver*, waar van de helft dees stadt aan de *Oost-zyde*, en de andere helft aan de *West-zyde*, zoo onverziens als dapper bespringen, zoo dat de Borgers haar genootzaakt vonden, haar naa het slot te begeeven, de aanvallers hierom neemen de verweerders haar vrouw, en kinderen, dwingende die voor haar heen te trekken, onder welk al te verzeekkerdt bescherm en schut (want hier op dorsten de gevlugte nog slag, nog stoot bien) zy het Kasteel introkken, en vermeersterden dus geheel *Meedenblik*. Onderwijl waaren *Luis* en *Pieter* van *Gulik* Schout van *Opmeer* uyt geweest, om twaalf omleggende dorpen van alle wapen, en geweer t'ontrooven, welke zy binnen *Enkhuysen* bragten, om d'omleggende in beeter gehoorzaamheydt te houden, en haar Borgers tot meerder ontzag te voorderen.

Hoorn hier door aan het waggelen, valdt mee heel op *Oranjes* zy, naa *Kabeljauw* en *Steltman* met eenig volk voor koomende, haar verzogten, zy meede met haar in een, en zelfde vree-verbondt zouden treden, dat zy voorder niet weygerden, als zy *Sonoy* zijn handt zouden zien, welk gekoomen, hadden *Kabeljauw*, en *Steltman* onderwijl de *Kappiteynen* die oover eenige *Bende*, die zonder *Vaandels* tot bescherming van de *Stadt* waaren gewurven, en nyt enkele *Burgers* bestonden, het gebiedt hadden, met al haar maats, door wakker goedt cier daar mee te maaken, al zoo zoet bepraat, en zoo veer gebragt, dat zy de *Koonink*, en *Prins van Oranje* aan, en alle andere afzwoeren, het welk, de *Raad*-pleegende *Vroedtschap* verkundigt, besluyten dee het zelfde eensgelijks te doen, weshalven zy een *Vaandel Enkbuysers* *Soldaaten* in naamen, met welk verscheyde uytgebannen *Burgers* vrydelijk wederom binnen quaamen, die den *Raad* daadelyk verwaalde, mit veel van de *Oude* verloopen waaren.

Sonoy zijn *Krijgs*-zeegen, als een braaf *Heldt* vervolgende, zondt eenig volk naa *Edam*, die terstondt haar meede voor *Oranje* verklaarde, lijk korts naa ook *Alkmaar* en *Haarlem*, zoó dat geen plaats van aanzien in het *Zuyden Noordt Hollandt* niet en was, of waaren aan *Koonink*, en *Oranje* alleen aangezwooren, en alle andere *Ooverste*, en *Bevel*-hebbers af, behalven *Amsterdam*, en *Schoonbooven*, die wat te haltark, of te gedwongen, het met *Alba* hielden.

In *Vrielandt* waaren nog verscheyde van de oude, en verstroyde verzworene *Eedelen*, die hermoedigt door *Oranjes* oovertreffelijke voorspoedigheen, de hoofden wederom dapper te zaam, en opstaakken, weshalven de *Verspaanste* aldaar, ziende haar *Bevel*-hebber *Barlamont* (die in plaats van den *Meeqaansche* *Graaf* van *Alba* gekooren was) mer al zijn bystandt, door eenige *Benden*, die *Oranje* in *Gelderlandt* geligt hadt, van haar gekeert en agter gehouden; Voorzien haar *Hoofd*-*Stadt* *Leeuwaarden* eerstelyk door *Kasper Robles*, *Heer* van *Billy*, *Kolonel* van een *bende Waalen*, die van *Gringenen* met de zelfde daar
bin-

binnen quam, die voorder naa vermoogen versterkende, wsegelijks met *Harlingen*, en *Stavoren* ook geschieden: Dog zoo *Robbes*, en den Raadts-heer *Freema* dus voort met andere steeden meende te gaan, vonden zy *Boljwaart* eerst die haar de Poorte voor haare hoofden slooten, welke met *Sneek*, en *Franiker* op den 27 en 28 *Augusty*, de Soldaaten toen *Eaatenborg*, en *Needer-Wormier* (die van *Oranje* tot Steede-houders oover *Frieslant*, en *Groeningen*, waaren gesteldt) willig in naamen: Hier door kreegen dees oude nog verscheyde nieuwe *Friesche* Eedelen onder haar eedt, welke de Landt-streek zeer kundig, voor eerst die wel eer zoo vermaarde, en magtige Stadt *Staveren* vermeersterden.

Hoe veel steeden, en herten *Oranje* nu 't zijtwaardt hadt getrokken, waaren daar nog veel meer, die naa hem jankten mosten, door vrees en magt te zeer beneepen, en weerhouden; dies vohndt die volmaakte Vorst het nu te deege raadtsaam, om met goedt, en bloedt die voorder te beschermen, en vry te waaren, die al zoo veel voor hem dorsten waagen, op hoop zy door zijn by weezen, en zijn oovergaau en dapper beleyt, alle gevaar zouden over zijn. Hy nu van zijn toegevallene voorzien zijnde van hondertduyzend guldens gereed gelt, en nog vastigheydt van nog andere vijf honderdt diergelijke duyzenden: al zijn Erfgoederen zoo hoog verpandt hebbende als het zijn kost, regt een nieuw Leeger van 6000. te paarden, en 14000. Manhen te voet op, waar oover voornaamentlijk waaren *Ernst* van *Mandersloo*, de Graaven van *Derby*, en *Henryk* van *Nassou*, waar meede hy by *Duysburg* den *Rhijn* ooverzet. *Alba*, die oover al goede zorg hadt aanbevoelen, waar door men *Oranje* het koomen oover de *Maas* zou beletten, most tot grooter hoon, verstaan, dat hy op den 4. *Augusty* *Roermonde*, een Stadt op de *Maas* geleegen; stormender handt vermeersterdt hadt: waar door hy voor *Leuven* rukte, het zelfde hebbende vermeersterdt, slaakten het om gewent, rantsoen weederom. Onderwijl hadt Jonker *Arendt* van *Dorp* met behendigheydt *Mechelen*, en *Dermonde* veroooverdt, werdende door *Oranjes*

last binnen *Mechchelen* den Heer *Bernard van Meroode*, Heer *Rumen*, met enige Paarden, geleydt, en *Arendt van Dorp* tot *Dermonde*. Onderwijl hadt enen *Iakes Blommerdt* van *Oudenaarde* met waynig volk, dog grootte behendigheydt, zijn Vaaders Stadt ooverrompeldt, en vermeersterdt, welke de gantschen handel der zelfde zeer kundig, de Balju *Ioris van Korteville*, tot weerwraak van zijn t'onlydelijk vervolgen, daar hy mee agter die van de gezuyverde Gods-dienst hadt gewoedt, op het nieu Kasteel op de *Borgonsche Toorn* bekipte, en laalijk vermoorde, hem daar naa naakt in het waater smytende: Waar naa zy verscheyde voornaame zoo Geestelijke, als Weereldtijke perfoonen gevangen stelden, die zy kort daar aan voor goedt, en braaf randt-zoen loste, waar mee, gelijk ook zommige door *Alba* aldaar geboeyden, en gekreegene in die neerlag van *Ienlis*, en nu door haar verloste, daar onder den Heer van *Schoonewalle*, die al ter dootd veroordeeldt was: Zy in die Stadt trefselijk een buyt vergaardt hebbende, verlieten die wederom, als te zwak met zoo een kleyne magt die zelfde in zeekkerheydt te behouden.

Het schorten in *Zeelandt* nog aan *Middelburg*, *Armynden*, *Rammekens*, welke die van *Vlissingen*, *ter Veer*, en *Zierikzee* met haare Oorlog Scheepen belegerdt hielden. Het Landt onderwijl zeer verwoestende, en bedervende, waar in, onder anderen, het Landt-Huys van den ouden Admiraal *Maximiljaan* van *Borgonje* verbrandt wierdt: Die van *Vlissingen* onderwijl, en *Middelburg* malkanderen met nieuwe schanssen zeer benaauwende, en bedervende. *Alba* dan, die ter Zee vry ontredderdt was, poogdt zig door die zelfde wederom te redderen, en het heele Landt door Maatroozen zoekkende, vondt luttel meer, als die hy van een deel ongeoeffende *Breemers* bequam, die smeet hy op zijn Scheepen, die hy, waar hy kost, by een verzaamelde, behalven verscheyde nieuwe die hy hadt doen timmeren, en altezaamen met vereyfte wapenen ten Oorlog braaf doen voorzien, daar oover als Admiraal stellende *Sancio Davila*, wel eer *Antwerpens* Kasteleyn: onder welke de Vloot, bestaande in Oorlog, en voorraad-
Schee-

Scheepen, in het midden van de Winter van *Antwerpen* af quam zakken, om *Middelburg*, en andere *Spaansche* steden t'ontzetten, of alle toevoer, en hulp te verschaffen: Naau waaren zy voor *ter Neuwen*, of 's *Prinzen* Oorlog-scheepen, die de *Spaansche* daar omtrent verwagte, koomen haar moedelijk teegen, dog trefte malkandere heftigt eerst voor het Landt van *Borselen*, alwaar *Ian de Moor*, onder-Admiraal van *Vlissingen*, den onder-Admiraal van *Antwerpen* aan boordt klamten, die naa een derde-half uur zeer heet vegtens, malkanderenlijk aamelos verlaaten mosten; Dog de nagt scheyde dees twee Vlooten, gaande des *Kooninks* wederom naa *ter Neuwe*, en des *Prinzen* het wederom onder het t'Landt van *Borselen* zettende, tot des morgens vroeg, wanneer die van de *Prins* met Westelijcke windt op de *Kooninksche* aandreeven, die haar Anker liggende, haar best naa *Antwerpen* vlugten; Dog zoo niet, of het koste de *Spaansche* nog den *Kolonel Acietta*, een braaf Soldaat, die dus in de vlugt nog te sneuvelen quam: nog en kost doe van *Vlissingen* luttel baaten, dat zy verscheyde oude Scheepen met verbrookke puy van het *Minderbroeders* Klooster aldaar tussen *Ordamme*, en *Lillo* hadden laten zinken, om zoo die van *Antwerpen* het t'huys koomen te beletten, alzoo die by laag waater wederom ten meesten deele verbrookken waaren.

Davila zig voor het tweede keer vry sterker gemaakt hebbende, by naame door eenige *Engelsche* beslaagene Scheepen, die zy t'haar dienst voorderden, komdt in *February 1554.* met een Noord-Ooste windt wederom af, dog vonden omtrent *Borselen* een zeer averegts ty, lijkewel raakten by *Walcheren* dapper slaags, en deden de *Kooninksche* haar best om binnen *Rammekens* te koomen, en de *Prinse* haar dat beletten, die onder andere een groot schip, genaamdt de *Olifant*, waar op als *Kapiteyn* was d'Heer van *Blikky*, daar alles tot de minste toe wierdt doodt gesmeeten, lijk oover al, mits men zonder eenige genaade vogt: Een ander Schip, t'Landt van *belofie* genaamdt, vlugte onder een *Spaans* Bolwerk, dog wierdt daarom, van *Tooft de Moor* gejaagdt zijnde, niet verlaaten,

maar 't zelfde aangeklamdt hebbende , vielen dien van *Vlissingen* dapper op het Bolwerk aan , dat zy , gelijk de *Moor* zijn *Vyandt* , vermeersterde , nog vier andere raakten op *Natgat* aan de grondt , daar meede 't verhaalde *Engelsche* Schip onder was , dies zogten de Maats met de booten het te ontroeyen ; Dog wierden meest van de *Prinse* Scheepen ooverzeyldt , dus deerlijk verdrenkende , mits niemant het leeven gegundt wierdt , dat veel Helden jammerlijk zoo door waapenen als 't waater dee sneuvelen .

Terwijl de *Kooninksche* ' *Antwerpen* voor de derde reys haar wederom toerusten , en 's *Kooninks* plaatsen aldaar vry zwak van volk waaren , rukten de *Prinse* che te waater en te Lande voor *Zee-burg* of *Rammekens* door den Zee-dijk aan het Noordt-eynde heen mynende , om zoo het Kasteel te doen springen : Onderwijl hadden de *Vlissingers* platboomde Scheepen (om het diep-gaan te verhinderen) doen maakken , met grootte *Maarse* aan de mast , die rondtom voor musketten schoot-vry waaren ; hier op waaren *Ioost de Moor* , en *Evert Hendriksz.* als Bevelhebbers gesteldt , die met dees Scheepen , die zy *Drimmelaars* noemden , het Kasteel op het digt benaaderen zouden , en daar van daan de verweerders , als het Kasteel gesprongen was , met haar muskettiers , waer van de Maarsen zouden vol zijn , zouden zien van de wallen te keeren . Dog voor dees aanval de Luytenandt Bevelhebber in zijn arm zijnde gequetst , en booven dat van zijn quaadtwillige maar waynig gehoorzaamdt , mits die van genees-meester ontbloot , te deerlijk aan haare wonden stierven , staakken zy de vrede-vlag op , en gaaven haar , naa billijkke voorwaarden , den vijften Augusty 1573. onder *Oranjes* gebiedt , waer door *Middelburg* al zijn toegang was afgesneeden , en *Zeelandt* voor den *Koonink* zijn beste reede quyt .

Den Heer *Poyet* door *Oranjes* last , die binnen *Dort* lag om dat te versterken , *Greetruydenberg* by de *Breedaalsche* Poort beklommen hebbende , vermeersterden het zelfde , 't meest der bezetting , dat uyt *Waalens* bestondt onder een *Spaans* Kappiteyn , ter needer maakende .

Schoon die van *Noordt-Hollandt* de mond van het *R* met gezonke Scheepen ten deele gestopt hadden , waar by zy nog een schans hadden opgereggt, haar vyandt het voordere zeevaaren by naa, oft geheel belettende, tor zeer grootte afbreuk in de *Amsterdamsche* haar neering, weshalven zy door bittere spijt verbolgen alles aanwenden dat moochelijk was om haar te bedwingen , zy rusten daar dan teegen zoo veel grootte Scheepen uyt, als het haat moochelijk was, waar van 't *Admiraals* Schip, d'*Inquisisy* geheeten, daar *Bossu* op was, 32. Metaalen stukken voerden, en booven Eedelen, en Bootsgezellen nog met 200. *Spanjaarden* onder Kapiteyn *Korkeera* bemandt was, en waaren booven het Scheeps-volk op de andere Scheepen nog 6. Vaandelen *Spanjaarden* verdeeldt, met nog verscheyde andere *Duytsche* en *Waaalsche*, onder 't gebiedt van *Francisko Verdungo*, die te zaamen met een *Noordt-weste* windt, en hoogwaater oover de wrakken in de *Zuyder-zee* geraakten, en by de *Noort-hollandische* Vloot, die moedig op haar af quam zakken, zoekkende op alle maanier de zelfde aanbordt te klampen : Dog de *Spaansche* (als vry starker, en groover van geschut) zogten met alle middel daar af bevryd te zijn, en niet meer als Schut-gevegt te houden. *Jakop Til* raakten het eerst aan *Schuylenborg* vast, en tot drie reyzen wederom los, waar naa hy hem lijkkelw vermeefterden, den Kappiteyn met nog twee Maats naa *Hoorn* zendende, d'andere altemaal aan kant helpende. *Admiraal Korneelis Dirksz* ten laaften aan *Bossu* vast geraakende, vogten van beyde zyden oover dapper, en wierpen de *Hollandtsche* onderwijl uyt haar Maarsen verscheyde potten kalk de *Spanjaarts* in de oogen; dees *Admiraals* bleeven dus die halve dag, de aankoomende nagt, en de volgende dag tot de noen toe aan malkanderen vast, en vinnig slaags, waar en tussen *Korneelis Dirksz*, nog twee van de zijne te hulp waaren gekoomen, en *Bossu* van al de zijne verlaaten, die naa *Amsterdam* vlugten, weshalven hy zig genoodtzaakt vondt veylige voorwaarden tot zijns lijfs behou te verzoekken, die yling op het Papier gebragt, van *Korneelis Dirksz*, wierden

toegestaan , die dus meester van den *Admiraal, Bossu* , en al de zyne raakten: Ondertusschen was een der voornaamste Scheepen , daar Kappiteyn *Vestien* het gebiedt op hadt, in de grondt geschooten , daar al het Volk genoodtzaakt haar vond om te verdrenken: Nog wierden twee *Spaansche Jagten* veroverdt , en vier aan de grondt gejaagdt , die, terwijl de *Noordt-Hollandts* te onverdragt plunderden, haar geschut in waater-Scheepen kreegen, en haar ballast oover boort met aller haast wurpen , waar door zy weederom los, en naa *Amsterdam* geraakten , die andersins zoo goedt als genoomen waaren. *Bossu* bleef dus met verscheyde Grootte tot *Hoorn* gevangen zitten , tot hy met de zyne, volgens het *Gentsche* vreed-verbondt vry wierdt gesprooken.

Het jaar van 1575. was bynaast ten eynde, als *Louis Requeezens*, Groot-bevelhebber in *Kastilje* , met alleen twee Vaandelen *Italiaansche* Ruyters, onder de Kappiteynen *Pagaan*, en *Bust*, quam als Landtvoogdt in de *Nederlanden*, wanneer *Alba* hem in *December* binnen *Brussel* quam verwelkekommen , en zijn bewindt oovergeeven, waar naa hy voort naa *Spanje* keerde. *Requeezens* aangemaandt, in wat uysterste noodt *Middelburg* was, de laatste plaats die het voor den Koonink aldaar nog eenigins kost houden, en naamaals tot Leeger-plaats verstrekken , woumen aldaar nog eenige Oorlog voeren , waar door men de verloorne plaats:en zou moogen zien t'herwinnen, door dien het zelfde nu twee jaaren naau beleegerdt was geweest, en beslooten, dat daar niet als alles ten uystersten ontbrak, weshalven de beleegerde genoodtzaakt waaren haar op goede voorwaarden oover te geeven, wouden zy niet altemaal door honger, en andere kommer te deerlijk aan haar eynde raakken , gelijk alree verscheyde van de haare was gebeurdt.

De Bevel-hebbers van dit beleg waaren d'Heer *Kaarel Boyzot*, een treffelijk *Brussels* Eedelinan, en Stadt-voogdt doemaals van *Vlissingen* , en Jonker *Ian de Jonge* van *Antwerpen*, mee een dapper, en braaf Soldaat , die t'Oppergebiedt binnen der *Veer* had, die nooyt iet agter lieten daar zy eenig

eenig ontzet, of toevor de beleegerde door kosten wederhouden, diemen gestaadig op zijn listigste zagt te helpen, het welk, mits vergeefs, wilde *Requeezens* daadelijk de magt daar by voegen, quam derhalven met een dubbele Vloot Scheepen, bestaande in die van Oorlog, en toevor, in het begin van 't jaar 1576. af, preuts genog op zijn zoo dappere kloekmoedigheydt, die hem oovertreffelijk gelukt was in die vermaarde Zee-slag van *Don Ian* van *Oostenrijk* tegen de *Turken*, en wat hem voorder dogt, dat hem tot braaf gelukken alhier zou moogen ontbrekken, meende hy meer als genog met de lange nagten te verbeeteren. In *January* dan komdt *Sancio Davila*, door *Requeezens* last 't Opperbevel aanbesteeft met 30. grootte Oorlog-scheepen, van alles ten vollen voorzien, af van *Antwerpen* naa het Landt van ter *Goes*, zettende omtrendt *Baerlandt* ten anker, om de *Zeelanders* dus in gestaadig Waapen zoo te houden. Onderwijl zakten een andere Vloot, onder *Iuliaan Romero* van *Bergen* naa *Walcheren* ook af, dees waaren alleen met volk, en toe-voer voorzien, welke *Romero*, terwijl *Davila* met de *Zeeusche* slaags zou zijn, met alle yver zou zien in *Middelburg* te brengen. De *Zeelanders* hadden haar omtrendt *Romers-Waale* gezet, zoo dat ter *Goes* dees vyan-delijke Vlooten maar scheydt. Den Admiraal *Boyzot* van *Zeelandt*, met zijn Kappiteynen Krijgs-raadt gehouden hebbende, vonden, hoe *Smak-Scheepen* van toevor zouden kunnen agter *Rommers-Waale* om, door het *Kodijksche* gat, by nagt op *Walcheren* geraakken, koos dan zijn plaats omtrendt *Wemelingen* tusschen *Versikkendam*, en het *Nieuwe Diep* dat naa ter *Goes* toe loopt, latende voor *Vosmeer* drie van de bezeylde Scheepen gestaadig Schildtwagt houden. *Toost de Moor* hadt oover dees dry het Opper-bevel, die ziende de Windt *Noordt-Oost* schieten, naa wensch om naa *Zeelandt* af te koomen, zondt ylijk een Boot veerder voor uyt, die op zijn naaft, aan een dreg, by haar ging leggen. Haar dreg was naau een uur te grondt, of moit wederom op, alzooy vernaamen dat de Scheepen afquaamen, daar zy terstondt dees dry Scheepen van boodschapten die daadelijk eensgelijks als de andere dede:

De *Berghsche* scheepen, dat de kleynste waaren, die sil meende door te snappen, ziende haar vyandt in zoo een treffelijke teegenweer, keerde ter ouder haaven wederom in. D'onverzettelijke noot dwong dan beyde de *Spaansche* Vlooten by ter *Goes* haar zaamen te voegen, en met alle magt binnen *Middelburg* in te dringen. *Bozoi* dit merkende, zendt acht van zijn ligste scheepen op de vyandt, dat die voor af wat schermutfeeren zouden, op dat alles hem onderwijl beeter kundt zouw zijn, teegen welke de vyandt gelijke agt af zondt, die dapper teegens een schermutfeerden: Onderwijl was onder de moedige *Zeeuwsche* Vloot vast gesteldt, den vyandt met haar regt dienstiger *Noordt-oofte* windt, zoo haast het waater aan het wasschen zouw zijn, dapperlijk aan te vallen: *Oranje*, die te dier tijdt in *Zeelandt* was gekoomen, om op alles alle moochelijke vlijdt ten alderbeste aan te wenden, alzoo aan dees slag het welvaaren van gantsch *Neederlandt* schein te hangen. Hy hadt dan belast dat vier van de beste scheepen, die onder den *Vice-Admiraal Korneelis Klaasz.* laagen, welke omtrent veertig stark waaren, treffelijk van uytgeleeze volk, en anders uytgerust, teegen *Davila* uyt te zenden. Het *Ty* en was nog niet naa wenschen toegelooopen, en die agt schermutfeerders, naauw by de Vloot gekeerdt, of den *Admiraal* geefdt vuur, tot leus, ieder zijn Anker ligten zouw, dat in die stontd gedaan, teegen dus voorwindt, en nog al in stroom, onder 't helder geklank der trompetten, en 't rammelen der trommelen op haare vyandt af, die zy eensgeijk slagvaardig binnen *Tooris-boek* aantroffen. Nu was bestemd dat *Bozoi* den *Spaanschen* *Admiraal* zou aanklampen, welke, alzoo hy onder zig twee *Kappiteynen* hadt, eene *Klaas Klaasz.*, en eene *Schot*, wou den eersten, men het volk beneeden zouw houden, tot voor d'eerste reys het schut gelost was, om dus schootvryer, en veyliger te staan, dog den laatsten verstontd het best te zijn, die booven bleeven, om straks zoo by der handt te zijn, en vaardiger om zijn vyandt t'ooveryallen, het welk naa wierdt gekoomen: Dog zoo den *Spaanschen* *Admi-*

Admiraal
bloot-
frukken
mer veer
ren, wa
wierden
hier do
de knie
welke
kogren
de Sol
den T
veel a
Admira
quijt,
aanbo
den w
entere
sing
woerd
wil ij
schey
maare
meer
Galt
Glime
een m
loofst
om z
boede
Vlag
mast
onder
t'herre
vragte
zoo da
vervage
dijg zo

Admiraal wende , lost juist regt onder dit booven , en bloodt-standt volk zijn twee grootste metaale Boegstukken , die al te bey booven gewoone koegels , nog met veel schroot , ende musket-koegels gepropt waaren , waar onder nog wel oover de honderdt musketten wierden geloft , welke te zaamen zoo troffen , dat *Boyzot* hier door zijn oog , *Klaas Klaasz* bey zijn beenen onder de knien , en *Schot* zijn eene arm quijdt geraakten , welke rampe dees twee laatste nog met de doodt bekogten : hier door raakten *Kappiteyn Valentijn* , die de Soldaaten bestierden , zijn eene arm ook quijdt , en den *Trompetter* zijn heel Hoofdt , waar by nog vry veel andere gequetst wierden , en sneuvelden. Den Admiraal was met zijn oog zijn moedt nog geenzins quijdt , maar klampten moediglijk den *Admiraal Glimes* aanboordt , de welke , alzoog nog gaaf , en ongeschonden was , zijn vyandt te heevig getroffen , meende te enteren ; 't welk van een *Adriaan Korneelisz.* van *Vlissingen* vermerkt , quam met zijn *Vlie-Boot* , 't geen hy voerde , een grooter ramp treffelijk beletten : onderwijl in zeer kort een stonde , waaren wel neegen verscheyde aan een vast , waar door het naauw waater dier maaten gestopt wierdt , dat geen andere malkander schier meer by kost : hier-en-tusschen vliegt zeekker flukscher *Gast Iasper Leynzen* van *Soetelande* by *Vlissingen* , naa *Glimes* Vlagge toe , om door het in haalen van die , een nieuw-kleedt te verdienen , dat zoodaanig een be- loofdt was , en die van de spil af rukkende , bondt die om zijn lijf , keerende daar meede in zijn oudt *Vlie- boodt* van *Adriaan Korneelisz.* *Romero* , ziende *Glimes* Vlag ingehaaldt , laat strak een nieuwe van zijn midde- mast af waayen , om zoo de zijne , daar de schrik al onder was , en derhalven haar op de vlugt begaaven , t'herroepen , ende t'hermoedigen , het geene zoo hy vrugteloos bemerkte , en hem van alle kanten bezet , zoo dat hy in het kort dus verlaaten , d'aanvallers te verwagten hadt , en zy hem dus te magtig , en moe- dig zouden koomen enteren , was hy gedwongen zijn

Schip aan de *Tertoolfche* grondt by *Rommers-Waal* te zetten, waar naa hy met zijn volk oover-boort sprong, en aan landt zwom, om naa *Tertoolen* haar lijven bergen; juyst was het doe verlopen waater, 't welk wederom hergroeydt, *Romeros* Schip vlot maakte, en dus zonder eenig mensch, met staande zeylen in de *Vloodt* dee drijven, daar, t'allen ongeluk, om 's waaters engte, wel vijf of zes van de grootste *Zeelandfche* Scheepen, die hier digt in een waaren gedrongen, onklaar raakten, daar zy voor het vallen van den avondt niet af en kosten raakken, zoo dat aldus veel van des vyandts scheepen te makkelijker binnen *Bergen-op-Zoom* wederom geraakten.

Glines droeg zig als een dapper Soldaadt, tot hy mee aan de grondt geraakte, en door twee musket-koogels getroffen wierdt, en sneuvelde: waar naa zijn Schip in de brandt geraakte, dat voort al de oover-gebleevene het leeven kosten, mits men geen genaade en gunde; maar zelfs verscheyde *Spaansche* Grootte, half maar doodt, met haar goude keetenen, en andere kosteljkheeden, in het waater sineet; hier door bleeven oover de twaalf honderdt van beyde zijden, onder welke mee *Okravius Perinat*, toegenaamd *Granvelle*, met andere zeer voornaame personen. Kapiteyn *Ozorio de Angula*, hoe wel met twee koogels getroffen, haalden het lijf nog door, en burg van de Scheepen die hy kost, alzo hem het sluyten des *Vloots* van agteren was aan bevolen. Vijf van 's *Vyandts* braaffte Scheepen, bragten de zeegenpraalende *Zeeuwen* binnen ter *Veer*, en vier diergelijkke binnen *Vlissingen*. Dees slag was in *Requeezens* gezigt dus spytig mislukt, die van *Romero* aangemaandt, hoe hy, al zondt hy hondert *Vlooten* dat Volk teegen, een en zelfde kans hadt te verwagten, hem antwoorde, hy dithaar zonden, en een byzondere schikking des Heemels toe schreef. Kort hier aan quam zig *Davila* met zijn Ree-zeylen, en grootte Scheepen by *Borfele* vertoonen, daar zy het Anker lieten zinken, daar de *Bergsche* *Vloot* verwagtede, alwaar zoo hem geboodt eshapt wierdt, hoe laalijk het met die was afgeloopen,

vreezende besprongen, en alzoo laalijk mishandelt te worden, ligt zijn Anker, en reeg in tijds weederom naa *Antwerpen*, niet zonder verscheyde ongelukken, en schaade aan zijn Scheepen, en zijn Volk.

De uytgehongerde *Middelburgers*, daar van binnen de laatste twee maanden wel 1566. Menschen van gebrek waaren om hals geraakt, behalven die te vooren om waaren gekoomen, waaren nu heel buyten alle hoop. Den benaaude *Mondragon* waagdt voor het oovergeeven dit nog, dat hy de Kapiteyn *Trenschaut* zoekt naa *Requeezens* af te krygen, met bescheydt van haar alderuyterste noodt, die op zijn deerlijkt geentien daagen meer veelen mogt; dies kreegen zy voor de eerste Zondag geen ontzet, nergens houden meer aan was; Des verzogt hy onderwijl te weeten, wat den Landtvoogdt wilde met de ooverige Koopmanschappen, en kostelijkheden gedaan hebben, of verbrandt, dat haar de Vyandt daar niet meede zou verrijken, of wat anders. Dog bescheydt hier op bleef agter, alzoo *Trenschaut* met vier byhebbende Boodt-gezellen van de Zeeuwen agterhaaldt wierdt, en gevangen, naa hy zijne brieven, in een loode doos beslooten, aldus hadt in het waater gesmeeten, die by verloop van waater gevonden, *Oranje* wierden ter hande gesteld: *Trenschaut* wierdt ylijk naa *Armuyden* gezonden, om teegen *Evert*, en *Marius*, twee *Zeeusche* Schippers, die daar gevangen zaaten, geloft te worden, met een aldaar, lijk ook te *Middelburg*, die droevige tyding van de Neederlag des Vloots te brengen, en *Montragon* te waarfchouwen, wilde hy nog eenige billijke voorwaarde bedingen, dat hem daar toe nog vier daagen gegundt wierden, om te deegen te beraamen, waar en tusschen (te meer hy verlob bekoomen hadt, om zig op het best, en veyligt oover te geeven) hy beloofde dan *Middelburg*, en *Armuyden Oranje* oover te geeven, met al het geschut, en Krijgs toe behooren, misgaaders Koopmanschappen, en kostelijkheden, zoo hy vermogt, met de oovergebleevene Soldaaten, en het haare behoorlige vryelijk vertrekken, dat hem toe wierdt gestaan, en hy dus met zijn Soldaaten, Boffchieters, Zoetelaars, en wie

wie voordere wilde, als ook met al de Geestelijckheydt, na Vlaanderen veyliglijk wierdt vervoerd, onder belofte, dat, zoo hy den Heer van S. Aldegonde Kapiteyn Iakop Symonfz, zeecker Italiaans starktens boumeester, Ciadella genaamd, den Luytenant van Kapiteyn Willeken, van Angeren, en Kappiteyn Ian Petti, binnen twee maanden niet wederom op vry voeten en hulp, en in Oranjes geweld, dat hy te dier tijdt daar zelve willig wederom in zouw keeren. Voorder wierdt bedongen, dat dertig Borgeren van Vlissingen, Zierikzee, en ter Veer ter bezetting van Middelburg zouden aangenoomen werden, het welk in February alles zoo naa wierdt gekoomen, de gevangene verloft, en het gantsche Eylandt van Walcheren dus onder Oranjes gebiedt, naa tot het beschermen, en behouden des zelfs booven alle nyverige moeyten der Spanjaarden, haarer veeler gezondtheydt, en leeven, nog oover de zeventig tonnen Goudts gekost heeft, behaven de soldy der Soldaaten; maar die van 't Boodts-volk daar onder begreepen, als meede het toerusten der Scheepen afgetrokken, en het gefchut. Hadden de Middelburgers, en Armuyders gebrek geleeden, het Vlissinger Boodts-volk hadt haar deel hier ook meenigmaal in gehad, die haar schaers genog met waynig peekkel-haaring, en een toog waater, of zeer dun bier vry lang mosten behelpen, zoo onderwijl te mets, en zelden genog, van de rijkker, al wat beedelagtig, van wat vetter wierden voorzien, die ook ten laatste hier handt aftrekkende, haar zoo moeylijk maakte, dat zy haar te pynelijcke arrebeydt, om door gestaadig waakken de beleegerde alle toevoer te beletten, by naast verlopen hadden, zoo zy ter andere zoo veer niet en waaren gekoomen geweest, dat zy haar genoodzaakt vonden van alle blanken zeylen goeden buydt te maakken, en dus vry meer roofden, als haar toe quam, en betaamde, tot grootte hoon, en schande der Heeren Staaten, die door dees ooverwinning gezeegendt alle verkorte haare schaade wederom boette, en al haar schande aldu streffelijk zuiverde.

Requeezens verstaan hebbende, hoe te *S. Andries* in *Spanjen* een treffelijke Vloot toe ruste, om daar *Neerlandt* mee te dwingen, maakten zoo van gelijke daar een t' *Antwerpen* toe, met voorneem die met de verwagte *Spaansche*, by *Vlissingen* te verwoegen, en zoo gezaamentlijk iet booven maaten uyt te voeren: dog dit opzet brak, door dien *Piedro Molenda*, die het opper-bevel daar oover hebben zouw, in *Spanje* aan de bloedloop ooverlee. Oover de toegeruste *Antwerpsche* Vloot, was tot *Admiraal* den Heer *Adolf van Haamsteede* gekeldt, die om d'opstending, en het woeden der *Spanjaarts* binnen *Antwerpen*, belast was met zijn scheepen, die omtrent dertig sterk waaren, naa *Lillo* af te zakken, en zig neer te slaan onder de beschermingen der stakten *Ordam*, en andere. Hier op beslooten de *Zeeuwen*, eer dees met de *Spaansche* zaam zouden gevoegdt zijn, die alvooren, zoo veel moochelijk, te vernietigen. *Boyzot* dan, naa zijn Vloodt te *Vlissingen*, en elders wederom braaf gekalefaterdt, en vermaakt was, zet daar regt naa toe: naa hy met de zijne de *Schelde* op tot de *Brouwer* was gekoomen, zendt onder *Evert Hendriksz.*, van de ligste Scheepen eenige voor af, om de vyandt te deeg te verspien, de welke twee van des *Kooninks* smak-zeylen op de wagt vindende leggen, die met een vaardigheyt weg-naamen, en den *Admiraal* bragten, met tyding, de ooverige Vloodt voor *Ordam*, tusschen *Lillo* en *Kallo* gezet lag, vry veer van den andere, die zy met goede windt aldaar dapperlijk aanvielen, en vlugtig naa *Antwerpen* joegen: Dog zoo niet, of 's *Prinse* Scheepen, die veel zeylvaardiger gemaakt waaren, en braaf geschraapt, en gefineerd, onderhaalden haar regt voor by *Kallo* in het lange rak, daar zy twee raa-zeylen van dry honderdt vaaten groot, en een kleyn der *Engelsch* Schip veroverden, en daar in den *Admiraal Haamstee*, waar booven zy nog vier smak-zeylen, waar af dry aan de *Brabantsche* zy, en een aan de *Vlaamsche* zy aan de grond verzeylde, in de brandt staakken; de ooverige, die ligt genog waaren, wierden door haar volk door booten aan Landt gezet, met lijnen de kandt langs gesleept, ende dus gebur

geborgen. Mits dus op den vyandt geen verhaal meer en was, schikt den *Admiraal Kappiteyn de Moor* op *Haamstees* schip, en *Kappiteyn Drooge*, op dat ander groot dat genomen was, dat die dees te *Vlissingen* zouden zien te brengen: De averegtsche windt dwong haar hier tot laveeren; zoo dat zy uyt het *Ordam*, dat van geschut magtig was voorzien, zoo gekoogeldt wierden, dat *Toost* de *Moor* zijn maarzeyl van booven neer geraakte; dog lijkewel met braaven yver daar voorby quam, en binnen *Vlissingen* geraakten: Dog *Drooge* een schoot onder waater hebbende gekreegen, vondt zig genootzaakt naa de *Vloot* wederom af te deynze, weshalven daadelyk beraaden wierdt, of men het zelfs dus schaaloos wou in brandt steekken, of wat daar anders best mee gedaan, tot dat beslooten wierdt, door dien de *Antwerpenaars* de gantsche strandt langs vol schut rukte, zig met de *Vloot* van daar te begeeven, en de prijzen met haar te neemen, die op het bequaamst zouden zien door te koomen, terwijl zy onder hen alle met alle kragt *Ordam* wederom beschieten zouden, dat zoo yselijk, en krachtig aanging, dat al de borst-weeringen daar door onder de voet geraakten, en de bezetters vervaardt een schoot meer te lossen, waar meede zy dus zonder gevaar door geraakte, en onbeschaadigt met haar prijzen binnen *Vlissingen*, waar van daan *Haamstee* gevankelijk naa den *Prins* te *Delft* gezonden wierdt, naa hy al zijn *Zulverwerk*, dat hy in de *Spaansche* oploop ontrukkt, dus wel bewaardt meenende, geheelyk quijdt geraakten, en voort *Oranje* al de *Spaansche* aanslaagen, zoo veel hem bewust was, kundig maakte.

Omtrent die zelfde tijdt was *Henry de Vienne*, *Baron van Chevreaus*, met een magt van 3000. *Hoogduytsche* 't *Amsterdam* gekoomen, met voorneem daar 't *Noorische Landt* mee af te loopen, en dat te dwingen: Dog dees, dit Landt zoo onbewustte, en daar wis rampsalige, van *Egmond* den dijk langs tot *Affendelft*, en *Wormer*, daar dees zijn *Bende* in dryn verdeeldt, meenende het Landtvolk, dat haarer veel te stark was, dus van een te houden: En gestijfdt door het ys, dat doe in het waater lag, veroveren zy

Iijp.

Iisp, en *Wormer*, twee braave Dorpen, dog waaren dees glaaze brug zoo haast niet quyt, of een deel waag-halzen begeeven haar in een deel ligt, en plat-boomdt vaartuyg, dreeven haar eerst uyt *Iisp*, wesgelyk d' *Alkmaarder* Schut-tery haar ook uyt *Wormer* dee, weetende haar te jammer-lyk met dat vaartuyg te verrassche, verslaan, en vernielen: dus gedwongen, vertrokken haar omtrent 600. stark bin- nen zeekker *Ulpendammer* Schans, waar in die altemaal van de *Noorthollanders* in den pan gehakt wierden. Die booven verhaalde waaghalzen maar 88. stark, en niet als met *Kloetstokken*, en *Verrejaagers* voorzien, behalven nog zommige een *Karebyn* in een leere riem op de rug droegen, wisten zoo vaardig oover de slooten van d' eene kant dier Landtstreek tot den andere te vliegen, dat zy in korter stondt wel 600. daar af, die met troepen hier en daar laagen, gezwindiglyk oovervielen, en ter neer maak- ten, brengende daar af nog wel 240. gevankelyk binnen *Hoorn*: Die van *Monnekedam* hadden onderwyl ook al een 400. van dit gespuys ter needer gemaakt, zoo dat tot slot by goede reekkening in het kort van die 3000- *Hoogduyt- sche* oover de 2100. om hals geraakte, behalven de ge- vangens, zoo dat zeer waynig het vryelyk ontquaamen.

Nog bezwijkt *Requeezens* niet heel en al van moedt; Maar belast zijn Leeger-Meester *Francisko Valdes Leyden* te beleegeren, de welke hier toe met zig nam 25. Vaan- delen *Spanjaarden*, met nog zeven *Duytsche*, en andere 7. *Waafsche* Vaandelen, dus omtrent 7. of 8. Duyzendt Man stark zijnde, waar meede hy den 26. *May* verwittigt hoe die van de stadt haar meeste Koorn, 't zy door t' oover- geevene gierigheydt, 't zy door bedrogchelyk aanleyden der *Spaans-gezinde*, ten platte Landen uyt hadden ge- voerd, zonder haar met ander weederom te voorzien, hadt nu valt beslooten de stadt door hongers-noodt te dwingen, weshalven hy al haar toegangen, met zeer veel opgewor- pen schansen, zoekt te stoppen: De *Prins*, hier af kun- dig, maandt haar aan, zy dry maanden met haar ooverschot van kooren zoude toe zien te koomen, mits hy in die tijdt haar hoopten t' ontzetten, waar tusschen zy 10. Vaan- delen

delen *Engelsche* onder den Ridder *Eduart Chester* in zonden neemen, dies op de Schansen van *Valkenburg*, op de *Goutsche Sluys*, en t' *Alse* laagen; Dog dees uyt haare posten ten deele gedreeven, en ten deele gevlugt, eer zy nog in de Stadt quamen, vlooden schelmagtig op goede voorwaarden by de *Vyandt* oover, die haar des anderen daags van de *Ruytery* omcingelen deê, haar lonten uyt doen, en haar geweer afleggen, waar naa zy van 't best zy hadden geplonderdt wierden: Omtrentd 32. hier af, wat vroemer van gemoedt, trokken naa de Stadt toe, en daar binnen; eenige andere daar maakten de *Spanjaarts* haar *Pionniers* af, t'oo verschoot vondt haar genoodtzaak het Landt door met heele Bende te loopen beedelen, dus gantsch gebrekkelijk naa *Engelandt* keerende.

De Stadt dus slegjes bezet, nam eenige van haar eygen Burgers tot Waardt-gelders aan, daar oover als Kapiteynen stellende *Jonker Ian van Duyvenvoorde*, *Jonker Ian van der Does*, *Heer van Noortwijk*, *Andries Schot*, *Meewet Hovier*, *Klaas Dirksz. van Montfoort*, en andere; waar naa men ooverslag maakten, hoe men de Stadt zou het vaste versterken, als meede, hoe men het langste met de mondkost toe zou koomen, alzo men bevondt, naa alle beedelaars, en onnutte gasten ter Stadt uytgejaagd waaren, daar nog 14000. Menschen binnen bleeven, die haar behelpen moften met een hondert en tien lasten koorns: Hier door wierdt voor de twee eerste maanden yeder een toegevoegd een halfpont broodt daags: Desgelijks hadden zy op haar andere mondt kosten als booter, vlees, melk, vrugten en andere, bezette maat voor ieder een gesteldt. *Valdes* onderwijl, met andere Ooverste en Bevel-hebberen, ooverdenkende d'aantaande te vinnige noodt, die de beleggers te verwagten hadden, het zy dan door barmhartigheydt, of bedrog, schreef verscheyde minnelijcke brieven aan de beleegerde, wouden zy, zy zoude genaade, en voorregten, naa alle wil, en wensch verwerven, dog hier op was al haar bescheydt.

Fistula dulce canit, volucrem dum decipit Auceps.

Dat is.

*Zoo lang den Voogelaar, ziet 't Voogeltje vry vliegen,
Fluyt dan, en lokt op 't soetst, om 't Beesje te bedriegen.*

Zoo lang (dorsten zy de Beleggers toe snaauwen) als gy nog beetlen in onze stadt geluydt hoordt slaan, zullen wy van honger nog niet bezwijkken; en die op zijnde, hebben wy nog een linker arm, daar wy tot de laatste aadem eer ons lijf by zullen zien te houden, ons magtig genog vindende, ons, en onze Vryheeden, met de Regter alleen te beschermen, eer wy gaaf, en ongeschendt in de *Spaansche* tieranny vervallen wilden, die wy gantsch niet toe en betrouwen; zelfs onze kaale stadt niet, die wy eer verbrande willen, als u lie toelaaten koomen. Dus beetlen zy den drieschende *Spanjaardt* af, zonder de zwakste, van Vrouw, en Kinderen, in deeze moedt bezweekken. Voorder, om alle gebrek van geldt, 't geen het onlijdelijkste uyt doet staan, en oover koomen, hadden zy Leere-stukken gemundt op de waarde van 28. en 14. stuyvers, op belofte zy in beeter standt, door *Godts* hulp, gebragt, die zelfde met zulver zouden goedt doen: aan dees eene kant stont een Leeuw, houdende een hoedt op een stok, geschreeven met dees woorden: *Hac libertatis ergo*. Dat is, tot teykken der *Vrygheydt*, aan de andere zyde stondt; *Godt behoede Leyden*. Een andere Pennink, hiel aan zijn eene zyde dees woorden: *Nummus obsessæ urbis Lugduni sub gubernatione Principis Auriaci usus*: Dat is, Gemunte Pennink der beleegerder stadt *Leyden*, geslaagen onder het Gebiedt van den Prins van Oranje. Op d'andere kant stondt een veggende Leeuw, met des Stadts-waapen, en dit Geschrift: *Pugno pro Patria*. Dat is, *Ik vegt voor 't Vaaderlandt*.

De Heere Staaten, en de Prins, aangemerkt hebbende d'oovertreffeljkke yver van dees destijge *Leydenaars*, en wouden van haar kant niet agter weeg laten, dat zy eenig-sins noodig, of dienstig agten tot ontzet, of hulp van die

N

oover-

ooverbraave Helden : Derhalven haar naaste, en wisse hulp bezeffende, dat die te waater kost geschieden, wouden daar langs de kans waagen, daar nooyt nog een misluk was; stelden derhalven alle sluizen oopen, en staakten alle dijcken door, willende om die eene dappere Stadt geen 6. tonnen Goudts schaade ontzien, jaa liever bedorven, dan verlooren Landt wenschende; zonden derhalven op het spoedigste ook den Heer van den *Tempel* naa *Zeelandt* toe, om daar alle hulp van daan te verzoekken, en te haalen, die terstondt van daar *Ioost de Moor* verwurf, met verscheyde Geschut, en Oorlog gereetschap. Die kort daar aan den *Admiraal Boyzot* volgden, als meede den Heer van *Ruart*, en *Adriaan Willems van Zierikzee* met 800. Bootsgezellen, en meer als 100.200 Meetaale, als yzere stukken; wanneer onderwijl te *Rotterdam* en elders wel 200. plat-boomde Scheepen, Galeys-wijze, waaren gemaakt, die men met 10, 12, 14, 16, en 18. Riemen roeyden, daar de grootste een of twee Metaale stukken voor af-voerden, en 6. bossen aan de zyde, die voorder door die dappere Bootsgezellen gemandt wierden, die zoo verbeeten op de *Spanjaarts* waaren, dat zy haar hoeden met zulvere halve maantjes opzette, tot reykken zy den *Turk* eer, als de *Spaansche* wouden aanhangen. By dit vaartuyg zondt ter *Goude* nog diergelijke 6. wel gewaapend, en gemandt, onder den Heer van *Wijngaarden*. Booven de Bootsgezellen, wierde dees scheepen nog bewaardt met 1200. soldaaten, onder den Baron van *Noyelles*, *Jonker Iakop van Egmond*, *de la Garde*, *Durant Karteville*, en meer andere defuge Kapiteynen, en Helden. Booven dit stelden zy nog groote Kooren-schuyten toe, die zy met het grootste schut, en muurbreekkes voorzaagen, hebbende die zoodaartig toegestelt, dat de Bus-schieters daar in schoot-vry waaren, onder dees hadden zy daar een gemaakt van zulke twee aan een getimmerde, die zy de *Arke Noë* noemden, die niet als met raaderen van binnen, die 12. Mannen omdraayden, beweegdt wierdt, hier op laage verscheyde groove stukken, en was met 50. Mannen voorzien, die daar uyt groote weer kosten bien, en zelfs haar schoot-vry houden.

Dees wonderlijkke Vloodt quam van de *Rotte* op *Jeekerdijk*, de *Landscheyding* genaamdt, aan te vaaren, daar zy een starkte voor haar opsmeeeten, aan wiens beyde enden zy die dijk doe doorstaakken, waar door zy naa *Zoeter-Meer* voeren, waar van daan zy de *Spanjaardis* dreeven, die haar hier met schermutzelen aanquaamen: hier was het, dat dat zoo wijtvlugtig werk gebeurde, waar in zekker Bootsgezel een *Spanjaard* het hert ten boezem uytrukten, en naa hy, gelijk verwoedt, de tanden daar in hadt geslaagen, wierp het aldus de honden voor, waar op die oover-treffelijkke *Douza*, ter eeuwiger geheugen, een aardig gedigt maakten.

De *Spaansche*, die alles naau beslooten, en het hoognoordigte het alderstarkst bezet hielden, door een zeer starke Schans de weg door de *Zoeter-Meerder-brug*, met dartig Vaandelen onbrykbaar houdende, alwaar zy met geen magt van daan te dryven waaren; lijkewel de Raatsheer *Wafschel* betoonde dees onverzetzbre magt der *Spaansche* vrugteloo, aanwijzende hoe zy tusschen *Zoeter-meer* en *Benthuysen* de *Zegwaarsche* weg zouden kunnen ooverzetten, zoo het waater slegts wat wasschen wilde, her geen Godt den Heer ook gaf door een *Noordweste* windt, die den 18, 19. en 20. *September* braaf op koelde, en veel waa- ters aanjaagden, weshalven zy bedektelijk met 50. Galeyen, en 70. Soldaaten dat langs toogen, laatende, om alle bedenkingen weg te neemen, den *Onder-Admiraal* met het ander gedeelte scheepen, voor die brug leggen: Dit onverwagt voorval dee terfsondt d'*Hoogduytsche* knegten, die te *Benthuysen*, en *Zoeter-meer* laagen, om daar langs alle toevoer te beletten, met alle schrik van daar verstuyven, wiens verlaate Posten, Kapiteyn *Ladriere*, terfsondt met 50. man bezette. Onderwijl quam Kapiteyn *Kreyt* mee langs die zelfde weg in de *Zoeter-meer* met zijn *Arke* van *Delft*, en dry Vaandelen Soldaaten; hier naa voeren d'*Admiraalen Benthuysen* mee voor by, waar omtrent zy veel der vyanden nyt haare starkten deede vlugten, en gekoomen tot *Noorta*, verspreyden zy haar ten alderbreedste, om dus van die van *Leydens* gezien te moogen werden, die met haar grof-geschut aan-

maanende, zy t'haarer hulp voorspoedelijk naaderden, waar op die van *Leyden* moedelijk antwoorden, hoe zeer de moedt haar hoorde te begeeven, die nu in zeven daagen geen gewag gehoord hadden van haar ontzeters, en nu ten uysterste noodt gearpst waaren, van alle kanten door honger weg stervende, en op haar Schildt-wagte met het Geweer in de vyft daar heen zygende, die nu niet meer als een half pont vleys wierdt toegewoogen, het geen van maagerheydt maar lef, en vel was, naa zy alles hadden opgegeeten, dat eetelijk te bedenken was; haar lekkerste kost, dat honden, katten, en ratte waaren, hadt haar nu al begeeven; blaade, kruyden, struykken, en wortelen dee de nood haar lekker opschaffen met zout, styzel, en draf, en zulke goedt gemengdt: haar bier was nog te bekoomen, dog het mout hier af waren niet als *Havere-doppen*, bruykende voordr *Alsem*, en *Wijnruydt* in plaats van *Hop*: die hier niet mee genoegde, nutte een waynig eek met wat waater gemengdt.

Door dit schraal, en vuyl onthaal, ging de pest alzoo zeer, als d'hongers noodt zijn gang, die wel 6000. Mannen daar binnen weg rukten. Nog plaagden dees stadt te schendig, verscheyde onrusten, en opstendigheên, bynaamen ytt hongers nood ontstaan, vermengdt met wanhoop van ontzet, of mistrouwen van verloft te kunnen worden van een zoo oovermagtig een vyandt, daar wonder toe hulp, die verbafterde gemoede door averegtsche Gezindtheên, die hierom de *Spanjaarts* al te veel toewensten en gunde: Dog haar eerste Bevelhebber *Bronkborst*, dat een zeer fors Man was, wist door zijn strengigheydt die altemaal te dempen, of door schrik te doen agter blijven: Het geen de Heeren *Iakop*, en *Ian vander Does*, Heeren van 't *Noordwijk*, met haar oovergaauwe sneedigheydt, door alzoo voorzigtige, en kloekmoedige *Borgermeesteren*, en andere Heeren onderschraagdt, alzoo treffelijk naaquaamen, als zy waar-delijk in de verstorvene *Bronkborsts* plaats, door *Oranje* wierden gestaaft.

Kapiteyn *Grenu*, aangemaandt van eenige bootte *Graans*, waaghalzelijk binnen *Leyden* te brengen, dat gantsch nu niet meer kost, beleydt daar alle yver toe, daar zeekere

Duyve

Duyve
Borger
gen da
steekk
Landt
een z
zeer
ten te
duyn
om d
zy m
Maa
raak
ook
La
wier
zett
Dw
pite
koo
toev
om
de n
Finn
de b
wee
kant
door
hall
naa
vlyg
schri
viele
mag
Yoor
doen
in ko
waar

Duyve met een Brief haar van verwittigden, het geen d^e Borgers geweldig moedigde; dog nog meer, als zy zaagen dat den windt uyt het *Noordt-westen* hart begoft op te steekken, waar door zy de ruymte van waater door het Landt verwagte; welk braaf gegroeydt, daar naa met een *Zuydi-weste* windt op *Leyden* af quam parzen, hoe zeer de *Spaansche* die loop met verscheyde stoppingen zогten te beletten. D'Admiraals ziende het waater van neegen duym tot acht en twintig gewassen, kreegen doe moedt, om dus oover de kerk weg te geraakken; te meer, zoo zy meerder kans hier toe verwoorderen zouden met eenige Maats oover boordt te doen springen, om zoo de vast raakkende, daar oover heen, voorder te tillen, het geen ook zoo lukte. Den Admiraal *Boyzot*, met den Kolonel *La Garde*, hiel de slinker handt van *Zoeter-Woude*, aan wiens regter handt den Admiraal van *Sierik-zee* quam afzetten, verzelchapt met *Citadella*, *Ouram*, en *Paulus Durant*. D'Heer van *Noyelles* Onder-Admiraal, met de Kapiteynen *Harry*, en *Grenu*, hadden de zy van *Zwieten* gekoozen, terwijl *Fliip Asselers*, Ooverste der Waapenen, en toevoer, met acht of tien Galeyen op de *Norta* gelaten was, om zijn aanbevoolen stukken wel te bewaaren. Omtrent de middernagt quaamen omtrent de vijftien Schuyten met *Pioniers*, en haar gereedschap aan de Kerk-weg, daar zy de beschanste *Spaansche* van daan dreeven, en om niet weederom oovervallen te worden, bezetten die weg als kants met voet-angelen: fluks staakken zy die weg door, door welke wrakken zy ylijck al haar scheepen van toever hallef duude, hallef tofste. Hier mee zakten de Galeyen naa *Zoeter-Woude* af, daar de vast beschanste *Spanjaarts* uyt vlugte, zoo uyt vreeze van bezet te zullen worden, als door schrik, dat zy het waater zoo yselijck hoog zaagen; dus vervielen al die schanzen, met verscheyde Geschut in 's *Princen* magt. *Valdes*, met zijne, koozen dus vol angst de weg naar *Voorschooten*, die zy alvorens tegen alle nood braaf hadden doen aan hoogen, wien *Alonso Lopes Gallo*, alzo verbaaft in korte stonde, die zelfde weg langs volgden. Onderwijl waaren eenige Galeyen dat heen gezet, om haar de weg

dat langs te beletten , die ook eenig wederom dwongen te keeren ; Dog , eer die wederom in haar verlaate plaatsen koste koomen , wierden van de Zeeuwen , die naa haar toe in het waater sprongen , met haar verroefte daggen besprongen , en vermoordt , en versmoordt , tot wel 200. toe , en kreegen dus tot buyt nog al *Valdes* voorraadt van vleys , broodt , wijn , en anders .

Nu haaperden het haar nog aan de sterke schans van *Lamme* , die *Borgia* kloekmoedelijk bezet hiel , zonder welk te hebben , het al te gevaarlijk was daar voor by naa *Leyden* te koomen , naar dien die lag op de *Vliet* die haar naa *Delft* strekt . De *Prins*en Volk dan houden Krijgs-raadt , hoe best met die schans gedaan , daar zy met al te waynig Volk toe waaren , om die zelfde daar meede te bevegten , en te winnen . *Valdes* van de andere kant was alzoo bevreesd voor *Borgia* , hoe stark dat die begraven was , aangezien hy bemerkte de ooverstoutte dapperheydt der aanvallers , welke hem booven dat belet hadden door haar *Galeyen* , die hem en *Borgia* van een scheidten , om die by noodt eenig hulp te bewijzen : Hier booven een brief onderschept hebbende , die een Duyf zou binnen *Leyden* brengen , inhoudt : Zy moedelijk op die van *Lamme* zouden aanvallen , die van de andere zyde zeer benardt was , deẽ hem *Borgia* belasten die starkke schans te verlaaten , en het geschut , en wat de *Vyandt* eenigfins baatten kost , in het waater te smyten . Dus wierden zy zonder slag of stoot dier plaats meester , die met een schoot zeeven gelijk hadt neergeleydt , en geschaapen stondt nog vry veel bloedts te vergieten .

Zeekker Jongen hadt vermerkt hoe die nagt een hoopen brandende lonten een zeekker weg de schans uyt waaren getrokken , die hy niet wederom hadt zien keeren , verroude derhalven , dat die schans oover was , weshalven hy des morgens met verlof dat waagde naader te bezien : Dees wierd een man met een kloet-stok , om naader bescheydt te weeten , naa gezonden ; de Jongen was zoo draa niet aan de schans , of wenkte met zijn hoer (beloofde leus) die toe , hoe zijn waanen waar geworden was ,
die ,

die, door al te grootte blyfchap, het nog naauw gelooven dorften, tot zy die man met zijn kloet-ftok zonder eenig gevaar die fchans voor by zaagen fappen, die de Vloot terftondt dit zoo onverhoopt, als gewenft geluk, haar boodtfchappen quam: Hier meede rukten zy de paa- len, die haar deurvaardt nog belette, om veer, en voeren dus, Godt loovende, op den 3. *October* regt naa de poort van *Leyden* toe; *Boyzot* voor uyt met de zyne, die den *Admiraal* van *Zierikzee* voor hinder-togt volgende, daadelyk een deel broodt, en Haaring onder de verhongerde hoop werpende, die zoo gulzig die inflokten, dat zy veel daar aan verftikte, en vraaten zommige uytgehongerde haar verkrompe darmen te barften, dat een deerlijk aanschouwen gaf. De *Admiraals* aan Landt gefapt, en de verhongerde ten deele gefpijft, gingen gezaamentlyk ter Kerken in, Godt den Heer van aller herten loovende, en dankende voor haar wonderbaarelykke verloffing, wegelijk door het gantsche Landt van alle goede lief-hebbers des *Vaaderlands* gefchiede, zoo haaft zy dit werk kundig wierden. *Valdes* geraakte met oovergrootte moeyte, en groot verlies van volk, en kryggs-gereedtfchap die zelfden dag in den *Haag*: In dit ontzet wierden dus 62. Schanfen veroverd, waar in de *Spaansche* omtrent 1000. Mannen lieten zitten, en d' *Admiraalen* niet booven de 40. waar booven de beleegerde wel 11000. ftark waaren, en de ontzetters niet booven de 2500. *Vaardt wel Leyden* (mogt *Valder* op het *Latijn* wel fchryven onder die beleegerde, en af-geteykkende Stadt met al zijn fchansen, en ftarken) *Vaardt wel gy fchansen, die door kragt des waaters alleen, en niet door Vyandts magt, verlaaten zyt.*

Des nagts voor de ontzetting, plofte seekker groot ftukinuurs met de borftweering tuffchen de *Kooy-poort*, en de *Borgoensche* Toorn, ter aarde, aldus een grootte oopening, en bresse van zelfs voor die Stadt maakkende, het welk, zoo twee daagen van te vooren waar gefchiedt geweest, wanneer de *Spaansche* een oopen zogen, om ftormender handt de Stadt zoo t'oovertallen, het nu met die celendige Burgery nog vry deerlykker gefchaapen

gestaan hebben, het geen Godt schijndt niet believende; want die dit naa wensch leek te lukke, vervaardden dat zoo, dat zy te haastiger vervlugten, meenende dat door dit gedruys, de beleegerde met al haar magt op haar te verslaagene uyt quamen vallen; Het geen haar hier door klaarder bleek, dat hy haar t'aller stondt gekost hadt haar ooverwreede Vlyandt oovergeeven, zoo wel als hy haar nu daar af genaadelijk verlost hadt.

Nu leekken alle Elementen met de verlostte Stadt te vallen, door dien de windt *Zuydt-Oost* schietende, het waarter gaande maakte, dat die zelfde *Noordt-Oost* op bulderende, veel schigtiger 't Landt uyt dreef, als dol doe daar in was gekoomen, lijk of het wist, dat het zijn pligt nu gegengenogzaam hadt gequeeten. De *Prins* des anderen daags binnen *Leyden* gekoomen, dankte die Manhaftige Burgery zeer vriendelijk oover haar onschrankbre getrouwigheyt; en andere steeden hebbende doen aanmaanen, zy dees verarmde Burgery, die in zoo lang een tijdt niet gewonnen hadt, maar het meeste haars verteerd, mildelijk van het haar liefefde mee te deelen, dat zeer wililig geschiede, en grootte liefde en eendragt verwekte. De Stadt en Burgery wierdt om haar vroomde Dapperheyt met een *Akadeemy* of hooger School verheerlijkt, in den Jaare 1575. op den agtste *February*, die zelfde met een inkoomen van 2500. Kroonen Jaarlijks begiftigende, en met zeer grootte voorregten voorziende, dat aldaar, booven de gewenste geleegendtheydt, en logts getempertheydt, de doorlugtigite Mannen der gantsche Weereldt, en ook van veeler eeuwen lokte.

Het was in *July*, 1575. dat twalef krom-steve-Oorlog Schepen, die wonder dienstig zijn tuschen d'Eylanden, en op de revieren, te *Roozendaal* toe wierden gerust, om ietwes op *Zeelandt* voor te neemen; dees nu vaardig, en bemandt met twee honderdt *Walsche* Soldaaten van *Mondragons* grootte Bende in de Kreek van *Roozendaal* leggende, wierden van *Kappiteyn Iooft* van de *Ende* aldaar zoo dapper aan gegreepen, dat zy gelijkkelijk veroverdt, geplonderdt, en verbrandt wierden, daar

schier

schier al het Volk op doodt, en die aanslag op *Zeelandt* agter bleef.

Hierges, die het luk zoo gediendt hadt, dat hy die Man begoft te schijnen, die de Koonink ten deele in zijn afgevallē *Neederlandt* herstellen zou, liet men met al zijn winst zijn tuyl wat tuylen, alleen zig doe maar bekommerde om het Dorp *Krimpen*, dat hy nog met twee vaste starkte zeer ontzaggelijk hadt gemaakt, weederom in te weldigen, alzoohy hier meede de Revier hadt afgesneden, en makkelijck alles op *Zeelandt*, dog bynaamen op *Dordt* belette: *Oranje* valdt hier dan met acht honderdt voet-knegten, en drie honderdt Ruyters, waar en booven het met *Galeyen* digt bezet was, en dieshalven alle toevoer benoomen, het geen haar dwong door honger, haar met al haar starkten *Oranje* te moeten oovergeeven, schoon *Ferdinando de Toledo* daar met een aanzienelijcke magt wel veertien daagen in reegen, en windt lag naa gelegentheydt te wagten, om de beleegerde t'ontzetten.

Die de *Spaansche* ooploop tot *Antwerpen* niet leeren en kost, mogt zig nu vry spiegelen aan die van *Aalst*: het welk die van *Gendt* alle vlijdt, en magt aan dee wenden, om de *Spaanjaardts*, die haar Kasteel bezet hadden, daar af te doen verhuizen; vreezende voor eerst zy de *Antwerpsche* gang zouden gaan, het geen ligt moochelijck was; ten tweeden, dat zy met die andere woedende Benden, die zoo baldaadig te *Aalst* hadden huys gehouden, ende zoo digt om haar Stadt zwurven, zouden aan moogen spannen, en haar aldus vry deerlijcker mishandelen. *Antonio Abinas Mondo-laado*, Luytenandt van *Mondragon*, lag als Bevel-hebber daar binnen, met de Grootte Bende van Kolonel *Reus*, en dat van *Noyelles*: teegen dees wierpen voor eerst de Borgers een schanze, tot teegen-weer, op. Die van *Gendt*, voorder met de andere Leeden van *Vlaanderen* bezeffende wat aan des *Princen* Gunst vast was, ende vreezende, zoo zy niet goetwillig met hem en verdroegen, dat het niet lang duuren en zouw, midts hy het meestedeel van 't Landt nu meester was, of zouw
her

het zelfde van haar ook zijn; zenden derhalven d'Heere van *Aurzy*, en Meester *Michiel de Bakker*, *Advokaat* in den Raadt van *Vlaanderen*, die by *Oranje* koomende uyt haare Meestersnaam, volgens beschreeven blijk, zijn vriendschap, en hulp teegen de t'onverdraachelijkke *Spanjaarts* zegt, 'tgeen hy haar minnelijk gunde, haar meede geevende 8. Vaandelen Voet-knegten onder den Heer van den *Tempel*, en 3. Bende Ruyteren, met eenige grootte muurbrekkers, om daar het Kasteel meede te dwingen, die (dog met kleyne sporing) te zaamen binnen *Gent* geelaaten wierden. *Reus*, zig ziende zoo van Volk, als Geschut voorzien, begint het Kasteel te beschieten, en een bres hebbende gemaakt, slaan die van binnen aan om in tijds goede voorwaarden te bedingen, alsoo nergens hulp, of ontzet voor handen was, en het aan onderhoud, doen van Bus-kruydt, haar schorten, hierom vonden zy haar gedwongen geldt voor haar waapenen te neemen, en dus maar 150. stark zijnde, ten Kastele uyt trekken, die het voorder *Frankryk* in zette, en wierdt fluks het Kasteel wederom bezet met twee Vaandelen, 't een van *Oranje* onder *Zonneveldt*, en het andere onder *Reus*.

Als doen begoft men ook dat zoo vermaarde *Vrede-verdrag* van *Gent*, alwaar ten dien eynde booven de vier leeden van *Vlaanderen* verscheyde andere zeer Agtbaare Heeren, zoo Geestelijken, als Weereldtijken, by een quaamen, lijk meede de Eedele, Steeden, en leeden van *Brabandt*, *Artoys*, *Henegou*, &c. Hier zaaten Heer *Ian vander Linden*, Apt van *S. Geertruy*, tot *Looven*; *Gislain Timmerman*, Apt van *S. Peeter*, tot *Gent*; *Mattheüs*, Apt van *Gislain*, gekoo-ren *Bisschop* van *Atrecht*; Heer *Ian de Mol*, Heer van *Eeuingen*; Heer *Fransoys* van *Halewijn*, Heer van *Smevegem*; Heer *Charles* de Grootte, Heere van *Frezyn*, *Ridders*; *Elbertus Leonius*, *Doktoor*, en *Professoor* in de *Regten* tot *Leuven*; *Monsieur Pieter* van *Breve*, en *Luintjyn du Prats* van weegen de *Prinse* van *Oranje*: De *Ridderschap*, *Eedelen*, en *steeden* van *Hollandt*, en *Zeelandt*, vertoonende; de *Staaten* der zelve Lande waaren d'Heer van *S. Aldegonde*, *Arendt* van *Dorp*, Heer van *Temse*, *Willem Zuylen* van *Nieuvelde*, Heere

Heere van *Heerarts-borge*; *Adriaan vander Myle, Dokter*; *Korneelis Koonink, Licentiaat*; *Paulus Buys Advokaat van Holland*; *Pieter de Rijke, Balju van Vlissingen*; *Antonius vander Sikkelen, Raadt in Zeelandt*, en *Andries de Jonge, Burgermeesters van Middel-burg*. De welke te zaamen ry-pelijk overwoogen hebbende die onydelijkke *Spaansche* hoogmoedt, en trotsheydt, zoo averegts de *Neederlandsche* gemoederen, die hierom zoo vinnig en baldaadig was uytgespat in steelen, rooven, plunderen, branden, vrouwe schenden, moorden, en wat meer onverdraachelijk wreedt te bedenken was, gelijk dat tot *Antwerpen*, en *Aalst* zoo onlangs nog, en wat ouder, in verscheyde plaatzen in *Hollandt* gebleekken was, beslooten deshalven eenstemmig, dat zy elkanderen zouden gehou, en getrouw zijn, en blyven, des eene zijn vriendt voor des anderen agtende, gelijk meede des eenens *Vyandt* voor des anderen, zouden derhalven al de *Spaansche* Volkeren, by naamen die Waapenen voerden, of in eenige groote bedieningen waaren, het *Neederlandt* ontzeggen, waar uyt zoo zy niet willig en wilde vertrekken, men eendragtelijk daar toe alle noodtwendige magt gebruykken, om haar tot het zelfde te dwingen, om dus alle voorder onheyl te weeren, en de Lande te herstellen, en te laten verblyven by haare oude wetten en voorregten, het welk van de vergaaderde, tot blijk van waarheydt, gezaamentlijk wierdt onderteykkendt op den 8. *November 1576*. binnen de Sadt van *Gent*.

Uyregt, die nu al eenige reyzen *Oranje* haar voorwaarden vertoonde, waar door zy hem t'onder wouden geeven, kreeg die, door het hert aanstaan van d'Heer *Florisz. Heermole, Jonker Frederik* uyt den *Enge, Monsieur Floris Tin, en Iakop Leemput*, die hier meede naa *Brussel* afgevaardigt waaren, ten laatsten toegestaan, en zy dus meede onder *Oranje*.

Amsterdam hiel het alleen nog met den *Koonink*, en hoewel het al sommige voorwaarden hadt voorgeslaagen, en kosten die de *Staaten* zoo billijk niet bemerken, dat *Oranje*. die aanvaarden zouw; voor eerst, mits zy met de

verbanne Burgers haar niet en wouden verzoenen ; ten
 tweeden, mits zy te vast een kundtschap met *Don Iohan van*
Oostenryk hielen, dies leek het geraadtzaamer men die
 zelfde, die nu alleen maar afvallig was, door geweld
 met de andere te vereenigen, dat de *Prins* niet al te wel
 beviel ; en schoon men haar door gebrek van leevens
 middelen, die haar van alle kanten afwaaren gesneeden,
 ligt gedwongen hadt, kreegen zy de zaak altoos zoo
 veer, dat haar vergundt wierdt haar noodtdrust met
 kleyn vaaruug van d'omleggende plaatzen te moogen
 haalen. Schoon *Amsterdam* met *Oranje* al wel stontd,
 de *Staaten* nogtans, en steeden, waaren daar vry op ge-
 beeten, zoekkende alle middel om haar heel meester te
 zijn, hoe zeer zy van alle kanten haar kneevelden, en
 knelden. *Utrecht* ziende de *Staaten* wat te hoofdlig met
 haar in 's *Prinzen* afweezen leefde, en zy quaalijk zonde-
 der groot hinder zijn konst van *Brussel* kosten afgwa-
 ren, stelden haar als middelaars, de *Staaten* voorstel-
 lende haar staat, en geleegentheydt, wat yselijk een
 teegenweer, en schaade zy zoude kunnen doen, zoo zy
 te zeer wierdt gerengel-oordt, door het oopen-stellen
 haar sluyzen, en anders, door het een *Stad* was,
 waar van *Don Iohan* dorst roemen, hy om zoo een maar
 van *Spanjen* een reys in *Neederlandt* wilde aanvangen,
 welk hy door hulp van *Gelderlandt*, en *Oover-Yzel*, daar
 hy nog veel gunstelingen hadt, nog veel starker, en
 vreezelijker zou kunnen maakken, &c. waar door het zoo
 veer quam met doordringen van *Adriaan van Zuylen*
Deeken van *Sinte Ioan*, *Loef vander Haar*, *Frans Boot*,
Burgermeesters, en *Monfieur Floris Tin*, dat *Amsterdam*
 bedong dat de *Roomfche* de grootte Kerken alleen zouden
 hebben, als meede de gantsche regeering, en die van
 de gezuyverde *Godts*-dienst een vrye plaats t'haarer
 yver buyten de *Stad* vergundt, en daar binnen een
 eerlijkke plaats om haar *Dooden* te begraven, die zy
 met een *Lijkstaaf* van alleen twintig, of zes-en-twintig
Menschen zouden moogen bywoonen, onderwijl zou-
 den dees verscheyde *Geloovige* malkanderen geenfins be-
 spot-

spotten, of leedt doen : Hier meede zoumen zes geworve Vaandelen af danken, en in plaats van die vier, vyf, of zes-honderdt Mannen aanneemen, onder alzulke vier Kappiteynen als *Oranje* zou believeen, daar hy mee meester van de Stadt zou zijn ; Dog dit verdrag wierdt door die van *Amsterdam*, en de Staaten van *Hollandt* verandert in den Jaare 1582.

Rennenberg, als Stadt-houder oover *Groeningen* van *Oranje* gesteldt, vermerkende die met de *Ommelanden* ooverhoop lag, dagt haar op die voet heel meester te worden, die hy wist al te vast nog niet en was ; Dog zy dit vermerkende, starkten haar teegen hem aan, tot *Rennenberg* daar eenige Soldaaten voor zondt, aan de *Noordt-West* zyde van de Stadt, daar zy die luttel kosten hinderen, alleen leggende, dog liet daar naa by de *Bottinger* Poort een groot Bolwerk op warpen, dies begonnen die vande Stadt op den eerste *Iuny* eerst op de beleggers uyt te vallen, tot welkers wraak, zy haar een groot getal Beesten af naamen. Hier oover verzaameldt de Stadt uyt haare *Ommelanden* twee duzendt drie-hondert Boeren by een, die alle krijg ontkundig, naau vergaaderdt waaren, of met eene van de krygsknegten verlaagen, of verstroydt, die haar opstending, met een wenschelijke zomme geldt boeten moften. Den 6. *Iuny* de belegerde verstaan hebbende, hoe het haar Beleggers aan kruydt gebrek, moedigen haar de zelfde t'oovertallen, en op te slaan, dies rukten zy al haar magt by een, latende zommig geschut voor haar af-voeren, die zy door zes-honderdt dienstmaagden lieten beschanfen : Dog naauw slagvaardig staande, schooten de beleggers daar zoo dapper onder, dat, naa zy daar een deel van geveldt hadden, de andere haar op de vlugt begaaven, niet zonder gevaar, dat haar de poort waar afgesneeden geworden ; dit dee haar den 10. *Iuny* zweeren, dat hy houw, en trouw zouden zijn, en blijven de *Prinse* van *Oranje*, d'Heere Staaten Generaal, en de Graave van *Rennendorp*, als haaren *Stadthouder*, en de Geloofs-vrede agter-vol-

gen zouden , bezetting by alle noodig vereysch inneemen , 't verschil van *d'Ommelanden* te stellen , ten af-handel van zulke als de Staaten zouden believen te noemen , welk zy met Gyselaars tot vaster naakooming zouden bevestigen , waar toe *Rennenberg* de hertst *Spaans-gezinde* uyt koos , en te *Kampen* verzeekkerde .

De Graaf van *Rennenberg* wel een braaf soldaadt , maar nog wat jong van jaaren , en hierom wat te wispeltuurig , en ongestaaidig , hoe hoog en treffelijk van *Oranje* verheerlijkt , en verheeven , laat zig door zijn Zuster *Korneelia* van *Lalain* , en haar Man de *Baron* van *Monceau* , zoo veer bepraaten , en beweegen , dat hem de *Prins* van *Parma* , zoo hy *Oranje* wou verlaaten , en die aanhangen , hem alle misdaden vergeeven zouw , daar-en-booven met een merkelykke somme geldt vereeren , waar by hy hem tot *Marquis* verheffen zouw , en voorder zijn Houwelijk met de *Megaansche* Graafs Dogter bevoorderen zouw , daar zy wist hy zeer op was verliefdt , in plaats hy nu een losse hoop hadt , die zoo draa daalen kost , als zy gereezen was , aankleefde , met gevaar van ziel , en zaaligheydt te verliezen , door een averegts geloof te volgen , als daar in hy op was gebragt , en by zijn leeven wis derven most , als zijn Eedele Vaaderlykke Erf-goederen , alle goede gunst van zijn Broeder , en alle Bloedt-verwanten , jaa zelfs van zijn Oom den Kanonik , die hem met dit Graafschap hadt vereerd , 't geen hy door dees ondankbre onwilligheydt zouw weederom verbeuren kunnen ; daar by doende , wat een leydere *Vrouwe-tong* kost sineeden . Dit dee hem eerst *Groeniugen* , en *Koeverden* in *Parma*s magt leeveren .

Hier naa rukt hy voor *Oldenzeel* , een stadt , wiens weerlooze ruymte zig voor zijn eygen ballast strekte , waar booven het nog naau met twee honderdt Mannen voorzien was , onder den Heer van *Swieten* , en *Iakop Visscher* van *Amsterdam* , die met zoo kleyn een magt van die plumpe stadt nog met verlies van dertig Mannen wierdt afgeweezen , vertrekkende dus van zijn vyandt , die slegts dreygden in zijn handen te vervallen . Hy rukt van hier voor

Zwol ;

Zwol ; dog de *Friefen* vergaaderden in der yl zoo magtig , dat hy genoodtzaakt was van daar te vertrekken : hy valdt dan voor *Deutekom* , daar hy van de *Engelsche* , en *Hohenlooze* Ruyters zoo wierdt ontmoedt , dat hy den vijftden dag daar aan het zelfde verlaaten most. Hy valdt dan hier van daan voor *Steenwijk* , waar binnen *Hermen Oldihof* , en *Kornput* met de haare tot bescherming laagen. Schoon *Rennenberg* omtrent zes duyzendt te voet , en twaalf honderdt paarden , meest Lanciers , stark was , stelden de oovervallene haar moedig , en dapper in teegen-weer , om veer rukkende , en af-brandende haar voorstadt , en alles wat haar hinderlijk kostt zijn , waar-en-tusschen zy nog twee Scheepen met Boskruydt , en ander voorraadt binnen kreegen : Hier meede deden die van binnen te mets zulke treffelijke uytvallen , dat zy onder andere *Hans Marc* , *Rennenbergs* Ooverste - Luytenant den kop inschooten. Dees stadt vast beleegerdt zijnde , valdt eenig volk van *Rennenberg* in een schansje in de *Kuynder* , die daar eenig volk versloegen , en een *Vaandel* veroverde , dat zy agter tot zeegen-praal een paardt op de staardt bonden , en de veroverde tot spijt vertoonden.

Rennenberg beschoot de stadt zeer heftig , waar door de toorn , en het boovente van de *Gast-huys*-poort al geveldt laagen , en de brandt in verscheyde huizen , die met koorn , stroo , en turf gevuldt waaren , welke brandt door d' *Oofste* windt ter Borstweeringen , die van stroo gemaakt waaren , insloeg , en dus de Soldaaten wel ten derden deel de vesten dwong te verlaaten : dees ramp , die wel zeventig schuuren , en huizen met stroo , turf , en diergelijk gepropt , weg nam , hadt dit enkel lukje , dat die by daag op quam , welk zoo by nagt gebeurdt was , zouden den beleegerde geen beeter kans hebben kunnen wenschen ; dit niet teegenstaande , zetten de vyandt zig slagvaardig om de stadt te bestormen , dog verdween dat , in alleen des avondts twee Trompetters af te zenden , die dees stadt op quamen eyfschen , mits de beleggers meenden die heel in koolen lag vervallen , waaren nog akxkax zoo barmhertig , dat zy alle genaade voor de willige aanbouden ; die dees

eyfsch

eysch plat af sloegen, haar vastelijk op goe'dt ontzet ver-
trouden.

Kappiteyu *Stuper*, en *Heegeman* quaamen met 6. Vaan-
delen te *Swart-sluys*, trekkende naa *Vollenhoof* in *S. Ians*
Kamp, die *Rennenberg*, om haar zwakheydt, daar yling van
daan dreef, veroverende een Vaandel, dat hy mee, ge-
lijk het eerste, zoo hoonlijk agter een Faardts start liet
sleepen. De *Prins* beyverde hierom te meer die braave be-
leegerde haar ontzet, liet onder die dapperen *Norits* een
braaf leeger omtrent *Swol* vergaaderen, met last *Hinloo-*
pen, *Staaveren*, (dat *Rennenberg* kort te vooren verneem-
sterdt hadt) of *Blokziel* aan de waaterkandt aan te tasten,
om dus *Rennenberg* van *Steenwijk* af te lokken. De strenge
winter tijdt, waar van dit het guurste was, braakte veel-
derley oproeren zoo binnen als buyten de stadt, die de
sneedige Ooverste aardiglijk wisten ter neer te leggen, en
haar Volk hier teegen met wondere belofte niet als te
meer moedigen.

Norits was zoo haast te *Swart-sluys* niet, of valdt *Otto*
van Sant, die met zijn Volk te *Griet-Hoorn* lag, op het lijf,
neemende hem met eenige gevangen, d'andere meest ter
neer maakkende, waar naa hy het Dorp in de brandt
stak. *Rennenberg* hier door gewaarschout, die alle aankom-
sten, eer men hem ook zou moogen verrasschen, wat voor-
zigtiger bezet, zendende voorder eenig Volk naa *Swart-*
sluys, om langs het ys, en dijkken zeeckere drie Vaan-
delen, die *Norits* daar gelaaten hadt zien eensgelijks te
ooverrompelen; Dog dees afgezondene, wierden van die
andere, die door eenige *Waaen* en *Engelsche* stillerjes ver-
sterkt waaren, zoo gebaavendt, dat zy met verlies van
300. Dooden wederom moften keeren, daar by nog haar
geweer agterlaatende, en 2. Vaandelen. Dit deē *Rennen-*
berg wederom met schoone beloften (als hy nu verschey-
de reyzen gedaan hadt) een *Tompetter* naa stadt ryden, die
al ummers zoo hoonlijk wederom wierdt gezonden als
nog eenig ander.

Norits aan *Sonoy* om alle noodtwendigheen geschreeven
hebbende, mits hy van zins was een braave kans des ande-
ren

ren daags teegen de vyandt te waagen, liet dit zelfde ook aan de stadt weeten, rukkende dus met omtrent twee duyzent Man, waar in al zijn magt bestondt, regt op *Steenwijcker-Woldt* aan, daar hy eerst eenige *Rennenborgsche* Ruyters aantrof, die hy daadelijk sloeg, dwingende het Voedvolk op de grootte *Kapel-schans* op den *Steendijk* te vlugten. De naare nagt dee dit dondere veer doordrong, en 't vuyr te wyder flikkeren, dit dee de beleegerde wonder kloekmoedig onder *Kappiteyn Koen* doe uytvallen, die strak de *Steendijk-schans* in brandt staakken, en dapper op de grootte *Kapel-schans* vliegen, daar *Rennenberg* zelfs al te magtig binnen lag, weshalven zy hier haar hoofd wat laalijk stieten, dies spatten zy voort naa het *Steenwijcker-woldt*, daarom de duyfternis den eenen vriendt teegen den anderen slaags geraakten, niet heel zonder schaade; dog haast ontdekt wordende, trok ieder zijns weegs: onderwijl hadt *Rennenberg* al zijn magt zeer breedt slag-gevaardt de stadt langs geschikt, waar door hy de uytgevalle het wederom keeren zouw belet hebben, hadt *Kornput* door een bedekte weg, by het *Konterscheep* daar zoo treffelijk niet in weeten te daaveren, dat zy braaf ruym baan maakten.

Norits in den *Kamp* neer geslaagen, wierdt een gantschen dag van *Rennenberg* met schieten vry getergdt, waar naa ook bestormdt; dog zoo dapper onthaaldt, dat hy des nagts wel laalijk weer verhuuzen moft: *Norits* die door no odt al zoo veer was gekoomen, dat hy gedwongen was paarde-vleys te moeten eeten, verloor nog moedt nog magt om zijn vyandt, die hem gestaadig, en van alle kanten aanviel, dapper af te keeren, tot hem vijftien honderdt *Friezen* met alderley voorraad van *Blokzyl* te hulp quamen. *Rennenberg* hier teegens aan, kreeg al zijn Ruyters op den hals, die haar betaaling begeerde, of wouden hem by de kop vatten, en daar haar agterstal aan verhalen, die hy zoo schoon niet praaten en kost, of zy plunderde zijn Tent, en wat hy hadt, terwijl hy zig schuyl hil, haar wederom neer zettende, met belofte van haar op een veel wenschelijker way te zullen brengen; hier mee verliedt

O

hy

hy ten deele *Steenwyjk*, en alles, te meer hy wist die zoo versterkte, en dus van alles wel voorziene, *Norits* vast gezindt was, hem aan te ranzen, dies vondt hy het aldergeeraadzaamste zijn vervalte Leeger te versterken.

Sanoy onderwyl, die verstandt hadt, binnen *Vollenboove*, dwong het met een vaardt, dat het zig met het Slot in *'s Princen* magt most oovergeeven. *Norits* was hier ook nog niet meede te vreedden, maar zondt eenige Ruyters naa *Dieveren Rennenberg* agter naa, die daar een goedt deel van sloegen, brengende tot buydt met haar weederom honderdt zes en twintig paarden, verbrande nog verscheyde voorraadt-waagens. *Rennenberg* zijn Leeger gemonsterd hebbende, vondt het nog sterk drie duyzent vijf honderdt Voef-knegten, en zes Benden Ruyters, daar hy zig meede ten Oosten van het *Steenwykker-Wold* neersloeg, regt aan de voet van de *Hiddinge-berg*, alwaar de Soldaaten juyft een plaats vonden, met heyningen omflooten, die zy tot haar borst-weeringe gebruykten, plantende in het gezigt van de stadt zijn Geschut op de hoogte, waar van daan hy met twee stukken die beschoot, waar teegen *Norits* weederom vier andere planten, dees twee Leegers malkanderen daar braaf meede begroetende. Onderwyl raakt het aan het dooyen, waar door *Norits* magtig wierdt een nieuwe schans op te werpen. *Steenwyjk* bleef nog in d'uyterste hongers noodt, tot dat *Norits* van de eene zyde *Rennenberg* aanstond te vallen, die hem niet schuldig zou zijn gebleeven, hadden zijn Soldaaten door gebrek van Soldy het vegten niet geweygert, terwijl die van de stadt het opgestaane Leeger het zelfde aan de andere zyde dreygde, die zeekere wyde sloot, die *Norits* t'haarwaarts oover most, dempten, waar naa toe hy eer zig wende, als tot zijn vyandt, brengende dat langs zoo veel voorraads van alles in de stadt, dat zy genogzaam voorzien waaren, het geen altemaal *Rennenberg*, eer het erger wierdt, alzoohet mooy dooyweer was, zijn schut, en ander voorraadt stillietjes dee weg voeren, latende niet agter, als sommige doode, kranken, en wat rommeling. *Rennenberg* vertoonden zig ten laatste aan de hooge zyde

van de Stadt geheel slagvaardig , waar teegens schoon het Prinzen volk wel graag een kans gewaagdt hadden , de veerziender *Norits* liever hadt zijn vyandt stil te laten vervlugten , als buyten noodt de zijne te spillen. *Norits* zijn zeegen de volmagtigde tot *Kampen* hebbende doen weeten , veroverde daar naa nog door haar last : De *Kuynder*, *Lemmer*, *Slooten*, en *Makkum*, by *Rennenburg* te vooren vermeersterdt.

Binnen *Stavoren* (dat hier omtrent nog alleen laalijk in de weg lag) waaren honderdt en zeventig die met eene het Kasteel bezetten , het welk nu zeer versterkt was , onder 't bevel van *Reyn Dekema* , die de stad wel haast verliedt , zoo *Sonoy* daar wat hert op indrong , en op het Kasteel met de zijne vlugte , dat *Sonoy* op genaade op dee eyschen , zonder daar naa weeder diergelijks te vergunnen : lijkewel wierdt dit hem afgeslaagen , weshalven hy met zijn Gescht op de poort , en wal begint te bonzen , zoo dat de *Hoogduytsche* haar genoodtzaak vonden , gena te verzoekken , dat haar wierdt toegestaan , midts overleeverende haar Ooverste , die hy gevangelijck met zijn Broeder naa *Enkhuyzen* zondt , vereerende die met een , een overwonnen Vaandel , 't geen zy 't zijner geheugen in de Kerk te pronk hingen.

Francisco Verduogo was door zijn dapperheeydt nu zoo veer al gekoomen , dat hy oover *Rennenbergs* Benden het Opper-bevel kreeg , die te vooren maar een gemeen Soldaadt was geweest , dees was met een Leeger van vier of vijf duyzent Voedt-knegten , en een goedt getal Ruyters voor *Lochum* , een stark , en wel-geleegen Steedecken in het Graaffschap *Zutsen* , gerukt , die nograans niet beletten en kost dat Graaf *Wilhem van Nassouw* , oudtste Zoon van Graaf *Ioan van Nassouw* , daar verscheyde behoeften in kreeg , waar naa hy wederom van daar vertrok : Dog den gaauwen *Verduogo* genog bezeffende , dat zy dit niet teegenstaande , wel haast wederom zouden in gebrek vervallen , bleef efter leggen , hem met bynaast twintig schanzen versterkende , om zoo de stad te naauwer te beslyuten , en minder gehinderdt te kunnen werden.

Dit lokte Graaf *Wilhem* met *Hohenlo* dat heen, die in *Gelderlandt* twee duyzendt Man te voet, en twee duyzendt Paarden by een hadden vergaaderdt, quamen daar mee, als nog twee halve Kartouwen, weederom tot 's stadts ontzet: Door de eerste schermutzeeringen dreeven zy *Verduugo* in zijn starkten; waar van Kolonel *d'Alleyn*, een braaf *Frans* Heldt, een van de voornaamste onder aan den berg vermeersterde, lijk die van de stad ook een by de *Moolen-poort* deden, waar in omtrent tachtig *Spanjaarden* doot bleeven: des anderen daags gaaven de ontzetters de beleegeraars zoo veel te doen, dat de beleegerde zeecker afgebrookken brug, weederom gemaakt kreegen, en daar lang aldus vry wat beeter van alle noodwendigheeden voorzien wierden: d'aanstaande nagt verooverde zy nog twee schanzen van de beleegeraars: Dog midts de Graafs *Ruytery* al te onbedagt op de vyandt uytvielen, wierden dus wat laalijk geslaagen, wes halven dees ontzetters gedwongen waaren weeder naa *Gelderlandt* te keeren, naa dat dry Zoonen van den Graaf van den *Berg*, met verscheyde Eedelen, en den Heer *d'Alleyn*, met een aanzienlijkke magt Soldaaten daar binnen tot meerder hulp verbleeven waaren. Nog hiel *Verduugo* standt, bedenkende veel varkens dunne spoeling maaken, verwagende *Karel* van *Mansfeldt*, en d'Heer *Houtepenne*, die hem met zes honderdt *Ruyteren*, en vijftien honderdt *Voedtknegten* by quamen, om de leege plaatze te vullen, die door verscheyde uytvallen gemaakt waaren, die nu door dees braaver magt veel staadiger, en felder waaren als ooyt, waar toe haar de noodt mee persten, om een kort eynde te maaken, midts zy haar al gedwongen vonden paarde vleys te eeten. Dit dee *Hohenlo* naa *Antwerpen* spoeyen, daar hy van den Hartog van *Anjou* twee duyzendt vijf honderdt *Voedtknegten*, en vijftien honderdt *Ruyteren*, en dry *Kornetten Engelsche*, onder *Norius* verwurf, hier mee zakte *Hohenlo* voor de derde reys af, om *Lochum* t'ontzetten: Dit dee *Mansveldt*, die wat buyten het Leeger zig hadt neergeslaagen, daadelijk naa *Verduugo* toe deynzen, dies leegerde *Hohenlo* zig daadelijk in zijn

Posten. *Hobenlo* bragt het door schermutzeeren, en veyden zoo veer, dat hy een schansch, tusschen twee des vyandrs in, opgeworpen kreeg, waar door hy een brug oover de Revier sloeg, daar hy langs, alles wat onnut in stadt was, dee uytvoeren, en noodtwendig inkoomen, waar naa hy tot bescherming van dees brug, hy aan de andere zyde een gelijkke schans dee opwerpen. *Verduugo* dus voor de derdemaal rijckelijcker nog als ooydt de stadt van alles voorzien ziende, eer hy van agteren beslooten mogt worden, trok, wyl alles nog voor hem oopen was naa *Grol*, en *Mansveldt*, met *Hauttepenne* naar *Brabandt*.

Anjou was met de Staaten zoo haast niet verdraagen, of de Marischalk *Biron*, trok als Veldtooverste met het gantsche Leeger, bestaande in *Zwitsers*, *Fransche*, *Engelsche*, en *Schotten*, *Brabandt* in, met geweldt verooverende het Kasteel *Viersel*, daar die braaven Heldt *La Garde*, door het springen van een stuk, doodt bleef. Hier naa rukten *Biron* voor het stark Kasteel *Woude*, by *Bergen op Zoom* gelegen, die zelfde Graaf behoortig, dat van honderdt vijftig *Italiaanen* bezet, door vijftien honderdt *Kanon-schooten* luttel, of niet beschaadigt was, en lijkewel wierdt oovergegeeven, op voorwaarden den *Kappiteyn* met zijn volk, met rapier alleen, en ponjaardt, daar uyt zouden trekken.

Wat heeft het *Neederlandt* nu eenige jaaren herwaards, niet al meer als gewenste zeegen genooten? Hoe is zy wederom niet tot, jaa booven haar oude vryheydt verheeven geweest? Nu leek het zy de weereldt by naast mogt tarten, aardt, en zee begosten al naa haar te luyfteren, jaa scheen den Heemel zelfs nergens haar weygering in: maar dees laatste, daar alle opregte zeegen, en heyl alleen afkoomen, handeldt alles zoo verburgen, dat niemant, veel tijds, zijn regte zeegen uyt plaag kan onderkennen, en dat hem vaak plaagdt, dat is te mets zijn enkele heyl maar: En dat is het wonderste, daar geen plaag zoo groot en is, of zy kan daar een zeegen af maakken, nog geen heyl zoo wenschelijk, of het kan iemant op het vinnigste smarten: Dat is haar magt, en wil, daarmen haar eerder

om is gedwongen ootmoedig te eeren, als neuswijs te doorsnoffelen, en regtschaapen al haare gaaven aanneemen, en gebruykken, zoodaanig als zy die op ons beliefdt te storten, zonder ons te verheffen, of te verzuffen, als zijnde vry wat braaver aangeleydt als iemandt kan bevroeden.

Flip, die zoo wij seen kop hadt, als nog ooyt Kooninks kruyn dekte, zoo van naatuur, als konst voltooydt: Want het was een regtschaape telg uyt dat *Huys van Oostenryk*, en zoo van de aldertreffelijkste geesten getugt, dat hy haar aller meester was: Want wat aanging zijn zoo veelvoudige Rijkken, die onder zijn Scepter bukte, en zoo ave-regts aardig onder een waaren, was hy nogtans aller aardt doorkundig, met uyt ieder Landt-streek 't puyk der Mannen te kiezen tot zijn Raadts-luyden, die hy staadig by beurte maar gebruykte. In zaakken zijn *Italien* raakkende, leerden hy van de vernuftigste hoe daar de Landt-aardt was, zonder hy van die ooyt voorderen wou 't minst bescheydt, hoe het met de *Neederlanders* gelegeen was, wiens gaauwste inhooring hy daar toe voorderden, zonder hem met *Spanjaarden* te willen laten moeyen. Dus hadt hy voor zijn *Portugal*, *Granada*, *Sicilien*, &c. altemaal wiskundige, die hy daar alleen zoo mee beval te moeyen, dat hy daar door alleen bezat, dat al die oovvertreffelijkke te zaamen. Hier trots op (om hier maar alleen het ons noodig af te handelen) geloofde die het meest, die de eerste *Neerlandtsche* optendinge te teedere *Vrou-agtige* aardt van *Margareet* (hoe wakker een Heldin wy beschreeven zy was) toe schooven; Derhalven dogt hem tijdt een Man daar in plaats te zenden, die Mannen oovermogt; En dat leek voor hem geen hachelijker als dien *Duk d'Alba*, een regte gaff die met kragt zoo wel als konst, een uytgelaate geboeft kost temmen, en in toom houden een Kaarel die die oovvertreffelijkker Kayzer *Kaarel* al van zijn voornaamste Veldt-zeegens dank mogt weeten, zoo hou, en trouen voor zijn Heer, als de alderlouterste: Maar een *Spanjaardt*, een Krijgs-man lijk zijn Voorouders, goedt teegens *Turken*, en *Sarazynen*; dog een

vryinnende *Neerlanders*. Hadt hy zijn Meesters inzicht maar gevoorderdt, en het Landt gezuiverdt van dat schuym, en vuylnis, dat zijn Kooninks Agtbaarheydt zoo bezoeteldt hadt, meeschien hadt *Neerlandt* braaver Landtvoogdt nooyt gehad: Maar zoo te woeden op het puyk des Aadels, de Burger zoo te knellen, en te kneeven, de Boeren zoo te vernietigen, was buyten zijn last, en de voet daar hy zijn Heers erfregt zijn Lande uyt hulp. Die *Naardsche*, *Schoon-hoofsche*, *Zutsfische*, en meer andere helsche moorden; met verscheyde Steeden haar onlydelijkke knelling, en plondering, hilpen de *Waater-Genzen in Zee*, en de Heer van het Landt.

Flip bevroede doe te laat zijn lossche onbedagtheydt, daar hy die te wrevelmoedige te veel, en onlydelijkke magt gegundt hadt: Hier en booven hem ziende te Lande dapper, en voorzigtig genog, als die die oovertreffelijkke *Oranje* zulk een aanzienlijkke magt vrugteloos hadt doen versmelten, door hem alleen van *Veldtslag*, en buyten vaste plaatsen, daar hy zoo in wierdt gewent, een wenschelijkke zoo weer te houden, tot de Winter hem met al zijn magt *Hoogduytslandt* wederom in drong; dog te waater een averegts Man, dies boot hem wederom te rug, daar hy te Lande wat beeter not van hem kost trekken, die hy naamaals zoo treffelijk teegen zijn afgevalle *Portugal* gebruykte, dat hy hem daar wederom vry Meester af maakte, stellende hem, naa hy hem ten Hoof hadt uytgebanne, naa *Uzeeda* toe, om naa zijn averegtsche reeden niet te luysteren, die hy met alle deemoedigheydt verzogt te willen doen, oover zijn afgeleydt *Neederlands* Steede-houderschap, zonder eens hem eedt van *Veldt-Ooverste* af te voorderen, zoo veel vertrouwen hy die dollen Soldaat. Jaa en kon *Alba* naa zoo een Heerlijkke *Fiktoory* nooyt zoo veel verwerven, dat hy *Madridt* mogt naakken, of zijn herstelde Koonink spreekken, voor hy op zijn Doodt-bedt op zijn uysterste lag, wanneer hem zijn Koonink doe zoo festerde, dat hy van zijn laatste snikken in zijn armen loosde, jaa kreeg naa zijn Doodtste die oovertreffelijkke eertijtel, dat den Koonink in zijn

verscheyden zeggen dorst: *Dat hy nooyt meer's Weerelds wisselingen, en wankelbaarheydt en was gewaar geworden, als nu, wanneer hy met zoo veeler Kooninkrykken haar overwinst was gezeegendi geworden, en onderwyl hadt moeten verliezen zijn waarste Huysvrouw, wenschelykste Zoon, en eenige Erfgenaam, en aldertrouste, en dapperste Veldtooverste en Dienaar.*

Oranjes Zec-helden waaren de meeste oorzaak schier, dat den Koonink hier van Steevoogdt wisselde, en voor *Requeezens Alba Neerlandt* dee ruymen. Een man was dees, zoo iemandt in het *Spaansche Hof* de Zeevaardt, bynamen zoo veel den Oorlog aldaar aangaat, kundig: Waar by zulk een vreedigheydt, en goedtaardigheydt, het wenschelykst voor de *Neederlanders*, van naatuuren stak, dat *Flip* hem die geensins en hoefde aan te maanen, waar by zoo een gaauwe afgeregtheydt in *Vreê* zoo wel als Oorlog, dat hy bestendt was *Neederlandt* weederom onder het *Spaansche Juk* te brengen, hadt hy een minder voor gehad, als die onvergelykke *Wilhem*. Dog stuyte al zijn sneedigheydt door maar twee-jaarige Regeering, waar mee hy dees weereldt verliet.

Flip ziende hoe zijn ondergaandt *Neederlandt* nog te houwen, nog t'herstellen en was als door die *Fortwyn*, die hem door het vermeersteren van de Zee zou lukkig toe willen blaazen, hoorende zijn *Reequezens* 't eynde leeven kiest en ander puyk uyt het *Spaansche Hof*, een die wel eer die afgryselijkke *Turksche* magt, die minder niet en leek als 't heel *Kristendom* af te zullen loopen, en vernielen, zoo vernietigde, dat de *Barbarysche* Kust daar door schier anders niet af en zag, als een deel wrakken, en brokken, die de Windt, en stroom nog juyft haar begunstigde op haare strande te spoelen. Dat was die nooyt versterfelijkke *Don Ian* van *Oostenryk*, speel-zoon van die manhafte Kayzer *Karel*, die te *Regensborg* wat te bedroeft men dogt te streelen met d'uytsteekkende stem, en muzijk van *Barbara Bloemberg*, een reyne deern, in 't wenschelykst volmaakt, die den dutoorigen Kayzer zoo wist r'ontfonken, dat hy haar van dees *Don Ian* bezette, die hy bin-

binnens jaars zijn Hofmeester *Aloysius Quesciada* ter hande stelden, dat hy (die van de geheymite zwygers een was) dat Kindt ter min en hoede vorder zou beveelen zijn geschikste, en deugdtzaamste Huysvrouw *Magdaleena Uloa*, zonder iemandt ter Weereldt te reppen, wie eygentlijk dit Kindt zijn Vaader was, dat ter Weereldt een en zelde verjaardag met zijn Vaader hadt, maar 45. Jaaren daar naa wierdt gebooren, naamentlijk op den 24. *Februa-ry* 1545. dat naa vereysch op het stipste gehouden en naa wierdt gekoomen.

Den *Kayzer* zelfs, ziende *Flips Zoon Kaarel* (een baldadig Jongeling, naa zommige zeggen, en andere weer treffelijker roemen, het zeekkerste is het een mismaakt Mensch van lijf en leeden was, waar in dikwils wel te braafste ziel wil huyzen) wat teegen zijn zin opwasschen, zonder hoop van verbetering, doe zey eerst kort voor zijn doodt aan *Flip*, dat by *Quesciada* te *Villegarsia* een *Don Ian* woonde, die met hem een, en zelfde Vaader hadt, beveelende die zelfde als van een Bloedt gesprooten, te handhaavenen: Met welk bevels naakooming *Flip* nog 4. Jaaren naa zijn Vaaders Doodt wagte, om zijn Zoon *Kaarel* eerst wat ouwer te hebben, eer hy zoo een ongehoopte Neef zou gewaar worden, waar mee hy zig in ryper Jaaren zou moogen te beeter vereenigen, en verknogt houden. Doe laat den Koonink een ongemeene jagt uyt-schryven, om zijn Agtbaarste van het Hof daar in met zig te voeren, belastende met eene, dat hier omtrent *Quesciada* met *Don Ian* hem te dier tijdt mee begeeven zou, die daaren-teegen een braave *Spaansche Hakeney* op zijn kostelijkt laat stoffeeren, daar hy op schrydt, latende *Don Ian* onderwijl op een gemeen Paardt slapen, waar meê omtrent's Kooninkx Bende gekoomen, treedt hy van-zijn paardt, gebiende *Don Ian* dus meê te doen, die terstondt die gehoorzaamde, die hy staag Vaaderlijk was onderdaanig geweest: *Quesciada* aanstonds valdt voor hem op zijn knien, zeggende: *U Hoogheydt gun my u handt te kussen: Hoe ik dus nieu, en onverdagt voor U. Eed. zoote deemoedig val, zuldt ghy terstondt van ons Heer, en Koonink,*

die u hier ontbooden heeft, verstaan: sijg onderwijl op dit dus op-gepronkte Paardt: Niet wonder dees jonge Bloem oover zoo onverwagt een ontuoeting verstormt flondt, daar onder het gevolg van braave Eedellie niet een en was, die 't minst dit geheym raaden kost, tot den Koonink aankoomende, door *Quescidaa* gebodt van *Don Ian* om zijn knien omhelst wordt, die het Jongskens met een teedere zugt omhelzende, met een vriendeljkheydt vraagde, of hy wel wist van wat Vaader hy afkomstig was? Waar op hy lijk dutoorig staande, schrijdt den Kooning van zijn paardt, en hem omhelzende, *Wakker Jonge Borst* (zeyd' hy) *hou regtschaape moedt; want gy een uytsteekkende Monarvs Zoon zijt. Kayzer Karel de V. die nu den Heemel bewoonat, is bey onzer Vaader*, daar hy hem naa wederom zelfs te paarde hulp, gebiedende het Hof die jonge Eedelman, zoodaanig voorder te gehoorzaamen, en te dienen als een regte spruydt des *Huys van Oostenrijk*: En was wel te deeg zoodaanig een, het welk hem onder de *Neederlanders* zelfs booven den Koonink bemindt maakte, dat *Flip* tot zoo een heyllooze min-yver vervoerde, dat hy hem te veel noodtwendigs agterhiel, 't geen zoodaanig hem door het herre trof, dat hy al te kort voor zijn Koonink in een teering te verguijnen quam, en te sterven.

Geen wenscheljkker doe in dees plaats, als *Alexander Fernees*, Prins van *Parma*, en *Placence*, niet alleen om dat die de Zoon was van die *Margareet*, die wel eer het vervalte *Neederlandt* naa wensch hadt geredderdt; maar ook, als zijnde die met *Don Ian* in een school getugt, die nooydt bezweek, en van de volmaakste Prinzen dier een was. *Flip*, lijkewel ziende hoe *Vrouwe zuynigheydt*, en zagzinnigheydt in die oovergaauwe *Margareet*, vrugteloos tot behou van zijn *Neederlanden* gespildt was, de forsheydt van *Alba* nog meer hadt het spel verbrodr, *Requeezens* gaauwigheydt niet geholpen, en *Don Ians* fierheydt ydel verdweenen, en dorst het op die volmaakte gaauwigheydt niet vertrouwen, zoo lang die onvergelykkeljkke *Oranje* by lijve was: vondt derhalven geen naarder middel als zijn leeven deur te schrij-

WILHELMUS I. PRINS
VAN ORANJE.

ven, en
hier mee
by gaar
Hy doe
die alde
zijn reg
den; h
om in z
't Ja
zeekke
broedre
maakte
lijk gen
daan, so
stuk w
Hel ne
was zij
arde e
gen) d
den, o
van Or
pende f
Gyon va
doodt ge
perste vo
chelijkke
maat der
he; ge
dooz was
en Nijm-
der stree
ne bestien
ne vresel
Hes op
Hes op
Em jk

ven , en groot geldt op zijn Hoofd te zetten , meenende hier mee het alles gewonnen te hebben. Zoo veel vermag by gaauwe luy een gevatte schrik van diergelykke gaauwe. Hy doet dan zulkx verkondigen , ten heylooften voor die alderwaarste *Wilhem*, en zoo 't onverdient moorden zijn regte wraak zijn moorder niet gemeenelyk verdelgden ; hier hadt *Flip* de regte voet getroffen , om wederom in zyne *Neederlandt* te geraakken.

't Jaar van 1584. was eeven oover zijn midden , als zeecker wanschepfel (zoo het niet van 't regte helfsch gebroedt was) een laaijkkerdt , om zijn kortheydt nog mismaakter ; Dog het yselijkt om zijn luypen , en schrikkelijck gezigt , booven dat een *Borgonjon* , van *Villefons* van daan , zoo volmaakt een schelm most het al zijn , zou hy een stuk uyt werken , daar het moochelijck al , wie weert of den Hel niet mee voor zou schrikken , *Balthazar Geeraarts* was zijn naam , oudt 6, of 7. en-twintigjaaren (wonder de aarde een montter zoo lang zonder verzwelgen kost draagen) dees vercierde alle bedenkelijcke Duyvelsche vonden , om die volmaaktste Prins *Wilhem* van *Nassou*, Prince van *Oranje*, het leeven te beneemen , hier toe zig eerst doopende *Fransoys Gyon* van *Bezanson* , Zoone van *Pieter* van *Gyon* van *Lions* , diemen wist om die gezuyverde Leere de doodt gesmaakt te hebben , om hem hier door by de opperste voorvegter , en beschermmer daar van , wat behaachelijkker te maakken , en wist zig als een byzonder lidtmaat der zelve zoo op te pronken , dat hy al vry mooy leek ; geen Predekaafy , geen Aavondt-gebedt , of dit gedrogt was oover al by , voorzien met dubbel *Testament* , en *Pfalm-boek*. Die sneedig , en veer ziende *Prins* , kost in dat afkeerig weezen , hoe heylig , en anders hy dat zogt te bestieren , gantsch geen behaagen vinden ; Want het is te treffelijck gezeydt om te misschen :

Heu quam difficile est crimen non prodere vultum.

Dat is ,

*Hoe quaadt om doen ist , dat men niet
Een schelmstuk uyt eens oogen ziet.*

Hoe

Hy geeft hem dan zoo veel te doen, dat hy hem wederom zijn Hof uyt, naa *Frankrijk*, krijgdt; alwaar hy, ter quaaader uure, door het afsterven van den Hartog van *Anjou*, brieven kreeg, om daar door *Oranje* zijn doot bewust te maaken: Hy met dees brieven daar gekoomen, ontbiedt hem (mits het nog vroeg was) de *Prins* nog voor zijn bedt, om wat meer byzonderheên van dit werk af te vraagen, daar hy belee zijn verdoemdt stuk zou in't werk hebben gesteldt gehadt, zoo hy die tijdt van zijn dagge maar was voorzien geweest: buyten koomende, toont hy door gebrek van kousen, en schoenen, hoe noodig hy geldt van doen hadt, het welk de *Prins* geboodtschapt, het zy door meedoogendtheydt, het zy door het Noodlot (want waar komdt een veege niet toe) laat hy hem van zijn Geheym-schrijver wat geldt langten, dat hy voorder nergens toe besteedt, als aan dat moordt-geweer, dat twee daagen daar aan die mildaadige het leeven koste. Hy koft dan hier inder yl voort twee pistoolen, waar af hy den een met dry koogels laat, alles zoo fiks toe maakkende, dat naa alle menschen oordeel daar geen haapering zou weezen. Dus spoeyden hy zig, midts hy gemerkt hadt, dat de *Prins* afkeerig van zijn yslijck weezen, in de zin hadt hem wederom van kant te zenden.

Dus gewaapend, treedt hy hem dapper (zoo zulke oovergeeve schelmen mee dapper kunnen zijn) toe, afvergende zyn oorlofs-affcheydt-brief; dog zoo niet, of die gemaakte dapperheeydt maakten hem nog schrikkelijker, 't geen zelve de *Princesse* vervoerde, naa dat eunjer nog te vraagen, die den *Prins* tot antwoordt gaf, het een was, die op zijn vertrek staande, zijn oorlofs-affcheydts-brief verzogt, die hem vervaardigt wierdt. De rampsaalige *Prins* was naau van zijn alderlaatste maaltijdt opgestaan, of dees verdoemde stapt hem toe, en onderschijn van hem zijn verzogte schriften met beleefdtheydt af te eysschen, lost hy zijn heyloos geweer, en treft de *Prins* met dry koogels dier maatte, dat hy naau meer tijdt hadt als te zeggen: *Heere Godt weest mijn ziele genaadig, ik ben zeer gequetst, Heere Godt weest mijn ziele*, en dit

arm volk genaadig. Hier meede aan het zuyzelen geraakende , onderschept hem juyst voor zijn val , Jonker *Iakop van Maldere* , een zijner Dienaaren , hem dus op de trappen neerzettende , daar men hem terfcondt in die zaal , daar hy gegeten hadt , op het bedde neer leyde , waar op hy luttel lag voor hy zijn zaalge ziele loosde.

Daar leydt dat puyk der braave Mannen , nu nergens meer toe nut , als tot der wurmen aas : wat praat , nooydt was de vryheydt , die hem het leeven kosten , treffelijker meeschien bevogten , als nu : dees onrijpe doot eens Heldts in 't fleur zijner daagen , in zijn een-en-vijftigste jaar , daar hy festien van besteeden , ten behou , en bescherm van 't verdrukte *Neederlandt* door 't *Spaansche* juk , daar hy booven de aldermagtigste Koonink des weereldts , nog vier van 't puyk zijner Helden , die met alle magt dat onder zijn juk wilden houden , zoo weederstondt , dat al 's Kooninkx onbereekkelijcke magt , al *Albaas* uytermaatige tieranny , al *Requezens* byzondere braafheydt , al *Don Ian* van *Oostenryk* onnaadoenelijcke arglistigheydt , al *Parmas* onvergelijkelijcke Krygskundigheydt gantsch in niet dee verdwijnen ; dees zoo onrijpe , als herts trefsende dootd , zal een jonge bloem , een naau agtien-jaarrige Heldt , tot zoo veeler oovertreffelijkheens kunnen vervoeren , dat , was zijn doorlugtigste Vaader daar door niet ieder te veer uyt het gezigt gesteegeen , daar booven zou kunnen streeven . Dog mits wy die 't sijner plaats op zijn netst naa het leeven af zullen moeten schilderen , willen wy hier aan dees zijn zoo ruwe schets niet een trek meer haalen .

Dees goddelooze moordenaar was door een agter deur de stal uytgesnapt , en digt al by de vesten , daar hy meende in te springen , en oover te zwemmen , op twee blaazen , die hy met zig hadt genoomen , dog twee stukzer van des *Prinsens* knechts onderhaalden hem juyst , en bragten hem in de *Koncersys*-kaamer , daar hy dan alles belee , zijn naam , Vaader , en Vaaderlandts verkeerdt hebben voorgegeeven ; en de reeden was , midts hy zes jaaren dees slang hadt in zijn boezem gebroeydt , om die daar door ter gelegenster tijdt ,

tijdt, en plaats voort te brengen: Dog nooydt daar geneegender toe, als naa hy verstaan hadt, dat de Koonink hem een man des doodts hadt verklaardt, en geldt hadt op zijn hoofdt gezet, in welk vervloekt voorneemen hy meest van zijn zelfs, dog ook veel door zekkerre *Franciskaaner-Moonink*, en een *Iezuyt*, welke leste hem de Martelkroon, en wisse zaaligheydt, daar voor beloofd hadt, zoo hy hier oover gevangen, en gedoodt wierdt: hier in was hy ook voorder wat gesterkt door den Raadtsheer van *Affonleville*, volgens *Parmas* last, die hem voor al verboden hadt van *Parma* iets te reppen, met diergelijke meer: dog alles zoo ligt, en los, dan gezeydt, dan wederom geloochendt (regt naa de aardt des duyvels, die aller loogenen Vaader is) dat daar niet wisser af is te verhaalen, als dat hy vier daagen daar aan op het schavot wierdt gebracht, en volgens vonnis naa bekentenis, zijn handt, daar hy dit verdoemde werk mee uyt hadt gevoerd, met een gloeyendt Waafel-yfer wierdt afgeneepen, en voorder met gloeyende tangen het leevendige vleys op zes byzondere plaatzen, daar dat het dikste op het been zat, daar af wierdt gerukt; waar naa hy in vier stukken wierdt gekapt, beginnende van ondere, de buyk lest, wordende zijn hert ten lijve uytgerukt, en op zijn moordaadig aanzigt gewurpen, daar het Hoofdt ten laastten af wierdt gekapt, dat op de *School-Tooren*, agter het Prinsfen-Hof op een yzere penne wierdt gesteld, daar het naamaals behendig af wierdt gestoolen; en zijn vier deelen wierden op vier Bolwerken gehangen. En al dees vinnigste pijnen, kreunden hy zig gantsch waynig, en bleef by zijn *Roomsch* Geloof zoo standtvastig, dat hy geen Predikanten gehoor en wilde geeven, en elk een neep, scheen hy, zoo veel hem moochelijk was, nog met een kruys te zeegenen, zoo lang als hy hier nog eenigzins geheugen af kost hebben.

Den 3. *Augusty*, was 't, dat men de *Vaader* des *Vaaderlands* in 't naare graft zouw leggen. Neen, neen, mijn *Prins*? het slegtste van u brengt men maar heen met zoo oovvertreffelijk een staacy, als nooydt mogt wettelijke

lykke G
en volm
uwer b
voer
en liefd
heugen
nen lee
daar u
dicht
gen ve
Sta
plaats
en wr
ders d
die m
kevel
Man

Wy
betoo
alzuik
Huys
reld
vorft
brom
en Ma
nessus.
Stad-
gheld
spalk
tor Erf
verhee
hy d om

Ijikke Graaf van *Hollandt* beuren , in zoo net gecierde, en volmaakte Tombe , als Kayzer ooydt mogt wenschen : uwer beste deel (behalven dat voor eeuwig ten Heemel voer) dat hier op aarden bleef , u ontstervelijkke gunst , en liefde der onderdaanen , hebben t' uwer eeuwiger geheugen , die plaats u in haare herten gevleydt , die de traanen leegmaakte , welk door rou op zijn alderdroevigste daar uytperste , ruym de wenschelijkste die de eedelmoe-digste voor al haare moeyten by haar naakoomelingen moogen verwerven.

Stap aan destigste Prins *Maurits* , slap aan , in Vaaders plaats , help voort het verwarde *Neederlandt* redderen , en wreek op dees voet (kans is daar genog) u Heer Vaaders al te averegtsche doodt : al zijn u jaaren waynig , als die maar zeventien te bereekenen zijn , den Heemel lijkewel schijnen diekrags genog te belooven , daar anders Mannen mee genog te doen zouden hebben ; want

Fortes creantus fortibus , & bonis.

*Van Vroomen koomen
De regte Vroomen.*

Wy hebben in u Vaaderlijk Geslagt diergelijkke al meer betoondt , en loof vry , dat in dat van u Moeder , nooydt alzulke ontbraakken : Want u Moeder *Anna* , die u op het Huys te *Dillenberg* , op den 13. *November 1567.* ter weerdelt bragt , hadt *Maurits van Saxen* , Hartog en Keurvorst te Vaader , wiens Grootvaader , die *Albertus* was , die bromde met die bynaam van Landt-Graaf van *Meyssen* , en Mark-Graaf van *Duringen* , Broeder des Keurvorst *Ernestus*. Dees *Albertus* was het , die in den jaare 1488. Stadt-houder der *Neederlanden* , van Kayzer *Maximilliaan* gesteldt was , en door dat treffelijk besnoeyen des tweespalk van *Hoek* , en *Kabeljans* volk , van *Flips van Borgonje* tot Erf-stadt-houder van *Oost* , en *West-Frieslandt* wierdt verheerlijkt ; die ten dienst zijns Landts-heers , terwijl hy d'omstendige *Groeningers* zoekt te bedwingen , met een hey-

heyloos loot getroffen wierdt, en (op de wys van u oovertreffelijk gessagt) heldaartig quam te sneuvelen in den jaare vijftien honderdt, naa hy te vooren de te baldaartige *Zierikzeers*, dien die van *Sluys* te hulp quaamen, doe hy die haar euvele moede wou straffen, haare vermeetelheyt door twintig duyzendt gulden hadt doen boeten. Die hier in nog hooger klimmen verwarde wis, in al te veel Helden, dit zy alhier genog.

De Vereenigde *Neederlandsche* Heeren Staaten, naa zy wat te quaalijk met den Hartog van *Alenzon* gevaaren waaren, by een vergaadert, om haar wat beeter van uytheimsche magt, teegen haar zoo sterke vyandt te voorzien, die uyt alle hoekken des Weerelds zig teegens haar quam Waapenen, hadt twalef van de aanzienlijkste Mannen naa *Elizabeth*, Kooninginne van *Engelandt*, afgevaardigt, die zelfde t'haarer hulp roepende, welke met een aanzienlijkke magt, de Graaven van *Leycester* van haar verwurven, wiens meerder ervaarentheyt, en ook aanzienlijkheyt, zy dees jonge Vorst, die zy hierom tot Luytenandt, en hulper toe hadden gevoegdt de Graave van *Hohenloo* verzogt hadden, dat hy, die zy verkooren hadden tot Kapiteyn Generaal, en Admiraal van *Hollandt*, *Zeelandt*, en *West-Frieslandt*, behoorlijkke eerbiedigheyt zou betoonen aan *Leycester* voornaamdt, die zy haaren *Gouverneur Generaal* gemaakt hadden.

Maurius dus verheerlijkt, wendt daadelijk alles aan, dat hem dagt van zijn pligt te vereyschen was, en ziende dat *Parma* de Stadt *Nuys* vaster beleegerdt hadt, als hy vermoede dat hy met kragt die van daar zou kunnen krygen, neemdt derhalven omtrent 3000. Soldaaten met zig, en naa hy *Amele*, een kleyn en net *Vlaams* stedeken, anderhalf mijl van *Hulst*, en vier van *Gent*, deeg hadt afgekeeken, hoe dat niet gantsch bemuurdt was, schoon daar 4. Vaandelen Soldaaten binnen laagen, valdt op een nagt daar moedelijk in, waar door de Stadt en haar bezetters terstondt zoo verbaast wierden, dat zy haar altemaal zonder slag, of stoot oover gaaven, waar naa dees Heldt voort alle omleggende Schanfen yerooverde, en *Axele*, om

te beetet te beschermen, ylijk onder waater zetten, het geen de Bevelhebber van *Grevelingen*, d'Heer *de la Motte*, die van *Parma* af was gezonden, om het zelfde t'herwinnen, onverregter zaakken wederom dee keeren.

Hier naa viel hy met *Hohenlo* in *Brabandt*, aldaar twee-en-twintig Dorpen plonderende, en verbrandende, om *Parma* met dat geweld van *Sluys* te krygen, dat hy zeer benaudt hadt, waar naa hy zig naa *Zeelandt* vervoegde, om van *Leycester* zijn affcheydt te neemen, die men zey aldaar was aangekoomen, om daar van daan zoo voorder naa *Engelant* meende over te steekken. Laatende *Hohenlo* omtrent den *Bos*, die de Schans *Engelen*, daar digte by geleegen, veroverde: Wanneer daar omtrent *Houtepenne* een deftig Heldt, en Zoon van *Barlemond*, met twee-en-veertig Vaandelen Voedtknegten, en twee-en-vijftig Kornetten Paarden van *Parma* afgezonden was, om *Hohenlo* van daar te ligten. Hy om zijn last naa te koomen, valdt zijn vyandt omtrent daar nu *Krevekeur* leydt, dapperlijk aan, die hem zoo treffelijk weerstaat, dat hy een dikke tak met een *Kanon* schoot van een boom hebbende geschooten, het juyft zoo trof, dat die *Houtepenne* op den hals viel, en diermaate quetste, dat hy het kort daar aan besturf, en te dier tijd daadelijk het Veldt zijn vyandt oover liet.

De al te losse, en groote goedtheyd der Staaten, waar door zy *Leycester*, die maar als dienaar van die heufche, en goedertierene Kooningin quam, vry hooger verheven hadden, als zy zelfs voor haar persoon woude aennemen, maakten hem zoo preunts, en baldaadig, dat het Landt hier door in geen kleyn gevaar geraakte: Want zy, die vernoegd was dat haar dienaar met raad, en daad met zijn bende van hulpe de Staaten naa gelegendtheydt zou beschermen, droomde nooydt men die het Opper-bevel van alles zou geeven. Dus de sneedger Staaten, ziende hy zijn minnelijk gegunde magt wat te haatelijk zou misbryukt hebben, bragten het zoo veer, 't zy met goedheyd dan, of quaadheyd, dat hy den 17. December 1587. met schriftelijk blijk al zijn gegunde ampten, en staaten wederom stelde in hande van de Heeren Staate, om daar mede te doen al't geen haar geliefde, waar

naa hy zig naa *Engelandt*, zeecker niet al te beleefd, en welgeschikt, begaf.

De Staaten dus voor de derdemaal, van haare averegtsche beschermer ontslaagen, zetten die wederom aan, die, naa schijn, daar van den Heemel toe, booven alle, uyt was gepikt, 't *Nassoufche* Bloedt dat kost, en most het doen, en was ter weereldt niemandt, zoo door ingebooren waardigheydt, betroffen door oovergaau, en sneedig beleydt, en oover dapper, een kloekmoedig uyt voer, als om Voorouderen nooyt vol te beloone dienste, daar ooyt naader toe, als mijn Keurelijkste *Maurits*: Dees hebben de Staaten dan voor haar Opper-Algemeen Bevelhebber doe verkooren, in Oorlog zoo wel, als Vreede, zoo wel in het Geestelijk, als Weereldlijk, magtig om ooveral de Vroedtschappen naa zijn zin te stellen, volgens ouwer gewoonte. Dit niet teegenstaande, zijn daar verscheyde uyt die uytheymfche Benden (regte Kankers van een wel geschikte staar) opgestaan, die niemandt tot haar Ooverfte bevelhebber woude kennen als *Leycester*, daar zy met Eedt haar onder verbonden hielden: Niet teegenstaande de Staaten klaarlijk betoonden, dat die Eedt haar aan hem niet en verbondt zoo veel zijn byzonder persoon aanging, maar voor zoo veel hy haar Veldt-ooverfte, en Dienaar was; welk Ampt van hem afgeleydt zijnde, en weerter hande gesteldt die geen, die hem daar eerst mee hadden verheerlijkt, was die Eedt te niet; of, voor zoo veel die nog eenige kragt hadt, dat die dan slaan most op haar lieden, of die haar zou moogen believen: Om dit al de weereldt kundt te maaken, gafmen het in druk uyt, en liet het zelfde van alle behoorelijkke puyen verkondigen: Het welk alte zaamen zoo kragtig niet en was, of daar bleeven onder de Ooverfte van verscheyde Steeden, als *Geertruyden-berg*, *Naarden*, *Workum*, *Heusden*, &c. Nog halstarke opstendinge, dat naa oogen-schijn een al te gevaarlijk eynde zou genoomen hebben.

Dog geen van alle wreeveliger als die *Sonoy*, die *Oranje* wel eer tot Bevelhebber van *West-Frieslandt* hadt gemaakt, die, naa hy zijn volk wel te deeg aan het muyten hadt gemaakt,

maakt, daar meê zig van *Medenblik* verzeekkerdt hadt, weygerende de Staaten, en *Maurits* zijn gehoorzaamheyt, of wilde eerst ten vollen betaaldt zijn, hoe wel by naaft geen zoo wel, als hy, dat zelfde waaren, maakkende hier booven zoo grof, en grootte reekkening, datmen klaar kost bemerken, hy luttel goedts met het Landt voor hadt, zonder hy met eenige beleefde goedtheydt tot zijn behoorlijkke pligt te krygen was: *Maurits* zelfs, om hen mondeling alle billijkke volnoege te geeven, reyft naa hem toe, met eenige andere voornaame Mannen: Dog alles vrugtelooos; en hielden al zoo hertnekkig met hem de Kapiteynen *Kristal*, en *Wolfs-winkel*, wiens troepen in *Gelderlandt* laagen, die alle om geldt riepen, dat doe al te schaars was; jaa waar het doe daar oovervloediger geweest, en men alle had gedwongen geweest zoodaanig te betalen, als zy dat eychten, zou 50. tonnen Gouds daar niet genug toe zijn geweest. Men wijft hem dan aan hoe kaal, en beroydt hy te Lande ingekoomen was, en hoe veelvoudig nu verrijkt, door dien hem *Oranje* zoo treffelijk verheerlijkt hadt, meer op hoop van zig wel te zallen schikken, als om eenige uytmuntende verdiensten, waar van nu zoo averegts blijk quam, en dat tot hoon, en spijt dier geene, die hy alle eer, en agtbaarheydt schuldig was. Zoo veer bragtmen dees stoutert nog, dat hy eenige ongerymde verzoek-schriften dorst ooverzenden, welke, zoo men hem wou toestaan, hy zig wenschelijker zou draagen; en omhelsden, hoe hy voor zijn gedaane diensten (die hy wat boovenmaatelijk opzette) grooter loon eyften, daar hy meer als naa waarde was voldaan; willende voorder zijn Ampt onvoorzettelijk zijn leeven lang hebben, 't welk strydig teegens d'Opperste-bevelhebbers magt, niemandt kan toegetaan worden, wilmen die eens vergeevene niet weederom neemen, willende (nog onbetaamelijker) magt om t'aller stonden de bezettinge te doen wisselen; En het laalijkste van alle, verzoekt hy de Vroedschappen naa zijn zin te moogen stellen: Welke en meer diergelijkke als reedelooze stukken verwurpen wierden, en belast dat *Maurits*, nu al zijn heusche goedtheydt lag vertreeden,

zijn magt teegens hem op de been zou helpen. Hy rukte dan eenige Soldaaten, onder *Viljers* by een, en verzaamt meldt nog een deel Burgers uyt de naaft geleegen steeden, daar hy dees moeyte-maakkers zoo mee bestookt, dat zy door het tusschen spreken van den Raadtsheer *Killeghy*, en den Baron *Willoughby*, en andere *Engelsche* Heeren, haar men goedt verdrag de *Prins* oovergaaven. Zoo gaet het, dat het vinnigste gepikt wordt op die daar onder is, hierom, zoo haast *Sonoy* daar onder was, vielen die van *Meedenblik*, en andere byleggende plaatsen, wiens Inwoonderen al vry wat overlast van *Sonoy* geleeden hadden, die zelfs de *Meedenblikkers* schempelijk ontwaapenen dorst, zoo onbesuyft in al zijn goederen, daar zy maar by kosten, dat hy hier door geen kleyne schaade lee, het geen hem dit werk den Koningin van *Engelandt* dee klaagen, welke klagte zy doof haar Gezandt, *Thomas Bodley* de Staaten voor liet stellen, die door 't Eedelmoe-dig tusschen-spreekken van *Maurijs*, die onverdiende nog booven vereysch beloonde.

Dees *Prins* droeg zig teegen de andere opgestaane *Engelsche* zoo voorzigtig, zoo deftig, zoo heus, zoo dapper, dat hy haar in 't kort naa wensch onder zijn gehoorzaamheydt kreeg, ja diermaaten haar herte won, dat niemandt yveriger voor hem naamaals lijf en leeven waagden, als de *Engelsche*, *Schotten*, *Yren*, en niemandt was daar, op wien *Maurijs* zig valster betroude, als op die Mannen.

Koonink *Flips* om te betoonen daar geen magtiger ter Zee en was, of ummer was geweest, als hy, of ten minsten dat hy die grootmoedige was, die om dat Landt, wiens Vlooten daar naa de heele Weereldt zou doen schrikken, zoo een Vloodt dorst offeren, en waagen, als ooydt nog Zee en droeg: Luyster nu eens te deeg, wat Vloodt hy daar teegen toerullen in den Jaare 1588. Uyt *Portugal* voerden hy mee tien *Gallioenen*, en twee kleynder *Scheepen*, *Sabras* genaamd, te zaamen magtig te voeren 7737-Tonnen last, voorzien met 3330. Soldaaten, en 1233 Bootsgezellen, gesterkt zaamen met 350. stukken Gescht,
CR

en alle Waapentuyl naa vereyſch. Uyt *Biskayen* haalde hy tien grootte Oorlog-ſcheepen, en tien kleyne *Pataches* genaamd, groot te zaamen 6567. Tonnen laſt, bemandt met 3037. Soldaaten, en 863. Bootsgezellen, voorzien met 260. ſtukken, en ander Krijgs-gevaar voort naa regten eyſch. *Kaſtilje* verſchaftten hem veertien *Gallioenen*, en twee *Pataches*, groot te zaamen 8714. Laſten, gemandt met 2458. Soldaaten, en 1719. Bootsgezellen, verſterkt met 384. ſtukken, en ander Krijgsgevaardt naa vereyſch. *Andalouſya* leeverden hem uyt, tien *Gallioenen*, en een *Patache*, groot te zaamen 8762. Laſten, bemandt met 2400. Soldaten en 800. Bootsgezellen, geſtarkt met 260. ſtukken mer al zijn toebehooren. *Guipuzeeva* ruſten hem nog toe tien Oorlog-ſcheepen, en vier *Pataches*, groot te zaamen 6991. Laſt, gemandt met 2092. Soldaaten, en 670. Bootsgezellen, geſterkt met 277. en al wat Krijgs-gevaar daar toe ge-eyſt wordt: Zijn *Orientaalsche* ſcheepen waaren ſtark tien Scheepen, groot 7705. laſt, gemandt met 2880. Soldaaten, en 870. Bootsgezellen, verſterkt met 310. en allen Wapengevaart daar toe behoortig. Een Vloodt ſcheepen *Urcas* genaamd 25. in getal, groot te zaamen 10271. Laſt, bemant met 3221. Soldaaten, 708. Bootsgefellen, verſterkt met 410. ſtukken met al haar vereyſt Waapentuyl: Een andere Vloodt *Pataches* en *Zabras*, te zamen 22. in gatal, groot 1131 Laſt, bemant met 479. Soldaten, en 574. Bootsgezellen, en 193. ſtukken met haar vereyſt Waapen-gevaardt. Hier by quaamen nog vier *Galeyen* van *Naapels*, meede voerende 870. Soldaaten, en 468. Bootsgezellen, en 1200. Roeyers, verſterkt met 200. ſtukken Geſchuts, en andere noodwendige Waapenen, en nog vier *Portugyſche Galeyen*, voerende de eene 110. Soldaaten, 106. Bootsgezellen, 306. Roeyers, en 50. ſtukken Geſchuts, en met alle noodtwendig vereyſte Waapen-gevaardt. Zoo dat dees gantsche Vloodt beſtondt in 65. *Gallioenen*, 25. *Urcas*, 19. *Pataches*, 13. *Zabras*, en 8 *Galeyen*, te zaamen 130. ſcheepen, groot te zaamen 57868. laſten, gemand met 19295. Soldaten, en 8450. Bootsgezellen, en 2088. Roeyers, geſterkt met 2630 ſtukken, en wat Waapentuyl over al toe hoort, daar by nog waren 20. kleyne ſcheepjes

scheepjes *Karaveles* genaamdt, en tien *Falvas* geheeten, die men met riemen voort zetten. Op dees Vloodt be- gaaven haar nog vrywilliglijk, en op haar eygen beurs honderdt vier en twintig van de voornaamste Grootte, en haare Vrienden van *Spanjen*, gevolgd van vier honderdt zes en vijftig strijdtbaare Dienaars. De Bevelhebbers oover het Geschut, daar *Alonso de Cespedes* Oppersten af was, met haar byzondere Buffchieters waaren 177. in 't getal. De Artfen, Wondmeesters, en Knechts waaren 85. stark. Hier by quaamen nog 180. Geesteljkke Persoonen uyt verscheyde Ordens. Dees scheepen waren voor zes Maanden met voorraadt voorzien, bestaande in 11000. *Quintaale* biskuyt, of hardt broodt, 14179. *Arobas* Wijn, 6500. *Quin- zaalen* spek, 3433. *Quintaalen* Kaes, 8000. *Quintaalen* droo- ge vis, boonen en erretten, 6320. *Fongas*, 11398. *Arrobas* oly, 23870. *Arrobas* Azijn, en 11851. pijpen waters. Voorder was de Vloodt van alles rijkkelijk voorzien dat men wenschen kost, booven welk daar nog waaren 7000. haak-buffen, 1000. musketten, 10000. lanfen, 1000 helle- baarden, 6000. spietfen, en alderley gereedschap om 7000. schansgraavers te voorzien, en meer zulk tuyg.

Flip om te betoonen dat hy nog al magtiger, als verhaald, ter zee uyt kost koomen, hadt *Parma* belast meede een mag- tige Vloodt in zijn *Neederlanden* toe te rusten, en te *Duy- kerke*, *Grevelingen*, en *Sluys* te vergaaderen; om *Flips* in- zigt, te beeter te bemikken, woedt en vroedt hy met duy- zenden van schopp', en spaaden ter aarde in, steekkende een gantsche grootte Vaardt af, vlak door het vaste Landt heen, *Yperlee* genaamdt, heel van *Antwerpen* door *Gent* tot *Brugge* toe, daar hy al meer als honderdt *Heude* scheepen met voorraadt, zoo voor lijf, als oorlog, propten, om die dus daar van daan te *Sluys*, of in geleegener *Vlaamsche* Haaven te brengen: Hier en booven waaren in het *Revier- ken* *Watene* vervaardigd wel 70. platboomde scheepen, daar men met ieder dartig paarden mee, waar men wou, kost ooverzetten, daar by zoo veel zeer bequaame bruggen, als van nooden, om die zelfde te scheepen, en t'ontschee- pen, wesgelijk, (dog wat kleynder) nog wel twee honderdt

te *Nieuipoort* in de Haaven laagen. Tot *Duykerken* laageⁿ nog twee en dertig toegeruste kloekke Oorlog-scheepen, waar by hy nog zulke vijf van *Hamburg* met Boots-volk gepropt, verwagten, om dus zijn andere scheepen met Bootsgezellen te deeg te voorzien, die hy door gebrek te *Hamburg*, *Emden*, en elders hadt moeten doen werven: Dees Oorlog-scheepen hadt hy geballast met zeer grootte, en zwaare balken, onderscherp met yzere punten, met klampen aan wederzyden, waar by hy dee leggen wel 2000. grootte leege vaaten, die men met een vaardt aan een kon hegten, waar by die balken gevoegdt, men ylig een treffelijke brug hadt, of alzoos draa eenige Haaven kost stoppen: het rest des ruims deed' hy met rijs-houdt, takkebosschen, en diergelijk gevaardt stoppen, om daat spoedig een schans, en borst-weering daar op te kunnen smyten. Nog hadt hy verscheyde kleyne scheepen doen vervaardigen, waar af een deel maar twee oovens voerden, om brood in te kunnen bakken, en d'andere waaren gelaaden, met zaadels, toomen, en ander paarde-tuyg, en voerden nog met zig verscheyde grootte, en sterke paarden, om een deel Geschut, dat hy trekvaardig met zig voerde, oover al heen te sleepen.

By *Nieuipoort* laagen nog 56. Vaandelen Soldaaten, elk van omtrent 100. koppen, van alderley Landts-luy, en by *Dixmuyden* nog diergelijkke 227. booven welke te *Korriyk* nog 4000. Ruyters laagen, en te *Watene* nog 900. Zoo dat men op de *Neederlandsche* vloot zou, booven het Boots-volk, leggen oover de 30000. soldaaten, zoo te voet, als te paarde, om die te gebruykken daat de aanslag op gemunt was.

Den Paus *Sixtus* de V. zocht dees Vloot op alderley manieren te stärken, die hy kost, gaf derhalven grootte Aflaaten, die geene die yverig zouden willen bidden, dat d'aanslag met dees Vloodt dog wel zou lukken, en meer nog die geene, die met eenig geldt, of andere magt de zelfde zou willen versterken: sloeg Koninginne *Elizabeth* in de ban, ontzey haar haare Regeering, ontsloeg haar onderdaanen van haar eedt aan haar gedaan, en staafde den Koonink van

Spanjen in des zelfs Erfrijkken haar bezitting, hem ver-
eerende hier voor met de voornaam van *Befchermer des*
Christelykken Geloofs, welke Rijkken hy als *Leen-goederen*
des Pauselykken Stoels, vry zou, en wettelyk bezitten: en
om het zelfde nog bequaamer in te moogen krijgen, be-
loofden hy daar uyt de Kerkelykke Schat-kaamer toe, tien
honderdt duyzendt Dukaaten, de helft terfcondt te betaa-
len, en d'andere helft, wanneer den aanslag te deegen was
gelukt; wanneer ook zeecker *Doktoor Allain*, een *Engels-*
man, het opperfte gezag oover de Geestelykke zaakken
aldaar zou hebben, die den *Paus* dieshalven tot *Kardinaal*
verheeven hadt, die's *Paus* Ban oover *Elizabeth*, en al
haar aanhang, i' *Antwerpen* liet drukken, en dus oover
al kundig worden.

Dit niet teegenstaande, besloot *Parma* uyt's Kooninks
naam een Vree-verbondt met *Elizabeth*, die, als een snee-
dige, en gauwe *Princes*, hier niet mee in stilligheydt zat,
en alles verwaarloofde; maar ging (en hierom nog meer,
midts zy mondeling van den Koonink van *Frankryk* Af-
gezandt was gewaarschoudt, dat al dees vervaarlijkke
toerusting op haar, en de haare was gemundt) en ruste
wel treffelyk, niet alleen haar Oorlog-scheepen, maar
ook verscheyde andere Grootte van haar Onderdaanen,
uyt, zendende de zelfde naa *Plymouth*, onder den *Ad-*
miraal Milordt Charles Howard, Hartog van *North-folk*,
en *Sire Fransoys Draak*, als onder-Admiraal; haar Vloot
bestaande in omtrentt honderdt kloek en sterke Scheepen.
Voorder waaren daar nog omtrentt de veertig of vijftig
mindere, onder het bestier van *Milord Herry Symer*,
d'Hartooge van *Sommersets Zoone*, die met zyn Vloot be-
last was zig tusschen *Doeveren*, en *Kales* te vervoegen,
Voorder was in *Engelandt* alles in Waapenen gebragt,
't geen die zelfde voeren kost, die daagelyk zeer yverig
wierden geoeffendt, en dapper afgeregt, verdeeldt onder
verscheyde braave, en trouwe Kappiteynen het heele
Landt door, alle in grootte Benden; dog den *Theems*
langs het meeste, alwaar men voor gaf dat den *Span-*
jaardt zou zoecken op te koomen, en mer al zyn magt
aldus

aldus op *Londen* rukken , derhalven hadt men op beyde zyden des Reviers verscheyde starkten opgeworpen , en met Schut wel treffelijk voorzien , alles geschickt door die vermaarde Leeger-meeter *Frederijk Ienebelli* , die ook een braave Scheeps-brug , om spoedig aan beyde de zyden des Reviers te kunnen koomen , bedagt hadt.

De *Vereenigde Provinsyen* , die dees yselijken magt , vry mogt doen schrikken , troosten haar al veel met haare *Haavenen* , die vry averegts slaagde voor die groove , en plumpe *Spaansche* Scheepen ; dog lijkewel lieten niet alles te deeg te beraadtslaagen : hier door hadden zy negentig Scheepen toegerust , daar men zeer bequaam haar *Haavenen* , en *Revieren* mee kost beschermen , die meest teegen *Parmas* kleyn vaartuyg geschickt waaren , voorzien-de voorders haare *Zee-steeden* met sterke bezettingen. Teegen de grootte *Spaansche* Vloot hadden zy *Kappiteyn Korneelis Lonk* met vijf en twintig , of dertig , wat grooter Scheepen gezonden , dat zig die vervoegen zou met den *Engelschen* Onder-Admiraal *Seymer* , tusschen *Kales* , en *Doeveren* , waar naa toe zy eens gezet , mosten door averegtsche , en al te harde winden , wederom in *Zeelant* , daar zy , kort daar an , haar reys wederom van daan hervatten , nu in alles vijf en dertig Scheepen sterk , daar den Admiraal *Iustinus* van *Nassou* doe zelve by quam , met den Onder-Admiraal van *Zeelandt* , *Ioost de Moor* , altemaal van wondere gauwe Boodtsgezellen voorzien , en booven die nog met twaalf honderdt oude muskettiers ver-starkt , ten Scheeps-strijdt afgeregt , en gemoedigd alles te waagen , om *Parma* binnen de *Vlaansche* *Haavenen* te houden.

'T was meer als midden *Mey* , dat dees zoo schrikkelijk-ke Vloodt , onder het Opper-bevel van *Alfons Perez Gusman* , Hartog van *Medina Sidonia* Zee koos , eerst naa de *Karonjes* in *Galissen* , om aldaar , daar zy haar laatste volk , en voorraadt spoedig innaamen , wederom ge-lijkkelijk zeyl te gaan , naa zy door een zeer herde storm in kort van een verstroydt , aldaar wederom

vergaaderdt waaren, dog zoo niet, of 8. hadden haar masten moeten kerven, en van de vier *Portugaalsche* Galeyen waaren daar drie door een *Engelsche* slaaf *David Guin* gehulpen, van diergelijke *Fransche* en *Turken* afgelopen, en vermeersterdt, den een dus naa den andere, waar op *Don Diego de Mandrada* doodt bleef, een ter naauwer noodt, haar gelukkig in de haaven bergende: Met dees *Galeyen* meenden zy de *Zeelanders* van de *Vlaamsche* kusten te jagen, die *Parma* aldaar zijn uyt loopen zouden willen belerten. Alles nu wederom vaardig, vervolgden zy op den 24. *Iuly* haar weg, en gekoomen tot het begin van het *Engelsche Kanaal*, zonden daadelijk eenig kleyn vaartuyg naa *Parma* toe, om die zelfde van haar komite te verwittigen, en aan te dienen, hy zijn Volk altemaal Scheep zou zien te krygen, om in *Engelandt* oover te Scheepen. Dit was even als d'*Engelsche* Vloot van haar wagt, te *Pleymouth* in d'haaven hadden gehaaldt, meenende dat de verhaalde storm de Vloot zoo schaaloos hadt gemaakt, dat zy het haast koomen agter zouden moeten laten, waar van ook tyding was in *Engelandt* gekoomen, het geen de *Kooninginne* last dee geeven, dat den *Admiraal* vier van de grootste Scheepen ontaakkelen zou doen, en haar tuygh in het Tuyg-huys brengen. Dog dees averegtsche ryng dee haar wel haast wederom Zee kiezen, en kreegen de 30. *Iuly* de *Spaansche* Vloot in't oog, die regt op *Pleymouth* scheen af te zakken; Dog voor by gleden, zoo zy d'*Engelsche* slagvaardig buyten de haaven zaagen.

De duydelijke last des *Kooninks*, dees magtigste Vloot haar Bevelhebbers aan bevoolen, was, niet anders te beginnen, als haar met *Parma* te verwoegen, en dus gezaamentlijk op *Marigaitte* te gaan, en buyten dit niet te doen: welke last, al te zeer besnoeydt, veel braave Zee-helden, als met andere den *Onder-Admiraal Ioan Martines de Ricaldo*, *Diego Flores de Valdes*, en andere meer, die een hoopen Zee-kundiger waaren, als al die zoo deftige *Spaanschen* Raadt, al zoo arg duyden, als de gantsche aanslag uytviel, in welk men meer op de wispeltuurige *Fortuyn*, losse zee en stroomen, daagelijks veranderende

Maan,

Maan, d'ongestaadige windt en weer, en diergelyk, die de nooyt bestendige Schipvaardt onderworpen is, moet betrouwen, als op d'alderlukschijnelykste Raads-pleegingen hals-stark te verblijven: en hadden zy dees kans waar genoomen, en ten eersten *Plymouth* aangevallen, terwyl zy haar alzoo onverdagt, als yfelyk op den hals quaamen vallen, zy zouden moochelyk die haaven, een gewenste plaats t'haarer aanslag, ligt veroverdt hebben; en lijkewel het voorder daar toe gerekkende eeven ligt, en wel hebben kunnen vervolgen, het geen, teegen Kooninks bevel, den gaauwe *Don Alonso de Leysa* wel raaden dorst, dog vrugteloos; dies rukten enkel voort, gestaadig *Parma* tot spoeyen aanmaanende.

Middelertwyl vielen de kloekmoedige *Engelsche*, die naa wensch de windt van de *Spaansche* hadden, dapper op haar aan, het welk des anderen daags alzoo ernstig hervat wierdt, en quamen doe malkanderen zoo naa, dat zy malkaar met musketten kosten treffen: De *Spaansche* ziende hoe vinnig de *Engelsche* op haar schooten, vonden haar noodtzaak slagfchikkig half Maans gewijs haar in malkander te voegen, de grootste scheepen op de buytenste, en heetste plaatsen latende, en agter die de kleyne gelijk agter verzeekkerde borst-weering, hier meede wierden veel scheepen zeer reddeloos, onder anderen brak *Don Pedro de Valdes* schip zijn mast aan stukken, die derhalven de hoop niet volgen kost, welk om hem alleen haar loop geensins wou stuyten: d'*Engelsche* vervolgden haar vyandt zoo dicht zy mogten, en *Draak*, wien het vuuren in de Vloot bevolen was, was juyft afgedeyft naa vijf afgezondere scheepen, die hy maar Oostersche Koopvaarders vondt, en derhalven weer liet vaaren; dit verleyde d'*Engelsche* Admiraal die het ligt volgden, dar hy *Draak* meende te zija; dog in dies plaats den *Spaanschen* Admiraal, zoo het eeven begoft te daagen, zyn vuurdraager ziende, en hem van zyn vyandt te zeer benardt, redderden zig op het spoedigste daar uyt.

De Zon hadt de *Augustus* Maandt nog naauw gezien, of die gaauwe loorders van *Draak*, hadden de schaalooze

Valdes

Valdes in het oog, heel van de *Vloodt* afgezonderdt, dies
 steekken kloekmoedig naa hem toe; dee rddelooze *Valdes*,
 schoon hy met zijn braaven Aadel nog wel vier honderdt
 vijftig Mannen op hadt, zag geen redderen voor hem,
 dies om het op zijn heerlijkst af te maakken, stuurdt zijn
 boot *Draak* te gemoedt, verzoekkende eenige billikke
 voorwaarden, daar *Draak* op antwoorden, dat daar toe
 gantsch geen tijdt was om die uyt te vinden, dies wilde
 hy zijn genaade, die was hem gegundt, zoo niet, most
 ieder een heldaadelijk zig weeren. *Valdes*, bezessende zijn
 wis treffende gevaar, en met eene, wiens gunst en min hy
 in vreedtzaamheydt kost verwerven, stapt met eenige
 Eedelen, en andere, te zaamen veertig Mannen in *Draaks*
 Schip, waar by gekoomen, kusten zijn ooverwinnaars
 handen met alle heusheydt, zeggende hy in zijn rampen,
 zig hier nog gelukkig agten, dat hy zig die zijn gebiedt
 hadt moeten oovergeeven, die de weereldt door voor al-
 zoo dapper was vermaardt, als heus, en beleefd voor
 zijn overwonnene; naa meer diergelijcke oodtmoedige
 reedenen, viel hem *Draak* minnelijk om den hals, dee
 hem voortaan aan zijn Taafel eeten, en in zijn Kajuydt
 slaapen, die des anderen daags te Lande gevankelijk ge-
 zonden wierdt, daar het Schip, en 't ander volk ook
 heen waaren gevoerd. Doe raakten mee den Onder-
 Admiraal *Oquende* zijn Schip in de brandt, daar de beste
 buyt voor de *Engelsche* in oover bleef, het buskruydt,
 tot zeer groote verwondering in zoo fel een brandt, on-
 beschaadigdt gebleeven, 't geen haar doe zeer noodig
 was. Den 2. *Augusty* raakten de *Vlooten* teegen oover
Poorlandt, alwaar, schoon de *Spaansche* de windt doe
 van de *Engelsche* hadden, die wel haast wederom ver-
 looren, om de veel sneediger bezeyldtheydt der *Engel-
 sche*. Nooydt ging het gevegt heeviger als doe aan,
 schoon de *Engelsche*, die gestaadig uyt haare Haavenen
 versterkt wierden, doe wel twee honderdt waaren, zoo
 waaren lijkewel geen vijf en twintig groot genog, om
 eenig voornaam *Spaans* Schip aan boort te klampen, en
 dees vijf en twintig alleen, bragten geheel de schrik onder

die alder
 Engel
 gezellen
 De
 het doo
 Engelf
 hoegels
 veel arg
 Engel
 den A
 oover
 Kappi
 den 4
 vier h
 wig b
 wond
 Admi
 Forba
 en Ka
 De
 Kales
 Druyn
 ven k
 sche e
 zetter
 twint
 gele
 opge
 aanli
 tot B
 daar
 hond
 die in
 den;
 mak
 Malla
 boore
 en bi

die alderschrikkelijkste *Spaansche Vloodt*. De gantfche *Engelsche Zee-magt* wierdt gefchat op 11000. zoo Bootsgezellen als Soldaaten.

Den 3. *Augusty* en wierdt daar meer niet gedaan, mits het doodt ftill was, als dat daar eenige *Galeaffen* op de *Engelsche* af quaamen roeyen, die de *Engelsche* met keeringkoegels en zulk gevaar, zoo havende, dat zy het keeren veel arger, als het koomen hadden: Voorder wierdt doe d'*Engelsche Vloot* in vier verdeelt, oover welk eerste deel den Admiraal het bevel hadt, oover het tweede *Draak*, oover het derde *Kappiteyn Hawkins*, en oover het vierde *Kappiteyn Forbusscher*. Nooydt vogt men heftiger als op den 4. *Augusty*, wanneer beyde d' Admiraalen maar dry of vier honderdt voeten van een zynde, malkanderen te heevig beschooten, al waar verscheyde *Engelsche* haar zoo wonder dapper droegen, dat zy des anderen daags van den Admiraal wierden Ridder geslaagen, als *Kappiteyn Marten Forbusscher*, *Lord Thomas Hanwardt*, *Milord Scheesfilde*, en *Kappiteyn Iohan Hawkins*.

Den 6. *Augusty* smeeten de *Spaansche* haar Anker by *Kales* in de grondt, om daar *Parma* met de zijne van *Duynkerken* te verwagten, waar uyt niemandt hadt durven koomen, zoo vervaardt waaren zy voor de *Hollandfche* en *Zeeuwfche Vloodt*, die haar bezet hielden: Mits zetten de *Engelsche* het digte by haar, versterkt met nog twintig Scheepen, die onder *Seymer* op den *Teems* hadden gelegen. De *Prins* van *Parma* hadt zijn bevel *Mansfeldt* opgedraagen, terwijl hy met de *Vloodt* den *Spaanschen* aanlag zelfs wou helpen uytvoeren, quam den sevenften tot *Brugge*, en geraakten den negensten te *Duynkerken*, daar hy nog geen Soldaaten gefcheept en vondt, als sevenhondert oovergelopen *Engelsche*, onder *Wilhem Standley*, die in't oovervallen in *Engelandt* de Voortogt hebben zouden; het ander volk was al t'onwillig, om draa, en gemakkelijk Scheep te krygen, zoo om de vrees die de *Hollanders*, en *Zeeuwen* onder haar gebragt hadden; en booven dat was daar nog geen voorraadt van broodt, en bier te Scheep, door dit fukkelen waaren daar al
verschey-

verscheyde, zoo Boodtsgezellen als soldaaten verloopen, vreesfende met geweldt van Landt te zullen gedwongen worden, en zoo Zee te kiezen, daar zy al te luttel goede kans toe zaagen.

Den 10. wanneer het donker weer was, was het beflooten dat *Parma* door zou zien te breekken, en met de grootte Vloodt zig verwoegen, 't welk van de *Engelsche* vernoomen, maakten 8. van haar slegtste scheeppen tot branders gereedt, en zenden die dies nagts omtrent ten twee uuren voor windt, en goedt gety brandende onder de grootte *Spaansche* Vloodt, hebbende de Branders haare schut met schroot, steenen, en anders tot barsten toegelaaden, welke yselikke vlam, en gedonder in de naardt nagt op hen ziende af-koomen, gedagtig dat aldervreeslijckst schip dat *Ienibelli* voor *Parma's* brugge vervaardigt hadt, teegen terstondt haar ankers, en touwen af te kappen, schreeuwende, *De brandt van Antwerpen, de brandt van Antwerpen*, begeevende haar dus met gantsch verwarde ordre in zee. Onderwijl was het grootte *Galeas* in een anders kabel verwardt gersakt, waar door het zijn roer verloor, en voor *Kales* aan strandt dreef, en eer niet veroverdt en wierdt, voor de *Engelsche* Admiraal zijn groot boot met honderdt schutters daar naa toe hadt gezonden, die het, naa een hert gevegt, alzoo het door dry honderdt Roeyers, en vier honderdt Soldaaten beschermdt wierdt, veroverde, treffende de Bevelhebber *Hugo de Monkalda* in den kop dat hy het besturf, naa verscheyde andere geveldt hadden, en veel oover boordt gesprongen waaren, die altemaal schier verdronken, hier vonden zy zoo rijk een buyt in, als zy in dry uuren beplonderen kunnen, booven vijftig duyzendt Dukaaten van het Kooninks geldt; *Don Anthonio Manriekes* lijkewel, met zeer waynig anderen, quaaamen daar af, die de eerste waaren die dees rampzaalige tyding in *Spanjen* bragten. Ter zelfder daage hadden de *Spaansche* haar wederom digt in een geflooten, wijl de *Engelsche* de windt wederom van haar hadden gewonnen, wanneer de *Engelsche* haar wakker door, en doorschooten, zoo lang

lang zy kruydt en koogels hadden , en hoe heevig dat de Spaansche geduurig op haar vuyr gaaven , verlooren zy niet booven de honderdt Mannen : daar de Spaansche zoo doorkoogeldt waaren , dat daar wel dry of vier des anderen daags zonken : Twee grootte Portugaalsche Gallioenen , raakten des nagts ook weg , wordende het eene *S. Philippo* geheeten , naa de voor naamste daar uyt waaren gevlooden , van de Zeeuwen genoomen , en tot *Vlissingen* opgebracht , het ander *S. Matheo* , wierdt zeer lek , zijnde van de Vloodt verlaaten , en zoo van eenige *Hollanders* , en *Zeeuwen* , die daar op af quaamen zakken , aangetroffen , dat het ylijk veertig Man verlooren hebbende , zig gedwongen wierdt oover te geeven , dat Jonker *Pieter van der Does* in *Zeelandt* meede opbragt , en *Don Diego Piemontello* wierdt gevankelijk naa den *Haag* verzonden : naa in *Zeelandt* het best uyt dees scheepen geligt was , gingen zy bey te gaar , door gebrek van goede toezigt , te gronde . Jonker van der *Does* , krieg uit *Piemontels* Schip een zoo groote vlag , of winpel , die hy die van *Leyden* vereerden , dat zy ten deele opgeroldt van het verwulffel van de Kerk (daar die te pronk was opgehangen) tot de aarde schier toe , met haar eynde quam te reykken , en stondt daar in geschilderd een *Christus* aan het Kruys met dees by-spreuk :

Exurge Christe , & judica causam tuam .

Dat is :

Staat op Christe , en beregt uwe zaakke .

En stondt hier onder aan nog het Koninks Waapen . Die zelfde dag nog , de *Spaansche* haar dus benardt , en gekrenkt ziende , naa Raadts-pleeging , vonden haaren last henogzaam gevorderdt , en voldaan , derhalven , eer haar erger quam te plaagen , beslooten zy wederom 's heym te trekken : zy voeren dan met kleyne zeylen , en een Zuydt-weste windt *Duynkerke* voorby , die de

Engel-

Engelsche staag kort agter aan hingen : des anderen daags wanneer zy een vry grooter stuk voor uyt waaren, rukt straks vry meer zeylen by , waar door zy de vlugt meer, als het gevegdtscheenen te zoeken : weshalven *Seymer* met zijn kleynder vaartuyg, weederom af quam, zig by de *Hollanders*, en *Zeeuwen* vervoegende, om *Parma* binnen te houden, de *Engelsche* Admiraal met zijn groote Scheepen haar vervolgende, zonder die te willen inhaalen (dat hem wel moochelijk zou zijn geweest) alzo hy nog kruydt, nog koogels oover hadt, voor zig genog agtende dat zy of door zijn vrees, of om zijn zoo naauwe toezigt, te minder iets op *Schoilandt* zouden voorneemen. Dog zoo op den 12. *Augusty* de windt treffelijk opkoelde, zag hy hoe de *Spaansche* al haare zeylen by rukten, en op *Noorweegen* aanzette, laerende *Schoilandt* aan de slinker handt leggen. D'*Engelsche*, die het voorraadt begoft te begeeven, en van kruydt, en koogels voor al gebrek hadden, en wilde met haar veerder zeewaardt in niet steekken; maar zonden haar eenig kleyn vaartuyg naa, op dat die zien zonden, en boodtschappen, waar heen zy haar weg naamen, keerende weederom naa huys, en quaamen de veertien niet zonder groot gevaar, en schaade binnen *Harwits*, door dien daar een zeer groote storm haar doenmaals op de Zee verhief, die wel twee of dry daagen aan hiel, die grootte schaade onder de *Spaansche* Vloodt dee.

Onderwijl waaren de *Engelsche* weederom van alles rijkkelijk voorzien, gemoedigt den vyandt, zoo die weeder keerden, eeven fier aan te vallen; dog uyt haar spien, die zy de Vloodt naa hadden gezonden, vernoomen hebbende, wat freek zy gezet hadden, vonden zy best, haar Landt en Zee te beschermen, als de *Noordt-zee* om haarendt wil te doorkruysen.

De *Spaansche* in de *Noordt-zee* gekoomen, troffen daar een Visboot van *Zierik-zee* aan, daar d'*Hartog* van *Mediena* de Matroozen naa *Spanjen* voerde, welke weedergekeerd, vertelde dat de *Engelsche* zoodaanig een schrik onder de *Spaansche* hadden gebragt, dat den Admiraal

al een witte vree-vlag hadt doen vervaardigen, terwijl de *Engelsche* hem vervolgden, die hy op meende te steekken, om de beste voorwaarden van vree daar mee te bedingen; zoo zy hem wederom aan waaren gevallen, hoe herr hem dat van eenige Geestelykheydt, en andere wierdt af geraaden; zoo bang waaren zy te gelijk voor die agter om weg by *Noorden* langs, daar zy ligt de *Engelsche* gevangenissen voorgekoozen hadden, zonder d' *Admiraal* eenigfins agt wou neemen op haare agtien koffers vol dubbelde *Spaansche Pistoletten*, die dees *Visschers* te *Biskayen* uyt zyn schip hadden zien lossen.

De *Spaansche* haar van de *Engelsche* verlaaten ziende; dog vervallen in gebrek van voorraadt, waater, kaabels, ankers, zeylen, en koorden, en booven dat nog zeer gequeldt met ziekken, en gequetsten, booven daar wel vijf duyzendt gesneuveldt waaren, en wel tien of twaelf van de voornaamste Scheepen vergaan, wanhoopende voorder op *Parmas* onderstantd (die haar wederkomst vrugtelooos vermagten) en alle noodtwendigheeden van ankers, touwen, zeylen, en alles daar teegen hadt vervaardigt) beslooten agter *Engelandt*, *Schootlandt*, en *Yrlandt* regt naa *Spanjen* te keeren, mits zy in *Schootlandt* niet mogten, nog in *Noorweegen* kosten haar gebrek helpen. Zy ransden onderwyl eenige *Schotsche*, en *Yrsche* *Visschers* aan, daar zy haar lootsen af maakten, voerende wel tagtentic mylen van Landt die *Noordt Zee* door, alwaar gekoomen, geboou den *Admiraal* eenige, die wel de gebrekkelykste waren, dat zy regt naa *Biskaayen* zouden loopen, steekkende hy met vijf en twintig, of zoo, dieper *Zee*waart in, en zoo naa *Spanjen*; d'andere omtrent veertig stark, met den *Onder-Admiraal*, hielden haar wat digter by *Yrlandt*, zettende op *Kabo Klaere* aan, op hoop eenige noodtwendige verversting te krijgen; dog wierden op den 2. *September* van zoo vreesfelyk een storm uyt den *Zuydt-westen* oovervallen, dat het meestendeel op verscheyde *Yrsche* stranden verdreef, daar veel sneuvelden, tot 36. of 38. toe, met meest al het volk, sommige herdreeven in d' *Engelsche Zee*, en in *Engelandt*, sommige wierden van die van *Roche*l genoomen

en verdreeven 2. heel in *Noorweegen*, zoo dat van 134. *Zeylen* die uyt *Spanjen* gevaaren waaren, niet meer als 53. zoo groot als kleyn wederom gekeerd zijn, te weeten van de 4. *Galeassen*, en de 4. *Galeyen* ieder maar een, van de 91. *Galjoenen* maar 33. van de *Petassen*, en *Asfaabren* 18. weedergekeerd, zoo dat van grootte, en kleyne *Scheepen* 81. agter zijn gebleeven, en van de weedergekeerde *Galjoenen* raakten nog twee in de *Haaven* in de brandt. En van de 30000. *Mannen* die op de *Vlooten* waaren, quaamen daar zeer luttel t' *Huys*; en van de t' *Huys* gekoomenen waaren daar waynig, of besturven in kort haar t'ongewoone, en oovergrootte zeeplaagen. Den *Hartog Medina Sidonia* ontschuldigde 't misverstandt, en mislukken dees aanslaags door zijner *Pilootens* onervarendtheydt, en agter blijven, dat hem zoo zeer niet verschoonde, of hem wierdt het *Hof* ontzeydt; dog vergundt op zijn eygen goederen te moogen verblijven, te spytig, en erger nog voor dees braaf, regtschaapen man, die genogsaam t' onnoo dees last hadt moeten aanneemen, die aldaar agter rug te schendiger wierdt bekladt, daar hy zig niet verweeren mogt, als de doot zelve, van verscheyde *Spaansche* *Grootre*, haar vrienden die gefneuveldt waaren, zoo door de *Waapenen*, als het waater. Dus en was daar niet een eedel *Huys* in *Spanjen*, die in dees ramp geen *Vaader*, *Zoon*, *Broeder*, of *Neef* en verloorde. De schade dan die *Spanjen* hier door lee (ik slaa de menschen oover, wiens vleysch staag goetd koop was) zoo van *Scheepen*, en *uytrustingen*, als van *Geldt*, en andere kostelijke *juweelen*, is met een gemeen *Koninkrijk* niet te boeten. Dees magt schein genog om een weereld te dwingen, zonder eenige menschen daar teegens op kosten, jaa de *verwinners* zelve, hoe mannelijk zy streden, en leyden haar nooyt de *verwinning* daar van toe, zelfs naa de de *ooverwinning* alles bedenkende, hebben die niet anders kunnen toe schryven, als *Godts* ondoorgrondelijk bestier, als gaande booven alle menschen magt, dies dee haar herten hem looven, en danken voor haar nooyt verhoopte zee-

gen,

gen, waar naa zy haar vreugde vieren, en andere zeegepraalendteyckenen vol alle blyfchap aanregte.

Parma ziende door het vertrekken, en agter blyven der voorhaalde *Spaansche* Vloot al zijn wonderlijkke roerfingen te vergeefs, wordt van de Steeden van *Vlaanderen*, en *Brabandt* op 't uyerfte aangemaandt, om *Berguop-Zoom*, dat de eenigste Stadt in *Vlaanderen* was, die het teegen den Koonink nog hiel, en met stroopen en rooven, booven de plaats die zy om haar schattingen wat zagter handelden, en van zeer grootte verbreyding waaren, te onleydelijk een schaade aan de reyzendeman, en vervoerde Koopmanschappen dedden, te bedwingen, dat zy van die last ontslaagen mogten zijn, en zoo hem ook een voet te doen hebben om de *Zeeusche* Eylanden dus weederom een voor een te zien onder des Kooninks gehoorzaamheydt te brengen.

Dees plaats was wel eer maar een Heerlijkheydt; Dog is in den jaare 1533. door Kayzer *Karel* tot een Mark-Graaffschap verheeven, ten behoeve van *Ian van Bergen*, die in *Spanjen* aan Koonink *Flips* gezonden, om eenige verzagting oover zijn te harde gebooden te verwerven, aldaar quam t'overlyden, waar door zijn Zusters Dogter *Margareet* van *Meroode*, zijn eenige Erfgenaam wierdt, die haar Man *Ian van Wiubem* heer van *Barffele* Mark-Graaf van *Bergen* maakte. Dees Stadt, volgens het *Gensche* vreedte verbondt de Staaten toe geweest, zagt dees Stadt den Mark-Graaf als te gebeeten *Vyandt* op het die van de gezuyverde leer, *Parma* in handen te stellen, door dien zeeker *Staas* *Adriaansz.* *Timmerman*, en *Anthoony* *Korneelisz.* *Pottebakker* eenig van zijn volk, dat by de *Bagyne* *Poort* zouden koomen, door t'opwinden van zeecker fluysje daar omtrent gelegen, in de Stadt te laten, en dan met die zelfde heen te gaan, en verbreeken de *Hout-Poort*, om hem zoo met een vry grooter Bende van *Ruyters*, en *Voet-volk* binnen te laten, naa hy haar voor die *Poort* verwagten zou; Dog d'andere binnen gekomen, en in tijds van haar *Timmerman*, en *Pottebakker* niet ter regter plaats geleydt in een Stadt die geheel van weegens

halven haar onbewuft was, raakten aan een verkeerde poort, en dus in vyandts handen, die terwijl op de been quam, te vervallen, waar naa onze Timmerman, en Fortebakker ook gevangen, wierden, als verraaders van haar stad in vier stukken gekapt, en aan de poorten dus opgehangen, en wierdt de Mark-graaf voorder vyandt des Vaaderlants verklaardt, en al zijn goederen verbeurdt geoordeeldt.

Parma geeft geen moedt verlooren, sneediger in geldt, als volk spillen, zoekt derhalven een jaar of dry daar aan van *Beeremont*, die tot Bevelhebber daar in lag, de stad te koop, dat moochelijk niet mislukt en hadt, zoo hem onder verscheyde Bevelhebbers *Valkenburg*, die de schans naa hem genaamt, als een trou soldaadt bezet hiel, niet zoo verdagt hadt gemaakt, dat de staaten met reeden aan hem twiiffelden, dies naamen de Gebroeders *Bak*, die met haar volk binnen *Bergen op Zoom* laagen, te deegen agt op al *Beeremonts* doen te slaan, daar in zy gantsch niet in eenige gebreekken bleeven. Onderwijl ontbieden de Staaten *Beeremont* by haar, die zig zelfs te vuyl kennende, derhalven niet buyten regt, zijn hals vreesden, en ziende geen kans, om zijn verraaders voorneem te volbrengen, besluydt by den vyandt oover te loopen: hy stapt met een knegt alleen in een schuyt om akxkax naa *Hollandt* te vaaren, en aan het *Toolsche gat* gekoomen, last hy den Schipper de *Schelde* op te steekken naa *Antwerpen*, voorgeevende hy in de *Vloodt* te doen hadt, die aldaar wagt hiel, het welk de Schipper gehoorzaamden, en gekoomen omtrent den *Doel*, beveeldt hy de Schipper aan zal leggen, die om's vyandts landt, het zelfde weygerende, wierdt op lijf-straf nogtans hier toe gedwongen, waar door hy veylig by *Parma* geraakt, die liever zoo een schelm-stuk hadt voltooydt te zien, als zulke honderdt schelmen, al waaren die nog zoo arg en loos.

De stad haar belegering voor wis te gemoedt ziende, stelden haar het best zy mogten, in maanier van haar op het treffelijkste te beschermen. Nu hadt *Willugby*, die door *Leycester* naa zijn vertrek, en den Koningin van *Engelandt* gefeldt

Pr
gefeldt was to
den Ridder W
gefeldt,
tweelf V
en dry de sch
ren, twee
twee Eng
Touly, da
quam wy
haam, als
Haaven, d
winnelijk w
deeldt, wor
de *Vroedich*
zen zag v
zien.

In Sep
meene de
schaadelijk
hengelende
laait, lijf
wijl de
zoo dat zij
waaren,
altermaal
op de vyant
met zeer it

Op den
Engelands
daar van
het Bevel
brieven va
stende hy
staaven, w
het geen
zindt hied
Morgan Bev
oover te sta

gesteldt was tot Opper-Bevelhebber oover de *Engelsche*, den Ridder *Wilhem Drury*, tot Stadtvoogdt van *Bergen* getfeldt, die zijn Voedtvolk ooverziende, bevondt die twaelf Vaandelen stark, daar van negen de stadt bezetten, en dry de schanzen, waar by nog vier benden Ruyters waaren, twee *Neederlandsche* onder de Gebroeders *Bakx*, en twee *Engelsche*, het een onder *Parker*, en het ander onder *Pouly*, daar de laatste *Willughys* bende geleyde. Te waater quam uyt *Hollandt* alderley noodtwendigheen voor lichaam, als tot den Oorlog, langs de zeer wel-geleegene *Haaven*, die t'allen deele van zeer starke schanzen onwinnelijk was. De Burgers waaren in agt Wijkken verdeeldt, wordende elk een, van een Voornaamste uyt de Vroedtschap bestierdt, die elk ter besteemder plaatsen zeer yverig werkten, om de stadt te deegen te voor zien.

In *September 1588*. zakt den vyandt daar stark naa toe, meenende het Eylandt *Thoolen* af te loopen, daar hy vry schaadelijk, en schandelijk van daan wierdt gejaagdt, hengelende onderwijl omtrent *Bergen*, daar zy op het laaft, lijk als Beleegeeraars haar neer-sloegen, onderwijl de stadt van alles zeer makkelijk, wierdt voorzien, zoo dat zijn Soldaaten, die eerst maar vijftien honderdt waaren, nu al oover de vijfduyzenft waaren gesteegen, altemaal uytgeleezen volk, die verscheyde keeren zeer hart op de vyandt uytvielen, en zeer groote schaade deden, met zeer luttel haarer verlies.

Op den 28. *September* quam *Thomas Morgan*, die in *Engelandt Leycester* hadt uytgeley gedaan, wederom daar van daan binnen *Bergen*, daar oover hy wel eer het Bevel-hebberschap hadt bekleedt, met duydelijke brieven van *Elizabeth* aan *Willughy*, die zelfde belafte hy *Morgan* in zijn oudt Bevelhebberschap zal herstaaven, voor *Wilhem Drury*, die hy daar in gesteldt hadt, het geen hy naa koomen most, die *Drury* vry bet gezindt hadt als *Morgan*: om zijn last te volgen, maakt hy *Morgan* Bevelhebber van *Bergen*, en *Drury*, om die niet oover te slaan, Bevelhebber oover alle schanzen, en buyten

geleegene starkten, dat *Morgan* vry euvel voor quam, die dreef, dees Bevelhebberschappen onverdeylijk te zijn; Dog most naa zijn meerder zig voegen, die zijn last voldaan agtezonder ergens meer aan gehouden. Dit, booven het vry wat haats baarden, maakten met een, dat de Staaten vry luttel; en slofjes in haar beveelen wierden naa gekoomen, mits den eene Bevelhebber voor den anderen geenfins en wilde zwigten, maar volgden elk hals-stark zijn eygen hoofdt.

De beleegeraars wierden op 30000. Mannen geschat, die vaster begraaven laagen, als voordere uytvallen haar merkelyk kosten deeren, hier naamen zy wel eenige schansen mee in, dog deeden daar luttel schaade mee: Maar woelden meest om de haaven onveyl te maakken, daar zy door zoekker schans, by de Burgers nieu op geworpen, en *Staavast* genaamt, de Vyandt door dwongen, vast te staan, en zijn schut niet als omtrent de 2000. voeten van die schans en kost brengen, waar door de Haaven veylig genog bleef.

Willugby, die op *Morgan* al wat gebeeten was, begoft hem wat gevaarlijkjes te dreygen, het geen een al te laalijk eynde zou hebben genoomen gehad, indien *Mourits*, met *Viljers* niet binnen *Bergen* waaren getoogen om alles te bevreedigen, die dees zaak by leyden, mits dat *Willugby*, zoo lang die in de Stadt was, om de verheevendtheydt van ziju ampt, daar hy door *Luytenant* van de Kooninginne van *Engelandt* was, het Opperste-gebiedt aldaar hebben zou; Dog in ziju afweezen *Morgan*, en *Drury* vondt men geraadzaam te vertrekken, die nogtans de beleegering door aldaar verbleef.

Daar was aan het eynde van de *Zuydt-landfche Dijk* een Kreek, daar noodwendig een schans diende opgeworpen tot meerder vrygheydt des Haavens, welke Kreek die schans voor een gragt dienen kost, dog mits het aan werklieden brak, en de Burger om de grootte wyte van de stadt, en den heynte onder de Vyandt en wilden naa zoo een gevaarelykke plaats niet toe, tot dat de Burgers in des naaniddags *Predikaafy* haar pligt aangemaandt zijnde, en tot

tot een braaver yver ten welstandt van het Vaaderlandt opgewekt, ziende dat beyde Leeraars des Goddelijcken Woordts *Eafilis d'oude* saam, en *Ionge*, den Raadt en andere voornaame Mannen een schop in de vuyst dorsten neemen, en voor haar uyt stappen, was niemandt, of volgde zeer willig, en volharde aldus ten eynde toe.

Binnen de stadt zaaten twee gevangene *Spaansche*, die moochelijk willens haar daar hadden laten vervoeren, om uyt zoo een ramp wat treffelijcker heyl te behaalen. Zy handelen dan met zeecker *Engelsche* Zoetelaar *Readhead*, daar zy wisten zeecker Vaandrig van *Baskeville*, *Gramstom* genaandt, om de *Noorder Schans* met list te bemagtigen, en koomen zoo veer, dat zy de Vaandrig met schoone belofte zoo veer brengen, dat hy het haar beloofdt, wanneer het zijn beurdt zou zijn, om als Hoofdt, en Bevelhebber binnen die schans te waakken: hier op, naa al voorig schrijven, belooven zy het zelfde mee mondeling aan *Parma*, en tot vastigheydt, ontfangen, daar op *H. Sakrament*, onder de *Roomsche* de alderbestendigste eedt, daar hy zig zoo veer mee vernoegde, dat hy haar beyde, elk met een Goude-keering beschonk, beloovende, naa het lukken des aanslags, een wenschelijk loon; dog het volk dat hy haar hier toe meede gaf, gebodt hy, men haar de handen met lonten agter op de rug zou vleugelen, en haar met bloote zaabels op de hielen zitten, om haar alzo haast neer te maakken, als zy zien zouden, dat daar eenig bedrog schuytde: dus gaan zy heen, en koomende aan de poort, vinden die naa belofte oopen, trekken derhalven dus daar binnen. *Willugby* hier afal vooren verwittigt, en verlof hebbendegegeven tot dees handel, om zijn staag loerende vyandt te deeg eens te knellen, hadt de dijcken, die zy langs mosten, aan beyde zyden, in alle stilligheydt met vieroers doen beleggen, en de poort mer een sterke val-deur doen voorzien, waar van hy het tou, zoo haast daar by de vijftig van de voornaamste binnen waaren, aan stukken snee, en haar dus beknelde, de andere daar buyten weerende, d'ingelaate wierden ten deele doodt gesmeeten, en ten deele gevangen,

Grimston, en den *Zoetelaar* ontquaamen haar gedreygde ramp, door al te heevige schrik die haar opzigters bevangen had. De buytensten en geeven de moedt hier door niet heel op, maar vallen wonder dapper op de schans aan, rukkende door een gat, dat zy met kragt in het heekel werk gemaakt hadden; maar hooger gekoomen, stuyten daar teegen een tweede, daar vry minder doorbreekken aan was, het geen haar zoo dee verflouwen, dat zy haar geweer weg werpende, te yliger weg vlugten, en raakten dus te wisser te storten in die dubbele laag vuur-roers, die met een yfelijk gedruys op haar aanvielen, naa het lossen van haar Roers zeer yfelijk in die door ankxt verpufften hoop hakten en staakken, die dit nu nog ontliet, plofte in de kolken van het *Noordilant*, die door het wassende waater vol waaren geloopen, en verdrongen zoo, hier door raakten daar te zeer luttel wederom 's *Heym*. De twee gevangen *Spanjaarden*, om dat zy gevangen haar plaats hadden zoeken te verraden, wierden door vonnis des Krygs-Raad, opgehangen. Dit dee de *Vyandt* naa geen listige laagen meer om zien, die de treffelijkste verraders hier door mistroude.

Door het gestaag geweld der beleggers, viel daar daagelijks iets te doen, het geen door de langduurigheid de Burgers zoo moede maakten, dat zy door 't verdriet, weygerig wierden: Mits dit lijkewel hoognoodig was, beslooren de Burgers het toekomende werk altemaal aan te besteeden, waar toe ieder naa zijn vermoogen, toe leggen zou: En alzo ook stof begon 't ontbreekken, toestemmen nieuw-gemaakte zolders, luyfens, en diergelykke aan te tasten, waar van men de schaade hier naa beloofde te boeten, gelijk ook geschiede; dit kost nogtans zoo wel-niet helpen, of den Burgermeester *Zuydilant* most naa *Hollandt* toe om daar hulp te verzoeken. Onderwijl komt *Mourits* in de Stadt, zoo om de beleegerde te moedigen, als om de Stadt haarer starkten te bezigtigen. Hier klaagden de Burgery hoe de lasten, daar men al die starkten daagelijks door onderhouden most, voor haar vry onverdraachelijk viel,

waar

Pr
 waar in by
 koomen, wa
 lijk agtien
 van andere
 duyzent.
 De Stadt
 moedigheid
 loosheid v
 des weers,
 waayen, wa
 den voorig
 waagen: H
 's Noordil
 waare begoo
 den 11. en 1
 brant staak
 staan, te
 Galmsbude
 in 's Vyand
 fers, en h
 hy alte zaa
 me dapper
 duydelijk
 gewoone
 doen. De
 koomen,
 by naa van
 hadt, als
 gelookte
 Naam
 dees gemo
 demen het
 nen worde
 len, en n
 vierkante
 eerdt wier
 pen, en d
 d'oorzaak

waar in hy hulp beloofde, en by de Heere Staaten gekoomen, bragt zoo veel te weeg, dat zy haar daadelyk agtien honderdt gulden toe telden, met beloften van andere twaelf honderdt, maakkende zaamen drieduyzendt.

De Stadts wonderere starkte, die beleegeraars tal, en moedigheydt, der Vyanden al te luttele ruft, de hoopeloosheydt van beeternis, wisheydt van het verergeren des weers, dat alree by naast niet en de als reegenen, en waayen, waare booven van al te slindede ziekten, en deden den voorzigtige *Parma* niet meer om 't onverkrychelyk waagen: Hy verlaat dan den 30. *October* den *Dijk* van 't *Noordilandt*: Haar andere Posten, daar zy zeer stark in waare begraaven, hielen zy nog tot des nagts die tusschen den 11. en 12. *November* quam, wanneer zy haar hutten in brant staakken, blyvende daar by zoo lang nog slagvaardt staan, tot zy te deeg vuur gevat hadden, waar naa zy naa *Galmhoudt* trokken; en leegerde terstondt *Willughby* zig in 's Vyandts verlaaten werken, al waar hy de Ritmeesters, en Hop-lieden deed' in een ring vergaaderen, welk hy alte zaamen, naa een beleefdt bedanken haarer vroomedapperheydt, en aan maanen dus te volhardten, door duydelyk bevel des Kooningins, *Ridders* slaat, welk naa gewoone dankbaarheydt hem ook den vereyften eedt doen. De Burgers hier naa ook in 's Vyandts werken gekoomen; vonden daar nog al vry wat plonderings; Dog by naa van houdt-werk; Dat met langer vlam gehouden hadt, als het stroo, en riedt, daar het weederom was geltookken.

Naamen op den 16. *November* Godt'Almagtig ooverdees gemoedige zeegen van herten gedankt hadt, bettedemen het ooverschot daar af in alderley vreugde-teykkenen wordende de Krijgs-Ooversten van de stad Heerlykken, en treffelyk onthaaldt, die daar naa ieder met een vierkante goude pennink tot eeuwiger geheugen, ver-eerd't wierden, houdende aan de eene kant het Stadts-waapen, en d'andere kant de beschonkene zijn naam, met d'oorzaak daar by.

'T wil zoo dat de winst den winnaar gaande maakt, en hem zoo moedigt teegen de verslaagde verwonnene, dat een haarer wel zes van de anderen op mag. Een *Sarjan* van *Bergen op Zoom* met maar honderdt Voedtknegten, en zes Ruyters worden zoo oovermoedig, dat zy met haar kleyn hoopje een aanslag op *Borgloon* een stadt in het Landt van *Luyk* durven maakken; dog zy haar vindende ontdekt, keeren in tijds: maar zoo niet, dat zy zonder buydt of slaagen weer om willen, zy vallen dan *Tienen* in, hoewel het zelfde bezet was met vijf, of zes Vaandelen *Spaanjaars*, die zy daar al uyt dryven, verooverende daar nog dry Vaandelen van, die zy met zoo veel buydt als zy voeren konnen, met haar naamen; dog dees haar daadt vrugbaar zijnde, worden van een bende van vier honderdt soldaaten ingewagt: Zy die haar leeven niet liever als dees buyt hadden, besluyten daar mee door die heen te draagen, en te slaan: zoo gezeydt, zoo voltrokken, koomende dus booven alle gelooffelijckheydt rijk gelaaden, zeepraalende binnen *Bergen op Zoom*.

Dit moedigde een andere bende daar binnen gelegen diermaatte, dat zy met eenige van *Heusden* aanspannende omtrent acht honderdt zoo te voet als te paarde zijnde, spatten onvoorziën *Tilburg*, by den *Bos*, in, daar eenige van *Parmas* volk lag, die zy wel treffelijk slaan, waar naa zy met een grootte buyt, en gloory keeren.

Die van *Zeeland* ook, maar zeventig sterk, spatten *Vlaanderen* in, en treffen een Konvoy van *Kortrijk*, booven het Voedvolk twintig Ruyters, en dertig Kooplieden te paarde sterk, aan, en sloegen die ook, bekoomende hier door een ooverrijcke buyt: Zoo veel kunnen waynig soldaaten te weeg brengen, die voor haare wenschelijcke Ooverste staag lijf, en leeven veyl hebben: en wou ik langer zijn, ik toonde van *Mourits* Schoolieren nog een hoopen ander, al zoo treffelijk, maar hier wenkt my een Meefer-stuk, daar alle braave baazen by uyt hebben.

Breda van de voornaamste, en sterkste van *Brabant*, leydt in de *Kempen*, aan een waater-vliedt, *Marken* geheten, agt myl van *Antwerpen*, zes van den *Bos*, en zoo veel

van

van *Bergen* ook; dog twee maar van *Geertruydenberg*, twee Revieren loopen hier in de vesten, daar d'eene schipvaartlijk, booven *Breda* naa *Hoogstraaten* de *Sa* heet, en daar beneeden *Marko*, is braaf betimmerdt, dog het treffelijkst door het Hof der Heeren van *Breda* heeft ook een heerlijkke Kerk, aan de *Noordtzyde* met een kostelykke Kapelle, waar in een pragtige *Tombe* van Prince *René de Chalon*, waar onder in een kelder de Heeren van *Breda* begraven leggen; is by verscheyde tyden zoo versterkt geweest, dat het nu van de sterkste van *Neederlandt* is, en van alle waapen gevaardt rijkkelijk voorzien.

Charles Herauguier, Hopman van een bende Voetknegten, een gaau, en dapper Eedelman van *Kamerijk*, hebende kennis aan zeecker Turf-boer, die gewoonlijk te *Breda* loften, en grootte vrygheydt op het Kasteel hadt, en hier booven nog verscheyde Inwoonderen aldaar wist, die wonder goedt *Prins*, als haaren wettigen Erf-heer, waaren, besluuyten met kennis, en goedt raaden van *Mauris* en *Barneveldt*, *Advokaat* van *Hollandt*, een aanslag op die zelfde stadt; laaten derhalven zaamen een schip redelyk hoog, en plat, in een dorp ter *Leure*, een myl van *Breda* toe maakken, zoo dat men daar omtrent tagtentig Mannen in kost proppen, daar men planken dan oover heen kost leggen, en die zoo met turf bestaapelen, dat men gemakkeijk dat voor een enkel Turf-schip houden kost. Dus beleggen zy den aanslag teegen den 25. *February* 1590. dat het averegts weer door kou, ys, en diergelyk belette, dies neemen het zeer waynig laater, en hadt *Herauguier* hier toe nyt verscheyde benden gepikt, zeven, agt, en jonge fluksche kaerels die nog luttel, of nog geen baerdt en hadden, daar hy den 26. *February* het schip mee inkrüypt, daar zy zoo luttel ruymte voor haar vonden, dat zy alle in een gekrompe zitten mosten, gedwongen, door gevaar van ontdekt te worden, en den hals te verbeuren, aldus te verblijven van Maandags tot Donderdags toe, vermidts de windt haar teegen was, en het ys haar dus belemmerdt hiel, zy die geen voorraadt voor zulk een tijd mee genomen hadden, wierden in die guurste

en

en uyerfste konde met alle gebreekkelijckheer geplaagd ,
 dit dee den hals haar waagen , en voor een nagt een voor
 een uyt der mytten kruypen , en naa de schans *Noorddam*
 gaan , om haar in beeter weezen te brengen : Hier-en-
 tuffchen hadt de Kappiteyn grootte tweespaldt en afkeer
 tot zijn volk gemerkt , die hy lijkewel met wondere
 fchoone woorden , daar hy zeer wel in was geregt , we-
 derom naa haar kot kreeg : Dog de Schipper al voorens,
 vreezende door dit veel te lang femmelen , den aanflag
 kundig was , begoft al mee te aerzelen , tot hy zig geheel
 verlaatende op zijn fluksche , en wakkere knechts , die op het
 Kasteel al te zamen wonder wel bekend , en vry waren , met
 dees gevaerlijcke fragt voort steekt , op den 1. *Maart* ,
 doe die eerst wederom te fcheepe quamen , raakkende
 daags daar aan te tien uren , by het Kasteel aan de grondt ,
 daar zy de vloedt om vlot te zijn af mosten wagten : zoo
 qualijk was dit fchip koomen te leggen , dat het door zijn
 last aan stukken borft , en dus een hoopen waater binnen
 kreeg , welke borft van zelfs wederom toe zoog , zoo haalt
 het wederom vlot was . Nu laagen zy al binnen de boom
 van het Kasteel , welke naa haar ook wederom al toe was
 gerukt ; dies was naa gewoonte een Korporaal aan boort ,
 om het fchip te bezigtigen , die een fchot oopen dee ,
 die op het ruym quam , waar in dees gaffen verburgen laa-
 gen , dog door de donkerheydt niet verneemende ; als baa-
 re turf , hiel zig vernoegdt : juyst hoefden doe daar nie-
 mandt , welk ieder nogtans schier t'elk een keer over quam ,
 zoo om de voorleden kou , als die haar nu door dit waater
 hadt bekneltd , waar door zy tot de knien toe in het waa-
 ter hadden moeten zitten , niet zonder gevaar van daar
 door te verftikken , het geen booven anderen den Luyte-
 nant *Matthijs Heldt* zoo gevaerlijck quelden , dat hy zig
 met zijn eygen ponjaardt meende te grieven , om hier door
 zijne andere makkers niet te verraaden . Den 3. *Maardt*
 het waater gewaffen , dog het ys wat in de weg , rukken
 de verkleumde *Italiaansche* Soldaaten , die op dees turf
 vlanden , als gebrek van brandt hebbende , het zelfde
 daar door , en aan de wal , al zoo treffelijck als de *Troojaanen*
 haar

haar heyloos *Griekſche* paardt. Fluks belaste den *Sarjeant Major*, men zou de Wagthuyzen van turf voorzien, dat met zulk een yver geſchiede, dat zy met een vaerd de zoldering bloodt zouden hebben gekreegen; maar den afgeregen Schipper, naa de Wagthuyzen haar gebrek voor eerst geſtopt hadden, maakten den afgeſloofde, en ſtopten zijn makkers een drink-pennink in de vuyſt, die zy met de Turf-draagers zouden verteeren, en dan des anderen daags 't ſchip voorder leegen, wanneer men wat friſſer, en beeter te moede zou zijn. Des aavondts quam nog een Kappiteyns jongen de Schipper bekijven, dat den turf lang zoo goet niet waar, als voor heenen, die hy belaste zijn Meester te zeggen, *dat hy de beſte turf onder hadt leggen, die hy voor zijn Heer bewaarden*, daar dees Gaſt mee heen gong. Des aavondts wierdt door den Ooverſten belaſt, dat het Schips-volk altemaal in de ſtadt zou moeten ſlaapen, op een naa die het ſchip gaade zou ſlaan, alzoohy verſtaan hadt, dat *Maurits* op een togt uyt was, dat makkelijk genog geſchieden mogt.

Des nagts, als de klokke twee uren zou ſlaan, was den tijd beſtemdt, dat men voor den dag zou koomen, en den aanſlag voltrekken; terwijl *Heraugnier* zijn bende moedigdt, die beſlooten hadden hier alles te waagen: onderwyl hadt hy de Schipper aan de pomp geſeldt, om zoo minder gewaar te worden, als zy uyt zouden koomen, het geen haar lukte, zonder de byſtaande magt eenige waapen-luydt maakten; hy deeldt ſtrakx zijn hoop in twee, den eenen onder *Lambert*, en *Fernet*, waar meede die naa des Haavens Zuydt-weſt, zouw trekken, terwijl hy zeekker beitemde poardt zou zien te bemagtigen: onder weeg ontmoete hem een *Italiaans* ſoldaad, die hy ylijk by den kop greep, hem vraagende naa de wagt der bezetters, die de zelfde door verbaaſtheydt eerst vergrootte tot de dry honderdt vijftig, daar naa ziende hoe laalijk het hier geſchaapen ſtondt, bekende van maar vijftig, die hy voor doode luy doorſchreef. De eerste wagt, die hem, wier daar toe riep, griefden hy daar meede met een korte ſpieſe, op wiens naare
galin

galm de Waapenkreet terstondt ophief. De wagt hiel haar binnen, om zoo haar plaats, en de poort te beschermen, behalven een Vaandraager, die naau uyt was gesprongen, of wierdt geveld: Midts belaste *Heraguier* zijn volk zy door deur, en venster heen zouden schieten, om dus des plaats meester te zijn, dat haar terstondt dee om genaade roepen, die voor die tijdt niet te gunnen was. *Paulo Antonio Lansaveesia*, Zoon en Lieutenant van den Bevelhebber *Odeardo Lansaveesia*, schiet door het yselijk geschreeu ten bedde uyt, en spat met zes en dertig Mannen van 't binnenst des Kasteels, die *Lambert*, en *Fernet* twee honderdt haavende, dat *Paulo* gequetst, met zijn ooverschot (want zommige lagen daar al) gedwongen waaren naa veyliger heen koomen te zien. Hier door verzeekkerde zig *Hareguier* van 't Kasteel, waar naa hy met eenige van de zijne naa nog ander zekker wagthuys trok, dat seltien soldaaten meenden te verweeren; maar wierden met een vaardt lijfsoos genaakt; doe liet 't aller bestemde plaatze *Hareguier* de kundige leus zijner weedervaaren uytsteekken, waar op twee uren daar aan *Hobenloo* met des *Prinsen* voortogt binnen het Kasteel geraakte, van wie den jongen *Lansaveecchia* bedong behoudens lijf en goedt met de zijne de stadt voor *Maurits* te moogen ruymen, die korts daar aan met zijn Voedvolk, en Ruytery volgden, verzelschapt met *Flips* van *Nassau*, *Solms*, *Veer*, *Iustyn* van *Nassou*, *Famars*, *Verdoes*, en diergelijke meer.

Hobenloo hadt de verbaasde Burgery alle min, en trou van haar oude Erfheer aan gemaandt, die verstaande hem vervaardigde om door twee poorten met de zijne de stadt in te storten, verbaaden dit, ter tijdt hem eerst eenige Burgermeesters spraakken, die daar by gekoomen, in minder als een uur met hem verdroegen, zy ieder Soldaadt twee Maanden soldy daadelijk beraalen zouden, en daar mee vry zijn van geplunderdt te worden, dies schooten zy te zaamen 97074. guldens, welke de beloofde som nytmaakten: waar naa den *Prins* 't Stadthuys, en andere plaatfen van gewigt dee bezetten. Dus wierdt *Breda* met

zeer luttel bloedt te verftorten ingenoomen, op het Kasteel, maar dertig *Italiaanen* blijvende, en een van des *Prins* volk, die tusschen 't schip, en wal juyst ingeraakten, en verdronk. Alzoo een bende *Ruytery* van den *Markies del Guafto*, daar zijn *Luytenant Turlantiero* by was, met nog vijf andere *Vaandelen Italiaanen*, door al te schandelijk een schrik, zonder slag of stoot te waagen, een poort oopen hebbende gebrookken, vervlugten, welke troulooze bleuigheydt (zoo veel de *Ooversten* aanging) met den hals boeten moften, voor zoo veel men die kost agterhaalen.

Hier binnen stelden *Maurits* met goedt vinden der *Staaen*, *Haraguier* tot Bevelhebber, en *Lambert* zijn *Opper-Sarjant*, die om zijn dapperheydt daar naa verheeven wierdt tot het *Nimweegsche* Bevelhebbersschap, d'andere *Ooverste* en *Soldaaten* wierden elk naa haar geleegendheydt ook gevorderdt, naa haar elk een goudé pennink was vereerd, waar op aan den eene kant geschreeven stondt, hoe door het beleydt van *Maurits*, *Breda* op den 4. *Maardi* 1590. den *Spanjaardt* was ontweldigd, aande andere zyde lag het *Turf-schip* in zijn waater graft, zoo als de *Soldaaten* daar uyt quaamen kruypen met dees woorden omschreeven, gereedt te winnen of te sterven voor 't loon van 't onwimmelijk gemoedt. De *Schippers* wierden ook beschonken met een jaarlijk inkommen, daar zy haar leeven lang genog aan hadden; Waar naa de *Stadt* van alles wel voor anderhalf jaar voorzien wierdt, en booven een trefselijkke bezetting waaren de *Burgers* ook nog in vijf *Ben-den* verdeeldt, die met de *Soldaaten* in de *stadt* de wagt hielden; en oover dees zeegen wierden (naa behoorelijkke dankzeggingen aan *Godt* voor zyne genade) alle vreugde reykenen aangeregt.

Hoe sneedig dat *Parma* was, hy vondt zig lijkewel hier laalijk bedroogen, om voorder onheyl voor te koomen, zendt hy, eer *Maardi* nog eens ten eynde was, *Graaf Kaarel van Mansveldt* met omtrent 4000. *Mannen* naa *Breda*, om dus te maakken, dat zijne nieuwe bezettingen uyt het platte landt bleef, sloeg zig dan neer t' *Oosterhoudt*,

Teeringen en andere plaatsen, rukten dus binnen Zeevenbergen, dat hy veroverde, om zoo by ter Heyde, een Dorp tusschen Breda, en Zeevenbergen, een sterk en grootte Schans, met een Brugge oover het waater te maakken, om dus alle toe voer te waater van Breda af te neemen, waar by hy met het leeger bleef leggen, tot alles voltrokken was, die doe noemende de schans *Ter Heyde*; Hier naa rukt hy met al zijn magt voor de *Noordammer* schans, die vast aan 't waater leydt, en zeer sterk is, en door dien dapperen *Mathys Heldt*, een van 't *Breedaalsche* Turfschip, beschermdt wiert. 't Geschut geplandt, en daar een bres naa 12000. schooten mee gemaakt te hebben, laar hy de zelfde op den 13. en 14. *May* dapper bestormen, zelfs met zoo een schip, dat met een ruyme schootvryde Mars voorzien was, welk van Muskettiers gevult, met hoog waater die van binnen uyt haar hoogte zoude beletten, de stormers om laag eenig teegenweer te bieden; Dog wierden met verlies van 6. of 7. honderdt moedig afgewezen, te meer mits het schip in de Brandt geschooten met al zijn last verbrande.

Den deftige *Maurits*, ziende *Mansvelt* wat te sterk voor *Noorddam* leggen, als hy hem met kragt van daar kost krygen, zoekt hem dan met gelijkke munt te lokken: Hy trekt dan met een kleyn leeger in de *Oover-Beetwe*, en tijdt yligs aan een grootte schans op de *Waal* op te werpen, om daar *Nimweegen* mee te dwingen. Dit drong *Mansveldt* heel *Brabandt* uyt, trekkende met vry grootter magt, en eenig Geschut op *Maurits* af, die zig vernoegde zoo veer zijn wit betroffen te hebben, liet hem met zijn begonnen werk zijn wil doen, die het zelfde weer effende, vertrekkende hier meede om verversing naa het Lant van *Kuyk*, terwijl de gaauwe *Prins* by zijn oudt werk bleef hengelen, die terstondt naa 's *Vyandts* vertrek, zijn oudt werk wat dapperder begon, en het ook in 't gezigt zijner *Vyanden* voltooyden, hoe heevig die op hem schooten, zoo dat het in het laaste van *Iuly* vaardig raakte, en *Knotsenburg* by wierdt genaamdt tot spyt, en dwang van de *Knoiffedraagers* van *Nimweegen*. Dees schans wiert met

met vier, of vijf honderdt Mannen bezet gelaaten, en van alle vereyfte voorraadt voor zes Maanden voorzien, waar doen *Maurits* nu een vaste voet in de *Betuwe* hadt, en den *Waal* zijne bepaaling staaftde, als doe wierdt *Maurits* mee tot Bevelhebber oover *Gelderlandt*, die voor 't meeste deel met de vereenigde *Provincysen* ook eens was, eenstemmig verheeven.

'T was nog te vroeg in 't Jaar, voor die gaauwe *Maurits* om te rusten, hy valdt dan op het Huys te *Heemerdt* aan, dat hy spoedig verooverdt; neeandt eensgelijks nog de schansen *Elsboudt*, en *Krevekeur* in, waar naa hy *Bommeler-waards* in spat, en vermeersterd den 3. *Oktober* het Huys te *Heel*, waar mee hy zoo spoedig als kloekmoedig op de nieu opgeworpe *Schans ter Heyde* valdt, die hy den 11. *Oktober* ook tot oovergeeven dwingdt, hoe stark een plaats die ook was: den 29. *Oktober* leydt hy al voor *Steenbergen*, dat hy met twee schooten dwingdt, genaade te verzoekken, waar mee twee honderdt soldaaten uyt-trokken, zoo als haar dry honderdt Man te hulp quamen, die door *Maurits* Ruytery genoodtzaakt waaren om binnen het Slot van *Wouwe* haar te begeeven, waar door dat te zeer versterkt was om aan te vallen, lijkewel most het de schanze *Roozendaal* nog gelden, die al mee goedt *Prins* wierdt.

Schoon zoo veel oovvertreffelijk werk in een Maandt beschikt was, en kost het *Maurits* dapperen yver nog niet verzaaden, maar zendt dry duyzent Man te voet, en honderdt Ruyteren te Scheep naa *Duynerken*, om dat oot verrassen, volgens het bestek van *Nikolaas Meetkerke*, Zoon van *Adolf* Opper-regter in *Vlaanderen*, onder de Graave van *Solms*, en den Ridder *Veer*; dog windt, en waater haar teegen zijnde, mislukt haar voorneemen: en terwijl zy ergens by een staan, om de plaats te deeg te beschouwen, daar het op aan was gezien, wierden zy daar alle dry oover gequetst, dog ligjes slegts; dus keerden zy met grootte buydt van beesten weederom naa huys, latende de soldaaten haar zoo wonderen *Zoomer-yver*, in vroolijkke *Winter-rust* verwisselen.

Maurits begoft het jaar van 1591. zoo doorsleepen als dapper, en dat most hy doen wou hy zijn teegenstreever, die in beyde alzo afgeregt was, en booven dat, vry magtiger, den kans af zien. Hy laat door zekker Zoetelaar op den 2. April het Kasteel van *Turnhout* listelijk vermeersteren, die gewoon was daar voorraad te brengen, zoo hy op de brug is, stoot de Schildtwagt van booven neer in het waater, en fluks hier op een ander onder de voedt, wanneer hem op der daadt een deel verstookken soldaaten, die dus lang in zekker afgebrandt huys laagen te wagten, hem by quaamen, en dat Kasteel vermeersterden. In het beginfel van *May* ooverrompelen zy het Huys van *Wester-loo*, mee daar omtrent, terwijl den Heer van *Meroode*, die zig daar op onthiel, op de jagt was gereeden, hoewel hy zijn vrygheydt door schattinge gekogt hadt, en dat ('t geen hier doe niet anders en kost) eensdeels om dieper de voet in *Brabandt* te hebben, en dus haar buydt, en schatting makkelijker en beeter te kunnen vergrooten, anderdeels om hier door doe den vyandt te misleyden, die dus vast kost gelooven dat den *Prins*, naa het gerugt liep, op den *Bosch*, of *Geertruydenberg*, of dergelijk een andere stadt in *Brabandt*, iet van zins was voor te neemen, alzo hy nu veer booven gewoonte was toegerust met volk, geschut, en ander vereyft gevaerd; het geen *Parma* alle 't vereyfte in *Brabandt* aan doedt wenden; en schoon *Maurits* meer als honderdt scheepen, en ander volk de *Maas* op hadt gezonden, hadt hy *Veer* met eene andere magt naa *Doesburg* gezonden, om daar zijn regte aanslag buyten ieders hoop te verwoorden, daar hy *Veer* ten vollen af hadt onderregt.

Op den 23. *Mey*, des aavondts, zendt *Veer* negen onversaagde, en trouwe gasten uyt *Doesburg*, daar van vijf als Boerinnen, en vier als boeren gekleedt waaren, die aldus 's morgens in die schans quaamen, die in de *Veelu* regt over *Zutfen* leydt, terwijl een deel die des nagts aldaar te wagt waaren geweest, waaren naa stadt gevaaren. De gemaakte Boerinnen hukten neer, om haare waaren de Schildtwagt te verkoopen, terwijl dees gesnokte Boeren als heel vermoejdt

doel
rege
voore
door m
abund
re be
van
der om
verlin
dr bo
Kathol
rompel
terwij
op de
e schat
ders en
oben, e
ter te k
en vya
Prin
berg, o
zins wa
oote v
gevaar
doedt v
pen, m
Fier me
daar
o, dar
ter negen
laar van
aaren, de
Fiel reg
s aldaer
en. De
de Sch
ren al he

ZUTPEN

ZUTPHEN.

HEN.

moeydt op hare
 die zonder agter
 der Boerinnen
 verborgen
 hoop strakx to
 schans met een
 volk strakx g
 daags, wanne
 dat heen was
 Graaf Willem
 gaaven: den
 daar vijf oer
 plante met tw
 diemen tegen
 zwakt was,
 haar in go
 binnen. Du
 schans, en 2
 voor zig ze
 tekem, Des
 borst, veroc
 Prins M
 Deventer
 de Zutphen
 Deventer
 derdt op
 halven der
 ris regre
 hem de br
 vloogen, d
 maar wis v
 kan men h
 wat zou h
 reukeloos
 den Berg
 als die van
 weldige st
 den zijn N

moeydt op haare stokken leggen en leenen : een der wagt, die zonder agterdocht hier by quam , wierdt ylig door een der Boerinnen , met een kort roer, dat onder haare rokken verborgen hing , doorschooten , waar mee die heelen hoop strakx toonden wie zy waaren, krygende dus dees schans met een vaardt in , die met het verborgen Krijgsvolk strakx genoegzaam bezet wierdt, tot des anderen daags, wanneer *Maurits*, die met alle vaardt oover *Aarnhem* dat heen was gespoeydt, berendt, waar by haar terstondt Graaf *Wilhem van Frieslandt*, en andere Bevelhebbers be-gaaven : den 27. *May* sloeg men een brug oover den *Yzel*, daar vijf neevens een op kosten gaan , des anderen daags plante men twee en dertig stukken Geschut voor de stadt, diemen teegen de vis-poort plante, daar de stadt op zijn zwakst was, waar door de beleegerde gedwongen waaren haar den 30. oover te geeven, die daar uyt, en *Maurits* daar binnen. Dus wierdt binnen korte daagen die magtigen schans, en *Zutfen*, die *Gelderlands* derde Hoofdstadt is, en voor zig zelfs een Graaffschap, begrijpende onder zig *Doetekom*, *Doesburg*, *Loghem*, *Grol*, *Breedervoorde*, en *Bronkborst*, veroverd.

Prins *Maurits* spildt geen tijd , *Zutfen* is naau bezet , of *Deeventer* beleegerdt : t Geschut en was zoo vaardig van de *Zutfensche* bateryen niet afgenoomen, of het stondt voor *Deeventer* wederom geplant; men laat, men lost, men donderdt op de stadt, men stormt daar onder, elk schrikt, behalven den Bevelhebber Graaf *Harman* van den *Berg*, *Maurits* regte Neef, van eeven onverschrikten aardt, schoot hem de brokken van de muuren zoo zijn ten oogen ingevloogen, dat hy niet meer zien kan, waar ergens wat schort; maar wis voorzien dat de stad zo goed als quyd is, lijkewel kan men hem tot geen verdrag bewegen, maar wel dwingen: wat zou hy blindt Man, teegen een heel Leeger ? 'T is al te reukeloos. Men bedingdt dan, naa den Bisshop zelfs van den *Berg* hadt moeten beweegen, bynaast een voorwaarden als die van *Zutfen*, en daar mee wierdt den *Prins* van die geweldige stad in tien daagen ook meester. *Maurits* onthaalden zijn Neef zeer minnelijk, welk, naa hy zijn gezigt weederom

derom hadt bekomd, zont de zefde met zijn eygen koetswaagen zeer heus, en beleefdt naa *Groeningen*.

Den 16. *Juny* hadt den sneedigen *Maurits* wel 150. scheepen met volk, waapenen, schut, en andere Krygs behoeften gelaaden, daar mee in *Groeninge* Landt zettende; Dog de Hoofd-stadt *Groeningen* hem al te stark zynde, rukt voor *Delfziel* een starkte, geleegen op de Revier die van *Groeningen* daar *Appendam* in den *Ems* valdt, waar door zeer gewenste Haaven voortkomt, dit was met 300. koppen bemandt, dog ylig beschooten, daadelijk opgeeyft, dat haar goede voorwaarden dee ontwerpen, en doordringen; Hier binnen vondt men 6. yzere gootelingen, en 5. Metaale stukken met al het Krijgs-gevaar dat daar toe van nooden is, trekkende de bezetters met haar geewer daar uyt naa *Groeningen*; Het geen die van *Opflag*, en andere starkte daar omtrent, niet mogt gebeuren, mits zy in tyde van genaade haar niet en wilden oovergeeven, dies dankten zy Godt, en den *Prins*, dat zy met witte stokjes mogten heen gaan, zijnde 150. stark. Kort al hier aan vermeersterden *Maurits* den schans *Imetille*, tusschen *Zuyshoorn* en *Middelwolde*, een mijl van *Groeningen*, alwaar, mits men het Geschut voor most planten, de Soldaaten die 250. waaren, haar waapens mee ontzeydt wierden. De schans *Littelbert* wagte zoo lang niet, maar gaf haar stonds oover.

Parma zoo vroeg in het jaar van zoo veel schaade aantroffen, zoekt als een Braaf Heldt zoo veel boet, en vergoeding als hy kan: Hy verzaameld uyt al zijn opgestaane Soldaaten, die altemaal om betaaling riepen, wanneer geen geldt te bekoomen was, of ontzeyden alle togten, en aanlaagen, nog omtrent 3000. te voet, met vier of vijf Paarden, en een deel geschuts, daar hy mee voor *Knoifenburg* neerslaat, beginnende dat heevig te beschieten, de Bres gemaakt, tijdt aan het stormen. *Gerrit de Jonge*, die het gebiedt daar binnen hadt, begroet zijn Vyandt met grof, en kleyn geschut zoo treffelijk, dat zy met verlies van eenige honderden, daar onder verscheyde *Spaansche*, en *Italiaansche* Ooversten, wederom

most

moft keeren. Hier meê wilden 'zy het zoekkerder neemen, en aan het mijneerentyden.

Mauris wordt dit zoo haast niet kundig, of met een gaauwigheydt daar naa toe, rukt *d' Aarnhem* vier Kornetten Lanciers, twee Kornetten *Karabyns*, en 2000. mannen te voet by een, daar hy ter vlugt mee by den vyandt is, die ziende zijn eenige Paardevolk, dat hy afgezonden hadt om zyn Vyandt te bespieden, wat te rou te rugge gedreeven, leydt een laag van 1000. Man te voedt, en 500. Ruyteren onder den Graaf van *Solms*, des morgens ree de *Prins* met eenige naa het Leeger toe, al waar wel tien Kornetten heevig op hem uyt vielen, hy deyft zoo lang, tot hy zijn bespringers zag in zijn laag gestort, die daar daadelyk zoo heevig, als onvoordagt, op uytvallen, slaande omtrent 60. op de plaats ter neer, en neemende by de 150. gevangen, veroverden nog 6. Kornetten, en wel 250. Paarden, met drie Vaandelen: Die dooden, en gevangene waaren meest Eedelen en Grooten.

Dees harde smak, en kundtschap dat de *Hollandische Vloot* (daar de *Spanjaars*, en *Italiaanen* dogte wonder vervaardt voor waaren) afquam, maakte dat *Parma* een Dijk heel ylyk op deede slaan, onder welk bescherming, als meede het geschut van de Stadt, hy zijn volk, en wat hy by zig hadt, behalven twee stukken, met alle veyligheydt weg voerdt: Dog zoo niet, of daar wierdt nog al wat in zijn staardt gekapt: *d' Hollandsche Vloot* quam den 26. *Iuly* even een dag te laat, zou anders dit beleg *Parma* vry wat zuurder hebben opgebrookken.

Mauris laat hier naa zijn Volk wat rusten en vroolijk zijn; Dog die te driftigen yveraer kan werkeloos niet zijn, verzaameldt een deel scheepen by een, dielaadende met alles daar men een Stadt mee zou moogen beleegeren, en eermen te deeg van zijn optogt hoort, hebben al zeven Kornette Ruyteren door *Brabandt*, *Hulst* berendr, die niet en vertoeven, of hebben haare gezwinde *Veltooverste* met 4000. Voetknegten by haar op den 19. *September*: Geen dag loopt heen of boordt ten deelen door zijn voornem,

neem, en zoo juyft *Ieronymo Stribany* met een al te sterk Konvoy was uyt de Stadt getrokken, was het schut naau geplandt of den Prins, op den 24. *September* meester van de Stadt, trekkende omtrent 260. Mannen met pak, en zak uyt *Hulst* de Hoofd-stadt van *Hulster* Ambagt, daar onder 30. Dorpen behoortig zyn, die met nog veel meer anderen hier door de Staaten haare schattingen, en pagten een groot inkoomen op mosten brengen, en wierdt als Bevelhebber daar oover gesteld den Graave van *Solms*.

Al was het jaar al op den 14. *October* gelooopen, en dagt het *Maurits* nog geen tijdt van rusten, maar rukt voor *Nimweegen*, plantende stuks zijn geschut 40. voor de *Hoenderpoort*, daarmen wist een stuk muurs zonder wal was, in de Ooye 16. stukken, en in de *Beetuwe* oover den *Lampen-Toorn*, hier meende hy een bresse mee te schieten, dat hy het meeste voordeel meê meende te doen. Hier binnen laagen maar drie Vaandelen Voetknegten, en waynig Ruyteren, waar oover was een *Hendrik* van *Kieboom*, toegenaamt *Neuze*, dees weetende zoo hy gevangen wierd, datmen zijn schelmfche keel vry wat naauwer toe zouden getrikt hebben, om dat hy *Geertruydenberg* verradelijk aan *Parma* hadt verkogt, en geleverdt, en ziende *Verdugo* nietkrachtig genog was de al te zwakke Stadt ontzetter, om dat die te veel van zijn volk naa *Frankrijk* hadt gezonden, en voorteen aanzienlijk ander deel aan *Mondragon* in *Brabant*; sloot met zijn Ruyters met vollen ren door het *Zeeusche* quartier heen, ontkoomende dus zijn al te wis gevaar. De beleegerde hadden door 't opwerpen van verscheyde werken, en het afsnyden van zommige deelen des stadts, daar *Vrou*, en *Kinderen* toe hulpen, haar zoo treffelijk in het teegenweer gesteld, dat zy de *Prins* welschempelijkjes toe dorsten dryven, Dat hy nog een *Iongman* was, en *Nimweegen* nog een *hupsche* *Maagd*, om welks genot hy nog vry wat meer yver, en moeyten aan mostwenden; Daar hy zoo lijkewel op donderden, dat zy den 21. *October* op voorwaarden, die voor gebrogt tot zulk een noodt, vry heerlijk waaren, haar Stadt oovergaaven, daar men binnen vondt 25. Metaale stukken, en 12. yzere.

Binnen

Binnen de deftige, en sterke stad *Nimweegen*, welk een van die vier Hoofd-steen van *Gelderland* is, en de Hoofd-stad van het voornaamste, en eerst der vier deelen, waar onder leggen *Tiel*, *Bommel*, *Gent*, een vlek met steede voorregt verheerlijkt, en andere mindere plaatsen, is tot Bevelhebber gesteldt *Flips van Nassou*, Graaf *Ians Zoone*, en tot zijn Luytenandt *Knofsenburgs* Bevelhebber *Geraardt de Jongen*. De Heere Staaten hebben ter eeuwiger geheugen penningen van goudt, zulver en koper doen munten, behelzende de veroveringen van *Zutfen*, *Deevenster*, *Hulst*, *Nimweegen*, en andere schansen, daar het ontzet van *Knofsenburg* wel by hadt moogen staan: Dog voor alles hebben zy Godt den Heer vieriglijk gedankt naa de Soldaaten in haare winter rust verdecyldt waaren.

Men hadt het begin des Jaars 1592. doorgebracht met naartelijk te deeg t'overleggen, met wat meerterlijks men doe den Veldt-togt zou beginnen. Zeekker Vaarentman *t'Enkhuyzen* hadt in *Spanjen* geweest, en aldaar met den Koonink mondeling gehandelt, om hem *Enkhuyzen* in zijn handen te leveren, die hier oover verdraagen, hem een som penningen hadt toegeteldt, om dees aanslag voorder te volvoeren, en met een aangewezen dit stuk met *Parma* breeder ooverleydt, naa zaaks geleegendtheyt te voltrekken. Hy raadt dan *Parma*, dat hy in het eerste van *May Steenwyks* bezetting scheepen zal, zoo digt hy mag, hy zag kans dees scheepen, onder schijn van Koopvaardy scheepen, binnen te helpen, en dus de stad te bemagtigen: Onderwijl was dit door die zelfde of de zyne *Maurits* kundig gemaakt, die beloofde ter zelve tyde *t'Enkhuyzen* te weezen, om die zelve dan aldaar te bekippen, wanneer zy om het daagelijks laagwaater, op het droog, en aan de grondt zouden zitten. Den schijnelijken verrader, om het werk meer te voorderen, bood' aan, om zelfs in gyzeling te gaan, daarmen hem vry op het wredest mishandelen mogt, zoo van zijn kant daar iets kwam te haaperen, een oover stout bestaan, het geen *Parma* nog niet beweegen kost dat hy om een Man zoo een Stadt, die de sleutel was om van *Hollandt*, naa

Frieslandt te koomen , of andere ook , zoo wenschelijk geleegeen , digt aan de *Zuyder-Zee* , en verstartk zoo tref-felijk als een plaats van zoo wigtig belang vereyft, in eenig gevaar zou stellen , of verzwakken , weshalven dees aanslag smoorde , zoo het mee niet was eenig wangelooft , mits de sneedige *Parma* een gebooren *Neederlander* te noo kost houden voor een verraader van zijn *Vaaderlandt* , en *Stadt*.

Het was 't al te vast op *Steenwijk* aangezien, het most daar nu mee voort , om al te oovergrootte kosten tot dit zwaar beleg niet vrugteloos te laaten verdwynen , schoon als *Bevelhebber* daar binnen lag, *Antoine de Kokquelle*, een zeer ervaaren , en dapper *Krijgsman*, verstartk met omtrent sef-fien *Vaandelen Voedtknegten* , en een deftige magt *Ruyzers* , en van alles wel voorzien , weshalven *Verdugo* , verstaan hebbende hoe het boskruydt , dat uyt *Duydtstlandt* haar genogzaam toe was gezonden , te *Munster* aan was gehaaldt , tot boet van eenige buyt , die *Parmas* volk daar uyt gehaaldt hadt, zendt 300. rappe gasten , ieder met een zakxken van 15, of 16. pont op de rug , daar heen , die juyft van 100. wierden oovervallen , dat van haar daar naauw 60, of 70. binnen quam. Van den 30. *May* tot de 9. *Juny*, was *Maurits* doende met zig te deeg te begraaven, wanneer hy , om de week , en moerassige grondt , nog maar een goede *Kar* hadt opgeworpen gekreegen, die nog geen meer dienst dee, als zy doordreef , men door haar het schut te beeter kost planten , dies getal 45. was, daar men de *stadt* mee beschoot , behalven nog vier kleyne *Veldstukjes*, daar men te zaamen wel 7000. schooten mee doen kost : Op dees *Katte* , zoo *Maurits* door de *Schans*-korven heen *Stads* geleegeendtheydt te deeg met 't oog afneeten wou , vloog hem een loot in de regter koon , dat zy daar in bleef steekken , daar hy in kortst weederom van genas. Dog met het grof *Geschut* , al schoot men daar al vuyr-ballen meede in de *stadt* , wierdt waynig verregt , dies ruste men daar wat mee, en maakten twee *Mynen* klaar , tot voor het *Kontrescharp* , die aangestookken , luttel verregten , dies ondergroef men 't gantsche *Kontrescharp* , waar door zy 't zelve

zelfde vermeersterden, waar van daan zy zeekker plaats ontdekten, daar die van binnen grootte schaade uyt dedden, en alle aanvallen vrugtelooſ konden afwijzen, dies bondsde men die daar van daan: Hier meede liet men by het Kontrefſcharp eenig ſtukken zakken, door welkers kragt men met vallende borſt-weeringen koſt in de graſt koomen, waar agter men vry veylig op die van binnen, groot geweldt koſt doen, zoo dat zy daar door de voet van het voornaamſte Bolwerk aan de Ooſt-zyde quaaamen te vermeerſeren, daar zy ſtraks 43. voeten diep groeven, wanneer zy terſtondt twee Mijns-kaamers daar onder maakten, oover welk werk men geheele tien daagen ſleet, in welke den vyandt twee uytvallen dee, veroverende, naa zy eenige *Engelſche* needer hadden gehouwen, een Vaandel, en in de tweede, waar in zy wel 500. ſtark waaren, ſlaande omtrent de dertig van 's Prinſen volk doodt, daar onder Kappiteyn *Olihof* met zijn *Luytenant*, die doe juſt dronken om den hals geraakten, naa hy zig zoo dapper in alle veyligheydt teegen *Rennendorp* 1581. hadt geweerd; waar en booven zy nog eenige gevangen kreegen, die zy altemaal ophingen op haare veſten, welk leet, en hoon men nooydt koſt vergelden, by gebrek men nummer van haar iemandt vangen koſt.

Op den 23. veroverde de beleegeraars een *Ravelyn*, die die van binnen een waynig buyten de ſtadt hadden by een moeras, daar zy altemaal gelijkkelijc uyt vlooden, zoo haalt zy zaagen het haar te deege gelden zou. Den 24. hadden de beleegeraars eenige hooge maſten met yzer te ſaam aan een gehegt, daar tuſſchen neegen ſolderinge maakkende, met haar borſt-weeringe voorzien, hier op ſtelde zy eenige muskettiers, die zy oover vielen, daar dit werk op ſteunde, heen rolde naa de wallen, door welke nieuwigheydt, die zy den *Lymſtang*, of *Kijk in de Pot* noemden, weerden zy de beleegerde niet alleen van haare wallen, maar ook van de oopen ſtraaten, daar zy eenige op om veer ſchooten: Dog de Stadt hier teegen te Stukken plantende, beſchaadigde dat **diermaarte**, dat daar niemandt meer op en wilde gaan

van de zes tot 29. wierden de mynen vervaardigd; Den 30. quamen drie Kapiteynen uyt om goet verdrag, en voorwaarden te betreffen, waar teegen van buyten diergelijcke 3. naa binnen wierden gezonden; Dog alzo men wilde dat de beleggers die uyt zouden trekken, haar oover den *Rhyn* zouden moeten begeeven, en houden, zonder zy in 6. maanden den *Vyant* eenige dienst zouden vermoogen te doen, raakte dit verdrag vrugteloos te verdwynen: Hierom liet *Maurits* op den 1. *Iuly* een looze storm beleggen, en bragt den tweede's nagts zijn volk in de trenscheen te zaamen, en stakten den darden de eene Myne aan, die een bresse maakte daar wel tien Man gelijk door kost, alwaar Graaf *Wilhem Lodewijk* met zijn *Friesche* Vaandelen geleydt was, om den eersten storm te doen, en op het steekken der Trompetten zouden de *Engelsche* de 2. storm voltrekken, Graaf *Wilhem* nam het omgeworpen Bolwerk zonder teegenweer in, zonder meer, aangezien den *Prins* des storms leus niet en gaf; En wierdt ook doe de Myne aan de Zuydt-zyde mee aangestookken, die zoo averegts uyt spatte, dat zy verscheyde Soldaaten al leevendig begroef.

Die van binnen haar dus bloodt ziende, zогten te verdraagen, dog wierdt haar voor die dag geweygerdt, des anderen daags den 4. *Iuly* wierden zy wel gehoordt, maar al haar verzoek afgeslaagen, dies moesten te vreedden zijn met het geen haar verwinners haar liefde te gunnen, die heus genog waaren, en't eerste, zy in zes maanden aan dees zy des *Ryns* moeste bezweeren, den Koonink geen dienst te doen, gunde om haare manhaftigheeden al haar Paarden, de Ruyters elk haar paardt, en Voetknegten haar zijdegeweer. Daar trokken omtrent 560. Voetknegten, en tusschen de 60. en 70. Ruyters, met 100. gequekten uyt: dus vermeersterden den ooverdapperen *Maurits* dees Stadt, die men onwinnelijk hiel, bedwingende haar fierheydt met 29000. schooten.

Volgens de braaffte Wetten des Krijgs-konst behoort een Leeger-Bevelhebber staag aan be-yveren al zulke plaatsen te houden, en aan te winnen, waar door men ge-

voecheijk
mits men d
den, en
hier door
zijn te ver
ooveral
Leeger z
dee hem
men op z
landen,
Dog lag
voors
fons de
Vaand
ten ope
daan: Al
ber oov
defitig
verden,
schapr
Rodrig
booven
opgewe
dat van
het Kon
oover d
len ma
zommg
kragtel
zy hier
schanst
Verdr
opgele
zomme
Maurit
van Are
alderley
mylje va
voo-

voechelijk van het eene Landt in het ander kan koomen, mits men door zulke de V yandt buyten het zyne kan houden, en in zijn eygen ligt koomen bestooken, behalven hier door alle plaatfen die laager leggen, dies te ligter zijn te vermeersteren : Hoe sneedig dit die dapperen *Prins* ooveral volgden zal die bekennen, die zijn verhaalde Leeger zeegens van vooren of eens herdenken wil Dit dee hem voorneemen *Koeverden* te beleegeren, waar door men op zijn bequaamst kan reyzen van *Vrieslandt d'Omme-landen*, en *Drenth* naa *Hoogduytslandt*, en wederom; Dog lag hem hier toe *Ootmarsen* in de weg, meede als het voorschreeven, in *Ooveryfel* geleegeen, waar binnen *Alfonso de Mendoosa* het Bevel hadt, versterkt met twee Vaandelen te voet, en 60. Paarden, 't welk wat beschooten op een voorwaarde zig op gaf, als *Steenrijk* hadt gedaan : Al hier wierdt die braaven *Famers* Oppervelhebber oover het geschut; Doodt geschooten, en om zijn destigheydt zeer beklaagdt. Hier mee rukt hy voor *Koeverden*, bestierdt door *Frederijk* van den *Berg*, verzelschapt met *Eeverdt*, en *Harmen* van *Ens*, *Vaskes*, en *Chalon*, *Rodriegoos* Vaandelen, met 100. Ruyteren van *Mendo*; booven het zeer stark is, zoo om zijn geleegeendtheydt, als opgeworpen starkten, hebbende een Kasteel eeven als dat van *Antwerpen*. De beleggers rukken voort tot aan het Kontrescherp, daar zy terstondt met een *Galderye* oover de *Graft* spatten, verscheyde *Mynen* onder de wallen maakken, waar van verscheyde wederom in storten, zommige wierden door het teegen mynen te logtig, en kragteloos, dog sommige gesukten wederom zoo, dat zy hier door op de wal geraakten, en haar aldaar beschanften.

Verduugo, die het Stadt-houderschap van *Vrieslandt* was opgeleyd, volgens schryvens van *Parma*, booven een goede zomme geldts nog versterkt met de grootte *Benden* van *Mansveldt*, *Mondragon*, *Gongaazo*, met nog een dubbele van *Arenberg*, en diergelijk van *Barlamondi* met schut, en alderley Krygsgevaar, hy houdt dan ital tot *Emlichem*, een myltje van *Koeverden*, om welk te deeg te verspieden

Maurits 300. Ruyteren zond, die, om met haar te schern *Muffe-*ren, kosten zy haar doe niet lokken, maar betraptten een Boer met brieven, waar in *Verduugo* de beleegerde waarfchonden hoe hy beslooten hadt, om haar des anderen daags te koomen ontzetten langs het quartier van *Hobenlo*: Hier om is dees plaats daadelijk met volk, en andere noodtwendigheeden versterkt: Den 7. *Septembér* valdt *Verduugo* wat voor het daagen met al zijn magt ter bestemde plaats in: Dog wierdt treffelijk afgeweezen; waar naa geschut onder de afwijkende begoilt te donderen, die daar met meenigte velden, waar booven daar ook veel in de moeras steekken bleeven: Met den dag vondt men op die plaats 136. dooden, en 53. paarden booven de gequetste die zy doe zeer veel weg hadden gevoerd, en bragtmen des anderen daags naa *Oldenzeel* nog wel 42. waagens met doode en gequetsten, zoo dat daar wel 300. Mannen sneuvelden: Daar *Maurits* drie teegen verloor, en zes gequetste behiel, daar by Graaf *Wilhem* van *Nauffou* die in zijn buyk geschooten was, dat het by de naavel uyt quam; Dog raakten binnen korten daagen door der heelmeeſteren yver wederom op de been. Hier meede schoude *Verduugo* die gevaarelijkke plaats daar zulke plaagen vielen, en groot voorraat van takkebossen by zig hebbende, om zoo beeter de moerassen oover te koomen, nam voor zig *Maurits* zijn toe voer af te snyden, trok derhalven vry wat veer van *Koeverden* af.

De beleegerde wierden hier vry hoopeloos door, die strax om goede voorwaarden alleen begosten te denken, en sloegen aan het bedingen der zelve, zoo als *Verduugo* des anderen daags in braave slaggevaardtheydt 's *Prinzen* Leeger met al zijn magt bezigtigen quam, 't welk hy vindende te stark begraaven, en te moedig op haar hoeden, loofde twee schooten, daar die van binnen eeven eens op antwoorden, hier meede een huys in brandt hebbende gestookken (dat wis de leus was dat de afgematte beleegerde alles vry mogten aanvaarden, daar zy betrouden dat haar behoudenis aanhing) vertrok hy naa *Veldt-huyzen* in het Graafschap *Bentem*. En de beleegerde wierdt ge-

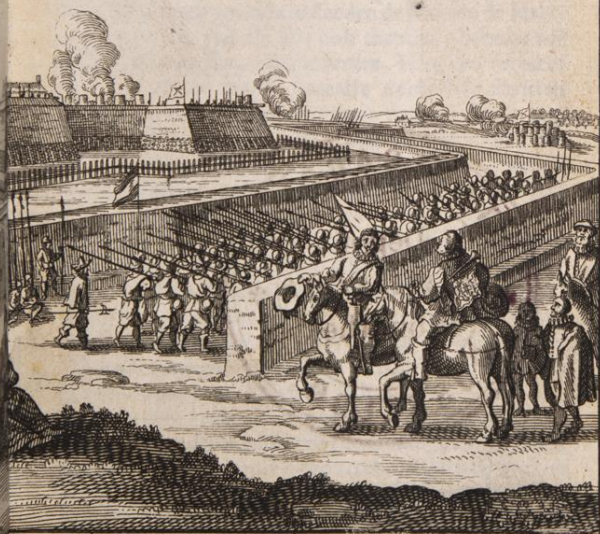
KOEVRDEN

KOEVERDEN.

KOERDEN.

802

EDEN

P
geüdt met
gels in de n
grof Gefch
gevaar, uy
meede alle
nt welkers
nen, en bel
genoome
12. Septem
meer Zult
geweezen
Vyandt,
hem alzo
beleefdlij
Soldaaren
gequeld
gevonden
gefchuts.
lijkke Fil
Steenwijk,
de Prins ni
weederom
vry treffel
daar omme
ook toe
Maurits
deelde di
Steeden
Krygs-g
gereedte
wou by
een vlie
genog
Naa
en trou
te verzu
al't
den, u

gegündt met volle Waapenen, brandende lonten, kogels in de mondt, Paarden, Bagaazy, uytgenoomen grof Geschut, en alderley voorraadt, en voorder krygsgevaar, uyt te trekken daar het haar believen zou, als meede alle Geestelijkheid zoo Mannen als Vrouwen, tot welkers vertrek haar zouden gegündt worden waagenen, en behoorlijk geley, om in alle veyligheydt ter voorgenoomen plaatsen te geraakken. Dit wierdt aldus den 12. *September* volbragt. Den Eedelmoedigen *Prins* agte meer *Zusterling* te zijn, van den Graaf van den *Berge*, geweezene Bevel-hebber van *Koeverden*, als des zelfs *Vyandt*, en nu zijn *Meeſter*, derhalven onthaalden hy hem alzo *Vriendelijk* als *Heerlijk*, wanneer hy hem beleefdelijk liet vertrekken, met vijf-honderdt gezonde Soldaaten, en verscheyden ziekken die met den bloet-loop gequeldt waaren: Booven die plaats zeer sterk nog wierdt gevonden, veroverdemen daar nog by negen stukken geschuts. Naar oude gewoonte deden de Staaten de *Heerlijkke Fiktooryen* van dit jaar ook munten, behelzende *Steenwijk*, *Ootmaarsen*, en *Koeverden*. Hier naa verbleef de *Prins* niet alleen tot de vervalle *Koeversche* stakten weederom waaren opgemaakt; maar naa die *Stadt* nog vry treffelijkker versterkt was, om dus *Verduugo*, die daar omtrent bleef hengelen, daar af te weeren, gelijk ook tot *Ootmaarsen* geschieden. Den 8. *November* zoo *Maurits* tot *Aarnhem* met de zyne was aangekoomen, verdeelde die aldaar rondtom heen in haare *Winter Leeger-Steeden*, houdende zijn schut; *scheepbruggen*, en ander *Krygsgevaar* in de *scheepen* leggen, om daar meede straks gereedt te zijn, of hy nog iets met een vaardigheydt wou by der handt neemen, waar op die geheele *Winter* een vliegendt leeger wagte; Dog van dit jaar (treffelijk genog afgelooopen) verregte men anders niet.

Naa die braave *Payma* den *Koonink Flips* in alles nyver, en trou gedient hadt, zonder ooyt de welstandt zijns heers te verzuymen, naa veel rustelooze arbeeydt, rust hy heel en al't *Atreg*, zonder hy het jaar van 1592. heel uyt kost herden, naa hy *December* nu al hadt bereykt, een Heldt zoo

gaau als dapper, zoo heus en minnelijk, als hoog gebooren, zoo mildt, en goedertieren, als pragtig staat houdende, en kostelijk: in zijn plaats dan wordt by plaatsvulling, gestelt *Pieter Ernst van Mansveldt*, ter tijd den eerst Hartog *Ernestus* in het Bevelhebberschap zou treden. *Parma's* doodt hadt in dees verwartheydt van zaakken *Flips* zeer benardt, bevroedende dat nieuwe *Arise* voor hoopelooze ziekten niet als te gevaarlijker zijn; dog hierom nog meer dat hy niet bevroeden kost, hoe hy het wat te quaalijk gehaavendt *Neederlandt* weederom itreelen zou: Zondt hy daar *Spanjaarts*, hy verbitterde de verhitte gemoederen nog meer; geeft hy het aan een *Neederlander*, waagdt hy het (naa zijn dunken) al te veel, wien die slaagen nog smerte, die hem dat mishandeldt volk op den huydt hadde gedrongen. Hy meendt zig voor *Neerlandt* treffelijk te quyten, dat hy daar *Mansveldt*, die het altijd daar wel mee gemeendt hadt, en derhalven daar genogzaam gezien was, daar oover stelt, en agt zig zelfs verzeekkerdt genog, zoo hy hem zoodaanige *Spaanschen* Raadt toevoegdt, zonder welks bewilling hy niet byder handt neemen en zal, en dat waaren de Graave van *Fuentes*, en *Stefanus Divarra*, twee Mannen, waar in de *Spaansche* hoogmoedt, en wreedtheydt om voordeel kampten. Hier mee vangdt hy aan te laten verkondiven, datmen voortaan geen soldaaten, die men meester wordt, het leeven spaaren zal, en wie aan *Maurius* voortaan quam vry geldt te geeven, om buyten hinder ten platte lande te moogen handelen en wandelen, dat men die als vyanden des Kooninks vervolgen zou, meenende hier door zijn soldaaten dapperder te doen vegten, als wiens leeven ten uysterste dog gewaagdt wierdt, en den *Prins*, die zoo volk-rijk niet en was, en van het vry-geldt ten deele zijn Leeger most onderhouden, aldus uyt te mergelen, en te herden. Dit ging dus in het eerst al wat aan; wanneer verseyde gevangene soldaaten op wierden gehangen.

De zeediger Staaten, walgende van dat noodeloos, en al te wreedt bloedt vergieten, maakken alle Liefhebbers des Vaaderlandts kundig, hoe dees *Spaanschen* Raadt niet anders als de verwoesting, en ondergang des Landts en

zagt;

zigt; en zijnde maar vreemdelingen, die hier nog goedt, nog maagen hadden, d'inboorlingen ligt dorsten waagen, derhalven wie zijn zelfs, of vrienden lief hadt, zijn goederen beminde, haar zouden moeten binnen twee Maanden beraaden haar met alle magt teegen het voorgaande gebodt te kanten, zoo in Steeden, als in Dorpen, of men zou haar te vuur, en zwaarde vervolgen. Dit brak aanschonds dat goddeloos voorneem den nek, en wierdt verkundigt, men met den oorlog op den ouden voedt zou voortgaan, hoe zeer de bloedtdorstige *Spaansche* reekfels daar teegen blaften, voorwendende, zy bestandt genog waaren, of worden zouden, met de platte Landen door sturkte, en de weegen door Soldaaten te bevryden; maar niemant gaf gehoor.

'T was nog winter, dat *Flip van Nassou* met een Leeger van vier duyzent Man, zoo te voedt als te paarde, zijn luk in *Lutzenburg* wou zoeken, terwijl *Mansveldt* zijn Zoon *Kaarel* naa *Vrankrijk* meende met een deel hulp den Koonink teegen die van de Gezuiverde Godts-dienst te zenden; om dees wederom te lokken, of lukkiger te weezen, was het op *S. Vit* aangezien, 't welk mislukten, hy tydt dan aan het plonderen, schatten, en scheeren, koomende met zeer rijkken buydt oover-laaden wederom t'huys, eer al de bezettinge zoo te voet als te paarde, die gantsch *Brabandt* door, in de voornaamste Steeden verdeylt laagen, hem by quaamen, welke altemaal dus vroeg aldaar uyt molten, en nog al te laat.

Terwijl de Heeren Staaten beraadtflaagen, wat men best dat jaar zal byder handt neemen, tot bevoordering van de welstandt des Vaaderlandts, wordt haar geboodtschap, dat de twee Bevelhebbers, d'Heer van *Magiere*, en d'Heer van *Waterwijk*, te *Geertruydenberg* laalijk oover hoop laagen, en dat onder de soldaaten vry wat ongehoorzaamheydt, en tweespalkt schuyldt: dit doedt haar besluyten, die anders ligt voor den *Bosch*, of *Graave* gerukt hadden, welke om dees vreeze nu treffelijk voorzien waaren, dees stad te beleegeren, behoortig onder *Hollandt*, schoon aan *Brabandt* valt, welke 1589. van de bezetters voor een

15. Maanden soldy, aan *Parma* was verkocht, en geleverd, op den hals van al de schelmen aan, waar van het meerendeel met de keel dees verraadery mosten boeten. Den *Prins* berendt die dan op de 29. *Maardt* 1593. zig needer slaande aan het *West-eynde* van de Stadt, met de groote Benden van zijn jongste Broeder *Frederik Henrik*, Graave van *Solms*, *Groeneveldt*, en *Bolsjour*. *Hohenlo* besloeg de *Oost-zy* in het Dorp *Raemsdonk* oover de Revier de *Donge*, naa *Oosterhoudt* met *Bredero*, en *Lookerens* grootte Benden, verdeelende de andere grootte Bende elk op haar vereyfte plaats, daar zig ieder wel vast, en stark beschanften.

Op den *Steenhofzen* dijk lag een starke Schans, beschermende de toegang langs de Revier naa de Stadt toe: *Hohenlo* snydt haar eerst kloekmoedelijk den toegang naa de Stadt af, en't geschut daar op geplandt hebbende, dwingdt haar den 6. *April* tot oovergeeven. *Maurits* slaat hier op fluks twee scheeps-bruggen oover de Revier, waar door de twee teegens malkander staag te hulp kosten koomen, leggende wel een mijl van eene, latende voorder de Revier, die, haar beschanfingen voor braave gragt verstreken, met Oorlog scheepen bewaaren, en besluyten, welk halfinaans wijs, met kaabels, op kleynder vaartuyg rustende, aan een gehegt met gestaadig schieten steewaardt in, aldaar grootte schaade deede: Booven dees waaren daar nog verscheyde lossen, die wagt houdende op, en afvoeren, waar by nog verscheyde sloepen, die om alles te doorsnoffelen, stoutelijk dikwils heel dicht onder de Stadt voeren. Het Leeger, dat wel een mijls langte langs de waater-kant stark begraaven lag, hadt elk voor haar gedeelte, eygen sceepe van voorraadt, die haar alles naa wensch vol op bragten, waar en booven, om de destige Kryg-rugt, de Boeren van alle Oorde quaamen in het Leeger haar waaren van melk, booter, kaas, eyeren, hoenderen, alderley Voogelen, en Vee, zoo dat het eer een neeringrijkke Stadt, als Leeger scheen, waar in (wat wonders) de ingesloote Lande haar eygenaars, die zelfde zoo wel bebouden, als buyten beleg, en dat zoo

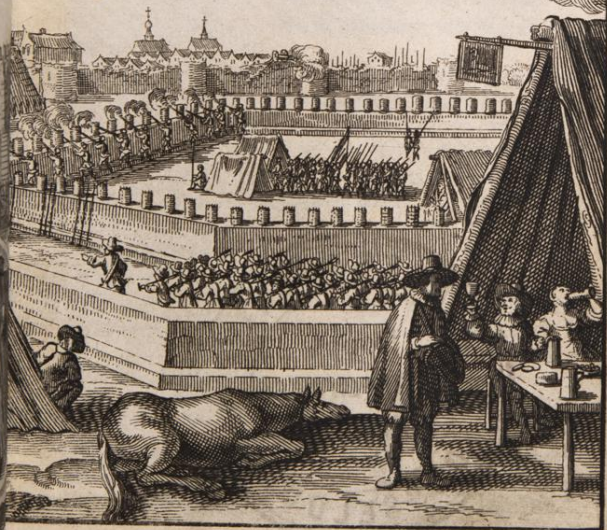
veylig

GEERTRUYEN

GEERTRUYDENBERG.

veylig te gelde maakten, of daar geen soldaadt ter wereld was geweest, waar door de oovervloedt met de goed koop, (trofst in eenige steeden) scheenen te kampen.

De beleegerde droegen haar mannelijk, vallende verscheyde maalen kloekmoedelijk uyt; dog wierden hoe langs hoe meer benardt, en tot oovergeeven gedwongen. Dit dee de Vyandt alle middel aanwenden, om zulke Helden t'ontzetten. D'Heer van *Waaterwijk*, hadt een binnewegende Duyf een brief om den hals gebonden, daar hy haar voorzeekker het ontzet in beloofde, welke in die gaauwe *Maurits* handen vervallen, met brief met al, die zelfde zijn regte af nam, en een averegtsche daar aan bondt, met een heel verkeerde zin, waar meede hy die heen zondt. *Hobenlo* hadt zijn schut altemaal regt op den toorn doen stellen, en een looze wapenkreet hebbende doen aanregten, dagt hier door den Bevelhebber met zijne Ooversten daar naa booven toe te lokken, om naa ontzet uyt te zien, het welk ook niet en miste, dies hy door het Ioffen van zijn Kanon, den Bevelhebber met zijn byhebberdeter needer schoor.

Mansveldt hadt op den 6. *May* (om welke tijdt des *Prinsen* Ruytery, die in de naast-geleegen steeden gereedt laagen, en verscheyde groote buydt op de *Spaanschen* hadden gemaakt) een Leeger van dertien duyzendt Man; van alderley volk by een gerukt, en was daar mee, en met agtien stukken Geschuts, mitsgaaders verscheyde Vaartuyg, en wat tot zijn voorgenoomen ontzet dienttig was, by *Maurits* Leeger gekoomen, zig in het Dorp *Houté* ter needer slaande, en mee vast zig begraavende, daar veel schermutselen aangingen: dog ziende het doorkoomen voor hem aldaar niet moochelijk, leyde hy zig in het leff van *Mey* in het Dorp *Oosterboudt*, eenen stark zig aldaar beschanzende; alwaar hy zig weederom eenen naa ziende, vertrok naa het Dorp *Waasbeek*, daar hy zig by *Hobenloos* Leeger-steede beschanste, daar meede dikwiils hart geschermutseerdt wierdt; dog zonder hy aldaar ook doorkoomen aan zag, schoon hy nog mer duyzendt twee honderdt Voedt-knegten, en met twaalf

Kornetten paarden versterkt wierdt. Alhier komdt hem zeecker Trompetter van die *Prins* toe, die hy vraagde, waarom zijn Heer zoo bleulijk begraaven lag, en bleef, zonder eer, en gloory in het oopen Veldt als een jonger Heldt te zoeken? Antwoorden den Trompetter, om dat mijn Heer den *Prins jonk zijnde*, gaarn een oudt *Krygsman wilde worden*, lijk mijn Heer *Mansveldt is*, het geen hem kort, en bondig den mondt slopten, met zonder lachchen der omstanders.

'T was op den 24. *Juny* dat *Kappiteyn Haan* van *Doornik*, en *Kappiteyn Kalf*, in de *Trencheen* waaren, by het *Noordt-Ravelijn* van de *Stadt*, daar zy beslooten op een houtte brug op bondelen biezen vast gemaakt, regt oover de punt van het *Bolwerk*, eens te zien hoe het met die *Ravelyn* geleegeen was, waar toe zy met haar naamen twee muskettiers, twee *Rondt-Dassiers*, en twee *Helbaardiers*, zijnde zoo agt te zaamen, welke zagt dat heen gestreekken, voort ondekt wierden, en de wagt de waapenkreet dee nyt schreeuwen, daar zy haar tegens te vegten stelden, ontbiedende ylijk een deel andere by hebbende, daar het gevegt te deeg mee aanging, zoo datter wel zestien van buyten, en neegen van binnen doot bleeven, dit drong haar ten laatste ten *Raavelijn* uyt, en Steewaart in te vlugten, alwaar die verbaafde nog verbaafder aan troffen, die by den *Bevelhebber Gifant* stonden, die eeven by haar was ter needer geveldt, welke twee yfelijkke plaagen zulk een schrik onder haar lieden bragt, dat zy om verdrag begosten te roepen, dat doe quaalijk kost geschieden, mits d'aanvallers hoe langs, hoe starker wierden, en met haar kans te vervolgen veel draader kosten des *Stadts* meester weezen, als men kost heen gaan om last te haalen, volgens welk men een verdrag zou maakken, het welk haar nog ontbrak: Dog de *Graave* van *Solms* meede onderwijl by haar gekoomen, zoo die twee *Kappiteyns*, met den *Fiskaal* van die bezetting tot hem ziet treden, die dit zelfde voorder wouden voltrekken, gebiedt hy om die gyzelaars stilstandt van *Waapenen*, die hy naa *Maurits* af zondt, de welke met *Hohenlo* *Krijgs-raadt* hiel oover de
scher-

schermutseeringen teegens *Mansveldt* : dees gantsch onverwachting uyt de afgezondene verstaande dat zy maar twee uren om oorlof van oover geeven van *Mansveldt* te haalen verzogten , dat haar wierdt afgeslaagen , en voor de laatste maal haar leeven aangeboden , waar booven zy nog bedongen met haar zijdt-geweer , en bagaazy uyt te moogen trekken : Mits zy hem den ontfanger *Daulibot* , *Ian Fransen* , en *Ian Matthysen* , ook ontfangers , zoo lang in handen zouden laten , tot die haar boekken , Pampieren , en bewyzen , die in handen zullen stellen , die daar toe gesteldt zouden worden : Hier booven vergunde den Eedelmoedigen *Prins* die braave Soldaaten nog , dat zy booven het toegestaane , haare volle wapens zouden moogen mee neemen. Hier meede trokken uyt *Geertruydenberg* eerst omtrent honderdt waagens met *Bagaazy* , gequetsten , Vrouwen , en Kinderen , daar naa drie Kappiteynen , gevolgd van zestien Vaandraagers , die met alle eerbiedigheyt haare Vaandels in *Prins Mauris* handen stelden , daar naa volgden 240. Spiessen , waar naa 384. Musketiers , en Arkebouziers , met eenige anderen , tot zes honderdt sterk , trekkende langs *Oosterhout* naa *Mansveldts* Leeger , hier booven zondt *Mauris* nog drie schepen met gequetste naa *Antwerpen* , en liet daar binnen dry van die voornoemde Landverraaders ophangen.

Den *Prins* vondt hier binnen , daar omtrent drie honderdt in beleg waaren gebleeven , en vier honderdt gequetst , nog wel zeeven , of agt honderdt pont boskruyt , en alle voorraadt nog trefselijk , bekennende daar uyt , dat dit beleg hem vry wat meer kosten , en volk zou hebben kunnen doen verslyten , hadt daar *Godt* dus niet in voorzien. Hy stelde zijn Broeder *Fredrik Henrik* daar binnen tot Bevelhebber , wien dees plaats aldus van zijn Vaader by nyterste wille was gemaakt , hem tot onder Bevelhebber toevoegende Jonker *Arendt van Duyvenvoorde* , waar naa de werken terstondt weeder geslegt wierden.

Mansveldt de *Langestraat* door naa de *Bommeler-waardt* getrokken , dagt daar zijn schaa door *Krevekeur* eenigslints te boeten : Dog waaren hem die van *Bommel* , en *Gorkum*

hier in al voor gekoomen, die de Revier de *Aa* teegen houdende, die het gantsche Leeger onder waater hadt doen vloeyen, en zijn aanslag dus vrugteloos gemaakt; dies trok hy naa *Vliemen* voorder, en *Engelen*; dog niet onbeschaaidigt van 't *Krevekeurs* Kanon, dat dapper onder die lobberaars speelde. Nog hadden zy een aanslag op *Hulst*, en *Axel*, daar zy omtrentd verscheyde starkten hadden opgeworpen, om het platte Landt van vry geldt te bewaaren, maar hulpeloos: Waar teegens de Graaf van *Solms* met 800. paarden, en 3500. Voetknegten veroverden, in het Landt van *Waas S. Ian Steen*, en *S. Iakops* schanschen, en nog wel dertig van de vlugtende haar paarden, verbrandende *Steekkene*, voorder tot *S. Nikolaas* koomende, sloeg hy nog omtrentd 80. *Loteringer* Ruyters: Met dees buyt begaf hem de Graaf van *Solms* schiep, en vertrok, te meer mits hy verstondt dat *Mondragon* 2000. te voet, en 6. Kornetten op hem afzondt, die nog 10. anderen op het spoedigste zouden volgen.

Hadt *Maurits* in *Hollandt* wat gespoedt, Graaf *Wilhem* en hadt in *Frieslandt* geensins stil gezeeten; maar verscheyde starkten, als *Wedde*, *Grams-bergen*, en meer zulke veroverdt, om dus *Groeningen* eerst te benaauwen, en daar naa beeter te dwingen. Onderwijl hadt *Verdungo*, die vry wat starker was, als hy, *Ootmarsen* veroverde; Vreezende dat hy voorder een inval in *Frieslandt* mogte doen, beval alle onderweeg hinderlijkke schansen, die geen beleg en kosten nytstaan, haar, voor het Geschut daar voor gestaan, en daar voor geplandt was, niet oover te geeven, op hals straf, om slegts hier door tydt te winnen om zijn begonne *Boertange* voort te voltrekken, die een laalijkke kappuson op *Groeningens* neus was: Hier af waaren de wallen al een Spietse hoog, en booven die gragt zeer diep, als nog tagtentig voeten wijdt, voorder om zijn moerallige gelegendtheydt genogzaam verzeekkerdt, men daar met Geschut wel van daan zou blyven: vijf Bolwerken staakkender van uyt, waar twee af den *Vyandt* toe graaude, en binnen dies was het *Krygstuyg-huys* al vaardig, lijk mee de *Soldaaten* haare hutten, voorzorgdt nog voor

2. Maanden tijds, en was wel 't voornaamst, dat zy zonder merkelykke hinder alle toevoer uyt het Graaf-schap *Benthem* makkelijk genog kosten krygen, hier binnen hadt *Gerit de Jonge* het bevel, en bewaarden het met 5. Vaandelen knechten.

Goedt raadt was hier duur, alzo de sterker *Verduugo Wilhem* zoo voorzigtig en gaau maakten, dat hy die nergens en kost agterhaalen. Die van *Groeningen* verzoekken hem de *Reyde*, en *Billingwoeder-zijl* te beleegeren, waar toe zy hem met nog 6. dubbele Kertouwen versterken, hoopende hier door haar spytige *Boeretang* het toevoer af te snyden, 't geen hy voor ongeraadten affloeg; Maar nam voor *Wilhem* zijn begonne starkten om veer te helpen, of te vermeersteren: Hy stuyfdt op, als willende voor *Koeverden* rukken, trok voorby *Groeningen*, meenende onverzicns *Wilhem* van agteren in te vallen, welke ramp juyft gestut wiert door maar een Soldaadt, die een kleyne schans was uygevlugdt, daar *Verduugo* al ree voor by was gespat, die zoo haast het Leeger niet genaakte, of door luy en laalijk den waapenschreeu te kryten, het Leeger daadelijk op de been hulp, binnen zijn op geworpen werken zig daadelijk slagvaardig stellende, daar het zoo stip binnen bleef, hoe liefelijc *Verduugo* het daar buyten lokte, dat hy den anderen het naaderen binnen een musket schoot verboo. Hy sluypt dan van hier den gemeene weg langs voor *Koeverden*, daar hy door hulp van stroo, takkebossen, zandt en diergelijc, een bequaame weg maakt, een Kanon-schoot van de stadt, waar op hy voorder 3. of 4. schansen opworp van des *Drossaarts* huys, *Steenmyks* huys, en andere, waar door hy *Koeverden* beleegerdt hiel; Dog dees besluyting kosten om het te streng, en guur winter weer *Verduugo* wel 2000. menschen, en ontsloot *Koeverden* van alle bezettinge, het Leeger door sterven, en verlopen niet Leegerlijk meer lijkkende.

Terwijl *Wilhem Boertang* voltrok, was zijn Volk al in zijn Winter-rust, en *Verduugo* met Graaf *Harmen* Bevelhebber van *Groeningen* te *Brussel*, by den Eerst' Hartog *Ernest*, verzoekkende hulp en bystandt voor die van *Groeningen*, de welke, om haar verzoek makkelijkker te doen

glyen, *Ernest* met een treffelijk geschenk van zilver werk, en twintig schoone paarden zouden vereerd hebben, hadden de huppige *Prince* Soldaaten het zelve niet onderhaaldt, en goede buyt daar af gemaakt. *Maurits* vertrok onderwijl met vijf-en-twintig Vaandelen na *Aarnhem*, om daar zijn neef *Eeverhards* van *Solms*, met een nieuwe grootte Bende *Hoogduytsche* Krygsknegten te verwagten, die om het kladdig weer in haar koomen zeer verhiinderd waaren geweest, en mosten ten laatsten te scheep het nog neemen. Hier op hadt *Verduugo* leggen passen, zoo zy een enge weg by de *Lippe* door mosten, dat dees nieu aankoomelingen ligt laalijk hadt kunnen lukken, zoo hy niet wat te laat waar gekoomen geweest. Zy quaamen dan stark 2600. te voet, en twee hondert paarden omtrent *Yffel-oort* aan, welk by het volk van *Maurits*, en dat van *Wilhem* gevoegdt, een Leeger van 10000. te voet twee duyzent paarden maakten, die de beleggers niet dorsten afwagten, maar haar schansen verlaatende, vlugten naa *Lingen*, wordende dus *Koeverden* naa een-en-dartig weekens beleg geheel ontzet, en van alles voorzien.

Te vooren heeftmen nog maar om steeden gevogten, nu begint het heele Landen te kosten: *Maurits* dan rukten den 20. *May* in de *Ommelanden*, en voor *Groeningen* een onde, braave, rykke, en starke Stadt, maakkende met zyne *Ommelanden* een *Provincy*; Dog booven alle hoedaanigheidt is zy met afkeer, en wreewelmoedt teegen den *Prins* ingenoomen; den fieren *Heldt* nogtans is zoo haast niet neergeslaagen, of eyft de Stadt op, die hier heuselijk op antwoorden, *Dat zy zoodaanig niet en was, die met zoo luttel moeyten iemands zin zou volgen.* Hy brengt dan alles by, dat tot haar beleg van nooden was, terwijl zijn *Ruytery* tot *Zuyt-laaren* lag, door welk verzeekering hy vry was van daar van daan geligt te worden, en was hy doe gesterkt met hondert veertig Vaandelen Voetknegten. 'T was niet genog van ooverval bewaardt te zijn, zoo men het toevoer niet makkelijk kost bekoomen; Hier toe zoo lag d' *Auwaarder Zylsche* schans in de weg, welk *Prenger* met hondert twintig Man beschermden:

Graaf *Wilhem* met agt Vaandelen hier naa toe , welk de zelfde op eyft , maar krygdt van *Prenger* tot antwoordt , dat hy het schut eerst wil verwagten , en het waagen lijk een vijftien jaarig Meysje ; Hier oover barst het geschut op hem los , en regt men de ladders ten storm teegen hem op van d'eene zyde , terwijl hem van d'andere zyde weer andere beklimmen oover planken , horden , en biesbruggen den moeras oover , daar de beleegerde haar omverzeekkerdt hielden ; en diergelijk nooyt en dagten ; en eer zy om zaagen , hadt men van d'onverwagte zy haar hutten , en zelfs haar boskruydt al in de brandt geschooten , waar door *Prenger* ten Heemel voer , doe riepmen om gena ; Dog die dit in tijds t'halstark geweygerdt hadden , wierdt het buytens tijds om geen ootmoedigheydt gegundt , alles bleef daar dan , op agt of neegen naa , daar *Wilhem* twintig teegen verloor , en zestig gequetsten kreeg , dat andersins vry wat meer volk hadt gespildt . Hier raakten de schrik zoo zeer mee onder den *Vyandt* , dat , zoo *Maurits* de schans van *Vlogteren* op hadt ge-eyft , en oerhalven wierdt afgeslaagen , hem des anderen daags niet en dorsten verwagten , maar verliepen 's nagts daar aan , lijk meede die van *Haagenbrugge* , en meer andere schansen dedden : Hetergft dat dees schansen dedden , was het waater omtrent haar luyden op te houden , waar door al vry wat dierte in het *Leeger* rees ; maar doe dat weer zijn vrye gang ging , wierdt ook alles wederom goedt koop , te meer , mits men doe in veyligheydt een graft kon graaven , waar door alle toevoer tot het groot *Leeger* toe kostt gebragt worden . Die van de *Stad* wenden alles aan , daar zy door dagten haar *Vyandt* te kunnen krenken ; Hierom zoo most den *Prins* zijn begravinge van verre neemen , en daar zijn schuttschansen maakken , mits digt onder de *Stad* de beleegerde haar teegen-schuttschansen op wierpen , hebbende vier honderdt groote tonnen buskruydt , en schut meer als andere ; dit bestierde de *Borgers* alleen , die alle bezetting buyten hielen , en van jongs op den *Oorlog* haar gewende , trekkende hier op zelfs *Koninks* soldy : Als zy hier booven andere *Benden*

van nooden hadden, wisten die staag ongeweygerdt van Kooninks Veldt-ooverste te bekoomen, daar zy vijf Vaandelen nu af hadden, die een starkte buyten geleege, beschermde, braave, oude, en dappere soldaaten, onder den Ooversten *Lankema*.

De moedige *Groeningers* deden verscheyde uytvallen, waar in zy meenig braaf Hopman, en Soldaadt versloegen, en zelfs eenige Vaandels binnen bragten, weshalven men de Trensheen versterken most. De Beleggers doen alle afbreuk die zy kunnen met haar schut, tot vuurballen toe, daar door in stad schietende; dog voordere luttel, tot zy een poort, met een brug, dië naa een rondeel liep, af hadden geschooten, en eenige bolwerken ondergraaven, en de gragten aldaar gevuldt, alles onder de bescherming des Geschuts; dit dee de trotse Burgery gedwee worden, en haar ziende buyten hoop van ontzet, of hulp van *Verduugo* of *Ernest*, begosten om goedt verdrag om te kijkken, weshalven zy *Johan ten Buure*, met brieven aan *Maurits*, en *Wilhem* zonden, van inhoudt zy beslooten hadden goedt verdrag te maakken, zoo het zelfde binnen haar stad mogt geschieden, het welk toe wierdt gestaan. Hier mee steldunen Gyzelaars tot verzeekkering van de Handelaars, en men houdt op van schieten: Dog Borgermeester *Iarges*, dat een halsstarke Kooninks-gezinde was, rukt een deel Harommenus van Voerluy, Schuytevoers en diergelijk by een, haar wijs maakkende dat al het verdrag maar enkele schelmery was, om haar als eelendig te bederven; dus vlieden met euvelen moede naa het Raadthuys, drieschende en dreygende die ten uysterste, welke van verdrag zou durven kikken, waar naa zy *Ian van Buurens* Huys oovervielen, en alles heel te schande maakten; dees optending neemen de buyten geweerde soldaaten waar, die onderwijl met Schuyten binnen koomen. Hier mee kreegen die Beleggers een te gehooft antwoordt, te weeten, dat de beleegerde beslooten hadden, nog een tijd lang haar ontzet af te wagten, welk haar ontbreekkende, zy met de beleggers mildelijk wilde verdraagen. Dees spotteljikke antwoordt verhefte dees oorlog zoo, dat zy een vry bloedig eynde dreygde. *Maurits* met

met *Wilhem* in de loopgraven getreden, om zekkerere plaats af te keuren daar men een schut-schans op zou verheffen, krygdt een musket-koogel teegen het Rondas dat men hem teegen hiel, aan, dat zy daar weeder af stuyten, zonder welk bescherm, *Neederlandt* zijn aldertreffelijkste beschermmer quijdt was geraakt. Den 2. *Iuly* was men oover de gragt, en wel dertigvoeten onder het Rondeel gekoomen, daar de heele stadt zijn winst, of verlies anhing, dry daagen daar aan was de Myne 80. voeten diep, en gepropt met 5. of 6000. pond buskruyd, die de 10. des aavonds, na de leus met Geschut gegeeven was, in brandt wierdt gestookken, die een groot gevaardt van aarde, houdt, steen, met menschen vermengdt in de logt smeet, hier op vielen dry Vaandelen *Schotten*, die men daar toe geschikt hadt, ten wyde log in, die straks meester van het Rondeel waaren, en van de stadt ook ligt geworden, zoo zekker plank, in stee van de afgeschoorte brug geleydt, door te zwaar een vragt der vliegtelingen waar gebrooken geweest. De ingespatte staape- len straks een deel zandt-zakken op een, tot haare borstweering; alhier sneuvelden alvoorens dertig *Schotten* booyen twee Kappiteyns, en van de beleegerde by de 200. die zy met verlof om te begraauen van daar haalden. Dit bragt onder soldaaten saam, en d'alderhartste van de opgestaane Borgery zulk een schrik, te meer, mits zy nog vier Galderyen de gragten oover haare wallen zaagen raakken, zonder zy daar eenigfins teegen kosten zijn.

Doe quamen de baldaadigste den onvergelijkten *Ian van Buuren* op zijn oodmoedigt smeeken, hy dog haar genaau zou van de belegeraars zien te verwerken, zy verzoekken wederom op voorgaane voorwaarden, van *Maurits*, en *Wilhem* onder-handelaars van verdrag binnen haar stadt, het geen haar werdt afgeslaagen, en toegestaan men die hooren zou, wilde zy buyten koomen, op den 9. *Iuly* koomen daar eenige af met sommige Hoofdt-stukken tot het verdrag, op het pampier gesteldt, daar men haar fierheydt in zag, haar grootsheydt, die zy meende waardt te zijn, als weezende geen voornaame stadt alleen; maar ook een geheele *Provincy*; dog midts te prat voor verwonnene,

om haar agtbasaheydt niet te zeer te krenken , hoe zeer die nu verdrukt schein , vergundemen haar vry meer als andere Steden , en nam men haar aan in zulk een weerdigheydt , als die teegenwoordig onder de H. Staaten zijn. Dus wierd *Groeningen* en de omme-Landen , op den 24. *Iuly* onder *Maurits* gebiedt gebragt , naa daar wel-tien duyzent schooten op waaren gedaan , en wel vier honderdt Mannen daar voor gebleeven , waar teegens de beleegerde dry honderdt , zoo *Borgers* , als *Soldaaten* verlooren hadden. Hier vondt men de walle nog zoo sterk , dat daar nog vry moeytens zou aan zijn geweest om die te verooveren , en booven dat nog zes en dertig *Metaale*-stukken , behalven de yzere , en wierdt daar oover *Graaf Wilhem* als haaren *Bevelhebber* gesteldt ; den 23. wierdt de oude *Vroedtschap* afgedankt , en door *Graaf Wilhem* ontfteuudt met vier afgezondere uyt den Raadt van Staaten , nieuwe verkoozen : des anderen daags vergaaderde de *Borgery* voor het Raadthuys daar zy de *E. H. Moog. Staaten Generaal* , en den *Stadthouder Graaf Wilhem van Nassou* alle trou , en gehoorzaamheydt zwoeren. De uytgetrokke soldaaten onder *Laukemda* , begaaven haar tot *Olenzeel* by *Verdungo* , gaande *Graaf Frederijk* van den *Berg* naa *Lingen* in zijn *Bevelhebberschap* , voorziende *Grol* , en andere plaatzen van vereyste bezettinge , en ander voorraad. *Maurits* vertrok den 28. *Iuly* van *Groeningen* , naa den *Haag* neemende zijn reyze door de voornaamste steeden van *Frieslandt* , en *Hollandt* , daar hy zeegen-pralende oover al begroet wierdt , en treffelijk , als een waardige voorstander der *Neederlandsche Vryheydt* , beschonken in het Jaar 1594.

Nu schein de *Vereenigde Provijsyen* al te klein voor zoo veel zeegen , en heyl , als zy door het dapper bestier , een ooverwijs beleydt van die *Nassoufche Helden* verkreegen hadden , nu schein het dat daar meer Landts toe van nooden was : men hadt nu niet alleen beslooten den *Koonink van Spanjen* uyt *Neederlandt* te weeren , maar ook hem in zijn voornaamste , en waarste schatten te tasten , zonder men langer gehouden zou zijn uyt zijn handen te rukken ,

rukken, dat men zelfs makkelijk kost bekoomen, en voor het gevaar van verbeurtenis van goederen, die men van zijn Landen quam haalen, onderworpen alderley beslag en dwang, om voor luttel, of geen geldt teegen zijn eygen Vrienden te moeten dienen en vegten; en het arregit te weerdet vervollegdt te worden, van die te baldaadige Ge-loof-onderzoekkers, te kiezen ruymere zee, hoe gevaar-relijk door onkundt die te reyzen vallen mogten, men hadt hier het volk dat ter Zee een dappere stoot kost uyt-staan. Men rust dan op *Oost-Indien* uyt, met voorneem door het *Noorden* een vry korter, en bequaamer weg aan te treffen, langs *Tartaryen* naa *Kattay* en *China*, als zoo veel al te moeyelijk omloopt, en met het dubbel door-fnyden van de middel-liny veel menschen in verscheyde quaalen, jaa de dootd zelve stort: dit wierdt verscheyde maal aangevangen, dan met wat meerder dan met wat minder hoop, en gevaar; dog staag aan vrugtelooos, vol-gens verscheyde reys-boekken, die dat met al haar won-derlijkke vreemde voorvallen beschrijven, en hier geen plaats vinden. Men beslydt dan het wis wat dierder voor het onwis te koopen, schoon het niet hoopeloos is, en tot nog toe oopen staat, voor een oovvertreffelijkke be-looning der Heeren Staaten.

In den Jaare 1594. spannen tot *Amsterdam* te zaamen, *Hendrik Hudde*, *Reynier Paau*, *Pieter Dirksz Hasselaar*, *Ian Iansz*, *Karel*, *Ian Poppen*, *Hendrik Buyk*, *Dirk van Offe*, *Syvert Pietersz*, en *Aardt van Grootenhuys*, rustende vier nieuwe Scheepen naa *Oost-Indien* uyt, als 't Schip *Mauritius*, groot twee honderdt Lasten, voerende zes zwaare stukken, veertien Gootelingen, vier zwaare, en kleyne Steen-stukken, met ander Krijgs-gevaar naa vereysch, gemandt met vier en tagtig Eeters, onder *Ian Iansz Mole-naar*, als Schipper, en *Korneelis Houtman* als Koopman: *Hollandia*, groot honderdt dertig Lasten, gesterkt met zeven Metaale stukken, dertien Grotelingen, vier grootte, en agt kleyne Steen-stukken, op hebbende vijf en tagtig koppen, onder *Ian Dignumse*, als Schipper, en *Gerrit van Beuningen*, als Koopman, *Amsterdam* van honderdt Lasten

Lasten voorzien , met negen en vijftig Man , 16. Metaale stukken , tien Gootelingen , veertien grootte , en zes kleine Steen-stukken , Schipper *Ian Iakopsz Schellinger* , en Koopman *Reynier van Hel* , en het *Duyfken* , een *Pynas* van vijf en twintig Lasten , voerende twintig Mannen , en gesterkt door twee Metaale stukken , zes Gootelingen , en twee Steen-stukken , Schipper *Symon Lamberts* , zijnde voordr altemaal zeer wel voorzien van alle Oorlogs-behoefsten , en lijfs-voorraadt . Dees haar last hil , in *Indien* den handel te beginnen , en zien te staaven in *Speceryen* , en andere Koopmanschappen , ter plaatzen daar geen *Spaanjaardis* en handelden . Dees Scheepen liepen den 2. April 1595. uyt *Texel* , stellende haar streck naa de *Kaap Bone Esperance* toe , daar zy een *Kraak* aan trefte , die den *Aerst-bisschop* in *Goa* zou oover voeren , die zy , volgens haar last , niet dorsten aan tasten , hoe schoon haar de kans toe lagte , van die te veroveren ; maar voeren den een den anderen vriendelijk aan boord . By dees *Kaap* , *Madagasker* , en *S. Mary* , *Eylanden* , hebben zy haar vry lang moeten siil houden , zo om des *Maatroozens* opstending , gewoon euvel van lange togten , als om des zelfs veeler ziekte , en doodt ; dog haar reys verwoorderende , quaaamen zy 1596. op den 11. Juny onder het *Eylandt* van *Sumatra* , bezoekkende doe de *Eylanden* daar rondtom , koomende tot het *Eylandt Java* aan de *Koopstadt Baniam* , daar zy veel *Kooplieden* uyt *Turkyen* , *China* , en andere rijkke gewesten aan troffen , hier begosten zy haar handel eerst in *Speceryen* , dat de *Spaanjaardis* daar leggende zoo speet , dat door haar oprokkenen , den *Konink* zig vyandt teegen hen verklaarden , waar door zy van de *Indiaanen* by naast waaren ooverrompeldt geweest , onder een schijn van *Vriendtschap* , het geen haar voornaamste Schipper om den hals hulp : dit , en midts haar veel volk was afgestorven , dee haar besluyten de brandt in het *Schip Amsterdam* te steekken , om met dat volk de andere scheepen starker te bemannen : zy zeten het dan den 11. January 1597. weederom naa het *Vaaderlandt* toe , en gekoomen aan het *Eylandt Baly* , digt by *Java* , daar wierden zy zoo beleefdt , en minnelijk van die

Koonink onthaaldt, dat daar twee *Hollanders* met haare lieve wil by verbleeven. Alhier van Rijs, Waater, en andere noodtdruft ten vollen voorzien, zetten die rogt binnen de tijdt van vijf Maanden over, wederom negentig Man t'huys brengende, zijnde 160. haar ontstorven: bragten meede twee Jongens uyt *Madagaskar*, twee van *Sumatra*, en een uyt *China*, die hier duysts leerden tot een wonder groot gerijf.

Hoewel dees saam gespannen de profijtelijkste rogt niet gedaan en hadden, besluyten zy anderwerf een Vloodt dat heen te vervaardigen, hebbende in plaats van een haar afgestorvene makkers gekooren, *Geerardt Bikker*; en zoo een andere maatschappy, by sommige was opgerigt, om malkander niet in de weg te weezen, beslooten zy alle te zaamen te spannen, dies vervoegden haar by de oude *Vincent van Bronkhorst*, *Symon Iansz Fortuyn*, *Gooveri Dirksz*, *Korneelis van Kampen*, *Iakop Thomassen*, *Egberdt Symonsz*, *Jonkheym*, en *Ian Harmanfz*: dees haar Scheepen was *Maurits* vornoemd, Schipper *Gooveri Iansz*, een ander nieu *Amsterdam*, groot 300. Lasten, Schipper *Korneelis Iansz Fortuyn*, derde *Hollandia*, Schipper *Symon Mau*, het 4. *Gelderlandt*, Schipper *Ian Bruyn*, het 5. *Zeelandt*, groot 180. Lasten, Schipper *Klaas Iansz Melkman*, het 6. *Uytregt*, groot 130. Lasten, Schipper *Ian Marisz*, met twee Pynassen, *Frieslandt*, en *Ooveryffel*: den *Admiraal* was *Iakop van Nek*, en *Onder-Admiraal* *Wybrandt Warwijk*, ondersteunt met 7. Raaden, waar onder *Heemskerk* een was: dees zeylden den 1. *May* wederom naa *Iava* toe, en bragten die maatschappy op zoo een voet, dat zy gevolgd van meer andere, als *Zeelandt*, *Nooyd*, en *Zuydhollandt*, zy moochelijk met een groot *Koninkrijk* niet zouden willen ruylen, zo van magt, als rijkdom.

Maurits hadt lang naa een vaste voet, omtrent *Lutzenborg*, en *Naamen* getragt. Het Jaar van 1595. was naau zes weekken oudt, of *Charles de Herauguier*, Bevelhebber van *Breda* sluypt met 12. Vaandelen Voetknegten, en 14. *Kornet* Ruyteren zijn stad uyt: hy wist dat tussen *Luyk* en *Naamen*, lag de stad *Hoeye* met een treffelijk *Kasteel* een der oude *Prinzen*, en *Bisschoppen* van *Luyk* haar gewoone ver trek, mits 't aan haar, gezamentlijk met de stad behoortig is, versterkt,

versterkt, en voorzien met een sterke brug oover de *Maas*, waar in zijn Revier stort, daar zy naa is genaamd, koomende van het Dorp *Havelange*, naa zy haar stadt in twee deelen van een gezonderdt heeft, welke met een schoone steene brug wederom aan een worden gehegt. Dees gaausers hadden al voorens afgezien, hoe aan de voet van het Kasteel, dat zeer hoog op een Rots leydt, een oudt vervallen huysje stondt, daar niemant agt op nam, en dat juyst aan die zy heel booven een oudt venster zijn uytzigt hadt, naa eenige de binne-plaatzen des Kasteels was kundig geworden, kruypen van de fikste onder haar vijfen twintig, of dertig in dat vervallen kot, en van toureepen te deeg voorzien, weeten die zoo behendig, en dapper daar aan, hoe langer, hoe hooger vast te krygen, dat zy booven dat kijk-veynster by donkere nagt in geraakken. Die zy's morgens in het Kasteel opvonden, en uyt meende naa de Kerk te gaan, vatten zy, alzoo het nog donker was, by den kop, en gebonden, stieten die ergens in een gat, tot een Vrouw, hierom te groot een gerugt maakkende, dees maats ontdekten: waar oover men terstondt naa de Waapenen vloog: Dog dit niet teegenstaande hielen zy 't Kasteel in, tot men *Heraugier*, met al zijn byhebbende bende voor de stadt gewaar wierdt, die haar dwong in stee van vegten, haar te verdraagen, en op goede voorwaarden oover te geeven. Hier meede zetten hy die gantsch omgeleegen streek onder goede schattinge, met voorder voorneem hier wondere dingen meede uyt te regten, als zijnde de gemene doortogt oover de *Maaxe*, naa het Landt van *Naamen*, en *Brabandt*, en met een gehegt aan *Lutzenborg*.

Heraugiers Ruyters te happig om lang stil te leggen, spatten op goeden buydt uyt, en treffende omtrent *Mondimedy* zeven karren aan, gaande van *Italien* naa *Antwerpen*, naamen die voor goede buydt mee, daar in een schat vindende wel van 300000. guldens aan goude Laakkenen, en andere kostelijckheen, maar zoo zy hier mee, leggende tot bezetting te *Breda*, en *Bergen* meende naa hny te ryden ontnoeten zy by *Tongeren* de bende van *Ordonancy*, onder

onder den Ooverften *Schets*, Heer van *Grobbendonk*, stark by de tien Vaandelen, dies deylen zy haar in dryen, stootende twee daar door, maar de derden hoop moest het gelag betaalen, die, hoe belemmerder met haar buyt, hoe eer doodt, of verwonnen raakten.

Maurits weetende hoemen in Bondtgenootschap leefde met de Prins, en Bisschop van *Luyk*, waar teegen het srydelijk scheen, men hem zijn plaats en teegen zijn weeten, en wil quam te vermeersteren, laat hem weeten, hoe dit uyt geen Vyantschap geschiedt en is, nog om dat te eygenen, dog alleen om dat met min en vrientdschap te leen te houden, tot een verzeekkerde doortogt oover de *Maas*, om oover haar vyanden haar te wreekken, en haar geleede schaade dus te herhaalen; Dat dit niet langer als den oorlog zou duuren, welk ge-eyndigt, men dat wederom te regt zou brengen: Welk geen onvergelykkelijk werk was, mits haar Vyandt de *Spaansche* het zelfde deden, met de eygene steeden haarer Bondtgenooten, als *Beek*, *Bon*, en meer plaats en, die den *Keulsche* Bisschop eygen waaren. Dog dit praatje paayde den Bisschop geenfins, die zijn Stadt wederom begeerde, door min of door geweldt, hier toe voorderende voor zijn hulpers de *Spaansche*, die bezeffende dees plaats gewigtigheydt, niet naaen lieten, of zetten alles by dat baat kost doen, en hoe wel die tijdt al het Landt bynaast onder waaters slont, door het kragtig zwellen, en ooverloopen des *Ryns*, die booven een ontalijkke meenigte Vee, nog wel drie duyzent Menschen hadt versmoordt, waaren *Fuentes*, *la Moie*, en *Barlaymont*, met een goedt deel volk, aan d'eer zy van de *Maas* in 't eerst van *Maardt* daar al voor, terwijl de *Bisschopsche* aan de andere zy het beleegerde, kreegen het den 13. in, slaande de meeste bezetters doods, terwijl d'andere ter vlugt haar op 't Kasteel begaaven, 't geen zy met schier al de koolgraavers van *Luyk* ondergraafden, 't welk de beleegerde dwong, terwijl zy kosten, te beedingen, behoudens lijf, en Bagaazy, uyt te trekken, dat aldus op den 20. *Maardt* geschieden.

Maurits, gevoeldt hebbende hoe treffelijk hy tot verscheyde

fcheyde reyzen van *d'Engelsche* was geholpen, wou, als een deftig *Prins*, nergens in schuldig blijven. Naa hy nu verstaan hadt, hoe de Koningin tot wraak van d'overgeeeve *schennis*, daar den trofsen *Spanjaard* haar in den jaare 1588. mee gedreygt had, met zijn oovermagtige Vloot, nu zelfs een Vloot van zestien, of zeventien grootte Kooninklijke scheepen, veertig Oorlog-scheepen, en vijftig mindere om voorraadt, en andere noodtwendigheen te voeren, onder den Admiraal *Milard Charles Haward*, Onder-Admiraal *Lord Thomas Haward*, des Hartog van *Norfolk* zijn Zoon, en Schout-by-nagt *Sire Walter Raulley*, voerende booven het Bootsvolk 6000. Krijgsknechten, om te Lande te gebruykken onder *Robert Deuvenix*, Graave van *Essex*, onder verscheyde andere Kolonellen verdeeldt. *Mauris* zendt hier, met goetvinden, en toestemmen der Heere Staaten, nog agtien kloekke *Hollandsche* Oorlog-scheepen by, en zes om alderley voorraadt, en noodtwendigheen te voeren, onder den Admiraal Jonkheer *Iohan van Duyvenvoorde*, Onder-admiraal *Ian Gerbrandzoon van Enkhuysen*, en Schout-by-nagt *Korneelis Lenzen van Vlissingen*, met nog eenige Soldaaten onder *Meetkerken*, en ontrendt agt hondert, of duyzent Eedelen en vrywillige: als Graaf *Lodewijk van Nassou*, Graaf *Ians* zoon *Melchior Lebben*, *Pieter Regmortes*, en meer andere, die haar zeer vroom, en dapper droegen. Voor't vertrek deezer Vloot, liet *Elizabeth* oopenbaar voor al de Weereldt weeten, hoe zy het op niemant meer hadt aangezien, als haaren Vyandt den Koonink van *Spanjen*, en wie hem aankleefden, van voorneems die zelfde in zijn Rijkken, en Haavenen te koomen bestooken, waarschouwende hierom ieder een, zig van die plaats haar te begeeven, om dus alle onheylt ontgaan, op dat zig niemandt als onweetende oover zijn Ramp zou moogen beklaagen.

Dees Vloot te zaamen ontrendt 143. zoo groot als kleyne zeylen stark: kiest den 13. Juny van *Pleymouds* Haaven die volle Zee, zettende daar door vlak op *Kales* aan, daar zy verstaan hadden dat de *Spaansche* scheepen by

by een laagē 14. *Galjoenen*, daar 2. af sprongen, en 2. van gekreegen wierden, met 2. anderen zeer groote scheepen : De *Galejen* ontroeyden het agter het Eyland om. Hier naa landen *Essex* zyne Soldaaten , en rukten stuks naa de stad, die zy in korter stonde vermeersterden, daar Graaf *Lodewijk* geen kleyne eer mee in ley. Dees bezigheydt belette dat zy die ooverrijkke *Indische Vloodt van Mexiko* niet weg en naamen , daar ook de onderlinge sribbeling om de eer van voorgaan, niet waynig in en hulp. De vrees voor die kostelijcke scheepen dee, datmen die kloekmoedige *Engelsche* daar vooraan boo tot haar hulp bevrying zes miljoenen guldens of dertig tonnen goudt, dat *Rauley* gantsch verwurp, meenende van de genoomen , die hy in zijn handt dagt, vry bet te maakken : Onderwijl ligte de *Spaansche* de beste buyt daar uyt, en staakken voort de rest in de brant, bestaande in 32. groote scheepen, daar nog veel kostelijckheeden in waaren , daar nog 5. van *S. Lukas* by quaamen, die dit onheil verneemende, wederom keerden ; Dog zoo wel niet of 2. raakten daar af aan de grondt, en bleeven agter : Hier booven verloor eensgelijks den Kooning nog 13. Oorlog-scheepen, met schut en alle Krijgs-gevaar.

De voornaamste *Spaansche* waaren op 't Kasteel gevlugt, op hoope van uyt *Andalousien* ontzet te zullen werden , welk haar mislukkende, rantsfoeneerden zy haar voor 120000. Dukaaten tot drie guldens, die hier meede vertrokken naa believen, latende 40. van die voornaamste tot *Gyzelaars*, waar naa men de stad een onwaardelijcke schat ontplonderden, en die te sloop bragt, den Koonink hier wel 12. hondert stukken geschut verliezende, en wel waapens voor vijf, of 6000. Man, die men in zijn waapenhuys vondt : Wat buyt , zoo men voorzigtig en gaauw genog geweest hadt, en hier by eendragtig , waar aan her aldermeest haaperde , men voorder uyt *Sevielse, S. Lukas, Port S. Maria, Port Real, &c.* zou hebben kunnen met alle gemak , en veyligheydt bekoomen, mits de schrik des *Spanjaards* te heevig vervoerd hadt, is niet uyt te spreekken : En hadmen de zulvere Vloodt willen verwaggen , men hadt een Kooninkrijk oover Zee van *Spanjen* naar

Engelandt vervoerd, daar luttel wagten doe naa was, mits doe haar koomens tijdt was, die zy geen veertien daagen te buyten gingen. De ydele gloory van voorgang was die hier 't meest belette. Zy vertrokken dan wederom van *Kales*; dog zoo niet, of den Admiraal, door zijn vergunde magt, sloeg oover de vijftig Eedellien, zoo *Engelsche*, als *Hollanders* tot Ridders, om hare oover-dappere daaden: zy deeden nog wel wat meer quaad; dog van luttel belang: maar sloegen vry veel voor, daar zy juyft altemaal te gelijk malkander niet in verstaan konde, hoe treffelijk alles zou hebben kunnen gelukken. Naa haar komst, dat den 14. *Augusty* was, en als d'*Hollandtsche* Admiraal *Duyvenvoorde* met de zijne naa huys het hadt gezet, zondt den Koningin hem een oover-treffelijke Groet-brief naa, bedenkende ten hoogsten, en ten heufte de H. Staaten voor haar gunst, en hulp, en hem voor zijn oovergaau beleydt, en oover-dapper wytvoer, dus most men onze volmaakten *Nassoufchen* Heldt al mee doorlugtig, en roemrijk maakken.

Op den 21. *January* 1597. lag den Graave van *Yarak* met vier oude grootte benden, of Regimenten Voedvolk, en vijf Kornetten van de beste Ruyteren in de Vryheydt van *Turnhout*, Leegers-wijs geslaagen, het welk *Mauvis* aangediend, spat het logge Hof uyt, rukt met eenig volk van *Geertruyden-berg* daar naa toe, als getergdt, dat zijn vyandt hem zoo naa dorste koomen, en was naau te *Raavels* omtrendt een myle aan dees zyde van *Turnhout* gekoomen, of den Vyandt pakt terstondt zijn bagaazy-waagens, zondt die voor af, en verloopt daadelijk zijn braaf omgraaven leegerplaats, om dus binnen *Heerentals* te geraakken; den *Prins* hem sluks op zijn hielen, de Ruytery voor af, voerende altemaal zink-roers of karabyns, en pistoolen, verdeeldt in 7. troepen, de twee eerste had ieder twee Kornetten, daar naa twee andere deelen hebbende, elk dry Kornetten, met twee troepen agter aan van twee Kornetten, trekkende de Kornetten al te saamen, wat van een gescheyden rijdende, dat de voorste, agterste, en middelste dus door malkander vry heen konden lossen, of tusschen malkander in rijden, en sluyten; het Voedvolk volgende op een

wijs

wijs geschikt, eerst twee, doe dry, daar naa weer twee benden, eeven eens van een andere, hier naa volgden twee halve kartouwen, en eenige veldtstukken, waar naa die Leeger-waagens volgden, geleydt door een deel Boodtsvolk, en diergelijk, die men daar gewoonlijk toe gebruykten.

Naa zy een tijd lang te saamen waaren, zy aan zy getrokken, de vyandt meede zijn Ruytery hebbende voor uytgezonden, volgden zijn Voedtknegten, quaaamen zy aan zeecker plaats, daar een zeeckere hoogte opgereezen was; dees kiest *Mauris* tot zijn voordeel, dwingdt den vyandt om standt te houden, en brengdt eerst zijn Ruytery op de vlugt, vallende dus daar naa in het Voedtsvolk, dat van haar Ruytery verlaaten was. Naa zy nu alle aan een waaren, wierdt *Varax* ter neer geschooten, waar door het gandtsche Voedtsvolk om een goet heen koomen zag, dat deerlijk lukte, als rondtom van de Ruytery omcingeldt zijnde, zoo dat daar booven twee duyzent op de plaats moften blijven leggen, en wel vier honderdt gevangen wierden, zoo spoedig, dat het Voedtsvolk van de *Prins*, die op het yverigt de voor uytrijdende Ruyters volgden, zoo draa daar niet en waaren, of de Veldtslag was tot hier en toe al gedaan.

De Ruyterij's meeste deel was al te heet, en te vroeg aan het plonderen, weshalven een troep van omtrent de veertig, die 't meende t'ontvlugte, zoo zy haar bezet zaagen: wenden zy ylijk, en vallen vry verwoedt onder dees ongeredderden hoop; *Mauris* dit ziende, die een deel der vyandtsche Ruyters gevangen hadt, eer die haar makkelijk te hulp mogte koomen, hier haar daadelijk uyt haar zaadels stappen, die, hoe ootmoedig zy haar lijfs genaa baaden, volgens Krijgs-gebruyk, het hier anders niet maakken en koften, of moften voor een groot gedeelte neder gemaakt worden, tot men dees vermeetele haar baldaadigheydt naa behooren wel te deeg gestraft hadt. Agt honderdt Ruyters maar, sloegen hier door het oovergaau, en dapper beleydt van dien strijdtbaaren *Mauris*, zulk een aanzienlijkke magt te paarde, en te voedt, zoo dat zy agt-en-dertig Vaandelen veroverden, met de Koruet van *Mondragon*,

meest al de bagaazy kreegen , en plonderden , hier bleef ook booven *Varax* den Ooversten Luytenant *Barlotte* , en meest al de Kappiteynen , en Bevelhebbers , daar onder den Ritmeester *Donk* , en *Kabeljau* van *Vlaanderen*. *Septimo de fabii Romeyns* Eedelman lag ook onder de dooden , en vaardig om onder d'aarde gestopt te worden , waar in , zoo men nog eenig beweeging zag , en voorder uyt zijn bekroofde troonje van bloedt , en slijk , iet Aadelijks blonk , schoot men hem uyt , raakten in de wondtheelders handen weer op de been , en daar naa voor goedt rantsoen wederom t'huys. De gevangene waaren wel vier of vijf honderdt , waar onder een jonge *Graaf* van *Mansveldt* , en andere Grootte , daar wel honderdt van haare quetsuure af storven: d'ontvlugte waren van al dien hoop geen dry honderdt , die *Maurits* niet waardig agten naa *Heerentals* te vervolgen , maar keerde met de zyne wederom naa *Turnhoudt* , vergunnende *Varax* Dienaars , zy hem mogten naa *Lier* voeren , van waar hy naa *Mechchelen* by zijn Vrouw , en Kinderen , die al in een braaf tal waaren , wierdt gevoerd , en begraven.

Midts dees nieu aangekoomen Eerst' Hartog *Albertus* , die versterven ouwigheydt , van geen gevangene genaade te verleenen , wederom scheen te willen invoeren , *Maurits* nu in de voorbaadt , vraagde hem manhaftig zijn zin , hier af binnen twintig daagen te verklaaren , waar naa hy van de gevangene niet een zweerd te lijve te zullen laaten , maar altemaal op hangen , welke deun *Albertus* straks naa 's *Prinsens* pippe dansen dee. De boeren van de *Tielsche Hey* hadden onderwijl de verlaatene Waapenen by een gepakt , met voorneem die zelfde met waagen binnen *Diest* te voeren ; dog die van *Breda* dit kundig zijnde , bragten haar altemaal binnen haar stadt , tot treffelijcker teykken van hare *Fiktoory*. De gloory dezer heerlijkke verwinning en wierd ook niet waynig toegeschreven , de dapperheeden van *Hohenlo* , *Solms* , *Veer* (die zijn paardt onder hem doodt geschooten was) en *Sidney* , als meede *Bakx* , en *Edmonds* , die eerst *Maurits* van dees geleegeendheid kundt hadden gedaan. Daags naa dees slag veroverde den *Prins* , door zijn schut
het

en, die heb
en Zeker, e
ts, die me
edern. Het
de duide
en, wat is n
yrt op den
u bloek, die
y handen v
den weide
vijf boeke
dt, en nu
re af ston
honderdt
e vervolg
rekeade, i
egten nu i
ijn Voor
erid geve

hartog. Als
egene gene
woeren, de
ing pijen. I
war nu is
te zullen be
elkenz. Het
na de Tuf
en by een p
onen. Dief e
, bragen
er tekenen
winnings
perbeden
der hem die
is, en H
och hulle
er, die ge

1. decl.

RYNBERG

RYNBERCK.

berKa
agt-er
gebet
H
Veld
lijkt
als
me
do
del
wa
m
de
ho
la
fi
ag
vo
ha
al
ge
vo
m
vi
be
da
ge
So
al
oo
be
na
me
I
bey
ma
van
de

het Kasteel van *Turnboudt*, en quam zeegen-praalende met agt-en-dertig Vaandelen in den *Haag*, die hy t'eeuwigcr geheugen op de Grootte Zaal liet hangen pronkken.

Het grootfte deel van dit Jaar, behalven die verhaalde Veldtflag, was befteedt in het beraamen van de alderreffelijfke krijgs-toerufing, en tugt, zo voor het krijgs-volk, als krijgs-gevaardt, het welk in die tijdt in zeer grootte meenigte was klaar gemaakt geweest, hier booven hadt doe het Landt een magt van omtrend twee honderdt Vaandelen te voedt, en een-en-twintig Vaanen Ruyteren, waar van sommige op ligte paarde gezeeten, een karabijn moften draagen dry voeten lank, d'andere moften op paarde gezeeten zijn, ten minften vijftien groote mans palmen hoog, voeren piftoletten, met een roer van twee voeten lang, en voorts gantsch gewaapendt tot de knien toe, fttaande op elk een ftuk byzondere boeten, die hier wat van agter liet, moetende altemaal voorder met kafakken zijn voorzien. Al dees treffelijkke Ruytery belafte *Maurits* haar teegen den 5. *Augufly* aan den *Rijn* te laaten vinden, alwaar hy oover *Vytregt*, en *Aarnhem* (om de togt-waagens aldaar af te vaardigen) met Graaf *Wilhem* gekoomen, vondt aldaar *Hobenlo*, *Solms*, *Ernst*, *Lodewijk* van *Naffouw*, met die onvergelykkelijkke jonge *Naffoufche* bloem *Frederik Hendrik*, die alhier zijn meesterlijkke Helde daaden af begoft, met deeze te *Graavenwaardt* gekoomen, vondt daar dees volgende Voedtknegten, dertien Vaandelen *Engelfche*, twaalf *Schoifche*, vijftien *Friefche*, negen van *Solms*, agt van *Bredevo*, en zes van *Duyvenvoorde*, met al zijn dapper Ruytery, voorder verfcheyde fcheepen, en oover de veertig ftukken Gefchut, en alle andere Krijgs-behoeften genog; hier mee rukt hy den 10. voor *Rijnberg*, naa hy het kasteel *Alpen* in't aankoomen, naa opeyfcch, vermeerderdt hadt.

Rijnberg, een ftark en vafte Stadt, was doe onder het bevel van Hopman *Snaater*, bezet met een aanzienelijkke magt. *Maurits* verdeeldt zijn Leeger in twee deelen, waar van hy het eene booven de ftad aan de zyde van den *Rijn* by de *Rijn-poort*, en *Kaffel-poort* neerftaat, beftaande in vijftien

Vaandelen van *Friesche Regiment* onder Graaf *Wilhem*, met dertien Vaandelen *Engelsche* onder *Horacio Veer*, Broeder van den Ooversten *Franfois Veer*, en 't *Welfriesche Regiment* onder *Duyvenvoorde*, Luytenant van *Fredrik Auriyk*, met vijf Vaandelen van zijn lijfswagt, met nog vijf Kornetten Ruyters wat uytwaardt naa *Bolbergen*: *Hohenlo*, en *Solms* bezette *S. Anna-berg* voor de *Santenpoort*, versterkt met agt Vaandelen van *Solms Regiment*, 12. Vaandelen *Schoiten* onder *Murray*, en *Hobenloos* lijfswagt, met 12. Kornetten paarden, en lag wat beneeden den berg *Kloetzig* met agt Vaandelen van zijn Regiment: Hier tusschen beyden hadt zig *Maurijs* gezet. Den elfde beschafte men het Leeger, en bragten 's nagts de loopengraaven naa de Stadt: Hier naa schootmen met 3. Veldstukken zeer heevig op de *Grootte Tooren*, mits men daar uyt het Leeger te zeer hinderden in zijn Loopgraaven naa te stad te voeren, wesgelyk men ook de *Tol-toorn*, en *Rijn-poort* ook begroeten, om dat die dit werk eeven eens verhinderden, die dus altemaal zoo getempt wierden, dat het werk zoodaanig spoeyde, datmen den 16. des nagts wel vier-en-twintig stukken op verscheyde plaatfen reegen de stad geplandt hadt, waar en tusschen een galdery aan de *West-zyde* van het Bolwerk by de *Kassel-poort* was aan besteet, om binnen veertien daagen vaardig te zijn. Den negentienden zoo de Loopgraaven, en Galdry zeer waaren gevoorderdt, looft men tot dricmaal toe 35. groove stukken, naa welk gedonder men de Stadt komdt opeyschen, waar op drie daagen uytstel wiert verzogt, maar afgeslaagen, waar door het beukken te heeviger aanging tot 2000. schooten toe, die *Wilhem* een halve maan hulp vermeersteren: Dit maakten de Stadt zoo gedwee, dat zy straks vier afgezanten uytzonden, door welke Gyzeling daar 4. binnen gingen, die in kort het zoo klaarden, dat *Maurijs* haar gunde met Vaandelen, Waapenen, en *Baagaasy* uyt te trekken, met beding, de uyt getrokken in drie maanden aan dees zyde van de Maas niet mogten dienen, voorders zouden de Burgers haar oude voorregten bebouden.

Dus trok Hopman *Snaater* met omtredt negen hondert Man den 21. *Augusty* daar nyt, trekkende met 90. geleende waagenen, daar *Bertings* zoon in Gyzeling voor bleef, naa *Gelder* toe, alwaar zy den wagt ooverweldigende met kragt binnen drongen, den beeft wel laalijk om geldt speelende, waar onder die van de bezetting wakker hulpen, zonder zy neer te zetten waaren, hoe wel men haar twee Maanden *Soldts* aanbodt, zoo vrugtelooos, dat zy haar goede beloovers by de kop vatte, die wonder spel hadden met die opstendige ter neer te zetten. *Maurits* naa tien daagen beleegering zig Meester van *Rijnberg* ziende, vondt daar binnē vier-en-veertig Metaale stukken, met dertig Yzere, en voor zeventien duyzendt Guldens aan Laakkenen, daar men de Soldaaten voor haar Soldy meê bekleedt zow hebben, met nog vijf gezonken Oorlogs-scheepen, en twee groote ponten, daarmen groot wonder mee meenden nyt te regten, en ander Krijgsgevaar en voorraadt reedelijk veel. Hier binnen schonk hy het bevel aan *Kappiteyn Schaaaf*, oover zyne dappere daaden.

Geen zes daagen was *Maurits* Meester van *Rijnberg* geweest, of hadt *Meurs* al weederom beleegerdt met zefftig Vaandelen Voetknegten, en een-en-twintig Kornetten paarden, welke magt hy in tweek daer voor verdeylende, daar hy het een en grootste van onder zig behield, en ging leggen voor de *Kerk-poort*, en de *Heen-poort*, het andere onder *Duyvenvoorde*, en *Kloetingen* voor de Poort van de nieuwe stadt: sfraks met de schup doe in de aarde, dat zoo spoeyde, dat op den 31. *Augusty* daar al 12. stukken voor geplandt waaren, en de Loopgraaven tot naa aan de stadt. Den 2. *September*, zoo hy meendt door 't behulp van schieten oover eenige biesbruggen oover de gragte aan de wal te geraakken, komdt hem een Tromslaager teegen, nyt naam van *Andreas de Miranda*, verzoekende goedt verdrag, en voorwaarden, waar door de stadt zou oover worden geleeverd, welk aanfronts geschieden, en bedongen dat op den 3. *September* de bezitting vry zou moogen vertrekken, bestaande in 830. Man, meede nee-

mende haar Vaandelen , bagaazy, waapenen, en een klein Metaale stuk van de graave van *Meurs*. Hier wierdt d'Heer van *Gifteles* tot Bevelhebber geleydt : Men vondt binnen en op 't Kasteel zes grootte stukken geschut , twee drielingen, twee Veldt-stukken, vier grootte Kaabels om in die zwaare *Rijnbergsche* ponte te gebruykken : Dus heeft dees oovergaauwe Prins binnen een maandt tijds drie Steeden, en drie Kasteelen, als *Alpen*, *Berk*, *Meurs*, en de *Kamille*-schans vermeersterdt, waar booven hy nog middelerwijl verooverde alle de bezettinge die te water op den *Rijn* lag, en daar in oover de 54. Metaale stukken.

Lijkkewel en kan nog die yverigen Heldt niet rusten, maar door zoo veel Leeger zeggens slegts meer gemoedigt, is hy met een kleynatje nu niet te verzaadigen ; naa hy by *Orsoy* een schipbrug van honderdt drie roeden hadt oover den *Rhijn* geslaagen, spoeyden zig zoo, dat hy den 11. *September Grol*, een kleyn, maar zeer sterke Stadt, in het Hartogdom van *Gelder* hadt belegerdt, schoon daar binnen laagen *Ian van Limborg*, en *Stierum* met 12. Vaandelen Voetknegten, en drie Bende Ruyteren. Dees oover naarstige Prins hadt in korte daagen de Stadt met 6. voor-naame schansen, en eenige andere wagten, en Loopgraaven zoo omcingeldt, dat daar niemandt uyt nog in en mogt, waar door zoo geweldig een Stadt nog niet te dwingen was ; dies liet hy nog 7. Galderyen naa haar wallen toe brengen, onderwijl hy met zijn geschut alle beletfelen van binnen agter borst-weeringen, en van wallen afdreef met 2. grootte, en 2. mindere schietschansen : Hier mee is zijn yver niet gepaaydt, maar terwijl hy voor *Grol* bezig is, hoorende hoe binnen *Goor* luttel volk was, zondt daar eenige van de zyne heen, die daar zoo haast niet en quamen, of hadden het weg.

Het sterke *Grol* most zoo treffelijk aan getaft worden, dat *Maurits* door die vernuystige *Ian Bouvier* vuur-werkmaakker, de brandt daar ook in most laten schieten, waar door eens op den vier-en-twintigste wel veertig Huyzen verbranden, en op den vijf-en-twintigste waynig minder, dit beknelde altemaal zoo haar moedt, dat zy den agt-en-twintig-

twintigste de beleggers, en beleegerde verdroegen, dat zy met al haar goedt, Vaandelen, en waapenen, zonder moogen vry uyt de Stadt vertrekken, op voorwaarden van in drie Maanden aan dees zijde van de Maas geen dienst den Vyandt te moogen doen, en gehouden te zyn haar boekken en schriften van de Landen te leveren in handen van de Heeren van Gelderlandt en Zutfen, zullende haar waagens noodig vereyft toe gevoegdt worden, staande onderwijl de Geestelykheydt het vry te moogen blyven, of vertrekken. Aldus zoo trokken zeven honderdt vijftig Man te voet, en twee hondert vijf-en-dertig te paarde de Stadt uyt, den Ryn af, beneden Emmerijk: Hier binnen vondtmen maar een kanon, twee slangen, eenige koogels, en waynig buskruyd: Hier binnen wierdt Jonkheer *Ian Seino* van *Dort*, Heere van *Dort* tot Bevelhebber gesteldt, versterkt met zes Vaandelen knegten.

Met het begin van *Oktober* rukten dees zeegepraalende Oorlogs-Heldt voor het steedeken, en sterk kasteel van *Breevoordt* in het Graafschap *Zutfen*, waar binnen 't Opperbevel hadt een *Loreynnos Guardot* geheeten: Hier by lag den Heer van *Aanholdt* van *Broek-huyzen*. Men bootschapt *Maurits* hoe dees met de Burgers aangespannen haar vry vinnig teegen de Bevelhebber, en de zyne waaren opgestaan, het geen hem die Stadt op deed' eyschen; dog kreeg van zekker Opper-Sarjandt een hoornelyk antwoordt; den *Prins* verwisseldt zyn goedertierentheydt in dwang, waar toe hy zyn magt gebruykt, latende, veel gezwinder als geloofelyk is, mits men daar rondtom in *Mocras* stak, die door gestaadig reegenen hoe langer hoe weekker wierdt, door zyn rappe Bootsgezellen, en wie zulk werk aangeboden is, drie schiet-schanfchen vervaardigen, en door hulp van haar schut, die Loop-graaven tot aan de wallen brengen: Nog al sloegen zy haar aangeboden genaâ t'ontheuzelijken af. Doen heeftmen den neegenden zoo yselijk uyt 20. stukken van 9. tot 3. uuren geschooten, dat die van binnen eerst een *Trommelslaager*, daar naa haar vrou, en kinderen op de vesten op zyn ootmoedigt om genaâ biddende,

zonden: maar der beleggers heevigheydt was zoo hoog op gestooven, dat zy met geweld, geen gevaar nog doodt aanzierende, de stad in spratte, waar door d'andere onbesuyft genog 't Kasteel invloogen, gedwongen voorder haar op 's *Princen* genaade op te geeven, die hy rantfonderde, te weeten *Guardot* zijn volk, op 3900. guldens, behalven de Hoofdt-amptenaars, waar door, en onder beloften van in drie Maanden aan dees zijde van de *Maas* niet te zullen dienen, tweehonderdt man op den 12. October uytrokken, en mosten die van *Broekhuysen* hondert drie-en-twintig man statk 2300. guldens opbrengen, en *Broekhuysen* voor zijn Dogter 1500. guldens, nog voor eenige van *Guardots* byzondere Soldaaten 1600. guldens; hy met zijn Hoofdt-lieden mosten vry wat bet in de bos blaazen. De Borgers, om dat juyst haar stad, of midts zeecker Soldaat door een handt vol stroo naa zijn buyt zoekkende, de brandt in zijn eygen huys statk, en daar naa in de heele stad, of volgens andere, mits door zeecker brandt-koogel, die te smeulen een poos zonder dooven hadt geleegeen, gantsch in koolen geraakt, wierden, door voorsprekken van den Heer van den *Tempel*, haar rantzoen vry gescholden. Dus wierdt die schier onwinnelijke plaats, of altoos starker als *Beek*, *Meurs*, of *Grol*, door onnaadoenelijke yver, en onafmeeterlijke gaauwigheydt in neegen daagen booven meesterlijk met geweldt gedwongen, en ingenomen.

Hoe zeer het jaar 1597. verliep, en 't weer verergerden, vondt men in *Maurits* waarachtig het Spreekwoordt:

———— *Sapiens dominabitur Astris.*

'z *Gesterrente* haar kragten vleydt
Onder een wijs man zijn beleydt.

Hy neemt dan een vierdaagsche togt voor, waarom het noodig was zijn slaag woelende Soldaaten een waynig met vroolijkheydt haar nyt te laten rusten, mits zy een zeer

zeer zwaare en moeilijke weg door rukken moften :
maar

— *In via virtuti nulla est via.*

Geen weegen zijnder onbereydt
Voor de regtschaape Dapperheydt.

Om *Frieslandt*, *Ooverijffel*, en *Gelderlands* te deeg van alle onheyl te bevryden, en gerustelijk in vree te laten leven, moet mijn Heldt eerst meester van de *Twent* zijn, hier in laagen nog *Enschede*, *Oldenzeel*, *Ootmarschen*. Den 18. *Oktober* was naauw, of hy lag voor *Enschede* al, voorzien met een aarde-wal en twee gragten, van binnen een, en een van buyten: Hier binnen lag *Vaskes*, en *Grooiveldt*, van wien dees stadt aanfondts wierdt opgeeyft, die daar teegen maar alleen twee Mannen uytzonden, met voorwende zy eerst het *Geschut* eens zien zouden, en dan daar van haar boodtschap, volgens welk men alles afhandelen zou: welk zoo haast niet alles oover hadden gebragt, beslooten wierdt, *Dat de beleegerde met haar bagaazy oover de Maas zouden moogen trekken*, dog aan dees zy derzelve den *Vyandt* geen dienst doen: Hier mee trokken zy den 19. daar uyt, stark 110. Mannen.

Geen dag en wierdt verzuymt, of *Maurits* lag voor *Oldenzeel*, der *Twenten* Hoofdstadt, welk, volgens die oudtheên-doorfnuffelaars die *Salii*, die uyt de *Fransche* van oudts herkoomen, dees stadt wel eer zouden gestigt hebben. Zy lag in het ronde met neegen bolwerken versterkt, en bezet met vier honderdt soldaaten. *Maurits* lag hier niet meer als schrap voor, of zendt de twee grootte benden van *Solms*; en zijn Broeder *Hendrik* naar *Ootmarschen* toe, dat met opeyschen niet te krygen was, dies plant men den 21. *Oktober* 't schut daar voor, en naa haar dry maal daar mee begroet te hebben, nog eens wordt opgeeyft, 't geen haar straks willig, volgens 't *Enschedes* verdrag, oover gaf, daar uyt trokken omtrent honderdt dertig man, en men vondt daar binnen twee Metaale *Falkonetten*, twee yzere *Stukken*, omtrent tagtengt pondt kruydt,

kruydt, twee honderdt pondt lonten, honderdt twaalf koo-
gelen, met ander voorraad meer.

Voor *Oldenzeel* was *Maurits* nog niet vaardig met zijn
Schut-schanzen, of de *Borgers*, die zijn kragten al ten
deele gefinaakt hadden, vreezende voor meerder schaade,
zijn den 22. des aavondts ten elf uuren naa eenige on-
derhandeling met *Maurits*, meede volgens d' *Enfcheedesche*
voorwaarden verdraagen, waar booven nog bedongen
wierdt, dat het blijven, en vertrekken de *Borgers*, en *Ge-
ftelijkheydt* vry zouw staan. Het bezet, dat vier honderdt
Man stark was, en daags daar aan uytrok, schoof de schuld,
en blaam van al te voorspoedig een werk op haarer te
minder, en *Borgers* te meerdere magt, die haar hier ten
deele toe gedrongen hadden; hier vondt men binnen dry
Metaale, en verscheyde yzere stukken, en zeven duyzent
pondt buskruydt. Hier binnen wierdt tot versterking ge-
leydt het Vaandel van den Drost van *Sallandt*, en dat van
Iakes Meurs, en *Pottere* wierdt binnen *Enfcheede* ge-
schikt. Dus wierden binnen vijf daagen dry braave Steede
met bezettinge, en de gantsche *Twent* vermeersterdt.
Hier naa wierdt beraadtslaagdt, en beraamt *Enfcheede*
en *Oodtmarschen* van haare Vesten, en Starkten t'ont-
blooten.

Lingen haaperde nu nog, een grensbefcherkende plaats
van *Neederlandt*, een vierendeel-myl van den *Eems* gelee-
gen, het is een vrye Heerlijkheydt, bestaande in de Stadt,
t' Kasteel, en vier Dorpen, het geen naamaals *Maurits*
om zijn onloonbaare dienften van de Heere Staaten ge-
schonken wierdt. Booven dees Stadt van Bolwerken, en
Vesten treffelijk voorzien was, wierdt het nog befchermdt
van een kasteel met rondeelen versterkt; de Stadts-vesten
en gragten waaren dubbeldt, vier Bolwerken, en dry Ron-
deelen maakten haar ontzaggelijcker: hier booven was zy
bezet met dry Vaandelen onder *Indeveldt*, *Laukema*, en
Verduugoos Luytenandt, en een Kornet *Ruyters*, te zaamen
maakkende omtrent de zes honderdt Man, onder *Fredevik*
van den *Berg*, die meede het bevel daar binnen hadt, die van
alderley voorraad die zelve genogzaam hadt voorzien, en

teegen

teegen de belegering zoo gevaardigt, dat wat buyten hem eenigfins zou moogen hinderen, liet omveer rukken, of verbranden: booven verscheyde schermutzelen, daar dan den een, dan den anderen sneuvelde: waaren zy op den 30. *Oktober*, des aavonds agt uren onder de *Friesche* (die met zes *Vaandelen* varsch in het Leeger waaren gekoomen) uytgevallen, daar doodtslaande den *Kappiteyn Pieter van Leeuwaarden*, met zijn *Sarjant*, met twee of dry soldaaten. Den 31. *Oktober*, en 1. *November* schoot men zoo treffelijk uyt eenige geplante stukken, dat de begonne loop-graaven dapper voortderden, en wierden des nagts daar aan zes stukken op haare schut-schanzen gepland, wanneer de soldaaten ook tot aan het rondeel van de *Moolen-poort* geraakten. Den 4. ontdekten die van buyten zekker *Myn*, die die van binnen onder dit voorzeyde rondeel gemaakt hadden, waar uyt zoo zy het buskruydt in haar hoeden gaarden, om dat in het Leeger te brengen, terwijl die van de stad geweldig met brandende pikreepen, en diergelijkke brand-houdt wierpen, waar door het buskruydt ontflookken, verscheyde van haar *Roovers* dee in de logt vlieden. Den 5. ontflookken die van binnen een *Myn* onder het *Bolwerk* aan de *Leuke-poort*, het geen naa de sprong de beleegers daadelyk veroverde, en bezette. Den 11. wanneer de meeste rondeelen, en buyten-werken al oover waaren, liet *Maurits* nog een *Schut-schan*s voor vier-en-twintig stukken bereyden, om daar het *Kasteel* mee te dwingen, daar op den 12. zoo veer door was gekoomen, dat al twee der zelve rondeelen had kunnen ondermyndt worden, weshalven den *Prins* de stad wederom doet opeyschen, die hier op een uur tot raadtspleeging verzogt, en afgeslagen wierden, genoodtzaakt het verdraagen daadelyk aan te vangen, daar by beslooten wierd, *Dat de beleegerde des anderen daags met paarden, en waapenen, Kornetten en Vaandels mei al haare bagaazy oover den Ryn vry zouden moogen vertrekken, op een voorwaarde als Oldenzeel bedongen hadt, midts zy de Boekken, aangaande de Landen, en haare inkomsten, in handen van Maurits zouden moeten stellen, en laten; Voorders zouden alle Hoofdi-luyden, en Borghers zes weekken binnen de stad*

vermoou

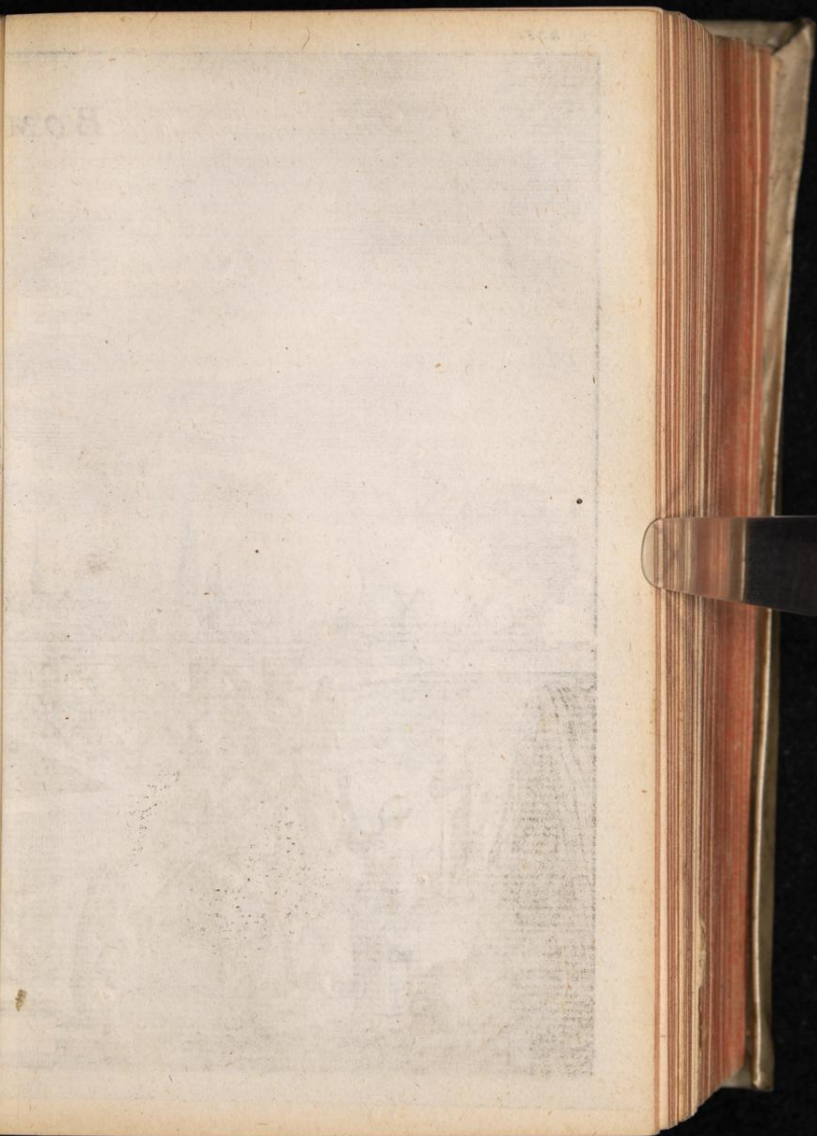
vermoogen te blyven, om haare zaakken te verrigten, en als dan naa believen vryelyk moogen vertrekken. Dit geschieden dus den 12. November, op welke avont nog *Solms, Ernst, en Lodewijk van Nassou by Frederik, en Adolf van den Berg* op het Kasteel ter maaltijt gingen, koomende des aavonds wederom in 't Leeger slaapen. *Frederik* bleef op zijn verzoek des anderen daags nog op het Kasteel; Dog zijn Volk most strakx daar uyt vertrekken, in welker plaats *Marten Kobben* als bevelhebber trok, en met de zyne bezette, lijk *Teylingen* de Stadt met zijn Vaandel dee, die aldaar 't Opperbewindt wierdt aan betroudt. D'uyt-trekkers waaren vijf honderdt te voet, en omtrent vijftig paarden, alle dappere, en braave Kaarels, trekkende naa *Solsbergen* in het Landt van *Munster*. Daar naa trok *Mauris* Ruytery naa *Rijnberg*, door *Munster* Landt heen, en het voet Volk regt naa *Zwol*, om dus te scheep naa *Hollandt* gevoerd te worden. Den 15. vertrokken *Mauris*, en Graaf *Wilhem* met het ooverige des Leegers, en quamen des avondts tot *Ulsen*, daar zy des anderen daags van een scheidende, om ieder zijn Volk in haare winter-Leegers tot uytruff te verdeylen.

Dus heeft *Mauris* in drie Maanden tijds veroverde en won neegen vaste steeden, en vijf kasteelen, en hier door drie Graafschappen, en drie Heerlijkheeden, alle met bezetting wel van vijf duyzendt oude, en ervaaren Soldaaten, beschermde onder twee Graaven, en verscheyde oovvertreffelijke Kolonellen, Ritmeesters, Kapiteynen, en andere braave Ooversten, ooverzettende zeven Revieren, vier met, en drie zonder bruggen, hier door van alle vyandelijke invallen, en hindertogten bevryende *Zutphen, Ooveryzel, Twente, Drente, Frieslandt, Groeningen*, en *d'Ommelanden*, en dat nog terwijl zijn teegen-yveraar, en vyandt den Kardinaal *Albertus* van *Oostenryk* een magt van 60000. Mannen by een hadt, waar meede hy al dees voorspoedigheen niet verhinderen en kost.

Bommel is een Grens-beschermende Stadt, geleegen op *Zuydt-paalen* van *Gelderlandt*, op de *Zuyt-zy* van de
Waal,

den 11 den
 november 1
 die overnag
 den 11 den
 gingen, in
 open. P
 og op het
 verrekken
 ober trak
 de met sig
 den 11 den
 voer, en in
 Karels, te
 . Daar na
 ter Landt he
 e Scheep na
 trooken in
 eegens, en
 een daag
 re wint-

in tijde van
 kasteelen
 berijking
 ook, en
 Graven
 Rimmele
 ten, over
 oder brage
 en hinder
 Drent, de
 in nog met
 linaal. De
 mmen by de
 been met
 de Sate
 p de Drent

BOMMEL.

MEL.

Waal, en de *Noordt* zyde van de *Bommelerwaart*, in grootte, en schoonheydt taamelijk; Maar in starkte uytmuntende: *Bommelerwaardt*, daar dit de Hoofdt-stadt af is, wordt Eylandt wijs van de *Rijn*, en *Maas* omcingeldt, en geagt dat landt te zijn, dat *Iulius Caesar* de *Batavier* toe schrijft. De *Waal*, die dit Eylandt zeer neeringbaar maakt, strekt haar voor een onwinnelijke graft, naa het *Noorden* toe met eene; Zoo laag leydt het lijk verzonken, dat men begravingen het zelve niet als op zijn moeylijkt kan naaderen, en buyten de drooge *Zoomer*, kan hier geen *Leeger* standt houden: Hier en booven is die zelfde, naa zy 1572. van die van *Gorkom* voor de Heere *Staaten* wierdt verooverdt, zoo wondetlijcken verstart, met schansen, en alderley andere graafwerken, dat daar geen winnen aan schijndt, mits zy, om haar veelvoudige waardigheydt, al zoo naarlig bewaardt diendt, als zy staag vieriglijk is verzogt, en naagejaagdt van onze *Vyanden*. Het was in den Jaare 1599. dat *Don Francisco de Mendorxa* grootte *Admirant* van *Arragon*, zijnde het *Opperbevel* des *Leegers* van *Albertus* toegevoedt, hebbende zyn vreezelijke magt, die wijdt, en zijdt verspreydt lag, by een ontbooden, en tallijk ooverzien, is met die zelfde den 26. *April* voor die zeer sterke schans *Graavenwaardt* gerukt, meer om *Maurits* met de zyne van ontrendt *Bommel* terugken, dat hy te naanwer gaade sloeg, als hy verstaan hadt dat den *Vyandt* alhier een aanslag op hadt, als om die te vermeersteren, die hy wist voor haar te sterk, te wel bezet, en te zeer van alles voorzien.

De Heeren *Staaten* waaren te raaden geworden, door die sneedige *Maurits* aan raan, dat zy de schansen *Voorn*, en *Krevekeur*, die hoe kleynder hoe weerloozer waaren, vergrooten zou, en eeven eens versterken, dat met *Voorn* al geschiedt was, dog voor *Krevekeur* mostmen noodiger aan het versterken van *Bommel* vallen, daar de oude muuren afgebrooken, die nieuwe nog niet geregt, en om des grondtsweekheydt tot nog toe haare andere starkten vaardig, dit hadt de *Spanjaardts* meer gelokt, dies valdten daar nu op het yverigste en het dapperste

aan. d' *Admirant* had onder *Sapeena* een aanzienlijke magt naa *Gennip* gezonden, onder schijn van een geley te doen, daar hy de *I. May Barlotte* met diergelyk een magt hadt by gezonden, om daar van daan gezaamentlijk de *Maas* af te koomen, daar al eenige scheepen toe vaardig laagen; Dog zoo bedekt niet, of den veerzienden *Maurits* hadt haar af gekeeken, waarom hy die van *Voorn*, en bygeleegen schanfen hadt doen waarfchouwen, dat zy te deeg zouden op haar hoeden zijn, dat zy zoo treffelijk deden, dat zy den vyandt dwongen, wilden zy haar scheepen behouden, die zelfde weederom op te doen brengen, daar meede by *Lit* blyvende leggen, daar zy den 4. *May* op de *Princen uytlegger* met eenige stukken afquaamen, die dwingende af te dryven, waar naa zy met eenige schuyten naa *Kessel* trokken, en tusschen *Koffum*, en *Herwaarden* met eenig ligt vaartuyg, dat zy oover Landt gerukt hadden, haar oover-scheepende, en raakten dus den 5. in de *Bommelerwaardt*, haar van beyde de zyden des waaters oover al daar verschanfende, welke onverwagte komst, en grootte toerusting, de Burgers zulk een schrik hadden aangejaagd, dat zy vry ooverhoop heen met haar waarste goederen *Bommel* uyt vlooden: Hadden dees onbedagte haar ooverwinning vervolgd gehadt, zouden door die Burgers reddeloosheydt, en des stadts nog ongefulde oopentheydt, met haar aanzienlijkke magt meefchien van *Bommel* Meester hebben kunnen worden: Dog haar last hiel tot haar verderf, dat zy dus veer gekoomen, niet, als den *Admirant* met de groote magt des Leegers zouden verwagten.

Maurits verstaat dit zoo haast niet, of daadelijk met zijn Ruytery, en een deel Voetknegten naa *Bommel* toe, daar hy den 6. binnen quam, en de Burgery zoo treffelijk schikten en verquikte, dat zy nu alles gewonnen agten. Den *Admirant* zakt ook hier naa toe, koomende by *Heusden*, mee onwinnelijk stark, en alzo wel bezet, en voorzien, twee mijl van *Bommel*, dorst daar niet op aanvallen, maar lost al zijn magt op 't wakker *Krevekeur*, dat zijner t'ongelyk, buygen most, en bukken, onder beding dat

dat de bezetters met hare Vaandelen, Wapenen, en bagaazie vrij uyt mogten trekken, daar het haar beliefd. Doz wierdt *Bommel* in kort ten vollen door *Maurits*, die hierom zelfs daar binnen was, versterkt met halvemaanen, ronden, bolwerken, en wat daar in helpen kost, waar naa het schut ter vereyste plaats voort geplandt wierdt. Den 13. zondt *Maurits* nog 31. Vaandelen binnen *Heusden*, alzo den Vyandt het ooge daar schein op te hebben, die te *Krevekeur* bleef, met voorneem, een brugge oover de *Maaste* slaan, en aan de *Heelsche* zy een halve-maan tot des zelfs verzeekeringen op te werpen. De Vyandt slaat hier naa op *Rossem* aan, met hoop daar omtrent in den *Tielschen Waardt* te geraakken, om *Bommel* dus van alle kanten te benaauwen; *Maurits* met een vaardt daar een schut-schans opgeworpen hebbende, belette dus des vyants ooverkomst.

Den 14. sloeg Graaf *Frederik* voor *Bommel* neer, daar hy tot nog toe maar hadt om leggen hengelen, lijk ook om *Voorn*, als of hy haar hadt willen waarschouwen, dat zy haar te deegen teegen zijn magt voorzien, en Waapenen zouden. Hy meende aan de *West-zijde*, daar de Stadt oopen was geweest, met harde schermutfeeringen in te dringen, maar wierdt zoo begroed, dat hy blijd was van daar te zijn: Hier en tusschen meende de Vyandt aan de *Rossumsche Middell-Waardt* oover te koomen, maar stiedt zijn hoofdt daar al zoo laaijk. Hier oover kiest hy *Oensel* tot zijn Leegerplaats, ten zijn *Trencheen* op den *Oenselsche Dijk*: *Maurits* ziende dat dees beleegering den Vyandt ernst was, onbiedt zijn gantsche magt uyt de *Ooverberuwe*. Zijn Leeger by een weezende, heeft dat naa regte Krijgs-kunt treffelijk verdeeldt, daar meede alle plaatsen naa behooren te deeg voorziende. Binnen *Bommel* leyden hy agt Vaandelen van *Dorp*, agt Vaandelen van *Vander Noordt*, vier van zyn *Zwitsers*, en zeven *Fransooyse* van *La Nove*: Hier booven trokken daar binnen dien treffelijkke aankoomeling *Frederik Henrik*, de Graaven *Wilhem Lodewijk*, en *Gunter*. Te *Haafien* ley hy *Engelsche*, te *Tuyl* eenige lijfwagten der groote, te *Waar-*

denburg de ooverige *Fransoysche*, te *Opynen* de ooverige *Friefen* te *Hessel*, *Graaf Ernst* van *Nassou* met de *Duytsche*, op de *Voorn* de *Schotten* met de grootte *Bende* van *Egmond*, in de *Tielsche Waardt* alle de *Ruytery* van *Tiel* af, tot by *Gorkum*, die langs de waterkant scharpe wagt hielden. Onderwijl was den *Admiraal Iohan* van *Duyvenvoorden*, met vijftien uytleggers de *Waal* op gekoomen, die zelfde met dees scheepen van *Opynen* af tot heel beneeden *Haafzen* wel te deeg bezettende, en bewaarende, dat daar zonder zijn wil niet op, af, of oover kost.

Op den 16. *May* quam den *Admirant* by zijn *Leeger* sterk omtrent 26000. te voet, en 4000. te paarde, waar digte by *Maurits* lag, sterk 16000. te voet, en 3000. te paarde, zynde bey die *Leegers* omtrent *Bommel* neergeflaagen voorzien van oude, en wel geoefende *Soldaaten*. De *Oensche-poort* was doe nog niet heel volmaakt, weshalven den *Admirant* op den eerste nacht daar een grouwelijcke aanval op dee doen, daar hy met groot verlies van *Volk* af wierdt geweest. Dit dee den vyandt zoo schrikken, dat zy mer dees aanval *Bommel* voortaan met vreedden lieten. Dat verdroot die *Krijgh-heldt Maurits* zoo, dat hy die verblufte in haar eygen werken dikwils quam beveggen, daar daagelyk van alle zyden met zijn schut dapper door spelende, onder wiens bescherm hy zig zeer sterk begraaven hadt, en by de *Stadt* nog een brug oover de *Revier* de *Waal* gellaagen, vijf treeden breedt, en vierhonderdt vijftig lang, rustende op tien grootte, agt-en-twintig kleyne *Scheepen*, en een geweldige pont, diennende tot oopening van de brug, wanneer die vereyft wierdt. Onderwijl hadt hy het *Boodts-volk* op ontbooden, dat die met eenige van *Bommel* een magtige uytval onder de *Vyanden* zouden doen, die juyft van twee *Fransche* ooverloopers verklikt, agter wege bleef: even vrgteloos liep *Lodewyk* van *Nassous* aanslag meede af, die met agt *Kornette* *Ruyteren* de *Vyands* magt aan de *Brabantsche* kant, behendig meende te oovervallen. Den 21. 's nagts viel een aanzienelijcke magt, meest *Engelsche*, en *Fransche*, zoo moedig, en dapper in des *Vyandts* trenchen, dat

zy oover de 600. neermaakte, welke Leeger-zeegeen, zoodes doe juyft teegen streevende naazij vervolgd hadden, kans hadden zy gehad om het gantsche *Spaansche* Leeger ooverhoop te helpen, dies keerden zy met een gevangen Kapiteyn *Aldeno*, en eenige andere weederom binnen de Stadt: van haar kant bleeven twee Kapiteynen, en eenige andere leggen, die zy meest uyt misverstandt, en aaveregsche ordre zelfs doodt schooten.

Nu was den *Spanjaardt* reynde voorraad; dies schikten hy den 24. *May* 5000. te voet en duyzendt te paarde uyt, om de Lijftogt veylig binnen te geleyden: Op den zes-entwintigsten zondt hy vier duyzent Voetknegten met eenige Ruyteren naa *Antwerpen*, om van daar de soldy voor het Leeger te haalen, dat om geldt begoft te roepen, welke laaste togt hy door het gedonder der Kartouwen meende te dooven, die zonder ophouden doe afborsten, quetsende meer lugts als Huyzen, en alderminst menschen: Maar d'alteneedige *Maurits* was dus geensins te bedriegen, weshalven hy met zestien Kornet Ruyteren, en 1300. *Engelsche* te voet, *Workum* ooverscheepten, en dus een goedt stuk *Brabant* in trok: Dog zijn gevaarlijkheydt dee hem te naau naaspeuren, hy was alvoorens haar al ondekt, weshalven zy met haar schat binnen *Heerensals* vlugten, daar zy geensins uyt en waare te krygen, weshalven *Maurits* vereyscheljk naa zyn oude plaats keerden. Op den 27. *May* wierden al de Kooninks Soldaaten, die in *Brabrandt* laagen, in de *Bommel-waardt* ontbooden, waar doe onder haar zes tonnen goudts wierdt uytgedeelt. De Vyandt hadt te dier tijdt verscheyde Springers gemaakt, voorzien met zes kaamerkens met buskruydt gegropt, welke omtrentd vijf voeten lank, en een breed waaren, met uytsteekkende yzere pennen, welke zoo draa ergens aangeraakten, een kunstig vuur-slot, dat zy vast hielen, lieten los springen, daar het vuur door in het kruydt geraakten, en dus dees springers dee met zulk een kragt barsten, dat zy alles met een mee naamen, dat by haar vast stondt, dees lieten zy voor stroom onder de Vloodt dryven; dog alles zonder schaade. Den 30. *May*

zijnder veel hutten, en kraamen opgeregt, en in het Leeger door vier duyzendt *Italiaanen*, en *Spanjaarden* van *Mechelen* twaalf grootte stukken Geschut gebragt, de twaalf *Apostolen* genaamt, die zestig pont yzer schooten. Doe meenede de vyandt mee omtrent *Dreunen*, twee myl booven *Tiel*, oover de *Waal* te koomen: Maar hier waaren zestien *Vaandelen* Soldaaten, en vijf *Kornetten* van *Maurits* Ruyteren haar te gaau, die haar dat met kragt beletten. Doe speelden ook de stukken van beyde de Leegers geweldig op malkander, en vielen verscheyde schermutselen voor, die van *Voorn*, *Heusden*, en *Gorkom* mee, liepen veel op de vyandt uyt, daar veel zeer schoone paarden door bekoomende, daar binnen *Bommel* alleen wel vier honderdt zijn verkogt. Den 3. Juny dee *Maurits* zyn meeste schut van zijn *Batteryen*, en stadts *Bolwerken* op de *Tielsche Waardt* stellen, daar hy zoo yzelijk mee in des Vyandts Leeger schoot, dat zy gedwongen waaren die nagt nog het vuyr in haar hutten te steekken, en haar Leeger-plaats, met de stad, wat schandelijkjes te verlaaten, naa zy door een twintig daags beleg, zoo gehaavendt waaren; dat al de *Gast-huizen* rondtom vol gequeesten gepropt laagen, waar booven nog zoo groot een menigte waaren gesneuveldt, dat men merkelyk kost zien, dat dat groote leeger daar door vry geminderdt was. De vyandt hadt zijn Leeger-plaatzten zoo haast niet verlaaten, of die van de stad vielen daar in, haalende daar veel bagaazy, waapenen, en ander gevaartuyg, vonden daar veel dooden, die begraven wierden, gequeeste, die in stad gebragt, en geneezen wierden, en een hoope jonge naagelaatte kinderen; die *Maurits* de vlugtelingen agter aan zondt: op den 5. wierden al des vyands opgeworpen werken, door haar naagelaaten gereedschap wederom geslegt.

Den vyandt was van *Bommel* naa *Rossum* toe getrokken, en aldaar, om geleegener *Landsdouw*, zijn Leeger neer geslaagen, latende zijn brug by *Krevekeur* af neemen, en wat hooger tusschen *Alem*, en *Maaren* leggen, van vorens naa het geleeck, aldus in de *Tielsche-waardt* te vallen, het geen Graaf *Ernst*, die met een grootte nieuwe bende

Duydt-

Duydsche hem aldaar belette, schoon hy hem met zijn Geschut van zijn wagt-plaats af dreef, op de *Roffumfche-waardt*, daar hy zoo lang voor het donderendt Geschut most bloodt staan, tot hy daar vaardig zoo veel aarde als hy kost, daar teegens op hadt geworpen: vijf groove kogels waaren door *Ernst* zijn Tente gevloogen, en twee door zijn slaap-kaamer, voor welkers geweld den Heemel die Heldt nog wat langer heeft liefelidt te spaaren: Hier naa meerder versterkt, wierp hy een taamelijcke wal voor haar op, daar zy hem met geen veertien duyzendt schooten van daan kosten krijgen: Dit al t'afgrijpselijc schieten dee *Mauriis* met zes-en-dertig stukken zoo duydelijk beantwoorden, dar hy hem wel haast aan het zwijgen hulp, door dien hy den *Admirant* hier door booven een goet deel volks, veel braave Konstaapels af schoot, en verscheyde stukke verminkte; dus most den *Admirant* wel eerst uyt scheyden, naa bey dees Leegers zoo heevig op een geschooten hadden, of men een stadt daar door hadt meenen te beformen; een maanier van doen, die alleen nog maar in de weereldt was, mits men van zijns geliyk nooyt gehoort en hadt. Nog zoekt hy al de *Tielsche-waardt* in te booren; weshalven die hoe langs hoe starker wierdt bezet, eerst zeeven Vaandelen *Fransen* uyt *Bommel* genoomen, wierden te *Nerynen* geleydt, agt van *Vander Noordt*, met vier *Zwitfers* tot *Farijk*, waar oover al verscheyde starkten, en schanzen wierden opgeworpen: Voorder wierdt doenee het Eylandt *Voorn* met zwaare Trencheen omvangen, en met verscheyde Schut-schanzen wel voorzien, Dit dee heel *Iuny* schier in stilte slyten, midts dit den vyandt voor oover koomen dee schrikken, en derhalven *Mauriis* vrugteloo wagten, die als hem dit verdroot, op den 4. *Iuly*, heeft voor daageraadt dry duyzendt Man naa *Herwaardt* oover doen scheepen, om aldaar in het gezigt des Vyandts een halve-Maan op te doen werpen, welke by naast volmaakt zijnde, en genoegzaam met Krijgs-volk versterkt, zoo voer *Mauriis* zelfs naa *Herwaarden* oover, om op alles toezigt en zeer goede agt te neemen. Teegen den aayvondt zoo meenden

de Vyandt's *Princen* Volk listelijk uyt te lokken , en doot een geleyde laag t'oovertallen ; Dog te vergeefs : Maar wat daar naa quam *Sapeena* met 2500. *Spanjaarden* geweldig op dees halvemaan aanvallen ; zijnde van een deel *Munnikker*, die met kruyzen , en vaanen voor uyt quamen , geleydt , om dus de bespringers met dees aaveregtfche heyligheydt , meer te moedigen ; zoo vierig aanvielen , dat zommige al binnen de *Palissaaden* rukte , een zoodanig handt teegen handt vogten , dat zy met piekken inalkanderen doodtftaakken ; lijkewel mosten zy om de verweerders haar moedigheydt daar wederom af deyzen : In dees aanval schooten die van *Voorn*, *Varyk* en *Heesselsche-Waardt* dapper onder den Vyandt , tot zy ten laatsten , eer zy wijkken wilden , oover de zeven hondert Man verlooren hadden , waar onder veel Kapiteynen , en bevelhebberen ; behalven wel zoo veel gequetsten , daar binnen's *Hartoogen-bosch* alleen meer als honderdt twintig sturven. Dees storm duurden wel twee uren , waar onder van 's *Princen* Volk maar agt dootd , en 22. gequetst wierden : in't aftrekken bleven nog zes-en-neegentig dooden , waar onder mee een *Munnik* , die met al zijn *Heyligdom* , al te verkeerdt gebruykt , leggen bleef met een arm vol pafesaden , die hy zeer onvertzaagdelijk hadt uyt haar plaatsen gerukt .

Op dien zelfden dag , schoot den Vyandt , die oover al zijn best dee , met een halve *Kartou* een *Vylegger* by *Herwaarden* in de grond , waar van al het volk meest te regte quam . Den 5. *July* meende *La Bourlotte* de *Ruyters* , die by *Bommel* de wagt hielden , zoo veer uyt te lokken , tot hy die agter vier hondert *Muskettiers* gekreegen hadt , die hy stillekens hadt verftooken ; Dog wierdt dees daat bemerkt , aangezien hy al te zwak op haar af quam , zy wagtten dan met op hem uyt te vallen , tot zy haar buyten dat gevaar zaagen , wanneer zy zoo dapper op hem aanvielen , dat zy hem in de vlugt sloegen , gevangen bekoomende den gequesten *Baron* van *Rafne*, *Italiaans* Kapiteyn , wiens lijk kort daar aan geransoeneerdt wierdt : Hier naa beschanften *Maurijs* nog de *Middelwaardt* , *Nat-gat* genaamd ,

naamt, in de *Maas* gelegen bezyden *Herwaayden*, dat hy mer eene beschanften. Den 7. *Juny* begoft men die twee de halve-maan op den *Litsenham*, die met vleugelen naa de eerst wierdt getrokken, om een brugge te bevryden, diemen sloeg tusschen *Voorn*, en *Herwaarden*, al waar mee een nieuwen vleugel naa des *Vyandts* brug op wierdt geregt, waar door men daagelijc 's *Vyands* brug naaderden, om hem die bequaamelijk eens af te snyden, die het zelfde vreezende, op den 9. die zelfde afbrak, leggende die wederom tusschen *Heel*, en *Krevekeur*. Den 12. zondt *Maurits* 3500. Man te voet, en duyzendt paarden naa den *Litsenham* op den *Vyandt* uyt, die uyt haar werken niet koomen dorsten, dies keerde de troep wederom, meedebrengeude veertig paarden, en vier gevangenen. Den 15. wierdt den brug van *Herwaarden* hooger aan gevoerd, en geleydt tusschen *Voorn*, en den *Litsenham*, waar oover strak zes duyzendt te voet, en agtien honderdt paarden wierden geschikt, om den vyandt die te *Lit*, *Kessel*, en *Maaren* verspreydt slag, opte ligten, die naa *Herwaarden*, en *Litsenham* vry stark begraaven laagen; Dog van agter meest oopen, alwaar zy in meende te vallen, maar de *Franfche*, die de voortogt hadden, wilden een korter ooverwinning, dies verbrodden hier door den gantschen aanslag, daarmen door most wederom keeren, agter latende zestig zoo doode als gequetsten, meest *Franfen*, die al te baldaadig, en vermeetel de vyandt op zijn sterkste aantasten. Doe heeft de *Vyandt* te *Kessel* ook een schut-schans opgereggt, daar meede op *Herwaarden*, en *Voorn* schietende; Dog vrugteloos. Naa deeze Maandt, de heele *Augustus*, en *September* door, hielen bey de *Leegers* haar heel stil in haare begraavingen, alleen maar loerende, waar zy inalkander een kanse afkosten kikkken, en hoe zy haar op 't veyligst zouden beschermen; Onderwijl reezen daar veel opstending onder de *Spaansche* Soldaaten, die haar van alle kanten kort in een slooten, uyt vreeze van ergens oovervallen, en gematst te worden, zonder het schermutselen, dog met troepjes om inalkander te verrasfen, en de *Schiltwagten* af te jaagen, op hiel, en veel

min het ons daagelijks , en dapper vervolgen naa haar vyandt, die zy den 10. *Augusty* nog 200. paarden, en veel bagaazy af naamen , wanneer den Vyandt gestaadig wrogt aan die *Roffumsche* sterke schans , daar hy de *Bommeler-waardt* , en *Waalstroom* mee meende te dwingen , en een oopen weg in *Hollandt*, *Vyregt*, en *Gelderlandt* te hebben.

Den Vyandt hadt nergens om zoo lang , en laalijk in en om de *Bommeler-waardt* niet gebleeven , waar dit niet geschiedt geweest , mits *Albertus* dus niet anders zijn *Neederlanden* zijn Eedt kost doen naa koomen , daar hy haar door beloofdt hadt , haar Steede , en platte Landen met geen Krygs-volk te bezwaaren , die hy beeter , of zy aan het wis te vermagten muysten hadden geteegen , oover haare te slegte betaaling , mits in een tijdt daar in kort nog geen geldt in te vermagten was , aldaar kon houden , als in zijn eygen Landen , die zy door wanhoop tot wraak gedreeven , tot belooning zouden hebben kunnen deerlijk mishandelen , en uytplonderen , gelijk als dat meermaals was geschiedt. De H. Staaten behartigden dees zaak diermaaren , dat zy goedt, nog leeven daar door ontsaagen , weshalven zy het haar luttel kreunden dat de koogels by meenigte oover , en door het Huys van *Marten van Rossen*, Heer van *Poederooyen*, zelfs als zy daar daagelijks hare Raadts-pleegingen hielden, vloogen. De boovegewoone kosten van dit jaar , wierdt op de twaalf tonnen Goudts geschat, welke zeenuw', en spieren, dees Oorlog zoo verftarkten , dat al haar Vyandts yselijkke magt, hier kragteloos verdween.

Maurits oovertreffelijk beleydt , door zijn rustelooze yver gevoorderdt , en van den Heemel naa wensch gezeegendt, hadt alle goede ingezeetene haare herten zoo verwoerdrt , dat zy by die Heldts luk wel alles wouden waagen , dies hoorden zoo haast niet , dat de H. Staaten besflooten hadde, haar vereenigde Landen door van de voor-naamste , en wel hebbende Lieden een twee honderdtste penning, zoo tot voldoening van haar booven maate groote onkosten, als om hier door haar luk veerder te verzoekken af te voorderen, of waaren daadelijk daar heel willig, en

vaar-

vaardig toe : Dit moedigt dien Heldt zoo , dat hy voor-
 slaat een Vloot teegen den *Spanjaardt* uyt te rusten, om die
 op zijn eygen kullen zien te verzwakken, als wy nu in zijn
 Landen gedaan hebben, te meer, mits die kans hachelijk-
 ker schein, als die nooydt waar mislukt, waar door den
 Heemel ons Zeewaardt in schein te noodigen, wouden wy
 glorieus gezeegendt zijn; hierom wierden in verscheyde
 Haavenen uytgereedt een Vloot bestaande in 72. Scheepen,
 treffelijk altemaal gemandt, met schut, alderley Krijgs-
 gevaardt, en Lijs-voorraadt oovervloedig voorzien.

Hier oover was als Admiraal gesteld *Pieter vander Does*,
 een Man zeer dapper, en Krijgs-kundig, zoo te waater als
 te lande, die met dees Vloodt den 28. *May* van *Vlissingen*,
 daar zy altemaal by een, uyt verscheyde Haavenen, waeren
 vergaaderdt, Zee koos, daar *Vander Does* dees Vloodt
 fraks in dryen verdeelde, een deel onder d'*Oranje*-vlag die
 hy voerde, een deel onder de witte vlag die *Ian Gerbrandt*
 voerde, en een onder de blaauwe vlag die *Korneelis Gileynse*
 van *Middelburg* voerde, met de welke, als meede andere
 Kappiteynen naa krijgsraadt gehouden, gaf hy ieder
 van haar alle zijn toegeslootte schriftelijke last mee, daar
 zy haar naa zouden te voegen hebben. Op den 9. *Iuny*
 deeden zy de stadt *Karounia* aan, mits om dees zijn Haa-
 venen gelegendtheydt den Koonink alhier gewoon is zijn
 Scheepen tegen *Engelandt*, *Neerlandt*, en andere zijne vy-
 anden toete rusten, welke hy daar toe met wondere kosten
 hadt veervaardigt, en bequaam gemaakt, en daar by meer
 versterkt. u was dees Vloodt belast, dit nest eerst zoo veel
 uyt te roeyen als dat moochelijk zou zijn. Korts daar aan
 kreegen zy een *Spanjaardt* binnen boordt, alzooyt zy haar
 uytgaaven voor *Hamburgers*, die daar met waar te ver-
 koopen quaamen; tot uyt-rusting van de aanstaande
 Vloodt, welk een Kooninks Dienaar was, en haar ver-
 haalde, hoe daar korts te vooren vier duyzendt Man te
 voet, met een bende Ruyteren, zes-en-derrig waagens
 met gemunte penningen, en dry honderdt pijpen wijs,
 tot bevoording van de *Spaansche* Vloodt waeren aange-
 koomen: booyen dees nieu aangekoomen magt, waren de

stadt, kasteelen, en starkten van *Karounia*, met oude bezettinge nog treffelijk voorzien, waar by geen oorlogs behoeften en gebrakken, als van onze komst verwittigt, daar nu wel te deeg teegen voorzien zijnde. Om zoo te magtig een teegenweer verstondt den wyzen *Vander Doer*, met zijn kloekke Krygs-ooverste niet, dat men om een stadt, die gantsche Vloodt zou waagen, en al haar voordere aanslaagen, en gelukken hier alleen aan besteeden: dies ligen zy haar anker om elders beter slaags te raaken. Hier naa was het op *S. Lukas*, gelegen op de mondt van de Revier van *Sivielse*, aangezien; dog zoo haar de al te wenschelijke windt daar voor by hadt gedreeven, en haar nog lokte, naa haar waardiger berukte *Kanaarische Eylanden*, waar op het voornaamentlijk aan was gezien, en wilden die niet vrugteloos haar oover het hoofdt laten waayen.

Den 24. Juny kreegen zy de *Kanaarische Eylanden*, die zeven in getal zijn, als *Gran Kanaria*, *Palma*, *Tenerifa*, *Forieventura*, *Fero*, *Gomeera*, en *Lancerotta*, en om haar veelvoudige, en wenschelijke vrugtbaarheyt van alles, van oudts de *Gelukkige Eylanden* genaamd, in het gezigt, daar men *Gran Kanaria*, en *Gomeera* in zou zien t'ooverrompelen, en te vernielen; hierom heeft den braaven Admiraal, naa goedt onderzoek der gelegendtheen dier *Eylanden*, al zijn Boodts-volk, en Soldaaten in honderdt dertig Vaandelen verdeyldt, ieder voegende zijne byzondere nieuwe Kappiteyn toe, die van zijn toekoomendt doen alle onderrigt was gegeeven. *Gran-kanaria* is omtrent zes-en-twintig Duytsche mylen in het ronde, aan wiens Oost-zyde een reedelijke Stadt *Allagoona* leyd, de Hoofdt-stadt, en het Hof der *Kanaarische Eylanden*, zoo in het Geestelijk, als Weereldlijk: De Haaven van *Groot Kanaarie* leydt omtrent vier honderdt treden ten Noorden van de stadt, tot welker bevryding een Kasteel *Gratioza* op staat geregt. Den 26. zetten de Vloodt dees Haaven in, gelijkelijk onder *Gratioza* ankerende. Den *Spaanschen* Bevelhebber verschiynd strakx met zeven Vaandelen Soldaaten op de waater-kant, bezettende daar de Haaven, zoo veel als doenlijk, mee plantende voorts ag-

ter eenige wel-geleegen heuvelen , dry Metaale stukjens , om daar den Vyandt mee van het Landt te houden : Het Kasteel gaf eerst dapper vuur op de Vloodt , dat zoo treffelijck betaaldt wierdt , dat hier door 't Kasteel zeer verzwakt , gedwongen was wat vriendelijcker aan te gaan . Den Admiraal hebbende eenige van de kleynste Scheepen daar digt onder aan Landt doen leggen , daar hy meende te landen , om onder 't bescherm van haar Geschut , dat dies te veyliger te doen , derhalven 't volk in de sloepen gezet , zoo den dapperen Admiraal ziet , dat hy de wal niet heel aan doen kost , springdt zelfs eerst tot omtrent de middel toe in 't waater , waadende dus te Lande , den Vyandt zoo met kragt de strandt afjaagende , die hem met schermutzelen daar af zocht te weeren , dog langer geen stal en dorst houden , als hy dees dappere dus te Lande zaagen gekoomen , vlugtende zoo naa *Allagoona* met haar Bevelhebber die zijn been af was geschooten , met andere gequetsten , agterlaatende zes-en-dertig dooden , dat altemaal wierdt met des eygen Admiraals bloedt gekogt , en betaaldt die in het eerst aankoomen met een piek was in zijn been gequetst , waar door hy meeschien in veerder gevaar was geraakt , indien hem geen dapperder soldaadt , als zijn bespringer was , te hulp waar gekoomen , die met een vaardt dees kloekkerdt ter neer stiet , en den Admiraal redderden , die aanstonds de agterbleeue benden lande dee , en van de vier-en-twintig Vaandelen zeven hoopen maakte , daar hy die van het kasteel van *Gratioosa* zoo door verschrikten , dat zy haar in des Admiraals goedertierendtheydt oovergaaven , zonder voorder beding , schoon daar binnen wel twee honderdt dertig Mannen laagen , waar booven men nog neegen Metaale stukken , en zes yzere met behoorlijk krijgs-gevaardt wierdt veroverdt , de Soldaaten wierden gevangen gezet , maar dry Ooversten hiel den Admiraal by zig , om daar alle geleegendtheen uyt te vorsen ; waar en tusschen 's *Prinsens* vlag van *Gratioosa* niet alleen het sterkste kasteel van *Groot-Kaanarye* , maar ook van alle die Eylanden , die nu met agt honderdt zeeventig soldaaten wierdt bewaardt .

Doe rukten de vierentwintig Vaandelen straks voor *Ala Goona*, daar zy haar, om het te heevig, en hinderlijk uyt de stad schieten, begroeven, en kort daar naa, in 't spijt der Vyanden gestaadig schieten, een schut-schans op kregen geworpen, met 9. stukken, daar af den vyant zoo haavenende, dat zy, eer het uyterste te proeven, daar zy zaagen d'onze alle gereedtschappen toe vervaardigden, het gebergte met Vrou, Kinderen, en alle kosteljkheeden, vervlugten, waar door 't Kasteel, daar straks de Prince-vlag op wierdt geplandt, en de Stadt van d'onze wierdt bezet, de verlaate goederen van Klokken, Geschut, Waapentuug, Wijn, voorraadt, en wat dogt, wierdt sloop gevoerd, waar naa de Stadt in brandt wierdt gestookken, om, volgens haar last, den *Spanjaardt* naa alle vermoogen afbreuk te doen, waar naa den vloot den 8. *Juny* wederom vertrok, die kort daar naa op het andere uytgepikte Eylandt *Gomera* quam, daar eeven eens als, met het voorgaande vaarende, naa plonderings van de grootste waaren, diemen men om zuynigheyt nog uyt d'aarde dolfde, mits de fijnste en kosteljkite van Geldt, Goudt, en Juweelen, wat beeter verborgen, of in 't Gebergte door de vlugt der inwoonders waaren weg geslept, stakmen de brant daar in. Den 21. *July* zondt den Admiraal al het kleyn der vaartuyg, dat tot hier en toe maar was belast te zeylen, met alle vriendeljkheyt onder *Ian Gerbrandtsz.* wederom naa het Vaaderlandt, stark vijf-en-dertig Scheepen, die vry gelukkiger daar gekoomen waaren geweest, zoo de haastige spoedt, zelden goet, naa men zeydt, haar niet het zelfden belet en hadt. *Vander Does* onderwyl met zes-en-dertig van de grootste Scheepen, zet, volgens last, regt op 't Eylandt van *S. Thomas* aan; Dog zoo haast niet, of de Inwoonders waaren voor zijn Landen met de ligste, en rijkste buydt 't Gebergte al in vervlugt, hy plonderdt lijkewel het Steedeken *Tavoafan* met zijn Kasteel, daar in bekoomende by de honderdt Metaale stukken, en wel neegen duydendt kisten *S. Thomas* bruyne zuiker, met veel andere fijnder *Guineesche* waaren, van stoffen, Lijnwaaten, Kattoenen, en Droogen,

gen, die altemaal te Scheep wierden gebragt: het Volk onderwijl dees Landstreek ongewendt, en te graatig naa haar Fruyt, en andere ververfching, stort in de Landt-ziekte, die den Admiraal *Vander Does* zelfs, met veel anderen, weg rukt; waar naa't Opper-Bevel *Korneelis Leynse* op wierdt geleydt, die mee aan dees euvel vast geraakkende, by tijds zig met de Vloodt, en buyt, naa Huys pakt, zendende zeven van de best Gemande Scheepen en een Jagt onder *Hardiman* naa *Brafilje*, en bygeleege Kusten, die daar naa in het Jaar 1601. met goede buydt mee in het Vaaderlandt behouden keerden.

Den *Prins* zijn Vyandt in dwang houdende van niet veer van hem te derven wijkken, zendt Graaf *Wilhem* met tien Kornetten Ruyteren, en vierentwintig Vaandelen Voetknegten nyt zijn Leeger, met last hy hier by uyt verscheyde steeden zal ligten en vervolgen nog andere zes-en-twintig Vaandelen, te zaamen vijftig maakkende, en booven dien, zig zal voorzien met wat tot belegering van nooden is; Hier mee zoo rukt hy op den vier-en-twintigsten voor *Deutekom*, een kleyn steedecken, in het Hartogdom *Gelder*, op de oude *Yffel*, een mijl van *Doesburg*, begraafdt zig den 25. en beschiedt het den zes-en-twintigsten, en verdraagdt den 27. met haar, dat onder *Don Inigo de Otaola* met hem vier Vaandelen naa haar believen in veyligheydt zullen vertrekken, die naa het Kasteel *Schuylenburg* haar begaaven, alwaar Graaf *Wilhem* kortts daar aan haar ook uyt bonsden, en vermeersterden, met welke twee plaatsfen den *Neederlanden* wederom totde *Rijn* toe bevrydt waaren. Inde Stadt vondtmen vijf-en-twintig tonnen buskruydt, en ander krijgs-gevaardt: Naa dit berigt keerden dit Leeger wederom naa zyne oude plaatsfen.

Terwijl de nieuwe *Neederlandsche* Landtvoogdt, en Erf-heer met een der *Neederlanden*, door zijn houwelijk met *Ezabelle*, Dogter van Koonink *Flip* den tweeden van *Spanje*, by duydelijke uyerterfe wille dies Kooninks, die zig nog Erf-heer der zeeventien *Neederlandsche* *Provincsen* schreef, gesteldt, beezig was zig oover al

met

met alle vreugde te laten hulden: In den Jaare 1600. neemt den ineedige *Maurits* dees kans waar. Hy voegdt onder die dapperen Graaf *Lodewijk Gunter*, en den Kolonel *Edmond* agt Kornetten Ruyteren, en agt honderdt Man te voedt, die haar daar meede naa *Wagendonk* spoeyden, een stark gat, in het oover-quartier van *Gelder*, in een moerassige plaats geleegeen, en met een treffelijk slot voorzien, het geen zy vernoomen hadden, doe maar met tagtentig Man te voedt bezet te zijn, alzo de Ruyters doe juyft weezende om buydt uyt gereeden, onderwijl waaren geslaagen van die van *Bon*, en *Bruyler*, zonder t'ooversichot nog weeder t'haarer bezetting was gekeerd: d'aanstaegers dan spatten 't ys oover (dat doe stark in het waeter lag) de wallen op, en de stadt in, die, om haar te zwakke bezetting in kort oover was; dies zy straks naa het kasteel toe, daar zy terstondt met haar musketten vierig aantrefsen, en raakken den Bevelhebber *Geleyn* in de keel, velende nog een Konstapel, en eenige andere ter aarde: dees zig maar gestarkt ziende met dertig soldaaten, en Graaf *Lodewijk* van *Nassou* met een braave magt de *Kempensche-poort* ingerukt, eer hy hulp hadt bekoomen, daar hy oover naa *Ruermonde* aan den Graaf van den *Berg* geschreeven hadt, gaf zig behoudens lijf, en leeven oover op den 23. *January*, waar kort aan de stadt van alle kriegs-behoefte, en andere noodwendigheen, daar zy vry van gebrekkelig was, vol op voorzien wierdt, daar binnen voor Bevelhebber blijvende *Louys vander Katulle*, Heere van *Rijthooven*, en trokken d'ooverige soldaaten, ieder wederom naa haar winter Leeger.

Maurits hadt midden *February* weer een andere aanslag onder *Gunter*, en *Edmond* voor, onder een magt van zeventien Kornetten Ruyteren, en wel zoo veel te voet, maar alzo *Bourlotte* in *Brabandt* met een aanzienelijke magt ook op de been was, zoo was dit volk wel zoo noodig om op zijn aanslaagen te passen, die zoo vreeselijk door het Landt uytgekraaydt wierden, dat zy *Maurits* zelfs uyt het Hof naa *Gorkom* verrukte. Dog alzo dat volk lang om geldt geroepen hadt, dat zy nu meende te krygen,

mits

mits men haar doe monfterde , en haar daar wederom van ontfteekken zaagen , wierden zy zoo wreevelmoedig , dat zy gantsch verwoedt op haare Bevelhebbers aanvielen , haar huys en hutten voor soldy uyt plunderende , waar door moochelijk beyde dees teegen-yveraars aanslaagen in rook verdweenen .

Dees opftending der vyanden voorderde *Maurits* voor *Krevekeur* op den 21. *Maardt* , die met graaven , en andersins de beleegerde zoo begonde met alle vaardt te naakken , dat haar naa goedt ooverflag wis dagt , dat zy dees plaats tegen die magt niet lang en zoude hebben konnen befchermen , schoon zy nog twee honderdt Man fterker waaren geworden , die haar uyt *S. Andries* schans toe waaren gezonden , en die zelfde plaats door den *Admirant* vry was vergroot , en met dry grootte Bolwerken verfterkt ; derhalven bedingen dat de toegezonde magt zou wederom naa *S. Andries* schans moogen keeren , waar op de schans ooverging : honderdt van de bezetters , nu heel wanhoopende , door 't verlies van deeze schans , om eenige agterftallen te bekoomen , die haar te lang ontfchooten was , naamen onder Prins *Maurits* dienst , sommige kreegen haar paspoorte , en gingen daar haar goedt dagt , d'ooveryge lieten haar naa *Kales* vervoeren , om daar bequaame-lijk te kunnen verlooopen : uyt *Helmondt* , en *Eynthooven* waaren te dees tijdt omtrent vijf honderdt soldaaten getrokken , om *Krevekeur* te verfterken , zijnde *Borgonjons* uyt *Verrabons* Grootte Bende , welke 't oovergaan deezer schans verftaan hebbende , meende in 's *Hartoogen-bosch* haar te verbergen voor des Prinsfen *Ruyters* , die zy wiften dat daar omtrent laagen ; dog de stat , te prat met haar *Vryheydt* , weerden haar , daar men haar oovervielen , en floegen , needermaakkende een *Sarjant Majoer* , en twee of dry *Kappiteynen* gevangen neemende , en veel meer andere Hoofdt-lieden en Soldaaten , naa zy wel twee honderdt vijftig doodt hadden gefmeeten .

Den 26. *Maardt* trok *Maurits* naa die magtige schans *S. Andries* , naa zijn Stigter den Kardinaal *Andreas van Oostenrijk* geheeten , voorzien met vijf grootte en sterke Bolwer-

Bolwerken, genaamt *Austria*, *Borgundia*, *Sassen*, *Arragon*, en *Velasko*: Dees zou den Vyandt dienen (en moechelijk naabehooren) voor een sleutel van *Hollandt*. Om dees te deeg te beleegeren, liet den *Prins* de dijcken door steeken, en het Landt onderloopen, op dat men dus de beleegerde nergens van zou kunnen voorzien, of te hulp komen, en sloeg zig zelfs met zijn Leeger te *Alem* neer, waar omtrent hy veel vervalle werken, die het jaar te vooren den *Admirant* aldaar opgeworpen hadt, als zijnde doe op die zelfde plaats geleegerdt, wederom herstelde. De schans dus heel in het waater leggend werd onderwyl hart beschooten, waar teegen zy niet schuldig en bleef, zelfs met kogels van veertig, en vijfenveertig ponden. Den Vyandt onderwyl dee zijn best om de beleegerde t'ontzetten, die zy wisten veel dingen noodwendig gebrek te hebben, als kleederen, en Brandthoudt om te Bakken, en te Brouwen, ook Medecijnen voor ziekke, en gequesten, van andere Krijgs-behoefsten genoegzaam voorzien, en wel twee duyzendt stark. *Don Louys de Valasko* quam met een aanzienlijke magt af, om dus de beleegerde uyt alle noodt te helpen; Maar ziende het Leeger zoo treffelijk begraven, en het Landt rondom de beleegerde onder waater, gaf de moedt hier toe verlooren, en keerde wederom s'heym. Ondertusschen hadt den *Prins* het Kasteel van *Baatenburg* doen vermeersteren, om dus de beleegerde meer te benaauwen, en te doen wanhoopende haar oovergeven.

Met het laatste van *April*, was het waater zoo gezakt, dat men de schans met het geschut braaf kost naaderen, en de Loop-graaven daar naa toe brengen, die in kort aan de gragten van het kontrescharp geraakten: Dit dee de beleggers haar verdrag te doen vervaardigen, daar toe twee uyt de schans in het Leeger, en wederom twee uyt het Leeger in de schans traaden, en beslooten dat de beleegerde zoude in plaats van haar agterstallige Soldygenien van de H. Staaten een zoin 125000. Guldens, en dan de schans in haare magt oovergeeven, en gedoogen zoodaanige Ooverheydt oover haar, als zy zouden zel-

ver gelieven te kiezen uyt die van de *Prins*, die zy alle gehoorzaamheydt, en trou zouden aanzweeren, afhebben de den Koonink van *Spanjen*, en Steedhouder gezwooren, waar by zy nog andere wenschelijke voorwaarden bedongen : Dit wierdt dus den 6. *May* beslooten, en den 8. en neegen volbragt : Voor dit uytfschot van geldt, vondt den *Prins* daar binnen, vier heele, en vier halve Kartouwen, drie slangen, maakkende met de andere stukken een tal van 18. uyt, waar booven 87. tonnen buskruydt, vier duyzent stuks koogels, tusschen 60, en 70. Lasten koorens, en ander voorraad van Waapenen, en mondt kosten, die zoo een *Debet* rijkkelijk kosten goetd maakken : Van dees bezetting wierdt een grootte Bende op geregt, diemen de *Nieuwe Geuzen* noemden, onder dien uytgeleezen jongen *Mars Frederik Henrik*, die altemaal haar in het Buffelsleer eendragtig kleeden, daar den Heer van *Market* overste Luytenant over wierdt gesteldt. Dit was geen kleyne slag voor den *Vyaadt*, die een heel jaar beezigt geweest hadt, om volgens zijn spreekwoordt, een *Hollandtschen* bril te hebben, een vry laalijker voor zijn *Brabandt* hier door op zijn eygen neus kreeg.

D'opftending der *Spaansche* Soldaaten teegen haare Bevelhebberen, moedige *Maurits* zoodaanig, dat hy zig in geen aanslag, hoe gevaarlijk, meer ontzag; en willende van zoo gewenste tijdt niet te leur laten gaan, beraadt met de Heeren Staaten, wat in dit voorval het best tot 's Vaaderlands welvaaren gedaan diendt, die (meest door het doordringen van *Zeelandt* verrukt, als die haar grootste oorbaar daar in zaagen, als vervoerd tot het alderbest van het gemeen, die een togt omtrent den *Rijn* kandt was voorderlijkker geweest) besluyten het vette *Vlaanderen* eens in te vallen, aangezien daar van gewent vaartuyg zoo oovretreffelijk een Vloodt was toe geruft, als te bedenken was, voorzien in oovervloed van wat tot een ongemeen grootte Veldt-togt van nooden was. Dus zet *Maurits* in *Juny* met 25. Kornet Ruyteren, 138. Vaandelen voet-Volk, dertig Kartouwen, en drie Veldt-stukken op *Vlaanderen* het aan, Landen

de by *Filippine*, dat hy door *Ernst van Nassou* hadt laaten vermeersteren, om zoo onverhindert dees weg langs tusschen *Gent*, en *Brugge* naa *Oostende* te trekken; Het geen makkelijk geschiede, midts al de Lieden van het platte Landt vervlugt waaren, en geen Vyandt onderweeg was, eensdeels om dat zy hier den Prins geensins verwagte, anderdeels mits haare opstending die zelfde een andere oort hadt heen gerukt; Dit maakten het Leeger zoo vee rijk, dat de beesten, by naast om zunft wierden verkogt; Dog viel den drank hier zeer schaars, zoo dat drie koeyen voor een Veldt-maat biers wierden geveyldt, jaa (zeydmen) verkogt een een heele Koe voor een enkele stootter, voor wiens melk hy stonds, daar aan, zoo men haar nyer leeg getrokken hadt, weederom drie stuyvers gaf, dat duurde tot den Admiraal van *Warmondt* de Vloodt van voorraadt veyliglijk in het Leeger geleyde, wat daar naa dat heen vijf-en-twintig Zoetelaars Scheepen te heevig gelokt, door dees dierte, en te graatig naa winst, het alleen, zonder goedt geley het dorsten waagen, waar door zy door die van *Sluys*, die op haar loerden, wierden aangeranst, en vermeersterdt, en Kapiteyn *Bankerdt* die zijn best dee haar te beschermen, zelve met dertig van de zijne om den hals raakten, wordende zijn Schip, dat heel doornaageldt en schaadeloos was, i' *Oostende* nog behouden binnen gebracht.

Mauris rukt *Oostende* langs voor *Nieu-poort*, hebbende alvoorens, naa waynig schooten van 't grof-schut, *Albertus* schans, die hem hier in de weg lag, doen vermeersteren. Den Eerst' Hartog hebbende *Mauris* onverwagt doen vernoomen, laat zijn gewilligste Soldaaten verbidden (want dwingen kost hy haar niet) zy hem dog nog een togt tot haarer-eer, 's Kooninks en Agtbaarheydt zouden trouwelijk willen helpen doen, beloovende haar als een braaf Krijgs-heldt voor te willen treden, en met haar lijf het zyne waagen, aangezien zy den Vyandt nu eens, volgens haar lang wenschen, in het oopen Veldt gekreegen hadden, en ter plaatse daar zy gedwongen waaren te vegten, of te sterven; Dit en schoone belofte van betaa-
ling

ling lokten haar moedig in het Veldt, zijnde by *Gent* op den 29. te zaamen gekoomen, ontrent veertien honderdt Paarden, en elf duyzent te Voet oude, geoefende, en uytgeleeze Soldaaten. Dit Leeger slaat voort op *Maurits* aan, veroverde onderweeg het Steedeken *Oudenborg*, daar de bezetting van twee Kornetten paarden, en zes Vaandelen te voet, wierden naa wil weg gezonden: Maar te *Snaeskerke*, daar de bezetting voor haar oovergeving een, en de zelfde voorwaarden wintundt waaren, liep het juyft averegts, midts zy daar zoo haast niet uyt en waaren, of wierden teegen eer, en eedt haatelijk om gebragt, met haare Kappiteynen *Busigny*, en *Hans van Eyndhooven*, dit dee het Princen Volk, volgens goedt aanraaden, hier naa verdagter weezen, die haar al te sterke Vyandt ontvlugten, eer zy dus deerlijk in haare bloedige klaauwen quaamen te vervallen.

Kappiteyn *Waageman*, die van Kolonel *Piron* uytgezonden was, was de eerste die *Maurits* quam verwittigen dat den Vyandt op hem af quam zakken, welker verwondering eer niet op en hiel, voor verscheyde posten dees tyding versterkten, dies zendt *Maurits* Graaf *Ernst* met het *Schotsche* Regiment van *Edmonds*, en het *Zeeusche* van *Vander Noodt* den Vyandt teegen, die hier zoo vinnig op aan vielen, dat de *Spaansche*, die niemant te lyve lieten, wel agt hondert *Schotten* (hoe treffelijk die haar ook droegen) te neer maakten met zeeven *Schotsche* Kappiteynen: Van *Vander Noodts* grootte Bende bleeven honderdt agtien, waar onder drie Kappiteyns, booven nog wel honderdt van *Piron*, en *Bouges* volk. Dit geluk, maakten de *Spaansche* zoomoedig, of liever woedende, dat, naa zy malkanderen haar hulp tot de laatste aadem toe met Eede beloofd hadden, malkanderen nog zwoeren, niemant in het leeven te laten, als alleen *Maurits*, en zijn Broeder *Frederik Henderik* om haare Krijgs-heldens deugdelijke gaaven. Onderwijlkreeg *Maurits* zijn volk te *Nieu-poort* oover de haaven by een, die daar door verscheyde laagen. Zijn volk slagvaardig geschikt hebbende, rijdt by die om, en door, met een fier, en mannelijk gelaat,

haar vermaanende, als Helden nu dapper en kloekmoedig voor de welstandt des Vaaderlands te vegten, wanneer des welvaaren geheel daar aan geleegeen was, waar toe de teegenwoordige noodwendige standt haar zoo hert hoorde tedringen, als haar Manhafte kloekmoedigheid te porren, mits zy nu den Vyandt voor haar, *Nieuipoort* agter, de Zee aan de eene zyde, en 't *Ypelreesche* waater aan de andere zijde hadden, weshalven geen redderen aan haar was, als die zy met haar eygen Manhaftigheid haar nu wilde verschaffen, betrouwende op *Godt*, en haar regtvaardige zaak, die haar uyt alle gevaar, en noodt helpen zou. Op dees voet moedigde ieder Ooverste zijn Bende, zonder die jonger Heldt *Freederik Henderik*, hoe wel doe inaar 16. oudt, iet naa liet tot bevordering dat een oudt, en afgeregte Krijgsmann, in diergelijk een voorval zou kunnen aanwenden.

Op de blootte strandt wagten *Maurits* zijn Vyandt manhaftig in, waar op omtrent te elf uuren des Vyandts Ruytery af quam zakken, die hy met zes stukken, die hy geplandt hadt, zoo begroete, dat zy ter duynen in verstooven, aldaar haar grof geschut eensgelijks verwagtede, dat zeer lanksaam aanquam. Den afgeregte *Maurits* hiel staag de Son tot zijner baadt, waar by de Windt ook naar wensch hulp, dat in die gulle duynen voor de zoelte, en het stuyven een wonderlijk voordeel was; Waar by het wassendt waater de strandt, daar op de Vyandt slagvaardig stondt, zoo naau wierdt, dat zy gedwongen waaren vry digt haar in een te sluyten, waar door het schut, dat staadig op haar speelde, te beeter treffen kost; Waar door zy genoodtzaakt waaren, haar de Duynen in te begeeven, hier voegden den *Prins* zig schrap by, en ging hier het heevigste van het gevegt eerst aan, met een gantsch twijfelagrig weezen, tot dat de *Prinsen* Ruyteren des Vyandts paarde Volk geheel op de vlugt dreeven, waar naa schier dry verloopen uuren (want dus lang vogten zy heeviglijk zonder ophouden) het Voetvolk der *Spaansche* ook begosten te verflaanwen, en vervlugte, die in het eerst zoo dapper streeeden, dat zy 's *Princen* Volk
Duyn

Duyn voor Duyn afdreeven; De *Eerst' Hartog* ziende zijn Ruytery vervlugten, koos mee een veylig heen koomen, en raakten, naa gevaars genog, zijnde in zijn troonje wat gequetst, behouden door, die ten minst zonder gevangen te worden, daar nooyt afgekoomen en hadt, hadden de *Oostendenaars* de brug by *Lefiingen*, maar verbrooken, dus raakten hy behouden te *Bruggen* eerst, en doe tot *Gent*, hebbende agtergelaaten zoo gevangen als doodt zijn alder voornaamste Krijgs-ooversten, Heeren, Eedelen, en andere dienaars van zijn Hof, met zijn uytgelezenste Soldaaten: Onder de gevangene waaren 35. Kappiteynen zoo van Ruyters, als Voetknegten, 203. Luytenanten, Vaandrighs, Sarjanten, Dons, Kavaljeeros, en andere van diergelijke naam, 309. Soldaaten, en booven dees *Don Francisco de Mendooza Admirante* van *Arragon*: Hier by wierden nog verooverdt 8. stukken Geschut, met al des *Eerst' Hartogs* bagaazy, en krijgs-gevaar, onder andere mee zijn zeegel, mitsgaaders nog wel 100. Vaandels met verscheyde Kornetten, 7000. bleeven van den Hartog op de plaats doodt, behalven die vlugtig elders agterhaaldt en needer gemaakt wierden, en van haare wonden naamaals quaamen te sterven, hebbende den *Trins* tusschen de twee, en drie duyzendt man verlooren, met die des morgens geslaagen wierden, daar onder drie Kappiteynen te paarde, en dertien te voet te weeten zes *Engelsche*, twee *Friesche*, drie *Fransche*, een *Walsche*, en een *Hoogduytsche*.

Den *Admirant* met andere Grootte wierdt naa *Hollandt* gevoerd, die wel een uur voor de slag gewonnen was, gevangen wierdt, zoo hy van zijn Paardt gevallen was, daar hy niet wederom zoo in tijds op en kost koomen, of wierdt, kundig aan zijn Harnas, en *Veldt-teycken*, by de kop gegreepen, en *Maurits* toegebracht, die hem heuselijk ontmoette, welke daar naa geloft wierdt, *Teegen alle gevangene der vereenigde Provinsyen, het waaren wat voor slag van Volk weezen mogten, die om geen byzondere misdaaden gevangen zaaten, 200 in Spanjen als Nederlandt, te Waater of te Lande, 200 onder den*

Koonink, als den *Eerst-Hartog*: Mits 23000. guldens tot Randtsoen, en andere kosten alvoorens betaalende, en wierden dus de andere gevangens ook gerandtsoeneerd. Dit was een wondere vreugdt voor de ingezeetene, die eenige van haare *Vrienden* by den *Vyandt* mogten hebben gevangen zitten, die met oopenbaare brieven verdaagvaardt wierden, dezelve haar naamen, maar aan geeven zouden die haar kosteloos, en schaadeloos hier door wederom hebben. Dees *Veldtilags*-zeegen is dies te gedenkwaardiger, als dat op een en zelfde dag, inden Jaare 1289. *Adolf van Nassouw* tot *Room's Kayzer* verheeven, door eenen *Albertus van Oostenvijk*, die t'ontwettiger maanier naa zijn wettige *Kayzers Kroon* stondt, in oen *Veldtilag* ooverwonnen van zijn teegen-yveraar van kroon, en leeven wierdt beroofd: Dus wreekt zijn regte *Naa-zaadt*, naa vier Eeuwen verloops zijn *Bloedt-vriendt*, onnoozel bloedt op de *Naa-zaadt*, en *Bloedt-verwandt* des *Moorders*.

De *Prins* ziende hoe quaalijk hy *Nieuw-poordt* vast genog bezetten kost, zonder het genogzaam van alle noodwendigheeden kost verzien werden, en verneemende *Albertus* met nog starker magt op hem af quam, wou (als een *Regtschaapen Heldt*) voor een stad, daar 't *Landt* ten hoogste niet aangeleegen was, en die hy hebbende, kostelijcker zouw moeten bewaaren, als die wel waardig was, met grootte onwisheydt van die lang te kunnen behouden, als te diep in des *Vyandts Landt* geleegeen, geen heel *Leeger* meer waagen, dat eens het *Vaaderlandt* te oovvertreffelijk hadt gevoorderdt, weshalven hy in tijds zijn bagaazy, en alles wederom op pakkende, trok zoo beschaadudt genog van heuchelijcke *Laurieren* binnen *Oostende*, met voorneem de schans *Isabelle*, die daar wat in de weg lag, te vermeersteren.

Die van *Sluys* hadden veel quaadt met haar *Galeyen* gedaan (alzo dat vaartuyg was regt slaagende op haare itroomen: Zoo lang als zy zoo laalijk teegen den *Admiraal* slaagts raakten, dat hy haar zoo veel *Roeyers*, als voorhaaldt, afschoot, waar booven door ziekte, en ander

der ongemak, al verscheyde waaren weg gerukt, of onbruik gemaakt, weshalven zy geen van alle moochelykheen bedenken kosten, om varsche sterke Roeyers te krygen, die zy van haare gemeene gevangen ten quaalijk kosten maakken, jaa hadden hierom naa *Hongaryen* gezonden, om daar *Turckse* Slaaven tot haar Roeyers te koopen, hadden zy kans gezien die zelfde veyliglyk alhier te krijgen: zy bieden *Albertus* nog haar gemaakte, als nog andere die zy op staapel wouden zetten, met nog een merkelykke somme geldts, voor haar, als d'andere Leeden van *Vlaanderen* gedaan hadden, zoo hy *Oostende* wilde gaan beleegeren, en vermeesteren, om *Vlaanderen* dus van alle *Vyandts*-schattingen te bevryden, en het zelve verlossen van die ooverdaadige onkosten, die de schanzen, en bezettingen gestaadig koiten, daar men den *Vyandt* door most zien, naa moochelykheyt aan alle kanten te weeren, en te stuyten. Hier teegen laaten die van *Dort* mee een *Galey* vervaardigen 46, of 48. treden lang, vol fikse Roeyers, en dappere Soldaaten, versterkt met vijftien *Metaale*, en veel *Steen*-stukken, noemende dees de *Zwarie Galey* van *Dort*, gevoerd door *Kappiteyn Iakop Michielzen*, die zoo haast zy vaardig was, daar mee daadelyk op *Sluys* aanzette, die zelfde een genoomen prijs ontweldigende. De *Sluysenaars*, het zy om gebrek van Roeyers, of door schrik van dees geweldige *Galey*, hielden haar in stilligheyt binnen. Zoo log, en vrugtelooos wou *Iakop Michielz.* niet leggen; maar gevoegd met de *Zeeuwse* *Admiraal*, en versterkt met eenige *Scheepen*, steekken zy in de donkere nagt te zaamen af, en zetten alle sterkte op 't waater geleegeen, die haar voor *Voorraadt*-scheepen van *Hulst* vryelyk lieten vaaren, stillerjes voor by naa *Antwerpen* toe, alwaar dees *Galey* den *Admiraal*, zijnde een oovertreffelyk kromsteeven schip, hoewel maar een *finak*, groot omtrentt honderdt tagtentyg vaatten, op hebbende zefstien, of zeventien *Metaale* stukken, zoo stijf met zijn yzere pen, die hem voor uyt stak, in de boeg liep, dat men de steeven daarom hier naa af zaagen most, waar naa dees stukke

Gasten ylig ooverspringen , en het vermeersterde , smy-
tende , die niet ooverboordt en sprong , doodt , neemende
twee Jongens gevangen , dat die haar de zeylaazy zouden
wyzen , om dus daar mee naa huys te gaan , waar booven zy
met een vaardt nog twee Markt-scheepen op hebbende , elk
vier Metaale stukken , een van *Brussel* , en een van *Mechelen*
meede naamen , en nog andere vijf Heuden , koomende met
dees buyt met een voor ty de Revier weer stilletjes afzak-
ken , naa zy die van *Antwerpen* haar oude vreugde deun , van
Wilhelmus van Nassouwen , op een ongewoone manier had-
den laten hooren , die hier door straks gewaar wierden , hoe
laalijk het hier daar geschaepen voor haar was , by naamen
den *Antwerpsen* *Admiraal Maas* , die juyst die nacht in de
stadt was gaan slaapen , weshalven men daadelijk een schans
daar op liet werpen , op dat men haar zoo ligt niet weer
zulk een pots en zouden speelen laten .

Als van de 1600. Eeuw een jaar al om was , begoft *Mau-
rits* , eer men nog voor het gemeen iet wigtings by der handt
kost neemen , als nog al te vroeg zijnde , om zijn eyselijk
Kasteel van *Krakou* te denken , een stark gat in de Moeraf-
sen by *Meurs* geleegen , hem van de *Meursche* Graavin by
uyterste wil gemaakt , en lijkewel door *Parma* aan *Salan-
zyn* , Graave van *Yzenborg* vereerd , en daar van beschermdt
door vijftien of zefstien Man , onder een den *Langen Huben*
genaamd . Hy belast den Ritmeester *Kloet* dan , dat hem die
weederom aan zijn regtvaardig erfdeel met magt zal zien te
helpen , weshalven hy met 300. Paarden , en eenig Voedt-
volk dat heene rukt , het welk vernoomen van den *Siraal-
schen* Bevelhebber *Dulken* , vald met omtrent 400. Paarden ,
en 4 , of 500. Voedtknegten , *Kloets* volk zoo dapper in het
Dorp *Nieuw-kerk* by *Wagtendonk* op het lijf , dat zy , eer zy
te deeg schrap kosten raakken , met dertig daar af , een naau-
we weg langs , naa huys toe wederom zakten , welk *Kloet*
bemerkende , rukt ylig met de zijne een andere weg langs ,
en treft haar op een vlakke hey aan , waar hy terstondt een
deel neer gemaakt hebbende , d'andere op zekkerer Hof-
stee dee vervlugten , alwaar hyze straks bezette , en gevan-
gen kreeg , latende de slegte maats loopen , hiel hy *Dulken*
Kappi-

Kappiteyn *Golfteyn*, en zeven Bevelhebberen, tot dat die haar rantsoen zouden op hebben gebragt, van waar hy daags daar aan den 9. *February* op *Krakou* aanvaldt, springende fommige Ruyters van haare Paarden, liepen het ys oover op den voor-hof, daar die van binnen zo lang wat op schooten, tot *Kloet* met starker schieten haar in ruste hiel, waaren-tusschen de val-bruggen needer wierden gelaaten, en een *Peetar* aan de poort vast gemaakt, die haar daadelijk aan stukken sloeg, waar door die van binnen haar kasteel aanstonds zonder meer teegenweer, oovergaaven, dat *Kloet* straks met zijn Luytenant, zoo Ruyters, en veertig Voedtknegten voor *Maurits* zoo lang bezette, als hem believen zou niet anders te gebieden.

Naa *Maurits* in den Jaare 1597. *Rhijnberk* vermeersterdt had, gaf hy dat op het zoo gestaadig als ernstig verzoek van den Bisschoplijkken *Keurvorst* van *Keulen*, als wettig Heer der zelven hem in hande, op hoope hy die stad genoegzaam versterken zou, dat hy die voor zig bewaren zou, als zijnde de sleutel van *Zusfen*, *Ooveryffel* en *Gelderland*, en meester des *Ryns*, daar die grootte tolln afrekt, om zoo van die kant geen vyandt te verwagten; maar zijn slofheydt hier in, ook mits de stads bezitting door de pest meest uytgesturven was; maar 'r meest, om dat het vuur verraadelijk in het Buskruydt was gestookken, waar door een groot gedeelte van de Stadts-muur by de *Rijnpoort* om was gesmeeten, en van die kant de stad aldus gantsch oopen, en bloedt lag: dit altemaal maakten den *Admirant* zoo stout, dat hy 1598. de stad ooverviel, en die daar naa booven maatte, dog voor zijn eygen zelfs, tot groot naadeel deezer Landen, versterkten; Dit niet teegenstaande rukt daar *Maurits* in *Juny* voor, met vier-en-dertig Kornetten Ruyters, en 150. Vaandelen Voedtknegten, voorder van alles dat tot een geweldige belegering van nooden is, genogzaam voorzien.

Hier binnen lag tot Stadtvoogdt *Don Ieronimo Lopes de la Vela*, een dapper Krijghs-heldt van *Spanjaardts* afkomstig, dog in *Barbaryen* gebooren, versterkt met 3550. Man, zoo te paarde, als te voedt, en Boodtsgezellen, voorzien met twee-en-dertig Stukken, en alle zoo

lijf, al Krijgs-voorraadt genog, uytgenoomen zoudt, en medecijnen, van het voornaamste al dat een beleegerde stadt van nooden heeft, hier booven hadt den Bevelhebber de stadt van buyten niet, maar ook van binnen met graafwerken laten afirekken, en versterken, en met zijn menigte van volk verscheyde zwaare uytvallen gedaan, met duyzendt, jaa tot twee duyzendt vijf honderdt Man toe: Dit, nog haar verwagt ontzet, door magt van *Bukkoj*, en *Barlamondt* verhoopt, of door list van *Albertus*, die in *Vlaanderen* uytgespat, voor *Oostende* was gerukt, konden den *Prins* zijn yver op het minst niet dooven, die eeven staag met haar te meer benaauwen naaderden; hy hadt den *Rijnbosch* tot *Keulen* toe, met uytleggers bezet; en van buyten zoo beslooten, dat alle toevoer buyten hoop was, benaauwende haar hier-en-booven met oover de dertig stukken, die geduurig op haar donderden, om zijn loopgraaven zoo te beeter te doen voorderen, welke gekoomen onder het *Kontrescharp* aan de *Oost-zjde*, wierdt dat door een myne, naa met door een looze waapenkreet, daar volk genog op hadt, met wat daar omtrent stondt in de logt gezonden, en het log ingenoomen, en ingehouden, wat moeyten die van binnen in het teegendeel daar toe aawenden, waar uyt hy straks dry *Galderyen* naa het *Ooster Rondeel* liedt brengen, en het zelven meede op dry verscheyde plaatsen ondermynen. Dit begraven teegen die van binnen aan, die hy meer vreesde, als eenig uytterlijk ontzet, hadt hem zoo veel werkgegeeven, dat zijn buytenwerken doe eerst klaar waaren: Hy eyft dan doe de stadt op, die heuzelijk antwoorden, zy zoodaanig niet en was, dat zy op de eerste haarer volkoomene beleegerings haar op zouden geeven; hy zendt des anderen daags nog eens daerom naa stadt, zoo als zijn dry *Mijnen* tot springen toe vaardig waaren, en hy tot stormen, wanneer zy het uytterste voorkoomen een onderhandeling aangaan, en zoo eerlijkke, als treffelijkke voorwaarden bedingen, trekkende de beleegerde met dertig *Ruyteren*, en zelften *Vaandelen* met geweer, brandende lonte, koogels in de mondt, pak, en zak op den *1. Augusty* daar uyt, naa wel

twaalfhonderdt dooden daar binnen gebleeven waeren ,
 en den Stadtvoogdt zelfs in zijn kaakken gequetst, terwijl
 hy op een Rondeel naa een grootte schermutfeering staat
 te kijken , waar door hy spraakkeloos geworden , zijn
 plaats een ander by gelegendtheydt toe voegden. Men
 vondt hier binnen booven het voorhaalde Geschut vijftig
 tonnen Buskruydt , en leef-togt nog wel voor twee Maan-
 den, behalven ander behoortig krijgs-gevaar , dat daer-
 en-booven oovervloedig was : *Maurits*, die dees stad eens
 gewonnen , wel eer hadt in handen van zijn erfelijk Heer,
 dog al te sloffe bewaarder, gesteldt, was nu zoo veer hier
 door geleerd, dat men niemant beeter een zaak van
 gewigt, als zijn eygen zelfs mag betrouwen, weshalven
 hy dees Stadt ten volsten versterkt , latende op haar
Waardt, of *Rijns Eylandt* nog een onwinnelijke schans
 tot haarer bescherminge leggen, en alles voordr daar toe
 voltrekken dat daar toe helpen kon, verbiedende die van
Oovereyfel op grootteboette eenige uytkoop , of vrywaar
 geldt den vyandt voordr te betaalen , maar voortaan haar
 zoodaanig te beschermen, dat zy zelfs die zonden op haar
 plaatzen van de vyandt lieten vangen, en weg voeren, zon-
 der zy die zelfde ontzetten.

Den *Prins* het beste van het jaar zoo treffelijk voor
 't Vaaderlandt besteedt hebbende , neemt van het eynrje
 daar mee tot zijn verdoen iet af, gelijk hy van het begin
 gedaan hadt : De Vorst van *Kleef* hiel *Meyns* als eygen
 voorzigin , dat *Maurits* by daydelijkke uysterse wil van
 de Gravinne van *Walburg* kost bewyzen hem niet alleen
 wettig behoortig ; maar ook het Graaf-schap, met het
 Kasteel van *Krakou* daar by : Hy zendt dan , om het zyns
 niet te missen *Kloet* , en *Edmond* met twaelf Standaardts
 Ruyteren daar naa toe , waar voor de bezettingen haar
 geensins willen buygen, dies vindt zig genoodtzaakt zelfs
 nog met zes-en-twintig , en vijf-en-dertig Vaandelen te
 volgen met zig voerende vier halve Kartouwen. Die
 van binnen ziende haar regte Erf-heer , zoo magtig nog
 daar by , afkoomen om haar behoorelijke pligt maar
 naa te doen koqmen , stellen daadelijk haar in handen

van haar Keurlijkst', en alderwaarste Heer, die den *Prins* strakx met goede bezettinge te deeg dee bewaaren, en het kasteel trefselijk versterken, en wierdt hy daar binnen op den 12. als Graaf, en Erf-lands-Heer op zijn staatelijkst gehuldt, wes-gelijk binnen *Krakou* op den 28. ook geschiede.

Indiën is staag aan voor het rijkste in alle kosteljkheer van de gantsche Weereldt vermaardt geweest, wiens handel wel eer altemaal van uytheemse Landen wierdt gedreeven, tot onbereekkeljkke kosten der waaren, die van daar oover quamen, daar de Straapel ten laatsten tot *Veneetje* geraakten, tot de *Portugyzen* een bequaame weg oover Zee gevonden hadden, waar door zy met ongelooffeljkke minder kosten, die zelfde waaren te Scheep, kosten in haar Haaven krijgen, daar zy booven maatte door verrijkten: en graatig om dees winst alleen te genieten, deeden met Kayzer *Kaarel* uytkoop voor een wonder grootte zomme penningen, dat niemant van zijne Onderdaanen op die ghewesten zouden moogen handelen, als zy. Hier mee niet te vreden, meende door een magtige Vloodt, die zy in den Jaaren 1599. uyttruste, het werk zoo veer te brengen, dat zy alle *Oost-Indische* Kooningen, en Ooverste zouden dwingen, met niemant, als met haar, Koop-handel te drijven, by naamen zoo veel speceryen, en droogen aangingen: Dit was met den Koonink van *Kalekoeite* aldus al verregt, zoo om haar onverwinne-lijk *Goa*, dat zy in zijn Rijk hadden leggen, als om zekker bedwingen van eenen *Kunal*, die slegts *Kapiteyn* der Zee-roovers teegens de *Portugyzen* was, daar door zoo verrijkt, en magtig geworden, dat hy zig voor Koonink uyt liet kraayen, en vyandeljk teegen zijn wettig Heer de Koonink van *Kalekoeite* zig kante, niet zonder grootte hindernis zoo in zijn agtbaarheydt, als inkomsten, welke zy van Koonink weederom tot een *Galey*-boefmaakte, en aan de Riemen deede sluyten. Desgeljks meenden zy met de *Bantamsche* Koonink meede te doen, welke zoo zy minneljk haar

verzoek

verzoek daar niet af en kosten verwerven , met kragt het zelfde door-zogten te dringen , weshalven zy met haar gantsche Vloodt op hem afquaamen zetten , stark twee *Kraakken* , en agttien *Galjoenen* , zes- en-dertig *Zeylen* sterk , met verscheyde andere *Fusten* , en ander vaartuyg : Zy waaren naauw voor *Bantam* gezet , terwijl daar ook naa toe quaamen , maar dry kloekke *Hollandische* Scheepen , en twee Jagten , die uyt een *Chinees* verstaan hebbende het geen voorhaaldt is , meer op *Godt* vertrouwende , als voor die magt schrikkende , neemen zy voor de zelve , zoo veel haar doenelijk is , van daar te ligten , en *Bantam* t'ontzetten , een plaats van de Rijkste in Speceryen , by naamen van Peeper , Naagelen , en Nootte muskaatten . Zy maakken haar dan in alles slagvaardig , en troffen haar voor het alder-eerste op den 25. *December* , zoo moedig , en dapper aen , dat zy de schrik daar heel , en gantsch in kreegen , en haar die Kusten op den 1. *January* deeden verlaaren , aldus *Bantam* ontzettende , daar zy op den derden wederom aanquaamen , en met wondere grootte blijdschap , en dankbaarheydt ontfangen , hebbende hier door zoodaanig een treffelijke eer in geleydt , gantsch heel *Indien* door , dat zy veer booven de *Portugyzen* in agtingh gheraakte , en hier door zoodaanigh booven die meester zijn gebleeven , als dat nu nog blykkende is .

Albertus die met zijn *Izabella* zoo oovertreffelijk een Bruydt-schadt behyljkt hadt , dat hy daar den rooden hoedt , en purpre waardigheydt voor wou ruylen , wist wel dat het braafste deel van zyn Houwelijks goed , van vreemde met kragt wierdt bezeeten , die hier niet mee vernoegdt , aan het ooverige wel geweldiger handt dorsten slaan , betrouwde nummer op zijn magt meer , als Erf-regt , verhoopende dat die *Reynsche Neederlanders* in alles gehoorzaamen , en begunstige zouden , en wat in zijn wreevelige Vaader misgreepen was , agten hy met zijn dood ter neer geleydt , of altoos met zijn af komst uyt den *Huyze van Oostenryk* , t'geen staag aan in 't *Neerlandt* sijn
kelijk

kelijk viel , dagt hy alles te redderen , mits hy haar nu zulk een Erf-heer kost leeveren , als zy staag aan gewent hadden. Mochelijk en waar hem dit zoo zeer niet misluk gewees , hadt hy in het eerste zijn uytheemsche hofstoet , en Krijgs-magt van *Spanjaarden* , en *Itaaliaanen* , ten Lande uyt vervoerd , en door haar waardigheen de *Nederlanders* , en *Duytsen* herten op zijn zyde gelokt : Maar hy te vermeetel , en verbolgen op zijn schrikkelijcke magt des Huys van *Oostenrijks* , veragten die haar magt en gaauwigheydt te zeer , die hy zag den Heemel van alle kanten voort hulp , en zeegende zoodaanig , dat geen menschelijcke magt daar teegen op en mogt. Hy wil nogtans ter geweldiger weege in , meenende , zoo hy *Vlaanderen* kan bevryen , van alle *Vyandelijcken* invallen , en *strooperijen* , en dus al haar brandtschatten te weeren , gelijk hy zag die gaauwen *Maurits* door *Rijnbeek* voor die van *Ooverijssel* gedaan hadt , dat hy dierhalven dus al genog gewonnen heeft. Doe hing dat al te maal nog aan *Oostende* onlangs nog een kleyn , en veragt gat in *Duyts-Vlaanderen* op de *Revier de Yperlee* , tusschen de *Duynen* geleegeen , omtrent een half uur in het ronde , 't geen in het jaar 1572. met houtte *Poorten* , en eenige *Palissaad*en teegen zoo slegts een inloop beschermdt wierdt: Dog wierdt om haar gewenste geleegeendtheydt , voor dees staat van die zelve in alles voorzien , dat *Parma* met een aenziennelijcke magt 1583. daar voorgerukt , naa hy eenigen tijdt daar geweldts genog op gedaan hadt , zig genoodtzaak vondt , vrugtelooos daar af te scheidn ; Dog was in versterkinge nooyt zoo voltrokken als , 1600. wanneer men het zelve reekkenen mogt onder de alderstarkite plaatsen van *Neederlandt* ; Daar de *Zee* zelfs scheen handt aan te willen leenen , door een inbreuk te *Ooste* van de stad , de *Geule* genaamd , die haar dus , booven haar oude , hoe braaf die is , met een onvergelijkelijcke nieuwe , heeft willen begiftigen , beginnende van *Zee* , en in het laagste waater nog wel twee spieffen diep blyvende , zoo dat daar geen dempen aan is , of zijn toegang naa de *Stadt* te stoppen , tot welkers meerder versterking . de

H. Staaten

H. Staaten de duynen aan beyde kanten zeer lang, en breed lieten slegten, welke plaats de Zee nu daagelijks overspoeld, waar door geen vyand daar altoos digre by blijven kan, mits het Land wel een myle ooverwaartert wordt.

Dees stakte dee veel het bedwingen der zelve door verraadt onderstaan, en was *La Motte* Stree-voogdt van *Greevelingen* 1585. met 1100. Man al in de oude stadt gerukt, die, zoo hy voorzigtig genog aan hadt gegaan, kans waar daar geweest, om doe de stadt t'overweldigen, zoo zy een Vrouw, wiens Man ziek te bedde leggende, die vermoorden, waar door zy zulk een yzelijk geschreeu maakte, dat die van die nieuwe, door de Haaven alleen van de oude gescheyden, zoo dapper op de beea quamen, dat zy verscheyde van den Vyandt ter neer velden, andere quetsen, en altemaal dwongen, om naa een goedt heenkoomen te zien. Dit en diergelijk dee de H. Staaten, door het sneedig onderrigt van *Mauris*, die zelve stadt met alle noodwendigheeden voor een ruymen tijdt voorzien, en met een treffelijke bezetting versterken.

Dit dee *Albertus* nog schelmscher weg in slaan; hy koopt een oovergeeven Verraader, *Hans Storm* van *Weeneen* om, dat hy de Opper-bevelhebber *Norris*, met al het volk zouw, door de varsche Waateren te vergiftigen, om hals brengen; hier toe kompt hy met zulk gereedschap binnen; dog ontdekt het stof hier toe zeer veer Zeewaardt in, ooverboordt geworpen, alzo men het niet verbranden dorst, op dat de rook d'omstanders niet verslikken zou, en hy in *Elizabeths* handen getekelt, om daar naa werken loon t'ontfangen. *Albertus* ziende de stadt door magt al te onwinnelijk, wou toonen dat hy het wel met *Vlaanderen* voor hadt, dies (regt hy rondtom *Oostende* heen, zeeven of agtien schanzen op, om zoo alle uytloopen te beletten; dog dees quaamen met haare bezettingen het Landt vry meer, als al haar brandschattinge te staan, waar door ook het uytloopen in lang nog niet en was belet, dies staan zy hertelijk by *Albertus* aan, dat hy die dog zoude willen beleegeren, belovende alle Maanden, zoo lang het beleg zouw dueren, een

Tonne-

Tonne-Goudts en booven die nog andere drie, tot vrywil-
lige vereering aan *Albertus*, een daadelyk te betaalen, als
hy voor de Stadt zou gekoomen zijn, een zoo haast hy
daar schut zou voor geplandt hebben, en een als een bres-
se zou geschooten zijn, en daar naa drie agter een vol-
gende jaaren alle jaar een zom van 90000. Guldens, dit
dee de Eerst' Hartog in het midden van den jaare 1601. dit
beleg beginnen, daar hy, gedwongen genog, tot het
laatste van 1604. in volharden, waar en tusschen in dees
belegering zoo veel wonderen zijn voorgevallen, dat hoe
wel die verscheyde boekken vulden, nog niet heel afge-
handeldt wierden. Om dat het al zoo groot een konst is,
het gewonne wel, en te deeg te bewaaren, als aan het
gemiste te raakken, zal in kort eenige stukjes vertoonend,
daar in blykken zal, dat de weerdlt nooyt veel gaauwer
Krijgs-heldt in het bewaaren, en beschermen van het
gewonnen gehadt en heeft, als den *Prins Maurits*, mits
door zijn oover gaau beleydt een Stadt drie jaaren belegs
uyt kost staan.

Die van binnen van alles treffelijk voorzien, wierden in
het vegten, en doodt slaan, schieten en koogels, gewent
als daagelyk spel; Dog wierden meest gemoedigd, dat
zy, wat zy maar wensten, veyliglyk binnen de staadt kosten
krygen, daar zoo gemeene af en aanvaardt daagelyks
was, en hier door zulk een merkt, als of het Kermis waar
geweest, jaa quaamen van verre de vrienden, en beken-
de malkander om een speelreysje verzoekken, dus quaa-
men de *Zeeuwe* dikwils om de goedt koop voorraadt,
't geen hier cijs vry was, een tijdt lang huys houden:
Waaren die van binne wel gemoedt, die van buyten,
die nu vry beeter betaaldt wierden, toonden mee dat aan
haar niet haaperden, daar zy haar Bevelhebbers, en be-
taals Heeren welyaardt aan dogten geleege te zijn, dies
was het schieten schermtseeren, vegten, en stormen
nooyt gedaan, dat meenig braaf Heldt het leeven kosten,
dat de beleggers eer, eer de beleegerde zou verdrooten
hebben, jaa *Albertus* schier vervoerd de beleegering op
te breekken, waar hy met demoedig, en heus geweld
hier

hier toe niet gedwongen geweest. Het langduurig be-
leg verbiedt hier veel byzonderheen te verhaalen , al-
zoo de zaakken aan beyde de kanten dikwils te zeer
veranderden. Naa de beleegerde haar meeste buyten-
werken quydt waaren , en gedwongen de Stadt zelfs
op verscheyde plaatsen te moeten deursteekken , en
versterken , en gezien zy de Stadt lang genog gehou-
den hadden , midts zy hier door *Maurits* tijdt , en ge-
leegendtheydt gegeven hadden om dees schaade , in
een andere kandt van *Vlaanderen* te boeten , gelijk hy
alree met *Sluys* , en andere plaatsen hadt gedaan , en
wilde nu geen meer het uyterste waagen , nog zonder
het oovergaauw beleydt van *Maurits* meede nietdoen ,
die zy het boovenverhaalde ooverbrieven , waar by hy
nog meer redenen bedagt , daar hy om die plaats geen
Volk meer waagen wou , die nu niet als een puynhoop ,
of zandtberg meer en leek , schryft derhalven d'Heer
van *Markette* , die het Opperste-Bevel doe daar binnen
hadt , dat hy de beste voorwaarden zou bedingen , en
daar de Stadt voor oovergeeven. Hy zendt dan voor af
de Stadt uyt de Predikanten , Leegermeesters , en oover-
loopers , met nog verscheyde Geschut , en Oorlogs
behoefsten , en wat hem aanstondt , en by verdrag ge-
weygerdt mogt worden , bedingende hier naa onder
andere oovertreffelijke voorwaarden , dat de bezitters
met pak en zak , volle Waapenen , vliegende Vaanden-
len , slaande Trommen , brandende lonten , koogels
in de mondt , vry t'haarer believen zouden moogen ver-
trekken , met haar neemende vier stukken Geschut , en
zouden alle gevangen van wederzyde los gelaaten wor-
den , betaalende haare kosten. Dit wierdt op de 22.
September 1604. naa gekoomen , wanneer *Oostende* drie
jaaren , en omtrentt tagtentic daagen was beleegerdt ge-
weest. Voor de beleegerde haar vertrek , die met pon-
ten , en booten oover de *Geule* wierden gezedt , wierden
de Krijgs-Ooversten van *Spinola* met een heerelijk Ban-
ket onthaaldt , waar naa zy zeer beleefdelyk afscheydt
van malkanderen naamen , trekkende in braaven slag-
oorde

oorde met haar vier stukken de strandt langs naa 's *Prin-*
cen Leeger toe, daar zy des anderen daags by quamen,
 die haar met ongedekten hoofde zeer minnelijk welge-
 koomen hierte, haar altemaal voor haare trouwe dien-
 sten hertelijk bedankende, met heufche aanmaaning,
 om dusdanig te volharden, wordende daar naa meest
 om haare dapperheen tot hooger Krijgs-ampten verhee-
 ven.

Volgens zeecker taafel, van een *Hoogduyts* Eedelman
 van *Albertus Volk*, welke voor *Sluys* doodt bleef, vondt-
 men aangereykkendt dat in dit beleg waaren gebleeven,
 7. *Veldmaarschalken*, 15. *Kolonellen*, 19. *Sarjante Majoor*s,
 165. *Kapiteynen*, 322. *Vaandraagers*, 1911. *Sarjanen*,
 1166. *Leutenanten*, 9166. *Korporaals*, 610. *Landipasaa-*
zen, 54366. *Soldaaen*, 6011. *Bootsgezellen*, en 1196.
Vrouwen, en kinderen, te zaamen maakkende 76961. *Per-*
soonen; andere verhalen het getal anders, volle zeecker-
 heydt en is daar niet afnaa te vorfchen, het wiste is, men
 zoo buyten als binnen, veer oover de honderdt duyzent
 Menschchen kan bereekkenen om hals gekoomen te zijn. *Al-*
bertus met *Izabelle* binnen de veroverde Stadt gekoomen,
 zaagen voor alhaar ingebeeldt wonder, daar niet meer aan
 als een mols hoop, zandtberg, en een enkel graft, daar
 leevendige beleegeraars ingekroopen waaren.

Terwijl *Albertus* zijn best vast voor *Oostende* dee, lie-
 ten de Heeren Staaten hem daar mee stil geworden, als doe
 nog genogzaam buyten gevaar, en brieden haar, eer
 haar dat verlies oover quam, dat nog onzeekker was, lijk-
 kewel of zulk gebeurde, hoe zy nogtans dat zelfde, op
 het best zoude boeren: Zy besluyten dan met *Maurits*
 goedt vinden, om een inval in *Brabrandt* te doen, zoo om
 haare agter-blyvende schatting met magt in te voorderen,
 als ander voordeel daar te zoeken, hoewel den *Admirant*
 daar met een Leeger van drie duyzent Ruyteren, en der-
 3. ien duyzent Voetknegten lag, om daar ook een inval
 mee in *Hollandt* te doen: Dog waaren dees voor hem op
 de been, en ree met vijf duyzent Ruyteren, en agtien
 duyzent voetknegten, behalven een hoopen Bakkers,

Brouwers, Pioniers, sineeden, metselaars, Timmer-
luyden, Zaadelmaakkers, Bootsgezellen, Brugleggers,
en meer sulc volk als tot zoo groot een togt van nooden
is, voerende meede van veelderley byzondere gereed-
schappen tot haastige stormen, of diergelijk voorzien,
dog by naamen van Lijftogt, Waapentuug, schuppen,
oovens, meulens, houweelen, en bruggen.

Dit Leeger dus voorzien, naa zy aan alle steeden, dor-
pen, en buurten byzondere brandbrieven hadden gezon-
den, dat ieder naa vermoogen zeekker ge-eyste zomme-
penningen tot welstandt van 't Vaaderlandt op zouden
brengen, om dus van 't *Spaansche* jok bevrijdt te zijn, en
voort aan de leeden, en steeden van *Vlaanderen, Brabant,*
Artoys, Henegou, &c. Staaten der *Neederlanden* een minne-
lijkke vermaan-brief geschreeven hadden, om op haar
zyde te lokken, en met zoo een zaam gevoegde magt alle
Spaansche, en uytheemsche Oovericheen, met den Eerft'
Hartog, en Gemaalin uyt haar onwettig rijk te verbannen,
zoo zy daar niet willig uyt en wilden gaan, trekken zy
Brabandt in regt op den *Admirant* aan, die met zijn magt
booven *Tienen* in een plaats *Hakkel Duyvel* genaamdt, be-
graaven lag, om die of *Veldt-slag* te leeveren, of iet by-
zonder treffelijk aan te vangen; het eerste mischietende,
alzo den *Admirant* uyt zijn voordeel niet te lokken was,
en al te stark lag begraven, om regt op hem los te gaan,
zoo trekt *Maurits* zoo lang, naa veel zoekkens war best
dienst aangeranft, daar zommige *Antwerpen* van voorstel-
de, dat hy voor de Stadt *Graave* rukt, Hoofdstadt van
het Landt van *Kuyk*, vier mijl van den *Bos*, en twee van
Ravesfeyn, leggende op de *Maas* wel eer onder *Gelderlant*,
maar nu onder *Brabandt* behoortig, welke wel eer eygen
was aan de Graave van *Buuren*, waar af *Wilhem* van *Oranje*
de eenigste Dogter ten Houwelijk hadt, en door sterfregt
dus wettig Heer daar af wierdt, en bleef: Dog wierdt
van *Parma* 1586. hem ontnoomen, en zeer verftarkt, zoo
dat het van de treffelijkste Steeden hier door van *Neede-*
landt wierdt, en nu bezet was met 15000. Man, van
Schut, en Krijgs-gevaardt genogzaam voorzien, onder

het Opper-bevel van *Antonio Gonzales*, die nu tot maker toe wierdt gevoegdt *Don juigo Dotaiola*, een braaf *Itallaans* Krijgsmā.

't Was op den 19. *Iuly* 1602. dat de *Prins* hier voor quam, die zig aan de *Oost-zijde* van de Stadt aan de *Maas-kant* neersloeg, gelijk *Graaf Wilhem* aan de *Zuyt-zijde*, en *Veer* met de *Engelsche* aan de *West-zijde*, daar een brug oover de *Maas* geslaagen was. Den 22. verlieten de *Vyandts* Soldaaten het huys te *Baatenburg*, lijk meede die van zeeckere schans laagen aan de *Noordt-zij* van de Stadt, na daar drie honderd agtien schooten met *Geschiut* op waaren gedaan, ook deden, zoo zy by donkere binnen Stadt liepen. Onderwijl quam de *Admirandt* afzakken, om het beleg op te slaan, maar vindende dat voor hem al te sterk gemaakt, trok derhalven naa *Venlo* toe, als of hy *Rijnberk* wilde beleegeren: Maar verstaan hebbende dat *Graaf Ernst* met zestien *Vaandelen* voetknechten binnen gekoomen was, was hierom gedwongen van dat voorneem afstandt te doen. Onderwijl hadden de beleegerde zommige uytvallen gedaan; Dog met luttel winst. Den *Admirandt* juyst met neevelagtig weer opgebroomken, hadt zonder aantreffen van *Maurits* daar niet af gekoomen, zoo het helderder was geweest. Hiet naaderen van *Maurits* Loopgraaven, en het verlaaten van den *Admirandt*, daar zy al haar hulp van onzet op gesteldt hadden, doedt de beleegerde naa goede voorwaarden om zien, waar door zy bedingen met zak, en pak, volle wapenen, vliegende *Vaandelen*, slaande *Trommen*, brandende lonten, koogels in de mondt, met beding de gevangene, mits haar koiten betaalende, zōde teegen een gewissfeldt worden: Op dees en mindere voorwaarden trokken daar omtrentt agt honderdt gezonde, en twee hondert gequetsten uyt, op den 20. *September*. Den 28. daar aanvolgende is *Prins Maurits* als *Pant-heer* van de heele Lande van *Kuyk* gehuldt, 't welk binnen de Stadt als haar wettige *Erf-heer*, dus geschiede naa voorgaande treffelijk vermaan-*Predikaazy*, hier toe ingesteldt.

GRAAVE.

GRAVE.

P
Het volk
ner getrok
doorden Ru
den, spat
tuure nuyt
tot Bilje
dat daar
daards
van Wa
ken, n
daar n
nagt
deeg
ven,
4. ha
een r
ving
wij
gene
felij
ten
aan
daar
gev
wa
E
ond
Ru
dri
aar
wie
Wa
den
na
te L
laar
de
haa

Het volk was van het vermeersterde *Graave* zoo haast niet getrokken, naa haar rustplaatsen toe, of 14. staandaarden Ruyters, die een Winter oover niet rusten en konden, spatten onder *Du Boys*, en *Bakx* ter goeder avontuure uyt, en zetten het op *Henegou* aan, naau waaren zy tot *Bilsen* 3. mijl van *Maastrigt*, of vernoomen hebbende dat daar omtrent vroolijk en bly laagente luyeren 8. staandaards paarden van de Ordonancy, met nog drie zulke van *Waal*, en twee *Italiaanen*, zonder op vyant te denken, vliegen dat heen, en vallen onverdagt 2. Dorpen in, daar zy laagten, meenende een groot deel daar af, alzoo nagt was, op haar bedde gevangen: De vlytiger, eer zy te deeg reedt waaren, mosten doodt, of haar gevangen geeven, mits haar wagten al te haast ooverrompeldt waaren: 4. staandaards wierden met dees vaerdts aangegreepen, en een raakte met een Kerk verbrandt, waar in die was vervlugt, en gebergd: Booven de buydt waaren hier nog vijf honderdt zaadel Paarden, en twee honderdt gevangene. De staandaards wierden in den *Haag* tot hooglofelijkker geheugen opgehangen, naa de Heeren Staaten voor ieder, honderdt guldens de Ruyteren hadt doen aantellen, vereerende ieder Ruyter, die de zelve haar daar bragt vijf-en-twintig guldens tot reysgeldt, de gevangen wierden tot rantsoeneeren toe, tot *Breda* bewaardt.

Een maandt omtrentt daar naa lokten zoo vet een buyt onder *Lodewijk Gunter* nog drie-en-dertig staandaards Ruyteren, en duyzendt man te voedt nyt, versterkt met drie Veldt-stukken waar meede zy het op *S. Vit.* hadden aangezien, het geen naa luttel teegenweer veroverdt wierdt, trekkende de bezetters daar met Pak, en zak, en Waapenen daar nyt, onder belofte van in twee Maanden *Luisenburger* Landt geen dienst te zullen doen, waar naa zy gantsch *Luisenburg* door zwierden, alles ter platte Lande brandt-schattende, en waar zy de plaatsen verlaaten vonden, het vuur daar in steekkende, keerende ten laatsten met treffelijke buydt ooverlaaden, naa haare plaatzen toe, hebbende *Luisenburger* Landt in

een maandtjids dus heel door kruyst, tot hoon, en spijt van *Mansveldt*, die al te baldaadig, daar alle scharctingen verboden hadt, tot ondergang van die eelendige: Haar wierdt wel eenig Volk van den Eerst' Hartog naa gezonden, om haar voorneem te stuyten, of te stooren; Maar die wreevelmoedige, bleeven by gebrek van betaaling, op den boer leggen teeren: Onder verscheyde gevangene Eedelen, en voornaame Boeren die *Gunter* met zig nam, was meede den Apt van *S. Hubert*, die al te zaamen treffelijk genog geransoeneerdt wierden.

Don Frederiko Spinola (een andere als die oovertreffelijken *Ambrosius*, wiens onnaadoenelijke wis-kunst in Leeger af steekken, starkten op te werpen, en toe stellen van zoo luttel gehoorde, als treffeljkke Oorloge gereetschappen, den *Spanjaardt* dank mag weten dat hy ooyt *Oostendens* meester wierdt) hadt in *Portugaal* agt schoone *Galeyen* doen gereed maakken, om in *Neederlandt* te gebruykken, naa hy daar eenige Soldaaten mee oover zou hebben gevoerd, waar van hy twee aldaar in de Haaven door brandt verloor, met de andere zes treffelijk gemandt zig ter bestemde plaatse begeevende, het welk van *Elizabeth*, en *Mauriis* vernoomen, rusten een reedelijke *Vloodt* teegen hem uyt, om zijn voorneem, naa moocheljkheydt te beletten. Zy *Neederlandt* genaakkende, vielen hier onder, die haar zoo aantroffen, en haavende, dat daar van nog vier weg zonken, en twee haar zelve daar door redderden, op welke een den *Admiraal Spinola* was, die zig wonder dapper droeg, en door verscheyde goederen oover boordt te werpen, de slaaven, doe hy haare vryheyd toe zwoer, zoo moedigden, dat hy dus vry verligt, met braaver vaerd den *Vyandt* ontquaan, by zig nog hebbende behouden wel 200000. Dukaaten aan gout, het geen hy op het spoedigste t' *Antwerpen* dee munten.

Den moedigen *Don Frederiko Spinola* nam alle geleendtheen waar, om zijn geleede schaade, en eer wederom te gewinnen, hy nu vernoomen hebben de hoe omtrent het *Sluysche* gat *looft de Moor* met zijn *Smak*, twee *Raa*-zeylen, en twee *Galeyen* op de wagt laaggen, is met

8. Galeyen op den 26. Mey des morgens voor den daage-
raadt het *Sluysche* gat, of Haaven uyt naa haar toekoomen
zetten, *Spinola* met nog een *Galey* *Ioost* de *Moor* aanklam-
pende, vier andere leyden het raazeyl van *Lozier Pietersz.*
aan boordt, gelijk de twee andere de *Hollandische Galey*
deeden: Naa dapper gevogten te hebben, gierden 2. *Galeyen*
van *Lofiers* boort af, en sineeten doe de *Zeeusche Galey*
op de *zy*, kort hier aan verlieten de laatste twee *Lofiers*
Schip mee, en peurden op de *Hollandische Galey* aan, waar
van een van daar stak, en op de *Moor* toe zette, malkan-
der van alle kanten vreesfelijk doornaayende, het derde raa-
zeyl en kost by gebrek van windt niet by de werken koo-
men, gedwongen dus van verre maar, en gelijk als in het
wilde heen te schieten. By *Spinolaas Galeyen* quamen nog
vier *Fregatten* te hulp, die met haar allen zoo bang wier-
den, dat door haar schieten wel haast meer hulp uyt *Zee-*
landt zou koomen af zakken, dat zy genogsaam afgemat,
en veel slaaven, en roeytuyg hebbende verlooren, het
geraadtzaamst vonden naa huys te keeren, hoewel zy boov-
ren haar dubbele magt scheepen, ten aanzien van de ande-
re, meer als dubbelfoudt sterker bemandt waaren, voe-
rende verscheyde Soldaaten tot Muskettiers met haar,
waar van de andere heel min voorzien waaren, weshalven
haar dooden wel op agt-hondert geschat wierden, waar
onder *Spinola* zelfs met verscheyde wonden getroffen, een
Man niet dapperder, als ooverrijk, en van grooten bed-
dryve. Aan de andere kant waaren maar 36. Dooden, en
by de zelfig gequetsten, waar onder Kappiteyn *Iakob Mi-*
chielsen van de zwarte *Galey* met zijn Luytenant, ook *Ioost*
de *Moor*, en *Lozier Pietersz.* die gevaarelijk genog ge-
quetst, dog alzoo treffelijk geneezen wierden. Op dit
schieten was den Admirarl *Haultyn* met aller spoedt uyt
Zeelandt daar wel naa toe gezet; maar quam egter naa de
slag, en al te laat.

Omtrentd die zelfde tijdt, was zeecker soldaadt met
Graaf *Hendrik* vanden *Berg* verdraagen, dat hy hem het
kasteel van *Wagtendonk* oover zou leeveren, daar hy tot
middel toe zijn daagelijks vissen, die streck door, ge-

bruykte, waar van hy dikwils den Bevelhebber *Rybooven* een zoo quam vereeren; Hy laat dan op zeeckere tijdt zijn schuyt met stroo, daar hy eenige Soldaaten onder verburgen hadt: Gekoomen aan de wagt, die voor op de brug aan de poort stondt, eyft zijn handt om opgeholpen te worden, het geen dees Rampfaalige te haastig toefstondt, waar door hy van booven neer gerukt wierdt en in het waater dus doortsookken, terwijl d' andere uyt haare laagen sprongen, waar onder *Kappiteyn Dulke* een oudt, en dapper Soldaadt het Hoofd was, spattende het wagt Huys in, daar zy daadelijk, wie zy daar vonden, doodt smeeten, waarentusschen haar andere makkers, die naa bescheydt wagen, afquaamen zakken, het Kasteel aldus vermeersterende, en den Bevelhebber *Rijhooven* gevangen neemende, die zy strakx naa *Gelder* verzonden. Onderwijl waeren de Soldaaten, en Burgers, malkander trouwelijk bystaande, haar heevig teegen het Kasteel kantende, daar op, naa zy tot haar verweer alles hadden opgeworpen, dat by een te raapen was, zy haar schut wakker losten, het welk (of Godt het wilden) juyft van de Ritmeesters *Kloet*, en *Quaade*, die daar eeven met haare Benden omtrentt waeren gekoomen, gehooft, rukken in aller yl daar naa toe, daar zy haar zoo dapper droegen, dat zy den *Vyandt*, die nu al agt hondert stark op het Kasteel geworden was, door haar aanwas, dat ook haar binnen daagelijks toequam, dat zy de bezetters van het Kasteel, dat zy nu van alle kanten omcingseldt hadden, zonder daar iemant uyt of in kon, binnen de 6. dagen dwongen, het zelfde wederom in haare handen te stellen, vertrekkende met haare Waapens, en gequetsten, onder beloften, dat zy onder het onderling wisselen der Soldaaten, *Rybooven* wederom in vryheydt binnen de stadt zouden stellen, alwaar hy wederom het Bevelheberschap aannam, als onschuldig aan die ramp, het welk de *Quaade* onderwijl voor hem hadt waargenoomen.

Terwijl *Spinola* vast ooverdaadig veel geldt, en vollek voor *Oostende* spilde, de eenigste weg, en middel om het onverwinnelijckste t'onder te brengen, waeren de

Pro
 Heeren Stamme
 Vaanderen aan te
 ledoor te bove
 plaats in v
 daar niet mee la
 dan zoekken t
 get van Oost
 bevoogten zoo
 1604. van ga
 daar noodtre
 Waaren miche
 geniecken, M
 re Krijg-Oore
 mede aan quam
 Voor, behaa
 tuyg, van Zee
 Krijgand, d
 ooverdt wiet
 Slay/the car
 beanghte Sla
 zoo beknel
 heel ander
 terwijl Ma
 het *Swarve*
 reer zwakt
 den, de o
 ten, 't we
 die hier toe
 ker hem, i
 ten hadt, c
 de laattend
 te wagt op
 vende doo
 waar by h
 Schans Ko
 re gevang
 oopen weg
 voor te nee

de Heeren Staaten met *Maurits* al beraaden om *Sluys* in *Vlaanderen* aan te tasten , daar ruym de schaade van *Oosten-*
de door te boeten was , en gewenschelijcker voedt , en
 plaats in *Vlaanderen* was te houwen. En woumen haar
 daar niet mee laaten geworden , en met kragt haar daar van
 daan zoeken te dryven , mostnen noodtwendig het Lee-
 ger van *Oostende* gebruykken , waar door zeegen genog
 bevogten zou zijn. *Maurits* hadt teegen t'eerst van *April*
 1604. zijn gantsche magt te *Wilhem-stadt* beschreeven ,
 daar noodtwendig vaartuyg voor alles gereedt zou zijn ;
 Waarentusschen , zoo dees *Vloodt* naa *Zeelandt* oover was
 gesteecken , *Maurits* verzelschapt met zijn ooverdappe-
 re *Krygs-Ooversten* , en oovertreffelijcke *Grootte* , daar
 meede aan quam , den vijf-en-twintigsten met de gantsche
Vloot , bestaande in een ontallijk een hoop kleyn vaar-
 tuyg , uyt *Zeelandt* , het *Zwarte Gat* in zettende , Lande in
Kadzandt , daar alle stukken in twee daagen tijdts ver-
 ooverdt wierden ; waaren zy hier voor het *Zwint* , of
Sluysche Gat ingezet , hadden moochelijk dus het al te
 beangste *Sluys* kunnen afloopen , of ten eersten altoos
 zoo beknellen , dat de zaakken voor *Oostende* wel een
 heel ander weezen gekreegen hadden , oovermits *Sluys* ,
 terwijl *Maurits* op *Kadzandt* beezig was , een deel volk
 het *Zwarte Gat* daar binnen *Sluys* geraakte , dat doe nog
 zeer zwak bezet was , en daar zy doe magtig meede wier-
 den , de oover komt oover het *Sluysche Gat* te belet-
 ten , 't welk den *Prins* zijn voorneem ligt gestoordt hadt ,
 die hier toe alle moeyten al hadt aangewendt , zoo zee-
 ker hem , *Beoosten* om *Sluys* , geen onbekende weg gewe-
 zen hadt , om tor zijn oog-wit te geraakken. Hy het zelf-
 de latende bespion , vondt *Ruyters* , en *Voet-knegten*
 te wagt op die plaats en staan , die hy daar van daan dry-
 vende door haar vlugt , zijn gewenste weg aanweezen ,
 waar by hy een stuk van den dijk van *Koxie* en met de
Schans Koxie veroverden , slaande eenige doodt , en ande-
 re gevangen neemende , waar door hy vry onverhoopt een
 oopen weg in *Vlaanderen* hadt , om naa keur iet treffelijks
 voor te neemen.

Hy rukt den 1. May voor S. Katharyna Schans, waar binnen eenige Soldaaten, met een goedt deel van *Keurlingen* te *Gent* en *Brugge* op geligt, laagen, om welke wat te vervaarden, dat anders goede Krijgs-lieden zijn, liet hy verkondigen, dat men geen haarer by eenig voorval het leeven zoude gunnen, alzo het geen behoorlijkke Soldaaten en waaren, dat haar niet meer verflaude, als haar moedigden *Trivultioos* aankomst, die met een deel paarden te *Waternoliet* hadt geleegeen, en nu t'haarer hulp zig digt onder de schans hadt neergeslaagen, daar hy twee veldtstukken hadt doen planten, om op alderley wijze den Prins hier meede te hinderen, die zoo haast zijn schut niet hadt, of hem wel haast met neegen diergelijkke van daar dreef, meer om toonen dat hem geen geschut en gebrek, als op vast vertrou hy hier door die starke zijn meester zou worden, diens beschermers hy te stark, en al te moedig bevondt: Hy gebiedt daar lijkewel tot aavondt toe zonder ophouden daar op te beukken, en daar na de stukken na *Kadzant* wederom af zouden voeren, dog de bezitters belasten hy daar tot des anderen daags te blyven, om te zien hoe de belegerde haar draagen zouden. In het aavonts aftrukken van het geschut, raakt een juyft van allen in Moeras verftikt, daar de afvoerders om schande van haar stuk agter gelaaten te hebben, malkanderen met zulk een yselijk getier moedigden, dat die van de *Schans*, denkende zy haar schut vervoerde, om haar wat beeter te treffen, niet waynig vervaerdt wierden; Dog het aldermeest, zoo zy eenig Volkx digt onder haar trecken langs hoorde trekken, die haar genoodtzaakt vonden zoo gevaarlijk een weg te kiezen, by gebrek van een ander gevoechelijkke, waar door zy haar vast inbeelden, dit nieuwe Bende waaren, die tot des *Princens* verftarking aan waaren gekoomen, die dat langs haar het vlugten naa de *Flippyne* zogten te beletten, dies zy zelfs met *Trivultio* en de zyne, by naare nagt naa de *Filippyne* vervlugte, daar zy mee geen standt houden dorsten, maar naa *Yzendijk* haar begaaven, laatende maar zefzig Man tot *Filippynisch* bezetting, die *Maurits* Volk regt op haar aanzierende koomen,

PRON
 en, van stonden
 edrag overgav
 en Krijgsman tra
 tel booven op
 Den derden de
 staaver belloo
 langs een oopen
 die hy naa het
 voor *Yzendijk* r
 was, ralle wel
 de, op *Yndijk*
 waar op *Yndijk*
 wel 600. geland
 noomen, of help
 de wagt aldaar ha
 tigheid, dat
 floepen te verv
 dit daar vint v
 khat vedou
 gelaagen, na
 jaagt, waar
 verinderd,
 hier mee dan
 gelneeden g
 hier door in
 Zoo Ma
 naa *Yzendijk*
 schans in ge
 naauw twee
 tegen alle
 doot gesch
 ni. De be
 noomen heb
 geweigerd
 geleverd
 Krijgs-gebr
 hadt, het g
 om t'zjuer

men , van stonden aan op den 2. *Mey* haar ook met goedt verdrag oovergaaven : Merk hier door hoe het luk, als het een Krijgsman troetelen wil , op het onvoorzienst daar heel booven op kan helpen.

Den derden sloeg *Maurits* voor *Yzendijk* neer, dat hy wat nauwer besloot , als hy gezien hadt , dat den *Vyandt* langs een oopender baan eenig volk meende te brengen , die hy naa het *Sas* verjoeg. Terwijl den *Prins* zijn best voor *Yzendijk* vast dee, daar hem ten hoogsten aan geleegen was , vallen wel twee duyzent uyt het *Leeger* voor *Oosterde* , op *Kadzant* aan, om dat weederom te vermeerteren , waar op zy alree, eer de wagt haar nog eens gewaar wiert, wel 600. gelandt hadden ; Dog waaren zoo haast niet vernoomen , of besprongen van twee *Vaandelen Schotten* die de wagt aldaar hadden , met zoo een dappere kloekmoedigheid , dat zy haar genoodtzaakt vonden , naa haar sloepen te vervlugten , daar zy zoo hoops slops invielen , dat daar vijf van in de grondt geraakte , daar de meeste last af verdronk , sommige oovergekoomen wierden doodt geslaagen , zommige gevangen , en 8. sloepen haar ontjaagdt , waar door de ooverige het ooverkoomen wierdt verhinderdt , welke aanslag zoo gelukt waar geweest, hadt hier mee den *Prins* van al zijn scheepen , en voorraadt afgesneden geweest , en al zijn treffelijk voorneem waar hier door in rook, en vrugteloos verdweenen.

Zoo *Maurits* onderwijl zijn *Trompeter Meester Hans* naa *Yzendijk* gezonden hadt , om voor het laatste de schans in genaade op te eyschen , hadt dees rampsaalige naauw tweemaal zijn *Trompet* gestookken , of wierdt reegen alle *Krijgs-gebruik* , van zijn paardt ter aarde neer doodt geschooten , tot grootte hoon , en spijt van *Maurits*. De beleegerde dees onverdraachelijkke daadt vernoomen hebbende , verzoekken lijfs genaa , 't geen haar geweygerdt wierdt , ter tijdt zy hem in handen zouden geleverdt hebben die baldaadige , die zoo averegts het *Krijgs-gebruik* , dit onlydelijk stuk werks gewroght hadt , het geen een *Italiaan* was , die hy bewaaren liet , om 't zijner tijdt naa behooren te doen straffen , waar naa
hy

hy de beleegerde vergunde; Dat zy met haare Waapenen alleen, laaiende haar Vaandelen, en alle andere Krygsgevaarte binnen die starkten, zonder brandende lonten, of slaande trommelen, uyt zouden moogen irekken: voorder dat tot vervoer haarer bagaazy, waagene, of ander vaartzuyg zou gegundi worden, alle gevangene teegens een geloft, en de paarden die de Voerluy waaren afgenoomen, vry wederom zouden gegeven worden, buyten welk verdrag alle ooverloopers geslooten zouden zijn: Dat op den 10. wierdt voltrokken, Kappiteyn Rolle wierdt hier binnen als Bevelhebber geleydt, daar men een halve Kartou, dry Veldstukken, en dry Gootelingen vondt, zonder eenige Kogels, waar naa Yzendijk met nieuwe werken nog geweldiglijk wierdt gestarkt.

Dit en was zoo gaau niet beschikt, of *Maurits* rukte met alle spoedt voor *Aardenburg*, een Steedecken, dry myl van *Brugge*, en een van *Sluys*, dienstig regt om dit laatste vry te benaauwen, hoewel dat doe met zes Vaandelen *Duytsche* knegten verstarkt was, en met goede gragten voorzien; Dog kost zoo haast daar niet koomen, of vondt de staadt door het al te schielijk, en los vervlugten van de bezetters, voor hem leeg en oopen, daar hy om haar belangs halven, graaf *Ernst* binnen leydt, en voor ieder poort strakx een sondeel op laat werpen, om dat te beeter te beschermen, en te behouden: waar naa hy met gelijkke vaardt voor *Middelburg* in *Vlaanderen* spat, een plaats nu oopen, maar wel eer met muuren omtrokken, volgens nog oude stukken, en tuygteykkens daar van, leydt van *Damme* een, en van *Brugge* darde halve myl, dat hy meede bezetten dee, om zijne voorneemens beeter uyt te voeren.

Om *Sluys* nu te deeg te beleegeren, most den *Prins* meester zijn van de *Zoutte*, en *Zoetie*, twee vaarbaare Rivieren, dat om haar zout, en zoet waater, dat elk voor zig byzonderlijk uytgeefdt, koomende van *Dam*, en *Brugge* naa *Sluys*: Dog waaren van den *Vyandt* wel bezet, *Don Valasko* lag by het *Sluysken* van de *Waatering*, van *Moerkerk*, en *Lapschuure* by *Stampers-hoek*, daar de weg op

SLUYS.

Y S.

PRO

zijn engte, en
al lijkewel de
aan quame
zeer oovo
loyers, en P
a zijn been
wanhating op
wel een vijf
ten, ten de
daar zy in ve
derdt geru
met ander
maagfchap
Maan en t
fchen de Jov
fche verdu
daar regt
vallen; d
als den vy
een te ho
door, die
dig thonde
aan dron
farkte in
farkten u
nis met a
langs hy
Slays zo
plaats be
daar op
verlaaten
fchans,
Slayfche
hy nog a
daar nyt
die als Be
men nege
ty een lon

op zijn engste, en de Ruyters het onbequaamste was; terwijl lijkewel de Ritmeesters van *Gendi* en *Bakx*, zoetjens daar aan quamen, oovervallen *Don Valaskos* Ruyters op haar zeer onvoorzien, waar door in der haast een deel Ruyters, en Paarden onder de voedt geraakten, en *Bakx* in zijn been gequetst, daar het *Prinsen* Voedvolk zoo manhaftig op aan quam dringen, dat zy schier alzo haast wel een vijf honderdt van de *Spaansche* om den hals bragten, ten deele door 't geweer, ten deele door het waator, daar zy in verdronken, waar booven zy nog wel drie honderdt gevangen naamen, daar onder twaalf Kappiteynen, met andere Krygs-ooversten, en een van *Spinolaas* Naa-maagchap. Dees plaats veroovert, en bezet, spoeydt zig *Maurits* den 17. May met een vlydt naa *Zoute*, terwijl tufschende *Zoute*, en *Zoette* hun veertien Vaandelen *Spaansche* versterkt hadden: Hy rukt met een groot boehay daar regt op aan, al wilden hy haar daar vlak op het lijf vallen; dog bequaamheydt van plaats, vry wat laeger als den vyandt lag, verspiedt hebbende, om die dus dicht in een te houden, waaden hy des nagts met de zijne daar door, die den 18 met den dag aan de ooverty al slagvaardig stonden, en te paarde, en te voedt dus dapper op haar aan drong, waar door hy straks eenige der vyanden haar sterkte in kreeg, daar zy vervaard wierden, dat zy al haar sterkten uyt naa *Damme* toe vervlugten: hier mee liet *Maurits* met aller spoet een brugge oover de *Zouter* leggen, waar langs hy zijn Ruyters naa het *West-ende* van de Haaven van *Sluys* zondt; 't welk van de *Spaansche* verstaan, die die plaats beschermen zouden, op het spoedigste haar van daar op de vlugt begaaven, al haar sterkte, en schanzen verlaatende, behalven die van *S. Iovis*, of de *Haazegatschans*, leggende op het inkoomen van het *Swindt*, of *Sluysche Haaven*, welk *Maurits* naa umcingeldt hadt, eer hy nog aan het schieten was, of haar oovergaf, trekkende daar uyt 130. Mannen, onder Kapiteyn *Kordia* van *Brugge*, die als Bevelhebber daar binnen lag: hier binnen vondt men negen stukken Geschut, en tien tonnen buskruyd, daar zy een lont by hadden geleydt, om die met de toekoomende bezet-

bezettters in de logt te doen springen, welke valsche daadt eerst in tijds ontdekt wierdt, als zy wat te veer vertrokken waeren, zonder welk het haar schelmischen hals ligt gekost hadt.

Naa het veroveren der voorhaalde plaatzen slaat de *Prins* met zijn magt rondtom *Sluys* neer, welke stadt drie myl van *Brugge* leydt, en vijf van *Middelburg* in *Zeelandt*, met een der schoonste Haavenen van *Europa* voorzien, daar wel vijf honderdt Scheepen bequaamelijk in kunnen leggen, versterkt met dubbelde gragten, en een kasteel van de stadt afgescheyden; naa *Maurits* van de Haaven zig meester hadt gemaakt, verdeeldt hy zijn magt in vieren, een deel behoudende voor zig, daar hy de *Noordt-zyde* mee bezette, het tweede voegden hy Graaf *Wilhem Lodewijk* toe, leggende een vierendeel uurs van daar; het derde betierde Graaf *Ernst* aan de *West-zyde*; het vierde stondt onder van der *Noordt*, zijnde dit Leeger zoo in zijn geheel, als voor ieder deel wel treffelijk, en stark voorzien, en begraaven zoo voor het uytvallen van die van binnen, als het aanvallen van die van buyten, alles zoo naau bezettende dat daar niet in nog uyt en kost koomen. *Barlaymond* lijkkewel meendt de stadt van buskruydt, en meel te voorzien van *Damme*, het verdronken Landt langs, stark 4000. Man: Den *Prins* dit vernoomen hebbende, zendt een braave magt *Ruyteren*, en 2000. Man te voedt naa *Stampertsboek* toe, daar *Barlaymond* vier honderdt Man belast had een doortogt voor hem te behouden, die terstond verslagen wierden, en uyt de gevangene verstaan wierdt, dat hier door *Barlaymond* zig op de vlugt begeeven hadt, die hy spoedig naa liet rennen, dog te vergeefs, alzooy hy langs een anderen weg, als het *Prinses* volk hiel, ontkoomen was, die lijkkewel met geen leege handen t'huys en quaamen, midts zy verscheyde gevangene met haar bragten, waar onder een *Duyts*, en een *Italiaans* Kappiteyn, welke cenzaamentlijk verklaarden, dat daar binnen wel veel volks, maar zeer waynig voorraads was. Dit dee de stadt veel naauwer beslyuten, te meer, midts men de *Ruytery* t' Land door zou zenden, om de brandchatting op te halen.

Naa *Maurits* nu zijn bateryen vaardig waaren , en hy de Stadt genogzaam genaaderdt , laat hy een stormbrug vervaardigen, die booven bedekt, en aan de zyden met scheutvrye schuttinge was voorzien , zoo lang dat zy oover het waater van de Haaven kost reycken , daar te storm op aan was gezien : Dog terwijl men dit gevaardt klaar maaken , hoorde hy uyt de daagelijksche gevangene , hoe de gebrekkelykheydt , en hongers noodt hoe langs hoe meer daar binnen toe nam , besloodt derhalven om door dees middel de stadt zoeken te dwingen , en maakten dus *Spinola* meer gedwongen zou zijn *Oostende* te verlaaten. *Sluys* haar hongers noodt groeyden zoo yzelyk aan , dat zy haar Slaaven die zy langer niet voeden en kosten , dwongen haar kost te moeten zoeken , die in verscheyde daagen geen broodt en proefden , gedwongen haar leeven op te moeten houden met oudt schoe-leer , parkement , en zullek tuyg , dat zy by straar , en uyt vuller-hokken zogen , en voor haar kookten , eetende hier voorder eenig kryd toe , dat zy *Soutenelle* (*Haanebollen* , of *Duylen* , meeschien) noemen , daar zy haar leeven by mosten behouden , terwijl haar Heeren en meesters met honde , katten , en ratten haar vervroolijkten.

Den Eerst'-Hartog dees uystersten noodt van die van *Sluys* vernoomen hebbende , geboo *Spinola* op verbeurte van des Kooninks genaade dees stadt te gaan ontzetten , die dus wel most ; dog zonder dat , het zelfde wel zouden gelaaten hebben ; hy vergaaderdt dan 2500. paarden , en 6000. Man te voedt , waar meede hy met de Graave *Trivultio* naa *Sluys* toe rukten , latende *Oostende* nog genogzaam bezet , en sloeg zig by *Lapschuyl* neer , op de krompte van den dijk , om zoo daar van daan door zijn geseyden *Prins* wat te verdryven , die wel haast een *Schuischans* daar teegen vervaardigdt hadt , wesvallen dees twee heevigh op malkanderen schooten , en verscheyde velden : Maar *Spinola* zocht hier maar ruym baan te hebben , om in het Leeger te vallen , dat hy den 6. *Augusty* eens dee , met een deel *Ruyteren* , en dry honderdt Mannen te voet , in Graaf *Wilhems* Leeger-plaats , welk
hy

hy voor het zwakste aanzag : Dog wierdt daar zoo ontfangen, dat hy met goedt verlies af most trekken, veroverende eenige waagen, paarden, en hier in plaats wederom agterlatende, al zijn gereedschap van schuppen, spaeden, houweelen, en diergelijk, dat hy met zig daar naa toe hadt gevoerd. *Spinola* dus ziende dat voor hem op het Leeger Iuttel voordeel was te winnen, rukt zijn magt voor *Kataryne*, en *Flippe-schanzen*, die haar dees t'ongelijk wel mosten oover geeven, meenende de Reviere van *Oost-burg* hier door oover te geraakken, en in *Kadzandt* te breekken, om *Maurits* volk ten minsten van daar te dryven, dat *Maurits* vry stark bezet hadt, hy valdt lijkewel daar zoo dapper op aan, dat zijn aanslag in het eerst niet hoopeloos scheen, met wat moedigheyt hem Graaf *Wilhem* van *Nassouw* te keeren stondt, die den Kolonel *Dort* wel dapper te hulp quam, zonder wien *Spinola* doe kans genog hadt ; maar die geheel quijdt geraakte, als *Maurits* zelf zijn Ooverste Luytenant *Iulius* van *Eysinga* met zijn *Friesche* Regiment dat heene zondt, verzelschapt met een deel *Fransche* Eedellien, onder d'Heer van *Termes*, en *Chastillon*, die *Spinola* daar zoo treffelijk af hielden, dat hy naa verlies van twee honderdt Man gedwongen was naa een goedt heen koomen te zien. Hier bleeven de Graaf van *Feltoy*, den Marquies van *Renty*, de zoon van *Montigny*, uyt den huuze van *Lalain*, met verscheyde andere Grootte, Kolonels, en Hoofdt-amptenaars.

Als daags daar aan den 18. die van *Sluys* dees neederlag, van haar ontzeters vernoomen hadden, nu niet meer van hongers noodt kunnende uytstaan, bedenken haar stadt met goedt verdrag oover te geven, waar van zy verzoeken den Eerst Hartog zijn Raadt af te voorderen, het welk haar gantsch af wierdt geslaagen, en uyt *Maurits* zeegenpraalende mondt haar de weet gedaan ; Dat zy op den eersten dag met bagaazy, en waapenen mogten vertrekken ; op den tweeden met haar zydt-geweer alleen ; dog op den derden mosten zy tot zijn genaade staan, en blyven. Dit Helden woordt hadt kleim om daadelijk Gyzelaars de stadt uyt den rukken, en binnen te ontfangen, waar door verdraagen wierdt

wierden, Dat de Geestelijke Persoonen met haar Kerkge-
 waadt, en huysraadt zonden vertrekken: het Krijgs-volk met
 haar Bagaazy, Vaandelen, Waapenen, slaande Trommen,
 brandende Lonten, en Koogels in de mondt: Voorder alle
 Galeyen, Barken, Fregatten, Geschut, Buskruydt, en ander
 Krijgsgevaardi den ooverwinner by zoublyven: De slaaven
 zonden altemaal, geen uytgezonderdt, in vryheydt gesteldt
 worden, en al de gevangenen vry teegen malkanderen los
 gaan, zelfs mee Kapiteyn Say met zyn Schip-volk, binnen
 den Bos gevangen zittende, als mee Kapiteyn Jan de Raadt
 met de zyne zoo zy op het Huys te Wou zaaten, met nog
 drie Schippers van Breda te Gent gevangen, die een maant
 gaazy betaalen zonden, de Boekken en Registers de Stadt, of
 Admiraaliteydt raakkende, zonden daar verblijven, en die
 zelfden avondt nog 200. man van Maurits op het Kasteel
 zonden trekken, en daags daar aan op den 20. de bezetting
 de stadt uyt. Hier meede trok ter bestemder daage tuessen
 drie, en vier duyzendt Man uyt Sluys, en nog veertien
 honderdt Slaaven, daar ieder van, die onder de Prins geen
 dienst wouden neemen, om een goedt heen koomen zaa-
 gen, zijnde het meefstendeel Turken. In de Stadt, be-
 halven op andere schanfen, en starkten, vondtmen zee-
 ventig stukken zoo Metaale, als Yzere, met tien, of elf,
 Galeyen, met al haar gereedtschappen; dog laagen meest
 in de grondt. Hier binnen wierdt Prins Frederik Hendrik
 tot Stadtsvoogdt gesteldt, en Vander Noodt tot Opper-
 ste Luytenant toegevoegdt. Hier naa Maurits met zyn
 Raaden haar winst eens ooverziende, lieten zommige
 starkten slegten, en andere wederom op bequaamer plaat-
 zen opregten, hierom wierden daar braave schanfen ge-
 maakt omtrent Koxie, Katalyne, Oostburg, en het Huys
 te Weelde met een halve-maane met drie Bolwerken oover
 de Haaven, om Sluys eygentlijk meer te versterken, met
 nog verscheyde andere meer. Voorder wierdt den Yzen-
 dijk nog met vijf grootte Bolwerken versterkt, waar by
 nog een hooge polder wierdt ingeschanft, waar door dees
 plaats als een andere Oostende onwinnelijk wierdt. Gelijk
 nooyt vreugde hier ter weereldt volmaakten is, wierdt

dees ook gezouten door het droevig afiterven van Graaf Lodewijk Gunter van Nassou, Broeder van de Graaven Wilhelm, en Ernst van Nassou, zoonen van den ouden Graave Iohan, een kloek, en dapper jong Heldt, wel wensche-lijk voor het Vaaderlandt, die alhier ooverlee: daar Maurits zelfs, met verscheyde andere Heeren, ook in het krank bedt geraakten, daar vry meer hier en daar van sturven, koomende dees ziekten door de gestadige reegen die te dier tijdjt gevallen was. Hier door hadt Maurits zoo vast een voet in Vlaanderen, als hem Oostende ooyt zou hebben kunnen verschaffen.

Een mijl van Bergen-op-Zoom in een Moerassige Landt-streek daar lag dat sterke Gat, dat vuyle roof-nest het Kasteel van Woude, wiens bezetters te Waater, en te Lande Hollandt, en Zeelandt te gelijk grootte schaade deeden; om hier in te voorzien, rukt Maurits, naa hem den aanslag op Antwerpen gemist was, en zijn volk meest met haar gereedtschap de Schelde af naa huys toe hadt gezonden, onvoorziendt daar voor op den 18. May 1605. en met een vaart zijn schut daar voor hebbende geplandt, dwingt de bezetters den 23. haar oover te geeven, alzooy niet bestandt waaren lang teegen te houden, nog zoo veel niet waardig om een Leeger voor haar lie te waagen; Dit huys was een van die voornaamste huizen van de heeren van Bergen. Spinola lag onderwijl met al zijn magt om Antwerpen, hebbende een brug oover de Schelde geslaagen, waar door hy daadelijk Maurits in al zijn aanslaagen by kost, die anders, alzooy hy te Waterliet lag, wel wat byzonders in Vlaanderen zou by de hand genomen hebben, dat hy als een voorzigtig Soldaadt, om zijn Vyandts te grootte magt, en zijn braaven yver, daar hy hem gestadig mee by bleef, agter weeg liet, derhalven doe maar voornaamelijk bekommerdt, om zijne gewonne steeden te deeg te bewaaren, te meer, nits men riep, dat die sterke Vyandt zoo groot een magt nog verwagte, dat hy daar mee iet voornaams in Vlaanderen, het waar op Sluys of diergelijk, en iet te gelijk in Brabant of Ryn-berk, of zoo zou kunnen voorneemen, houdende nog hier en

i. all.

GRONINGEN.

GRONINGEN.

GRONINGEN.

364

P
er het der
welk gelchre
ms. Spinal
drongen m
by te bly
Albertus
mee een k
Turikow
en drie h
onvoor
bezet h
fen van
den V
sten va
ters me
en het
Land
het wa
bragt
ten w
meelt
daar
dat ze
quam
derha
envel
al om
hem g
dat de
telijk
wonn
mer de
Dusard
weldt
loft,
ongelo
ken ge
taar zy

voor het derde een braaf vliegendt Leeger in het veldt welk gefchreeu veel yfelijker klonk als de daadt zelve^r was. *Spinola* regt lijkewel zoo veel uyt, dat *Maurits* ge dwongen met al zijn magt hem op zijn hielten te zitten e by te blyven, zoo in *Ooveryzel*, als daar omtrendt. Dit de *Albertus*, die in *Brabant* met eenig volk was verbleeven mee een kans waagen onder den *Fraufen* Kolonel *Monfr.* & *Torikourt*, die met omtrendt vier duyzendt Man te voert en drie staandaardts *Ruyteren* den 31. *Augusty* in den nag onvoorziendt voor *Bergen-op-Zoom*, daar die tijdt lutte bezet binnen was, mits het meeft in de gewonne plaatfen van *Vlaanderen* verzonden was, daar men meende da den *Vyandt* wat zeekkerder op mikten: Dees flukze gaften verdeeldt haar Bevelhebber in tweeën, belast de *Ruyters* met eenig Voet-volk naa de *Bos*, en *Woudtsche* *poort* en het ander Voet-volk langs de *Noortgeest* het verdronke Landt door, de *Haaven* met een te door waaden, al zoo het waater doe aldaar op zijn laagfte was: Hier in volbragt ieder zijn last zoo treffelijk, dat zy *Bekaf*, een buyten werk aan de *Zuydt-zijde* van de haaven, met kragt vermeersterden; Dog zoo niet, of de wagt hadt het klokxken daar tot leus van waapenkreedt gesteldt, luydt doen slaan, dat zelfs dier tijdt den Bevelhebber *Paulus Bakx* ter ooren quam, die zulks nooyt te vooren hadt gehoordt, hy springt derhalven moedig ten bedde uyt, waar in hy, door voeteuvel geplaagdt, lag; Dog aan de beeter handt doe juyft al om de vierden dag, 't geen anders veelmeer weekken hem quelde, rijdt zijn best naa alle plaatsfen, daar hy wift dat de *Stadt* op zijn zwakste was, zijn volk op het heretelijklste aanmoedigende. De *Vyandt* vliedt uyt zijn gewonnen *Bekaf* naa *S. Iakobs Poort*, daar zy als onversaagde met de byl in zette om die oopen te houden, mits zijn *Petardt* alhier niet aan was gegaan, daar hy door al het geweldt van schieten, steene gooyen, en wat haar keeren kost, heen drong, tot den *Ham* toe, daar zy op een ongelooftelijken wijs, de stakketfels onderweeg onitukken gedrongen hadden, rukkende dus naa de *Ham-Poort*, daar zy hoopten haar *Petardt* wat wenschelijker gewrogt

hadt : maar de sneediger *Bakx* was voor gekoomen , die de Luytenant *Pieter Schoumans* gebooden hadt , met alle moochelijkheydt die te beschermen , dat hy treffelijker , als gelukkig dee , mits hy de *Vyandt* daar wel buyten hield ; Maar hier door zoo getroffen wierdt , dat het zijn leeven kosten . Den bevelhebber bragt door zijn loffelijken yver , daar hy zig op de gevaarlijkste plaatsen door begaf , het zoo veer , dat den *Vyandt* begoft te merken , dat hy luttelmeer uyt won , en ziende het waater van de *Haaven* nu al vry gewossen , eer men haar den weg affnee , vonden zy geraadtzaamer die al te sterke stadt in tijdt te verlaaten , waar mee zy dat groot voordeel dat zy alree op de Stadt hadden , te los , en ligt , zonder meer magts te verwagten , verlieten , agterlaatende vijftig Dooden , en verscheyde gevangens , met schier al haar gereedschappen tot zoo een aanslag , en storm noodig .

Den trotsen *Albertus* wil om zoo een waynig , zoo wenschelijke haubeedt niet verpruylen , maar vervaardigt hier wederom alles toe , dat noodig bedagt kost worden , hoe wel hy zig verluyden liet op iet anders het gemunt te hebben , den sneedigen *Bakx* nograns hadt alles te wel afgeloerdt , weshalven hy by *Maurits* hert aanhoudt om sterker bezetting , geevende de nytterste nootd hier toe te kennen . Den 10. *September* doen eenige van des vyandts Ruyters haar by de Stadt op , om te verneemen waar die de zwakste was , en bequaamste om aange troffente worden , waar door hy op alles zeer goede ordre dee stellen , zoo buyten , als binnen de Stadt , by naamen doe hy op den 16. eenige Vaandelen Soldaaten te hulp kreeg , dat Borger , en Krijgs-mans moedt wel te deeg dee wakkeren . Den 17. waaren zy twee duyzent stark met stille trom , om niet ontdekt te worden , onder de dijcken van *Vlaanderen* van *Willebroek* naa *Antwerpen* gekoomen , waar by zy uyt *Hoogstraaten* , en alle andere starkten zoo veel Volks ontbooden hadden , dat zynu een aanzienelijke magt by een hadden by *Rayberg* , onder *Mans de Tirail* neergeslaagen , het geen maar een musket-schoot van de Stadt was : Hier om laat den Stadthouder

alles

alles vervaardigen om dees vreeselijke Vyandt naa waarde te begroeten : hy zondt twee hondert Man naa de waarkerkant om den *Polder*, en *Bekafte* beschermen , hy stelt een braaf gros op de markt , om daar mee de benaauftste te hulp te koomen , en laat de Borgers de gantsche Stadt door ligt voor haare deuren hangen , waar alles naa moechelijkheydt wel bezet was. Zoo *Bakx* vernam dat den Vyandt zig begoft te roeren , vreesende het ook op eenige waater starkten , of *Tertoolen* aan mogt gezien zijn , loit twee stukken geschut , en hier by eenige musketten , om dus ieder op zijn hoede te doen zijn : Het geen den Vyandt meer niet ontsfelde , als dat hy zijn uur van aavallen van *II*. op tweeën uyt stelde , welk zoo haast niet sloeg , of zendt twee grootte vuurpylen in de logt , bestemde leus , waar op ieder van alle kanten aan zou vallen : Hier mee gaat het stormen op vijf verscheyde plaatsen van de Stadt zeer vreeselijk aan , dat den Vyanden in een oogenblik drie poorten gepetardeerd hadden , daar zy door meende de *Steebergische* oopent te hebben ; Dog vinden juyft nog een oude poort voor haar geslooten , daar zy nooydt op verdagt en waaren , dies bevonden zy te vroeg Fiktoory gekraaydt hadden , hoe wel zy valbruggen met een *Peiardt* al neer hadden gekreegen , en het Bolwerk aan de poort al verooverdt , waar op de Ruytery , die in de *Zandt-Straat* lag , met steekkende trompetten ook aan stuyven komdt , lijk of hem nu al wegs genog gebaandt was. Hier ging het heest aan , weshalven de Bevelhebber belaste met alle magt te maakken , dat dees oude poort niet oopen en geraakten , laerende door Borgers , en Soldaaten , die malkanderen daar , een wondere dapperheydt zeer trou by stonden , treffelijk beschermen , en inhouden. Dit onverdraachelijk geweld hadt den Vyant doe graag van daar doen keeren , zoo de agterste de voorste met de punt haarer piekken het wijkken niet belet en hadden , die door kleyn , en groot geschut gedrongen wierden gezaamentlijk om beeter heen koomen te zien.

Den tweede aanval was aan de *Bospoort* , alwaar naa zy eenige Palissaaden omveer gehouden hadden , meende

door zekker klinket doe te geraakken , waar door men langs de vesten ging , om dus de poort te Petardeeren en in de stadt te geraakken; Dog dees wierden van haar wegwijzer te averegts verleydt , waar door dit voorneem stuyten ; Maar zoo niet , afraakten daar eenige waynige binnen , die aan haar knapsakken bekendt , straks doodt wierden gesmeeten. De derde storm ging op de *Polder* aan, die *Klaas Luytze* zoo treffelijk beschermde , dat de *Vyant* daar ook geen winst op verkrijgen en kost , d' andere twee waaren op de *Bagyne* punt , en het *Bolwerk Oranje* aangezien , daar zy haar hoofden mee laalijk stieten : Het hulp hier al tot vrou , en kinderen toe , die kruydt , loodt , en ander Krijgs gevaardt aan droegen , als meede bier , en wijn tot laaffenis van de verhitte , ook stroo en zulk goed , om brandende in de vesten te warpen , en de *Vyand* in de donkere nagt beeter t'ontdekken. Den ooverste *Du Tiraille* ziende zijn aanslag , met wat geweldt hy die door zagt te dringen , door de treffelijkker dapperheydt der verweerders gestuyt , laat het teykken van vertrekke verkundigen , naa hy omtrent hondert dooden gekreegen hadt , waar onder ook den Baron van *Armstheym* uyt *Steirmark* , en neegen *Kappiteynen* , daar een *Tamboer* om wierdt gezonden , met nog wel agt-en-dertig waagens vol gequetste , daar zoo veel van weg storven , dat de weegen heel tot *Antwerpen* toe met dooden bezaaydt laagen , waar teegen maar een *Burger* , en een *Soldaat* bleef.

Terwijl het hier zoo op een doodt slaan gong dobbelde *Maurits* zijn *Leeger* niet mis : *Spinola* hadt *Wagten* donk te vast beleegerdt , dat den *Prins* zijn *Leeger* daarom in altegroot een gevaar wilde brengen ; Maar vernoomen hebbende , dat den *Graave Trivultio* Ooverste *Luytenand* van de *Ruytery* , met duyzendt te paarden , en zoo veel te voet , te *Mullem* , en te *Broek* lag , dagt die zelfde onvoorziennelijk t'oovertallen , en te slaan , eer *Spinola* , die met agt duyzendt *Man* omtrent anderhalf mijl van daar lag , hem te hulp zou koomen : Hy belast de *Ruytery* op het steekken der *Trompet* van alle noodtwendigheeden voor-

zien

zien, op te zitten, daar hy drie duyzent te voedt by voegt, die dus gezaamentlijk in alle stilte op de zorgelooze vyant aan rukt, wordende die braaven jonger Heldt van zijn onvergelykkelijk gaauwe Krijgs-meester, en Broeder belast hy met 16. staandaards Ruyteren, waar van agt byzonderlijk zouden bestierdt worden, daar den braaven Generaal *Marceles Bakx*, voor uyt op de Vyandt los te gaan, die hy onverhoedts en met luttel gevaar ligt geslaagen hadt, waaren daar zommige niet van te vaardig geweest, die gereedt stonden om zeecker geley te doen, weshalven twee honderdt Ruyters, die hierom voor uyt waaren gereeden, te rugge wierden gedreeven, mits haar Vyandt te vast in zeeckere enge straat op haar voordeel stonden. Onderwijl hadt *Bakx* zig geslaagen op het pleyn van het *Huys te Broek*, die daar uyt zijn vlugtelingen zoo dapper te hulp quam, die den Vyandt vinnig vervolgden, dat hy zijn Vyandt weederom onder haar Voet-volk dee deynzen, dat zoo braaf geleeget lag, dat het zonder Voet-volk van daar niet was te weeren. *Trivulzio*, verneemende hoe de zijne te *Broek* wierden aangetaft, rukt zijn beft uyt *Mullem* naa haar toe. *Bakx* vogt zeer Manhaftig wel een uur lang teegen die gantsche vyandts magt van *Broek*, waar-en-tusschen Prins *Hendrik* by hem koomende, zey, hoe hy van zins was, met die bende Ruyteren, die aan de *Roer* stonden, op de vyandt los te gaan, waar naa hy hem te hulp zou koomen, dat hier mee strakx geschiede. Zoo moedig dees braave jonge Veldt-ooverste, zoo slordig verscheyde van zijn Ruyters, daar wel eenige, zonder reeden vlugten dorsten, terwijl haar zoo keurelijk een Heldt dorst onverfaagdt voorgaan: schoon *Bakx* dees vlugtelingen in goede ordre niet brengen konst, stoot lijkewel door die reddelooze hoop heen, en vindt die jonge te moedige Soldaadt van de zijne verlaaten, en van zijne vyanden omcingeldt, die met geen gemeen Ruyter te paayen is, maar op een ervaaren Kapiteyn durfde aan zetten, die hy zijn roer in de zyde steldt, welk als een moedig Soldaadt, zijn teegen-yveraer hier niet in schuldig blijven wil, maar dees daadt dien wakkeren Heldt,

met gelijke munt betaalen ; dog God wou het, dat bey haar roeren misfe, zonder welk te afgrijfselijk werk gewerkt waar geweest. *Bakx* zendt dees Kapiteyn een koo-gel naa de kop, die 't fijner luk juyst een waynig te laag quam.

Dit gevegt hadt nu al vier uuren geduurd, zonder een van beyde meester was, te meest om de al te grootte disfor-dre van 's Prinsen volk, waar door meer tijdt verlopen was, als haar was voorgeschreeven, om den vyandt voor *Spinolas* hulp te slaan, 't welk *Maurits* verstaan heb-bende, vondt zig genoodtzaakt nog meer magt, zoo te paarde, als te voedt, met dry Veldtstukken dat heene te zenden, waar door den vyandt nog eens aangetast, de vlugt nam naa *Roeroordt*: *Spinola* van alles verwittigt, trekt met zijn magt tot haarer hulp aan, wederom dees vlugtelingen voerende, met voorneem aldus dees jonger Heldt te slaan, welke zijn plaats 'tonbequaam vindende, om zig daar te regt met zijn Ruytery te be-helpen, voegde zig braaf heydewaardt op. *Spinola* dit deynzen vermerkende, hakt dapper in de staardt, brengende eenige Ruyteren daar van op de vlugt, welke den *Prins* dapper oover haar losheydt berispten, onderwijl met eenige Ruyters den Vyandt een stukje weegs zyeling voor by reedt, waar naa hy die zelfde het hoofdt toe wende, haar dus belettende dat onder dit beschut de Voedtknegten te beeter naa de *Hey* kosten trek-ken, wesgelijk *Baks* ook met een ander diergelijke deel dee, dat zelfde verscheyde maalen, met voor by malkanderen dus heen rijdende, onderhielen, waar door den Vyandt luttel op her voorttrekkende Voedt-volk uyt kost regten ; dees braaven Jongen Heldt en hadt de *Hey* zoo haast naa wensch niet onder de voeten, of zetten zijn gandsche magt in zoo keurelijk, en braave flagoorder, dat die oude, ervaarne, en dappere *Spinola*, die zelfde geensins aanvallen dorst. Dit Meester-stuk in 't vlugten om bequamer plaats in te krijgen van dees Jonge *Prins*, mag vry wat oovertreffelijks van al-derley Krijgs-ooversten, tarte. Hier in dees lange aan-treffing

treffing bleeven van *Spinolaas* Volk, volgens *Meeteren* vijf honderdt Man, en volgendt *Gothardt Artus* wel twee duyzendt vijf honderdt, zoo geslaagen als gevangen. Onder de dooden waaren *Trivultio*, *Gambarotta*, met verscheyde andere treffelijke Grootte: Onder de Gevangene, *Nikolas Doria*, Neef van *Spinola*: aan 's *Prinsen* kant bleef den Heer van *Dammerville*, met omtrentt twee honderdt andere Soldaaten; en gevangen *Mark de Bezhune*, den Rithmeester *La Sale*, en de Kappiteynen *Pigot*, *Railey*, en *Sir Henry Katie*, Ridder, en Kaamerling des Kooninkx van *Engelandt*, die als vrywillige op zijn eygen buydel het Leeger volgden, die zijn vrydom met een groot Rantsoen bekoopen moft: en wierdt de Rithmeester *La Sale* teegen *Doria* geruyldt.

Verduugo, die tot Stadtvoogdt van *Oldenzeel* lag, verzaameldt stil, en vaardig omtrentt vijf honderdt Ruyters, en duyzendt vier honderdt te voedt, daar hy onvoorzienend mee naa *Breedevooort*, een Steedeken in het Graaffchap *Zulsen*, gelegen in een waateragtige, en moerallige plaats, met een reedelijk stark Kasteel voorzien. Dees Ruyters gaaven haar voor *Maurits* volk nyt, roepende aen de wagt, dat zy een Luytenandt, met verscheyde braave buydt bekoomen hadden, verzoekkende dat zy onder haer bescherming haar bewaaren mogten, alzoo daar een deel van de *Spaansche* op de been waaren, die haar dees buyt zогten t'ontjaagen, met welk schoon praetje zy de poort zoo naa koomen, dat zy een *Petardt* aan de poort kreegen, en door die zijn slag, die daar vaardig op volgden, de poort oopen, daer de *Spaansche* strak instooven, alles ter neer maakkende dat haar hinderlijk weezen mogt, 't geen haar te ligter viel, alzoo het *Vaftelaavondt* was, en de bezetters meest dronken, die dus vry t'onzagt op wierden gewekt. Den *Predikant* met sommige Burgers, en Soldaaten vlugten op het Kasteel, daar het Opper-bevel op hadt *Gooffen* van *Lauwijk*, een zeer braaf *Gelders* Eedelman. Het wou juyft lukken, dat men doe de oude brug had afgebrookken, en by gebrek van een nieuwe, waar meede men vast doende was, moft men oover eenige

eenige losse planken gaan , die men met een vaerdts weg nam, voor des vyandts komst.

Verduugo ziende zig dus buyten het Kasteel geslooten , om arger quaal t'ontgaan , werpt een schans daar teegen op. Zoo hy hier af het Kasteel meende te beschieten , vondt hy geen buskruydt , dat t'aller luk binnen het Kasteel onlangs was gebragt , waar mee die van binnen braaf vuur op de beleegeraars gaaven , tot den Drost van *Sal-landt* , den Kolonel *Dort* , Ritmeester *Baatenborg* , en meer andere braave Mannen alles by een rukte , dat zy uyt de naast-geleegene plaatsen kosten verzamelen , daar meede de weegen nae *Breedoordt* bezettende , dat dus de *Spaansche* geen toevoer aangebragt zou werden , daar zy wisten dat zy groot gebrek van hadden ; dog voornamentlijk van buskruydt ; brengende nog eenig volk van agteren op het kasteel , die met d'andere wat treffelijker op haar vyanden vuur gaaven , verscheyde vellende , en d'andere dwingende om in kuylen , en hoolen haar leevendig voor de koogels te begraven , tot den dapperen *Prins Henderik* met meer magts daar voor quam , die sitraks de *Spanjaardts* dwong den stadt in zijne handen te stellen , vergundende zy met de geroofden buyt , en waapenen uyt mogten trekken , weederom in vryheydt stellende de gevangene Borgers , en Soldaaten , die zy weg geschikt , en vervoerd hadden : dus raakten *Zuisen* , en *Ooverysfel* op den 22. *Maardt* die laalijkke dooren uyt haare voeten quijdt.

Binnen *Sluys* laagen twee oovergelopen *Spanjaarden* die aldaar dienst gekreegen hadden , waar-en-tusfchen zy alle geleegendtheydt , zoo wel af hadden getuurd , dat zy *Du T arrail* waarschouwde , hoe aan de *Oost-poort* , midts het *Wagthuysje* daar af was gebrandt , geen wagt meer wierdt gehouden , agtende de stadt aldaar zeecker genog , door een paliffaade die men des aavondts toe sloot , en dubbelde valbrug , die men dan ophaalde , behalven zy met verscheyde schansen zoo wel bezet is , dat daar geen bykoomen aan schein zonder men de aankoomers gewaar moft worden , by naamen aan de *Krabbe* schans , daar men digt

digst neeven voor by most, wou men aldaar in de stadtkoomen.

Albertus dit dus aan zijnde gediendt, gebiedt hy *Frederik* van den *Berg*, die te dier tijdt het opperste bevel hadt van de krygsmagt in *Vlaanderen*, dat hy dees aanslag op alle manieren zal zien te vervoorderen, die derhalven hier twaalf honderdt uytgeleeze Mannen voorderdt. *Vrydags* voor die *Zondag* dat dees aanslag bestemd was, krygt *Van der Noodt*, Bevelhebber te *Sluys*, een heymelijk briefken, 't geen hem waarschouden, hoe dat binnen *Brugge* dry waagens met *Petarren*, en dier gelijk gereedschap vervaardigt wierdt, dies laat hy op alle starkten onder *Sluys* behoorende, goede toezigt beveelen, en dubbelde wagt houden, leggende binnen de *Krabbe-schans* booven d'oude bezetting, de bende van Kapiteyn *Teekel* nog, die hy uyt *Aardenborg* geligt hadt, belastende men aldaer zoude zeven Aadelborsten op verlooren schildtwagt laten staan, buyten de schanze, 't welk zoo niet waar verzuymdt geweest, hadt dit dees vyandts aanslag heel belet, die daar langs haer streek zetten, en dus ruym baan vonden. *Van der Noodt* ook, meenende dat zijn onheyl nog zoo naa niet en was, hadt wel in den zin zijn wagen binnen *Sluys* te verdubbelen, stelden dat tot Maandaags uyt, zoo *Zondags* den storm begoft.

De beleyders dus veer naa wensch door gekoomen, zenden eenig volk naa de *Zuydt-zijde*, die wel de reedste was om van den vyandt besprongen te worden, dat die daer door een valschen aanval, den waapenkreet binnen zouden doen klinken, om het volk daar door dat heen te lokken, om dus te gevoechelijker aan de *Ooft-zijde* haaren aanslag te voltrekken: Dit was zoo haast zy de stadts klok een zeecker uur zouden hooren slaan, die dees nagt, of den heemel het wilde, juyst niet en sloeg, alzo den *Koster*, die des aavondts was heen gegaan, om het afgeloopen uyrwerk op te winden, het zelfde uyt zijn wigt won, waer door het zelfde zonder slaan bleef. Dit bragt het eerst, en het meeste gebrod in het werk, de voornaame aanvallers het arregets vermoedende, dat dees looze aanval nog niet begoft

gof, waar af men bereekene kost, dat Godt uur lang most verloopen zijn, meenende door dees stilzwindt-heydt, dat zy in de val waaren, dies waaren die schier wederom afgetrokken, zoo *Tirail* haar dier maaten niet gemoedigt en hadt, dat zy zonder langer naa die van de *Zuydt-zyde* te wagten, haar *Petarren* aan de poordt hegren. Hier was onderwij een paardt, dat oover die brug in de *Wey* ging, 't geen doen, of het Godt wilde, teegen alle gewoonte, in de naare nagt begon te neyen, waar door de *Schildtwagt* gepordt wierdt, wat gaauwer toe te kijken, die meynende dat hem ronde aan quam, zonder uyt te koomen, wederom riep, laat maar voortgaan.

Terrail hadt vijf-en-twintig van de zijne omgekogt, dat zy naa dat verbrande wagt-huysje toe zouden zwemmen, ieder aan een tou, met zig sleepende eenige een zwaaren haamer, ander een houweel, ander een byl, of breek-zyer, of ander diergelijk gereedschap, om de krammen, en slooten van de valbruggen af te slaan, en die zoo neer te krygen: dat met de slag van de *Petardi* te gelijk geschiede, daar de bruggen mee neer, en de buyten poorten oopen geraakten. De *Stadtsvoogdts* *Sarjant*, die aan de *Oost-poort* de wagt hadt, dit gedruys op die brug hoorende, vliegt met zestien of zeventien Man, die hy by hem hadt, naa die poort toe; dog quam zoo haast daar niet, of de *Petardi* sprong los, slaande een der twee deuren van de poort, 't klinket van de andere deur aan stukken, en den *Sarjant* met twee die aan zijn zyde stonden, met die zelfde slag doodt. Hier had den vyandt ruymte om onder haar vieren zy aan zy, gelijkkelijk altemaal die stadt in te vallen, die dit nogtans lutel dee haasten, schoon haar niemandt keerde, mits die andere door schrik die poort mee verlaaten hadden; vreezende, dat zy verraan waaren, mits aan de *Zuydt-zy* nog geen gerugt was gemaakt, en alles in stadt zeer stil was, dies men op haar pafsen, om naa zy de stadt veer genog in waaren getrokken, haar gelijkkelijk op den hals zonden vallen, *Terrail* derhalven op zijn alderlyudtste aan het roepen: *Saa voort Mannen, voort, de Poorten zijn oopen*; dit moedigde zoo veel, dat daar twintig binnen traaden, daar

daar meer zouden gevolgd hebben, en de stad vry dieper ingetrokken, zoo zekker braaf *Engelsman*, *Kappiteyn Anthoony Slingesbie*, die op de slag des *Petards* ten bedden uyt was gesprongen, en niet half gekleedt was, naa de poort gevloogen, te *Bergen op Zoom* geleerd, hoe wonder vaardig een *Petardt* zijn werrek doet, hebbende een piek in de vuyst, en gevolgd wordende van dertien van de zijne, en schoon hy daar de vyandt de poort in zag gespat, daar hy de zijne nog verhoopte, tot welkers hulp hy zig spoeyde, en verloor daarom geen moedt; maar hiel met de zijne haar zoo lang staande, tot hy door zijn geroep; *Sarjandt zegdt den Luytenandt, dat hy met de Muskettiers van de dry Engelsche Kompanjen aanvalle; want den vyandt is in onze handen*, haar dee te rugge deynzen, meenende alles waargtig te zijn, en de poort wederom uytvlugte, die hy naa haar toe duude, stouwende met de zijne daar teegen, wat die toe kost houden, alzoo slooten, en grendels daar afgesprongen waaren. Onderwijl was den Stadtvoogdt, met de *Kappiteynen Filips Houltain, Bruksauls*, en *Turner*, *Kappiteyn* van de *Wagt* met het gereedste Volk, al zaamen half gekleedt, daar naa toe gespadt, die met groot, en kleyn Geschut, dapper op de vlugtende vyandt speelden, daar veel doorsneuvelde, lijk mee een deel malkander van de brug af in het waater dringende, aldaar verdronken, de dooden wierden des morgens vroeg geplonderdt, waar door de half gekleedde Soldaaten wel braaf mee in den dos geraakten. Doe die aan de *Zuyd-zy* hoorde, hoe bezig men aan de *Oost-zy* was, begoften haar meede te laten hooren; dog vry slappelijk, waar naa zy haar daadelijk op de vlugt begaaven; dog vry zonder order, zoo dat omtrent twee honderd Man uyt de *Krabbe-schans*, waar onder twee *Vaandraagers*, daar dapper onderschooten, vellende nog verscheyde *Waaln*, booven verscheyde in kreekken, en slooten gejaagd, alzoo de *Zee* onderwijl zeer gewassen was. Men vondt op de brug onder de dooden leggen een van die schelmsche *Spanjaards*, die dit verraadt gesmeedt hadden.

hadden. Onderwijl lag *Vanden Berg* met twee duyzent Man naa den uytkomst van dees aanslag te wagten, welk zoo wel hadt uytgevallen, was van sins het Kasteel van *Sluys* daar meede te dwingen; Dog hebbende dit onheyl vernoomen, keerden zijn best naa *Brugge*. Hier liet den Vyandt wel vijf honderdt Man zitten, en booven zommige *Petarden* nog wel zoo veel waapenen datmen daar wel vijf honderdt Man mee kost stoffeeren; Hier naa wierdt voor die brug een Halve-maan geleydt, en verbodt gedaan men geen ooverloopers meer in steeden van groot belang zou laten leggen. *Slingesby*, die men naast Godt, het mislukken van dees aanslag dank most weeten, daar naa menschen inbeelding geen haapering aan scheen, wierdt voor zijn ooverdappere getrouwigheydt van de H. Staaten vereerd met een goude pennink, daar de Stadt *Sluys* op stondt gedrukt, waardt honderdt ponden, en zijn Zoontje *Charles* doe maar drie daagen oudt, een inkoomen van vijftien gulden ter maandt zijn leeven lang geduurende: Hier teegen liet den Eerst Hartog zommige Bevelhebben, om haar te slaau aanvallen, te ligt vervlugten, eenigste oorzaakken van dit verlies, onthoofden: En was dees aanslag beleydt 1606. in *Iuly*.

Den trotzen *Spanjaardt*, hoe laalijk hy staag van d'onze ter zee gehaavendt wierdt, wou nog niet laten, om wederom ons op die maanier te bespringen, en te vernielen, alzo hy daar langs het magtigst was, en daar door het meest gevoorderdt; Dog teegen vry wat slegter Zee-lieden als *Hollanders*, *Zeeuwen*, en *Friesen*: Hy rust dan wederom een vreeselijcke Vloot op deeze Landen toe: Die als braave Helden nergens in verzuymen, daar zy weeten zoo een aanval is mee af te keeren: zy rusten dan een Vloot daar teegen nyt, een Vloot van 27. Oorlog Scheepen en vier voorraadt Scheepen, onder die nooyt volpreezen *Iakop Heemskerk* van *Amsterdam*, wiens oovergaau beleydt, en ooverkloekmoedige dapperheydt ter Zee genogzaam de gantsche Weereldt door rugtbaar was, en gebleekken, hem op de andere Scheepen toevoegende zulke oovertreffelijcke Zee-helden van Kapiteynen, en zulke

zulke uytgeleze Matroozen , als te vinden waaren ; hier meede kiest hy in *Maardt 1607. Zee*, met voorneem des *Vyandts Vloot*, hoe magtig ook, aan te treffen; hy vondt die dan , op wat plaats dat zijn mogt: Naa hy oover de *Vloot* en het *Volk* zoodaanig een order gesfeldt hadt als hem van nooden was , zet hy eerst op *Liffabon* aan, met voorneem al de *Kraakken*, en *Galjoenen*, die hy op de *Revier* zou vinden , in de brandt te steeken , of andersins vernielen, al laagen die nog zoo verzeekkerdt : Dog daar gekoomen, zoo hy verstaan hadt , dat de meeste *Kraakken* vertrokken , daar alleen nog maar agt, of neegen leggende , die heel ongeredderdt waaren , wiens schut ook aan *Landt* was gebragt : Wat de *Galjoenen* aangong , dat daar zestiën van naa *West-Indien* geloopen waaren , en tien naa de *Straat Gibraltar* met meer andere *Oorlogs* scheepen , om aldaar op de *Neederlantische* Straats-vaarders te passen. Dit rukt dien *Heldt* daar naa , die zijn moedt niet koelen en kost aan een deel weereeloos goedt.

Heemskerk verstaan hebbende dat de *Spaansche* *Vloot* in de *Baay* van *Gibraltar* lag , en hoedaanig die zelfde gesfeldt was , uyt zeecker *Fransman* die die zelfden dag uyt de *Vloot* gekoomen was, ontbiedt de *Kapiteynen* aan zijn boort , welk hy voorhiel dees tyding , haar aanmaanende zy kloekkelijk voor het *Vaaderlandt* zouden sryden , daar hy zelfs met het waagen van lijf en leeven haar zou voorgaan : naa elk hem bezwooren hadt kloekmoedelijk te volgen , gebiedt hy *Mooy Lambert* dat hy met hem den *Spaanschen* *Admiraal* op het spoedigste aan boort zou zien te leggen , den onder *Admiraal Aleras* belasten hy met *Kapiteyn Bras* met de *Spaansche* onder-*Admiraal* eeven eens zou doen : Voort zouden d'andere *Oorlogs*-scheepen elk twee aan twee het eerst gevonde *Galjoen* aan boort klampen : De twee *Jagten* en den *Bark* zouden oover en weet wat buyten de *Vloot* zeylen , maar de voorraadt *Scheepen* een goedt endt daar van daan blyven. Zy quaamen des aavondts omtrent drie uren zoo haast niet by den vyant , of ieder dee dapper zijn best, naa hem bevoolen was. Zy lagen onder de bescherming van het geschut van *Stad*, en

Kasteel sterk twee-en-twintig Scheepen , als neege groote *Galjoenen*, vier Oorlogs scheepen , een groote *Lubeks* Schip de *Bonte Koe* die naä *Kales* meende , nog vier *Fransche* Scheepen en drie *Pryzen*, twee van *Enkhuysen*, en een van *Rotterdam* : Waaren altemaal vol *Soldaaten* gepropt, mits zy van onze komst verwittigt waaren, hebbende den *Admiraal Don Iuan Alvares d'Avilas* daar alleen by de zeven hondert op , en de andere naa vervolgens, hy lag met zijn Schip het uysterste ; Dog ziende men onverzaagd op hem afquam, kapten hy zijn anker , zig veerder *Baaywaard* in begeevende , zoo dat nu den onder *Admiraal* met drie *Galjoenen* voor hem laagen. *Heemskerck* vervolgd hem dapper , latende den onder *Admiraal* met die drie *Galjoenen* aan zijn *slinker hant* in het voor by vaaren leggen : zijn anker hadt hy voor de boeg af laten zetten , en belast men dat eer niet en zou laten vallen, voor hy heel digt aan zijn *Vyandt* was.

De eerste die schoot , was den *Spaanschen* *Admiraal*, die *Heemskerck* aan stonds met beyde zijn boeg stukken antwoorden, die vry wat beeter treffende , waar op hy *strakx* zijn anker liet vallen , mits hy hem hier meede aan boort klampte , de tweede schoot die den *Spanjaardt* deë, nam een jongen die met een musket gereedt stondt om te schieten, weg, en met een op zijn *Rampzaligste* *Heemskerck* zijn *slinker been* tot boven by het lijf, op waynig naa, ook weg, waar door hy in zijn waapen staande vervaarlijk neer viel : Dees heyloofte bal sloeg nog een ander, die agter hem stondt met een londs stok in de handt, om de brand in een stuk te steekken zyn regter arm af. Den oovertreffelijkken *Admiraal*, voelende zijn eynde genaaken, vermaande een ieder van de zijne dat zy zoo dapper voort zouden gaan , als zy begoft hadden, waar naa hy zig tot zijn *Zaaligmaakker* keerende, sturf alzo *Godtvrugtig*, als *Heldt-daadig* in zijnen *Waapenen*. Hier meede gaf *Heemskercks* Volk den *Vyandt* de volle laag, daar zy onder zeer vinnig met musketten schooten, waar op den *Spanjaardt* in geen gebreekken bleef, dat zulk een yselijk vuur en rook braakte, onder zulk een donderen , dat de baare
hel

hel daar scheen te woonen. Dit vuurig vegten deê dat de doodt van den Admiraal het volk niet eer bekendt was , als de zeegen bevogten. *Mooy Lambert* quam volgens zijn last met zijn voorschip agter den *Spaanschen* Admiraal om, daar hy met zijn volle laag zoo langs zijn schip heen speelde , dat daar geen waynig door mosten om veer zijn gemaaydt , waar naa hy hem aan d'andere zy ging leggen , doende, volgens belofte , aldaar zijn uysterste best , agter *Heemskerk* schip , daar van daan hy de andere laag hem ook in naayde.

De naaste die *Heemskerk* , en *Mooy Lambert* gevolgd was , was *Adriaan Roest* , welk ziende dat *Aleras* , die den onder Admiraal aan boort zou smijten , nogwat te veer agter was , heeft met een braave dapperheydt dat zelfde onderwyl bestaan , die terstondt van *Symon Iansz.* van *Eedam* en de *Moeye Boer* , treffelijk gehulpen wierdt , zoo dat zy binnen een half nur de brandt daar in schooten , waar by zoo *Paau* ondertusschen nog quam , sprong een van zijn volk in dees brandende onder Admiraal , die met een vaerdte de vlagge van booven rukten ; dees drie Helden kosten dees brandt zoo niet ontkoomen , of haare zeylen raakten hier door aan , die ylijk wederom gebluft warden. Het naast daar aangeleegen *Galjoen* bevogt *Lange Hendrik* zoo dapper , en onverzaagdt , dat hy van een muskets koogel by zijn schouder bladt ingetroffen doodt daar neer storten ; Dit *Galjoen* ziende den onder Admiraal in de brandt , zette daadelijk des zelfs vlagge op , daar hy korten tijdt mee braveerden , alzo hy waynig daar naa ook in de brandt geschooten wierdt. Het derde *Galjoen* wierdt door *Koppendraayer* , en *Theunis Woutersz.* in de grondt geschooten. De andere scheepen die veerder in de Baay laagen , schooten vreezelijk van veere op de onze , wespelijk de onze op haar ook deeden , waar door de brandt in het eene zijn kruydt geraakte , dat brandende een ander voor de boeg dreef , t geen hier door mee verbrande , de andere zetten het door schrik aan de grondt , daar van nog verscheyde in de brandt geraakte , waar onder die grootte *Inybsman* mee door het springen van zijn

buurman. Onderwijl hadden *Pieter Wilhemsz. Verboef*, *Heemskerck* Kapiteyn, en *Mooy Lamberdt* den *Spaanschen* Admiraal met staadig schieten zoo afgemat, dat hy de vrede vlag op stak, verzoekkende lijfs genaau, zonder hy een schoot meer schieten dorst, derhalven roeyde *Kleynzorg*, die ook een *Galjoen* in de brandt hadt geschooten, zijn sloep aan boort, wiens Trompetter ooverspringende de vlag hem afhaalde, daar hy, volgens belofte, honderdt stukken van agten aan verdienden. Den Admiraal dreef leeg, alzoo het Volk of doot geschooten, oft, oover boort waaren gesprongen, op de Wal, daar de *Spaansche* d'onze de moeyte af naamen met de brandt daar in te steekken, als zy des anderen daags meende te doen. Aldus wierdt in vier uren die schrikkelijcke Vloodt onder het beleydt, en dapperheydt van die alderkloekmoedigste *Heemskerck* geheel vernieldt. Daar waaren omtrent 50. *Spaanjaarden* gevangen genoomen, welke zeyde, dat de Vloodt vier duyzent Soldaaten tot haar bescherm op hadt, daar de helft in lang nooyt af en quam, daar den Admiraal met verscheyde Grooten onder was: Onder de gevangene was den Admiraals Zoon naa hem toegenaamd *Don Iuan Alvarez*, welke hier te Lande gevangen wierdt gebragt.

Aan onze zijde bleef die onvergelykkelijcke *Heemskerck*, en die ooverdappere *Lange Hendrik*, met omtrent honderdt Man, zijnde omtrent daar nog zestig gequetst. Hier naa zetten het de onze onder de Kasteelen van *Gibraltar*, die heftig op haar schooten; maar luttel schaade deden, alwaar zy des anderen daags de strandt met *Ruyters* en *Soldaaten* bezaaydt zaagen, uyt vrees men haar te Lande ook mogt koomen bestooken, weshalven ieder een schier met pak, en zak de stadt was uytgevlugt: Dog des anderen daags zeylden de Schieepen van daar naa *Tezuan* een plaats den *Turk* behoortig, daar zy zeer vriendelijc wierden ontfangen, van alle vervarfing voorsien, en van alle noodwendigheeden verzorgdt, daar zy haar schaalooze Schieepen, meê weederom te regt kosten brengen: Wanneer nu alles weederom geredderdt was, is *Alteiras* in *Heemskercks* plaats gesteldt, die om den Vyandt meer-

meerder afbreuk te doen zommige naa de *Vlaamsche Eylanden* zouden zeylen. Den Admiraal zou met het meest van de *Vloodt* voor de *Revier van Lissabon* kruysen; andere zouden naa *Kanaarien*, *Finisterre*, en *Bayoonen* toe: Twee van de voorraad Scheepen, wierden met het gebalsemde lijf van *Heemskerk*, onder het geley van *Herpert Martensz.* naa *Amsterdam* gezonden, daar zy den 5. *Juny* quaamen, tot groot leedtweezen, zy zulk een droevige vragt meede bragten, die den agsten in de *Oude Kerk* in een heerlijke *Tombe* wierdt begraaven, staande zijn daaden, met dees laatste slag zeer treffelijk by zyn *Tombe* in zwart marber uyt gehouden, hangende daar teegen gover zijn *Waapen*, en *Waapenen*, met dit volgende *Graf-schrift*.

Heemskerk die dwars door 't *Ys*, en 't *Yzer dorste*
sreeven.

Liet d' Eer aan 't *Landt*, hier 't *Lijf*, en voor *Gibraltar*
't *Leeven*.

Wiens *Gloory* alle marber, en staal verduuren zal.

Alzoo die van *Lutsenburg* wat te traag waaren geweest in haar vry houdende betaalingen te betaalen, zoo neemt dien jonger *Heldt*, Graaf *Adolf van Nassou* den last op hem, om die zelfde naa *Krijgs-gebruik* in te voorderen: Hy rijdt dan 1608. op den 7. *November* uyt *Nieuweegen*, daar hy voor bezetting binnen lag met 350. *Ruyteren*, zoo van daar, als uyt de *Graave*, daar naa toe, onderweeg niet ontmoetende, als omtrent zestig *Soldaaten* van *Rijnberk*, die hy itraxx gevangen neemt, en op het woordt van de *Steedhouder* van *Meurs* (tot zijn deerlijk ongeluk) laat gaan, welke wederom in haare bezetting gekoomen, haaren *Steedvoogdt* aan dienen, dat dees *Graaf* met omtrent 150, of 160. Man zeer vermoeydt, en afge-reeden, laagen in de *Dorpen Finen*, en *Warain* een waynig beneeden *Santen*: Hier door koomen omtrent 768. Man van *alderley* naatien doen by een, die dus in het eerste
A a 2 Dorp

Dorp met een groot gedruys van trommen en schieten vielen, dat haar ligt viel, alzoo om de paarden haar vermoeytsheydt geen Schildt-wagt was uytgesteldt. Door dit onverwagt, en te heevig een aanval, vondt zig ieder Ruyter genoodtzaakt om eengoedt heen koomen te zien: Den Vyandt krijgdt dus flukx van haar eenige gevangen, met omtrent veertig, of vijftig paarden. De andere in het naaste Dorp door t schieten dit gewaar zijnde geworden, zitten moedig op, van sins haare vrienden t ontzetten: zy zetten dus op zijn spoedigst naa den *Rijn* kant, om haar daar den weg alzoo t onderscheppen; Dog haar daar niet vindende, maar verstaande uyt zommige haar vlugtelingen dat den Vyant omtrent 300. Man te voet stark was, waar onder veel met groote schrik bevangen, besluyt den *Graaf* om den vyant te naaderen, en aan te treffen, die hem met goede order by het Dorp teegen quam trekken.

Hy belaft dan dat *Kroonenborgs* Ruyters, die lange roers by haar hadden, af zouden zitten, en daar meede van veer in de Vyandt lossen, wanneer hy daar naa, met *Kadet* op den Vyandt los gaan zou; den Vyandt hadt aan d'eene kant een sloot, en aan d'andere een heg, die belette dat *Adolf* niet by haar koomen kost, die zijn best naa een goede doortogt ging zoekken, en die hy vondt, daar kon niet meer als een paerdt door; ondertussen schoot den Vyandt hert op hem los; Dog met luttel schaaden, alzoo haar in te braaven order hielen; Hoe onbequaam dees doortogt was, geboo *Adolf*, *Kadet* dat hy met drie staandaards daar door zou booren, terwijl hy met de zijne wat hooger naa een ander zoekken zou, die hy daar naa vindt; Dog van een breette maar: lijkewel rukt hy daareerst door, en zoo haaft hy maar van dertig gevolgd was, wilde hy daar strakx op den Vyandt meede los gaan; Dog van zijn *Quartier* Meester vermaandt, dat hy eerst zijn Volk altemaal zou door laten, hiel wat stil, zeggende, *ik wensste zy al door waaven*, en belaftende zijn Luytenandt dat hy op de agterste wel passen zou, de voorste wilde hy wel aanvoeren, kost dien braaven Heldt zijn jonk kookkendt bloedt niet langer bedwingen, maar

rukkende zijn hoedt in de oogen, borst hy uyt, *saa voort dan*, en hier meê zijn dapper Paardt met sporeen noopende, sloot dus op de Vyandt aan, houdende de regter handt zoo lang, tot hy agter den Vyandt was, om hem dus den weg naa het Kerk-hof af te snyden, en die dus van agteren in te vallen: Hy stort alleen daar onder, rukt zijn Pistool, schiet die op haar los, welk doe weg gesneeten, van leer trekt; Dog flukx den deegen in de slinker handt houdende, trekt met zijn regter zijn tweede pistool, die hy flukx daar meê onder afbrandt, waar naa hy wederom naa zijn Ruyters toe vloog, haar vermaanende, zy mee dusdanig op den Vyandt los zouden gaan, hier mee ree hy regt op den Vyandt aan, die hy ergens wat los, en ongeslooten ziende, vliegdt daar alleenig in, en raakt og! Lacy, door de grootte rook, en damp zijn volk uyt haar gezigt, rondt om van zijn Vyandt omcingeldt, daar hy met spieffen, deegens en diergelijk geweer, terwijl hy alles aanwent daar hem dunkt hy zijn Vyandt mee afbreuk doen kan, wel tien wonden ontfangdt, daar onder sommige doodelijk, zonder als een regtschaapen Heldt daar eenig misbaar om maakten: Onderwijl wierdt den Vyandt, die nu van alle kanten aangetast wierdt, gedrongen naa die sloot toe te wijkken, daar dus den moedigen *Adolf*, als in het midden van haar zijnde, ook naa toe most, daar juyft zijn paardt te struykkelen quam, en in de sloot te storten, in welke val hy zijn regterwang tot de neus toe zeer quetsen. Een zekkerer Ruyter van *Swichels Bende Walraave* genaamd, dit ziende, riep aan *Kroonenburgs* Korperaal *Eyken* geheeten, hoe het met dees zaak geleegeen was, die strakx toe vloog, en den deerlijkke Graaf, hem vindende op sijn rug, handen, en voeten uygestrekt, met het water tot sijn kinne toe, leggende zijn paardt aan zijn slinker zijde dood: door hulp van den een of andere Ruyter hulp hy hem nyt de sloot, en bragten hem een waynig schreeden van daar, alfoo hy door zwakheyt niet veerder wilde, nog kost gedraagen worden, daar *Erke* sijn doorhakt hoofd, daar hy wel 4. of 5. zwaare wonden in had ontfangen in zijn schoot ley.

Terwijl de Graaf zijn Ruysters, door het dapper aan haare Vyandt te vallen, meester wierden, staat een gerugt onder haar op, 't geen haar zoo aan het woeden helpt, dat zy nu niemandt meer ten lijve laten, hoe deerlijk hy badt, of hoe groot rantsoen hy beloofden, zelfs 17. gevangene, die in genaade waaren angenoomen, molten hierom om hals, hoe zeer de Ooverfte teegen de gemeene Man haar hier oover kante, als zijnde teegen Krijgs gebruyk. Onderwijl quaamen verscheyde Bevelhebbers hem bezoeken, en in zijn lijden troosten; waarentusfchen hy in alle zagtigheydt twee steenworp van daar in een Boeren huys wierdt gebragt, en verbonden, daar hem alle doot stuypen aanquaamen, dies onder verscheyde verzugten van *og! Godt*, beval hy de omstanders zy voor hem wilden bidden, waar kort aan hy zijn fiere Leeven eynde, zijnde zoo dapper, en vroom een Heldt maar 22. Jaren drie maanden oud, wordende met grootte droefheydt in de grootte Kerk te *Nieuweegen* begraven. Zoo vroomer Helden sneuvelen met Vyandts doot betaaldt kan worden, bleef hier luttel schuldig, mits van de gantsche Vyandts magt maar twee zeer gewonden afquaamen.

't Was nu al veertig jaaren, dat men goedt, en bloedt gewaagdt hadt, eerst om ons te beschermen teegen het al te geweldig heerschen van een, die door zijn al te vreesfelijcke magt, te onlijdelijk in gebieden viel, en te wrevelmoedig in bedienen; en daar naa door den Heemel gezeegendt, en gevoorderdt waaren die aan te ranzen, die naa Menschen oordeel, de Weereldt te kleyn was voor zijn magten, zijnde nu gezeegender in Rijkken, als ooyt de *Roomsche Monarchy*, die wy door onze gezeegende dapperheydt zoo afmennen, en mat maakken kostten, dat hy zig zelfs genoodtzaakt vindt, needrig, en slegt genog ons tot vrede, of stilstandt van waapenen te verzoekken, zoo niet smeekken. Zijn hoogmoedt lijkewel aan het buygen, wenst nu niet anders, als dat dit de Weereldt minst maar kundig is, en wil neederig genog weezen, mag het verhoolen zijn. Hy zendt dan

wal-

Walraaven van Wittenhorst, Heere van der *Horst*, die in het heymelijk verscheyde Grootte in de *Haage* aanloopt, haar voorhoudende; *Hoe Albertus uyt 's Kooninks naams* wel een billijk, en reedelijk *Vree-verbondt* zou aangaan willen, om de Landen niet voorder te bederven, die zoo veel jammers hadden uytgestaan, dit om haar eens weder tot goedt verhaal te laten koomen: Dog dat was al te slaau geklopt, om in die veel te schrandere boesems strakx ingelaaten te worden. Zulk goedt bescheydt krijgdt hy nog, dat zoo den Eerst-Hartog zulx regt meende, dat hy dat wat duydlijkker moft laten weeten.

Hier pakt hy zig mee naa *Brussel* wederom toe, daar hy met schriftelijken last met eenen *M. Iohan Gevarts*, der beyde Regten *Licentiaat*, en Geheym-schryver van *Turnhoudt*, die met schriftelijke last (dog nog in stilligheydt) aan de *H. Staaten* ooverquaamen, welk haar dus ter hande gesteldt, hebben hier af met verscheyde braave Liedden het oorbaarst beraadt-slaagdt, naa zy het zelfde hadden laten leezen, welkers inhoudt was, dat den Eerst *Hartog*en hier liever niet en zouden zien, dan deeze bloedige, en langduurige Oorloogen, door een eeuwige vrede, of ten minsten door een stilstandt van Waapeneu voor langen jaaren mogten geëyndigt werden; Dat het de heele *Weereldt* bekendt was, wat eygendom en regt, zy van dees Landen te voorderen hadden: Dat de *H. Staaten* van haarendt weegen zouden eyschen al het geene dat tot haare verzeckerdheydt zou moogen dienen, waar door zy haar niet zouden weygeren te geeven, dat met regt of billijkheydt te eyschen was. Dit was wel volmagtiger-wijs voor de afgezonde geschreeven, daar zy betoonen kosten dat de haare geen gemaakte boodtschap en was; Dog hiel die nier genozzaam aan de *H. Staaten*, derhalf trefsten die nog niet genog; want meenden men dit ernstelijk, men zou wel beeter aanbyten. Dit by *Gevarts* gemerkt, spoeydt zig naa *Brussel* toe, alwaar hy dit zoo haast niet geboodtschapt hadt, of krijgdt daadelijk brieven aan de Heere *Staaten* zelfs, daar zy dienvolgende gehoor by verzoekken. Haar last welsprekkende genog afgehandeldt hebbende,

bende, en haar brieven oovergeleeverdt krygen tot bescheydt : Dat dees brieven haar geensins vreedzaamlijk in stelden, alzooy in hielden, dat d'Eerst-hartogen op dees Landen groot eygendom of regt hadden ; dat heel mis was, alzooy den Koonink haar Vaader, volgens de Gendtsche Vredehandeling, alle regt, en eygendom ontzeydt was, volgens toestemmen van verscheyde Kooningen, en Vorsten, 't welk 1581. door oopenbaar plakkaat van den 23. July al de Weereldt was bekendt gemaakt.

Met dit antwoordt, vertrokken de Afgezanten wederom naa Brussel ; Dog quaaamen haast weer met schriftelijk bewijs, dat de Eerst-Hartogen van de Staat van deeze Landen niet naa haar wilde trekken, of van haare regten hun iets toe eygenen ; Maar wonden haar by haar Zeeden, Wetten, en Preveleefsyen laaten blyven ; Dit vrugtelooos teemen meenden zy door een leydere, en gesleepe tong van een afgeregte Munnik Pater Ian Ney Opperste van de Minderbroederen, in Nederlandt door te dringen, die, al hadt hy, trofst Brugman kunnen klappen, die al teschrandere Staaten nooyt bepraadt en hadt, die werken voor woorden naamen, derhalven hem rondt uyt zeyden, dat sy met d'Eerst-Hartogen in geen onderhandeling en kosten treden, voor die haar heel, gelijk sy in der daad waren, vry, en eygenwillige keurden te zyn, en al haare Steden, en Landen haar Wettelijk, en geregtig eygen toe quaaamen. Den Munnik hier meede afgevaardigd, trekt om naarder bescheydt, dat hy in schrift zoodaanig brengdt, als de Heere Staaten eyschten, en met eenen geeft haar keur dat zy plaats en tijdt verkiezen zouden om Gezanten af te vaerdigen, waar heen, en wanneer de Eerst-Hartogen geen ander en zouden zenden, als alleen ingebooren Neederlanders, om dees handeling dus smaakkelijker ten eynde te brengen, verzoekkende onderwijl agt maanden schorsinge van Waapenen. Hier op wierdt geantwoordt met goeud vinden van Prins Maurits : Dat dees voorwaarden haar reedelijk aanstonden, welk zy alle Steeden, en Leeden mee zouden deelen : Onderwijl naamen zy die agt maanden schorsing van Waapenen aan, die op den

4. Mey zijn aanvang zou neemen, en teegen den 1. September zoudemen verkoorene tot dees Vreede-handel afzenden, beraamende daar teegen tijdt, en plaats. Dog alvoorrens most de goede meeninge der Eerst-Hartoogen eerst van den Koonink van Spanjen op een maanier bekragtigt worden binnen drie maanden, waar van onderling brieven verwisseldt wierden.

Onderwijlen zonden de Heeren Staaten aan alle Kooningen, Vorsten, en Heeren haare Bondtgenooten, verzoekende tot voorder handeling haar lieder goeder raadt, en onderregting, en verwurven hier door uyt Frankrijk Pieter Iannyn, voorzittende Raadts-Heer van Divinjon Heere van Buzerval, en Elias de la Plache Heere van Roissy. Uyt Engelandt Richard Spenser, en Rodolf Winvode: Van Deenemarken Iakop Lilefeldt, en Ionas Charifus der beyde Regter Doktor; en van de Palts Graaf, en Brandenburger, Hieronymus van Diskay, en Hyppolitus à Kolibus: Mannen altemaal met oovertreffelijke staatkundigheyt begaafd, welke in den Haag gekoome zeer vriendelijk, en heerlijk wierden ontfangen, en tot bevordering van haar last toegevoegdt wierden Johan van Oldenbarneveldt, Iakop van Maldere Raadt van Zeelandt, den Thresorier de Bye, en nogeenige andere. Onderwijl waaren de brieven van 's Kooninkx goede wil uyt Spanjen, van Valladolit aangekoomen die Vereyken de H. Staaten vertoonden, welke die te deeg ooverwoogen hebbende, daar veel mislaagen in vonden, daar zy haar vry aan stieten, onder andere, dat die onderteykkendt was met Yo El Rey of dat haar Koonink nog was, en de Eerst-Hartoogen daar in genaamd stonden Prinsen, en Heeren van dees Landen, weshalven zy dies wraakten. Men schuyfdt de schult hier af op den Schryver; dog vrugteloos, daar mosten andere zijn, zou dit werk zijn voortgang hebben, weshalven de H. Staaten een ontwerp hier af in drierley taalen maakten, om hier door te zien hoe veer den Koonink dit ernst was; en om te toonen aan haar zyde geen haapering en was, ontbooden zy Heemskerks Vloot van de Spaansche kusten volgens des Eerst-Hartoogen haar verzoek.

Verrijcken, quam verzelschapt met *Pater Ian Ney* den 23. *Oktober* wederom in den *Haage* met nieuwe brieven, daar luttel verandering in was, lijkewel beloofde zy de zelfde de *Steeden* en *Leeden* te zullen vertoonen, en binnen zes weekken haar besluyt haare *Hoogheeden* bekendt maakken, om zoo te weten, of men voorder zou vaaren of niet, verzoekkende de eygen *Kooninkx* brief; waar teegen de andere teegenschrift verzogten, daar de *Heere Staaten* door zouden bekennen dat d'*Eerft'* *Hartoogen* haar schuldige pligt voltrokken hadden, met belofte zy die zelfde t'aller stontd wederom zouden leveren: Dat voor ongerijndt af wierdt geslaagen: *Pater Ian Ney* hier meede wederom op het spoedigste naa *Brussel* toe, alwaar hy die brief kreeg, om de *H. Staaten* die zelfde zonder voorwaarden ter handen te stellen, dat die die zelfde gebruykken zouden naa haare beliefsten: die de *H. Staaten* zoo haast ter handen niet was gesteldt, of zonden die zelfde aan alle *steeden* oover, om haar believen daar oover te hooren, die ter bestemden daage in den *Haag* verscheenen, en eenstemmig schier beslooten, dat, *hoewel in die zelfde, verscheyde stukken te berispen waaren, datmen lijkewel in de begonnen handel voort zou treden, onder voorwaarden, dat het stuk van de vrybeydt des Vaaderlandis onverzettelijk vast most blijven, en van den Koonink, en haare Hoogheeden zoodaanig gehouden.* Dit besluydt wierdt den *Eerft'* *Hartoogen* oover geschreeven, waar by verzogt wierdt, dat het haar zou believen zijn gezanten tot de vrede handel te noemen, en dag en plaats stemmen, verzoekkende voorder nog een maandt, of zes weekken schorsing van *Waapenen*, alzo de bestemde agt maanden haast om waaren, dat haar minnelijk, en gaaren door oopenbaargeschrift wierdt toegestaan, daar de schorsing van *Waapenen* nog zes weekken wierdt verlangdt, welk geschrift de *H. Staaten* ylijk oover wierdt gezonden.

Hier by voegden *Pater Ney* een brief van de zijne, hoe tot de vrede handeling genoemdt waaren *Ambrosius Spinola*, *Markies van Venatio*, *Hartog te Sausseeve*; *Iohan de Krusel* bygenaamd *Richardot*; *Iohan Mauricidoor*, den *Geheym-*

heymfchryver der Eerst-hartoogen; *Pater Johan Ney* ooverste oover der *Minderbroederen* in *Neederlandt*, en den *Audencier Lodewijk-Verrijcken*: Hoewel de *H. Staaten Spinola*, en *Maucicidoor* hadden kunnen wraakken, als *Uytlanders*, volgens d'Eerst Hartoogen haare belofte, wilde zy zulke kleyntjes niet kreunen, hebbende in alles met *Gloory* genoeg genog gekreegen: Dees hebbende voor de af te zendene, brieven van vrygeley verzogt, zonden *Iustinus van Nassou*, *Stadtvoogdt van Breda*, en *Marcceelus Bakx*, *Stadtvoogdt van Bergen-op-Zoom*, naa *Lier*, om van daar de genoemde tot de vreeden-handel af te haalen, en in den *Haag* te geleyden, welke met grootte stoet van daar op *Breda*, van hier op *Bergen-op-Zoom*, doe op *Dort*, doe op *Rotterdam*, daar van op *Delft* quaamen, daar zy zeer vriendelijk en treffelijk ontfangen, en onthaaldt wierden, te *Delft* wierdt haar aangediend, hoe *Prins Maurits*, *Frederik Henrik*, *Wilhem Lodewijk*, en verscheyde andere tot *Rijswijk* dees zoude verwellekoomen, en aldus in den *Haag* geleyden: Dees Grootte malkanderen omtrent *Rijswijk* ontmoetende, stapten ieder uyt zijn *Karos*, en voorder toetreedende, omhelsden op de hoofschce manier malkanderen vriendelijk.

Maurits hief dus teegen *Spinola* in het *Frans* eerst op, *Godt die het ligt geschaapen heeft*, en die mijne gedagten bekendt zijn, die weet hoe zeer ik uwe komst in deeze Landen heb begeerd, en gewenst: d'aanvolgende tijdt, die de dogter der waarheydt is, zal hier van zeecker, en wis geuygen geeven: Hier op *Spinola*: *Ik ben huysden op dees dag zoo verheugdt, dat ik het niet genog begrypen en kan, nogtans hoop ik, dat mijn verlangen zal wassen, en toeneemen, dat ik mijn pligt, en last te deeg bedienen zal, die mijn van deeze doorlugtigste Eerst Hartoogen is opgeleydt, en toevertrouwt, en bequaam weezen der eere, daar meede wy den grootste Koonink der Weereldt vereerd heest.*

Hier naa is den *Markies* op het verzoekken van den *Prins*, aan zijn hooger handt in zijn *Koets* gaan zitten, en ree den ruggeling voor uyt, *Maucicidor*, met *Frederik Hendrik*, aan d'eene zyde zat, *Wilhem Lodewijk*, en *Richardot*,

en aan de andere *Pater Ian Ney*, en *Vereykken*, rydende dus gezaamentlijk naa den *Haage* daar zy vriendelijk ontfangen, en heerlijk onthaaldt wierden; naa waynig daagen dus in vrede door waaren gebragt, waar naa dees Afgezantzen voornoemd, met die van de H. Staaten, welke waaren Graaf *Wilhem Lodewijk* Graave van *Nassou* Bevelhebber oover *Frieslant*, d'Heer *Walraaven* van *Bredero* yut de Graaflijkheydt, en *Ridderschap*; dees 2. van *Gelderlandt*, en *Zutfen* *Jonker Korneelis* van *Gent Burg* Graaf, en *Regter* van *Nieuweegen*; van *Hollandt*, en *West-Frieslant* *Iohan* van *Oldenbarneveldt*; van *Zeelandt* *Iakes de Maldere*, van *Vytregt* *Nikolaas* van *Berk*; van *Frieslant* *Gellius Hillema*, van *Ooveryffel* *Jonker Iohan Sloech*; van *Groeningen*, en d'*Ommelanden* *Abel Koenders*, op de daartoe gestemde *Zaale* vergaaderdt, op den 6. *February* 1609. alwaar ieder zijn volmagt vertoonde, die daar geleezen, en ooverwoogen wierdt, en begoftmen op den tienden aan de zaak zelve te vallen, waar in zy ten laatste een bestandt van twaelf jaaren troffen, tot grootte vreugdt, en blijdschap der ingezeetene, die hier haar afgesloofde aasem eens weeder in op kosten haalen, hadt de leedigheid een duyvels oorkussen, met verscheyde opstendinge gefineedt binnen de Lande, als het bnyten Oorlog voeren die zelfde ooyt gefineet hadt, waar van op vereyfte tijdt, en plaats zoo veel als dit werk vereyschen zal. De voorwaarden (te lang om hier te doen volgen) waaren zoodaanig, datmen van beyde de zyde wonder wel daar meede te vreden was, als met alle billijkheydt, en regtvaardigheidt gemaatigt, die met alle vreugde verkondigt wierden, en van den *Koonink* van *Spanje* naamaals bekragtigt, en bevestigt.

Geen vree Verbondt kan een Landt zoo van Soldaaten schuymen, of daar koomen daar zelfs van vreemde oorden nog in, en dat Volk zijn zelde waarde gaffen, mits zy meer koomen om te haalen als te brengen; dat bleek aan eenige *Waaen* van het *Leeger*, van d'Eerst-*Hartog* *Leopold* die in eenige Dorpen omtrent *Maastrigt* haar hadden neer geslagen, dat den kitteloorigen jongen Heldt *Frederik*

Hen-

Hendrik niet en kost lijden , meenende die Boeren door het beslooten Vreë-verdrag , wat lieffelijker vrugten , als dees hoorde te genieten : Hy spandt dan met Vorst *Christiaan van Aanbaldt* aan , om dees baldaadige daar van daan te ligten ; zy rukken ylijk magts genog by een , daar zy op den eerste *May* 1610. dees quanten onverhoets meê op den hals koomen vallen , daar zy een deel van om veer hulpen , het meestendeel wel vijf honderdt hier af in een zeecker klooster *Rekkum* geheeten vlugtende , daar zy haar te weer stelden , met hoop aldaar ontzet te zullen worden ; maar dees stukse Helden vallen met alle vlijdt zoo naarstig op haar aan , dat zy in kort magteloos wierden , te meer alzoo zy den brandt in het Klooster lieten steekken , daar geen waynig door verftikte , de ooverige wierden doodt geslaagen , of gevangen , zoo dat waynig vry , en onbeschaadigt het ontquaamen : Hier booven waaren het Veldt door , nog eenige waynige Bende zwervende , maar die wierden met een togt altemaal geslaagen , en verstrooydt ; dit Landt dus van dat snoo gespuys gezuiverdt , trok die braave *Frederik Hendrik* met Gloory wederom naa Huys toe , leggende zijn Volk wederom in haare behoorelijke bezettinge.

Den Kayzer op *Brandenburg* , en *Nieuburg* gestoordt , verbandt haar uyt haar Ampten , en ontzeydt haar haare goederen , hoe zeer zy ook hier oover van ongelijk klaagden , door dien den Kayzer dit werk begoft door quaad onderrigt , verzogt hy de zaak wat beeter zou onderzoeken , wis zou hy haar onschuldig bevinden : Dog alles te vergeefs ; hy steltt zijn dreygen te werk , en valdt in haare Erfgoederen , onder andere *Gulig* verooverende , door het verraaders beleydt van den *Steedenhouder* aldaar *Iohan van Ruysenburg* , die heymelijk uyt de vergaadering van de Landstinden schejde , en dees Stadt voor den Kayzer verzeekerde , die *Leopold* teegen regt en reeden in hielt , zy leydt op de Reviere de *Roere* vier mijlen van *Aken* , zeven van *Maastrigt* , en zes van *Kenlen* , versterkt met een Kasteel van de onwinnelijkste van *Neederlandt*. Zy dus ooverweldigd , klaagen , en zoeken hulp aan de Koo-
ningen

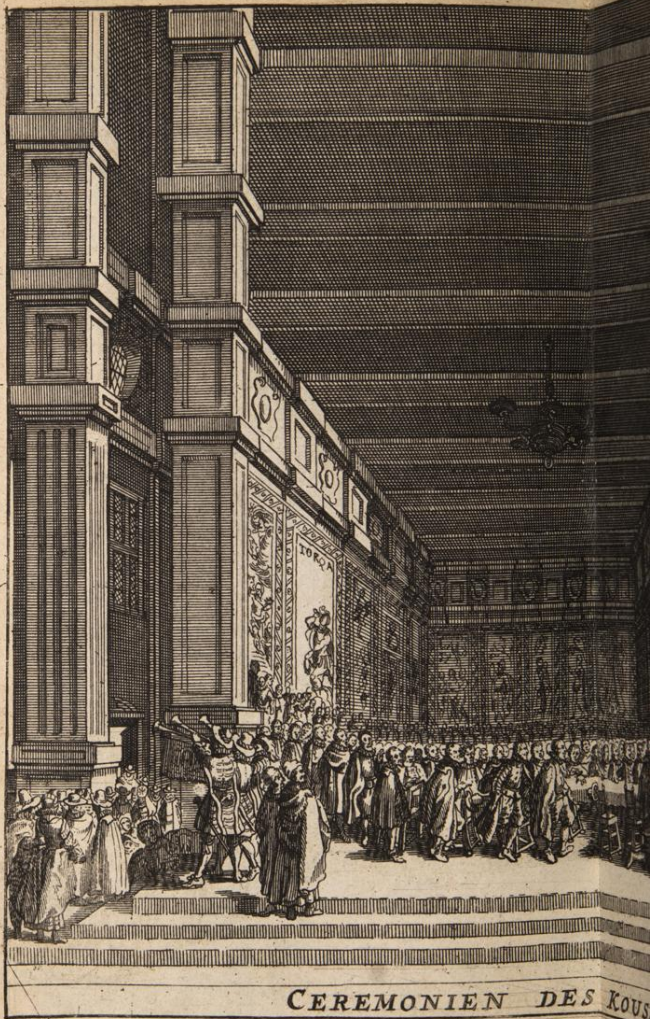
ningen van Frankryk, Engelandt, de verbonde Duytsche Vorsten, en de H. Staaten, waar door zy zoo veel te weeg brengen, dat die braaven Hendrik de IV. zelfs in Persoon met een magtig Leeger t'haarer hulp afkoomen wou, dat ook geschiedt zou zijn, waar hy niet te verdoemelijk in zijn eygen Koets te dier zelfde tijdt vermoordt geweest; Dog zijn Zoon Louis XIII. verliet haar daarom niet, lijk als meede de Duytsche verzworene; de H. Staaten en kunnen met den Vorst van Anhalt, die van de verkorte by alle bondtgenooten, teegen den onregtvaardigen Kayzer hulp verzogt hadt, met toezeggen van het zelfden niet volstaan, hy zoekt haar nog af te prachen haare keurelijkste Veldt-ooverste Maurits, die zy hem schier al zoo noodt, als al haar Krijgsmagt gunnen: Wat zullen zy? Een Heldt hier weygeren, daar zoo een heele aanslag aan hangdt, lijk een hoope moeyte en magt gespildt; hier en booven, ziende zijn eygen drift, die staag vloog waar hy ongelijk kost keeren, en regtmaatigheydt handthaavenen, dorsten zy anders niet als op dees wiste middel dees zaak voltrekken. Anhalt en zal met zulk een Luytenant (want dees was van de verongelijkte, en andere het Opperbevel oover de toekomende magt toegevoegdt) en een magt van hondert dertig Vaandelen Voetknegten, en oover de twee duyzent braave Ruyteren, met geschut en ander Krijgs-gevaar, een Kayzer niet alleen dwingen de regtvaardigheydt te handt-haavenen; Maar ook zoo een misgreep laalijk doen boeten: Dees twee Helden gezaamentlijk te Nyys by de Duytsche Vorsten gekoomen, stelde dees magt eens op cierlijkke slagorden, daarmen door zag, wat overgaau krijgskundige hy met zig bragt, wiens vermaarde dapperheydt oogschynelijk hier bleek: Dog doe nog bet, doe hy in weynig meer als een maandt, die ooversterke Stadt en vesting Breedeendt, tot oovergeeven met zijn ooverkonstige Krijgs-greepen dwong, daar nyt trekkende omtrent zestien hondert man, en nyt Breedeendt omtrent hondert tagentig, waar binnen gevonden wiert veertig tonnen buskruyt, en drie-en-twintig zoo grootte, als kleyne Metaale stukken,

ken , dus geeft geen vrede de dappere Luyden rust , die binnen 's Laudts niet alleen , maer daar ook buyten haar werrek vinden.

Onder al het ongelijk , en schaade die den *Spaansche* Koonink waande dat wy hem aan deden , of ooyt gedaan hebben , en was niet dat hem meer speet , en finerte als dat wy ter Zee hem zoo knelde , en kneevelde , het welk hy wel lang gevreeft hadt , en derhalven daar teegen op het vinnigste , en het magtigste zig gewaapendt ; Dog nummer anders als met zijn eyge schaade , en schande , dat hem nooyt leeren kost hier handt af te houwen , of dwingen zijn te al te pratte hoogmoedt te buygen : Maar onder alle vaarten en was daar niet een die hem zoo knelde , als die op *Oost-Indiën* , waar door hy wist dit Landt zig Kooninklijk kost versterken , dies waar hy die kost knellen , liet hy dat nooyt , op hoop het nog wel eens gelukken kost , dat tot nog toe staag aan geweygerdt hadt. In het Jaar 1612. ging zeeckere V loot van agt rijkken en treffelijke Scheepen naar *Oost-Indien* toe , welke gekoomen omtrent de *Zoutte Eylanden* , vernoomen zy eenige *Zeylen* , alwaar bygekoomen vonden de zelve *Spanjaardts* te zijn , dies , naa haaren last , vervolgden zy haar naaste weg , die niet zoekkende , om alle treffen te vermynen , nog de zelve niet ontvlugtende , om alle op spraak te ontgaan , maar onverzettelijk van zin haar wel treffelijk het betaaldt te stellen , zoo zy haar in het minst iet vyandiglijk misdeden. d'Heyllooze *Spanjaardt* alhier wou tot zijner ongeluk eerst weederom de stoutste schynen , dies zeylende voorwint op d'onze af , gaf haar Admiraal eerst op de onze vuur , t geen met gelijke munt gereedeljk betaaldt wierdt , waar mee dees slag begoft , die zoo dapper , en heftig , dat van de eene morgen tot des anderen dags aavondts het vegten duurden , waar in twee grootte en kostelijke *Galjoenen* in de brandt geraakte , daar den *Admiraal* een af was , en het tweede dat t'sijner onheyl , hem te hulp meende te koomen , maar in zijn Want verwardt zijnde , was voor den Admiraal in de brandt geraakt , en aldus een lot most verduuren , zinkende beyde verbrande

brande rompen by malkanderen neer, de brandt raakten daar nog in eenige, dog drie wierden geheelijk veroverd, daar by mee den onder Admiraal zeer rykkelijk gelaaden, daar, wie daar in was, oover boordt most, waar booven nog etteljikke honderden om hals geraakten, mits de *Spaansche* Vloot wel 17. grootte *Galjoenen* stark was, die meest vernieldt wierden, waar teegen d'onze maar omtrent dertig zoo doode, als gequetsten op hadden, en byt by armen vol fluweel, zy, en andere kosteljkheydt: Hier mee vervoorderen onze agt altemaal haar reys, daar van zeventien *Spaansche* maar vier t'huys quamen schaadeloos genog, en lukkig met een, dat zy het in *Spanjen* naa kosten vertellen.

Het was in den jaare 1350. dat *Eduardt* den III. Koonink van *Engelandt* opregte zeeckere Gebroederschap of order van 26. Perfoonen, van de alderovertreffeljkste in dengden, dappermoedigheyt, of andere uytsteekende gaaven, die zoodaanig in andere niet gevonden en wierden, waar van den Koonink het Hoofd was, versterfelijk en erfeljk voor zijne onderzaaten; onder dit uytmuntend getal en wierden Inlandsche niet alleen, maar uyt-heemsche meê verkooren, zoo die zulk een waardigheyt verdiende; Dog niet als by versterven van een oude, die dus een oopenplaatse maakte, waar toe verscheyde Kayzeren, Kooningen, uytmuntende Prinsen, en verscheyde oovvertreffeljkke Grootte verheerlijkt zijn geweest: het was in den Jaare 1612 dat in dit broederschap twee plaatfen oopen waaren, weshalven naa ouder gewoonte de gebroeders met haar Hooft-raad pleegden met wat oovvertreffeljkke Mannen, men dees ooverwaardige plaats zouden vullen, en naa al het bedenken, waaren daar geen beeter te keuren als den Prins *Maurits* (waar van den Koonink *Iakobus* daar naa zelfs dorst zeggen, dat hy in zijn Gebroederschap den oovvertreffeljksten Krijgs-heldt hadt, die te zijnen tijdt de weereldt droeg) en den *Keur Palis*. Dog mits dit gewooneljk waar, en niet onverzetteljk, met zeeckere Ceremonjen te geschieden, die dees Prins zwaarlijk bywoonen kost, hadt den Koonink liever hier
in

CEREMONIEN DES KOUS

CEREMONIEN DES KOUSSEBANDTS.

KOUSSEBANDTS .

ONEN DE

ite verand
ou noch v
den, zcnd
was, na
lag, op
ceremon
daar ves
Dies
het cie
de wa
op in
men
doen
gew
Raad
taak
Ge
leyd
den
Tr
's F
ber
zij
go
Vri
'we
lag
Hi
va
me
bef
Vro
van
gen
na
wa
zij

in te veranderen , als zoo een Gebroeder te missen , welk om noch vaster , en vriendelijker t' sijnwaarts te verbinden , zendt zijn opper *Herauld* die hier alleen noodwendig was , naa zijn Gezand *Winwod* , die voor hem in den *Haag* lag , op dat zy te zaamen uyt zynen naam met zoodaanige ceremonien zouden dit voltrekken , als de geleegentheyt daar veelen mogt.

Dies wierdt op den 13. *February* 1613. de Schutterij het cierlijk toerusten aangemaandt , de Soldaaten haar in de waapenen te steekken belast , staande geene ordentelijk op het buyten Hof , en dees op het binnen Hof , en hadt men het Schut op de *Vyver-berg* , en rondtom het Hof doen planten ; hier naa zijn tussen dry , en vier uren in de gewoone kaamer der hoogmoogende die zelfde , en den Raadt van Staaten vergaaderdt , gezeeten aan een lange taafel , aan welker booven-cynde geplaatst wierdt den Gezandt van den *Alder-Christelyksten* Konink , binen geleydt door eenige daar toe vervaardigdt , welker gelijk den Prins *Maurits* ook binnen-geleydden , te zaamen met den *Engelandtsche* Afgezandt , waar twaalf steekkende Trompetten voor uyt quaaamen , gevolgd van sommige 's Prinsen Eedelen , gaand twee aan twee met de *Hellebardiers* bestoudt , volgende agter den Prins den *Heraut* met zijn waapenrok van purper fluweel , stijf staande van met goudt borduurde waapenen van *Engelandt* , *Schotland* , *Yrlandt* , en *Frankrijk* , houdende in zijn handt een lank-werpige groene fluweele kookker , waar in den Koufsebant lag met zekkeren *Medailje* , tot die zelfde order behoorende : Hier naa zoo quaaamen Prins *Frederijk Hendrik* , de Prins van *Portugal* , de Graaven van *Nassou* , en van der *Lippe* met meer andere Grootte en Eedele ; Den Prins nam zijn bestemde plaats aan de laager handt van den Gezandt van *Frankrijk* , en den *Engelsche* Gezandt ging in het midden van de taafel regt oover den voorzitter der Hoogmoogende , houdende den *Herauld* aan zijn slinker zyde : Hier naa verhaalde hy in het *Frans* de oorzaak zijner komst , waarom dees Vergaadering in was gesteldt , waar naa hy zijn Koninklijke volmagt toonde , zijnde op het *Latijn*

geschreeven. Hier naa hebbende den Prins *Maurits* dees waardigheyt voor gehouden , en zijn schuldige pligdt daar voor aangemaandt, naa die hem met alle heusheydt bedankt hadt, tradt hy met den *Herant* hem toe, maakende aan zijn slinker been onder zijn knie die koufbandt, stijf van goudt, en gesteente, vast; hier naa heeft hem den *Herant* de *Medailje* van *S. Ioris* met de *Draak* onder zijn voeten, om den hals gehangen: Hier naa trok den *Herant* een brief voor den dag, daar hy al des *Prins Maurits* oude eertijtelen op las, voegende op het laaft daar by, *Ridder van de zeer Eedele Order van de Koufbandt*, waar op de *Trompetters* haare *Trompetten* staakken, de *Burger* en *Soldaaren* 't behouden heyl schooten, daar het *Kanon* dapper onder blies: Hier naa verhief *Oldenbarneveldt* een treffelijke aanspraak door last van haar *Hoogmoogende* op, waar naa *Vytenboogaardt* een treffelijke dankzeg-Predekaazy op zijn *Frans* dee: Doe lostmen weederom van vreugde al het kleyn en groot geschut, en stak des aavondts hier oover vreugde vuuren aan.

Nier steldt een vaster in een wenschelijker agtbaarheid als straf, of troeteling, en belooning naa regte vereysch van zaak, plaats, en tijdt aangeleydt, eeven als niemant eer iet onder de voet kan helpen, als verzuym der boovenverhaalde, of die averegts het vereysch van zaak, plaats, of stondt. Dit is het geen het aldermagtigste *Huy* van *Oostenrijk*, booven alle geslagten des Weereldts, heeft verheeven; Mits zy dit kunsje wis hadden, bleeven zy ten minsten in oude luyfter, en mits van haar naabuuren dat veeler ontschoot, raakten die glat daar uyt, en onder, en zy in zoodaanig een plaats, waar door zy zoo toe naamen, dat hoe zy van haar aldertreffelijkste standt wat vervallen is, nogtans zoodaanig alle andere nog oovertrest, dat het verschil oogschijnlijk voor ieder, behalven juyft een heele blinde, is. Den *Kayzer* ziende de *H. Staaten* door het oovertreffelijk beleydt van den onvergelykelykke *Maurits*, die zoo yverig, als dapper, in die beyde nog daagelijcx toe nam, verhoopte dien onveranderlijcken

GULIK.

lijken He
betocht v
het niet in
hebben e
de Provi
Spanje
deren t
Brand
te eys
tijdt
relij
wel
ylij
wo
Ken
den
sch
kar
een
der
be
ge
all
te
zo
ey
ly
Sp
Be
be
im
ker
ten
den
ker
me
kan
te

lijcken Heldt, dat door een vrede, of ten minsten een bestend voor eenige jaaren zoo veer in rust altoos, was het niet in slaap te wygen, dat hy hier door een voet zou hebben eenige gewaande eygdommen, op de vereenigde *Provincysen* in te voorderen, en hier door zijn Neef de *Spaanschen* Koonink aan zijn eensgelijk gewaande erfgoederen te helpen. Hy begint eerst van de Keur-Vorsten *Brandenburg*, en *Nieuburg* vry booven zijn gerègtigheyd te eyschen, en zijn eysch met magt door te dringen, ter tijdt hem *Maurits* uyt zijn onwettelijk bezit van d'onwinnelijke Stadt, en Kasteel *Gulig* wederom bonst, dat wel een laalijkker dooren in zijn voet was, die zulk een yselijkke stap oover *Gulig*, *Kleef*, en *Bergs* Landen heen wou doen, om dus in zijn Kayzerlijkke steeden (*akxkakx*) *Kampen*, *Deventer*, *Zwol*, en wat hy voorder zou kunnen bedenken, te vallen. Hy dan van dapperder in zijn schrikkelijkke magt verwonnen, durft op dees wijs geen kans meer waagen; maar als een sneedigaardt, grypt naa een ander tou; hy sluyt zijn schatkisten oopen, en koopt den *Nieuburger* zijn gezuyverder Godts-dienst af, en hebbende hem, naa zijn meening, tot het oude, en regte gebragt, kon niet minder als met zulk een *Wispeltuurge* alle kromme streecken deur dringen. Hy ruydt hem hert tegen zijn makker den *Brandenburger* op, en dringdt het zoo veer, dat hy op die voornoemde Landen vry grooter eysch maakt, als ummer zijn regt mag zijn, dees dringt hy dier tijdt met zijn geldt, en *Spaansche* magt onder *Spinola* zoo veer door, dat hy meester wordt van *Duren*, *Berg*, *Kaster*, *Greevenbroek*, *Orsoy*, *Duysborg*, *Mulbeym*, en het alder erregste, naa een drydaagsche beleegering, *Weezel*. *Maurits*, die genogzaam voorzaz, wat laalijker bril *Spinola* ons op de Neus zou hebben kunnen zetten, en rusten onderwijl niet, maar maakten onder *Brandenburgs* naam zig meester van *Emryk*, *Rees*, *Gog*, *Kalker*, *Gennip*, *Kranenborg*, *Halteren*, *Luteren*, *Onna*, *Lumen*, en den *Ham*. Hier door laagen dees Vorsten makenderen laalijk aan te kijken, en door 't verlies van zulke lekkere, en sterke haubeeten, wouden zy haar arme

Landen door den Oorlog niet heel bedurven, en vernietigd hebben, vonden haar genogzaam gedrongen, hoe treffelijk elk van zijn kandt gëstijfdt, en hoe hertelijk met over schoone, en grootte beloften uytgelokt, haar zaakken, volgens het ontwerp der Afgezanten van *Frankrijk*, *Engelandt*, en de *H. Staaten Generaal*, by teleggen, welk luyde, dat alle steeden, Kasteelen, en andere plaatsen van de srydige Vorstendommen, en heerlijkheden, dog bynaamen, en voor al Gulig by der *H. Staaten*, en *Brandenburgs volk bezet*, en *Weezel by de Spaansche en Nieuburgsche*, daar van bevrydt, en ontleedigd zouden worden, en nooyt in geen derden zijn handen gesteldt: Voorder dat de starkten van *Gulik*, en *Dusseldorp geslegt* zouden worden, en de Landen verdeeldt in twee gelykke deelen, daarmeden het lot af zou trekken, waar door ieder met het zyn te vreedden zou weezen, houdende het eene lot in zig het Vorstendom *Kleef*, de *Graaffschappen van Mark*, en *Ravestejn* en dat van *Raavensberg*, met alles wat aan de *Reekkenkaamer*, en *Kancelery van Kleef hing*: het andere de Vorstendomme *Gulig*, en *Berg*: Welke twee deelen elk van twee *Kapiteynen*, en zoo veel *Leutenanden van die twee byzondere Godtsdiensten elk met 200. man gesterkt*, het landt voor alle vreemde inlandsche beroerten zullen bewaaren; dog zullen al die landen met gemeyue vriendschap van beyde werden geregeerd, d'inkomsten gezaamentlyk gedeeldt, d'*Ampien gelykkelijck begeeven*. Dit alles waar vry beeter naa gekoomen, zoo *Nieuburg* dit wat netter hadt gevolgd, nogtans liep hier door alles beeter af, als slegter.

Den Koonink van *Spanjen* tot zijn schaa, en leedtweezen genogzaam vernoomen hebbende, wat voor zeehelden onze mannen waaren, brengt 1614. het zoo veer, dat hy van de *H. Staaten* enige oorlogs scheepen verwerfdt, om met zijn vloot, die hy bereydt hadt, de *Turksche Zeeroovers*, die doe te yselijk de meester speelden, tot grootte schaade van het gantsche *Christenryk*, te stoorren, en te vernielen: hierom zeyden onze vloot den 16. *May* naa *Mamorra* toe, alwaar men by een zou koomen; dog, zoo zy de *Spaansche* doe nog niet vonden, staakken

naa *Salée* oover, daar zy twee Roovers op de strandt te barsten jaagden, waar naa zy weeder naa *Mamorra* keerde, veröoverende onderwijleen andere zeeroover, *Bartel* genaamt, zeer Rijk geladen, als meede een Bark, daar een *Engelsche Renegaart* Kapiteyn op was, daarmen het volk van de voeten spoelde, behalven vier Christen slaaven, jaagenden den onder-Admiraal aan de grondt, daar dus den brandt in wierdt gestookken. Den eersten *Augustij* quamen de *Spaansche* by haar, zy sterk tachtig zeylen, zoo *Galjonon*, *Galeyen*, als ander vaartuyg. Den vijfden vielmen op *Mamorra* aan, zettende 5000. man te landt, die de sterkte aan de *Noordzijde* opgeworpen, strakx vermeersterden, daar zy met een vaerdt het schut af op de *Turksche* Vloot wende, die aldus zeer beschaadigende, en vier van de beste schepen in de grondt schooren, des anderen daags roeyden de *Galeyen* binnen de haaven, aldus de stad vermeersterende, daar zy grootte buydt vonden, waar meede de onze met vreugde naa huys toe keerden.

Den dapperen Zeeheldt *Tooris Spilbergen* op de *Indische* kusten door de H. Staaten aangeport, en door eygen yver tot welstandt des Vaaderlandts geport, steekt in *Augustij* 1614. met eenige treffelijke nytgeruste schepen uyt *Tessel* naa de *Spaansche West-Indische* eylanden, om daar den *Spanjaardt* alle af breuk te doen, en met goede buyt wederom te keeren: gekoomen in *Brasilje* vervarsten daar haar volk: in *May* 1615. naamen zy 't *Eylanat S. Marija* in, de *Spanjaarde* behoorende, daar zy veel schaapen, hoenderen, en andere ververfing bequaamen: zeylde naa *Peeru*, daar den onder-Koonink *Markies de Moules Clares* acht *Galjoenen* tot zijner versterkking ontbooden hadt, alzo hy van onzer komst bewust was, hier oover was Generaal *Don Rodriego de Mendoosa*, en Admiraal *Don Pedro Alvares de Pulgare*. *Spilbergen* hadt dees vloot zoo draa niet in het oog, of zet daar op aan, waar door een *Petasche* in de grondt geraakte, die den *Onderkoonink* met 150. *Spaansche* Eedellieden de vloot hadt toegezonden, zoo dat al dien hoop verdronk, en beregte die, dier maate, dat, naa *Don Pedro* veröoverdt was, haar ontzong, zoo doornaa-

geldt was hy, d'andere *Galjoenen* gingen deur, van een plaats daar al te veel plaagen viellen; dog zoo niet, of waaren zeer schaadeloos geschooten, waar door *Don Rodrigo* naamaals ook zonk. Den *Viktorieuzen Spilbergen* zet hier naa op *Peru* aan, daar hy *Peryba* innam, plunderden, en verbrande: Waar naa hy nog verscheyde andere plaatsen aandee, daar hy grootte eer en buydt bevogt; doch voeren de onze nergens beeter als te *Kalitornes de Ladrones*, daar zy veel treffelijcke ververfing vonden, dat al haar ziekke maats, die zy al veel hadden, weederom geheel verquikten; met dees togt was weer een heel Jaar verlopen, zoo dat hy 1616 met 6. klokke scheepen, en gezonde, en frisse maats naa *Malegen* op het *Eylant* van *Ternate* zeylden, en quam in de *Molukkes*, teegen de magt van *Don Ian de Sylva* zeer wel te pas, alzoo die man, om zijn wonderere verarendtheydt op die kusten, vermengdt met zijn gaauwe krijs-kundigheydt ter zee, de onze aldaar groote schaafe dee. Onderwijl hadt *Verhoeven* voor *Malakka* drie *Galjoenen* verbrandt, met een ander zeer Groot schip den *Koonink* behoorende, waar naa *Spilbergen* 1617. met twee Scheepen, wiens laading men op de twee-en-twintig tonnen *Goudts* schatten, gelukkig in 't *Vaaderlandt* weederom gekoomen is.

Men hadt het nu hert gemunt op de *Turkse zee* - *Roovers*, die nu te vreeselijk stark in *Zee* waaren, en te yselijk een schaafe deden, zijnde voorzien van agtien tot veertig stukken toe, en gemandt van 150. tot 300. inalles oover de hondert scheepen van *Algiers* alleen stark, wanneer zy zoo groot een vloot *Koopvaarders* niet en ontmoette, of zy ransde die zelfde aan, meesten tijdt daar mee door gaande, dit hadt de *H. Staaten* doen besluyten *Kapiteyn Quast* met 15. schepen 1617. daar naa toe te doen zeylen, om onze scheepen en slaaven te lossen, en voorder de zee wat veyliger te maakken, maar dees regen te luttel uyt, het geen des anderen Jaars 1618. onder *Mooy Lambert* hervar wierdt, die met zijn vloot zoo veel en verscheyde *Roovers* nam, en vernielde, die hy zonder genaa alreemaal overboordt sineer, dat die van *Algiers* beloofde

voort-

voortaan alle Hollandtsche schepen ongemoejdt te zullen laten vaaren, zonder meer slaaven daar van te maakken, stellende alle *Neederlandsche* slaaven wederom in haare voorige vryigheydt, dat wel zoo een tijd lang duurde, dog niet lang genog.

Het 12. Jaarige bestend en was zoo haast niet uyt, of yeder zag zijn best op zijn voordeel wederom uyt. Van het gewigtigste daar dees staat den *Spanjaards* mee praamen kost, was in *West-Indien*, daar hem zijn meeste schatten, en magt van daan quam, te kneevelen, en knellen; uyt welker handel dees staat door dat verdrag was buyten gestooten, door wiens eynde, volgens het regt aller Volkeren, de zeevaardt oover d'algemeene zee vry stondt, derhalven regten op zeeckere voorwaarden, voorregten, en vryheeden, die treffelijk waaren, een maatschappy op *Westindiën* op, daar toe van alle kanten noodigende, wie hier in eenige deel voor veel of waynig zou believen te houden, dit gebeurde 1621. waar van de hoofdpunten te lang om hier in te voegen.

Daar waaren vijf kostelijk gelaaden Scheepen die van *Lissabon* nog binnen *Duynkerken*, of *Oostende* meende te loopen eer het verdrag nog uyt zou zijn, maar quaamen wat te laat, dies wierden zy van vier Oorlogschepen zoo braaf ingewagt, dat zy daar vier van binnen *Zeelandt* bragten, die voor goede buyt wierden verklaart, hebbende drie daar af veel baaren, en slaaven zulver in, en het vierde kostelijke koopmanschappen; het vijfde hadt zig te *Kalis* juyft behouden; dog alzoo het zulver, en koopmanschappen meest hier te Lande t'huys behoorde, wierdt ieder naa goedt bescheydt gebragt te hebben, het zijne wederom gegeven, beloopende de buyt nog 26000. ponden vlaams, die ten onderhoudt des Oorlogs wierden aangeleydt. Omtrent dees tijdt wierdt nog een *Spaansche* Prijs tot *Amsterdam* opgebragt: de welke naa *Guinea* en *Brazil* meende, gelaaden met Olyfants randen, snykker, en andere kostelijke waaren, en een braaf deel goudt. Het *Ooverysels* volk dat haar naa het eynde des verdrags nog al stillerjes hadt gehouden, toonden,

den, het eerst zy het mee nog met het lieve Vaaderlandt meenden, met een aanzienlijk geley te slaan, dat met een braave som geldts naa *Oldenzeel*, en *Lingen* trok, tot de betaaling der Soldaaten, dat zy te *Zutfen*, *Doesburg*, en *Deurekom* bragten, naa alvooren op den 3. *Augustij* den oorlog teegen *Spanje* wederom verklaardt was; wanneer mee die van *Bredà*, en *Bergenopzoom*, verscheyde voornaame Burgers van *Antwerpen* voor haare poorten gevangen van daan rukten, tot grootte schrik van ieder.

De H: Staaten gehoort hebbende, hoe den Koonink van *Spanje* haar Landen en Goederen, ten roof en buyt van ieder een gegeven hadden, doen uyt-schrift hier teegen, wie van haar schriftelijke last begeerde, om vryelijk op de *Spaansche* ter Zee te rooven, men het haar zoude gunnen en verleenen, mits zy van de honderdt 18. zoudeden betaalen, voor het Landt 12. en 6. voor den *Prins*, als Admiraal Generaal ter Zee, waar door grootte toeloop quam, by nameñ van *Zeelandt*, welke grootte rijkdommen in het Landt bragten, en den *Spanjaardt* geweldige schaade dee: jaa quam de zaak hier zoo veer door, dat de woedende Roovers van *Algiers*, ootmoedig quamen, van zelfs ons alle hulp aanbieden teegen den *Spanjaardt*, met vastter beloften als ooyt, van onze Scheepen ongemoeoyt te laten vaaren, en al onze gevangene Slaaven op vrye voeten te stellen, zoo haast wy eenige Oorlogs-Scheepen, met schriftelijk blijk oover zouden willen zenden, daar wy in getuygen, het zelfde onze zin dus te zyn.

Den oovergaauwen *Maurits*, gelet hebbende, hoe de *Spanjaardt* zijn meeste Steeden in *Brabandt*, bynaast geheel van bezetting ontbloedt hadt, mits al te groot een bystandt, van het puyk haarer Soldaaten, naaden *Keur-Palts*, teegen *Christiaan* van *Brunswijk* aan te zenden, zondt derhalven die braaven Heldt *Frederijk Hendrik*, die hy wist vol vuurs te zyn, naa het hartje van *Brabandt* toe, met 3300. man te voet, en 6. Staandaards Paarde-volk, onder sommige uytmuntende Krygs-Ooversten, Kolonels en Kapiteynen, voorzien met 3. grootte Kanons, schietende

tende elk 24. ponden yfer, verscheyde wagens met voorraadt, eenige Biesbrugge, met sommige Ponten om Bruggen oover te slaan, waar by kort daaraan *Monf. Market* nog quam met 23. Staandaards Ruyteren; metzoo een aanzieneljikke magt quaamen zy haar in het hartje van *Brabandt* leggen, daar dees jonge Vorst terstondt eenige afvaardigden, om de agterstallige schatting op te haalen, met last, zy de weygerige haar Dorpen en plaats en in de brandt zoude steekken, dat met zulk een heevige gezwindheyt geschiede, dat men rondtom *Lewen*, *Mechelen*, en *Brussel*, niet als vuur en vlam zag, wordende die alleen verschoont, die met den eerste haare betaaling beloofde, en onderwijlde Soldaaten treffelijk onthaalden. Dit kosten mee meenig Luthof, en diergeljikke plaats en haar pronk en praal. Daar zaagen de *Spaansche* haar bottigheyt doe, die zoo veel magts gezonden hadden voor het uytheims, dat zy haar eygen bygeleegen niet magtig en waaren, haar voor haar uysterste ondergang te bevryden. Hier naa keerden den jongen braaven Heldt wederom naa huys, vol gloory en buyt, hebbende betoondt, hoe hy al die oude en ervaaren Krygsluyden te gaau was geweest, en haar hier door zoo veer gebragt, dat zy zien kosten, dat alree van hem, voor haar wat was te leeren.

De *Spaansche* magt was nu wel in 4. deelen gescheyden, het een onder Graaf *Hendrik* van den *Bergh* 5000. te voet, en te paarde stark, met veertien stukken, en ses hondert waagens, loerende om eenige braave kans op den *Rijn* te waagen, die een goede magt naa *Grol*, *Lingen*, en *Oldenzeel* geschikt hadt, schein *Steenwijk*, of diergeljik te dreygen, voort lag een goet deel omtrent *Sluys* in *Vlaanderen*, om daar den uytvaardt te beletten, en lukten her, wat treffelijkker te beginnen, *Spinola* zelf loerden om iet treffelijks in *Brabandt* uyt te regten. Den dapperen *Maurits*, naa hy alle plaats en wel bezet hadt, vondt het alder-geraadzaamste met zijn Leeger, 't geen hem niet goet te verdeylen dagt, op den *Berger* Graaf te passen, laatende *Spinola* omtrent een *Yselftroom* wat heen zwerven, midts hy daar op alles goe-

de order genog gesteldt hadt. Ten laatste verstaat hy, hoe hy voor *Bergen op Zoom* is gerukt, het geen hy door zijn gauwigheyt zoo treffelijk laat versterken, dat daar 5000. mannen binnen geraakten, zijnde de Stadt van alles naa wensch voorzien, binnen meede hebbende 7. oovergaauwe Leger-Bouwmeesters, zoo dat hy dit alles naa *Godt*, zoo veel toevertroude, dat hy Graaf *Hendrikkx* voornemens met zijn Leeger, die staag hem by hiel, vrugteloos maakte. Onderwijl wiert dit wonder yfelijk aangetast, en alsoo vreesfelijk verweerd, ontbrekkende aan beyde kante nog moedt, nog dapperheyt, waar door verscheyde schermsfelen uytvallen, en stormen geschieden, dat geen luttel heldelijkke Soldaaten het leeven kosten; dog dat de Belegerde meest hulp, was de oovergaauwigheyt van de Leeger-Bouwmeesters, die met al de vervalte stakten op te maakken, de afgeschootte ylijk wederom te regten, de zwakste plaatzen treffelijk te versterken, de keurelijkste plaatzen, om des Vyandts Leeger te kreuken, wisten t'ondermynen, aan te vallen, en te vernietigen, dat dit de belegerde niet waynig en moedigden, en de Beleggers alzooveel krenkte en verzwakte, die hierom door haar gestaadigh stormen, en aanvallen geen voordeel op de Vyandt en kosten behaalen.

Maurits lijkewel was al te braaven Heldt, dat hy dees dappere Soldaaten haar leeven gestaadig wou in de waagschaal laaten hangen: dies, ziende dat Graaf *Hendrikkx* kragt zoo veer de rug al in gereeden was, dat daar, naa gestelde order omtrent die streek, luttel gevaar van te verwagten was, komdt met 98. Staandaarts Ruyteren, 15. Vaandelén te voet, 75. Stukken, waar van 50 kleyne, elk met 70. Musket-koogels waaren gelaaden, en d'andere 25. met een enkele koogel naa haar vereysch, voorder van alderley krygs- en lijfs behoeften braaf voorzien, tot haarer ontzet af. *Spinola* dit vernoomen hebbende, en met een beseffende dat hy niet bestant en was, om zodaanig een magt teegens te staan, dee als een treffelijk Krijgs-Ooverste, zijn best, om met alle geschiktheyt af te trekken, en die belegering, daar hy geen winst by kost zien, te verlaaten,

laaten , dat *Maurits* met goede oogen aanziet , hebbende liever zijn wil en wensch , met het spaaren van zijn braave Soldaaten , tot wenschelijker geleegenthey , als die zelfde buyten noodt te waagen : hy gunt zyn Vyandt die eer , dat hy op zijn keurelijkste afrekt , betreffende daar en tegen die van hem gedwongen te hebben , zijn beleegerde Stadt te moeten verlaaten , als hy die 78. daagen beleegerdt hadt gehouden , hebbende daar voor oover de 10000 man verlooren , zoo doodt als oover , en weg gelooopen , mits in de Stadt geduurende het beleg 2300. waaren ooverkoomen loopen , waar onder een *Spanjaardt* , die zijn Koonink wel 40. jaaren gediendt hadt , geevende voor reeden van dit zijn onverwagt doen , dat hy zien en Iyen most , datmen de Soldaaten met Ruytery , van agteren en aan beyde kanten , ten storm aandrong , op steyle en sterke Schansen , en Bolwerken , daar nog bres , nog gat nog oopen was , om door kooinen , een wisse middel , daar men alle vroomen en braaven Soldaaten , alle magt door benam , om iet treffelijks door den oorlog uyt te regten , hoe dapper en wel gemoedt hy daar ook toe was , mits zoo een reys , naa alle blijk , niet anders als zijn alderlaatste kostt zijn , waar door hy al te wreedt en moordadig ter slagbank wierdt gestoudt . Hier wierden in het beleg oover de twee hondert duysent Kanon-schooten , zoo van binnen als buyten gedaan , en van binnen oover de drie hondert duysent Musket-koogels verschooten , behalven de Granaaten , en diergelijk Krijg-gevaerd , als mede het kruyd in de Myne gespildt , dat eens op een dag beliep wel vyf en twintig duysent pont . Onder de buyt van kostelijcke kleeren , die die van binnen , die geen uyt-schudde die voor haar werken laagen geveldt , en doorgaans zeer pragtig gekleedt waaren , bequaamen zy nog van *Don Ian van Portugal* , wiens lijk in haar handen verviel , een rantsoen van 50000. guldens , waar op zy nog zeeckere Grootte zijn doode lyf toe schonken , te meer om de mildadigheyt van die geen , die het doode lichaam haalen quam , en den wagt mer 19. glatte Rijkxdaalders beschonk . Na den *Prins* met 30. Standaard Ruyteren op den

den 4. Oktober binnen Bergen op Zoom was gekoomen, de werken bezigtigt, daar oover zijn oordeel gesproken, in het Hof zijn Noemaal gehouden, en de Burgers en Soldaaten, met een vriendelijk weezen beleefdelyk voor haare trouwe diensten bedankt hadt, en begroet was voor zijn Vaaderlykke verlossing, van haar beleegerde Stadt reed' hy wederom naa zijn Leeger toe. Kort hier aan wierdt *Steenbergen*, 2. uuren van *Bergen op Zoom* gelegen, het welk eeven voor de beleegering van *Don Velasco* ingenoomen was, naa waynig teegenstandts wederom vervoerd, daar uyt trekkende een bezetting van 17. Bende Voetknegten, met haare Waapenen.

Gedurende dit Beleg, was *Paul*, Stadtvoogdt van *Ol-denzeel* met 500. van de zijne en 332. uyt *Weezel*, *Friesland* in gevallen, en los daar maar in spattende, zonder te deeg te denken, hoe hy daar wederom uyt zoude geraakken, wordt eerst van de Kapiteynen *Donia* en *Botnia* aangeroffen, die met eenige van de haare agter deturf-hoopen, beneeden den Dijk verschoolen, hem laagen te verwagten, die in een ommezien daar 40. van met de neus in de modder hulpen, de vlugtelingen begaaven haar in de Kerk van *Ommes*, mits den Drost van *Sallant* met eepige Ruyters en 1000. Voetknegten, dees al te onbedagre de weg hadt afgesneden; hier door was den dapperen *Eysinga* met de zyne, als meede die van *Boeretange* ook op de been geraakt; dog eer die daar by waaren, hadt den Drost haar algedwongen, dat de Krygs-Ooverste, die te paarde gekoomen waaren, te voet moften keeren; de Soldaaten, die slegjes in den dos waaren, haar geweer afleggen, en tot rantfoen een maand Soldy belooven, voor welke betaaling 4. van de voornaamste in Gyzeling bleeven. Hier bleek *Lipfus* braave spreuk waaragtig te zijn, die luydt, dat een Soldaadt die eenig anders Landt veerder in trekt, als hem des zelfs geleegeheydt bewust is, hier door genogzaam in de knip is, of geslaagen.

De Heere Staaten, als zeer voorzigtige Landt-bestierders, ziende een treffelykke Vloot Koopvaardy-Scheepen gereedteleggen, om naa de Straat te loopen, wilde al haar koste-

kostelijken , daar zy bet af voorzien zijn als van Waapenen , niet waagen zonder een braaf geley Oorlog-Scheepen , waar oover zy het bevel toevoegden , Kapiteyn *Zwartenhondt* , en d'eerste naa hem *Alteras* stelden : dees gezaamentlijk aan de *Baay Gibraltar* gekoomen , verdeeldt hy zijn gantsche Vloot in 3 . hoopen , voegende ieder zijn Admiraal , Onder-Admiraal , en Schout by Nagt toe , en vonden daar de *Spaansche Vloot* 20 . stark , die zy voornaamen gezaamentlijk te bevegten , alzoo de Straatsvaarders ook braaf schut op hadden . Zoo zy de *Spaansche Vloot* by quaamen , vonden die verdeeldt in 2 . deelen , onder 2 . Admiraalen , een van *Spanjen* en een van *Napels* , met zoo veel Onder-Admiraalen , en Schouten by Nagt , die in het eerst regt op haar aanquaamen , mits zy booven de windt waaren ; dog naader niet wouden of dorsten , als daar zy maar teegen d' onze schutgevaardt houden kosten , schietende hier vinnig met haaks en musketten onder , daar zy malkanders Want zeer schaaloos mee maakten , booven welk den *Zwartien Hondt* den *Napolitaans* Bloedtvlag , met zijn Brandtiting van booven neer schoot : dit verlies van de Fokke-mast , dee den *Napolitaan* t'ondanks genog den *Zwartien Hondt* vrynaadryven , die de zijne geboo niet te schieten , voor hy haar waarschouwen zou ; hy hadt de leus zoo haast niet gegeven , of den Vyandt , die dapper met musketten onzen Admiraal hadt beschooten , krijgdt de vragt van 2 . halve kartouwen en een dryling , die met dubbel scherp gelaaden waaren , net midden in zijn huylt , dat , naa het gekryt en gekerm , hem zeer veel volks wegnam en beschaadigden , dies hy met 6 . of 8 . Scheepen het oover staag smeet , zeylende loefwaard oover de onze voorby , waar en tusschen niet waynig op malkanderen geschooten wierdt ; dog wat te heylloos voor ons , mits die ooverdapper *Alteras* , terwyl hy zig op zijn kloeknoedigst weerdt , met een rampsaalig loodt zoo getroffen wordt , dat hy het heel kort daar aan besturf . Hier naa meende den Vyandt nog eens voor ons oover te loopen ; dog eer hy ten eynde quam , vondt hy zig genoodtzaakt , door de onze haar te heevig treffen , wederom te keeren . Waar

en

en tusschen des *Napolitaan*, een Koopvaarder *Iakob Zaal*, aan boordt quam, die hem met twaalf stukken, die hy op een zyrukten, zoo ontfangen, dat hy blijde was van hem op het spoedigste ontslaagen te zijn. Dit winnig afvorsen dee den vyandt door de donkerheydt des nagts van d'onze afvlugten, tot goedt, en groot geluk, mits donze arrebeyden om die nagt de loef van de vyandt te krijgen, dat die zelfde d'onzete verder dee ontzeylen, het geen, naa oogen schijn, des anderen daags ook zou geschiedt zijn, zoo den vyandt standt gehouden hadt. Onder de onze wierden twaalf, of darthien dooden, met dien dapperen onder-Admiraal *Aleras* gevonden, waar van ses dooden op den Admiraal alleen waaren, en de gequetste beliepen derthien, of veerthien, daar den Admiraal acht van hadt: zijnde dat Schip zoo doornaageldt, dat den Timmerman wel dartig gaaten stoppen most, die door de huylt heen waaren gegaan. Had den Koopvaarders geen geley bey haar gehadt, en waaren alleen onder dees Vloot vervallen geweest, stondt een groot gevaar voor haar te bedugten, mits de meeste hoop waynig of niet schooten, en zoo luttel order hielen, dat waynig by haar bestemden hoop bleeven, en door haar schieten de haare meenigmaal zoo wel als den vyandt trefte, een teyken van waynig krijgskundigheyt, waar door alle Oorlogscsheepen voor haar niet als gevaarlijk zijn. Hier naa zagt men een goede Ree, om vers waater te hebben, dat men vreesde ontbrekken zou moogen, dat by *Kabo Spartel* geschiede, zoo de Vloot het *Naauwe* van de *Straat* door was, stark in alles 68. Scheepen, hier gingen daar 39. van af na *Westindien*, om Zout te gaan haalen; doe bleeven by den Admiraal nog 24. Koopvaardy-scheepen, en 4. van oorlog, by *Kabo Finis terre*, scheyden hier nog 13. af, blijvende den Admiraal by de slechts bezeylde, stark elf zeylen, die al te saamen omtrentt midden *November*, met zeegen en rijkdommen in het Vaaderlandt keerden.

In het Jaar 1623. waaren die van den *Bosch* met eenig Geschut naa *Ravesteyn* gerukt, dat haar al te dicht op de neus lag, inet meening het zelfde in stilligheyt te oover-

rompelen, dog die van *Hensden* hadden den snof al te draa weg, die met eenige uyt de *Graaf*, en *Nieuwmeegen*, zoo haast zy maar haare Stadt te deegen uyt waaren, de weg haar van agteren affneeden, die haar aanvallen, terwijl zy staan te martelen met het geschut oover den Dijk te trekken, ende seshien daar van doodt sloegen, zoo zy in het weeder keeren waaren, mits zy haar aanslag door 't doorbreeken van den dag ondekt agten, en mislukt, dies bleef haar Schut meede verooverd en veertig gevangen: dit lukte haar nog wel; want hadden zy tot *Ravesteyn* toe gekoomen, zy hadden moochelijk al in de knip geraakt, alzo daer omtrent vry starker macht verhoolen lag te wagen.

De *West-Indische Maatschappy*, gevoelende wat voor treffelijke winsten haare togten elk een keer deden, dagt nu magtig genug te zijn, om een voornaame vaste plaats aldaar van den Koonink te verooveren, om aldus gestadig een veyl vertrek te hebben, derhalven neemen zy met ryen Raadt voor, op de *Babia de todos los Santos*, een kans te waagen. Dees plaats leydt inhaams wijs, en haare Stadt booven op een hooge steen-rotz, wel 150. passen regt op en needer, zijnde de Stadt daar op getimmerd, *S. Salvador* genaamdt, de voet van dees rotz is Zeewaardt langs versterkt met een steene Borst-weering, van omtrent een half uur gaans, aan wiens endt van de Stadt de Pakhuysen staan, aan de Oost-zyde, een half myl van de Stad leydt een Kasteel *S. Anthonio*, voorzien met 2. metaale stukken, en aan de Zuydt-West zy, dat van *S. Filippo*, met 3. metaale stukken gestarkt, wat Zuydelijker leydt het groot Kasteel *Tapesippo*; de Stadt is met 1400. huysen braaf beboudt, met nog verscheide Kloosters, 2. Parochy-Kerken, daarde eenè in volbouwen nog was, en 2. poorten, een aan de Oost, en een aan de West-zyde, dit is de voornaamste *Kapitany* van gantsch *Brasielje*, 't verblyf van den Opper-Eevelhebber, en Kooninkx Steedvoogt, als meede van den Eerst-Bisschop. Om dees aanslag wel uyt te voeren, is den ooverdapperen en kloekmoedigen Zee-heldt *Iakop Wilkifx*. met 25. kloekke Scheepen, en

7. op-

7. opgeboude Sloepen , treffelijk van alles voorzien , dat hier toe van nooden was , dat heen gezonden.

Op den 8. May des avondts , zijn zy voor de *Bahy* gekoomen , en gingen haar ankeren 3. mylen buyten de Wal , om niet ondekt te zijn ; hier besloot men al de Soldaaten op 4. van de grootste Scheepen en een Jagt te stellen , daar men die met de grootste spoet , met die Sloepen zou doen Landen , die moochelijk zou zijn , zoo haast den Admiraal een Topstander van de Voorsteng zou laten waayen ; Den Admiraal , Onder-Admiraal , en andere Scheepen , zouden de Baay vlak in zeylen , houdende de Scheepen met Soldaaten onderwyl by haar , om den Vyandt niet van alles te verwirtigen : het welk aldus geschiede , en raakten op de gezette leus de Soldaaten met een Vaardt op de *Villa Vieilla* , daar zy bestemd waaren , door de vaardige sloepen te Lande , die daadelijk door *Dirk Pieterfz. Kolwer* , en *Dirk Pieterfz. Ruyster* , als Leydtslieden , dien die streck wel bekendt was , al voorder gebragt. Den slag ging by *Zuydt-Ooster Zon* aan , schietende die van het Landt stark met grofen kleyn geschut , weshalven den Onder-Admiraal het Schip *Gelderlandt* , *Groeningen* en *Nassou* , haar naa de Schuttschans begeeven , die met witten *Arduyn* was uyt het waater verheeven , op hebbende 8. metaale stukken , waar onder 16. zoo groot als kleyne *Portugysche* Scheepen laagen , hebbende *S. Filippo* aan Bakboordt , daar het gevegt van 's morgenste 10. tot des aavondts te 7. uuren duurden , wanneer 3. booten elk met 20. man daar naa toe wierden gestuurd , die het daadelijk beklommen en vermeersterden ; het welk de *Portugysen* ziende , straks de brand in haare Scheepen staakken , vlugtende wel 600. *Portugysen* uyt die Schuttschans , waar op die van binnen heftig met musketten schooten , tot men 2. stukken naa haar toe keerden , dat haar vry dee schrikken : dog by gebrek van kruyd , vernaagelde men al de stukken , begeevende zig wederom aan boordt , om die nagt wat te rusten , en des anderen daags de vyandt te moediger aan te vallen.

Onderwyl waaren de Soldaaten meede al aan de Stadts Poort gekoomen , daar zy door een *Portugysche* nytval den

Luy-

BAHIA DE TODOS I

SANCT

BAHIA DE TODOS LOS SANCTOS

P.
...ende La
...pote order
...ngys, die
...odigen
...y waaren
...en de Str
...ijn Zoon
...den met e
...delijk re
...het dapp
...lijken
...kloekm
...in zoo
...ing dor
...ker S
...na va
...deret
...deres
...den
...laate
...rwin
...alle
...ond
...voo
...met
...qua
...lat
...ma
...Su
...va
...vie
...ste
...vin
...met
...al o
...D
...uar
...ghe

Luytenandt *La Main* verlooren. Zoo dees des morgens in goede order voor de stad quaamen, vernaamen zy een *Portugijs*, die een witte vredevaan optak, haar binnen noodigende, met tijding de Inwoonders altemaal de stad nyt waaren gevlugt, het geen zy zoo bevonden, behalven de Stadthouder *Don Diego Mendooza de Fortado* met zijn Zoon, en eenige Krijgs-Ooversten, die liever hadden met eere gevangen genoomen te worden, als te schandelijk te vervlugten. Dus is dees ooverstarke plaats door het dapper, en manhaftig beleydt van den oovertreffelijken *Admiraal*, en andere Bevelhebberen, en het kloekmoedig vegten van ieder in het byzonder, veroverd in zoo korteen tijdt, en alleen met het verlies van vijftig dooden, daar onder die Luytenandt, en *Andries Nieu-kerk* Schipper op het schip *Groeningen*. Hier naa wierdt naa volnoeging van de dappere maats, de stad geplunderd, behalven eenige Koopmanschappen, en stuk goederen, die tot profijt van de maatschappy bewaardt wierden. De starkten altemaal waaren zoo wel als de Stadt verlaaten, waar door drie-en-twintig Metale, en zes-en-twintig Yzere stukken veroverd wierden. Doe wierden alle vervalte starkte weeder opgemaakt, op alles goede order gesteldt, en in de Kerk *Godt den Heer* van herten voor dees oovergroorte zeegen gedankt. Terwijl men met de vloot aldaar nog wat uytruste, en vroolijk was, quam daar binnen een *Lissabons Vaarder*, vijftig of zestig lasten groot, gelaade met ooly, broodt en andere Koopmanschappen: Nog twee van *Rio de Saveiro* gelaaden met Suykker, waar meede den Provinciaal van de *Iesuyten* was met negen andere *Iesuyten*, twee *Franciskaners*, en vier *Benediktyners* die haar gewoonelijke beedel inkomsten in *Brasel* hadden weezen invoorderen, nog een schip van *Spiritu Sancto* gelaaden met Suykker, met nog een met 250. Zwartten, zoo dat zy in het beginte mets nog al onverhoedts een vervlooge voogel knapten.

Den braaven *Lambert Charles*, die *Nieuweegen* in zijn bewaaring hadt, en kostt zijn Vyandt die *Goch* bewaarde, geleegen op de *Niers* in het Landt van *Kleef*, drie uren

van het *Genneper Huys*, zoo digt by hem niet gedoogen, bynaamen doen hy wist dat de meeste bezetters vertrokken waaren naa *Spinolus* Leeger voor *Breda*, zoo dat hier door daar binnen niet meer als zeven hondert herbewaard: *Charles* dan door wil en last van den sneedigen *Mauriis* vergaaderdt uyt *Emmerik*, *Rees*, *Ravesteyn*, de Graaf, *Nieuweegen*, &c. 2000. Mannen, waar by hy neemende twee Veldt-stukken, en eenige sloepen, die hy om de vaardigheyt op waagens hadt gezet, komdt daar den 17. *January* 1625. des nagts opgebrookken, stilkens dat heen rukken, om haar met verrassing t'overrompelen, dit des *Gochs* Stadt-voogdt, die het zelfde was oovergedraagen *Sonsbeek*, *Gelder*, en *Weezel* ook verstaan, den heelen nagt tot drie uren des morgens slagvaardig op alle ongeval passen, en ziende dat tot die tijdt nog niet voor en quam, begaf zig met zijn Soldaaten te rust. *Charles* die wist dat aan de *Lieve vrouwe Poort* het Bolwerk uyt was gespat in de gragt, waar door die ten deele droog, en anders heel ondiep was, slaat met eenige daar zig neer, een uur na die andere te rust waaren gegaan; ziende zig van de *Schildwagt* ondekt, en toegeroepen, wie daar? geefdt sneedig t'antwoort, dat het van haar volk was, die om kundschap uyt waaren geweest, hier en tussen was *Thomas Pakke* Luytenandt van *Charles* met eenige al oover de muuren heen gerukt, die naa het neermaakken van zes Mannen, die hy in het *Wagthuys* vondt, zig meester van de *Poort* zag, die hy daadelijk oopende, daar ylijk de troepen te paarde en te voet, die daar digt voor laagen, inkoomen stuyven, de straten langs rennende met een staadig gekray van *Vive l'Orangie*, kreegen in kort alles ter neer, dat weer dorst bieden: Van de ooverige be-gaaven haar eenige naa de *Steen*, en *Vos Poort*, en andere naa het *Kasteel*.

Des anderen daags dreeven zy de *V* yandt met geweldt daar uyt, veel daar van doodt smytende, dat tijdts was, mits kort daar aan den Amptman van *Goch*, die op het Landt te *Bruyloft* was geweest, met twee hondert Soldaaten regt op die Poorten tot versterking aan quam, welke

welke hy vermeerderd ziende , sluypt langs een bedekte weg het Kasteel van agteren op ; dat op een tijd nog andere duyzent meede meende te klaaren , die om een oorzaak uyt *Gelder* , *Sonsbeek* , en *Weezel* die zelfde Poorten in meende te geraakken , of by gebrek van dat , die agter weg langs op het Kasteel , daar d'onze zoo vinnig van die Poorten ondertreften , dat daar in kort honderdt van geveldt wierden , waar naa zy zoo kragtig op de andere aanvielen , dat zy daar nog vier honderdt van gevangen kreegen , de rest meenden door de *Niers* oover te zweemmen haar leeven te behouden ; dog verdrongen meest ; Terwijl dit dus toeging vielen de *Spaansche* uyt het Kasteel ; Dog wierden zoo dapper ontfangen , dat zy wel ylijk haar bescherm-plaats wederom koozen. Doe begostmen van 3. schutchanzen op 't Kasteel te beukken , daar men wel 50. door omveer hulp , en wel 100 quetsten , daar den bevelhebber zelfs onder , dies moesten zy haar noodt-wendig oover geeven , alzoo daar geen medecynen binnen waaren om de gewonde te helpen , dies trokken met volgeweer , en vliegende Vaandelen den 21. daar uyt , agter latende 4000. Molderen Koorn , en meel , 300 . Tonnen Buskruyd en 10. Stukken geschut , booven grootte buyt die de gaauwe Soldaaten raapte : Hier naa wierden alle vervalte starkten wederom opgereggt , en waar de Stadt wat te zwak was , wel te deeg geterkt , voor het gelt van de ooverquartieren , die hier 60000. Guldens toe geeveen hadden , welke gelykke som die zelfde hier toe wederom opmosten brengen , aldus trok yeder zeegpraalende naa zijn bezetting .

Wat hebben wy daar een reeks van wonderlykke en ongehoopte Fiktooryen van een 40. Jaarige duur , met alle Glorieuze vroolykheit aan malkanderen gehegt : hier , hier , slaat het blaadje om : Die alderwaarste *Maurits* , die keurelykste *Prins* , zoo fris , zoo gaau , zoo leevendig altoos , raakt een geheele winter aan een verstopte leever te kuchen , en te quynen , dat hem in het voorjaar zoo aantreft , dat hy zijn wenschelykft leeger , al zijn wensch en wreugdt niet langer volgen kan , jaa valdt hem nu het zag-

ste bedt te bang; hy begint te gevoelen, dat hy zijn uiterste diensten, met goet en bloedt te waagen, het lieve Vaaderlandt al opgeofferdt hadt; hy merrekt vastelijk, dat hy het haast zal moeten begeeven; dog kan aldus niet: hy ontbiedt zijn oovertreffelijkste Broeder *Frederijk Hendrik*, in wiens Lente-jeugd, die knoppen al waaren gezet, daar men wis al die keurelijkste vrugten af te vermagten hadt, die die twee onvergelykkelijcke Helden, *Wilhem en Maurits*, ooyt zouden hebben kunnen voortbrengen, die van haar doordringende Oorlogs-lessen: de boezem volgepropt hadt, en in gaauwigheyt, moedigheyt, en dapperheyt, van haar geensins verbasterdt, of vermindert was. Dees by zijn veege Broeder gekoomen, wordt daar van in alles onderregt, dat ergens in dees Staat betrof, volgens welke voet, hy in het bestieren des zelfs, niet slippen nog schranken kon: hier naa maant hy hem, volgens zijn eenige wens en wil, aan, die volmaakte *Emilia*, gebooren Gravinne van *Solms*, om doordringende, en onverzettelijcke reeden te trouwen, dat hy eeniglijk hier om nog wenst te beleeven, 't geen ook op 't spoedigst hierom ook naagekoomen wordt. Nu dagt die zieltoogende van dees weerdelt, zijn volle wensch te hebben, dies hy die gantsch, met al haar aanhang, de zak geeft, en het eyndje zijner daagen, met aller berou en Godvrugtigheyt opofferdt, door hulp van dien Godts-yveraer *Iohan Boogerman*, die gestaadig ter zwakker hersene, en verstaant herte in stoudt, dat die zelfs niet meer kunnen bereyken, door welke Goddelijcke gediensstigheden, die maakte dat Prinselijcke lijf zoo log, en die Godtvrugtige ziel zoo vlug, dat zy met alle verlangen die toevliegdt, waar van zy eerst quam, en daar zy haar eewig mee zal verblyden, naa zy het lichaam 58. jaaren gezelschap hadt gehouden, in het byweezen van verscheide Heeren, en oovertreffelijcke Mannen, op den 23. *April*, zijn plaats, zoo hy die bekleedt hadt, gaaven de Heere Staaten zijn aldergelijckste, en boven al onvergelykkelijckste Broeder, *Fredrijk Hendrik*, over, die dees tyding, tot zijn grootleedtweezen, in het Leeger wierdt gebragt, dat daadelijk den rou met hem

MAURITIUS, PRINS
VAN ORANJE.

ZYN EXCELLENCYS

ZYN EXCELLENCYS BEGRAAFFENIS.

BEGRAAFFENIS.

155

PRO
nem. Twee
ut gevaadt,
is was, nerge
nke behoep
ij gebalfem
ik haary ro
wintigken
Koeninklij
waardt bed
heerlijke
ger pedage
Geal. Kij
Man
heyden de
Spiegel,
an yeth
Vange do
ste boke
hem en
looze d
regte a
die zel
pen. G
poch
ke Fre
diaz w
koom
zoo r
het t
ken,
te ver
voor
HE L
ten. C
kran;
i zaak
met die
was,

aannam. Twee daagen zagmen van *Maurits* nog iet in zijn oudt gewaad, dat naa hem zweem, dog niet meer als zijn lijk was, nergens meer nut toe, als om naa verdiensten ter aarde geholpen te worden: Tot den 16. *September* wierdt hy gebalsemdt in den *Haage* bewaardt, en doe met Prinselijck staary tot *Delft* gevoardt, daar hy met alle pragt den twintigsten begraven wierdt, wordende het lijk met een Kooninklijk gevolg, van wat staatelijk tot zulk een uytvaardt bedagt kan worden, geleydt, en in een wondere heerlijcke, en konstig *Mausole* gesteldt, waar by tot ewiger gedagtenis, in Marber-steen gehouwen wierdt, zijn Graf-schrift.

Maar wat metaal wil d'onversterffelijcke vroomigheydt en deugd agterhaalen? men mag zig daar wat in spiegelen, en door een wonderbaarelijcke Reeden-eering zig verstormen: maar u gaadelooze daaden, zullen wat langer door ieders hert en zin zweeyen, als het alderhertste beleeven kan: *Europa* versterfdt veel eer, eermen *Wilhelm* en *Maurits* zal vergeeten, jaa was aan haare gaadelooze daaden al versterven aan, haar naakoomelingen, en regte afzetsels van haar doorlugte stam, regt aardig naa die zelfde, zullen die nooyt uyt het geheugen laten glippen. Onze tijdt is nog te jong, om daar van zoo veel te pochchen; hoe veer de daaden van die onvergelykkelijcke *Frederijk Henrick*, booven al het roemwaardig reezen, daar wy nu handt ineenen aan te slaan, zal het eerste voor koomen, die *Wilhelm II.* volmaakt van Vaaders staadt, zoo treffelijk in Vreede hadt kunnen voltrekken, hadt het noodtlot hem in de ewige Vreede niet willen verrukken, om hem die averegtsche strekken oft toevallen, niet te vertoonen, die tusschen zijn verscheyden, en dees tijdt voor zijn gevallen, daar wy ons **NASSOUSERS HELDEN TONEEL** verhoopen mee te besluyten. Onze naakoomelingen zullen daar oover verstormt staan: wy willen nu maar met alle eerbiedigheydt, die in u naakoomelingen eeren, en gunnen ons naazaadt, zy haar met die zoo vervroolijcken, als onze Voor-ouders, naawens, met de uwe haar gezeegendt zaagen. Maar gy, en

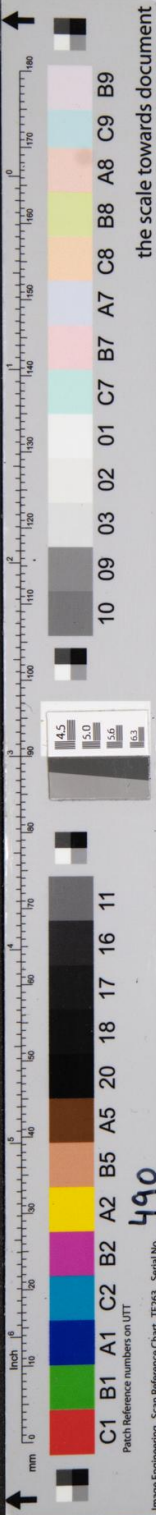
uwe daaden, die het noodlotd hier wou doen enden, dien-
de my te doen zwygen, van u, die ik weet alle roem te
veer zijt ontwassen, en sluyten met die braave spreuk :

Vivit post funera virtus.

*Als 't Leeven nu is afgeleydt,
Leefdt nog de deugdt en vroomigheydt.*

NASSOU-

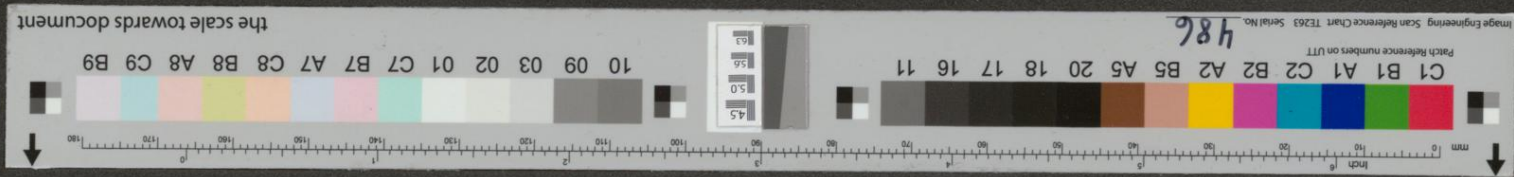
the scale towards document

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No.

Deen op zee bea
 wint Frederikx-
 t Fuunen en de
 anden, 550. valt
 en dwingdt den
 onink tot een
 ree, 553. dreygt
 te vallen, 555.
 andenburg, 560.
 ghtigh weer in
 564. zijn eerste
 penhaaven, 571.
 hdt hy van den
 573. geeft brie-
 refaasje op de
 pen, 574. ziet
 an in Karel Gu-

AN LIER,
 burg-wal.

The work itself and the containing map(s) were digitized with different types of scanners. The Colorchecker shown here refers to the map(s) only.

Das Werk selbst und die enthaltene(n) Karte(n) wurden mit unterschiedlichen Scannern digitalisiert. Dieser Colorchecker gilt nur für diese Karte(n).